

पेशवे दसरांतून निवडलेले कागद

२८

Balaji Bajirao Karmalok

बाळाजी बाजीराव : कर्नाटक

(१७४०—१७६०)

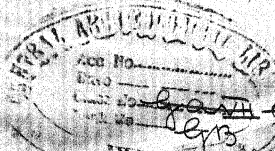
35144

[किंमत—६ रुपये २ आणे किंवा १० शिलिंग]

954.042
Sar

संपादक—गो. स. सरदेसाई, बी. ए.

G. S. Sardesai

CENTRAL ZOOLOGICAL
LIBRARY NEW DELHI

Acc. No. .... 35144 .....

Date. .... 1. 12. 57 .....

Call No. .... 954.042 .....

See

(या प्रकाशनांतील संपादकीय टीका व मते यांजबद्दल कोणतीहि
जबाबदारी सरकारावर नाही.)

EXPANSION OF MARATHA POWER INTO KARNATAK

(1740-1761)

1. It is a well-known fact that the Maratha expeditions were frequently undertaken, not in pursuance of a set plan of campaign, but as a result of various political forces, which operated on the vacillating mind of Shahu, the nominal figurehead, whose will the Peshwa skilfully and gradually contrived to divert towards the accomplishment of his own purposes. The Peshwa's position was often anomalous. There were the older sardars like Fatesingh and Raghoji Bhonsle or the Pratinidhi and Babuji Naik, whom the Peshwa could not directly control and who often persuaded Shahu to make commitments in defiance of his policy. To avoid friction of this kind, the Peshwa took care to keep a member of his own family in constant attendance on the King. Bajirao's brilliant successes first against the Nizam-ul-mulk and afterwards against the Imperial armies in Malwa and Bundelkhand, only served to excite the jealousy of the stay-at-home advisers at Shahu's court. When Bajirao's successes in the North had come to a climax, his opponents, Raghoji Bhonsle, Babuji Naik, Murarrao Ghorpade and others, headed by Fatesingh Bhonsle, persuaded Shahu to allow them to undertake a rival scheme, namely, the conquest of the South, popularly known as the Karnatak, i.e., peninsular India south of the river Krishna. It must be remembered at the outset that, by the treaty of Warna, Shahu had already yielded this field of Maratha expansion to his cousin Sambhaji of Kolhapur. The Nizam-ul-mulk had also cast a covetous eye on the same sphere of action, as he claimed the South to be a Mogul possession ever since its conquest by Aurangzeb and Zulfikarkhan. Once in 1721 the Nizam had entered the Karnatak but was prevented from realising his aims by a peremptory recall from the Emperor to Delhi. Thereafter Bajirao appeared on the scene and allowed the Nizam no leisure to direct his attention to the South. A further factor in the situation, not always fully borne in mind by students of this period, was the Maratha kings of Tanjore, whom Shahu looked upon with particular affection, as they were his near cousins and were struggling to maintain their existence in the midst of powerful enemies all around them in a far off corner of the country. Thus the struggle which is described in the following papers is principally between the Marathas and the Nizam in Southern India, and it is difficult to distinguish one particular field of campaign from another; chronologically studied, these papers doubtless yield a lucid, eloquent and connected story.

2. When Sidi Sat was killed in the summer of 1736 and Shahu's objective at Janjira almost accomplished, he turned his attention to the South. The situation is well summarised in the discussion at Shahu's court in 1736 reported to the Peshwa in the first papers of this section. Nothing, however, came of the project for the next two years. Shahu himself undertook a campaign in the southern direction; but his progress during two years did not go beyond Miraj, and he returned to his capital

after despatching Fatesingh and Raghoji Bhonsle towards Arcot and Tanjore. When Chimaji Appa achieved his life's ambition by the conquest of Bassein, he and his brother turned their attention to the South chiefly for the sake of curbing the aggressive spirit of Raghoji. Bajirao's death, however, in the summer of 1740 and his brother's a few months thereafter, facilitated the plans of Raghoji, who led his forces right up to the gates of Pondicherry and brought Chandasaheb captive to Satara, thereby greatly enhancing his prestige with Shahu. Venkaji Shivdev's detailed letters of the early part of 1741 describe these events and prove that the exploits of Raghoji did not finally settle the subject of Karnatak. For a time Babuji Naik obtained from Shahu the field of the Karnatak for himself, but he too was unable to accomplish any tangible results owing to the opposition of the Peshwa. In 1747 Murarrao Ghorpade came to Satara and setting aside Babuji Naik claimed the Karnatak for himself, the Peshwa taking this opportunity to befriend Murarrao and oust Babuji Naik. The whole subject however remained in abeyance for some two years more, owing to Shahu's death in the end of 1749. The movements of Nizam-ul-mulk for the few years before his death in 1748 will be found minutely described in these papers and they will form a fresh addition to our present knowledge. Upon the death of the King, the Peshwa now had a free hand in executing his plans, as the detailed letters of Shamrao Yadav will show. Ramchandra Bavaji was the Peshwa's agent in the extreme south-west for the conquest of Bednur. Complications increased owing to the jealousy raging between Nasirjang and Muzaffarjang: their invasion of the South and their sudden death are famous topics of Anglo-Indian history, as the English and the French appeared on the scene each supporting one of the rival claimants. In the meantime Sambhaji of Kolhapur and his spirited Rani Jijabai called in Murarrao and through his instrumentality tried to assert their claim to that region. Ramchandra Jadhav also claims attention at this juncture as a person of some prominence. Thus during the two years 1750-51 the Karnatak was the scene of a terrible scramble for power, echoes of which reverberated throughout India, chiefly owing to the exploits of Clive, Dupleix and Bussy. The last quieted the situation by placing Salabatjang on the Nizam's *musnud* and protecting him with his well-trained French troops, thereby bringing about a great revolution in the art of war in India. It will thus be noticed that during the years 1751-52 fighting was almost incessant in both theatres of war, in the northern dominions of the Nizam and in the Southern Karnatak. The state of affairs is well illustrated by the profuse papers here presented. As a counterpoise to Bussy, the Peshwa contrived to call in Ghaziuddin from Delhi to Aurangabad, but failed in his scheme owing to the assassination of that remarkable personality in October 1752. This incident at once led the Peshwa to befriend Salabatjang by contracting with him the treaty of Bhalki (November 1752).

3. This treaty, however, was a temporary makeshift. The real causes of friction had neither been settled nor removed. The field of activity was for a time transferred from the Deccan to the far south in the direction of Arcot and Pondicherry. The keen rivalry between Dupleix and Clive

extended to all the neighbouring potentates and split them into two hostile camps. The Peshwa sent his trusted agent Shamrao Yadav to report the actual state of things, and fortunately this agent's letters are full and clear for the year 1753, in which many severe engagements which were hitherto unknown to history were fought. Murarrao Ghorpade and Nandraj of Mysore are found figuring prominently in these battles on the side of the French. The whole Karnatak was astir with the din of war; and the shrewd Peshwa, ably assisted by his cousin the Bhausaheb, in order to make the best use of the situation in the interest of the Maratha cause, started, with well equipped forces, his long and brilliant series of Karnatak campaigns in 1753, which brought the whole region under his sway so completely within the next five years that by the beginning of 1759 he stood at the zenith of his power. His attention to the South, however, naturally created laxity and confusion in the northern scene of operations, to remedy which he had suddenly to abandon his projects in the Karnatak and send succours to the north. Panipat intervened to arrest Maratha progress as has been already mentioned in the introduction to the Campaign of Udgir.

4. Unfortunately ample papers for the years 1754-56 are not forthcoming, probably because the Peshwa was himself on the spot during that period and no news-letters were despatched to Poona, beyond some desultory items. The outstanding events of the two years 1756-57 were the conquest of Savanur and the winning over of Gardi Muzaffarkhan and Murarrao Ghorpade with whom a permanent treaty of offensive and defensive alliance was contracted on 11th May 1757. At the same time Salabatjang was induced to dismiss Bussy and thus remove the only cause of friction. Mukund Shripat, Tubaji Anant, Visaji Baburao are some of the news-agents employed by the Peshwa whose reports are ample and clear. During 1758 Murarrao Ghorpade, Gopalrao Patwardhan and Balwantrao Mehendale, all acting in intimate concert, subjugated the various turbulent spirits and completed the conquest of Mysore, Bednur, Kadappa, and other places.

5. For the accounts of Mysore and the early exploits of Haidar Ali, the papers printed in this selection will be found to make a considerable addition to the information already contained in Wilkes' History. The state of Mysore was on the point of dissolution and the Peshwa had very nearly annexed it to his dominions and would have completed the conquest if the disaster of Panipat had not intervened. This was Haidar's opportunity and how dexterously he availed himself of it, is well illustrated in the letters presented here for the first time. Altogether this selection contains letters from many eminent persons who took an active part in the war and diplomacy of the period, such as Murarrao Ghorpade, Visaji Krishna Binivale, Gopalrao Patwardhan, Malharrao Bhikaji Raste, Mukund Shripat and others. Mukund Shripat's long and eloquent letter towards the end of this selection lucidly summarises the situation in the southern region.

The following interesting extract from a paper read before the H. R. Commission in 1930 is here presented in order to elucidate the activities of Babuji Naik in the Karnatak region in the years 1744-45.

"Nawab Anwaruddin fought with Bapu Naik, the Sardar of the Marathas who under the orders of the Peshwa advanced into the South with the object of collecting Chauth, and he is said to have given battle to the Marathas at Andol (Hindoli) and defeated and driven them away to Poona. The Peshwa thereupon collected a large army and surrounded Nawab Asaf Jah who had returned from the Carnatic after having settled its affairs in 1743-44.

"Anwaruddin then effected the recovery of all arrears of tribute from the Raja Pratapsing of Tanjore. Bapu Naik, the Maratha leader, advanced into the South with a large body of horsemen, when Asaf Jah wrote an urgent letter to Anwaruddin to come to his help. In spite of his being 70 years old he immediately marched north with a body of 12,000 cavalry and was joined by his son Hazrat Ala Mohammad Ali from Hyderabad. The rulers of Kadappa, Karnool, Savanur, Sira, Bednur, Mysore and Adoni all joined Anwaruddin, totalling in all 69,000 men. The two armies met face to face near Basawapatan. The fight went on for one week and Bapu Naik was pursued in the direction of Trichinopoly and the Nawab defeated him for the third time at Basawapatan after fighting hard for three days and nights. Finally the enemy ran away in the direction of Poona and the victorious Nawab turned back and reached Arcot safely.

"A Madras despatch dated 15th February 1745 states, in December 1744 'Anwaruddin marched against Bapu Naik. Though the armies are near each other, no action has as yet taken place. The Nawab offers a sum of money but the Marathas demand Trichinopoly.'" (Dodwell's Madras despatches and the Diary of Ananda Ranga Pillay.)

~~अभिमानमश्नुते अमराद्यं~~

~~परममानमश्नुते कश्चिद्विद्यया~~

~~मन्त्रेणोदये~~

~~यद्यप्यहं न विदुः कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया~~

~~नो यद्यपि । दृष्टयः मन्त्रेणोदये कश्चिद्विद्यया
पश्यन्त्यहं न विदुः कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया
दृष्टयः मन्त्रेणोदये कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया
मन्त्रेणोदये कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया
यद्यप्यहं न विदुः कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया
अभिमानमश्नुते अमराद्यं कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया
हं न विदुः कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया
यद्यप्यहं न विदुः कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया
दृष्टयः मन्त्रेणोदये कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया
मन्त्रेणोदये कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया हं न विदुः कश्चिद्विद्यया~~

श्री

श्रीमंत राजश्री
सेवेसी

आपा स्वामीचे

सेवक दौलतराव मुरार कृतानेक साष्टांग दंडवत प्रणाम विनंती. येथील कुशल तागाईत छ ८ जिल्हेज मुकाम म्हसाळ श्रीमंत राजश्री नानास्वामीजवळ सुखरूप असों विशेष. श्रिंगेरीतून श्री स्वामींनीं राजश्री सुभराव कितेक राजकारण सांगोन व पुरवणींत सूचनार्थ लेहून श्रीमंत राजश्री रायांकडे पाठविलें होते ते खेडराजुरीवर येऊन रायाचें दर्शन जाहालें. कितेक बोलीचाली होऊन पुन्हा त्या स्थळास पाठविलें. तो प्रसंग ठीक करून अलि. राजश्री नानासहि भेटविलें. त्यांहीं स्वामीस पत्र लिहिलें आहे त्यावरून कळों येईल. सारांश, ह्या राजकारणांत श्री स्वामी आहेत; त्यांचेंहि कार्य आहे आणि आपलेंहि कार्य मातबरच आहे. तेथें मातबर मनुष्य जावा लागतो तेविशी नानासाहेबीं लिहिलें आहे त्याप्रमाणें करावें. आमचें जाणें ते प्रांतीं मातबरीनें जालियास हेंहि राजकारण होऊन येईल. आणीक आमचे आज्ञे राजश्री शामजी बाबा तेथें राजश्री संभाजी महाराजांकडून आहेत त्यांहीं कितेक राजकारणें मातबर सांगोन पाठविलीं आहेत तीं राजश्री नानास श्रुत केलीं आहेत, कागदीपत्रीं ल्याहावीशीं नाहीत. तीं ठीक करून राजश्री वेंकटराया रुजू करून देऊं. त्यांतहि कार्य विशेषच आहे येविशी विस्तरें ल्याहवेंसें नाही. बरकड सविस्तर वर्तमान राजश्री सुभराव व राजश्री मल्हारपंत निवेदन करितां श्रुत होईल. विशेष काय लिहिणें? कृपा असो दिली पाहिजे हे विनंती.

¶ Doulatrao Murar to Chimaji Appa reporting his visit to Nana Saheb and the arrival of Subharao after having visited Bajirao in connection with certain undertakings in the Karnatak. The letter shews how skilfully the Peshwa and his brother and son were developing the subject of pushing on Maratha conquests in the South.

श्री

विनंती सेवक महिपतराव प्रल्हाद कृतानेक सा नमस्कार सेवेसी विज्ञापना. तागाईत छ २३ रावळ पावेतो स्वामीचे कृपाआवलोकेकरून येथास्थित असो

विशेष. राजश्री बाबूजी नाईक याचा मजकूर तर आज छ मजकुरी प्राथकाला-
 पासून दोनप्रहरपर्यंत मजकूर राजश्री येमाजीपंत आणा व राा सचिवपंत व राा
 घनबा व लाला व राा येशवतराव देवराव नागोजीराव अपा चिटनिवीस व
 सुकानंद सुकल राजश्री सिवाजीपंत व लखमोजी वगैरे मंडली इतक्यास राजश्री
 स्वामीनी आज्ञा केली की तुम्ही येकांती गजराबाईच्या घरांत बैसून राा बाबूजी
 नाईक याचे समजाविशीचा येक करार सिधांत करणे. यावरून येणेप्रतो अवघे
 जण मिलोन गजराबाईचे घरात बैसले आणि मागती नाईक मारानिलेचा मजकूर
 झापासून आजपावेतो कोणेकोणे प्रकारे कैसा जाला याचा नीर काढावयास
 लागले. राजश्री स्वामीनी नाईकास काये लेहून दिल्ले आहे ते पाहावे. त्यात
 काही कर्ज तुमचे वारू येसे लेहून दिल्ले असिले तर तो दस्तायैवज काढावा
 म्हणजे नाईक म्हणतात हे खरे प्रमाण, नाही तर सालगुतस्ताच नाईकाचा करार
 जाला होता की आपण मामला अवंदा मात्र करितो, पुढे काही करणार (नाही),
 म्हणून राजश्री येसूदादापासी नाईकानी करार कैला. येसे असता सरकारचे रुपये
 तीन वरशाची बाकी त्याजकडे असून तेच म्हणतात की आमचे कर्ज फेडावे.
 हा मजकूर येणेप्रतो सर्व अगोधर राजश्री स्वामीस विदित करावा की आम्ही
 नाईकासी येणेप्रतो त्यास बोलाऊन आणून पुसतो. त्यावरून अवघ्यानी राा.
 देवराव यास राजश्री स्वामीस अर्ज करावयास पाा की राजश्री येमाजीपंताची येक
 गोस्ट माहाराजास अर्ज करावयाची आहे. त्यावरून राजश्री स्वामीच उठोन
 गजराबाईचे खोलीत आले आणि सर्वत्रास पुसू लागले की आम्हास काये पुसता ?
 त्यावरून राजश्री येमाजीपंत बोलिले की नाईक मारानिलेची समजावीस कांणे रीतीनें
 काढावी. माहाराज हुकु(म) करीतील त्याप्रो वर्तणूक करू. त्यावरून राजश्री
 स्वामी बोलिले की आम्ही काही बोलत नाही. तुम्ही अवघे जण मिलोन माझे
 घरी ब्रम्हहत्या करिता, हा उठऊन देणे, इतके अवघ्यास मी मागतो. नाईक
 मारानिलेची आमची काही बहूतसी वलख नवती. अगोधर त्यानी येक आम्हास
 घोडा विकत दिल्लो होता ते वलख, की दुसरी वलख भिऊबाईची आमची धाकुट-
 पणापासून आहे. आपण खेळवली आहे. ते वलखीने यास आपण मामला
 सांगितला. आता ही भिऊबाई आसती आणि आम्हास हाती धरून सांगती
 की हे मजला तुम्ही या तर आमच्यान काही नाही देवत येसे म्हणवताना.
 तिजपुढे आमचा विलाज चालताना. आम्ही काही बेइमान नव्हे. नाईक
 मारानिलेसी आपले वचन जाले आहे की तुमचा मामला आपण काढूं नये; परंतु
 त्यानीच आपणासी बेइमानी केली. त्यावरून आपण त्यासी बोलिलो की यात
 तुमचें बरें नाहीं. फजित व्हाल. परंतु त्यानी आमची गोष्ट आयकली नाही.

त्यावरून नाईक फजित पडले, म्हणून राजश्री स्वामी कितेक प्रकारे बहुतच फिरफिरू बोलिले. त्यावरून राजश्री येमाजीपंतानी अर्ज केला की पुढे समजावीस कोणे रीतीने काढावी. त्यावरून राजश्री स्वामी बोलिले की पूर्वी कारभार औघा आम्हापासीच होता. परंतु आता नाव राजा मात्र मी आहे. वरकड खावंद राज्याचे तुम्ही. तुम्ही चवघे जण येकत्र जाला तर राज्य नवे कराल. यैसे असून मी येकला बोलिलो तर तर माझे कसे चालते. तुम्ही सरकारकून अवघे मिलाळा आहा. याचा विचार जो काढावयाचा आसल तो काढावा. नाईक मारनिलेनी मामला आपला केला तर काही पहिले वर्षी रुपये दिले. काही दुसरे वर्षी दिले. सरकारची चाकरी केली. निजामनमुलुक याचे डेरियासी तनाव देऊन राहिले. त्याचा हस्ती येक पाडाव करून आणिला तो सरकारांत दिलहा. त्यास मामला सांगितल्याने तन्ही काये वाईट केले. आता तुम्ही खावंद आहा. मामला सांगा; नका सांगू. तुमचे चिता(स) येईल ते करा. यैसे कितेका प्रकारे राजश्री स्वामी बाबूजी नाईक याचा प्रतिपक्ष धरून बोलत. त्यावरून रा येमाजीपंत बोलिले की नाईक मारनिलेस उभयेता बंधूस बोलाऊन आणून च्यार गोस्टी विचाराव्या, पुसाव्या की तुम्ही आपला मामला पुढें करिता की नाही. तुमची समजावीस कैसी काढावी यैसे पुसावें. त्यावरून राजश्री स्वामी बोलिले की मी उठोन सदरेस बसतो आणि तुम्हीच त्यास बोलाऊन आणून च्यार गोस्टी पुसा. त्यावरून नाईक मारनिलेस बोलाऊ पा. ते येईनात. त्याणी रा हरबाजी[†] व सिवबा (ना)ईक पा दिले. त्यास राजश्री स्वामीनीहि उभयेतास यावयाची आज्ञा या उभयेता नाईकापासी केली. त्यावरून हे मागती उभयेता बंधु नाइकास बोलाविले. परंतु ते येईनात. म्हणो लागले की तुम्हीच अवघी मंडली येथे या. आपणास उपासाकरिता चालवत नाही; उठवत नाही. त्यावरून अवघी मंडली बाबूजी नाईक जेथे बैसिले होते तेथे गेले. त्यास च्यार गोस्टी सांगितल्या. परंतु त्यानी उतर दिले की मी काही ह्या बाजारात अवघ्या-देखता बोलत नाही. त्यावरून रा येमाजीपंत व सिवाजीपंत व आबाजी नाईक यैसे येकीकडे बायेकांचे डेरियांत जाऊन बैसिले. परसरे बोलने जाले. परंतु काही निकालावर आबाजी नाईक येईनात. त्यावर अवघी मंडली व बाबूजी नाईक तेथे गेले. मागती सर्व मजकूर परसरे जाला तेव्हा बाबूजी नाईक बोलिले की राजश्री पंतप्रधान जबरदस्त म्हणून दोन वर्षे येथे राहिले होते. तुम्ही त्यास निरोप द्यानात. याजकरिता त्याणी फौज दाहाहजार मिलेऊन जबरदस्तीनेच निघान गेले. कर्जाचे रुपये येथे येक कबूल केला नाही. राजश्री गोविंदरावजीस

खानदेशपावेतो घेऊन गेले. तैसे आपण काही जबरदस्त नाही. गरीब आपण आहे. आपणास कर्ज पनास लक्ष रुपये जाले आहे ते फेडावे. वरकड काही मागत नाही. मामला करावयाचे तर आपण काही अद्यापि हिमत सोडली नाही. तुम्ही कृपाळु होऊन आपले नवाजून मामला सांगितला तऱ्ही करून. आपला कर्जाचा निर्गम जालियाविना दुसरा कोन्ही मामला करून वस्त्रे घेईल यैसे तो कधी होणार नाही. आपण ते वेळेसच ब्रम्हहत्या करू. त्यावर राा येमाजी पंत बोलिले की तुम्हास मामला कोणे विचारे आम्ही घावा, तुम्ही कोणे विचारे करावा, याचा विचार बोला. त्यावरून नाईक बोलिले की, मी येकांती बोलिन. त्यावर अवघ्यानी राजश्री बाबूजी नाईकासी करार केला की दोन रोजानी तुमचा निकाल आपण काढितो. त्याजवरून त्यानी मान्य केले. हे अवघे वर्तमान राजश्री स्वामीस अवघ्यानी विदित केले; आणि निरोप घेऊन भोजनास आपलाळे घरोघर गेले. सारावंश की राजश्री स्वामीचे चितात आहे की नाईक मारनिलेस मामला सांगावा, हे अंतरयामीपासून मर्जी आहे. पुढे काये होईल ते पाहावे. राजश्री रघोजीबाबा व राजश्री फत्तेसिंगबाबा यास वस्त्रे करनाटकाची देत होते ती राहिली. आपणहि अवघ्या मंडलीमध्ये बैसलो होतो. जाले वर्तमान विदित जाले पाहिजे. बाबूजी नाईकानी अद्यापि स्नान केले नाही. निऱ्हाराचा फराल सरबत अगर काही फल मिलेल ते करावे. विदित जाले पाहिजे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना. सारावंश राजश्री स्वामीची मर्जी बाबूजी नाईक याची समजावीस करावी. मामला देऊन करावी अगर कर्जाची वाट ज्या रीतीने निघेल त्या रीतीने काढावी. परंतु समजावीस करावी हे मनोदय फार आंतरयामीपासून आहे हे विज्ञापना.

¶*Mahipatrao Pralhad describes in detail how Shahu tried to satisfy Babuji Naik who had gone on hunger-strike for his money and how he settled the question of his debts by granting him a 'mamla' in the Karnatak. Incidentally the writer also refers to the way in which Shahu came to know of Babuji Naik through Bhiubai, the daughter of Balaji Vishwanath.*

No. 3]

[Received on 3-5-1747

छ ३ जमादिलौवळ

श्री

पुरवणी तीर्थरूप राजश्री भाऊ

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. रघोजीबाबा व फत्तेसिंगबाबा यास कर्नाटक थोरले बाईनी सांगोन दोघांस येक करून फत्तेसिंगबाबास बाहेर काढलें. बाबा खेडावर जाऊन राहिले.

त्यास रघोजीबावानीहि जावें तों मशारनिलेची स्त्री वारली. याजकरितां आठ-पंधरा दिवस गुंता जाहला. फत्तेसिंगबावावर धाकटी बाई इतराज; बावाला तोंडघसी पाडवें हे वासना. त्यास रकारनामकास धाकटे बाईनी साफ सांगितलें कीं तुम्हीं कर्नाटक केलत तर मी तुमची नव्हे. त्यावरून रकारनामक मागें सरले. फत्तेसिंगबावास रकारनामकानी साफ सांगितलें कीं तुमचा आमचा बनाव बसत नाही. आम्ही कर्नाटक करीत नाही. त्यावरून बावा फसलेसे जाहले आहेत. थोरले बाईस हें वर्तमान कळलें. ती बहुत रकारनामकावर बेमर्जी जाली आहेत. रकारनामकावर रायाजी भोसल्याचे वगैरे कजिये उठविले आहेत. येवंच कर्नाटकाचा मजकूर असा नासला. फत्तेसिंगबावा तोंडघसी पडले. थोरले बाईनी केले तें मोडलें, चा(ल)लें नाही. बाईसहि पटकी बसली. परस्परें कलहे माजला आहे. परिणाम कळला तो मजकूर लिहिला आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Nana Purandare to Sadashivrao Bhau reporting how Rani Sakwarbai's arrangement to dispatch Raghuji and Fatesing Bhonsle to the Karnatak was upset by the younger queen Sagunabai.

No. 4]

[July 1735

श्री.

राजश्री बाजीराव पंडित प्रधान गोसांवी यांस

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्ये
श्री राणोजी घोरपडे सेनापति दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल
जाणऊन स्वर्कायि लेखन केलें पाहिजे. सांप्रत पत्र पाठऊन परामश
केला नाही हे वडीलपणास विहित नव्हे. सदैव पत्रप्रेषण करून
पूर्वश्रेहाची अभिवृद्धि केली पाहिजे. यानंतर आम्ही रायचुर प्रांति
स्वारीस जात आसतां मार्गी कृष्णातीरी चिरंजीव दौलतराव यासी युध्यप्रसंग
जाहला तो परभरें श्रवण जाहलाच असेल. तदोतर राजश्री आपाजी सितोले
सैन्यसह खडकलाटेस आले. आम्ही जैरारे मनोलीस गेले होतो, तेथें मास पक्ष
राहून पटणकुडीस आलो. राजश्री स्वामीनी दर्शनास यावयाविशी आज्ञा केली
आहे. श्रावण मासी प्रतिपदा करून करवीरास जात आहो. यानंतर राजश्री
वेकटराव यांस आपण फौजसह स्वारीस रवाना केलें होते, तिकडे उत्तरेची कैटी

१ तोंडघसी पाडलें.

२ करवीरचा.

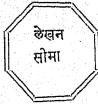
३ चुलतबंधु.

४ सडे.

५ घोरपडे, बाजीरावाचा मेहुणा.

६ कंगाल.

फौज चालून आली होती ते नामोहरम होऊन स्वस्थलास गेली; हे महद कृत्य आपले प्रतापे जाहाले. हे वृत्त श्रवण होऊन सतोषावाति जाहली. पुढें आपण मनसाबियाचा प्रसंग काये योजिला आहे तो विचार व वरकड कुशलार्थ लिहून परामृश करावयास आपण वडील आहेत. विशेष राजश्री वेंकटराव नांदणीस येणार म्हणोन पैकिले. पैसियास आमची वासना आहे की त्यांची आमची भेटी व्हावी हा विचार आपणाकडूनच घडून येईल. बहुत काय लिहिणे! कृपा आसो देणे हे विनंती.

¶Ranoji Ghorpade to the Peshwa informing him of a skirmish between himself and Daulatrao. He further requests him to arrange for an interview between him and Vyankatrao.

No. 5]

[1753

श्री

श्रीमंत राजश्री राऊसाहेबाचे सनिधानासी

आश्रित कृष्णाचार्य कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी. येथील क्षेम जाणून आपला सांब्रज्येवैभव लेखनाज्ञा केली पाहिजे. यानंतर भंगारयममनायेड संस्थान वेंकटगिरी हे या प्रांतीं उमदे मनसबदार पंजहजारी साहेब नौबत मातबर घराणेदार आहेत. आपली आगमनवार्ता पैकून मातबर वकील पाठवणेचा योजिला आहेत. इतकेंत राजश्री आमृतराऊजीचे येणे चंनापटणासी जाहले. येथे नायेडचा वकील मातबर ग्रहस्त राजेश्री त्रिमलराऊ येऊन राऊजीस भेटून संस्थानाचे पूर्वोत्र साकल्य सांगितले. पूर्वीपासोन श्रीमंत साहेबासी कागदपत्रामुलें श्रेह व निष्ठा राखितात आणि प्रस्तुत आपली दया संपादोन त्यामुलें श्रीमंताचे कृपेस पात्र व्हावे पैसी अपेक्षा यांची आहे. या प्रांतासी खासा स्वारी येईल ते समयी आपली व त्यांची संदर्शन लाभ व्हावें, तेहि वांछा आहे. प्रकृत आपणासहि पत्र लिहिलें व वखें पाठविलीं असत. चितास आणून याजविषयी दया ठेऊन श्रीमंताची दयाहि वाढऊन यांचे उर्जित होयेसे कृपा केली पाहिजे. याविशीं दयारूप कडून चालविले जे यांकडून सरकारचे बहुत काही उमदे काम घडून येतील. चितास आणून त्याचा जवाब व नायडाचा वकील त्रिमलराऊ

येथे आहेत त्यांचें नावीहि कागद दया करून पाठवितेसे करविले पाहिजे. बहुत काय लिहिणे ? कृपा असों दिजे हे विनंती.

¶ One Krishnacharya recommends to the favour of the Peshwa a certain panchazari sardar of Venkatgiri.

No. 6]

[1740 ?

श्री

राजश्री चिमाजी राऊ गोसावी यासी

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री सुबराऊ

सिंदे साहेबसुभा दंडवत विनंती. येथील कुशल जाणोन स्वकीय लेखनज्ञा करीत गेले पाहिजे. यानंतर आपण स्मरणयुक्त वार्तिकासमवेत पत्र पाठविले ते उत्तम काली पावोन लेखनार्थ-श्रवणे समाधान पावलो. याच प्रकारे पत्री परामृष करीत गेले

पाहिजे. पत्री लेख केला जे, टोपीकराचा उपमर्द करावयास पूर्वी राजश्री वेंकटरायास रवाना केले होते. परत अवरंगाबादेहून नसरतजंग जात होता त्यास अवरोध करावा येदनिमित्त बोलाऊ पाठविले. मोहिमेस विलंब जाला. मागती फौजेनिशी रवाना करीत आहो. त्यास तुम्ही अनकूल व्हावे म्हणोन लेख केला तर हा किला मामला तुमचा असता तुम्ही लिहिलें. कार्यास आम्ही अंतर करूं की काये? हे गोष्ट सहसा घडणार नाही. अजरेचे मोकामाहून राजश्री वेंकटरायाचे पत्र येताच आम्हाकडील फौज रवाना केली तो तुम्हाकडे जाणे जाले. मागती

रवानगी करीत आहो म्हणोन लिहिले तर यापेक्षां उत्तम ते काये आहे ? आम्हापासून साहिता होईल त्यास दुसरा विचार होणार नाही. अजरेचे ठाणेकरीता लेख केला तर आपले ठाणे तेथे असता कोण तसा विचार करणार आहे ? ज्या गोष्टीचें आपणास आवष्ट्येक ते आम्हासहि परम आवष्ट्येकता आहे, दुसरा विचार होणार नाही. आम्ही तुमचे आहो

कलले पाहिजे. बहुत लिहिणे न लगे. लोभ असो दिला पाहिजे हे विनंती.

¶ Subrao Sindia to Chimaji intimating compliance with his instructions to proceed and join Vyankatrao in holding Nasarjang in check.

यादी राजपत्रे :—

हिंदूराऊ घोरपडे यास पत्र जे, राजश्री नारो राम मंत्री व राजश्री कुसाजी भोसले यांची तुमची भेटी जाली. तुमचे निष्ठेचा अर्थ याणी स्वामीस विदित केला त्यावरून स्वामी बहुत संतोषी जाले. तुमी पुरातन येकनिष्ठ सेवक, तुम्हापासून निष्ठेस अंतर होणार नाही हा स्वामीस भरोसा आहे. तुम्ही राजश्री मुरारराऊ घोरपडे यास हुजूर स्वामीसनिध पाठवावयाचा करार केला आहे, म्हणून राजश्री नारो राम मंत्री यासी करार केला आहे. तरी त्यांचीहि रवानगी लौकर करणे. स्वामीस तुमचे हातून महदकार्ये घेऊन ऊर्जित करावे हे अवशक आहे. तरी चितात दुसरा विचार न आणिता राजश्री मुरारजीराऊ घोरपडे यास हुजूर पाठवणे. राजश्री नारो राम मंत्री तुम्हासी बोलिले आहेत त्याप्रमाणे स्वामी तुमच्या मनोदयानरूप ऊर्जित करून देतील. वरकड कितेक आज्ञा करणे ते राजश्री नारो राम मंत्री यास केली आहे. लिहितील त्यावरून कलेल. म्हणून पत्र १

राजश्री बलवंतराऊ यास पत्र जे, राजश्री नारो राम मंत्री याणी जमावानसी तुम्हास कोपल प्रांते ठेविले आहेत. आणि येतेसमई तुम्हास त्या प्रांतीच बदोबस्ताविसी आज्ञा

राजश्री गोविंदराऊ मोरे व सुभानजी मोरे यांस पत्र जे, तुम्ही किले कोपल येथे स्थल रक्षून होता. सांप्रत राजश्री नारो राम मंत्री त्या प्रांते फौजेनसी गेले. तुम्ही येऊन त्यांची भेट घेऊन स्वामीच्या पायासी निष्ठा धरिली. तो अर्थ मारानिलेनी स्वामीस विदित केला त्यावरून स्वामी तुम्हावर बहुत संतोष जाले. तुम्ही कदीम राज्यातील सेवक. तुम्हापासून निष्ठेस आंतर घडो पाहेल की काय ? पुढेहि तुमचे सर्व प्रकारे ऊर्जित करणे स्वामीस आवश्यक आहे. तुम्ही आपले समाधान असो देणे. राजश्री नारो राम मंत्री याणी किले मारारी राजश्री बलवंतराऊ ठेवले आहेत. ते व तुम्ही येका विचारें राहोन त्या प्रांते चौका बसऊन सेवेचा मुजरा करून घेणे. तुमचे चिरंजीव राजश्री मानाजी मोरे आले. हुजूर स्वामीसनिध सुखरूप आहेत. त्याचे स्वामी सर्वाप्रकारे चालवितात, चिंता न करणे. वरकड कितेक आज्ञा करणे ते राजश्री नारो राम मंत्री यास केली आहे. ते लिहितील त्यावरून कलेल म्हणून पत्रें २

केली त्याप्रमाणें त्या प्रांतीचा बदोबस्त
करून स्थल जतन करून त्या प्रांतीचे
वर्तमान वरचेवरी लिहीत जाणे. म्ह-
णून पत्र १

¶These are orders issued by King Shahu. One is addressed to Hindurao Ghorpade giving him assurance of promotion in return for his loyalty, and asking him to send Murarrao for an interview with the King. The other two refer to the occupation of the fort of Kopal by Balvantrao and Govindrao More. This letter refers to a successful Karnatak expedition by Naro Ram at the beginning of Shahu's reign, and further shews how Shahu strengthened his position by winning the confidence of the old sardars of the South.

No. 8]

[6-1-1740 ?

पौ छ २८ सवाल

श्री

पुरवणी राजश्री राऊ व तथा राजश्री
आपा स्वामीचि सेवेसी

बिनंती उपरि. छ १७ सवालीं रविवारीं प्राथःकालीं राजश्री फत्तेसिंगबावा यानी राजश्री स्वामीचा निरोप घेऊन सातारियास गेले. राजश्री रघोजीबावाहि सातारियास होते. याउपरि उभयेतांचा विचार होऊन सातारियाहून कूच करून ज्या रोखें जातील तें वर्तमान आलियावर स्वामीचि सेवेसीं लेहून पाठऊं. राजश्री पंत प्रतिनिधि व उभयेतां घोरपडे येकर होऊन सगर प्रांते गेले म्हणोन वर्तमान आलें होतें. सांप्रत वर्तमान आलें नाहीं. आलियावर लेहून पाठऊं. राजश्री पंत प्रतिनिधि याचीं पत्रें राजश्री फत्तेसिंगबावास व राजश्री रघोजीबावास आलीं होतीं कीं आम्हांकडे येणें. त्याचीं उत्तरें यानी काये पाठविलीं तें कललें नाहीं. रविवारीं राजश्री फत्तेसिंगबावा गेले तेव्हां राजश्री येमाजीपंत याच्या डेरियास गेले होते. उभयेतानी खलबत केलें. मग निरोप घेऊन गेले. विदित जालें पाहिजे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Purandare to Bajirao informing the latter that Fatesing and Raghuji had started for the South.

छ २८ जिल्हेज

श्री

श्रीमंत महाराज राजश्री नाना
स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक वेंकाजी सिवदेव कृतानेक सां नमस्कार विनंती उपरी. येथील क्षेत्र तो धर्म माहाराजांच्या कृपाकटाक्षेकडून छ ३० जिल्हाद पावेतो सेवकाकडील वर्तमान येथारस्तित असे विसेष. श्रीमंत आपा स्वामीस कैलासवास जाहालियाचे वर्तमान आलें त्याजपासून श्रीमंताकडील द्यावयास येवज नाही म्हणताहेत. आम्हीहि येक दोनीदां रदबदली केली कीं आरकाट प्रांतीची चौथाई व सरदेसमुखी श्रीमंतास आहे. आम्ही कांही पैका सोडणार नाही, आणि तुम्हांसहि दिल्यावेगलें सुटणार नाही. रकारपूर्वकांस व वरकडास संमंध काये आहे? राजश्री स्वामीनी आमचे ताळूक आजी दाहापांच वर्षापासून आमचे स्वाधीन केला आहे, चालत आले आहे. आमचा तगादा सहसा सुटत नाही, येसी रदबदल बहुत केली. सफदरआलीखान व रकारपूर्वकांसी आंतरंगं आण-भाष क्रिया जाहली आहे कीं निजामनमुळुकाचें भये आहे, इकडे आलियावरी पांचा वर्षांचा पैका साठी लाख परियेंत देणें आहे आणि अधिकाराचीहि घालमेली करून नवे जुने करील. तरी त्याविसईहि भरवसा रकारपूर्वकाने दिला आहे जे, येकंदर निजामनमुळूक चालोन आला तर त्यांसी कजिया करून परिहार करितों, आणि तुमचा अधिकार तुम्हांसच होये, येसा विचार करून स्तापना होये ते करीन. आरकाटीची चौथाई व सरदेसमुखी आपणास जाहली आहे. श्रीमंतास संमंध नाही येसे वरचेवरी लेहून पाठवितो. श्रीमंत आपा स्वामीचें भये रकारपूर्वकाचे चितीं फार होतें, ईश्वरे थोर गजब केला. उभयेता श्रीमंताचे ठायीं माहाराज समर्थ आहां. येसे समयीं अभिमान चितीं धरून दुष्टाचें मर्दन करून गर्वहत करावयाचा समये आहे. जें करणे तो विचार निजामनमुक करीतच आहे. परंतु माहाराजानी मनी धरून अरकाट व त्रिचनापली देखील दोनी संवस्तानेचा मामला माहाराजांचे मारफतीने चाले येसा केला पाहिजे. इतके निमित्य करणे माहाराज म्हणतील तरी रकारपूर्वकाचे चितीं षर्कहि ठेंगणा आहे, आपणासमान सरदार भारी ये समयीं दुसरा कोण आहे? इतरांच्यानें होणें जाणें काये आहे? येसा दुराभिमानास बहुत चढोन द्रिष्टि असमानास गेली आहे. फतेसिंगबावास तो गणनेत आणीतच नाही. त्यांची गोष्टी तिलतुल्या

चालें देत नाही. जैसे चौथे सरदार तैसेच पांचवे हे आहेत. त्यांची गोष्टी येकंदर मानीत नाही. वरकड कितेक येथील अर्थ तान्हाजी जासुदास सांगितलें आहे, आणि येथील तमाम हकीकतहि पाहून आला आहे. विस्तारें सेवेसी निवेदन करितां चितारूढ होईल. सर्वज्ञाप्रति विसेष लिहिणें पक्ती नव्हे हे विज्ञापना.

¶ *Venkaji Shivdev sends news to the Peshwa from Arcot about the movements of Raghuji Bhonsle and his dealings with Nawab Safdar Ali Khan, adding that the attitude of Raghuji Bhonsle was extremely defiant, setting at naught the authority of the Peshwa and of Fatesing Bhonsle.*

No. 10]

[February-March 1741

श्री

श्रियाविराजित राजमान्य राजश्री आयाबा

स्वामीचे सेवेसी

पोष्ये वेंकाजी सिवदेव कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी. येथील क्षेम जाणोन स्वामीनी आपणांकडील स्वानंदातिथे कुषललेखन सदैव करीत असिले पाहिजे विसेष. पोष्य सुध दसीमीचे पत्र राा कृष्णाजी नार्डक जोसी यानी आपले गुमस्त्यास लिहिले कीं श्रीमंत आपा स्वामी दुर्वार्ता लिहिली तें वर्तमान तमाम मुळकात जाहालें. येथील अधिकारी सफदरआलीखानाने हे वार्ता येकून पहिले द्रव्य देतो म्हणत होता. रिकामे निरोप देत नाही म्हणोन बहुत प्रकारें समाधानपूर्वक बोलत आला. आलीकडे श्रीमंत आपा स्वामीचे वर्तमान आल्यापासून उतर देतो कीं आपणापासी कायें आसें ? तमाम राज्य वैरान जाहले. आपणापासी द्रव्य दावयास अनकूल नाही म्हणोन उतर देतो. किं-निमित्य म्हणाल तरी रों राघोजी भोंसले यानी आरकाटकरांचा श्रेह करून भाकभरवसा दिला आहे कीं येथें कोणाचा उपसर्ग लागू देणार नाही. कदांचित निजामनमुळुक येऊन नवे जुने करून आरकाट सुभ्याची घालमेली करील तरी सकळविषयी आपण आहो यैसा भरवसा सफदरआलीखानास दिला आहे. त्या भरवसियावरून बसले आहेत. श्रीमंत नाना स्वामीची व निजामनमुळुकाची भेठी जाहली आहे यैसे समयी आरकाट सुभ्याची घालमेली करून नवे जुने करावयासी घालमेली केलिया उत्तम आहे. आणि येथील सुभ्यास येक पत्र निजामनमुळुकाचें पाहिजे कीं सुदामत श्रीमंत राव स्वामीचे विद्यमाने बारा वर्षापासून चालत आले आहे, तरी आताहि त्याचप्रमाणे श्रीमंत नाना

स्वामीचे मारफितीने आरकाटीची चौथाई व सरदेसमुखीचा मामला चालत आला आहे त्याचप्रमाणे आतांही देत जाणे म्हणोन येक पत्र पाठविलिया द्रव्याचे कार्यभाग करून आलें जाईल. श्रीमंत राज स्वामीनी संपादिले स्तल आपले हतीचें दुसऱ्याकडे सहसा जाऊ न देणें. श्रीमंत आपा स्वामीचे वर्तमान रकारपूर्वकानी थैकून बहुत हर्ष मानिला आहे. येसे समयी निजामनमुलुकाकडून सुभ्याची घालमेली केलियां चौहू मुळीकी नांव होऊन आरकाटचा मामला येथा-प्रकारे आपला होतो. वरकडाचे दंतभग्न केलेसारीखे होईल. सकलविषयी आपण चतुर आहां. जैसं कलेले तैसे रितीने आपणाकडील मामला हातीचा जाऊ न देता राहिला पाहिजे. विसेष काये लिहिणें हे विनंती.

¶Venkaji Sivdev informs Ayaba that on receiving news of the death of Chimaji Appa, the ruler of Arcot has changed his attitude and has begun to give evasive replies to demands for Chauth and Sardeshmukhi. This recalcitrance of the Nawab the writer attributes to the instigations of Raghuji Bhonsle to whom the news of Chimaji's death was welcome.

No. 11]

[1-2-1741

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री नाना
स्वामीचे सेवेसी

सेवेसी आज्ञाधारक वेंकाजी सिवदेव कृतानेक सां नमस्कार विनंती उपरी. येथील क्षेम तो धर्म माहाराजांच्या कृपाकटाक्षेकडून ताा ल २९ जिल्कादपावेतो सेवका-कडील वर्तमान येथास्थित असे विसेष. श्रीमंत राज स्वामीनी आरकाटकर सादुलाखानापासून श्रेह धरून आभिमानपूर्वक चालविलें. आरकाटकर सादुलाखानानीहि श्रीमंत राज स्वामीसीं श्रेह संपादून साल दरसाल येक लक्ष पंचाहतर हजार करार करून राजश्री स्वामीचीहि पत्रे आरकाटकरास श्रीमंत राज स्वामीनी करून दिलही कीं करार केला त्याप्रमाणे चौथाई व सरदेसमुखी देखील मोकरार केल्याप्रमाणे श्रीमंताचे विद्यमाने राजश्री स्वामीस प्रतिवर्षी देत जाणे. येसा तह जाहालियावरी आठ दाहा वर्षे चालत आलें. सादुलाखान निवर्तल्यावरी अलीदोस्त-खानानेहि त्याचप्रमाणे चालत आला. राजश्री फतेसिंग भोंसले व राजश्री रघोजी

भोंसले हे उभयेता येऊन अलीदोस्तखानाचा आर्थे व प्राणें गेलें व तमाम राज्य छटून पना केलें. सफदरअलीखान ते समयां त्रिचनापलीकडे राहिला होता. हंगामा होऊन गेलियावरी मागून आला. त्याची आमची भेटी वेळूरी जाहली. जे जाहलें ते ईश्वरास करणे ते होऊन गेले. श्रीमंत राज स्वामीनी बहुत दिवसापासून अभिमान धरून चालविलें आहे. त्यास आलीदोलाखान गेले म्हणोन श्रीमंताच्या श्रेहास आंतर तिलतुल्य पडू देणार नाही. पहिल्यापरीस विसेष श्रीमंताची कृपा संपादून घेईन. प्रस्तुत राजश्री फतेसिंगबावा व राजश्री रघोजी भोंसले या उभयतानी जबर्दस्ती करून च्यालीस लाख परियंत करार केले आहे. त्यांजकडील मोकदमा फरीक जाहलियावरी श्रीमंताकडील कार्यभाग करून रवाना करीन म्हणोन ठेऊन घेतलें. वरचेवरी श्री(मं)ताकडील पत्रें येत गेलीं तों इतकियांत वर्तमान आलें की श्रीमंत राज स्वामीस कैलासवास जाहला. येथ रकारपूर्वकास बहुत हर्ष जाहला. हें वर्तमान रकारपूर्वकानी यैकतांच खुशहाली बहुतच केली. परंतु राव स्वामीचे ठायीं श्रीमंत आपास्वामी व माहाराज आहेत हा वचक रकार-पूर्वकाचें चितीं बसला होता. रात्रीदिवस भयें वागवीत होता. तों इतकियांत सातारियाकडून कितेकाचें लिहिलें आलें आहे कीं श्रीमंत आपा स्वामीस व्येथा प्राप्त होऊन बहुत संकट आहे म्हणून पहिलें लिहिलें आलें. त्यामागून राजश्री कृष्णाजी नाइकानी आपले गुमास्त्यास पत्र लिहिलें की पोष्य सुध दसिमी दिवसीं श्रीमंत आपा स्वामीस कैलासवास जाहला म्हणोन लिहिलें आलें. तेंच पत्र सफदरअली-खानास गुमास्ते यानी वाचून दाखविलें आणि रघोजीचे लस्करास लिहिलें. त्याज-वरून रघोजी भोंसल्याने नाना प्रकारची कुस्याली केली, कीं आजी आपले चितानरूप जाहलें. जें सत्य वागवीत होती तें ईश्वरं आनयासें वारिला. येसा अहंभाव निर्माण जाहला आहे कीं आजी आपणासमान दुसरा कोण आहे? जें आहे ते आपणच आहे; वरकड किती असिले तरी त्याच्यानं काये होणे आहे? म्हणोन अभिमानास चढला आहे. सफदरअलीखान यांसी व रकारपूर्वकांसी प्रमाणपूर्वक करारमदार जाहला आहे कीं कदाचित निजामनमुलुक येऊन सुभ्याची घालमेली करून नवें जुने करील, निजामनमुलुकाचे जाहागिरीबावती सतर लाख रुपये देणें आरकाटकरांस आहे, त्यास घालमेली करील तरी ते विषयींची भाक-भरवसा दिला आहे कीं कोणे विषयींची तोसीस लागों देणार नाही. कर्नाटक

प्रांतास निजामनमुळुक आला तरी रघोजी भोंसले व आरकाटकर मिळून निजामन-मुळुकासीं ठकर घावी येसा तह केला आहे. आरकाट प्रांती चौथाई व सरदेस-मुखीचा मामला आपणाकडे आहे, श्रीमंतास द्यावयास गरज नाही, म्हणोन येसी पत्रें सफदरआलीखानास आली. श्रीमंत आपा स्वामीची दुर्वाता आलियावरी आम्ही येक दोनीदा सफदरआलीखानास द्रव्याविषयीं हटकिळें. त्यास उत्तर येसें दिव्हें की उभयेता श्रीमंत गेले. आतां आपणास द्रव्य द्यावयास गरज काये आहे? सकल राज्य रकारपूर्कीनी आटोपिले आहे. द्रव्यहि च्यालीस लाख परियंत देणे आहे; त्यांचे हातीतून निर्गम जाहालियावरी मग पुढील विचार पाहून घेतल जाईल. प्रस्तुत उभयेता सरदार फौजेनसीं मुळुक सोडून गेले नाहीत. आद्यापिवरी राज्यांत धामधूम करीतहेत. तसियानसीं उभयेता श्रीमंतास कैलासवास जाहला. ज्याणी ज्याणी श्रेह केला ते सर्वहि गेले. आतां आपण कोणासी श्रेह करून सार्थक काये आहे. आपल्याच्याने द्रव्य द्यावयास आनकूल पडत नाहीं. येसे स्पष्ट उत्तर सफदरआलीखान देतो. आम्हीहि उत्तर दिव्हें कीं उभयेता श्रीमंतापेक्षां माहाराज अधिक आहेत. कोणेविषयीं नून्य काये आहे? तमाम हिंदुस्तान प्रांतीचा मामला देखील दाखल जाहला आहे आणि सार्वभौमानें कृपा करून बहु-मानाचा सिरपाव पाठविला. माळवा दरोबस्त दिला. निजामनमुळुक याची बहुत कृपा आहे. श्रीमंत राज स्वामीचा जेणेप्रमाणे निजामनमुळुक गौरव करीत आला आहे त्याहिपेक्षा विशेष श्रीमंतास करून समागमे ठेऊन घेतले आहे. येसा विचार आसोन काये निमित्त द्रव्य द्यावयास आनकूल नाहीं म्हणता? हे गोष्टी उक्त नव्हे. आपण कांही चौथाई व सरदेसमुखीचा करार जाहला आहे त्याप्रमाणे द्रव्य दिल्या-खेरीज सुटणार नाही म्हणोन उत्तर दिव्हे. सफदरआलीखानाचे चितीं आहे जे, येकंदर श्रीमंताकडील श्रेहांस अंतर करून रकारपूर्वकांसी श्रेह केला आहे, वर-कडाच्याने काये होणे आहे येसा त्याचे चितीचा भाव दिसतो. आनयासं माहाराजांचा व निजामनमुळुकाची भेट जाहली आहे. आरकाटची सुभ्याची नवी जुनी तगीरी बहालीचे विचार करीत असतील तरी माहाराजानी चितीं धरून श्रीमंत राज स्वामीनी संपादिलें संवस्तान तें रकारपूर्वकाकडे जाऊं न द्यावें. येसं समयीं जें वचन माहाराज निजामनमुळुकास सांगतील तें तात्काळ करून देईल. बहुता दिवसापासून चालत आलें आहे तें सहसा न सोडावे. कदाचित सुभ्याची वालमेली केली तरी उत्तम आहे आगर हेच करार जाहाले तरी निजामनमुळुकाची ताकीद येसी पाहिजें की सुदामत श्रीमंत राज स्वामीची कृपा संपादून घेऊन जैसे देत आलेत तैसेच आतांही माहाराजांच्या मारफतीने आरकाटीचा येवज देत जाणें.

ये इषयी गर्व कराल तरी कार्यास येणार नाही. येसी दबावणीची ताकीद आल्याविना दिष्टी उघडणार नाही. सर्वज्ञाप्रति विसेष लिहिणे पैकी नव्हे हे विज्ञापना.

¶Venkaji Sivdev reports to the young Peshwa the mischievous activities of Raghuji Bhonsle who had invaded the Karnatak. When in the midst of the campaign news reached him of the death of Bajirao and Chinaji Appa, the only persons who could curb him and of whom he theretofore stood in great awe. Being thus relieved of this check on his activities, Raghuji made himself master of the situation, wrung large amounts of money from the Nawab, Safdar Ali, by promising him help in difficulty. The Nawab being advised not to recognise the Peshwa's claims of Chauth and Sardeshmukhi was evading payment. The writer advises the Peshwa to bring pressure to bear on the Nawab through the Nizam.

No. 12]

[3-3-1741

पौ २६ मोहरम

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री राऊजी स्वामीचे सेवेसी

विनंती वैजापूरचे मुक्कामाहून पत्रे स्वामीकडे पाठविले आहेत पावोन अर्थ चित्तात आला असेल. आलीकडे वर्तमान. नवाब बारी चढलियावरी संगमनेर जुन्नराकडे जावे हे अवाई टाकून वैजापुरावरून पुणतांबियास आले. तेथें सोभागसिंग वगैरे इकडील ग्रहस्तानी अर्ज केला कीं नाशिकाकडे कित्येक काजे कामे आहेत, गनिमानी किले घेतले आहेत, हजरत तिकडे आल्यावर हस्तगत होतील. अकोल परगण्यांत गेल्यासी अब्दुल आजीख्वां जुनरास बलाबला आहे, त्यासी शह पोहोचेल, येसे कित्येक अर्थ दर्शजून तो रोख टाकून तामसवाडीचे मुकामास आणिले. तदनंतर नाशिकाकडील विचारहि टाळून सिन्नरावरून मुकाम मजकुरास छ १२ जिल्हेजी अले आणि सोभागसिंगाबारा पांचसे पाये माणूस सहा हजार स्वार देऊन किल्ला बितिंगा येथें रवाना केले. अगोघर गंगातीराहूनच आपण राजश्री हरिकृष्ण व राजश्री बहिरजी बलकवडे यास सावध केलेच होते. त्याणी कल्याणाकडे राजश्री संकराजी केशव यासी लेहून तिकडूनहि जमाव आणविला व आपण किल्लोकिळी

बलकट्टी केली होती. तो बितिंगियास हे जाऊन फौज तो खाली दो कोसावर पाण्याचे आसरियानें राहिली. पायेचे माणूस सोभागसिंग घेऊन किल्ल्याचे बरौडीस जाऊन तीतर्फा मोर्चेबंदी केली. वरचे लोक सावधच होते. त्याणी दगड धोंडा एक वेळ मार केला. तेव्हा तैसेच दडोन असरा पाहून मोर्चेकरी राहिले. खाळून मार जेजला रेकिले याचा करतात. परंतु कारागीर होत नाही. गडकरी तरी मजबुद बसले आहेत. गला व दार गोली सामान पोखता आहे. आज्ञा बारा रोज जाले, सोभागसिंग कस्त करितात; परंतु एकदोन माणूस जायाच होते. बरी शह पोहचत नाही. हरि कृष्ण व बहिरजी बलकवडे याणी कावनाई मदनगडची मजबुदी करून अलंगकुरंगेवरील कांहीं माणूस व कोकणांतून खंडो चिमणाजी पांच ससे माणूस कांहीं स्वार घेऊन आले त्यास घेऊन बितिंगियाचें उपरालियासी चोकोसावरी रानांत येऊन राहिले आहेत. किल्ल्यावरी माणूस युक्तीने पाठवून हरद मनास आणिले, तो वरील लोक हिमतीने आहेत; कोणेविषयी डगमगत नाही. नवाब या मुक्कामी तेरा रोज जाहले, इरेस पडिले आहेत. किल्ला व्यावयाचा अत्याग्रह मांडिला आहे. पहिलेच आम्ही कोठूनहि यासी गेलो होतो, तेव्हा नवाबानी बलाऊ पाठवून नेले. आपण लष्करास आल्यावरी नवाब ते दिवशी पटा किल्ला पहायासी गेले होते. खान सैद लष्करखान याणी आम्हास बोलाऊन नेऊन फर्माविले की किल्ले आमचे गनिमानी घेतले आहेत, ते किल्लेदारास लिहून खाली करून देवणे; या राजश्री मल्हारपंत या तालुकियाचे जिल्हेदार आहेत किल्ले व जागिरी किल्याच्या त्याचे स्वाधीन आहेत त्यास लिहून किल्ले कावनाई, अलंग, मदनगड, बितिंगा चारी देवणे म्हणोन मुख्यानी आज्ञा केली आहे, याचा जाब खानानी पुसिला. ते समई आपण उत्तर प्रत्योत्तर केले की आम्ही वकील. काजकाम असले तरी खानदास लिहावे. ते धनी आहेत. आज्ञा करितात तैसी वर्तणूक करावी. आपल्याच्याने किल्ले देवत नाही व आमचे बोले किल्लेदार किल्ले देतील हा अर्थ नाही. मलारपंत तरी सरदेशमुखीचा मात्र तालुका करून अमल करितात. किल्लेजात त्याचे निसबत तिलतुल्य नाही. किल्यावरी माणूस हुजुरचे आहे. ते विना श्रीमंताची आज्ञा किल्ला देतील हे गोष्ट नाही. यैसी किल्येक उत्तर दिल्यावरी खान बोलिले की आम्हास खामखा किल्ले व्यावे लागतात; हरयेक यत्ने किल्ले घेऊन, यैसे बोलिले. तेव्हा आम्ही जाब दिल्या की श्रीमंताचा नवाबाचा सख्याचा विचार. किल्ले मागणेच होते तरी येदलाबादेवरी भेटी

जाल्या, तेव्हांच मजकूर करावा होता ते गोष्ट न केली, आणि ते तिकडे गेल्यावरी मागे हे विचार करितात, तरी सल्ला कैसा राहतो ? बिगाड करितांसे दिसोन येते. खानानीं उत्तर दिले कीं गनिमानी किल्ले घेतले ते सल्लुखांतच घेतले आहेत. आपण फिरोन घेतल्यास सल्ला काशनं विघडेल, या प्रकारे बोली जाली. दुसरे दिवशीं खाश्यानेहि बोलाऊन नेऊन हाच मजकूर केला. ते वेळेसहि तोच जावसाल केला. हे वर्तमान श्रीमंत मलारपंतास लिहिले व तुम्ही कोणविषीं चिंता न कीजे म्हणोन लिहिले; त्यासी पंतानीं काये विचार केला न कले. छ १४ रोजीं रात्रौ उठोन बाबीवरून सांवरचोलाचे घाटानें देसास गेले. भिवरांतीर पावल्याचे पत्र आले. पुढें पुण्यास पावले असतील. आलीकडे नवाब बरज्यावरी कुमकहि पाठवितात. मावले लोक चाकर ठेऊन दोनतीनसे पाठविले व मदनगड कावनाईकडे मावले पाठविणार. सोभागसिंग बरचेवरी अर्जी देतो कीं किल्ला जेर केला, आजी उध्यां हस्तगत करितो, त्याजवरून यांस आशा लागली आहे. किल्ला तरी आजीवर मेचत नाही. याउपरी पहावे. राजश्री हरि कृष्ण यास लेहून एकवेळ रात्रौ मोर्चेकरियास नसीयत पावावयाचा विचार करविला आहे. तो विचार जाल्या, यांचे डोळे उघडतील. सोभागसिंग लिहितो ते मिथ्या होऊन हर एखादा निकाल काढून येथून कुचाचा विचार करितीलसे दिसते. खानाचे विचारेही येथून कूच दारमदार करून करवावे ऐसे आहे. परंतु अबदुल अजीजखान राज जानोजी पुढील प्रसंगी आहेत ते वृत्त आलाहिदा पुरवणीवरून कलेल. बहुत काय लिहिणे ? मिति फाल्गुन वा १२ भौम हे विनंती.

¶ This is a news-letter by Baburao Malhar Barve narrating the attempts made by the Nizam and Subhasing to recover the forts taken by the Peshwa. The forts were reinforced by Balkawade, Sankraji Keshao and others and therefore could hold out against the attacks of the Nizam. The letter also gives the substance of a conversation between the Nizam and the writer who tried to bring home to the Nizam that the attack on the forts was a violation of the treaty of Edlabad.

No. 13]

[11-3-1741]

श्री

राजमान्य राजश्री जिवाजी गोसावी यांसी

सेवक सदाशिव चिमणाजी नमस्कार सुा सन इहिदे आर्वेन मया व अलफ. तुम्ही विनंतीपत्र पाठविलें ते पावले. लिहिले कीं आज्ञेप्रमाणें राजश्री रामचंद्र

हरि यांजपासीं आहों म्हणून लिहिलें उत्तम. त्याचे आज्ञेप्रमाणें वर्तणूक करणे. याउपरी संगमनेर वगैरे येथें तालुक सियादतखान याचा जाहला. त्यास मौजे असी उंबरी येथें पागा सरकारची राहते, ते गावीच्या बंदोबस्तास त्याजकडील च्यार माणसे राजश्री शामजी गोविंद याचें पत्र घेऊन येतील ते मौजे मजकुरी राहोन अमल ते आपला करतील. त्यास तुम्हाकडील तेथें मौजे मजकुरी असेल त्यास तुम्ही लेहोन पाठवून ते चौविजण त्याजकडील गावात घेऊन त्यांचा अमल सुरळीत चाले ते करणे. त्यासी कोणी खटखट न करीत ते करणें. पेस्तर वर्तमान लेहोन पाठवणे. येथून आज्ञा कर्तव्य ते केली जाईल. संगमनेर प्रांते पागेची वगैरे ठाणी पाडावयाचा नवाबांनी हुकूम केला, तेव्हां मौजे मजकुरीचें ठाणेहि पाडावयाची फौजेस आज्ञा केली. त्यावरून राजश्री शामजी गोविंद याणी रद्दबदल करून सदरहुप्रमाणें करार करून येथें लेहोन पाठविलें. त्याजवरून आम्ही राा मानसिंग यांचे नावे पत्र लेहोन दिले आहे ते पत्र घेऊन खानमारनिलेकडील लोक आमलास मौजे मजकुरास येतील त्यास गावात घेऊन त्याचा अमल चालवणे. तुम्हीहि तेथें तुम्हाकडील असतील त्यास लेहोन त्याचा अमल चाले आणि नालीस कुंची न करीत ते गोष्टी करणे. कथला जाहलिया ठाणेयासी कजिया होईल. जाणिजे छ ४ मोहरम.

¶Sadashiv Chimnaji to Jiwaji communicating orders on the settlement of the dispute about Sanganner with the Nizam's Officers.

No. 14]

[4-11-1744

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान साहेबाचे सेवेसी

विनंती सेवक आज्ञाधारक नेगोजी पाा सां दडवत विनंती उपरी. येथील क्षेम ताा छ १० माहे सौवाळपावेतो वर्तमान यथास्थित असे विशेष. साहेबांची आज्ञा घेऊन आलों ते छ ४ सौवाली लस्करास राा संकराजी निकम याजवळ पावलों. दुसरे दिवशी छ ९ रोजी मंगळवारी प्रातःकाळीं मोगल तळावर चालोन आला, मग आपणहि चालोन गेलो. ते प्रातःकाळचे प्रहर दिवसास मोगलाची आमची गाठी पडिली. ते प्रहर दिवसापासून संध्याकाळपावेतो युध्य जालें. साहेबाचे पुन्यप्रतापेकरून मोगल सिक्किदा करून सोडून कसबियांत घातला. एसियासी मोगल आपणावर चालोन आला तेव्हां त्याचा मुदा जे यांजला

पिटून गंगापार करावे आणि तमाम परगण्यांतील मातबर गाव पाडावे आणि कुली पाटील व रयत धरून न्यावी, ऐसे करार करून चालोन आला, त्यासी साहेबाचे पुन्येकरून आपणासच यश आलें. मग सर्व गोष्टी राहिल्या. ऐसियासी आपण आइकिले की नवाब नासरजंग याजकडून अर्जबेगी साहेबाकडे येणार आहे म्हणोन आपण आइकिले. तर खोजे हशम याणे खंडाळे व वैजापूर मिळोन इजारा सो तेवीस हजारस केला आहे, तरी साहेबी कृपा करून दो परगण्याचे तेवीस हजार रुपये मोगलाची निशा करून मोगल दूर होय ते गोष्ट जाली म्हणजे सर्व परगणा राहतो. नाही तर परगणकरी तों मोगलास रजावंत नाहीत; म्हणतात की मोगल येथून गेला तर आपण राहतो, नाही तर आपणास लक्षाची जोड जाली तर राहत नाही. मोगल राहिला म्हणजे आपणास सहकुटुंब बंदीस घाल(णार) आणि संगमनेर परगणा वैराण जाला तैसाच होईल ऐसे म्हणतात. यास्तव हे विनंतीपत्र सेवेसी लिहिले आहे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाति. तथापि हा मोगल दूर करावा; नाही तर हा दूर करून दुसरा आणावा. परंतु याजला राहू न द्यावा. सेवेसी बहुत विस्तारें विनंतीपत्र ल्याहवें तर साहेब खावंद आहेत हे विज्ञाति.

¶Negoji Patil to the Peshwa reporting a skirmish with the Nizam's forces on 4th August somewhere near Vajapur and negotiations started by Nasarjang.

No. 15]

[21-1-1748

श्री

श्रीमंत राजश्री

नाना स्वामी व तथा राजश्री

भाऊ स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक नारो विठ्ठल दिमत राजश्री नागो राम चरणावर मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. तागाईत छ १ सफर प्रातःकाल मुकाम शेहर अवरंगाबाद येथें स्वामीचे कृपादृष्टीकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असें विशेष. नवाब असबज्याह व नासरजंग काल छ ३० मिनहूस तिसरें प्रहरें शेहरांत हवेलीदाखल जाले. लष्कर काले चबुत्रियाचें आसपास उतरलें आहे.

मुखतानजी निबाळकर करणपुन्यावर उतरला. पठाण भावसिंगपुन्यावर उतरले. सुभेदार कंचेनवाडीवर उतरले आहेत. भिकाजी वाकडा याचे जबाबी बातमी लिहिली असं. राजश्री नागोराम सातारियास दीक्षिताचे घरी आहेत. स्वामीस कळावं. विशेष काय लिहिणें हे विज्ञापना.

¶Naro Vithal informs the Peshwa that the Nizam-ul-mulk and Nasarjang are encamping near Aurangabad.

No. 16]

[21-1-1748

छ ४ सफर रविवार

श्री

श्रीमंत राजश्री

नाना स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक नागो राम चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. तागाईत छ १ सफर मुकाम सातारे नजीक शहर येथें स्वामीचे कृपादृष्टीकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असं विशेष. नवाब असफज्या व नासेरजंग तमाम फौजेनशी शहरास काळ दोन प्रहरास दाखल जाहाले. तमाम लष्कर व सरदार व तोफखाना वगैरे शहराबाहेर काले चबुत्र्यावर आहे. उभयेता पितापुत्र शहरांत आपले हवेलीत दाखल जाहाले. राजश्री पिलाजी जाधवराव नक्षेत्रवाडीचे व कंचेनवाडीचे * * * थंय नदीवर राहिले आहेत. शहरांत वार्ता तव आहे कीं स्नेह जाहाला; परंतु वरचेवरच जाहाला; यास कांहीं चिंता प्राप्त जाहाली म्हणोन हा उठोन शहरांत येऊन राहिला हे वार्ता आहे. हस्तनापुरचें वर्तमान काल सायंकाळी शहरांत येकां दो जागां सावकारियांत ऐकिलें कीं, हस्तनापुरकर राजा तांब यास देवआज्ञा जाहाली; वेधा नळगुद जाहाली. म्हणोन दो चव जागा वर्तमान फुटलें; सत्तेंमिथें ईश्वर जाणें. बहुधा हें सतें वर्तमान असेल म्हणूनच हा तांब शहरांत आला. हा न येतां हे वार्ता फुटतीच तर येथें शहरांत पातशाहागदीं होती. याजकरितांच हे उभयेतां शहरांत दाखल जाले. ऐकिलें वर्तमान सेवेसी लिहिलें; आपणहीं येक दोन लिहिलीं येतील तेव्हां सतें मानावं. आपण वार्ता ऐकिली म्हणून सेवेसी लिहिलें. आपण सातारियास राजश्री वासुदेव दीक्षित यांचें घरी राहिलों. शहरचें वर्तमान राजश्री नारो विठ्ठल यांनीं सर्व लिहिलें त्यावरून कळेल. सेवेसी श्रुत होय. मज जशी आज्ञा येईल तशी वर्तणूक करीन. येथें सांप्रत वर्तमान लिहावयास फार आहेत. आज्ञेप्रमाणें वर्तणूक करीन हे विज्ञापना.

¶The arrival of Nizam-ul-mulk and Nasarjang at Aurangabad is communicated to the Peshwa by Nago Ram. The rumour of the death of the Emperor is also reported.

पो छ १४ जिल्हेज.

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री

पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसीं

कृतानेक विज्ञापना. छ १ जिल्हेजीं पांचाडचे मुकामीहून कूच करितेसमई नवावानें आज्ञा केली कीं आम्ही सोमवंसियाचे कर्जाचे मजकुरांत रावजीस खत लिहिलें आहे व तुम्हीं कितेक मजकूर सांगितलेत, त्या मजकुराचें थेंक खत लिहिलें आहे. खतें तयार आहेत. आम्ही शहागडचे मुकामीं जातांच खतांवर मोहरा करून थैली तुम्हांकडे शहरास मुजरद माणसाबरोबर पाठवितों. आमची थैली तुम्हांजवळ पोहचल्यावर तुम्हीं खतें लिहिलें आहेत ते रवानगी करणें. दरम्यानं न करणें म्हणोन बोलोन स्वार जाले. सेवक शहरीं आल्यावर दोन तीन दिवस प्रतीक्षा केली तों थैली न आली. याजकरितां विनंतीपत्राची रवानगी हुजूर केली आहे. सेवकासमागमें जासूद जोडी येक आहे ते रवाना करावी तर लस्कारास जावयास कोणही माणूस बराबर नाही, याजकरितां अंजुरदार करून पाठविला आहे. सेवक छ ८ जिल्हेजीं शहरींहून स्वार होऊन नवाबाजवळ जातां. सेवकाजवळ सरंजाम केवळ नाही. घोडी स्वारीची आहे ते वृद्ध, सुधी चालत नाही, व जीन आहे तो अगदीं गळाला. स्वामीनं सकलाद दिली आहे तिणें जीन आळावून स्वारी करीत असतों. प्रस्तुत लस्कारास जाणें याजकरितां येथें येक राहुटी सिध्द करविली व राहुटींत येक जाजम करविलें व स्वयंपाकाकरितां लाहानसी येक कनात करविली. सेवकाजवळ कंठालेचा येक तटु आहे. त्याजवर ओझे सर्व न चाले, याजकरितां येक बैल भाडयानें केला. या प्रकारें बेगमी केली. जर याप्रमाणें न करावें तर स्वामीचा नांवाचा लौकिकहि राहिला पाहिजे. वरकड मालाचा माल आहे तोच आहे. सर्व प्रताप स्वामीनं भूषण दिधलें त्याचा आहे. समागमे पोरगे दोगेजण आहे. कचेरीस जावें तेव्हां येक घोडे धरावयास पाहिजे व येक समागमें असावा. तेव्हां मागें कंठालेजवळ येक ब्राह्मण मात्र राहतो. सेवकाचें वर्तमान या प्रकारचें आहे. पुढें सर्व उर्जित करावयास व परवर्दा करावयास स्वामी समर्थ आहेत. येथें खर्चवेंच होईल त्याचा हिसाब मागाहून हुजूर लेहून पाठवितों. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶News-letter from Nasarjang's camp. The writer describes his humiliating position for want of funds.

पो छ १४ जिल्हेज

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री

पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. नवाब नासरजंग यांचा पेशखाना निघाला. नवाब असाफज्याहाचे भेटीस जातात हे वर्तमान पूर्वी विनंतीपत्री लेहून सेवेसी पाठविलेच आहे. येासां छ २७ जिल्हादीं नवाब नासरजंग शहराहून कूच करून जसवंताचे तलेयावर डेरेदाखल जाले. कुचाचे समई सेवकास खलबतांत बोलाऊन आज्ञा केली कीं तुम्हीं जसवंताचे तलेयावर तिसरे प्रहरीं येणें. ते जागां तुम्हांजवळ जाबसाल केला जाईल. नवाबाचे आज्ञेप्रमाणें तिसरे प्रहरीं जसवंताचे तलेयावर डेरेयास गेलों. सेवट ते दिवशींही काहीं मजकूर न जाला. नवाबानें आज्ञा प्रहर रात्रीस खलबतांत बलाऊन केली कीं आज बोलावयास अनुकूल पडत नाही. उदैक आमचा कूच आहे, तुम्हीं मजलपावेंतो येणें. तेथून तुम्हांस रुसकत देऊन. दुसरे दिवशीं छ २८ जिल्हादीं नवाब कूच करून चिखलेंठाणे-यास गेले. सेवकाहि तेथें गेला. तेथेहि रात्री खलबतात बोलाऊन आज्ञा केली कीं येथें अनकूल पडत नाही. पुढील मजलीस रुसकत देऊन. छ २९ जिल्हादीं नवाब कूच करून चित्तेपिपलगावावर मुकामास गेले. ते दिवशीं रात्री नवाबानें सेवकास खलबतांत बोलाविलें. येथें दुसरें कोणी नव्हतें. तमाम लोक दिवाणखान्यांत हेति. नवाबानें सेवकास आपणासमक्ष वसऊन वर्तमान विचारिलें. स्वामीचे आज्ञापत्राप्रमाणें सविस्तर अर्थ निवेदन केले. यावर तुम्हांस रावजींची पत्रें आलीं तीं रुजू करणें म्हणोन आज्ञा केली. तेव्हां स्वामीचे खासदस्तुरें पुरवणी होती ते रुजू करून वाचून दाखविली. बहुत संतोष पावले. त्याचे प्रत्योत्तरांत नवाबानीं मजकूर सांगितले आणि आज्ञा केली, आम्हीं सांगितल्याप्रमाणें तुम्हीं कलमबंद करून प्रातःकाळीं आइकवणें. मग तुम्हांस रुसकत देऊं, शहरास जाणें. नवाबाचे आज्ञेप्रमाणें रात्री सविस्तर अर्थाचें विनंतीपत्र लेहून सिद्ध केलें. प्रातःकाळीं दिवाणखानेयांत गेलों, तों नवाबानीं खलबतांत बोलाऊन आज्ञा केली कीं येथें ऐकावयास अनकूल पडत नाही, पुढें मजलीस येणें. छ ३० जिल्हादीं नवाब कूच करून पाचोडेचे मुकामास गेले. तेथें रात्री खलबतांत बोलाऊन मुख्य

विनंतिपत्रीं सविस्तर अर्थ लिहिले आहेत ते सविस्तर श्रवण करून अक्षरशा अर्थ मनास आणिला. याजवर बहुत संतोष पावले. बरकड वर्तमान अल्हादिदा पुरवणी-पत्रीं लिहिलें आहे त्यावरून सेवेसी विदित होईल हे विज्ञापना.

¶*News-letter from the camp of Nasirjang, who read and approved the letter drafted by the writer, probably Raghunath Ganesh.*

No. 18]

[5-9-1749

छ ११ शौवाल.

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक रघुनाथ गणेश चरणांवरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीनें सेवकाचे वर्तमान तागाईत छ ३ माहे सवाल पावेतो मुकाम औरंगाबाद येथ्यास्थित असें. खंडोपंत कारकून राजश्री बापूजी महादेव हिंगणे यांजकडून राजश्री रामचंद्रबाबाचे मारिफतींनीं येथें नवाबाजवळ आला आहे. अबदल हुसेनखान यांचे मारिफतींनीं रात्रौ खलबतांत नवाबाची मलाजमत जाली. बहुत रात्रपर्यंत खलवत जालें. पश्चात् रात्रौ मकई दरवाजा उघडऊन मशारनिलेस बेगमपुरियांत पोहचविले. काय जो मजकूर जाला हें कळलें नाहीं. सर्वास हे गोष्ट अगम्य. सर्व पुसत असतात. मशार-निले रामचंद्रबाबाचें आगमनाची प्रतीक्षा करीत आहेत. नवाबजवळ जाबसाल जालियावर येक जोडी रामचंद्रबाबाकडे पाठविली. या मजकुरास दाहा बारा दिवस जाले. गोष्ट तहकीक ठिकाणीं लागली नव्हती म्हणोन पेशजी विनंती लिहिली नाहीं. सेवेसी श्रुत जालें पाहिजे. रामचंद्रबाबा बऱ्हाणपुराअलीकडे आले म्हणोन येथें वर्तमान आलें आहे. सैदलफ्करखान व अबदुल रजाकखान अद्याप कृष्णेअलीकडेच आहेत; पार जाल नाहीं. त्यांचे तैनातीस राजश्री सुलतानजी निंबाळकर व जानोजी निंबाळकर यांचे राऊत होते. ते रोजमरा न पावे म्हणोन उठोन आले म्हणोन वर्तमान आहे. कळलें तें सेवेसी विनंती लिहिली आहे. छ ३० रमजानीं दरबार बरखास्त जालियावर काजी दाईम व मुसवीखान मुसवी या उभयतांनीं राजश्री बनाजी माधवराव व सेवकास दिवाणखान्यांत येकीकडे नेऊन मजकूर केला कीं रावसाहेबाची मर्जी मुजफ्फरजंगाविशी कशी आहे हे गोष्ट तुम्हांस कळलीच असेल, जाहीर करणें. त्यांचा वकिलहि रावसाहेबांचे खजमतेस आला होता, त्याची विदाई जाली म्हणोन आईकितों. त्यास उतर केले की हे गोष्ट आम्हांस काही दखल नाही. वकील आला होता तो माथारा गेला, इतके

आइकतो. दुसरें ठावकें नाहीं. मशारानिले उभयतांनीं बहुत प्रकारें आम्हां उभयतां सेवकांजवळ पुशिलें, परंतु सदरहूप्रमाणेंच बोलिल्यावर बनावीपंतास बोलिले कीं तुम्हांवर नवाब बहुत मेहरबान आहेत. तुम्हांस बहुत चाहतात, तुम्हास रुकसत करितात, परंतु तुम्ही तेंथें जाऊन सदरहू गोष्टीचा शोध करून मजीं कोणे प्रकारची आहे ती मनास आणून लेहून पाठवणें. वकील लोकीं दुतर्फांही येकसानीं धरून परस्परें स्नेह वाढवावा म्हणोन कितेक प्रकारें बोलिले, तें सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिळी आहे. बनावीपंतास निरोप लवकरच होईल. मशारानिले हुजूर आलियावर सविस्तर वर्तमान विदित करतील. सेवेसी श्रुत जालें पाहिजे. रामचंद्रबाबा आज पैठणदाखल होणार म्हणोन वर्तमान आहे हे विज्ञापना.

¶*Raghunath Ganesh reporting to the Peshwa the arrival of Ramchandra-baba beyond Burhanpur and that Said Lashkar Khan and Abdul Razak Khan had crossed the Krishna preparatory to marching into the Karnatak.*

No. 19]

[20-10-1746

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. राजश्री गोविंद सिद्धेश्वर नवाब असफज्याहा जवळोन खानदेशांतील नव माहाल इजारा करून आले तें वर्तमान पूर्वीं विनंतीपत्रीं सेवेसी विनंती लेहून पाठविलीच आहे. नवा माहालांपैकी जलोद परगणेयांत खान अजम सैद लष्करखानाची जागीर गांव च्यार; पैकी कसबें जलोद व कसबें नांदेड व सोनखेडवी तीन गांवीं हिंसा आहे व मौजे धावडे हा गांव दरोबस्त आहे. परगणें मजकुरीं गोविंदपंताचे इजारेयाचे गांव येकुणीस आहेत. येकुणीस गावांत सदरहू खानांचे जागिरीचे हिंसेयाचे गांव तीन आहेत. त्या गावांत गोविंदपंताचे इजारेयाची तकशीम आहे. ऐशास गोविंदपंतीं जलोद परगणेयांत आमील पाठविला. त्याणें खानाचे जागिरीचाहि अमल जफ्त केला. हें वर्तमान खानाचे आमिलानें खानास लेहून पाठविलें त्यावरून छ १५ सवालीं खानांनीं गोविंदपंतांस कचेरीस बोलाऊन आणून बहुत फजित केला. शिवागाळ बहुत केली. तिसरा पाहर पावेतां बैसविले होतें. कटारी हिराऊन घेतली होती. तृतीय प्रहरानंतरें मग समजावीस केली. कटारी दिली. पानें दिली. विराडीं जावयास निरोप दिला. सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिळी आहे.

बहालकर जमींदार कोठीवाले यांचे पारिपत्याकरितां खानाजवळ आले आहेत. वर्तमान सेवेसी विदित आहेच. सेवकानेहि खेडगावकर पाटलाचे दगाबाजीचा अर्थ खानास सांगितला त्याजवरून बोलिले कीं गोविंद सिद्धेश्वरास ताकीद करितों. त्यानें फौज धरली आहे. पारिपत्य करतील. छ १४ सवालीं खानांनीं गोविंदपंतास बोलाऊन ताकीद करावयाची ते केली. बहालकर जमींदारहि त्याचे हातांत दिले. मग छ १५ मिनहूस गोविंदपंतास फजित केलें. स्वहस्तेन मुखावरहि मारिलें. गोविंदपंतांचे अवसान गेलें आहे. सेवेसी श्रुत व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. श्रुत होय हें विज्ञापना.

¶A complaint to the Peshwa about the insult offered to Govind Sidheshwar, Kamavisdar of Pargana Jalod in Khandesh, by Said Lashkar Khan.

No. 20]

[14-11-1746

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री

पंत-

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. खान अजमानी कबुतरें दिलीं तीं छ १७ सवालीं हुजूर स्वामीचे सेवेसीं रवाना केलीं. प्रविष्ट जालींच असतील. छ १० सवालींचीं आज्ञापत्रें पूर्वीं सादर जालीं त्यांत आज्ञा, कीं घेरणी कबुतरें खामखा मेलऊन पाठवणें. यैशास पूर्वीं खान अजम शहरीं असतां त्यांहीं घेरणी कबुतरांचा बहुत प्रयत्न केला; तथापि मिळाली नाही. याजकरितां जीं मिळालीं तींच हुजूर रवाना जालीं. किले जुनर चाकणचे मजकुरांत स्वामीने खानास पत्र पाठविलें होतें तें पत्र नवाबाचे आज्ञेवरून जासुदाबाराबर खानाकडे पाठविलें. त्याजबराबर सेवकानेहि खानास पारसी अर्जी लिहिली. बैकारपूर्वकाचा व रकारपूर्वकाचा मजकूर व आणखी स्वामीने सेवकास आज्ञापत्रीं आज्ञा केली होती ते अर्थ, व येथें नवाबाजवळ त्या गोष्टीचा जाबसाल जालियाचे अर्थ, व गुलशनाबाद खानास जाली त्याची मुबैरखबादी स्वामीने सेवकाचे पत्रीं लिहिली तो अर्थ व घेरणी कबुतरांची मुकरर ताकीद आली आहे म्हणोन सविस्तर खानास लेहून पाठविलें होतें. त्याचा जाबसाल खानाजवळोन घेऊन जासूद परभारेच हुजूर आले असतील. त्या अर्जीचे जाबान खानानी सेवकास लेहून पाठविलें, तें पत्र काल छ १० जिल्कादीं पावलें. त्यांत लिहिलें आहे कीं तुम्ही लिहिली हकीकत तपसिलें विदित

जाली. गुलशनाबाद सिपुर्द जाली हे खुशवस्ती रावसाहेबास जाली म्हणोन तुम्ही लिहिलें; तर उचित आहे कीं खजमतीचा सरबरा हरयेक कार्य रावसाहेबाचे आहे. रावसाहेबास करणें जरूर आहे; परंतु प्रथमता हे गोष्ट होतां किले आवढे-याचा मुकदमा दरम्यानं येऊन पडिला की हे खजमत होतांच येक रोजहि आम्हांस घरीं आराम सांपडला नाही. शहराहून लांब मजला करून आलों. अद्याप समागमचे लोकांची मांदगी उतरली नाही. रावसाहेबास हेच गोष्ट लाजिम आहे कीं, हे काम आपले जाणोन ताकीद व कोसीस फर्मावावी. घेरणी कबुतरांविशीं लिहिलें तर आम्हीं शहरीं आलियावर प्रेतन करून मेळऊन देऊन. किले मजकूरहि सत्वरच फत्ते होईल म्हणोन सेवकास लेहून पाठविलें, ते सेवेसीं विदित व्हावया-करितां विनंती लिहिली आहे. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञापना. शहरींहून हजारांमल म्हणोन वैद्य राजश्री पिलाजी जाधवराव येही वाघोलीस नेला होता; त्यास कांहीं भ्रंश जाला म्हणोन त्रिबकपंत कमाविसदार दिमत मशारानिले याज-बराबर शहरास खाना केला. मार्गीं घोडनदीचे कांठीं सुरूर गांव आहे तेथें त्रिबकपंत संध्याकालीं संध्या करित असतां, वैद्य मजकुरानें तरवारेंनें त्रिबकपंतास जिबें मारिलें, ते वर्तमान हजूर विदित जालें असेल. प्रस्तुत तो वैद्य ये जागां आणिला. कैदींत ठेविला आहे. पुढें होईल वर्तमान तें सेवेसीं विनंती लेहून पाठवितो. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Raghunath Ganesh sends news from Aurangabad reporting the dispatch of pigeons for the Peshwa and the pleasure Said Lashkar Khan expressed at Gulchhanabad (Nasik) having been handed over to his officer.*

No. 21]

[24-10-1746

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसीं

विनंती सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपाद्रष्टीनें सेवकाचें वर्तमान तागायत छ १९ माहे सवालपावेतों माी शहरीं येथस्थित असे. खानवालाशान सैयद लस्करखान किले आवढे याचे माहासरे यास छ १७ सवाली कूच करून गेलियाचें वर्तमान सविस्तर विनंतीपत्री लेहून सेवेसीं खानवांगी जाली. खान अजमानी सेवकास

समागमे नेलें नाहीं. नवाब नासरजंगाजबल ठेविलें. तेव्हां सेवकांनं विनंती केली कीं आम्हास ये जागां कोण्हांस सोंपून जावें? ते समई रव्वाजे नजमुद्दिन-खान खानाजबल होते. त्यास खानानी सांगितले कीं तुम्ही नसीबयारखान नवाबाचे अर्जबेगी यास सांगणें कीं हे पंत प्रधानचे वकील आहेत, याचे तफेंचे कामकाज आम्ही सरबरा करित होतो. याउपर तुम्ही करित जावे. याची गौरपरदास्त करावी. त्याप्रमाणे नजमुद्दीखानानी सेवकास समागमे नेऊन नसीबयारखानास निरविलें. खान मशारनिले बोलिले कीं तुम्ही दिवानखान्यांत येत जाणें. कामकाज आम्हांस सांगत जाणें. सरबरा करित जाऊन व आम्हां-विषई रावसाहेबाचे खजमतेस अर्जी करणे कीं आमचे जागिरीचे गांव बेटावद परगणेयांत तीन आहेत. मौजे दसवेळ व मौजे होळ व मौजे कलंबखेडे वगैरे आहेत. तेथें जानोजी डमढरे यांचे कमाविसदार आहेत ते वाजवी पैका देत नाहींत. त्यांस येक ताकीद रावसाहेबांची असावी की वाजिबी अमल देत जाणे म्हणोन बोलिले. त्याजवरून विनंती लिहिली आहे. कृपाळु होऊन सदरहू-प्रमाणें येक विनंतीपत्राप्रमाणें ताकीदपत्र बेटावदेस जानोजी डमढरे याचे कमाविसदारास द्यावयाची आज्ञा करावयास स्वामी समर्थ आहेत व येक पत्र नसीबयारखानास पाठवावयाची आज्ञा जाली पाहिजे, कीं सरकार तफेंने वकील आहेत; हरयेक काजकाम सरबरा करित जावें. नसीबयारखान बहुत नेक माणूस आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Raghunath Ganesh reports the departure of Said Lashkar Khan for commencing the siege of the fort of Avdha.

No. 22]

[1-11-1746?

छ २ जिल्काद

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपाद्रष्टीने सेवकाचें वर्तमान तागायत छ २७ माहे सवालपावेतों मोकाम शहर औरंगाबाजेस येथस्थित असे. स्वामीचें आज्ञापत्र छ १६ मिनहूचें बराबर सुकदेव चोपदार छ २२ तेरी (यापुढे पत्राची एक ओळ

फाटली) * * शान सैद लस्कर खान यांस पारसी लखोटा होता तोहि पावला. छ १० सवालचीं आज्ञापत्रें बराबर रंगोजी मकाजी व कालोजी विठोजी जासूद नाइकी जोत्याजी नाईक छ २४ रोजीं तिसरे प्रहरी प्रविष्ट जालीं. नवाबाची थैली व खान अजमाचा पारसी लखोटाहि प्रविष्ट जाला. छ १६ तेरिखेचें आज्ञापत्रां किले आवंटे याचे मजकुरांत नवाबाचे खजमतेमध्ये व खान अजमास इतला द्यावयाची आज्ञा. खान अजम फौजमुधां किले मजकूरचे माहासरेयास रवाना जालियाचें वर्तमान सविस्तर छ १७ मिनहूस विनंतीपत्रीं लेहून सेवेसीं रवानगी केली आहे, तीं विनंतीपत्रें प्रविष्ट होऊन सविस्तर अर्थ सेवेसीं विदित जाला असेल. किलेयाचा मजकूर सविस्तर आज्ञापत्राप्रमाणे खलवतामध्ये नवाबाचे खजमतेस इजहार केला. याजवर नवाब येहीं आज्ञा केली कीं रावजीचें खत तुम्हांस आलें आहे तेच बजिनस रुजू करून वाचून दाखवणें. सेवकाचे जेबिने आज्ञापत्रें व खान अजमाचा लखोटा होता तो काढून आज्ञापत्र वाचून दाखविलें. नवाब बहुत संतोषी जाले. खान अजमाचा लखोटा नवाबानी आपणांजवळ घेतला. आज्ञा केली कीं किला घेतांच किलेयाचे माहासरे यास फतेसिंग सिनरकर व सौभाग्यसिंग व दलपतसिंग व मीर महमद अली व अडगडवाला व मिरजा बकर वगैरे जाऊन महासरा केला. सैद लस्करखान बफौज सिनरास दाखल जाले आहेत. पुढें आपण जातील अगर फौज पाठवितील. इनशालाहुतआला थोडकेच रोजीं किला फते होईल. आमचे स्वारीचा मजकूर तर मनसबा जाणोन स्वारी फर्माविली जाईल. रावजीने तुम्हांस लिहिलें आहे कीं किला सिरके यानी घेतला तर जलद महासरा करून किला घ्यावा. कदाचित राजे यानीं कुमक पाठवावयास आम्हास आज्ञा केली तर चाकरीचा पेशा जाणोन कुमक पाठवावी लागेल. थैशास राजेयाजवळ कुमक पाठवावयाची येनमान करावयाचा जाबसाल रावजीजवळ आहे. कोण तो म्हणाल तर नवाब सहेब हैदराबादेस आहेत. आम्ही शहरीं आहां. खान व फौज माहासरेयास गेले. नवाबसहेबी कूच करून धारूर तर्फेंस येणार, याजकरितां कुमक गेलियाने निभाव कैसा होईल? आमच्या फौजा मालवेयांत राहिल्या याजकरितां कुमक करावयाची मसहलत दिसत नाही. थैसा जाबसालास जागा आहे. रावजीनें राजेयास खतल पाहावयाचा मजकूर दरपेश केला. त्याजरून आम्ही राजेयांस पत्र लिहिलें आहे तो मुसविदा तुम्ही आइकावा. त्याप्रमाणें रावजीस ल्याहावें थैसे म्हणोन मुसविदा स्वमुखे सेवकास वाचून दाखविला. त्यांत मजकूर लिहिला आहे कीं आवढा किला सिरके याचे लोकानी घेतला याजबदल फौज पाठऊन किलेयास माहासरा केला. सैदलस्करखानहि बफौज रवाना जाले

आहेत. मागाहून किले व्यावयाचे सामनानसी आणिकहि फौज खाना होत आहे. इनशालाहुतआला किला थोडकेच रोजीं फते होईल. बदमामली लोक खराब होतील, लेकिन आपण आपले लोकांस लाहान मोठियांस ताकीद करावी कीं यैसी बेज्या वर्तणूक न करीत. सबब कीं यैशा बेज्या गोष्टी जालियानें येखलास कसा राहेल. तुम्हांकडून आम्हांजवळ यैसा कोणही माणूस नाही कीं त्यास आम्ही हरयेक गोष्ट सांगावी पुसावी. पूर्वी आनंदराव होते त्यांजवळ जाबसाल होत होता. आताहि तसा कोणही माणूस ठेवावा जे हरयेक मजकूर त्यांजवळ सांगितालियानें तुम्हांजवळ जाबसाल करील म्हणोन पत्र लिहिलें आहे. तें वर्तमान सेवेसीं विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. पुढें सेवकांनं आज्ञापत्राप्रमाणें बकार व रकारपूर्वकाचे मजकुराचा उपक्रम केला कीं, बकारपूर्वक प्रस्तुत बारामतांस आला आहे. कर्जदार बहुत जाला. पत उडाली. याजमुलें पदरची फौज तुटली. खराबींत बाकी राहिली नाही. आव मात्र राहिला आहे. प्रस्तुत सातारेस यावें तर राजश्री संभाजी महाराजाकडील वगैरा लचांडे यास्तव न आला. आबाजी नाईक सातारां आहेत. याजकरितां नवाबानी कर्णाटक जिल्यांतील सरदारांस येनायेतनामे सादर करून येव्हांपासोन फौजा हुशार करवाव्या. सालगुदस्तां पैका देवविला तो मना करविलाच आहे. तो न द्यावा, पुन्हां त्या प्रांती याचा पराश्रम होय तें न करावें म्हणोन विस्तरें विदित केलें. याउपर नवाब बोलिले कीं रावजीनं बहुत उत्तम लिहिलें. आम्ही याप्रमाणें नवाबसाहेबांस अर्जी करून बंदोबस्त करविलाच आहे. मागतीहि अर्जी करितां. अनवरुदीखान व बहादरखान व अबदल नबीखान वगैरा सरदार तमाम फौजा तुंगभद्रेचा किनारा तयार राहतील यांत संदेह नाही. पैका मना करविला तो करविलाच. त्यास पावतो यैसे नाही. याप्रमाणे रावजीस लेहून पाठवणें. व बाबू नाईक याचा मनसबा पैदरपै रावजीनं आम्हांस इतळा देत जावा त्या मोजीब वरचेवर बंदोबस्ती जियादा केली जाइल. रकारपूर्वकाचा मजकूर विदित केला कीं, त्याणें बराड प्रांते मनमाने तैसा उपद्रव केला आहे. त्याचाहि गलाटा तूर्त बाबू नायकाप्रमाणे आहे याचा विचार नवाबाने चित्तांत आणून पैरवी करावी. यावर नवाब बोलिले कीं रावजी या गोष्टी यकलास जाणोन बोलतात. यैशास रकारपूर्वकाचा विचार कोणेप्रकारे करावा तें रावजीनं खोदून आम्हांस ल्याहावें. जसं लिहितालि त्याप्रमाणें मनसबा केला जाईल, याप्रमाणे लिहिणें म्हणोन सांगितलें. स्वामीनं जुनरकर व चाकणकराचे मजकुरांत नवाबास थैली पाठविली ते रुजू केली. नवाबानें स्वमुखे पत्र वाचून पाहोन मुनसियास आज्ञा केली कीं या खताचा जबाब

रावजीस लिला कीं, लिहिला मजकूर मालुम जाला. आम्ही हरदो जागा इनायतनामे सादर करविले आहेत कीं, बेज्या वर्तणूक न करावी, नारायण-गावचा पाटील आणि कान्हाण कौद केले आहेत, याचा बायस काय याची हकीगत तपसिलें लेहून वावापीठ, त्याप्रमाणे खातिरेस आणोन आज्ञा केली जाईल व तुम्हीहि आपले आमिलांस ताकीद करावी कीं मुलकांत वाजवी पैसा घेत, ज्यादा तलबी न करीत. पाटेल ब्राम्हण काय संबंध धरून नेले ते हकीगत तपसिलें लेहून पाठवावी. जर चाकणकर जुनरकराजवळोन बेज्या वर्तणूक जाली यैस दिसोन आल्यास त्यास नसिहतनामे सादर करविले जातील, या-प्रमाणे लिहिणें व हरदो जागाहि ताकीद लिहिणें म्हणोन सांगितलें. सेवेकानेहि या मजकुरांत तपसिलें नवाबास सांगितलें. नवाब बहुत संतोपी जाले कीं हे गोष्ट रावजीनं आम्हांस लिहिली याजवरून संतोष जाला, हरयेक गोष्टीचा आम्हांस इतला बावा, आम्हांजवळोन पारपत्य करवावें हे गोष्ट येकलासाचे जागा उचित आहे. येणेकरून दिवसेंदिवस श्रेहाची वृद्धि आहे. सेवेसी विदित व्हावया-करितां विनंती लिहिली आहे. किले आवड्याचे मुकदमेयांत खान अजमांस स्वामीचें पत्र होतें ते नवाबानी खानाकडे रवाना केलें. बरकड वर्तमान यथास्थित आहे. नवाब सेवकास बोलिले कीं आणि कितेक गोष्टी तुम्हांजवळ खलबता-मध्ये बोलणे आहेत. बोलोन मागाहून तुम्ही रावजीस लेहून पाठवणें म्हणोन आज्ञा केली. नवाब स्वामीच्या स्नेहाचा स्तव बहुतच बहुत करित असतात, ते अर्थ कोठवर ल्याहवे बरकड नवाबाचाहि विचार बाहेर निघावयाचा दिसतो. गावखाना व सितेरखाना बगैरा सरंजाम आणविला आहे. बाहेर पडतील असें आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. चाकणकर व जुनरकरास नवाबाही इनायतनामे पाठविले. ते मुजरद सजावलाबराबर पाठविले आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Raghunath Ganesh reports from Aurangabad the dispositions made by the Nizam-ul-mulkh and the movements of Raghuji Bhonsle, Babuji Naik and others anxious for a share in the affairs of the Karnatak.*

No. 23]

[5-11-1746

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपाद्रष्टीने सेवकाचें वर्तमान ता २ माहे जिल्हकाद

पावेतों मो शहरीं येथास्थित असे. किले आवढेयाचे मजकुरांत स्वामीने खानवाला-
 शान सैयद लस्करखान यास पत्र लिहिलें होतें. तो लखोटा नवाबाही खानाकडे
 पाठविला होता. त्याचा जबाब खानानी नवाबाकडे पाठविला. तो लखोटा
 नवाब येही स्वामीचे सेवेसी खाना करावयाकरितां सेवकाजवळ दिला. तो लखोटा
 सेवेसी खाना केला, त्याजवरून सविस्तर विदित होईल. खानाजवळोन कासीद
 आला तो सांगत होता की खान सिनरास आहेत. फौज मात्र किलेयाचे माहासरे-
 यास पाठविली आहे. किलेयावर कोळियाचे लोक आहेत तेहि थोडकेच पंधरा-
 सतरा जाहेत. किलेयावरून येक गोसावी बोलीस येत असतो. तूर्त बोली
 लागली आहे म्हणोन वर्तमान सांगत होता, ते सेवेसी विदित व्हावयाकरितां
 विनंती लिहिली आहे. नवाब निजामनमुल्क छ २२ सवालीं कूच करून डेरे
 दाखल जाले. धारूरतर्फेंस येणार म्हणोन आवाई आहे. सेवेसी विदित जाले
 पाहिजे. सेवकाचे बराबर जामूद जोडिया च्यार त्यापैकी राजश्री बनाजी
 माधवराव याजबराबर येक जोडी खाना आली. येक जोडी कबुतरांबराबर खाना
 जाली. येक जोडी छ १७ सवालीं हुजूर खाना जाली. व येक जोडी सेवक-
 जवळ आहे. सेवेसी विदित जालें पाहिजे. अलचपूरवाला सैद शरीफखान
 रघोजी भोसले यास भेटले म्हणोन वर्तमान आलें, ते सेवेसी विदित व्हावयाकरितां
 विनंती लिहिली आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Raghunath Ganesh reports the movements of Said Lashkar Khan against
 the fort of Avadha and the departure of Nizam-ul-mulkh in the direction of
 Dharur.

No. 24]

[9-11-1746

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसीं

विनंती सेवक मलार दादाजी साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल
 तागायत छ ६ जिल्काद रविवारपावेतों मुकाम कसबे पुणें स्वामीचे कृपाद्रष्टी-
 करून येथास्थित आसे. यानंतर राजश्री वासुदेव हरि स्वामीची आज्ञा वेऊन
 आले त्याणी सविस्तर वृत्त सांगितलें, त्यावरून कळलें. तेच क्षणी त्यास गंगातीर
 प्रांतें खाना केलें. आपणहि आठा चौं दिवसीं स्वार होऊन जाऊं. चिरंजीव
 बापूजी नारायण याचें पत्र मार्गसीर सुध ३ मंगलवारचें सिनरीहून आलें. त्याणी
 वर्तमान किले आवंदा येथील लिहिलें आहे की सैद लस्करखान दोन हजार

फौजेनसी शहरीहून आले. ते सिनरीचा मुकाम करून राहिले आहेत. किलि-याखाली महसरियास मिर्जा बकर आमील परगणे नासीक, व राजश्री फतेसिंग व पटेकर किलेदार जाऊन बसले आहेत. गडावरून लुमा कोली याणे फतेसिंग याकडे पैगाम दाहा हजार रुपये याचे व आपल्या वाटेस कोणी न जावें, किला देतां येसा लाविला आहे. थोडकियाच दिवसांत किला वेतील. किलियावर सामान चढों पावत नाहीं म्हणून लिहिलें आहे. शेवेसीं विदित होये. पुढें येईल वर्तमान तें लेहूं. ताकीदपत्राविशीं चिरंजीव राजश्री बाबा व चिरंजीव आपा विनंती करितील त्याप्रमाणें यावयाची आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विनंती.

[The preparations made by Said Lashkar Khan to capture the Avadha fort are communicated to the Peshwa by Malhar Dadaji.]

No. 25]

[14-11-1746]

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपाद्रष्टीनें सेवकाचें वर्तमान तागायत छ ११ महि जिल(का)दपावेतो मो शहरीं येथास्थित असें. किले आवढा छ ८ मिनहूस मंगलवारीं पाहाटेस मिरजा बकर याचे मारिफतीनें मोगलांहीं वेतला. निशाण चढलें. छ ९ मिनहूस प्रातःकालीं खान अजम सैदलस्करखान यांहीं युजाबापी नादिरशाही याजबराबर नवाब नासरजंगास किला फते जालियाचें वर्तमान लेहून पाठविले. युजाबापी मजकूर छ १० मिनहूस सा घटिका दिवस प्रातःकालचा जाला असतां आठा नवा प्रहरांत येऊन नवाबाजवळ दाखल जाला. त्याजवरून नवाब संतोषी होऊन त्यास वखें दिलीं व तेच क्षणी नवाब निजामनमुलुक यास वर्तमान लेहून सितुरस्वार रवाना केला. खान अजम सिनरासच आहेत. लवकरच शहरास येतील. नवाबाकडील वर्तमान मनास आणितां नवाब हैदराबाजेस गोशेमाहालांत आहेत. अद्याप बाहेर पडिले नाहीं. मागे वर्तमान आलें होतें कीं नवाब हैदराबाजेहून कूच करून बराडचे रोखें सा कोशावर मुकामास गेले. तें वर्तमान विनंतीपत्रीं सेवेसीं लेहून पाठविलेंच होतें. परंतु नवाबाचा कूच भागानगरींहून जाला नाही. नवाबास शरीरीं समाधान नाहीं म्हणोन आवाई

आहे. नासरजंगाचे दिवाणखानियांत येक मातबर मोगल येकाजवळ बोलत होता कीं नवाबास कोणही सांगितले कीं सांवरीचे दोडेयांतील बीजाची क्षीर करून भक्षिलेंयानें शरीरीं कामाची वृद्धि होते. याजवरून नवाबानें त्या बीजाची क्षीर तीन दिवस भक्षिली. भक्षितांच पोट फुगोन हातापायास सूज आली. इतका पदार्थ होयपर्यंत संकोचास्तव नवाबानें वैद्यांस सांगितले नाहीं. व्यथेचे प्राबल्य जालि-यावर वैद्यास सांगितले. यावर वैद्यानें ढाळक दिलहें. आतां काहीं नाहीं. उतार आहे म्हणोन सेवकानें वर्तमान आईकिलें तें सेवेसीं विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. नवाबाकडून दोघे मातबर माणूस सुरतेस जावयास नवाब नासरजंगाजवळ आले. नवाबास भेटोन सुरतेस रवाना जाले. त्याजवळ कागद-पत्रे आहेत. कोणे कार्यास्तव रवाना जाले हें कळले नाहीं. आढलें वर्तमान सेवेसीं विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. शहरी जिनसास पाड दर रुपयास तांदूल साडे सा पावणेसात सेर, गहूं आठ सेर, बाजरी साडेतेरा चौदा सेर, हरभरे तेरा साडेतेरा सेर, जोंधले बारा सेर तेरा सेर, तेळ तीन सेर, तूप दोन सेर नवटाक सवादीन सेर, दाल बारा सेर, याप्रमाणें पाड आहे. सेवेसीं विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Raghunath Ganesh sends news that the Nizam was ailing at Hyderabad, that his forces had captured the fort of Avadha, and that he had despatched his agents to Surat, with what object has not been known.*

No. 26]

[16-11-1746

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक मलार दादाजी साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल तागायत मार्गसीर सुध १९ रविवार दोन प्रहर दिवस पावेतो स्वामीचे कृपादृष्टीकरून मुकाम पुणें वर्तमान यथास्थित आसे. यानंतर किले आवढा सैदलस्करखा याणी छ ९ जिलकादी हस्तगत केला. कोली किलियाखाले उतरले. खानाचे लोक निशाण किल्यावर चढलें. सविस्तर राजश्री वासुदेव हरि याणी सिनरीहून पत्र सेवेसीं लिहिलें तेंच बजिनस पाठविलें आहे त्यावरून निवेदन होईल. आम्ही उदेक स्वार होऊन गंगातीरप्रांते जाऊन. श्रुत जालें पाहिजे हे विनंती.

¶*Malhar Dadaji (Barve) informs the Peshwa of the capture of the fort of Avadha by Said Lashkar Khan.*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे शेवेसी

विनंती. सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपाद्रष्टीनें सेवकाचें वर्तमान तागायत छ १९ माहे जिलकाद पावेतो मो शहरां येथास्थित असे. हुजरून कासीदजोडीबराबर नवाब नासरजंगास थैली पाठविली ते छ १६ मिनहूस दोहों घटका रात्रीस प्रविष्ट जाली. कासिदाही स्वामीची आज्ञा सांगितली कीं आम्हांस जलद रवाना केलें साडे चौ रोजां आम्हीं शहरदाखल जालों. काम नाजूक आहे. थैली वरचेवर नवाबांस दाखल जाली पाहिजे. सेवकाचें नांवें स्वामीचें आज्ञापत्र नव्हतें. कासिदाचे जबानीवरून तेच क्षणीं चोपदार कासिदाबराबर देऊन थैली नवाबाकडे प्रविष्ट केली. प्रातःकालीं नवाबानें सेवकास बोलाऊन नेलें. आज्ञा केली कीं आम्हांस रावजीनीं श्रेहवृद्धीचे अर्थी बहुत कांहीं लिहिले आहे त्याजवरून बहुत समाधान पावले. तुमचे पत्रीं काय लिहिलें आहे? सेवकास आज्ञापत्र नव्हतें तथापि बोलिलों कीं, सेवकास इतकेच लिहिलें आहे कीं नवाबानें आम्हांस श्रेहाचे जागां बहुत प्रकारें लिहिलें होतें त्याजवरून येथूनहि तदन्वयें सविस्तर लिहिलें आहे. आम्हांस नवाबाचे श्रेहापेक्षां दुसरें अधिकोत्तर आहे येंसें नाहीं, म्हणोन विदित केलें. त्याजवरून संतोष पावले. नवाबाने प्रत्योत्तर लेहून दिलें ते थैली कासिदबराबर सेवेसीं (दोन ओळी फाटलेल्या) सा कोश कुहिरी म्हणोन गांव आहे तेथपावेतो कूच करून आले. तेथोनहि च्यार कोशांचा कूच केला हें वर्तमान नवाब नासरजंगास छ ९ तेरिखेचीं पत्रें आलीं त्यांत लेहून आलें. नवा(ब) बिदराकडून शहरचे रुखें येत आहेत म्हणोन वर्तमान आलें. नवाबाची जोहरा बेगम प्रसूत पावली, पुत्र जाला म्हणोन आवाई वर्तमान आहे. नवाब नासरजंग आजच प्रातःकाली कूच करून रोजेयास गेले. पेशखाना तां मार्गेच रोजेयास गेला हें वर्तमान पूर्वींल विनंतीपत्रीं सेवेसीं लिहिलें गेलेंच आहे. खानदेशामध्यें माणकोजी भापकर व गोविंद सिध्देश्वर यांचा युध्धप्रसंग जाला. भावकराचा भाऊ मारला गेला. सिकस्त बहुत जाला म्हणोन वर्तमान आलें ते सेवेसी विदित व्हावयास लिहिलें आहे. खान वालाशान सैदलस्करखान यांहीं घेरणी कबुतरें अमानुलबेगास लेहून तलास करविला. त्याणें प्रयत्नपूर्वक दांन जोड मेलविले. आजच सेवकास सांगोन पाठविलें. येका दो रोजां मागाहून कबुतरांची रवानगी करितों. कबुतरें केवळ जासुदजोडीसमागमे रवाना केलियानें सुरक्षित सेवेसीं

प्रविष्ट होणार नाही. याजकरितां अमानुलबेगाजवलीन येक मनुष्य जनावराची दास्त करी यैसा नेमून, त्यास खर्चास लागेल तें देऊन, सत्वरच रवाना करितो. सेवकाबराबर जामुदजोडिया च्यार; पैकीं तीन हुजूर रवाना जाल्या. बाकी येक राहिली ते कबुतरांबरोबर सेवेसी रवाना करितो. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञापना.

[Raghunath Ganesh reports that the Nizam is marching towards Aurangabad from Bedar, and that Govind Sidheshwar has defeated Bhopkar in the Karnatak.

No. 28]

[26-10-1749]

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीनें सेवकाचें वर्तमान तागाईत छ २५ जिल्कादपावेतों मो लस्कर नवाब नासरजंग येथास्थित असे विशेष. लस्करचें वर्तमान आढळल्याप्रमाणें तागायत छ २० माहे मिनहू सविस्तर विनंतीपत्रीं लेहून सेवेसीं पाठविलें आहे त्याजरून विदित जालेच असेल. छ २० मिनहूस नवाब कूच करून सेळक्याचे धानेरें प्रांत धारूर येथे मुकामास आले. तेथें ताा छ २२ मिनहू मुकाम जाले. छ २१ रोजी दिवाणखान्यांत कमालदीअलीखान यास नवाबाचें औरंगाबाजेस जावयास रुखसत केलें ते छ २२ मिनहूस शहरास रवाना जाले. त्यास शहरचें पारपत्य सांगितलें. याचें वर्तमान सविस्तर पूर्वील विनंतीपत्रीं सेवेसीं विनंती लेहून पाठविली आहेत. मोरोपंती विसाजीपंत बंधु निर्गमले म्हणोन बहुत शोक केला. प्रपंचत्याग करून परमार्थावलंब धरावा म्हणोन आप्रह होता. नवाबानें बहुत प्रकारें समाधान केलें. छ २१ मिनहूस दिवाणखानेयांत मोरोपंतास-हि शालजोडी मार्तमपुरसीची दिली. औरंगाबाजेस अबूलखैरखानास पाठवा-वयाचा मनसबा नवाब योजीत होते. मागती मजकूर श्लेथ पडिला आहे. छ २३ रोजी नवाब कूच करून च्यार कोश मौजे गोरजवलके परगणे तेरढोकी येथें तेरणातीरीं मुकामास आले. तेच दिवसीं नवाबाने उमाबाई दामाडी यांजकडे सा रोजाचें वाड्यानें कासीदजोडी पाठविली. यावर छ २४ रोजी मुकाम जाला. ते दिवसीं दरबार जालाच नाही. खलबतच तृतीय प्रहर उलंघ होयपर्यंत जालें

मोरोपंत मात्र खलबतांत होते. आणखी येक दोघे मुसाईव होते. खलबत बहुत जालें. खलबतानंतरें मोरोपंत बाहेर येऊन मुजरद येक जोडी रघोजी भोसले यांजकडे पाठविली व सैदशरीफखानाकडेहि रवाना केली. सैदशरीफखान व रघोजीबाबा मिलोन येणार म्हणोन आवाई होती. प्रस्तुत मुजरद जोडिया गेल्या आहेत व येक जोडी सातारेयास अबदलहुसेनखानाकडे गेली आहे. सैदलस्कर-खान व शाहानवाजखान कृष्णापार जाले. त्यांची अर्जी नवाबास आली कीं मुजफरजंग आरकाटदाखल होऊन तिरचनापली चंदावरचे रुखें चालिले. त्यांची फौज आवाई खाऊन बेइस्तीकलाल जाली. त्याची तंत्री करणें ते आम्ही व पठान मिलोन करितों. याजवरून नवाब बहुतच खुश जाले. प्रस्तुत नवाबाचें लय-लक्ष सर्व सातारेयास श्रीमंताकडे लागलें आहे. महाराज स्वामीचे शत्रूस व्यथा बहुत. राज्यांत गडबड आहे. या संधीस नवाब दुर्बुधि योजणार. नवाबाचा मनसबा प्रस्तुत अरकाटाकडे जावयाचा दिसत नाही. महाराजाचा विचार काय कैसा तो पाहावा. राणीचे व प्रतिनिधीचें अनुसंधान नवाबाकडे लागलेच आहे. प्रतिनिधी-कडील नरसिंगराव वकील नवाबानें उमेद्वार करून अबदुल हुसेनखान याजबराबर पूर्वीच रवाना केला आहे. स्वामीचे प्रतापाचा उत्कर्ष नवाबास बहुत असाह्य जाला आहे. नवाबाचा विचार कीं प्रस्तुत मन्वतरीं आहों ते आपणच आहों. राज्यांत तों गडबड जाली. बरकड सर्व आपले पायनाम आपले आज्ञेमध्यें आहेतच. सरकार म्हणावयास येक पेशवे आहेत. यांचा विचार पहावा म्हणजे आपणाहून थोर कोण आहे? पूर्वील मन्वतरीं नवाब आसफज्याने कैलासवासी राव स्वामीस हातीं धरून वाढविलें. आताहि आम्ही च्याहूं त्यास वाढऊं. हे काय आहेत? परंतु पूर्वी आसफज्यानें संभाजी महाराजांस हातीं धरून दुर्बुधि योजिली होती ते समई कैलासवासी यानी काय काय पराक्रम करून नवाबास जरबेंत आणून केला मनसबा मोडविला, मागतीहि येक दोन वेलां शिक्षा बरीसी केली ते गोष्ट स्मरत नाहीं. आपण आसफज्याने हातीं धरून वाढविलें म्हणतात. असो. याचा मनसुबा प्रस्तुत या गोष्टीचा दिसतो. येथें नवाबाजवळ बाजीकार प्रस्तुत मोरोपंतच आहेत. याजपेक्षां दुसरा विशेष कोणही आहे येंसें नाहीं. पंत मशारनिले बाह्याकारें उत्तम गोष्टी बोलतात, परंतु अंतरंगें सरकारतर्फेसी चित्त शुध नाही, हें वर्तमान स्वामीचे सेवेसी विदित आहेच. नवाब प्रस्तुत याच जिल्ह्यांत काल-क्षप करणार. करकमभोसे पंढरपूर इकडेच चळ द्यावा, दबाव पाडावा, दबावानें ठाणी लुटलीं तर उत्तमच जालें. इतक्यांत अबदल हुसेनखानाचें लिहिलें काय येतें, महाराजाचा विचार कसकसा होतो, या दुर्बुधीवर नवाब आहेत. प्रस्तुत-

कालीं नवाबास मोठासा अभिमान जाला आहे. संधी पाहात आहेत, वरकड वृत्तीससिराले यास बाजीराव रामचंद्र आहेत त्यांचे परिपत्येस राणीनें येमाजीपंत पाठविले होते ते सिकस्त खाऊन आले. अंतरंगें श्रीमंताकडील साहित्य जालें म्हणोन व राणीनें येमाजीपंताचा लेक सातारेयावर ठेऊन सातारा किला आपले तालुकेंयांत करावा म्हणोन तजवीज योजून विचारणा केला तेहि फळद्रूप न जाली. श्रीमंतासी राणीची चित्तशुद्ध नाहीं म्हणोनहि येथे वर्तमानें आलीं आहेत. या गोष्टीचा अर्ज नवाबासहि जाला. रोजचा रोज सातारेयाचें वर्तमान नवाब आणवीत आहेत. या प्रकारचे येथील वर्तमान आहे. कितेक मुजफरजंगाचा उत्कर्ष सांगतात. कितेक सदरहूप्रमाणें म्हणतात. असो. आवाई वर्तमान आइकल्याप्रमाणें सेवेसीं विनंती लिहिली आहे. सत्यमिथ्य म्हणवत नाहीं. नवाबाचा मुकाम छ २५ मिनहूसहि जालाच आहे. आणखीहि दोन च्यार मुकाम तेरणातीरीं होणार म्हणोन आवाई आहे. अबदल हुसेन येथून नवाबानें पाठविले ते केवळ श्रीमंताकडे पाठविले असं नाहीं. आणिक कितेक पर्याय योजून पाठविले आहेत. सेवेसीं विदित जालें पाहिजे. नवाब छ २४ रोजीं खलवत संपूर्ण जालियावर संध्याकालसमई जनानामुधां सडेंच स्वार होऊन मौजे माहू म्हणोन गांव दोन अडिचक कोश माधारा आहे, तेथें दरगाह पिरांचा आहे, त्यांचे दर्शनास गेलें. छ मजकुरीं तेथेच राहिले छ मजकुरींही तेथेंच राहातीलें दिसतें. आज तेथून सिकारीस गेले आहेत. सेवेसी विदित जालें पाहिजे. वरकड येथें नवाबाचे समीपवासी सर्व हतप्रभ श्रमी आहेत. दबाव तां मोठा दिसतो. परंतु कोणही येखादा साहस करून आलाच तर मग येथील विचार कलतच आहे. स्वामीचे आज्ञापत्र छ १० जिल्हकादचें बराबर रंगोजी सुलतानजी हुबे वगैरा जथे बाबाजी नाईक जासुदजोडिया तीन याज बराबर आतांच विनंतीपत्र लिहितां सादर जालें. कृपाळु होऊन सेवकास खर्चास रुपये दोनशें पाठविले ते पावले. पोरगा येक जाजती ठेवावा म्हणोन स्वामीने सेवकाची आबाल जाणोन आज्ञा केली. आज्ञेप्रमाणे ठेवितां. उंट पडथलाकरितां स्वामीनी कृपा करून पाठविला तो छ २२ मिनहूसच पावला. पडथलाकरितां सेवकाची मोठी आबाल होती. स्वामी कृपाळु म्हणोन सेवकाचे श्रम परिहरले. सेवक तां सर्व पदार्थे प्रवासास गैरवाकीफ व या कामाविषई अज्ञान आहे. परंतु स्वामीचा प्रताप प्रवासी संरक्षण करितो व स्वामीची पूर्ण कृपा सेवकाचे सेवेचा निर्वाह करिते. दुसरा पदार्थ नाहीं. स्वामीनी कृपाळु होऊन कृपेस पात्र केलें म्हणोनच सेवकाचें अज्ञपणहि सेवेसीं सरतें होतें. वरकड यैशा कार्यभागांत सेवकाचा निर्वाह व्हावा इतकें सामर्थ्य

सेवकास नाही. सेवक आपले विचारास बरा जाणतो. स्वामी प्रजापालक समर्थ आहेत. श्रीप्रभूचा अवतार स्वामी आहेत. दुष्टनिग्रह सिष्टपालणास्तव हा अवतार जाला आहे. येक वेळ या यवनास बरीसी शिक्षा जाली पाहिजे. शिक्षा जालियाविरहित याची उन्मत्तता उपशमास येत नाही. अज्ञानपणें विनंती केली आहे. क्षमा करावयास स्वामी धणी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत जालें पाहिजे हे विज्ञापना.

[News-letter from Raghunath Ganesh to Sadashivrao from the Camp of Nasirjang, reporting that (1) Visajipant, brother of Moropant, was dead ; (2) that the Nizam had dispatched his agents to Umabai Dabhade, Raghuji Bhonsle and to Satara ; (3) that Mujaffarjung was marching towards Tanjore, and that (4) the Queen and the Pratinidhi were intriguing with the Nizam. In short the Nizam was reported to be entirely hostile to the Peshwa.]

No. 29]

[25-12-1746 ?

छ ९ मोहरम

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना . राजश्री गणेशपंताचे पुत्र सिधेश्वरपंत यांचे मुक्ततेविषई स्वामीने नवाबास पूर्वी लिहीलें होतें. त्याचा जाब खानानी घेऊन थेली सेवका-जवळ दिली. ते कासिदाबराबर सेवेसी पाठविली आहे. त्याजवरून विदित होईल. खान बोलत होते की, मुरारजी घोरपडे यास नवाबानी बोलाविलें आहे. ते अद्याप आले नाही. परंतु येतील. सिधेश्वरपंत सोडून द्यावयाबाबे नवाबाचा येनायेतनामा अनवरुदीनखानास सादर जाला आहे, ते सोडून पाठवितील; म्हणून तुम्ही आपले धण्यास लेहून पाठवणे व जाबहि पाठवणे म्हणोन बोलिले. त्याजवरून सेवेसी विनंती लिहिली आहे. सुरापूरकराने नवाबाचा भला माणूस नेऊन खंडणी दोन लाखावर चुकविली. त्याजमध्ये नवाबानें येक लाख सा घेतले. येक लाख हिदायेत मोहिदीनखानास देवविले. याप्रां मुनकता (?) जाला. राजश्री नागो राम बोलत होते की, मनसुबा तीन लाख बाविसा हजारार चुकला. त्याजमध्ये नवाबानें येक लाख सा हिदायेत मोहिदीनखानास दिले. बाकी सरकारी घेतले. परंतु मनास आणितां दोन लाखांवर चुकलें हें खरें. सेवेसी श्रुत व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. दिलीहून जासूदजोडी आली

आहे. पातशाह झिलेस स्वारीस गेले हांते ते दिलीदाखल जाहाले. प्रस्तुत काळीं अलावरदीखान मकसुदाबादेहून निर्घान पटणेयाकडे चालिला. रघोजी भोसले याची व त्याची युद्धाची सुरुवात मांडिली आहे; म्हणून वर्तमान आइकिले. ते सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिा आहे. सेवक छ ७ जिल्हेजी लस्कर दाखल जाला. यावर छ १२ जिल्हेजी नागो राम यांचे मारिफत येक खानगी सेवेसी केली व राव प्रतिनिधीचे हरकारे यांबराबर खानगिया दोन येक छ १७ मिनहू व येक छ १८ मिनहू व बावजी नाईक स्वामीनें जाबसाल आणावयाकरितां सेवकाजवळ पाठविले त्यांस आज्ञेप्रो जाबसाल देऊन सेवेसी पाठविले ती खानगी छ २३ मिनहूची, येकूण च्यार खानगिया जाल्या आहेत. हालींची पांचवी खानगी आहे. आढलल्याप्रो वर्तमान विनंतीपत्री लिहितो. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. हिदायेत मांहिदीनखानाबराबर फौज देऊन खानगी केली. छ ३० मिनहूस खाना हांतील. उदाजी चव्हाण बराबर दिला नाही. बाकी तमाम मराठे सरदार बराबर दिले. सुलतानजी तैनात होऊन जात नाही. त्यांस नवाबाने ठेविले. त्याची फौज बराबर दिली. आज्ञा केली की, बाबूजी नायकाचा पिछा करून तंबी करावी. जेथवर जाईल तेथवर पाठलाग करावा. तिकडून अनवरदीखान वगैरा येत आहेत. सेवसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶The news of the release of Siddheshwar pant, son of Ganesh pant, by the Nawab and the settlement of certain monetary affairs, and that of an impending battle between Raghuji Bhonsle and Alivardikhan is communicated to the Peshwa.

No. 30]

[27-11-1749

पो छ ६ मांहरम

श्री

श्रीमंत रजश्री

पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीनें सेवकाचें वर्तमान तागायत छ २७ माहे जिल्हेज मुकाम लष्कर नवाब नासरजंग येथें येथास्थित असें. लष्करचें वर्तमान आढलल्याप्रमाणें ता छ २१ माहे मिनहू विनंतीपत्रीं लेहून पाठविलें आहे. छ २२ रोजीं कसबें अलंदावर लष्करचा मुकाम जाला. छ २३ रोजीं लष्करचा कूच आला. लष्करची बहीर कलबुर्गेयासमीप तिन कोशांवर मौजें पाटणांस राहिली. नवाब जनानासुद्धां छ मजकुरीच सडे स्वारीनिशी कलबुरगेयास दाखल जाले. ता छ २५ रोज बहीर पाटणावर होती, नवाब कलबुर्गेयासच होते. छ २६ रोजीं

वहीरचा कूच जाला. कलबुर्ग्यांचे दक्षण नैऋत्याश्रयीं मुकाम करविला. नवाब छ मजकुरीं कलबुर्ग्यासच राहिले. सेवेसी विदित जाले पाहिजे. गुठकालवाले याचा गुमास्ता सातआठकरें पावप्यादेयानसी छ २४ रोजीं बहीरदाखल जाला. छ २५ रोजीं कलबुर्ग्यास येऊन नवाबाची मलाजमत केली. चंदाखान अरकाटवाला याचा दिवाण पांचेकहजार स्वारांनिशी तिरचनापलीस गेला होता. किल्ल्यासमीप मुकाम करून राहिला. रात्री तिरचनापलीवाला बाहेर पडोन छापा घालोन छुटिला म्हणून लष्करांत आवाई वर्तमान आलें तें सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. दामोदर माहादेव वकील यांस अद्याप रुसकत जाली नाहीं. समागमेंच आहेत. मशारनिलेचे दोनशें रुपये छ २४ रोजीं पाटणचे मुकामावर चोरानें नेले म्हणोन वर्तमान कळलें. तें सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. मशारनिलेसमागमें काळगणनेचा तास होता तोही चोराने नेला. सेवेसी विदित होय. अबदलहुसैनखानांस स्वामीनें छ १५ रोजीं रुसकत केलें. येक हत्ती दिला व महाराज स्वामीनी येक हत्ती दिला. आज उद्यां लष्करदाखल होतील. नवाबचे कुमकेस फौज घावयाचा निश्चय स्वामीनें केला म्हणोन येथें आवाई वर्तमान आलें आहे. वरकड वर्तमान राजश्री बनाजी माधवराव येही सेवेसी विनंती लिहिली आहे त्याजवरून विदित होईल. छ २७ रोजीं नवाबाने कलबुर्ग्याहून कूच केला; बहीरदाखल होतील. सेवेसी श्रुत जालें पाहिजे हें विज्ञापना.

¶*Raghumath Ganesh to Peshwa, informing him that (1) Chanda Saheb's agent had attacked Trichinopoly but failed to capture it; (2) that Nasirjang had started from Kalburga; and (3) that the Nizam's agent Abdul Hussein Khan had visited Satara and was received with great distinction by Shahu and the Peshwa.*

No. 31]

[3-1-1747

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंति. सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कुपाद्रष्टीनें सेवकाचें वर्तमान तागायत छ २ माहे मोहरमपावेतो मोकाम लस्कर आसफज्याहा येथास्थित असे. छ २५ जिल्हेजचीं विनंतिपत्रें सेवेसीं रवाना केलीं ते दिवसीं नवाबाचा कूच चौं कोशांचा जाला. दुसरे दिवशीं कूच तीन कोशांचा जाला. छ २७ जिल्हेजापासीन आजपावेतों

ये जागां नवाबाचे मुकाम आहेत. छ २७ जिल्हेजीं नवाब आसफज्याहा येही सडी फौज निवडून खासा स्वारी गोटाबाहेर करून तमाम फौजेचा मोहला घेतला. नवाब नासरजंगाबरोबर द्यावयाचे फौजेची नेमणूक होत आहे. च्यार रिसालदार नेमून दिले. वीस हत्ती दिले. याखेरीज बाणांचे उंट वगैरा सरंजाम दिला. कोण्हीकडे रवानगी होते हा अद्याप निश्चय नाही. अरकाटतफेंकडील व बराडाकडील येसा दुतर्फा दबाव घातला आहे. मग कोण्हीकडे रवाना होतील ते न कले. मागाहून सविस्तर विनंतीपत्रां लेहून पाठवितो. राजश्री जानोजीराव निंबालकर येही शादीचे निमित्तानें नवाबास दोन हत्ती व पांच घोडे * * * * पक्कान्न पदार्थ येसी नजर केली. घोडे माफ करून बाकी नजर कबूल केली. राव मशारनिलेवर नवाब बहुत संतोषी आहेत. रघूजी भोसले यानी बराड प्रांते बहुतच धुंदाई मांडली आहे. त्याचा परामर्ष करावा हेहि नवाबास आवस्यक आहे. सेवेसीं विदित व्हावयाकरितां विनंति लिहिली आहे. सेवकासहि आज पांच रोज व्यथेनें उपसर्ग केला आहे. स्वामीचे पुण्यप्रतापानें आरोग्य होईल. सेवेसी श्रुत होय. सेवकाची खर्चावेचाविषई आबाल आहे. बेगमी करावयास स्वामी समर्थ आहेत. नवाब नासरजंगाचे विचारें सेवकास हुजूर स्वामीचे सेवेसीं रवाना करावें येस आहे. कदाचित रवानगी केलीच तर हुजूर येईन हे विज्ञापना.

¶[Raghunath Ganesh reports from the Nizam's camp to the Peshwa that it was uncertain whether Nasirjang was being sent into Karnatak or Berar and gives news that Raghuji Bhonsle was creating trouble in Berar.]

No. 32]

[19-2-1747

पो छ ४ रबिलावल

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंति. सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपाअवलोकनेकरून सेवकाचें वर्तमान तागायत छ २० माहे सफरपावेतों मो लस्कर नवाब आसफज्याह, समीप किले यादगिरी भीमार्तीरीं येथास्थित असे. स्वामीचें आज्ञापत्र छ ६ सफरचें छ १७ सफरीं प्रविष्ट जालें. त्याजमध्ये कृपापूर्वक सेवकास गौरऊन आज्ञा केली तेणेकरून समाधान पावोन ऊर्जितास पात्र जालों. येथील वर्तमान तर नवाब आसफज्याह यांचे पुत्र

मीरशरीफ यांस देवी निवाल्या. याजकरितां आज दाहा दिवस ये जागां मुकाम करून आहेत. नवाबाचा कबिला इसलाम माहाल ब्राह्मणीण याच मुकामीहून आपले माहेरास गेली. तिचें माहेर सगर प्रांतें येथून समीपच आहे. रस्तुमराव पांढरे आपले पुत्रास आणावयाकरितां नवाबाजवलेन रुसकत होऊन बिदर प्रांतें रवाना जालियाचें वर्तमान पूर्वी सेवेसीं विनंति लिहिलीच होती. प्रस्तुत वर्तमान आले कीं केयाजी पांढरे याचा पुतण्या गोविंदराव याणे बिदरासमीप येक गाव रस्तुमरा(व) याचे जागीरपैकीं आहे तो मारिला. इतकियांत रस्तुमराव जाऊन पावले. त्यांचें यांचें युध जालें. गोविंदराव यास मोडून येका गांवांत घातले. त्याचें हती व पालखिया बगैरा सर्व संपत्ति याचे हातास लागली. हे वर्तमान सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंति लिहिली आहे. अबदल नबीखान कडपेकर नवाबास भेटावयास या मुकामाहून बारा कोशाचे अंतरायानें आले. त्यांनीं मुजफरजंगास सामील होऊन त्यांजबराबर यावे ते गोष्ट न केली याजकरितां नवाबास विषम वाटलें. म्हणोन नवाबानें त्याची अर्जी आली होती तेहि न घेतली. येतराजी केली. प्रस्तुत अबदल नबीखान माघारे मुजफरजंगाकडे जात आहेत. मुजफरजंगहि सगरासमीप आले म्हणोन वर्तमान आलें आहे. नवाब असफज्याहा बाबूजी नाईकाचे येणेयांचे इतिजोर बहुत आहेत. नाईक हा काळ-पावेतो येत नाहीं. याअर्थे श्रीमी होऊन बोलिले कीं लवकर येत म्हणजे त्यांचा फैसला करून आम्हास जाणें तेथें जातां. अंबड प्रगणेयांत सोमवंसी यासी व बालाजी भिकाजी यासी खटखट जाली याजकरितां सैद लस्करखान बाहेर निघोन गेले आहेत. म्हणोन वर्तमान आलें तें सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंति लिहिली आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

[Raghunath Ganesh reports from the Nizam's camp at Yadgiri the encounter between Keyaji's nephew Govindrao and Rustum Rao Pandhre and the defeat of the former. He adds that the Nizam refused to receive the Nawab of Kadappa as he did not join Mujaffarjung, and that the Nizam was waiting to meet Babuji Naik.

No. 33]

[31-3-1747

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंति. सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपाद्रष्टीनें सेवकाचें वर्तमान तागायत छ ३० माहे

रबिवावल मो लस्कर नवाब आसफज्याह कृष्णातीर येथास्थित असे. नवाब नासरजंग छ २७ मिनहूस नवाब आसफज्याह जवलो न खवसत होऊन आघाडीस येऊन राहिले. तृतीय प्रहरिं सेवकास बोलाऊन स्वामीचे सेवेसीं ल्याहावयाची आज्ञा केली कीं नवाबसाहेबीं आम्हांस औरंगाबादेहून बोलाविलें. आम्ही येऊन धारूरचे मुकामी नवाबसाहेबांची मुलाजमत हासील केली. नवाबसाहेबीं कितेक प्रकारें मेहरबानी फर्माविली, गौर केली, तो मजकूर येथूनहि लेहून पाठविला व परस्परं रावजीस जाहीर जालाच असेल. यैशास आम्ही आजपावेतो नवाबसाहेबांचें खजमतेमध्ये होतां.. फिरोन आम्हांस औरंगाबादेस खाना करार होता. लेकिन दरम्यान कितेक मजकूर भातभात पेचाचे दैरपेश जाले, त्याचा तपशील कोठवर ल्याहावा? त्या सबवेकरितां आम्हांस नवाबसाहेबीं अरकाटेस खाना करावयाचा करार केला. हमराईस मातबर फौज वगैरा पुस्त सरजाम देऊन खानगी केली. अरकाटची मामलियत हरकुल आम्हांस सोपिली. इनशाल हुतआला आम्ही अरकाटेस दाखल जालियावर त्या जिलेयाचा बंदोबस्त वाकई होणे तो होईल ते मजकूर रावजीसहि जाहीर होतील. आम्ही दूर गेलों म्हणून रावजीने खतखतूत पाठवावयास फरामोश न व्हावें. हमेशा कलमजारी राखोन दीनबदीन थेखलासाची तर्की(ब) होय तेच गोष्ट अमलांत आणावी, इतका मजकूर सांगोन बोलिले कीं सांगितल्याप्रमाणें लेहून आणणें. मजकूर आइकिल्यावर आणिकहि तुम्हांजवळ मख्फी मजकूर बोलणे आहेत तेही बोलोन त्याप्रमाणे लेहून खत लेहून तयार करणें. आम्हीदि खत लेहून देतो. खानगी करणे म्हणोन बोलोन रुसकत केलें, ते समई मुजफरजंग समीप होते. छ २८ मिनहूस सांगितल्याप्रमाणें पत्र सिध्द करून दरबारीं गेलों. मलाजमत जाली. तेव्हां बोलिले कीं आज पत्र श्रवण करावयास व आणखी बोलावयास अनकूल पडत नाही. उदैक येणे. छ २९ मिनहूस नवाब आसफज्याह कूच करून कृष्णातीर सोडून भीमातीरिं मुकामास गेले. नासरजंग कृष्णातीरेच तीन कोशांचें कूच करून मुकामास आले. छ मजकुरीं तृतीय प्रहरिं दर्शनास गेलों. ते समई खलवतामध्ये नेऊन पत्र रुजू केलें. ते समई बोलिलें कीं रावजी राजेयाजवळोन पंढरपुरास यावयाचा बाहाना करून रुकसत होऊन निघाले, याउपर परभरेंच पुण्यास जाणार. मग राजे वाईट मानितील तर मानूत, परंतु अतःपर सातारेयास जाणार नाही म्हणोन वर्तमान कललें. परंतु हे गोष्ट सहसा रावजीजवळोन होणार नाही. असो. रावजीस रुकसत जाली असें आम्हांस पूर्वीच कलतें तर

१ नानाप्रकारचा. २ पुढें. ३ बरोबर. ४ परमेश्वर कृपा करील तर. ५ योग्य.
६ कागदपत्र. ७ विसरलेला. फरामोशी = विसर. ८ गोष्ट. ९ गुप्त. १० परवानगी.

आम्हीं सहसा अरकाटास जावयाचा विचार न करितों. खामखा औरंगाबादेसच जातों. रावजीची व आमची भेट व्हावी हें आम्हांस अवस्यक होतें. पुढे कितेक मनसबे योजावयाचे होते. असो काय करावें? आमची खानगी अरकाटास जालियावर राव रुसकत जालियाचा मजकूर आम्हांस कळला, यास काय करावें या प्रमाणें लिहिणें व आम्हांबराबर फौज मातबर दिली आहे म्हणोन लिहिणें म्हणोन बोलिले. तेव्हां बोलिलों कीं फौजेचा आर्बबाब (!) किती लिहावा? तेव्हां बोलिले कीं प्रस्तुत जे तुमचे नजरेंस फौज आली असेल तितकी लिहिणे. अद्याप आम्हांबराबर फौज जमा जाली नाही. पुढें अबदल नबीखान कडपेकर व बहादरखान कर्नॅलकर येतील व अबदल मजीदखान येतील व अनवरुद्दीखानाकडून फौज येईल व बाज जमीदारहि सामील होतील तेव्हां फौज मातबर होईल म्हणोन बोलिले. छ ३० मिनहूस मुकाम करूनच आहेत. प्रस्तुत यांजबराबर फौज पांच सा हजार तेहि श्रमी आहे. बलत्कारें या दिवसांत लोक निवाले आहेत. मराठा सरदार तों कोण्ही बराबर नाही. तमाम मोगली फौज आहे. प्रस्तुत सगर प्रांतें कृष्णा उत्तरतीर्णी आहेत. पुढें काय काय मनसबा योजितांल तो पाहावा. नासरजंगाची शरीरप्रकृतहि स्वस्थतेची नाही. सदैव श्वास टाकीतच असतात. यांची स्वारी सिरपावेतों होईल थैसें दिसतें. मुजफरजंग व कडपेकर्नॅलकर यांचे समागमे द्यावयास संतोषी नाहीत. कडपेकर्नॅलकर उभयता मुजफरजंगास बहुत राजी आहेत. मुजफरजंग त्या उभयतासी सुहृदियेतीने आहेत, त्याजकरितां योग पडिला आहे. नासरजंगाचा पातशाही तुजुला (?) आहे व प्रकृतहि जलद यास्तव विषम मानितात. मुजफरजंगावर नवाबाची कृपा व दोन्ही संस्थानिक त्यांचे स्वाधीन. यास्तव हे गोष्ट नासरजंगास असाह्य म्हणोन बाबूजी नाईकाचे मजकुरांत नवाबास नानाप्रकारें समजाऊन त्यांजवर अवकृपा करविली. या प्रकारचें वर्तमान आहे. सेवेसी श्रुत व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. जे जें वर्तमान होत जाईल तें तें सेवेसी लेहून पाठऊन हे विज्ञापना.

¶ Raghunath Ganesh writes to the Peshwa from the Camp of the Nizam-ul-mulkh, reporting the differences which had arisen between the Nizam and his son Nasirjang and the latter's anxiety to befriend the Peshwa.

१ अदमास, संख्या (?).

२ इतर, अवांतर.

३ स्नेहानें, मैत्रीने.

४ असह्य.

छ ई जालाकर

श्री

पुा तीर्थरूप राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेसी

विनंती उपर. स्वामीनी लिहिले कीं कर्नाटक राजजी (श्री) रघोजी भोसले व फतेसिंगबावा याजकडे करून दिले. त्यास त्याही पैकियाची निशा कसकसी केली, रोख रुपये काय दिलें, उभयेताची वाटणी पहिले जाली होती त्याचप्रमाणें काईम राहून पुढें कर्तव्यार्थ मनसबा करणार किंवा त्यात कांहीं चलबिचल जाहाली आहे, परस्पर उभयेतांचा नखालसता कसी आहे, कर्नाटक रघोजी भोसले याजकडे न व्हावें येतद्विषईं तुम्हीं काही चालणा केली की नाहीं, सालजाव कसकसा जाला, पुढें तेथील विचार काय, कर्नाटकच्या मनसब्याची उभारणीं करून उभयेतांस रवाना करावें हे सर्वोत्कर्ष थोरले बाईस अगत्य व थोरले बाईचा मनसबा शिधीस जाऊं देऊ नये हे धाकटे बाईस अगत्य, त्यास हा प्रकार कसकसा येक जाला किंवा दुईच आहे ते लिहून पाठवणें, धाकटे बाईच्या मनांत न व्हावेसे होतें त्यास फतेसिंगबावापासून नजर घेऊन समाधान जालियाचे वर्तमान लिहिले, परंतु नजर काय पडली हे लिहिले नाहीं तर लिहिणें म्हणून आज्ञा व रघोजी बावा व नाईक यास दोवासहि मामला जालियास आमचा नफा नाही, बाबूजी नाइकाच्या मामलियांत पेच पडावा यासाठी पदरचा पैका फार खर्च करून फार फौज नफा नसतां पाठविली, हाली बोलीचालीत तुम्हीं काही खटपट कसकसी केली हे तपशीलवार लिहिणें म्हणून आज्ञापिलें. यशियासी रघोजीबावा व फतेसिंगबावा यास कर्नाटकचा मामला पूर्वीच आम्ही स्वामीपासीं असतांच मामला थोरले बाईंनीं सांगितला होता. कर्नाटक या उभयेताकडे जाहले म्हणून नाईकानी अतिशय करून दरबारी गोंधनीच्या झाडाखाली बसले होते, तें वर्तमान पूर्वीच लिहिलें होते. असो. फतेसिंगबावावर धाकटे बाईचा क्रोध होता यास्तव रघोजी-बावांनीं समजावीस करून पंचवीस हजार रुपये नजर बाईस देऊन समजावीस केली. रागरोस चट वारला. चार दिवस फतेसिंगबावावर क्रोध बाईचा होता यास्तव रघोजीबावास कर्नाटक करूं नका म्हणत होती. आतां चट रागरोस वारला. कर्नाटक या उभयेताकडे जाहाले. नाईक तों तोंडघसीं पडले आहेत. कांटे धाक नाही. नाइकाच्या गोष्टी थोरली बाई आम्हास पुसतात कीं तुमचे घरीं असेच बाबूजी नाइकाने दंग केले होते म्हणून पुसले व कसकसे जाहाले म्हणून पुसिलें. आम्ही माहीत होतोंच. सविस्तर सांगितलें. दुसरे बाईस म्हटलें कीं

गतवर्षी साहेब नाईकाची पाठ राखून आम्हासी भांडत होती. ते सर्व प्रत्यास आले कीं तो तो (?) बाई म्हणतात खरे, पुर्ता बाबूजी नाईक कलला. सारांश नाईकाचे ठिकाण कोठे लागल म्हटल्यास लागत नाहीं, व आम्हीही लागू देणार नाहीं. थोरले बाईपासी ठीक रान बांधून ठेविले आहे, व धाकटे बाईसीहि बोलून ठेविले आहे. नाईकाची सुधी गत होत नाहीं. कलले पाा हे विज्ञापना.

¶*Purandare's letter to Sadashivrao Bhau, informing him of the intrigues at Shahu's court by his Ranis, for the proposed assigning of the Province of Karnatak to Fatesingh and Raghoji Bhonsle, depriving Babuji Naik of the same.*

No. 35]

[3-4-1750

विठलराज प्रसन्न

श्रीमंत महाराजाधिराज गोब्राह्मण-
प्रतिपालक राजश्री
स्वामींचि सेवेसीं

आज्ञाधारक नारायण तुकदेव साष्टांग नमस्कार विनंति उपरी. येथील क्षेम तागायत छ ६ जमादिलावल स्वामीचे प्रतापें यथास्थित असे. यानंतर येथील वर्तमान सविस्तर काल सेवेसीं लिहून पाठविलें असे, पावळें असेल. आजचें वर्तमान तर राजश्री वजारतमाव यानी बहुत प्रकारें स्नेहाच्या गोस्ती सांगितल्या. मुख्य अर्थ हाच कीं राजश्री रघोजी भोसले यास तमाम वराड प्रांत दिधला व राजश्री उदाजी चव्हाण यास नवा मुलुक दिधला; आनिक आपना लोकांचें ऊर्जित स्वामीनी केले आनि करनाटकचा येक पैसा येत नसतां आम्हांस न द्यावें हे कोन गोष्ट आहे? हे आपल्याकडे आल्यानं वीस हजार फौजेनसी जे समई स्वामी म्हणतील ते समई चाकरीस चुकणार नाहीत. आपण उत्तर दिधलें कीं करणाटक जोरतलब आहे, आजपावेतों तुम्हीच करणाटकामधें आहांत, परंतु तुमचे लश्करपावेतों वाट फुटत नाही. तेथें अमल कैचा? येक दोन वरिं श्रीमंत खुद येऊन अमल बसऊन सुरळित जालियावर तुमचीहि तरतूद द्रष्टीस पडेल. मग तुमचे मनोदयानरूपहि होईल. हिंदुस्थानामध्ये पूर्वी येक दोन समई श्रीमंतानी जाऊन बंदोबस्त केला. आतां वारंवार काही जात नाहीत तैसेच हेंहि होईल. तुम्ही उतावली न करणें. आतांच तुमचे स्वाधीन केलियानें अमल करारवाकें बसतो यैसा अर्थ नाही. गतवर्षी तुम्ही श्रीनिवास-

राव पाठविले कीं राजश्री बाबूजी नाईक नसावे तें श्रीमंतानी कबूल केलें. राजश्री नाईक न पाठविले. येदाचे वरशीं तुमचे तुम्हींच अहांत. परंतु काये बंदोबस्त जाला? विना श्रीमंत येक दोन वरिश आल्यावितरिक्त इकडील बंदोबस्त होत नाहीं. जैसे जाबसाल बहुत जाले ते कोठवर ल्याहावे? परंतु याची द्रिष्ट अवघी विठल अनंत व राजश्री केशोरायाचे उत्तरावर आहे. तेथून उत्तर आल्यावर काय बोलतील ते पहावें, तदनुसार सेवेसी लिहिलें जाईल. बहुत काय लिहिणें? वरकड वर्तमान छ ९ रोजी सविस्तर लिहिलें असे.. श्रुत होईल. यानी स्वामीचे लस्करापासून स्वारांची डांक बसविली असे. वरचेवर वर्तमान आनिताती. राजश्री रामदासपंत तांबाकडून स्वामीजवळ आले म्हणोन वर्तमान आलें. बहुत काय लिहिणे हे विनंति.

¶The Peshwa's Vakīl Narayan Tukdev reports the conversation between himself and Murarrao Ghorpade, in which he claimed the same freedom of action in the Karnatak as was given to Raghuji Bhonsle in Berar.

No. 36]

[29-5-1747

विठलराज प्रसन्न

श्रीमंत माहाराजाधिराज गोब्राह्मण

प्रतिपालक राजश्री

भाऊसाहेबाचे सेवेसीं

आज्ञाधारक नारायण तुकदेव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंति उपरी. येथील क्षेम तागायत छ २९ जमादिळावळ स्वामीचे प्रताप करून यथास्तिता असे. यानंतर येथील वर्तमान वरचेवर सेवेसी लिहीत गेलों श्रुत जाले असेल. तदनंतर राजश्री नाईकाचा व नवाब नासरजंगाचा विगाड जाला. नासरजंगाने सिरियामधें बाहिरबुनगें ठेऊन जैरीदे फौजिनसी रतनगिरीस गेले. नाईक राजश्री मुरारयाचा गड घेतला होता ते जागा गेले. नासरजेंगहि कूच करून पाच कोसाचे तफावताने उतरले. हें वर्तमान येकून राजश्री नाईकानी गडावर ठाण घातले हांते तेहि लोक बोलाऊन कूच करून आपले मुलकाची वाट धरली. राजश्री नाईकाचे लोक यकंदर तनच देत नाहीत. कोने वाटेने जाताती हें पाहावें. यानंतर येथील वर्तमान तर नवाब साहेबांस बर वाटत नाहीं. आज चौदा पंधरा दिवस जाले की बाहेर निघत नाहीत. पहिले पांच सात दिवस तो गाव मारले त्याचे दुखाखालेच चूर होते. त्या उपर राजश्री

श्रीनिवासराव लग्नाकारण गेले त्यास आठ नव रोज लागले. मग नवाब साहेबांस बरे वाटणासें जालंमुलें हरकैसें कालहरण करिताती. आतां श्रीनिवासराव म्हणतात कीं नवाब बाहेर आले म्हणजे नव हजार रुपयांची वाट करून देतो. बाकी राहातील त्याची पेरणी जालियावर निकाल काहाडितों. अमलामधें येईल तेव्हां खरं. नवाब बाहीर निवाल्यावर जें काहीं ठहरेल तें खरं. सोंधियाचे पैसियाचाहि अदियापि कांही वांट नाही. राजश्री महिमाजीरामासीही रोज बजिदी कांही नरम कांहीं गरम करितो. ते म्हणताती की पैसियाची विल्हे जाली तर उत्तम, नाही तर जिवापास आनवितां. कदानचित पैसियाची कांहीं वाटच न होये तर जिवापास येथें आणात्रें की काय व येथें आनल्यावर हजूर कैसा पोहोचतो येविशीं जैसी आज्ञा ते केली जाईल. व सिरहटीचे रुपयापैकीं हजार रुपये आले. बाकीहि राजश्री महिपाजीरामाचेथ लग्न आहे तें जालियावर घेतों. सिरहटीचे रुपये येतीलसे दिसतें; व विदनूरचे हुंडीचें वर्तमान तर राम पाटील नरसपास लािा (पुढें गहाळ).

¶*Narayan Tukdev to Bhausahab, reporting the estrangement between Nasarjang and Babuji Naik and also the illness of the Nawab.*

No. 37]

[4-10-1747

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक त्रिंबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल आश्विन सुध १२ द्वादसी पावेतो स्वामीच्या कृपावलोकनेकडून सावणुरी सुखरूप आसो विशेष. सन सबामधे संभाजी माहाराज यानी स्वामीस हा जिला सांगितला होता, त्यास येथे दरसाल पनास हजार रुपये संभाजी महाराजास नवाब देत आसतात. सन सबामधे सनद संभाजी माहाराजाची नवाबास होती की श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान यास दरसालचा यैवजाप्रो सन सबाचा यैवज पावता करणे मणून सनद होती. त्यास सालाबाद आपल्याच तालुक्यामधे संभाजी माहाराज याच्या वकीलास यैवज करून देत असतात. ते साली भगवंतराव व तमाजी वकील निा संभाजी माहाराज यानी सवीस हजार रुपये अधीच वसूल केले होते. बाकी चौवीस हजार रुपये राहिले त्यास श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीची फौज आली तेसमई चौवीस हजार रुपयाची वाटणी करून जमीदारावरी परवाने दिले, तेचसमई जमीदाराकडून पंधरा हजार रुपये वसूल होऊन पोतास

रुपये पावले आहेत. त्या येवजी नौ हजार रुपये कितूरकर व डंबलकर व कुरबेटकर व कौजलगीकर या चौघा जमीदाराकडे रुपये राहिले आहेत. जेथे यांची फौज गेल्याविना यास पैसा प्राप्त होत नाही तेथे परवाने करून दिले होते. सांप्रत नवाबाही कूच करून जमिंदारावर स्वारी करणार आहे. परवानेहि घेतले आहेत ठाईचे ठाई परवानेहि पोहचाऊन ताकीद करितेहेत. सारांश सरकारच्या बाकीचा निकाल होत आला आहे. सादुलखान बागडकोट्याचा आमील याजवरी वरात दिली आहे. बागडकोट्यास सेवकाचे जाणे होईल तेथे गेल्यानंतर पैकाच निकाल करून लौकरी संवेसा पोहोचतो. सेवकासहि निरोप देणार आहेत. सीधच निरोप होईल. सिवराव शंकर व बरगी नरसिंगराव उभयेता कोल्हापुरास जाऊन स्वामीस नवाबानी तहनामे लिहून दिले होते ते माघारे आणवावे, स्वामीची फौज या प्रांतास न यावी, मणून बहुत उर्मीकडून उभयेता येणार आहेत. तहनामे अगरे माघारे स्वामीकडून संभाजी माहाराज यांनी आणऊन सिवराव याच्या हवाली केलिया पंचेवीस हजार रुपये विशेष सालाबादपेक्षा साव-
णूरचे संभाजी राजे यास द्यावे यैसा करार केला. ईश्वरइच्छा प्रमाण. येथील दरबार बहुत दीर्घसूत्री, कालोचितावरी नजर फार त्यास्तव दिवसगति लागली. सेवकाचा काही आपराध नाही. राजश्री रघोजी भोसले याजकडून गिरमाजी राम मणून वकील आला आहे. नवाबाची भेटी जाहाली. राा रघोजी भोसले यांनी नवाबास लिहिले आहे की माहाराजांनी आम्हास कर्नाटकचा जिला सांगितला आहे, त्या प्रांतास दुसऱ्यास यावयास कारण नाही. दसरा जालियावरी आमची फौज येते, यैसियास आपल्याकडील मातबर वकील बोलीचालीस पाठवणे मणून पत्र लिहिले होते. सांप्रत त्या वकिलास निरोप दिल्या, तो बिदरूरच्या राज्याकडे स्वार होऊन गेला. जे समई रघोजी भोसले येतील ते समई पाहून वेऊ मणून त्याला निरोप दिल्या. बहुत लिहिणे शक्त नव्हे हे विज्ञापना.

¶ *Trimbak Girmaji reports that the balance due from the Nawab of Savnur has been realized. He reports the Nawab looks on with disfavour on the Peshwa's entry into Karnatak and is trying to bring about his withdrawal from that region.*

No. 38]

[Before 1745

श्री

नकल

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री दादोबा

स्वामी गोसांवी यांसी

पो व्यंकटराव नारायेण कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल ताा जाणून स्वकीये कुशललेखन केले पाहिजे विशाष. नवाब अबदुल मजीदखान

व राजश्री दौलतराव घोरपडे व राजश्री सुभानजी सिंदे सेनाखासखेल राजश्री राणोजी घोरपडे सेनापति यांचे व आमचे फौजेवरी चालोन आले. त्यांचा पराजये जाळेयाचे वर्तमान पूर्वी लिहिलेच होतें. आलाकडील वर्तमान छ ७ जिल्हेजी राा गोविंद राम व हरि राम याणी सांवचीपर्यंत जाऊन राजश्री सुभानराव सिंदे सेनाखासखेल यांस लस्करास घेऊन आले. त्यांजकडील जिजाजी वागमोडे याचा हत्ती पाडाव आला तो देऊ केला व त्यांचा संरजामाचा अमल बसऊन धावा व माहाराज राजश्री स्वामीचा तोफा येण असेल तेथें साहित्य करावें यैसा करार करून सेनाखासकेल यांचे व राा माहादाजी मकुंद वकील दिला माहाराज राजश्री करवीरवासी स्वामी व हुजरे रामजी माने व अनंत सेट व सिंदोजी निकम दिला मजकूर व जेष्ठ माहाराज राजश्री स्वामीकडील मानाजी मेरे व कुसाजी गोडसे व खलोजी मेरे राजश्री फतेसिंगबावा यांकडे आले होते. यांचे विद्यमाने नवाब अबदुल मजीदखान याजकडील दिवाण राा श्रीनिवास गिरधरराऊ यांसी दबाव देऊन माहाराजांच्या तोफा याचा आधीं निकाल पाडून मग घांसदेगण्याची बोली केली. आम्हांवरी माहाराजानी व सौ बाईसाहेबी कृपा करावी येदर्थींच्या साहित्याकरितां सेनाखासकेल यांकडील नारो रामजी मातबर मनुश्य येत आहेत हें वर्तमान अगोधर तुम्हास कळावें यास्तव लिहिलें असे. बहुत काय लिहिणे लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶Vyankatrao Narayan after communicating to Dadoba (Purandare) the result of an affray between his forces and those of Abdul Majidkhan, Ghorpade, and Sindia, etc., supplies him the news regarding the agreement between the Nawab and the Raja of Kolhapur.

No. 39]

[20-12-1747 ?

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्रीपंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. छ १७ जिल्हेजी नवाबाचा मुकाम भिवरेवर जाला. छ १६. मिनहूस सध्याकालीं दरेगे यास आज्ञा केली कीं, उदैक तोफखाना नजरगुजार करणें आहे तर खासा स्वारीबराबरच तोफखाना लावणें येसे बोलिले होते. छ १७ मिनहूस कूच करून येतां मार्गी तोफखाना नजरनें पाहातच आले. मोकाम-मजकुरी आल्यावर छ १९ मिनहूस भिवरेमध्ये गुंडगलें व रेहकले वगैरा तोफखाना भरून तयार केला. नवाबाचे डेरे भिवरेचे दक्ष(ण) तीरीं किनारेंयावरच आहेत.

१. तोफा = नवराणा.

नदीमध्ये कनाता येकीकडोन चिरून बायकांस कौतुक पाहावयाकरितां आणिले आण सें दीडशें हती आणून तोफखानेयावर घातले. तोफखानेयास आग दिली. कितेक हती पळाले. कितेक राहिले. याप्रो संध्याकालचे सा घटिका दिवसा-पासोन संध्यासमय होयपर्यंत पाच सात मुठी (?) तोफखाना सोडिला. सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. नवाब कृष्णअलीकडे मुलकात दोन महिने गुजरान करणार, असे हरकारे याचे दरोगे दरगाह कुलीखान यांकडे बोली आहे. नवाबाने बाघीणगिरे याकडील मार्ग हरकारे पाठऊन ठीक केले आहेत. व मिरजेकडलि रोखाचा मार्गहि पाहविला आहे. मग कोणीकडे जातील पाहवें. ये जागा आणीकहि दोन चंयार मुकाम आहेत. जानोजी निंबालकर तुलजापुरावर आले म्हणौन वर्तमान आलें आहे. बहीरजी सलगर सें सवासें राउतानसी छ १९ मिनहूस आला. भिवरेचे उतरतीरीच राहिला आहे. सुभानजी थोरात पारनेरकर याचा लेक राजजी थोरात सें दीडकसे राउतानसी छ २० मिनहूस लस्करदाखल जाला. तोहि सरगराचे सेजारीच राहिला आहे. हिदायेत मोहिदीनखान याची फौज नवाबानी छ २० मिनहूस नजर गुजार करावयास भिवरेचे उतरतीरास आणविली. पाहिलेयावर जागाचे जागा गेले. सेवसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶News that the Nizam is encamped on the Bhima, and a report upon a demonstration of the power of his artillery, together with the movements of various sardars are forwarded to the Peshwa.

No. 40]

[16-12-1747?

छ ९ मोहोरम

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. छ २४ जिल्हेजीं प्रातःकालीं राजश्री तुकोपंत व सेवक खानाकडे जावयास निघालीं तों नवाब पेरोजाबादेस स्वारीस जावयास निघाले. स्वारी तयार जाली होती. आम्ही उभयतां नवाबाचे मजूरियास गेलीं. नवाब अंदर होते. हाजी हुसैन अर्जबेगी तगीर जाला हें वर्तमान छ २३ मिनहूचें विनंतीपत्रीं सेवेसीं लिहून पाठविलेंच होतें. हाजीहुसेन याचा अगत्यवाद नवाबाचें अंतर्गृही जोहराबेगमेस बहुत, याजबद्दल त्याजविषई तिणें नवाबास अर्ज केला.

नवाबाची परवानगी जाली नसतां बेगमेचे दासीनी चोपदारांस सांगितलें कीं हाजीवर नवाब मेहरबान जाले मजुरेयास घेऊन येणें. याजवरून चोपदार धावोन येऊन अर्जबगीस घेऊन गेले तों नवाब * * * दिवाणखाने-याजवर येतांच अर्जबगीनं मजुरा केला. परंतु नवाबानें करार केला नाहीं. येतराजीच केली. मागती निवोन आपले डेरियास आला. उभयता सेवकांनीं नवाबास मजुरा करून नवाब स्वारीस गेलियावर अबदुल खैरखानाकडे गेलें. खानास वखें राव प्रतिनिधि यानीं तुकोपंताबराबर पाठविलीं होतीं तीं मारानिले येहीं रुजूं केली नव्हती. खानाचीं ठाई नवाबाची कांहीं वैकृत जाली असें जाणोन मारानिलेयहीं ती वखें मुरसीदकुलीखानास द्यावयाचा विचार करून ठेविलीं होतीं. परंतु वख्खाचा मजकूर खानाचे पत्रांत राव प्रतिनिधीयानीं लिहिलाच होता. याजकरितां खानानी छ २२ मिनहूस मुनसीजवलेन तुकोपंतास विचारिलें होते. तेव्हां बोलिले कीं नवाबास वखें गुजरलीं नव्हती, याजकरितां न आणिली. तो तेच दिवसी नवाबास वखे गुजरली. याजकरितां खानास वखें होतीं ती तुकोपंती रुजूं केलीं. मंदील पैठणी मोतीचूर सरासरी एक व शाल गुळाली येक जामेवार महमुदी चिकणदोजी येक व दुपटा लाल येक व कमखाब येक येकूण पांच वखें दिली. देवराव प्रतिनिधिकडील खानाचे मिसलेसच राहत असतात तेहि आले. थेलिया रुजू केल्या. खानानी आपलें पत्र वाचून पाहिलें व यां उभयतांस पत्र होते तें यानीहि वाचून दाखविले. यावर खान बोलिले कीं प्रतिनिधीचे दर जवाबांत येथून लिहिलें होतें त्याचा मजकूर काहींच लिहिला नाहीं. निंबालकरांचे हातें कर्नाटकाचा बंदोबस्त होत आहे, जाला तर उत्तम नाही तेव्हां माहाराज नवाबाची खातीर राखतील म्हणोन लािा आहे याचा मजकूर काय ? निंबालकरानी बंदोबस्त काय करणें आहे ? बाबू नायकानें दुसाला कर्नाटकाबाबत चौदा लक्ष रुपये रँजे यास द्यावे. त्याजमध्ये येक लक्ष राजे यानीं माफ केले म्हणोन आइकतो. दोन लक्ष मात्र राजे यास दिले, बाकी अकरा लक्ष राजे याचें देणें राहिले. यासिवाय बाबूनायकाचा सिबंदीखर्च व पोटा आहे. येकूण मबलगा पैका बाबूनायकास पाहिजे. नवाब जें देतील तें कलतच आहे. पैलाडचें सालीं नवाबास बाबूनायकचा भ्रम होता व राजे याची खातीरदारी असतां नवाबानें सात लक्ष रुपये दिले. आतां दुसाला पैका देणें. यैशास साल गुदस्तां तर नायक मजकुरानें फसाद केली. गुदस्तांचा पैका पावणार नाहीं. साल मारचा तह होणें

यैशास प्रस्तुत बाबू नायकाचा भ्रम गेला. हालीं सात लाख रुपये नवाब देतात येंसे नाही. त्याजमध्यें दोन लाखांची तिरचनापली गेली. तेव्हां पांच लाख राहिले. त्यासहि नवाबानें कमीच करविले. जाजती हरगीज होणार नाही. तुमची खातीरदारी जाणोन लिहिलें होतें. सेवट तुमचा जाब येकतऱ्हांचा आला. तुम्हीं उमदे लोक प्रथमच राजेयास समजाऊन नायकास मोकूफ करून बंदोबस्त केला असता तर सिबंदीखर्च न पडता. तुम्हास वैसेले जागा पैका मिलता. आतां बाबूजी नार्ईक फौजबंदी करून बाहेर निघाला. आतां नवाब त्यास तंबीच पांढचावितील, तुम्हास पैका मिळणार नाही. असो. सालमारचा बंदोबस्त तुम्हास न होय तर न हो, पंस्तर सालचा तऱ्ही करून घेणें. तुम्हां तिघां जणानी जाबसाल करावा म्हणोन आमचे पत्रांत लिा आहे तर काय जाबसाल तो करणें, आम्हीं नवाबास काय सांगविं ते सांगणें म्हणोन बोलिले. यावर सेवक तों काहीं बोलिलोंच नाही. उभयतां बोलिले कीं आपण बोलतात या प्रॉां आम्ही धण्यास लेहून पाठवितों. सारांश उभयताहि श्रीम जाले कीं येथें किंचित् विश्वास होता तोहि जाईलसा दिसतो. मग उभयतानी प्रत्योत्तर लिा की खान बोलत होते जे, जाबचा स्थाल यथास्थित आला नाही. नवाबास खानानी विदित केलियावर काय बोलतील पाहावे. मागती नवाबाच्या व खानाच्या धेलिया स्वामीस येतील म्हणोन लिहून पाठविलें. सेवकानेंहि आपलें पत्राचें प्रत्योत्तर लिा कीं कर्नाटकचे बंदोबस्ताचा मजकूर आजपवेतो आपणास ठावका नाही. सातारेयाहून रवानगी जाली तेव्हां स्वामीनें व श्रीमंत राजश्री प्रधानपंती आपणास आज्ञा केली नाही. या गोष्टीचा जाबसाल सेवकानें काय करावा ? पांदरे यांचे संस्थानाबाबत मजकूर पडलाच तर पाहिजे तैसा जाबसाल करून परिमार्जन करितो म्हणोन लिहून पाठविलें. छ २५ मिनटूस जासुदांची रवानगी केली व या मजकुरांत प्रतिनिधि येहीं नासरजंगासहि लिा आहे. त्यांची अर्जी नवाबास आली आहे. काय जाबसाल जाला कळत नाही म्हणोन राजश्री नागो राम सेवकाजवळ बोलत होते. सेवसी श्रुत होय हे विज्ञापना. अबूल-खैरखानाची ठाई नवाबाची काही वैकृत जाली होती खरीच, परंतु तिचें परिमार्जन जालें. मागती यथापूर्व आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*News-letter from the court of Nizam-ul-mulk, reporting daily occurrences and the intrigues of various persons.*

१ देवराव सेवशामाचा भाऊ ?

+ पत्र निजामुलमुल्कच्या हयातीतलें म्हणजे २१-५-१७४८ पूर्वीचें दिसतें.

श्री

सकलगुणालंकरण अखंडलक्ष्मीअलंकृत

राजमान्य राजश्री सदासिवपंत

स्वामी गोसावी

यासी

पोष्ये व्यंकटराज नारायेण कृतानेक नमस्कार विनंती. येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशललेखन करीत गेले पाहिजे विशेष. आपणाकडून बहुत दिवस वर्तमान कळत नाही येणेकडून चित सापेक्षित आहे. तरी येसे नसावे. सर्वदा पत्रे पाठऊन चित सानंदवित गेले पाहिजे. यानंतर लस्करचें वर्तमान तरी राजश्री हरि राम व राा गोविंदराम याणी लिहिले त्या पत्राच्या नकला करून राजश्री दादोबाकडे पाठविल्या आहेत त्यावरून कळो येईल व तेहि आपणाकडे पाठवितील त्यावरून सविस्तर कळो येईल. त्या अलीकडील वर्तमान तरी युध्याचा प्रसंग जालियावरी राजश्री मुभानजी सिंदे याची बोलाचाली होऊन आमचे फौजेत आले व सावणूरकर आवदुल मजीदखान याजकडील फौज व राा दादाजीराज याजकडील राा धोंडोबा लस्करात आपले फौजेसह वर्तमान आले. येकत्र होऊन पुढें मुळकगिरीस सोंधे प्रातें गेले. हे वर्तमान आपणास कळावे याजकरितां लिहिले आहे. व राजश्री स्वामी करवीरवासी याच्या राज्यातील म्हणावयापैकीं येक राजश्री दौलतराज घोरपडे मात्र निराले आहेत. नाही तर सर्वत्र येकत्र जाहले आहेत व राजश्री सेनाखासकील याची पत्रें व मातबर कारकून आमच्या व राजश्री

स्वामी करवीरवासी याच्या समाधानास्तव रवाना करितात म्हणोन राा गोविंद राम व हरि राम याणी लिहिले आहे तेहि येतील. या उपरी जें वर्तमान होईल तें मागाहून लेहून पाठवितां. त्यावरून कळो येईल. सारांश उभयेता श्रीमंताचे पुण्य पदरीं आहे. तेथे येशास नुन्य आहे येसे नाही. राजश्री नानाकडील व आपणाकडील सविस्तर वर्तमान लिहून पाठवावयास आज्ञा केली पाहिजे. श्रीमंत राजश्री आपानी गला किल्याचे बेगमीस देविला होता त्यास न्यावयास अनकूल पडले नाही. हली राा नारो चिमणाजी लस्करात आले आहेत ते फोंडे प्रांती गेल्याउपरी गला नेहतील. त्यास प्रस्तुत गला च्यार रोज अधिक उणे लागतील बलवाचे प्रजन्य लागतील आणी गला नासल याजकरीतां राा खंडोजी माणकर यासी आपण पत्र देऊन गल्यावर घर बांधे तो अर्थ केला पाहिजे. आम्हाकडील गल्याचें संरक्षणार्थ दुलबाजी बलाल कारकून ठेविला आहे तरी घर बांधऊन

देविल्याने गला जतन करताळ. घरात गला साठऊन ठेवावयास खंडोजी माणकर यासी आज्ञा केली पाहिजे. गलाहि रा नारो चिमणाजी यासी ताकीद करून जलमार्गे लौकरीच नेवितो. बहुत काय लिहिणे? लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶Vyankatrao Narayan to Sadashivrao Bhau giving him information relating to Abdul Majidkhan and Sambhaji of Kolhapur. He further writes that Khandoji Mankar should be ordered to protect the granaries from damage by rain. This should be read along with No 38.

No. 42]

[1747?

श्री

पुणवणी श्रीमंत राजश्री

भाऊसाहेब स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. शिरंकर दिलावरखान नासरजंगास भेटावयास येणार म्हणोन वर्तमान आइकिलियाप्रमाणें सेवेसी विनंती लिहिली होती. प्रस्तुत शिरे-याचा थेक गृहस्थ लष्करांत भेटला. त्याणी सांगितलें कीं देवनहलीस श्रीरंगपटणवाले यानें मोर्चेबंदी केली आहे. फौज भारी आहे. तेथें दिलावरखान सातशें राउतांनसी गेला आहे. श्रीरंगपटणवाले याचे फौजेस सामील जाला आहे. श्रीरंगपटणकर राउतांस रोज निमरुपयाप्रमाणें देतात. नासरजंग येतात हें वर्तमान आइकोन दिलावरखानानें आपला कबिला शिरियांतून काढून आपणांजवळ नेला. साडेबारा लाख रुपये दिलावरखानाकडे नवाबाची इजरेयाबदल बाकी; त्याजपैकी प्रथम येक लाख रुपये नवाबास पावले. बाकी साडेअकरा लाख रुपये राहिले आहेत. याप्रमाणे दिलावरखानाचे वर्तमान आहे. श्रीरंगपटणची मामलियेत अद्याप फैसल नाही. श्रीरंगपटणवाले याचे जिलेयांतील किले बेदूर व येदूर दोन किले पाहाडी आहेत. त्यांचे तळाशांत नाईक आज तीन सालें होते. शंकराजीपंत म्हणोन ब्राह्मण शिरियांस राहत असतो, तो नाइकाकडे चाकर आहे. त्याणें आज तीन सालें त्या किलेयांचे लागांत राहोन किलेयांत भेद केला. दोहो किलेयामध्ये अंतर कोशा येकाचें आहे. सालमजकुरी नाइकानीं शंकराजीपंतास हनुमंतसागराजवलीन रवाना केला. समागमें येक स्वंदेसी ब्राह्मण दिला. त्यास सांगितलें कीं तुम्ही त्या प्रांतांतील बेरड मेळऊन किले घेणें तों आम्ही फौजेनसी येऊन पोहचतो. शंकराजीपंतांनी किला व्यावयास लोकहि ठीक केले होते. नाईकाचा काहीं पैकाहि खर्च झाला होता. शेवट शंकराजीपंतानें च्यार पांच हजार बेरड मेळऊन छ २२ रोजी दोहो किलेयांत लाग केला. किले भेदल्ये होते

तरी नाइकाचे तपेंचे लोक चढलेयावर कांही भेदाखेरीज लोक होते ते भांडले. दोहो किलेया मिळोन शंभरेक लोक ठार जाले, कांही जखमी जाले. किले घेतले. प्रस्तुत वेरडांनीं घेतले म्हणोन नांव आइकिले. यावर सामान दारु-गोली व तांदूळ मँबलगा आहे. पाणी बहुत आहे. प्रस्तुत शंकराजीपंत या लष्करांत आला, येथून नाईकांजवळ जाणार. शंकराजीपंताबराबर स्वदेशी ब्राह्मण नाइकांकडील मोर्चास होता तो सेवकाचा परिचई. त्याणें गुप्तरूपें हें वर्तमान सांगितलें तें सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली असें, हें विज्ञापना.

¶A letter to Sadashivrao reporting the movements of the several Nawabs in the Karnatak and the doings of Babuji Naik, particularly the capture of the forts of Yelur and Bedur.

No. 43]

[19-1-1748

छ २ सफर शुक्रवार

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामी व तथा
राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक नारो विठ्ठल दिमत राजश्री नागो राम चरणांवर मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. तागाईत छ २९ मोहरम मुकाम शेहर अवरंगाबाद येथें स्वामीचे कृपादृष्टीकरून सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असें विशेष. स्वामीहीं सेवकास आज्ञापत्र सादर केलें कीं शेहरींच राहोन शेहरचें वर्तमान बातमीचें लिहीत जाणें म्हणोन आज्ञा केली. यास्तव आपण लष्करांतून माघरें अवरंगाबादेस आलों. नवाब असबज्याहा व नासरजंग फिरोन माघरें पैठणास आले. रोज्यास जाणार आहेत, उपरांतिक परभारेंच सुरतप्रांतास जाणार म्हणोन वदता आहे. नासरजंगास अवरंगाबादेस ठेवावें ऐशी बोली मात्र आहे. स्वामीचें व नवाबाचें सखेत्व जालें म्हणोन चर्चा शहरीं आहे. हरकारियाचा दारोगा दरगाकुलीखां याचा भाचा नवाबाचे लष्करांतून अवरंगाबादेस येत होता. समागमें दाहावीस राऊत होते, तों वाटेंत नक्षेत्रवाडीजवळ आला तों कोणीकडून दक्षणी राऊत सा आले; त्यांनीं खाशासच तरवारीनें जखमी करून घोड्याखाले पाडिला, आणि घोडा घेऊन गेले. मोगलाई राउतांहीं त्यांचा पिछ्या केला; परंतु ते हातीं

न लागले निघोन गेले; आणि घोडाहि घेऊन गेले. घोडा किंमत हजार रुपयांचा होता. हे वर्तमान छ २७ मजकुरीं दोन शहरापासून ती कोसांवर जाहलें. मागून हिदायतमाहिदीखां हजारा राउतांनशी शहरात येऊन दाखल झाला. नक्षेत्रवाडीचे पाटील खुदावंदखां सुभा शहरचा करून नवाबाहीं ठिविला आहे. त्यानं जमीदारास कैद केलें आहे व तेथील फौजदार यासहि तष्ट लाविलें आहे कीं घोडा पैदा करून देणें, ऐसें वर्तमान आहे. हिदायेदमोदीखां व खुदावंदखां हें वर्तमान ऐकून फारसें विस्मित जालें कीं शहरानजीक गनिमाही घोडा घेऊन गेले ते आजी दारोग्याच्या भाच्यास जखमी केले म्हणोन अपूर्व त्यास वाटलें; व नवाबास अर्ज जाली कीं तैसे वर्तमान नक्षेत्रवाडीजवळ जालें. स्वामीस कळावें. विशेष काय लिहिणें हें विज्ञापना. भिकाजी वांकडा लष्करांतच आहे अद्याप शहरास आला नाही. श्रुत होये हें विज्ञापना.

¶Naro Vithal to the Peshwa writing about the arrival of the Nizam and Nasarjang at Paithan and their intention to proceed to Surat. The writer also reports how some Deccani troopers wounded the envoy of the Nizam and carried off his horse.

No. 44]

[21-1-1748]

छ ३ मोहरम

श्री

राजश्री पंतप्रधान गोसांवी यांस

श्रीमंताखिलसद्गुणनिधान कृपाविधान प्रतापवरिष्ठाभिधान स्नेहांकित माहाराज जानोजी जसवंत निंबालकर दंडवत विनंती उपरी. येथील क्षेम तागाईत छ १ सफर मुकाम आवरंगाबाद जाणोन निजानंदलेखन कीजें, विशेष. पत्र पाठविलें ते उत्तम समर्थी पाऊन समाधान जालें. परीं लेखन केलें कीं नवलविशेष वर्तमान लिहीत जाणें. ऐसियास नवल विशेष जें आढलतें तें वरचेवर लिहितच आहों, अवगत होत असेल. यानंतर पत्राशय कीं बेलभंडाराचा मजकूर राजश्री महारपंत खिजमताराऊ यांस सांगितला आहे; त्यांच्या लिहिल्यावरून कळूं येईल. ऐसियास मशारनिलेच्या पत्रांत बेलभंडाराचा मजकूर काहींच नाही; इतकेंच लिहिलें आहे जें श्रीमंती सांगितलें कीं खान गेले. नवाबसाहेबांची मुलाजमत

जाली. येकांती लोकांती काय बोललें दरबारीं बोलतां काय बोललें, त्यांच्या चित्ताचा आशय काय, नवाबसाहेबांची मर्जी कशी, नवाब निजामुद्दौला यांचें काय मानस, मुत्सद्यांचें मनोगत कोणत्या प्रकारचें हें तपशिलें खबर लिहिणें. याच गोष्टीचा तपशील होता, आणीक मजकूर नव्हता. हस्ताक्षरें लिहिलें होतें कीं सांप्रत राजश्री सुभेदारास व राजश्री बगाजीपंतास लिहिलें आहे, ते व आपण बोलून नवाबसाहेबांस अर्ज करणें तो करावा. ऐसियास राउतांच्या लिहिल्यावरून राजश्री सुभेदार यांच्या डेरियांत जाऊन उभयेतांस विचारलें; त्यांनी उतर दिधलें कीं आपणांस पत्र आलें नाहीं; घराऊ वर्तमान लिहिणें म्हणोन लिहिलें तर वरचेवर लेखनांत येतच आहे. नवाब निजामुद्दौला यांसी कसें बोलला व त्यांनीं कोणत्या मजकुराचे कसे जाबसाल केले हें लिहावें, ऐसा पत्रार्थ; तर नवाब नासरजंगवाहादर यांस मजकूर करणें म्हणोन मुख्यांनीं काही आज्ञा केली नाहीं की त्यासी मजकूर करणें. आज्ञेविरिक्त कसा मजकूर करावा? यास्तव त्यांसी काहीं मजकूर केला नाहीं. गंगेच्या तळावर इतकाच हुकूम जाला कीं त्याची मुलाजमत करणें; त्यांवरून त्यांस भेटून मुजरा मात्र करून आलों. त्यांची मर्जी तर ते तिकडून फौज घेऊन आले आहेत; त्यांच्या मरजीचा थांग लागतो ऐसें नाहीं. राजश्री बगाजीपंताची व त्यांची दरबारांत बोली जाली; व राजश्री बगाजीपंत त्यांच्या डेरियासीहि गेले हांत. सारांश येक दोन वेळां ह्यासी व राजश्री बगाजीपंताशीं बोली जाली, हें वर्तमान राजश्री पंत मशारानिले यांच्या लिहिल्यावरून अवगत जालें असेल. अमरांची व मुतसद्दी यांची मर्जी व दरबारचा मजकूर कसा हें लिहिणें म्हणोन लिहिले, तर बाह्याकार मजकूर जो होत येतो तो आपण लिहितों; व राजश्री बगाजीपंतहि लिहितात. बातनीचे हरकारेहि सांगत असतील. अवगत मजकूर लिहावा म्हणोन लिहिलें तर त्यांच्या अंतरगतचा मजकूर मिडेल घालून पुशिलियानें म्हणतात कीं खिलवतीचा मजकूर सांगावा हा दस्तुर नाहीं. प्रस्तुत वर्तमान तर नवाबसाहेब दाखल दवलतखाना (?) जालें. नवाबसाहेबांचे लष्कर काहीं शहरांत गेलें व कितेक लष्कर व झेंडे काढ्या चौक्यावर उतरले व नवाब नासरजंग इदगियावर बफौज उतरले आहेत. हिदायेत मोहिदीखान बायेजीपुरियाच्या शेजारीं आपल्या गंजावर राहिले. राजश्री मुलतानजीराऊ निवाळकर करणपुरियाशेजारीं उतरलें आहेत. वरकड ज्यांस जेथें जागा मिळाला तेथें राहिले. पुढें जें वर्तमान होईल तें लिहिण्यांत येईल हें विनंती.

¶Janoji Jasant Nimbalkar to the Peshwa reporting news of the movements and camping arrangements of the Nizam.

छ २ सफर

श्री

सेवेसी सेवक विसाजी कृष्ण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान तागायत छ २ सफर मुक्काम कसबे गांडापुर येथ्यास्थित असे विशेष. स्वामीची आज्ञा घेऊन स्वार जालो ते छ २९ मोहरमी टोकियास आलो. तेथें राजश्री हरि विठ्ठल याची भेटी जाली. त्यास आज्ञापत्रे होती ते देऊन त्यास आज्ञेप्रमाणें वर्तणूक करावयास सांगितली. आज्ञेप्रमाणें ते कार्यास गेले. आम्ही टोकियाहून कूच करून छ १ सफरी कसबे गांडापुरावर आलो. तेथें राजश्री त्रिंबक कृष्ण पथके घेऊन आले. त्याची भेट जाली. छ २९ मोहरमी नवाब शहरास दाखल जाला. आपण व त्रिंबकपंताबराबरील पथके सारे येकत्र आहो. राजश्री सुभेदार याजला पत्रे दिली होती ते त्याजकडे रवाना केली आहेत. त्याची उत्तरे आली म्हणजे सेवेसी रवाना करितो. जेऊर गांवावरून वेलापुरावरून डाक बसविली आहे. आम्हीहि फौजसुद्धा डाकेच्या मार्गावर गांडापुरच्या आसपास आहो. नवाबाच्या जासूदजोड्या टोकियावर बातमीस आल्या होत्या त्या आम्हास भेटल्या व गांडापुराकडेहि आल्या आहेत. तमाम गांवगन्ना ताकीद करितात कीं दाणादुणा लौकर गांवांत नेणे. नवाब नासरजंग याची स्वारी इकडे होणार मग सत्यमिथ्य नकले. ऐकिले वर्तमान सेवेसी लिहिले असे. पुढें आज्ञा होईल त्याजप्रमाणें वर्तणूक करून. मार्गोन येईल वर्तमान ते सेवेसी लिहून पाठवू. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Visaji Krishna reports the movements of Nizam-ul-mulk after leaving Gandapur.*

छ ३ सफर सनवार

श्री

सेवेसी विनंती. सेवक विसाजी कृष्ण व त्रिंबक कृष्ण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ २ सफर संध्याकाळ दोन घटका दिवस मुकाम माजरगांव परगणें गांडापूर स्वामीचे कृपावलोकनेकरून सेवकांचें वर्तमान येथ्यास्थित असे विशेष. छ मजकुरी गांडापुरीहून कूच करून दोन प्रहरां डाकेच्या मार्गावर मौजे मजकुरास आलो. त्यास काल त्रिंबकपंताकडील राजत

स्वामीचीं पत्रें घेऊन राजश्री सुभेदाराकडे गेले होते ते येच समई सुभेदाराचीं पत्रें स्वामीस घेऊन आले ते ब्रजिनस पत्रे लाखोटे डाकेच्या राउताबराबर सेवेसी खाना केले आहेत. पावतील. त्याजरून तेथील सविस्तर अर्थ विदित होईल. यानंतर मोंगलाचे लस्करचें वर्तमान राजश्री सुभेदार बोलत होते ते वर्तमान राउतानें जबानी सांगितले की मोंगल सडा होत आहे आणि फौजहि आणखी ठेवीत आहे. रोखही इकडेच दिसतो. याप्रमाणें वर्तमान आहे. राजश्री भवानजी जाधवहि शहरीहून सुभेदारापासून छ मजकुरी आम्हांपासी आले. त्यास त्याच्या रोजमुरी-याची बेगमी करून दिली होती ते सरली. त्यास स्वामीनी रोजमुरियाची बेगमी करून पाठवावयास आज्ञा केली पाहिजे. याजउपर कोठे रहावें, पुढें जावें किंवा येथेंच असावें, जसी आज्ञा होईल त्याजप्रमाणें वर्तनूक करूं. लक्ष्मणराऊ आटोला येथें आला नाही. वाटेनें राऊत डांक बसविली आहे. येथेही राऊत पाहिजेत याजकरितां आम्हांकडील पथकाच्या लोकास आज्ञा करून पाठविली पाहिजे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Visaji Krishna reports news of the movements of Nizam-ul-mulk.*

No. 47]

[22-1-1748

छ ४ सफर रविवार

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामी व
तथा राजश्री भाऊ स्वामींचे सेवेसी

विनंती. सेवक नारो विठ्ठल दिमत राजश्री नागो राम चरणावर मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. तागाईत छ २ सफर प्रातःकाल मुकाम शहर अवरंगाबाद येथें स्वामींचे कृपादृष्टीकरून सेवकाचें वर्तमान येथ्यास्थित असें विशेष. रस्तुमराव पांडरा छ १ मजकुरीं शहरास येऊन दाखल जाला. समागमे राऊत पांचशें व हत्ती साहा आहेत. मुलाजमत नवाबाची अद्याप जाली नाही व खान अलम दखणी व सवंतकर सातशें रावतांनशीं येऊन शहरदाखल जाला. यासी आणावयासी पेशवा मोहतशेमखा बक्षी गेला होता. खान अलमची व नवाबाची मुलाजमत छ १ मिनहूस प्रहरां रात्रीं जाली. नवाबांचे नजर मांहरां ९ व रुपये २९ गुजरानले. यांपैकी मोहर येक व रुपये पांच घेतले. बाकी त्यांचे त्यास फिराऊन दिवले. नवाबांहीं काल मिठाई अवघे अमीरांस पाठविली.

सुभेदारांसहि तीन खोन मिठाई पाठविली. महमदशाहा पातशाहा शरीरेंकरून फार कष्टी आहे, म्हणोन नवाबाचे देवढीवर वर्तमान ऐकिलें; व दरबारी बोली हेंच ऐकिली जाती. स्वामीची फौज सुमार आठ हजार जमा जाली आहे; व समागमेचे लोक स्वामीसी अजुरदा आहेत. फौज जमा होत नाहीं म्हणोन नवाबास अर्ज हांत आहे, म्हणोन बोली देवढीवर येकिली; यास्तव लिहिलें जातें कीं स्वामीस कळावें. विशेष काय लिहिणें हें विज्ञापना.

Interviews between the Nizam and Rustumrao Pandhre and Alam Khan are reported to the Peshwa. A reference is made to the illness of the Emperor Muhammad Shah.

No. 48]

[24-1-1748

छ ६ सफर

श्री

श्रीमंत राजश्री
सेवेसी

नाना स्वामीचे

विनंती. सेवक नागो राम चरणांवरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. तागाईत छ ४ सफर वार रविवार आंबशीची च्यार घटका रात्र मुकाम शहर औरंगाबाद येथें स्वामीचे कृपाट्टीकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असें विशेष. आज प्रातःकालीं पत्रें पाठविलीं तीं सेवेसी पावोन वृत्तांत निवेदन जाह्लाच असेल. काल छ ३ मिनहूस खानाचे घरीं बगाजीपंत व आपण गेलों. स्वामीनीं छ २९ मोहरमचें पत्र बगाजीपंताचें नांवचें लिहिलें त्यांत कितेक मजकूर लिहिला होता. तो सर्व मजकूर खानास वाचून दाखविला. खानांनीं त्याच समयीं त्यां पत्रांचीं पारसी करविली. आणि बगाजीपंतास व आपणांस सांगितलें कीं तुम्ही उदयिक येथें आपणाजवळ येणें. आज आपण दरबारास जाऊन नवाबास हेंच पत्र दाखऊन याचें प्रातिउत्तर जें होईल तें उदयिक तुम्हास सांगू. याप्रमाणें आम्हास सांगोन आज्ञा दिली. बगाजीपंत आपले घरास आले. आम्ही आपलें बिन्हाडास आलोंत व सायंकाळचे चव घटका दिवसास खान व जानबा दरबारास गेले. त्यावर सायंकाळीं बगाजीपंतास बलाऊ पाठविलें. त्यावरून बगाजीपंत गेले. रात्रीस दीड प्रहर रात्रवर दरबारीं होते. नासिरजंग यांजवळ अनवरखान व सैदशेरीफखान व अबदुलखैरखान व मरिकासमखान वगैरे दरगाकुलीखान वगैरे आणीकहि उदेउदे मनसबदार ऐसें येकीकडेस बसले होते. सैद लस्करखान व

जानवा ऐसे उभयेतां येकीकडेस बसले. त्यावर नासेरजेंगानीं जानबास मात्र येकव्यास बलाऊन दोन घटका खलवत जाहालें. मग सैयद लस्करखान यास बलाविलें तेव्हां यांनीं पत्राचा मसोदा करून नेला होता तो बजिनस नासेरजेंगाचे हातीं दिला. नासेरजेंगानीं आपलेंच स्वमुखें तो मसुदा वाचून हासला, आणि बगाजीपंतास बलाविलें आणि पुसले कीं हैं मतलब लिहिले यात तुमची सल्ला काय आहे? यांनीं उत्तर दिलें कीं आमची सल्ला काय कार्याची? खावंदानीं जें लिहिलें तें बजिनस तुम्हास दाखविलें. आपले चित्तास येईल तें आपण उत्तर द्यावें, याप्रमाणें बगाजीपंतीं उत्तर दिलें. सेवेसी श्रुत होय हें विज्ञापना.

¶ *Nago Ram reports to the Peshwa that Nasarjang, Said Lashkar Khan and others conferred together and discussed the contents of a despatch from the Peshwa.*

No. 49]

[24-1-1748

छ ९ मोहरम रविवार (?)

श्री

श्रीमंत राजश्री

नाना

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक नागो राम चेरणावरी मस्तक ठेऊन सांष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. तागाईत छ ४ सफर रविवार प्रातःकाल मुकाम शहर औरंगाबाद येथें स्वामीचे कृपादृष्टीकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असें विशेष. आपण आजवर सातारियास होतों. त्यास नवाब आसफज्या छ १ मिनहूस शहरांत दाखल जाल्यावर आपण छ ३ मिनहूस येथें आलों. सयैद लस्करखान याची भेट घेतली. राजश्री पिलाजी जाधवराव याची व बगाजीपंत यांची भेट घेतली. स्वामींनीं छ २९ मोहरमचें पत्र बगाजीपंतास लिहिलें होतें तें बगाजीपंतांनीं जानबास व खानास वाचून दाखविलें) सर्व अर्थ उभयेतांस कलला. आपणांसहि खान च्यार गोष्टी सांगोन खाना काल करणार होतें. त्यांस हें पत्र बगाजीपंतीं वाचून दाखविल्यावर खानांनीं आपणांस येक दिवस राहाविलें. आज निरोप देणार आहेत. येथून आज्ञा जाहाल्यावर सेवेसी येऊन पोहचें. येथील सर्व अर्थ ऐकिलेल्या सेवेसी निवेदन करीन. बरकड वर्तमान चिरंजीव राजश्री नारो विव्दल यांनीं बातमीचें सर्व वर्तमान सेवेसी लिहिलें त्यावरून श्रुत होईल. नवाबाचा व नासेरजेंगाचा विचार स्नेहाचाच फार करून दिसतो. येथें सांप्रत फौज तब तमाम मिलाळी. कोणी सरदार यावयाचा राहिला नाहीं. तमाम शहरांत व शहराबाहेर बाजारबुणगे व

तोफखाना वगैरा किरकोल मनसबदार व मन्हाठी फौज व पठाण शहराबाहेर राहिले. लस्करांत नित्य शिवार लुटून शाळू व गहू हरभरा कापून आणतात. नवाबांनीं ताकीदहि केली; परंतु लस्कर नित्य पांच सात गांव दाहापंधरा कोशीं कही भरून आणतात. मोठा प्रलये शहराभोवता जाहाला. सर्वा लोकांस आछीर जाहाले कीं या मार्गे उदंड ब्रिघाड जाहाले; परंतु शेहराजवळ इतकी फौज कधीं जमा जाहाली नव्हती. म्हणून सर्वास आश्चर्य होऊन भयाभीत जाहालें आहेत. आणीक आठ पंधरा मुकाम जाहाले तर येवढ्या सैन्यास वैरण मिळणें कठीण आहे. वैरणीचा थोर काहार आहे. वरकड वर्तमान सेवेसी आल्यानंतरी श्रुत होईल. हे विज्ञापना.

¶Nago Ram to the Peshwa reporting that he was detained by Said Lashkar Khan and that he would shortly return. The writer also says that both the Nizam and Nasarjang profess a desire to maintain friendly relations with the Peshwa, and that they had concentrated their forces near Aurangabad.

No. 50]

[24-1-1748

छ ९ माहे सफर

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामी व तथा राजश्री भाऊ
स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक नारो विठल दिमत राजश्री नागो राम चेरणावर मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. तागाईत छ ४ माहे सफर प्राथःकाल रविवार मुकाम सेहर अवरंगाबाद येथें स्वामीचे कृपाद्रष्टीकरून सेवकाचें वर्तमान येथस्थित असे विशेष. नवाब असबज्याह यानी छ २ मजकुरी प्राथःकाळापासोन येक प्रहर परियंत खलबत केलें. त्या खलबतींत नवाब व नासरजेंग व सैद लस्करखा व सेद सेरीफखां व मिरकासमखां व अबदुल खैरखां जैसे बसून विचार काय केला तो न कळे. ते समईस हरकारियांच दारोगियास रुबरू बोलाऊन सांगितलें कीं वाटा सोडवायाबद्दल बोली जासूदजोब्बा चहू मार्गानें जेलद पाठवणें; त्या आज्ञेवरून दारोगियांनं चहू मार्गी जासूदजोडी १६ रवाणा केल्या. टोक्याचें मार्गानें जासूदजोडी ४ व पुंतामियाचे मार्गी जोडी ४ व वैजापुराचे मार्गे जोडी ४ व कांसाडीचे मार्गे जोडी ४ येकूण जासूद जोडी १६ रवाना केल्या. नासरजेंग सेहरीहून कूच्य करून कोनीकडेस जाणार आहे, व नवाब असबज्याह सेहरींच राहणार येसी वदंता दरबारी येकिली जाती. चंद्रसेणाची फौज पांज हजार आज उदईक सेहरीं दाखल होणार आहे. दौलताबादचा किला घ्यावा येसा हेत नासरजंगाचा आहे.

सवाई जयसिंगाचा ठेक ईश्वरसिंग पंधरा हजारा फौजेनसी हस्तनापुरास दाखल जाला. पातशाहाची मुलाजमत जाहाली. पातशाहाजीही त्यांस सिरपाव वस्त्रे ९ व समशेर व कैलग्री व तुरा यैसा दिधला म्हणोन नवाबास अर्ज जाहाली. स्वामी-कडील फौजेची वातमी नवाबास गुजरली की बारा हजार फौज जमा जाली आहे. आसपासचे जवारचे गांव दाहा कोसी लस्करचे कहीकरितां पायेमलीखालें आले. शाळू व गहू वगैरे जिनस तमाम लस्करचे लोक घेऊन येतात हैं वर्तमान नवाबास कळलें की लस्करचे लोक फार धामधूम करितात; आणि माल कापून घेऊन येतात, त्यास ताकीदहि करितात; परंतु कोन्ही ताकिदीस मानीत नाही. स्वामीस कळावें. विशेष काय लिहिणें हे विज्ञापना.

¶Naro Vithal informs the Peshwa that the Nizam has held a consultation with Nasarjang and some of his sardars and despatched messengers in all directions. "It is rumoured"—he says—"that Nasarjang assisted by Chandrasen Jadhav wishes to capture the fort of Daulatabad". The writer also reports an interview between the Emperor and Ishwarsing at Delhi.

No. 51]

[25-1-1748

पौ छ ६ सफर

श्री

श्रीमत राजश्री नाना स्वामी व तथा
राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक नारो विठ्ठल दिंमत राजश्री नागोराम चरणावर मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. तागार्हत छ ९ सफर प्रातःकाळ वार सोमवार मुकाम शहर अवरंगाबाद येथें स्वामीचे कृपादृष्टीकरून सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असें विशेष. छ ४ मजकुरीं प्रातःकाळापासून तिसराप्रहरपर्यंत सैद लष्करखान व बगाजीपंत व नागोराम ऐसें जानबा निंबालकराचे घरास बसले होते. खानाही व जानबायाही सुभेदारास तेथें बोलाविलें. सुभेदार न आले. खानाचा चोपदार फिरोन आला; उपरांतिक दुसऱ्यानें चोपदार सुभेदाराकडे नवा-बांहीं व खानाहीं पाठविला. मग सुभेदार तेथें आलें. काय विचार बसून त्याहीं केला तो आपणांस न कळला. नागोरामजीस मजकूर तेथील विदित आहे; मग अवघे जन उठोन तिसऱ्या प्रहरीं दरबारास गेले. पाहावें तेथें तह काय ठेहरेतो

बोली चाली काय होती तें नागोराम लिहितिलच. नवाब असबज्याह यांना पंधरा हजार फौज नासरजंगाचे तैनात केली व पठाण व दखनियांची फौज नासरजंगाचे समागमेंच आहेत. ऐसी चाळीस हजार फौज नासरजंगासमागमें देऊन नासरजंगास शेहरीहून सत्वरच रवाना करणार आहे. अवाई रोज्यास जावयाची आहे, परंतु मनसुबा झुजायाचा दिसोन येतो ऐसी वदता ऐकतां. नासरजंग सत्वरच येकां दो रोजांत शेहरीहून निघणार आहे. सुतेंस जावयाची अवाई टाकली आहे; परंतु सुतेंस जातां दिसोन येत नाही. स्वामीकडेच बहुतकरून येणार आहे. कोण्या मनसुब्यावर येईल तें पाहवें. रस्तुमराव पांडरा व केयाजी पांडरा दोन अडीच हजार फौजिनसी नवाबास छ ४ मिनहूस प्रातःकाळीं भेटले. चंद्रसेनहि येकां दो रोजां शहरास दाखल होणार आहे. तमाम फौज शहरचे बाहेर काळे चुबुत्रियाचे असपास उतरली आहे. स्वामीस कळवें. विशेष काय लिहिणें हें विज्ञापना.

¶Naro Vithal reports to the Peshwa a consultation between Said Lashkar Khan, Bagajipant and Janba Nimbalkar, and also the mobilization of the army by the Nizam who—he adds—has planned an expedition against the Peshwa though he pretends that his objective is Surat.

No. 52]

[26-1-1748

श्री

सेवेसी विनंती. सेवक विसाजी कृष्ण साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान तागाईत छ ६ सफर मुकाम गांडापूर स्वामीचे कृपावलोकनेकरून यथास्थित असें विशेष. राजश्री सुभेदाराकडील लाखोटा छ मजकुरीं साइंकाळीं मुजरद राजत घेऊन आला. तो लाखोटा बजिनस सेवेसी रवाना केला आहे. त्याजवरून तेथील वर्तमान विदित होईल. राजत येथून मुजरद गेले होते त्यांनीं जबानी वर्तमान सांगितलें कीं नवाबाचे व नासरजंगाचे डेरे काळ्या चौकियावर जाले. टोंकियावर येणार येसं लष्करांत बोलतात, व टोंकियास जासुदाच्या जोड्या येऊन जागा पाणी पाहून गेल्या हें तों आम्ही पाहिलें. यैकिलें वर्तमान सेवेसी लिहिलें आहे; सत्यमिथ्या न कलें. राजश्री सुभेदाराच्या पत्रावरून वर्तमान कळेल. सेवेसी श्रुत होये हें विज्ञाति. गुरुवार सुक्रवार हे दोनी त्याचे इदीचे दिवस आहेत; ते जाले म्हणजे मुकाम खाराडीवर येणार. जासूद तेथील जागा पाणी पाहोन गेले. आज बातमीस पुढें राजत गेले होते त्यांनीं वर्तमान ऐकिलें तें सांगितलें त्याजवरून सेवेसी लिहिलें असें. हें विज्ञाति.

¶Visaji Krishna reports the movements of Nasarjang towards Toka.

श्री

सेवेसी सेवक विसाजी कृष्ण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान तागायत छ ११ सफर मुकाम लासुर परगणें गांडापूर स्वामीचे कृपावलो-कनेकरून वर्तमान येथस्थित असे विशेष. स्वामीचा मुकाम कोलारावर होता तोंपर्यंत जेऊरगांवचे मार्गें डांक बसऊन सिवनद तीरीं काल व घलगांव परगणें मजकूरपर्यंत आलों. काल तिसरा प्रहरीं वर्तमान येकिलें कीं स्वामीचा मुकाम देवठाणावर आला. त्याजरून आज प्रातःकालीं कूच करून कसवे मजकुरावर येऊन राहिलें. त्यास काल रात्रीं राऊत बातमीस पेंडापुराकडे पाठविले होते ते येच समई बातमी मोंगलाची घेऊन आले कीं निंबालकराची फौज दोन हजार, हती नोबत निशाणें सुधा पेंडापुरावर आले. आमच्या राऊताची त्याची गाठ पडली. परस्परें राऊत बोलिले कीं फौज तिसगावास जाते. इतकें बोलोन फौज कूच करून आमच्या राऊतादेखत तिसगावच्या रोखें गेली. आमचे राऊत जलदीनें बातमी सांगावयास आले. दुसरें वर्तमान नवाब नासरजंग रोजियास आले होते तेथून माघारे शहरास गेले. त्याजबराबर फौज होती, त्या-पैकीं दोन हजार फौज रोजियापासीं उतरोन या रोखें आली आहे. हें वर्तमान दुसरे बातमीच्या राऊतानी सांगितलें म्हणून सेवेसीं लिहिलें आहे. येविसीचा अर्थ स्वामीस विदित असेल. राजश्री बगाजीपंतहि सेवेसीं येऊन पोहोंचले आहेत. स्वामीचें कूच होते तिकडे व मोंगलाच्या रोखेचा रस्ता राखोन येथपर्यंत आलों. पुढे स्वामीची आज्ञा होईल त्याजप्रमाणें वर्तणूक करून. येथें लोक आहेत त्याचेहि लोक लस्करांत आले आहेत त्याच्या कारकुनास आज्ञा होऊन झाडून लोक निशाणापासीं येत तें करणार स्वामी धणी आहेत. ऐकिलें वर्तमान सेवेसीं विदित होय हे विज्ञापित.

¶*Visaji Krishna reports the movements of Nimballkar and Nawab Nasarjang.*

No. 54]

[Recd. 24-3-1748]

पौ छ ९ रबिलाखर

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. लस्करांत जें जें वर्तमान आइकिलें तें तें सेवेसी विनंती लिहिले आहे. सत्य मिथ्य विचार करावयास स्वामी समर्थ आहेत. राजश्री

बगाजीपंत येही सविस्तर वर्तमान सेवेसी विनंती लिहिली आहे, त्याजरून विदित होईल. श्रीमंत भाऊ बिदनुरचा फैसला करून श्रीरंगपटणास गेले, म्हणोन नवाबाकडे बातमी आली आहे. स्वामीची खासा स्वारी पंढरपूर जिल्हेयांत होणार. खासा मुकाम वडुतावर जाला म्हणोनहि वर्तमान आहे. नवाबास शरीरीं सावकाश नाहीसं जालें आहे. शरीरावस्था बहुतच गलित जाली आहे. सेवेसीं श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶ *Raghunath Ganesh to the Peshwa reporting news of Sadashivrao Bhau's return and the illness of Nawab Nizam-ul-mulk.*

No. 55]

[29-4-1748 ?

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान यांप्रति वासुदेव दीक्षित अनेक आशीर्वाद उपरी. येथील क्षेम चैत्र शुध ११ जाणऊन स्वकीये कुशल लेखन केलें पाहिजे विशेष. बहुत दिवस आपणाकडून पत्र येऊन वर्तमान कळत नाही तरी येणारासमागमें सविस्तर लिहीत असावे तेणेकरून संतोष आहे. यानंतर सैदलस्करखान यास आपण आम्हाविषीं पूर्वीं निर्वणूक केली होती त्यावरून आजपावेतो त्याणे आम्हासी श्रेह बहुत केला. त्याचे भरोसियावर निश्चित होतो. सांप्रत मुख्याने त्यास बोलाविलें आहे व नासरजंग यांसही बोलाविलें हे समागमेच जाणार. अबदुल खैरखान म्हणून येथें अधिकारी होऊन आला आहे त्यासी आम्हांसी परिचये नाही. शाहारांतील कितीक ग्रहस्तांची वर्तणूक आहे ते आपणास विदित आहे यास्तव लिहिलें असे. तरी आम्हाविषीं येक पत्र अबदुल खैरखान यांस पाठवावे कीं सैदलस्करखान श्रेह करित होता त्यापेक्षा हा अधिक करी. हा नवा आहे. यास बहुत अन्वये करून लिहिले पाहिजे. वरकड कितीक राजश्री शंकराजी नाईक भिडे निवेदन करितील त्याप्रा साहित्यपत्रे पाठवावी कीं निरोप प्रविष्ट सुखरूप राहों बाहुत काय लिहिणें हे आशीर्वाद.

¶ *Vasudeo Dikshit writes to the Peshwa to supply him an introduction to Abdulkhair Khan, the new governor of Aurangabad.*

यांचे पुत्र भगवंत नाईक सातारियास आले. बावा राहिले यामुलें राजश्री स्वामी किंचित विरुध भाशण करू लागले. काय निमित्त वाडियातील आज्ञेने, यावे राहावे जावें यैसं येवढें मातबर सरदार चाळो लागलें हे अनुचित. त्या उपरी दिवाणास हे कलोन वाडियात मजकूर केला की बावास मलोलीस राहून कार्यभाग काही नाही व त्याचे स्वरूपासहि योग्य नाही. तुम्हीं समर्थ व सी * * * निरोप लौकर दिल्यास कार्यास येईल. परंतु * * * * * नाही त्यास जाणवावें हे उचित आहे * * * * * णोन बोलली. त्यास राहिल्यासारखें मातबर * * * * * से सांगितल्यास राबांस पावविला * * * * * आपणाकडील व राजश्री स्वामीस विनंती करून हुजूरचे राजश्री यशवंतराज यैसे पाठऊन बावास आणावयाचे केलें, त्या समयात येक दिवस रामाजी नाईक यांचे पुत्र दरबारास गेले होते. त्यास राजश्री देवराज यांणी येकीकडें काढून बोलले की राजश्री बावा आपणास बहुत च्याहात आहेत. तुमचे वडिलाचा आपला श्रेहभाव आहे. त्यास तुम्हीं इतकेच करा की थोरले वाडियात सांगोन यशवंतराज यांस पाठवावयाचे केलें आहे ते आपणास पाठवावयाचे करा. म्हणजे आपण जाऊन बावास घेऊन येतों. बावाचे पदरी बाबूजी नाईक यांस बांधतों. राजश्री स्वामीची मर्जी बावावरी उत्तम प्रकारची होय ते करिता संपूर्ण कर्नाटक त्रिचनापली बावांचे हांती येईसे करितो. म्हणोन भाशण केले. हे उगेच राहिले. याणीं वाडियात कांही सांगितले नाही. राजश्री सिवाजी हारि व यशवंतराज छ ११ जमादिलाखरी स्वार होऊन गेले. बंसपा माहादेवी आहेत, त्यास तिकडूनच घेऊन जाणार. राजश्री बावाहि येतील. त्यास येदा बाबूजी नाईक यांचा वेल जिरला आहे. काही बाकी नाही राहिली. मुखें करून धटाई करितील इतके मात्र, वरकड काही नाही. आणि त्यास कळलेहि आहे की याउपरी आपण येकट्यास हे साध्य होत नाही. त्यास कदाचित राजश्री फतेसिंग बावा यांस येक करून घ्यावयाचा विचार करूं लागल्यास फतेसिंगबावास त्यांस येक होऊ देतां तरी येत नाही. बावाची वृत्ति आपले ठायी कायमच आहे. येदां स्वामीच्या आश्रयेकडून च्यार टकेही मिलालेच आहेत, त्यास पुढील कर्तव्य मनसुबा पुसिल्यास कोणहे रीतीचा बोलावा ? येदा तहनामा करून दिल्यास अंतर काहीसे वाटणीत पडले आहे. त्यास रामाजीपंत यास आम्ही पुसिलें. त्याणी उत्तर केले कीं येथे येऊन तुमची भेटी जाल्यावरी त्याचे तुमचे विचार होऊन येईल. त्यास हिसेबाप्रमाणे तेहि करून देतीलच आणि

आम्हीहि होऊच. परंतु पुढील उपयोग रचिला पाहिजे. स्वामीचे राहाणे त्या प्रांती जालेसे दिसते. यैशियास सालमजकूरचा मनसुबा याणी कैसा करावा ? स्वामी कैसा परिणामास नेतात याचा विचार आम्हास कळला पाहिजे. काय निमित्त विचार ती * * * * * रून उपस्थित केले पाहिजे. जवळ * * * * * वरचेवरी बोलावयास अथवा पुण्या * * * * * लिहिण्यांत येते तेथें आइते समयी लेहून जाव * * * * * पल्यास दोन तीन महिने पाहिजेत. यास्तव अगोघर संज्ञापूर्वक लिहिले आहे. तरी सर्व ध्यानास आणून आज्ञा कर्तव्य ते करावी. येतद्विशयी श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीस व राजश्री दादा यांस लिहिणें ते ल्याहवे. आमचे मते राजश्री फतेसिंगबावाची सरदारी आपले लगामची जाऊ न द्यावी. बाबूजी नाईक यांची आणखी कोणहाची गाठ येदाचे वर्ष न पडता नाईकच गेलेसे जालें तरी पुर्ताच परिणाम लागतो. लोक कोणही राजी नाहीत. गुदस्ताप्रोहि येदा फौज जमा होता आमच्या तर्कानी दिसत नाही. पाहवें. हे सर्व विचार स्वामी सर्वज्ञापुढे आम्हीं काय ल्याहवें ? सर्वहि विविक्तपणें पाहून आज्ञा समर्पक सविस्तर लेहून पाठवावी, तदनुरूप उत्पात करणें तो स्वामीचे प्रतापे होऊन येईल. बाबूजी नाईक यांचे वकील थोरले बाडियात लावावळ लावणार. नाईकाचा विचार स्वामीस अवगत नाहीसा नाही. कार्यापुर्तें जे म्हटले ते मान्य करितील. त्यास ते समयीं भलते प्रकारें मनसुबा चालविला पाहिजे. त्यास याविशयी स्वामीची मर्जी जसी असेल तसी आज्ञा करावी. याचे उतर सत्वर सादर * * * * * विदित जाले पाहिजे. राा फतेसिंगबावा * * * * * णावयांस यशवंत-राऊ, सिवाजी हरि खाना होणार * * * * * (व) तर्मान बावास कळ-ताच त्यांणी विचार केला की * * * * * नाही जे यांणी यावे आणि आम्हास घेऊन जावें म्हणोन त्याणीं आशाद शुध द्वितीया गुरुवारी कूच करून म्हसबडास आलें. तेथून मजल दर मजल येत आहेत. हेहि गुरुवारीच येथून निघाले. त्याच्या याच्या भेटी खटावामाजी होतील सममीस राजदर्शनास येतील. विदित जाले पाहिजे. बहुत काय लिहिणे ? कृपा असों दिलही पाहिजे हे विनंती.

¶Letter of Trimbak Sadashiv Purandare from Satara to the Peshwa reporting the attitude of Fatesing Bhosle and the intrigues of Babuji Naik and their concerted efforts to secure the Karnatak for themselves. The writer asks for directions to proceed in the affair.

श्रीसुबराज

राजश्री बालाजी पंडित

प्रधान गोसांवी यांसी

६) सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे वजारतमाब दंडवत विनंती. येथील कुशल जाणोन स्वकीये क्षेमातिशये लेखने चित प्रमुदित करीत आसिलें पाहिजे विशेष. आपण स्मरणपूर्वक कृपा करून वार्तिकासमागमे पत्र पाठविलें ते प्रविष्ट होऊन परम समाधान जाहलें. सांप्रत आपणाकडील वर्तमान काये सविस्तरे लिहिणे म्हणून. तर राजश्री भाऊचा आमचा निरोप परस्परें होऊन आम्ही डंबलस आलों. राजश्री बाबूजी नाईक आम्हा उभयेतांच्या आंगावरून नदीपार होऊन गेले हैं वर्तमान परस्परें आपणहि यैकिलेंच आसेल. नाईकी किले मडकसिरे प्रांते जाऊन महदुपद्माप आरंभिला, याकरिता त्याचा परामर्श करणे आवश्यक होऊन चिरंजीव राजश्री सुभानराव घोरपडे यास फौजेनिसी त्या प्रांते ठेविलेच होते. नवाब नासरजंग यांस लिहिणें ते लिहून चिरंजीवाची त्यांची मुलाजमत करविली. नवाबहि आम्हाठायीं अत्यंत आस्थिर धरितात. चिरंजिवास सकलविषयी साहित्य करून दिले. चिरंजिवाने बहुतसी मेहनत करून नाईक यांस पूर्वपद्धतिप्रमाणेच बहुमानपूर्वक निरोप देऊन नदीपर्यंत बोलवीत आले. नाईकहि आपल्या संप्रदायाप्रमाणेच आश्वादि पदार्थ देत देतच जिल्हा टाकून स्वस्थानास गेले हे वृत्त आपणहि परस्परें यैकिलेच आसेल. नवाब नासरजंग याणी वरचेवरी पत्रे पाठविलीं जे परस्पर भेटी होऊन महत्कार्यभाग तुमच्या विचारे करावे यैसे लिहितच आले. तिकडील संदर्भ राखून समागमे चिरंजीव राजश्री सुभानरायास भारी फौजेनिसी ठेविले. कर्नाळ कडपे आरकाटकर सुभेहि येऊन भेटले. मातबरीने पटणच्या मुलुकांत गेले आहेत. परंतु पटणकराचा विचार नेणता नाही. निग्रहास प्रवर्तले आहेत. हा साहेबसुभा यांस त्या संस्थानास नसियेत करावयाचे काये आगाध आहे? सांप्रत पटणास दोनी गावावरी जाऊन मोकाम केला आहे. अशा अमिरासी विरुद्धाचरण पुरी पडते असे नाही. सलाहि अचिरे चूर (?) केले. सांप्रत मागती नवाब नासरजंग यांचीं पत्रे आलीं आहेत. चिरंजिवानीहि लिहिले आहे. पटणचा सलाह करून बिदरूरच्या सरहदेने होऊन त्या संस्थानचा सला उरकोन बसवपटण प्रांते दिवाली इतके येतात. तेथे आपली भेटी होऊन येकमते मनसबा कर्तव्य ते आपले मते करावे. जिल्याची बंदोबस्ती करून श्रेह संपादावा असे बहुत काही नवाबाचे चिती आहे. तोहि योग

बादबरासात घडोन येईल येसे चिरंजीवानी लिहिले आहे. आस्तु. तीर्थरूप राजश्री राव ममलकतमदारसाहेब याणी हकदार कर्जदार सर्वहि येखितयारी आम्हावर सोपोन दिली आहे. नदी अलीकडील जिल्यांत टांगे होऊन स्वामी-सेवकपणाची मर्यादा काहीं राहिली नाही. याकरितां करवीरवासी महाराजांनी बंदोबस्तीबदल राजश्री राव ममलकतमदार यांस लिहिल्यावरून वडिलीं आम्हास आज्ञा केली जे राजदर्शन घेऊन स्वामिसेवा करणे. त्यास श्रीमत्सकल-सौभाग्यादिसंपन्न मातुश्री बाईसाहेबी तोरगळेस येऊन बोलाऊं पाठविल्याकरिता आम्ही तोरगळेस दर्शन घेतलें. यानी अतिशये केला जे करविरास येऊन राजदर्शन घेऊन जाणे. त्यावरून तोरगळाहून सर्वहि मिलोन आम्ही जरारे पांच सातसे स्वारांनिशीं करविरास आली. राजदर्शन सन्मानपूर्वक जालें. या उपरी जो मनसबा होईल तो लिहिला जाईल. राजश्री नागो राम यानी व आपण लिहिले हांते जे आपणाकडील मातबर विश्वासू कारकून पाठवणे. कितेक मनसब्याचा विचार करणे आहे येसे लिहिले. तर याहून विशेष काये आहे ? आमच्या चितीहि तोच आशये होता. आलबता विश्वासू कारकून सत्वरीच पाठवितां. उभयेपक्षीचा श्रेह परस्परे दिनप्रतिदिनी अभिवृधमान व्हावा हाच आमचा मनोधर्म आहे. तदनुसारच आपणहि लोभ करितां तर कृपेस पात्रच आहों. आमची स्थिति गति सर्वहि राजश्री भाऊनी निवेदन केलीच असेल. आम्ही आपल्यासिवाये किमपि नाही. कितेकार्थ राजश्री केशवराऊ सांगता व लिहिता चितास येईल. उत्तर समर्पक पाठविले पाहिजे. आमी आपणा-सिवाय नाही. जेणकडून दौलतेचा बंदोबस्त हांये आपणास यश ये ते करावे. इतक काय निमित्त लिहिणे ग्रहकुल्य येक याकरिता लिहिण जरूर. बहुत लिहिण तर गोसावी सूझ असेत. कृपा लोभ असो दिला पाहिजे हे विनंती

राजते
लेखना
वधि

¶Murarrao Ghorpade discusses the complicated situation in the Karnatak.

श्री

राजश्री बालाजी पंडित प्रधान
गोसावी यांसी

६ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री फतेसिंग भोंसले रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय लिहीत असिलें पाहिजे विशेष. राजेश्री बाबूराव आपणापासून अलियावरी आम्ही तिकडे यावयाचा सिधांत करून डेरेदाखल जालो हें वर्तमान पूर्वी, आपणाकडे लेहून पाठविलेंच आहे. तदोत्तर कृच करून पुढे यावें तों राजश्रीचा मुकाम त्रिपुटीवरी जाला याकरितां च्यार दिवस गुंता पडिला. तेव्हा राजश्री भाऊ यांकडे राजश्री बाबूराव यांस पाठविलें होतें. त्यास त्यानी सांगितलें की, पुण्यास जावयाचा करार आहे त्याप्रमाणें जवें येसैं सांगितलें. त्यांस राजश्रीच्या मरजीचाहि प्रसंग पुसिला. तेव्हां त्यानी उतर दिलें कीं, आपणास हे गोष्टी काहीं कलत नाही. राजश्री प्रधानपंत यांचें पत्र येईल त्याप्रमाणें वर्तवि येसैं उतर दिलें. त्यास आम्हास सर्वांविशीं आपला भरवसा आहे. आपण दुसरें जाणत नाही. सविस्तर राजश्री बाबूराव व राजश्री त्रिवकपंत यां उभयेतांस लिहिलें आहे ते आपणास निवेदन करितील, त्याप्रमाणें मनास आणून आम्हांस जें लिहिणें तें त्याहवें. आपलें उत्तर येईल तदनरूप विचार करूं. कळले पाहिजे. रा। छ २३ सवाल. आम्हास तुमच्या वचनासिवाय दुसरें करणे नाही. काये ते मनास आणून लिहावे त्याप्रमाणे वर्तणूक करूं. बहुत काये लिहिणे लोभ असो दिजे हे विनंती.

¶Fatesing Bhonsle expresses full confidence in the Peshwa and his readiness to act upon the latter's advice.

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवसी

विनंती. सेवक शामराऊ यादव कृतानेक सा नमस्कार विज्ञापना येसीजे. येथील क्षेम ता। माघ वद्ये १२ मु। लस्कर नवाब मुजफरजंग येथस्थित जाणऊन कृपापत्री सनाथ केले पाहिजे विशेष. पूर्वी चंदावरचे मुकामीहून कासीद जोडिया २ नवाब

मुजफरजंग याच्या सरकारच्या वाड्याच्या पाठविल्या त्या आद्याप आल्या नाहीत त्याजबरोबर सविस्तर वृत्त लिहिले आहे त्याजरून श्रुत जाले आसले. स्वामी-पासून येक जोड जासुदाची सवतुरीहून पत्रे लिहीली होती त्याचे उत्तर घेऊन आलीं. साताराहून छ ९ जिल्हेजी खाना केले ते जासूद छ ३ माहे सफरी चंदावरचे मुकामी आले. पाउणे दोन महिन्यानी येथे आले. त्याची घरे सावनूर प्रांती होती. आपले स्वइच्छेने आले. हालीचे वर्तमान तर चंदावरकरानी तसि लक्ष शा सध्या द्यावे. उरालियासी परगणे दिलहे आहेत. तसि लाखपैकी पंधरा लाख आठा दिवसानी द्यावे. पंधरा लाखास वोलें मातबर देऊन यानी येथून कूच करावे. तेहि रुपये विसा दिवसानी द्यावे. यैसा करार जाला होता. त्यास पहिल्याच पंधरा लक्षास दोन महिने त्यानी लाविले. सात लाख रुपये वसूल नकद व रुपये, सोन व जव्हायेर यैसे मिळून भरणा केला. मग त्यानी हातांपायावर घातले. कूच करून जाणे दिरंगाईवर घातले. मग बाकीचा पैका देऊ यैसे म्हणत. याचा सबब आनवरदीखान याचा जेस्ट पुत्र महमदआलीखान त्रिचनापलीस किलियामधे आहे तो चंदावरकरास लिहीत जाये की, पैका न देणे. नवाब नासरजंग सिताब येऊन पोहचतात. नासरजंगाकडेहि चंदावरकराची लिहिली जात आसत. त्याची पत्रेहि येत की, सिताब येतो. त्या आसरियाकरतां पैकियास दिरंग लाविला. यामुले तमाम चंदावरचा मुळक खराब जाला. सांली या मुलकांत फार. तमाम साळी व घरे कोठे राहिली नाहीत. नवाब मुजफरजंग व हुसेन दोस्तखान यांसी विशाद आला. फिरून मोचें लाविले की, तसि लाख रुपये घेऊन, नाही तर किला घेऊन. फिरंगियानी तोफा व घरनाला मारूं लागले. किलियाच्या चरिया तोफाखाले पाडू लागले. गावातहि गोळे घरनालाचे मारू लागले. चंदावरकराहि जुंझू लागले. यैसे दाहाबारा दिवस जुंझले. मागतां फिरंगियाकडील मुजफरखान जमातदार व सैद करिम जमातदार नवाब मुजफरजंग याजकडील दरमियान चंदावरकरानी घातले. पहिले सात लक्ष हाली कापड व नकद मिळून चऊ लक्षाचा भरणा करावा. काही दिलहे काही देतो यैसा करार-मदार जाला. पंधरा लक्षापैकी च्यार लाख रुपये मुजफरखान द्या फिरंगी त्याचा निशा केला. कूच जालियावर द्यावे यैसा करार करून मोरचे उठविले. चंदावरचा मोठा मुंदई हुसेनदोस्तखां त्याच्या मनात किला खामखा घ्यावा. चंदावरकरानी दिनचर्येवर घालून दगा केला. सिबंदीहि उभयेतावर चढली आणि त्रिचनापलीहि कायम राहिली. आपणास पैका दिलहा आसता तर फुरसत होती. तों त्रिचनापली घेतों. आता हें स्थल तन्ही घ्यावे: नवाब मुजफरजंग यांचा

आग्रह तो कांहीं नवता. आम्ही बहुत प्रकारे सांगितले. त्यानी मान्ये केले. परंतु हुसेनदोस्तखानाची नजर बहकली आहे. त्याच्या चितास न ये. परंतु फौजने हाटले. नवाब नासरजंग खुद देवनहाली बालापूरचा गाव सिरे प्रांती आहे तेथे आहेत. पुढे फौजा रवाना केल्या. तमाम मन्हाटे व काही मोगली फौज बरोबर सरदार काजी दायेम व मोरोपंत दिलहे आहेत. पंधरा हजार फौज आहे. हे वर्तमान येकून दार मदार करून कूच केले. काही चंदावरकरानी दिलहे काही न दिलहे. यासी तो कूच करणे जरूर जाले कूच करून फुलचरीकडे जातात. फुलचरीच्या फिरंगियाने यासी लिहीले आहे की, चंदावरी न आटकणे. चंदावरचा पैका येईल. पुढे समजून घेऊन. तुम्ही कूच करून इकडे येणे. कांहीं तोफा मागून चंदावरचे मुकामी पाठविल्या. च्यार मोठ्या, दाहा १० लाहान होत्या. आणीकहि सामान त्याने फा(र) केले आहे. त्याचा भरवसा यासी फार आहे. नवाब मुजफरजंगाचे ग्रहस्तपण पाहून तो यांचा रुग्ण पूर्वजन्मीचा जाला आहे तेथे जातात. छ १८ माहे सफरी गुरुवारी कूच जाले. पुढे फौज येते. त्यासी यासी पनास कोसाचा तफावत आहे. जाहिरा म्हणतात की, सखा करायसी येतात. कुंफिया तो जैसे बनल तैसे करवि पैसा विचार आहे. हेहि त्याचा इतबार करीत नाहीती. नवाब मुजफरजंग याचेथे आठ दिवस सिबंदीने दंगा क(रून) धरणी पारणी फार जाली. काही तैबा राहिला नवता. परंतु याचे आदत (अदृष्ट) चांगले. तमाम जमातदारास म्हणू लागले की, लडाईचे काम आता येऊन बनले आहे. हा हागामा केलियाने मुदई सेर होईल. तुमचा हक तो मजला देणे आहे. जर सबुरी आसली तर पैका आदबानीस आहे तो मार्गा-करतां येत नाही. उतावलीच आसिली तर जव्हायेर मातुश्री व बेगमचे आहे. हाती, घोडे मालमालीयेत घेऊन जाणे. आपला तो निछये जो आहे तोच आहे. लडाईत जिणे मरणे जे होणे ते हो. याचे भलेपण पाहून मातबर जमातदार होते त्यानीच तमाम लोकास समाजाविले की, याचे नसीब बरेच आहेत. तर लडाई जालियावर हक घेऊन. थोर मनुशे आहे आणि उजूरहि करवत नाही. याचे दौलत बहुत खादले आहे. जैसे समजावीस करून दंगा उठविला. लोकी म्हटले की, खायस मात्र देणे. बाद लडाई पैका देणे. तेव्हा करार केला की, फुलचरीस गेलियावर पैका खायस देऊन. फौजहि बरी आहे. पाहावे ईश्वर काये करील. जे होणे ते पंधरा दिवसात होईल. मुजफरजंग यासी पुत्र छ १२ सफरी सुक्रवारी दोन प्रहर दो घटकास दिवसा जाला. त्याचे मुबारकबादीचे पत्र लिहिणे. वरकडहि समाधानाचे पत्र लिहीणे. श्रमिंत स्वामीचे

वर्तमान यासी कळले. श्रेमी जाले. म्हणों लागले मोगलाईत बंदगोनआली होते. मन्हाट रा(ज्या)त शाहू राजे होते. यैसे माणूस पुढे होणार नाहीत. सर्व राज्ये स्वामीस सोपून गेले. हे वर्तमान बातमीचे हरकारे घेऊन आले. सेवकास म्हणू लागले की, आम्हास सर्व भरवसा प्रधान पंतांचा. तेच आता सर्व येखित्यारी आहेत. पुढे राजीं श्रीमंत राजश्री राजाराम बसविले हेहि वर्तमान यासी कळले. बरे श्री इछा प्रमाण. छत्रपतिसारखा राजा हांणे नाही. राज्ये बरे नांदविले. अजातशत्रु होते. श्री इछेने त्यांचा आवतार समाप्त जाला. पुढे राज्याची फिकीर घेऊन स्वामीस पडिली. लोकांच्या भाग्ये स्वामीस चिरकाल आयुशे हो. करनाटक प्रांत आपल्याकडे राजश्री बाबासाहेबाचे नावे करून घेणे. स्वामीच्या नावावरून आमलहि वसल. मुलुकहि आबाद होईल. चंदावरचे स्वस्थान फार खराब जाहाले. त्यासी आबाद होयासच दिवसगत लागल. राजश्री प्रतापसिंग राजे भोसले यासी येक पत्र लिहून पाठवणे की, तुमचे वर्तमान सविस्तर रामराज यानी लिहिले (त्याज वरून) कळू आले. मुलकास कौल देणे, आबाद करणे. मोगलाईतून बंदोबस्त करून घेऊन समाधानाचे पत्र लिहांणे. हुसेन दांस्तखान यासीहि पत्र लिहिणे की, मुलूक खराब केला तो केला. जेथील पैका तुम्ही व्याल, तेथील आमचा येवज आम्हासहि देणे. उरला मुलूक आमचा आम्ही समजून घेऊन. आरकाट व चंदावर, आदवानी येथील कागदपत्र आम्हाकडे पाठऊन देणे. फुलचरीच्या फिरिंगीयासी येक पत्र समाधानाचे चितास येईल तर पाठवावे. श्रेह आसावा. आनवरदीखान याचा पुत्र महफुजखान याजकडे लडाईत सापडला होता, त्याने मीरमहमुदखान वक्षी याचे हात राजकारण केले. त्रिचनापलीचा मुलूक आकरा लाख सायावर इजारा केला. दीड दोन लाख रुपयांच्या कवजाची या(दी) याच्या यासी आणून दिल्या. याचा चाकर झाला. मुजफरजंग यानीहि त्याजवर कृपा केली. त्यासी त्रिचनापलीच्या मुलकात गेला. समागमे पाचसे स्वार ९०० यानी दिले होते. येक जमातदार २९० आडचसे स्वाराचा. आडचसे स्वार किरकोळ. त्याचा बंधू महमदअलीखान याने सांगोन पाठविले की, किल्लियासी न येणे. परभारे आमल मुलकात करणें. येथे येऊ देणार नाही. तो मुलकात फिरत हांता. त्याने परभार नावाव नासरजंग याजकडे कागद पाठऊन सांगाते स्वार हांत हे फाडून परभार नावाव नासरजंग याजकडे गेला. समागमे स्वारहि गेले. महफुजखान याची मुलाजमत जाली. जमातदार याचीहि जाली. तेथे चंपतराये दिवाण

आनवरदीखानाचा आहे. लडाईतून पळून पालेकराचे मुलकात गेला होता. तो परभारे जाऊन भेटला आहे. महफुजखान भेटल्यावर पाचा सा रोजा दरबारात नासरजंग यानी मजकूर केला. येकाचे निमक खाल्यावर यैन [पुढील दोन ओळी कसरीने खाल्या आहेत. त्यामुळे पत्र पूर्ण कीं अपूर्ण हें समजण्यास मार्ग नाही.]

¶Shyamrao Yadav, Peshwa's news-writer, sends news from the camp of Muzaffarjang near Tanjore and Trichinopoli. He describes in detail the movements of Nasarjang, Muzaffarjang, and the sons of Anwaruddin and their intrigues with the French.

No. 60]

[27-2-1750 ?

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक शामराज यादव कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना येसीजे. येथील क्षम ताा फाल्गुन सुद १ मंगलवार मुा नजीक वैकटपेठ येथास्थित जाणऊन कृपापत्री सनाथ केले पाहिजे विशेष. सेवेसी पत्र लिहून तयार केले परंतु मार्ग न चाले. झाडी मोठी, पालेगर त्याच्या मुलकात कलह (रू?) म्हणऊन चोर आहेत. मार्ग चालू देत ना; याजकरिता पत्र तसेच राहिले. पुढे वर्तमान आणीकच जाले. चंदाखानाचा कारभारी शेशाराज आरबा ब्राम्हण होता. तो चंदावरच्या मुलकात दोन हजार फौज घेऊन पैका वसूल करायसी गेला होता. लोकाच्या वराता करून दिल्या होत्या. गौरीमायूर व कनारगुडी दोन सुवे आहेत तेथे गेला होता. लस्कर चंदावरीहून कूच जाले. वर्तमान येकून च्यारसे रावतानसी लस्करास सामील होण्यास येत होता. प्रा चितंबर करुपे-वाल्याची जागीर आहे. फुलचरीच्या मार्गात आहे. चितंबर च्यार कोस राहिले. येका खेडियापासी राहिला होता. वरकड त्याचे फौजेचे लोक वराता वसूल करायचे वहाणियाने तिकडेच राहिले. राजश्री जानोजी निंबालकर व मुरारजी घोरपडे व मुलतानजी निंबालकराचे पुत्र व रामचंद्र जाधवाकडील दोन हजार फौज येस सात आठ हजार सडी फौज या लस्करच्या परामृशास येत होती. त्यास आकल्पित गाठी शेशारायासी पडली. त्याच्या डेरियावरच हे फौज गेली. ते थोडे हे फार, तेथे युध्ये मोठे जाले. पायेउतारा जमातदार जुंझले. शेशारावहि बरा माणूस होता. याजपासीं करोलाचे सामान फार गोल्याखालेच

जाया केले. दोन अडीचसे पठाण ठार पडिले. से पनास माणून जखमी जाले. चालीस पनास राऊत मात्र पळाले. जानोजी निंबालकर वगैरे यांचिहि दाहावीस माणू(स) ठार पडिले. चालीस पनास माणूस जखमी जाले. खुद जानोजी निंबाल(कर) यासी तिराची जखम मानेस वेड्डुटी लागली आहे. मुरारजी घोरपडे यासी हातास गोळी लागली आहे. त्या फौजेत नव हाती, जमातदाराचे ७ व चंदाखानाचे दोन शेशारायाबरोबर होते. त्यास दोन हाती जमातदारानी पोटे फाडून मारले. सात हाती तीन च्यारसे घोडे व वस्तभाव लुटून घेऊन गेले. त्याची स्वारी साधली. यास तीन च्यार दिवस जाले. नवाब मुजफरजंगाचा मुकाम चितांबरापासून चौ कोसावर जाला होता. फालगुण सुध १ रविवारी कूच जाले. तलापासून दोन कोस आले तों सज्या फौजानी येऊन गाठी घातली. तों मुजफरजंग यांनी बंदोबस्त केला होता. दुमदारीस चंदाखान व फिरंगी व त्याच्या तोफा, मध्ये खुद आपण आपले हारोलीस सैदकरीमखान वगैरे तीन हजार फौज. चंदाखानामधे व आपल्यामधे बुनगे उजवे बाजूस मीर महमुदखान बक्षी वगैरे तीन हजार फौज, प्यादे दोन हजार त्यात फिरंगी व बाण व जजाला, डावे बाजूसहि मीरमुसाचा पुत्र व आणिक सरदार याच प्रकारे ठेविले होते. ते दिवसी जुंझ बरे जाले. प्रातकालापासून साईकाल पावतो जुंझ होतच आले. भुवनगीर पावेतो आले. तेथे मुकाम जाला, परंतु त्यांचे तोंड कोठेहि लागले नाही. बारा घोडी त्याजकडील पाडाऊ आली. दोघे जीत धरले. दोनतीन मारले गेले. घोडीहि तीन च्यार मारली. साईकाली तेहि दाणापाणी करायासी गेले. पाचा सा कोसावर काजी दायेम व मोरोपंत व कांही फौज व या फौजेचे बुनगे आहे. रविवारी प्रहररात्र बाकी राहतां पाच बाण लस्करात टाकले, परंतु कोणास लागले नाही. सोमवारी सुद २ मुजफरजंग यांनी कूच केले. मागती फौजा मन्हाटियाच्या आल्या. भोवताले उभे राहिले. दुमदारीस जुंझ झाले. दोन च्यार माणसें फिरंगीयानी मारली. मग काहीं बाजूने आ * * * चितीस साईकाल पावतो कांहीं दाटी केली नाही. भोवताले उभे आसत. फिरंगीयाचा तोफाचा व बंदुखाचा मार मोठा, पुढे फिरंगी जात, ते मागे मागे सरत जात. पाच कोसाचे कूच झाले. नवाब नासरजंगासी याचे फौजेसी, विसा पंचवीसा कोसाचे आंतर आहे. फुलचरीपासी बारा कोस राहिली आहे, वर्तमान येकतो. दोन हजार फिरंगी व दोन तोफा कोसावर टपा खात यैशा रवाना फिरंगीयाने याचे कुमकेस पाठविल्या आहेत. आद्याप आले नाहीत. नवाब नासरजंगासी व यासी वाटेसच गाठी पडील की फुलचरीच्या मयेदानात पडील हे कळत नाही.

आतां कांहीं बहुतसी आवध राहिली नाही. जे होणे आठा दिवसात होईल. फौज पुढे आली आहे. याच्याने काही याची वाट बंद करवत नाही. यानी त्याला तोळून पाहिले, त्यानी याला तोळून पाहिले. जे होणे ते खुदाखुदासीच गाठ पडलियावर होईल. नवाब दलेलखान यासी नवाब नासरजंग यानी फार बैजिदी केली. भले माणूस पाठविले की तुम्ही येणे. त्यानी लिहिले की आपण येतो, तोंवर तुम्ही सिरियाहून कूच न करणे. आपण सांगू ते तुम्ही येकावे. तुमची आमची मरजी मिलाली तर आपणच मुजफरजंगापावतो जाऊन तुमचा त्याचा सलुक करून देऊन पुढले वरसी त्याची तुमची भेटी करून. दलेलखानानी कूच करून भेटीस येत होते. पंधरा कोसाचा त्याचा याचा तफावत होता. नासरजंग यानी कूच करून मदगिरीस आले, तेव्हा दलेलखान तेथेच पाचसात मोकाम करून माघारे गेले. हे मामे ते भाचे त्यास मारायास चालले आहेत आपण न जावे. पारखा कोन्ही आसता तर लडाईस सामील होतो ऐसे म्हणऊन बराबर तुंगभद्रा तीर तेथे गेले. पाच हजार फौज आहे म्हणतात, आणिक ठेवितात म्हणऊन वर्तमान येकिले आहे. पुढे होईल ते खरे. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञाति.

¶*Shyamrao Yadav writes that fighting between Nasarjang and Muzaffar-jang has begun in earnest. Shesharao, the Brahmin Diwan of Chandasaheb, was surprised by a party of Nasarjang and put to death.*

No. 61]

[15-9-1750

श्री

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब व भाऊसाहेब
स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक सेवक रामचंद्र बाबाजी कृतानेक साष्टांग दंडवत प्रणाम विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीकडून सेवकाचें वर्तमान तागाईत छ २४ शौवाळपर्यंत यथास्थित असें. येथील साद्यंत वर्तमान मुदाम जोडीसमागमें सेवेसी लिहिलें आहे त्यावरून विदित जालें असेल. अलीकडे येथील बंदोबस्तीकरितां राजश्री नारायणराव व विठ्ठल विश्राम यांजकडून स्वार प्यादे देविले आहेत, तीं पत्रें त्याजकडे रवाना केलीं आहेत. ते आलियावर सेवेसी वर्तमान लिहून पाठवितों. यांस यंदा येथें जबरदस्तीची

कमी पाहून रहादारी मार्ग बहुत करून परभारें जातात, तन्मुळें हांशील कमी व नवी रयत येणें अगर परगण्याखालील कांहीं खेडींपाडीं सुटणें हे गोष्ट घडली नाहीं. आहे ते व बसवपटणचीं पांच खेडीं हाताखालीं घातलीं आहेत. तीं सांभाळून सेवक स्वामीसेवेवरी खबरदार असं. राजश्री मुरारयांकडील फौज रायदुर्गप्रांतांत मुलुकगिरी गळ्या सोडवणें, खंडण्या घेणें तेंणेंप्रमाणें उद्योगतत्पर आहेत. मुजफरजंगाकडील पैगाम बरा दाट लागला आहे. श्रावणमासीं मुरारयाव चित्रदुर्गास येणार. प्रस्तुत स्वामींनीं येथील सरंजाम उत्तम प्रकारें करविला, फौज प्यादे देविले हे आवई उठोन बरकडांस वचक व येथील यांस भरोसा होत चालिला आहे. तदनुरूप येथील उस्तवारी होऊन इवरत वाढे ते आज्ञा करणार स्वामी धणी मायबाप समर्थ आहेत. हल्याळाकडे राजश्री देवजी मांहिते यांसी रवाना केले आहेत. इकडील गडबडीकरितां या दिवसांत जागा सोडून आज्ञेविना सेवकास हुजूर येतां नये, या करितां राहिलों. राजश्री नारो मोरेश्वर फडनीस यांसी सेवेसी पाठविले आहेत. येथील साद्यंत प्रारंभापासून सर्वहि सेवेसी निवेदन करितां. साहित्य सरंजामाची यादादास्त सेवेसी पाठविली आहे. सविस्तर पेजशीं व हल्लीं राजश्री महिपतराव यांसी लिहिलें आहे ते विनंती करितां तदनुरूप साहित्य सरंजाम दीजें. आज्ञा कर्तव्य ते करणार स्वामी धणी मायबाप समर्थ आहेत. आयुष्य शेष स्वामींचे आश्रयें क्रमून स्वामिकार्य गतप्राण या प्रकारें सेवेवरी सादर असावें, हा हेतु सेवकाचा आहे. कृपा करून श्राव्यतेनें सेवा वेणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawaji (Prabhu) to Nana Saheb and Bhausaheb, explaining the situation of the various chiefs and the movements of Murarrao Ghorpade. As Muzaffarjung is mentioned, the letter evidently belongs to a time before his death, which occurred in January 1751.*

No. 62]

[11-12-1750

पैवस्ती छ २७ मफर

श्रीरामोजयति

राजश्रियाविगजित राजमान्य राजश्री

नारोपंत नाना स्वामी गोसांवी यांसी

पोष्य रामचंद्र बावाजी कृतानेक साष्टांग दंडवत प्रणाम विनंती उपरां. येथील कुशल तागाईत छ २२ मोहरमपर्यंत येथास्थित जाणोन स्वकीये कुशललेखन केलें पाहिजे. विशेष प्रस्तुत आपणाकडील पत्र येऊन वर्तमान कळों येत नाहीं तरी

ऐसे न करावें. इकडील वृत्त बिदरूरकरांनीं मिर्जानगडास वेढा घातला. लढाई जाली व दुर्गकर लठ्ठकें कलप रचून मनस्वी वर्ततो वगैरे इत्यादि वर्तमान राजश्री राजजीस लिहिलें आहे त्यावरून कळां येईल. मुख्य गोष्ट दुर्गकराचा गर्व हत केल्याविना आम्हांस चैन पडत नाही. सध्यां रिपू येथें हाच आहे. फौज श्रीमंतांनीं आणविली म्हणोन वार्ता ऐकोन चित्त परमखिन्न जाहालें, हें मिथ्य सत्य कळत नाही तरी साद्यंत लिहिलें पाहिजे. आम्हांकडील हिशेब सिध्दच आहे. लष्कर दूर, दुर्गकर लबाड, यामुळें येथील स्थळें सोडून येतां नये. आपलें येणें समीप जालें म्हणजे दर्शनास येतां. आम्ही सर्व प्रकारें पदरचे आहों. पूर्ववत्प्रमाणें सामिमान धरून आज्ञा कर्तव्य ते करित जावी. वरकड कितेक अर्थ भेटीनंतर निवेदन करूं. लष्कर कोठें आहे इकडे कधीं येणार हें सविस्तर ल्याहावें. बहुत काय लिहिणें कृपा असावी हें विनंती.

..¶*Ramchandra Bawaji in his despatch to Naropant Nana describes the aggressive attitude of the Raja of Bednur.*

No. 63]

[14-12-1750

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ
साहेबाचे सेवेसी

विनंती सेवक राजो तमाजी कृतानेक सां नमस्कार विनंती. येथील कुशल ता ७ २५ माहे मोहरम साहेबाचे कृपाकटाक्षकडून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित जाणोन साहेबी आपले स्वकुशललेखन आज्ञा निरोपिली पाहिजे विशेष. या प्रांताचे वर्तमान राजश्री मुरारवा घोरपडे होनूर प्रांत * * * दुर्गी आहेत. बराबरी फौज तिनी हजार स्वार आहे. त्याचा मनसुबा कारवीर स्वामी कडे कारकुनास व दोनी जोडे हरकारे यासमागमे पत्र पाठविले होते ते पत्र प्रविष्ट करून कारवीर स्वामीचे तर्फेन राजश्री सिवाजी त्रिमल म्हणोन कारकुनास घेऊन सवणुरास आले होते ते राजश्री सेवकाचे घरी दोनी तिनी दिवस राहिले होते. त्यानी सविस्तर वर्तमान सांगितले कीं स्वामी व ब्राईसाहेब उभयेता तजविजे-करून घोरपडे यास तोरगले व दोनी लक्ष रुपये देऊन वीस हजार फौज ठेऊन कर्नाटक सर कराव याप्रकारे मनसुबे घाटून बंदोबस्त करावा म्हणोन घोरपडेस वखे व कारकुनाबराबरी चितानरूप पत्र व सनदा पाठविल्या आहेत. घोरपडे चितीं आहे की सर्व प्रकारे घेऊन स्वामीची भेटीं घेऊन कर्नाटकांत दुसऱ्याच पाया घालू देऊ नये, या मनसुबेत आहे. सिवाजी त्रिमल जाऊन भेटले. त्यासहि वख देऊन सवरी स्वार होऊन तोरगलास येतो ते सौवती मावुश्री

बाईसाहेबास घेऊन येणे म्हणून निरोप देणार आहेत. तेहि सवणुरचे मार्ग सात आठ दिवसात येणार आहेत. अलियानं(तर) वर्तमान विचारून सेवेसी लेखन केले जाईल. सवणुरकराचे चितहि काही डौल करवीर स्वामी कडे आहे, परंतु डौल घडून आलियान त्याकडे सवणुरकर मनसुबा करतील. नवाबासहि स्वस्त नाही. तिनी च्यार रोजात येकदा बाहेर येऊन दोनी घटिका बसत असतो. सिबंदीहि स्वाराचे सयेतालीस लाख रुपये देणे जाले आहे. कर्नाटकाकडे खानजादेस पाठविले आहेत. त्याबराबरी सातसे स्वार गेले होते. त्यास खर्चास पावेनासे जाले, ते उठून येतात. म्हराठे ! से सवासे आहेत ते राहिले आहेत. त्यास खर्चास दरमाहे अकरा हजार होन पाठवीत असतांती. येळीकडे दोनी महिने जाले त्यास पाठवीत नाही. त्यानी खानजादे सांगून पाठविताती की खर्चास पाठविलियाने राहू नाहीतर उठून येऊ, याप्रकारे पत्र वरचेवर पाठवीत असताती. स्वार कहंत नाहीसे जाले. सिबंदीकरिता काही सुचेत नाही. सर्व कारभार बकषी करीत असतो. दिवाणे ब्राह्मणाचे प्रबल नाही. साहेबास कर्नाटक जाले म्हणून येथिल्या अधिकारानी यैकूण काही संतुष्ट काही असंतुष्ट आहेत. दोनी मजल फौज साहेबाची अलियाने री सिवरायास रवानगी करतील; केलियान प्रसंग पाहून कार्य करणार. घोरपडेचे पत्र वरचेवर येत असताती. नवाबाचे चितांत रुचले की जबरदस्ताचे पाया या प्रांती पडला म्हणून आपले ठाई मनसबेत आहेत. कर्नाटकाकडे पाऊसे फार लागले आहे. अद्यापि पाऊसे राहिला नाही. चंदीचे किलेचे फिरंग्यानी रस्त पाठविले होते ते वर्तमान नासरजंगानी यैकून जानोजी निंबालकर याजबराबरी दाहा हाजार फौज पाठऊन रस्त परतून त्याजकडील सरदारास पडाऊ घेऊन आले. चंदीचे किलेत जकिरा नाही. फिरंग्यानी सलाच पैगाम लाविला आहे. हे यैकत नाही, या प्रकारे वर्तमान लिहिली येत असताती. साहेबास कर्नाटक जाला म्हणून यैकून सेतोषांत पावलो. देवब्राह्मणाचे पुजास पुण्यपात्र जालेत. सर्वत्रास संतोष जाला आहे. कर्नाटकात सवस्थान त्रिचनापली व चंदावर या दोनी सवस्थानचे जीर्णोधार केला पाहिजे. बहू ब्राह्मण आहेत. सर्व पुण्यास पात्र जालेत. त्या प्रांतास सेवकास रवानगी करावयाचे ते आज्ञा निरोपली पाहिजे. सेवकाचे चितांत सेवा करून दयेस पात्र केले पाहिजे. विशाष काये लिहिणे, कृपा असो दीजे हे विनंती.

॥Rajo Tamaji from Savanur to Bhausahab, giving news of Murarao Ghorpade's movements and of the plans of the Raja of Kolhapur for acquiring possession for himself of the Karnatak districts. The French, the writer says, have proceeded against Tanjore. The writer is delighted over the decision of the King of entrusting the Karnatak to the addressee.

श्री

सेवेसी केशवराव लक्ष्मण कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल ता छ ९ माहे सफर पावेतो मुा करवीर जाणून येथास्थित आसैं विशेष. येथील कारभाराचा मजकूर तरी राजश्री हरि राम याचे पत्री तपसिलवार लिहिला त्यावरून विदित होईल. मातुश्री ताराबाई याचीकडील आंत्र सौ मातुश्री जिजाबाईचे माहेरचे सिंदे याचें मुखांतरे थोडकेस लागलें आहे, परंतु आमच्या राजकारणामुळे ते त्यास शास्वत वाटत नाहीं. राजश्री मुरारजी घोरपडे याचें लस्कर सावनूर प्रांते आले. राजश्री नासरजंग याची व फिरंग्याची लढाई जाली ते समई हारोलीस पठाण सावनूरकर व कनोलकर व कडपेकर व आदवाणीकर ऐसैं होतें. दुर्भदारीस नासरजंग होते. फिरंगी मजकूर यानी दुमदारीस येऊन खाशासी युध्य केले ते दिवसी उभयेपक्षी काईम राहिले. दुसरे दिवसी नासरजंग यानी चितात आणिले की दक्षणाप्रांतीचे सुभे हारोलीस आसता पिछ्याडीवर जुंज पडले. तस्मात हे फितुरात होतें ऐसे जाणून पठाणावर हाल केली. त्याचे याचें युध्य जालें ते समई नासरजंग यास येक तीराची जखम व येक गोली लागोन मृत्य पावले. पठाणानी सिरकमल कापिले आणि त्याच्या पदारूढ हिदायेदमोदीखान यास केले. येणेप्रमाणें लिहिलें सावनूरकर पठाणाचे राजश्री स्वामीस आले. ती वाराचा मजकूर. किल्याच्या सनदा घेऊन किल्यास पाठविल्या आहेत. स्वाधीन जाल्याचें वर्तमान मागाहून सेवेसी लिहितो. आम्हास निरोप द्यावयाचें मानस येथील ग्रहस्ताचें आहे. किले हास्तगत येक-दोन जाले म्हणजे आणि स्वामीची आज्ञा आलियावर सेवेसी येतो. राजश्री स्वामीकडून कारभार थोडा बहुत निदर्शणास आला. आपणाकडून कराराप्रमाणे निभाव करणार स्वामी समर्थ. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञाति.

¶Keshavrao Lakshman from the court of Kolhapur reports to Poona the news that Nasarjang has been killed by the Pathans who betrayed him during the battle with his rival, Muzaffarjang.

श्रीसुवराज

राजश्री सदासिवराव गोसांवी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे वजारतमाव दंडवत उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल-

लेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. आपण हरकारे जोडियांबराबरी पत्र पाठविलें तें प्रविष्ट होऊन व राजश्री केशवराव रघुनाथ यांनी लिहिल्यावरून भावार्थ कलों आला. आपला मुकाम कोणे जागा आहे काये मनसुबा योजिला आहे, नवाब नासरजंग यांकडील काय मजकूर, पुलचरीवालेची गरमी कसी आहे हे कुल वर्तमान आपणाकडे येत असेल. सविस्तर लिहिलें पाहिजे म्हणून लेख केला. तर आम्हीं सोंडूर हिरहाळ किले नजीक मुकाम केला होता. तेथून कूच करून फौजचा जथ भारी पाडोन दर कूच हणमसागर होनगुंद रायेचूर देवदुर्ग यांनी चिरंजीव राजश्री दौलतराव व सुभानराव घोरपडे व राजश्री बलवंतराव सिंदे कितूरसहवर्तमान मुकाम करीत आहो. नवाब नासरजंग यांकडील फुलचरी-कडील अद्यंत प्रथक पत्री लिहिले आहे त्यावरून कलेल. सांगोले आदिकरून ठाणीं सर्व खाली करून घेऊन राज्यभारास उपयुक्त बंदोबस्त करणे तों राजश्री स्वामीच्या मजीनरूप केला आणि राजश्री स्वामीजवळून कर्नाटक अहद कृष्णा तहद रामेस्वरपर्यंत देखील त्रिचनापली व श्रीरंगपटण दरोबस्त मुकासी राजश्री पंतप्रधान यांचे नावे करून घेतला. याचें कारण येक तों नाईकाकडे असल्यां आपणास उपयुक्त नाहीं. दुसरें थोरले नवाबापासून व नवाब नासरजंग हे कामें करून व्यावयाविशीं बारंवार उतेजन देतात. तिसरें गतवर्षापासोन उपराठियास बोलवितात. आम्हीं उपराला न करावा तरी कोणीं करावा ? भारी फौजनसी जावें तर पंचवीस तीस लाख खर्चदाखल देंतील. त्यावर फौजचा सेवट कसा लागतो ? यास्तव हा प्रकार योजून त्या प्रांती यावयाचा उद्योग केला म्हणून दर्शविलें. तर राजश्री पंत प्रधान यांस पूर्वीपासोन राज्यभार दिलहाच आहे.

शिक्षा.

सांप्रत श्रीनें सर्व राज्यभार दिलहा. याप्रसंगी कर्नाटक आदिकरून दुसरियास व्यावयाचे सामर्थ्य आसतां कर्नाटक मुकासा करून घेतला म्हणून लिहिलें हेच अपूर्व आहे. कर्नाटक नाईकास अगर दुसरियास दिलहीया त्याचा विधनिषेध काय आहे ? सारांश मागें आपली आमची भेटी जाली ते समयी कितेक मनसबियाच्या व कर्तव्यतेच्या उमद्या उमद्या गोष्टी बोलीलें आहां त्याप्रमाणें पुढें सर्व प्रकारें ममता-पुरसर कर्तव्यतेंत आणून श्रेहाचे दृढीकरण विशेषात्कारें व्हावें हे दिवस ईश्वरें योजिले आहेत. राजश्री श्रीनिवासराम याचें मुखें नाईक पुतें नसावे हे कळल्यावरून नाईकास चाकर ठेऊन निवेंध दरोबस्त आपलेकडे करून घेतलें. काम करून घेतलें, कार्य करून देणें आपणाकडे म्हणून. तर मागें भेटी जाली

ते समयी आपणहि आम्हांसी बोलिलें आहा. आम्हीहि बोलिलो आहों. त्याचे दृढीकरण होऊन तदन्वये निदर्शन घडावें याअर्थे राजश्री श्रीनिवासराव यांस आपणांसनिध ठेविलेच आहे. त्यानी आमचा मनोधर्म सांगितलाच असेल. आपण बोलिला त्याचे स्मरण आम्हांस आहेच. आपणासहि असेलच त्याप्रो योग घडवाल हा चिताचा निशा आहे. नवाव नासरजंग याकडील मनसबियास व कर्नाटक प्रांतीच्या विचारा अचारास आपण माहीत आहें. हरथेक प्रसंग आपल्या विचारें करावा येतद्विषयींचा कितेक अर्थ राजश्री केशवराव रघुनाथ यांस सांगितला आहे. बोलितील व निश्चयात्मक राजश्री श्रीनिवासराव आल्यावर लेहून पाठऊ म्हणऊन लिहिलें तर आपणच निश्चये लिहिला नाही तेव्हा आम्ही काये म्हणून ल्याहवें ? हा कर्नाटक देश काटकी मुलूक, येकास पदरीं घेऊन येकावर प्रयोग करावा तेव्हां च्यार टके साधतात. त्यास दिवसहि बहुत पाहिजेत. मनसबे करावयाचे दिवस कोठे आहेत, कागदी पत्रीं कोणता कर्तव्यार्थ कलत नाही. याकरितां राजश्री केशवराव आपणासनिध आहेतच व राजश्री श्रीनिवासराव पुणेहून आले असतील अगर येतील व आपणाकडील मातबरास समागमें देऊन त्रिवर्गास निश्चयात्मक सांगोन आम्हाकडे पाठवावें म्हणजे सर्वहि कलेल. आपण आम्हांस बंधू म्हणविलें आणि आमचा सर्व भार आपणावर. हे दौलत देवाब्राह्मणाची आहे, याची उमारणी करून आपणास यश ये ते गोष्ट केली पाहिजे. आम्ही आपणासिवाये नाही. राजश्री पंडित प्रधान गुजरातेच्या मनसबेस जाणार. नाईकास पोटापुरते देऊन बरोबर घेऊन जावयाचे केलें आहे म्हणून लिहिलें. तर गुजरातचे मनसबेस जाणें युक्तच आहे. नाईकानी सर्व सोडोन संनिध असल्यावर आल्प लोकहि आहेत त्यांचे चालवणें विहितच आहे. वरकड अर्थ राजश्री केशवराव व राजश्री श्रीनिवासराव याचें पत्रीं लिहिला आहे ते दाखवितील त्यावरून निवेदन होईल. याचे उत्तर समर्पक पाठवावे. बहुत लिहिणे तर सूझ असा. रा छ ७ सफर हे विनंती.

राजते
लेखना-
वधि.

¶Murarrao Ghorpade's letter to Sadashivrao complimenting his cousin, the Peshwa, on his cleverness in securing the transfer of the whole of the Karnatak to him, as his sphere of action, from Babuji Naik and assuring him of his hearty support in his southern enterprise.

श्री

सेवेसी विज्ञापना. स्वामीकडे संभाजी माहाराज यानी जिला देऊन सनदा देखील दिल्या. त्याचा वसूल देणे मणून आम्ही यास विचारिले. तरी यानी उतर दिले की संभाजी राजे याजकडील वकील भगवंतराव तमाजी येथे आहे व त्यांची पत्रे येत आहेत की आपल्या वकिलास सालाबादप्रो वसूल देत जाणे मणून; तरी यासियास संभाजी राजे यानी सनदा कोणत्या प्रकारे दिल्या आहेत ? वरचे-वर कुचोद्याची पत्रे पाठविताहेत की आम्ही कांही श्रीमंताकडे जिला दिल्या नाही व सिवाजी त्रिमल मणून मुरारराव याजकडे कारकून पुढील बंदोबस्तीकारणे कुचोद्य करण्याविशी पाठविल्या आहे यासा प्रकार आहे. तेणेकरिता आम्हासहि बल पोहचत नाही. ज्या गोष्टीत फितवा जाहलियावरी अमल कसा चालतो ? सांप्रत स्वामीकडे निश्चयेपूर्वक सनदा आल्या असल्या तरी अगत्य पाठविल्या पाहिजेत. सनदा पाहिल्याविना याचा गर्व परिहार होत नाही. संभाजी राजेकडून हुजरे वगैरे येताहेत. तेणेकरिता वकिलास बल पोहचते. येक नवे ताकीदपत्र की श्रीमंताकडे सावणूर दिले आहे. उजूर न करिता अमल देणे मणून व सनदा अगत्य पाठविल्या पाहिजेत. तेणेकरून वाजित्री अमल वेऊ. ताराबाई-कडून हुजरे वस्त्रे वेऊन आले होते त्याजबरावरी आपला वकील वस्त्रेसहवर्तमान सातारियास पाठवणार आहेत. सांप्रत बाई गडावरी आहे. त्याचे बल फार आहे यासी लठकी कल्पना. बहुतकरून कालोचितावरी द्रिष्टि दिली आहे हे विज्ञापना.

¶*Trimbakrao Girmaji informs the Peshwa of the unwillingness of the Nawab of Savanur to pay the tribute, which the Raja Sambhaji of Kolhapur had authorised the Peshwa to collect.*

श्री

सेवेसी विज्ञापना. पूर्वी सन सबामधे स्वामीस नवाबानी साल दरसाल यासी हजार रुपये ध्यावे यासा करार करून तहनामा लिहून दिल्या. त्यास याजकडे तीन लक्ष वीस हजार रुपये जाहाले. श्रीमंताची पत्रेही आणली होती. याव-यास गति नाही म्हणून लबाडी करीत होते. सांप्रत स्वामीचे आगमन या प्रांती जाहलियाचे वर्तमान याकून सिवरायाची व आमची खानगी करावी. तेथे आल्यावरी जो विचार होणे तो होईल मणून कालोचितावरी द्रिष्टी देऊन बसले आहेत. फौज आल्याविना बाकीचा निकाल होत नाही. अगत्य फौज आली

पाहिजे. स्वामीनी सिवराव यास पत्र याप्रो पाठविले पाहिजे कीं त्रिंबकराव याजबराबरी चौ साला बाकीचा येवज पाठऊन देणे म्हणून लिहिलेच आहे, त्यास काही रुपया सुटणार नाही म्हणून साफ लिहिले पाहिजे. तेणेकरून कार्ये होऊन येईल. सर्व काम व बंदोबस्ती तुमच्याच विचारे करूं म्हणून स्वामीचे पत्र येते. तेणेकरून यास गर्व प्राप्त होतो की आम्हास याप्रकारे लिहिताहेत. निष्ठुरपणेंच येवज लौकरच घेऊन येणे मणून लिहिले पाहिजे. येथे काही बल नाही. तिथे माणसे मिळून घोड्यास सेंपटी उठविताहेत येस घोडबल आहे व अन्यायेही फार वर्तिलाच आहे. मुरारराव याचे कुचोद्यांत ही आहेत. हेही काबूचीपणास चुकत नाहीत. फौज आल्यास सर्व गोष्टी उत्तम आहेत. नवाबास कागद न लिहिता बातमीच्या जोड्या पाठविल्या तरी बातमी बरचेबरी लिहून पाठऊ. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*Trimbakrao Girmaji informs the Peshwa of the unwillingness of the Nawab of Savanur to make payment of the tribute and asks what steps are to be taken in the matter.*

No. 68]

[February 1751

श्री

सेवेसी विज्ञापना. महिमाजी राम याचा पुत्र येशवंतराव याजकडे सोंध्याबाा अठरा हजार रुपये होते. त्यास श्रीमंताचे पत्रेहि आणिले होते. त्यास पूर्वी स्वामी-कडील गोविंद बलाल मणून सेणवी येक जासूदजोडीसहवर्तमान बसला आहे. त्याला येऊन आठ महिने जाहाले, परंतु स्वामीकार्ये जाहाले नाही. आम्ही आल्याबारी येशवंतराव यास निकट केली. नवाबास पत्रहि आणिले होते. बल बरेंच पोहचविले. जीवणाहि येथे आणिला आहे. पैक्याची वाट निमे रुपये पावेतो सावकारी निषा करून देऊ मणताहेत. स्वामीचे अभयेपत्र नौ हजार रुपये सोडी दिली मणून आल्याने निषा नौवांची होते येसा विचार आहे. येशवंतराव देखील व जीवणा सेवेसी येऊन सर्व माफ करून घेऊ येसे बोलताहेत. निमित्य गोविंद बलाल फितव्यात आहे. त्याजला येक आज्ञापत्र पाठविले पाहिजे की येशवंतरावाकडील गुंता त्रिंबकराव वारील. तुम्ही देखत पत्र स्वार होऊन येणे मणून लिहिले पाहिजे. हरप्रकारे स्वामीकार्ये व्हावे परंतु सेणवी सेणवी येक. सेवकासहि एक पत्र पाठवावे की जासूदसहवर्तमान गोविंद बलालास पाठऊन देणे. त्याप्रो पाठऊ. नौ हजारावरी भागवणे मणून आज्ञा आली तरी त्याजप्रो करूं, नाही

तरी सर्वास हुजूर पाठऊन देणे मणून आज्ञा आलिया हुजूर पाठऊन देऊं परंतु तेथे आलिया निकाल होता दिसत नाही. येथे घरदार वळखीदेखी आहे. कांहीं वाट होईल. जसी आज्ञा येईल त्याप्रो वतणूक करूं हे विज्ञापना.

¶ *Trimbakrao Girmaji to the Peshwa: gives news from Savanur.*

No. 69]

[December 1750

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्य गजश्री

रामाजीबावा गोसावी यासी

पोप्यांतर्गणनीये त्रिंबकराव गिरमाजी कृतानेक आसीर्वाद विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखन केले पाहिजे विशेष. पत्र पाठविले ते पावोन बहुत संतोष पावले. लिहिले की जाबसालाची चिंता कां करिता ? बहुत शाहाणे आहा मणून शब्द ठेऊन आज्ञा केली. थैसियास आम्ही कांही स्वामीसेवेसी अंतर करित नाही. स्वामिकार्या तत्पर असता तुम्ही आम्हावरी शब्द ठेविला अपूर्व आहे. श्रीमंताच्या पत्रावरून सर्व अर्थ नवाबास विदित केला. राजश्री सिक्करावजीस व आम्हास रवाना करणार आहेत. लौकरीच स्वार होऊन येतो. महिमाजीराम याजकडील पैक्याविशीं विष्णू नार्क याजकडील गोविंद बलाल मणून पूर्वीच आला आहे. आम्हास पैका वसूल करून देत नाही. फितवा करितो. याजकरिता श्रमंताचे पत्र गोविंद बलालाचे नावे अगत्य पाठविले पाहिजे की तुम्ही देखतपत्र स्वार होऊन येणे. पैक्यांत खलखल करिता तो पैका त्रिंबकराव यास वसूल करावयास सांगितला आहे. ते वसूल करितील, व येशवंतराव महिमाजीस पत्र की गोविंद बलालास निरोप देणे. झाडून पैका त्रिंबकरायाचे स्वाधीन करणे मणून पत्र आलिया पैका वसूल होतो. नाही तरी फितवा होतो. काम बंद होते. सूज्ञाप्रति विशेष काये लिहिणे हे विनंती.

¶ *Trimbakrao Girmaji to Ramaji Bava, asking for orders from the Peshwa in the case of recovery of dues from Yashwantrao, son of Mahimaji Ram.*

No. 70]

[1-11-1759

श्री

श्रीसकलगुणालंकरण परोपकारपरायेण राजमान्ये राजश्री कुष्णरावजी

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. पोश्ये आपाजी जिवाजी कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल ताा छ १० रविवळ मुकाम फुलचरी जाणून स्वामीनी आपले स्वानंदलेखन आज्ञा केली पाहिजे विशास. या प्रांतीचे राजश्री गोपाळराव व राजश्री मलारराव

याची स्वारी गेलियाउपर इंगरेज व फरासी याचा कजिया फारच वाढला. काही बल फरासी करीता काही इंगरेजाचे होते. फरासियाची जाहाजे आली. इंगरेज मावारे सरोन गेले आहेत. सरकारची फौज या प्रांते नाही. फरासियाची कुमक करून संस्थाने घाट तोंडीची फरासियानी तीन लेहून दिली ती हातास येती. त्रिपतसि आमल बसता. त्याजकडीलहि तह वारता. तेथून फौजेचा यावयाचे जाहाले तरी फरासियास हाताखाली घेऊन मुलकात चौथ्याई सरदेसमुखीचा अमल बसल. फरासियानी आजीपर्यंत फौजेची वाट पाडली. फौज न ये याजकरिता येथून मुसा मुसी व नागोराव यास नवाब बसालतजंग याजकडे रवाना केले व दलावरजंग पादरी यास राजश्री मुरारराव घोरपडे याजकडे रवाना केले. त्यास घोरपडेची फौज घाटमाथा आली. त्याचा वकील व पादरी येथे येऊन पावले अद्यापवरहि त्यास आस्तित्नास्ती म्हणत नाहीत. श्रीमंताकडील फौजेचा मार्ग लक्षित आहेत. आम्हास राजश्री गोपालराव यानी पाठविले त्याचा जाबसाल व जिनस तुंगमंद्रेस ते येऊन पावले. तेथे येऊन करार जाहाला त्या यादीच्या तालका व नजरेचा जिनस पावता करून त्यानी फरासी यास बहुमान दिल्या तो घेऊन (रा)थेचुरास आलो. तो मवे काही लोकोपवाद जे नागोराव व कृष्णराव निरोप घेऊन देशास जात होते त्यास अटकाविलें. याजकरिता वर्तमान कळून घेऊन जावे म्हणून राहिलो. तो नवाब रजाखान तेथे आले. त्यानी घेऊन येऊन ललीसहेब व गोरंदर याची भेटी करून जाबसाल लाविला. त्यास राजश्री गोपालराव तेथे पावलेउपर श्रीमंताकडील जाबसाल न आला याजकरितां राहविले असे. आम्ही स्वामीचे बोलीन स्थल रक्षून राहिलो असो. दया करून श्रीमंतास अर्ज करून पत्रे आमच्या नावे पाठविलिया यास विश्वास पडेल. कामकाज होईल. पुढे बोलीचा प्रसंग चालल. आम्ही आपलेच जाणून दया केली पाहिजे. कृपा निरंतर असो दिजे हे विनंती.

पो राजोवसो कृतानेक सां नमस्कार कृपालोभ आसू दीजे हे विनंती.

¶ Appaji Jivaji to Krishnarao, giving news from Pondicherry about the fighting between the English and the French and a reverse suffered by the English arms. He also speaks of the men deputed by the French to Basalat-jang and Murarrao to secure help from them.

No. 71]

[8-2-1751

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री भाऊ स्वामीचे संवेसी

आज्ञाधारक त्रिंबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल माव वय ९ नवमी पावेतो स्वामीचे कृपाकटाक्षावलोकनेकडून सावणुरी

सुखरूप आसों विशेष. कासीदजोडीसमागमे आज्ञापत्र सादर जाहाले तें सिरसा वंदून सनाथ जाहालो. तेथे आज्ञा की विनाफौज नवाब अबदुल मजीदखान चौसालायैवज निकाल करून देत नाहीत. वजीद होऊन जा * * * पडेल तो विचार करणे व रो महिपाजीराम यांच्या पुत्राकडून सौध्याबाबत अठरा हजार रुपयेकै निमे न व्यावे, घेऊन कांही सिंधि नाही मणून आज्ञा केली. तदनसार तो मजकूर मोघम ठेविला. चौ सालाचा थैवज यांस विचारिला त्यास हे हैगई करिताहेत. कालोचितावरी द्रिष्टि. विनाफौज द्रव्य प्राप्त नाही. जे समई स्वामीचे आगमन या प्रांती होते मणून भंडारकविठ्याहून वर्तमान आले ते वेळेस रो सिवराव यास व अम्हास कार्य सेवेसी रवाना करावें येसा निश्चये केला होता. फौज पुण्याकडे जातांच रवानगीची गोष्टी राहिली. फौज कांही या प्रांतास येत नाही येसे स्पष्ट समजले आहेत. फौज येऊन उपद्रव करील तरी सांप्रत मातुश्री ताराबाई साहेबासी अबाप विरोध आहे. परस्परे सख्यहि होत नाही. तेव्हा फौजेचे अगमन कैचें येसे समजले आहेत. पुढें सिवराव यास व अम्हास रवाना करावें येसे बोलतात परंतु विश्वास येत नाही. अरकाटाहून यांची कासीदजोडी आली ती खबर हिदायेंत मोहिदिनखान फुलचेंरीहून कूच करून अरकाटाआलिकडे लालापठेस उतरला आहे. चंदाखानास अरकाटचा सुबा दिल्हा परंतु तो अबाप फुलचेंरीस आहे. लेकास अरकाटास पाठविले. सांगाते फिरंगीहि आहेत. नासरजंगाचे बंधु मन्हाड्याच्या फौजेसहवर्तमान मुजफरजंगाचे हरोलीत चालताहेत व तिथे पठाण मिळून येकें ठाई उतरताहेत. येकाचा विश्वास येकास येत नाही. परस्परे चितशुद्धि नाही. तिथे पठाणास मिळून काही खर्चास दिल्ले मणून वर्तमान आले. हिदायत मोहिदिन याचे विचारे येस होत की पठाण (तिथे) व निंबाळकर वगैरे यासहवर्तमान अरवंगाबादे जावें. इतकियांत श्रीमंतांची फौज तिकडेस गेली तेणेकरिता सळाबत मानिली. आदवानीस जाऊन पुढे मनसब्यानसार भागानगरास जाणार मणून वर्तमान आले व अबदुल मजीदखानजीस सिन्याचा सुबा व कोल्हार प्रांत देखील व केरूर व बादामी व रटेहली व बेलगाव येथील किलेदारी दिली. सुब्याची सनदेची नकल व किलेदारीच्या सनदेच्या नकल्या येथे पोहचल्या. त्या भरवश्यावरी यानी छ ११ रबिलौवली पैषखाना बाहीर दिल्हा. छ २९ डेरे रबिलौवली दाखल होणार. मग कूच करून सिन्याकडे जावें येसा निश्चये जाहाला आहे. स्वार होऊन जातील ते समई सेवसी लिहून पाठवितो. याजबराबरी दोनी हजार स्वार पावेंतो जमाव

१ वजीद—निकड लावणार; आग्रही.

२ भंडारकवठे.

३ पैषखाना—प्रवासांत अगोदर पुढे पाठवावयाचे डेरे वगैरे सामान.

आहे. येथे अबदुल कादरखान मणून बखषी तो बहुत पैस आंहे. त्याजला येक पारसी लाखोटा आगत्य पाठविला पाहिजे. त्रिंबकराव ज्याप्रकारे सांगितली त्या त्या प्रमाणे सरकारचे कामांत कोषीस करून उभयेपक्षी श्वेह अधिक होये तो विचार करणे. सेवकास आद्याप येक पत्र येसे आले नाही की तुम्हास जाऊन बहुत दिवस जाहाले. पैक्याची वाट केली नाही, आपूर्व आंहे मणून दबकावणीचे पत्र आलियाने कांही कामास बल पोहचल. ते पत्र यांस दाखविलिया चौ साला येवजाचा मजकूर होऊन येईल. हे मणतात की श्रीमंत कांही तुम्हास लिहीत नाहीत. तुम्हीच उपद्रव करितां. मणून यास्तव दबकावणीचे पत्र यांस देखिल की चौ साला तीन लाख रुपया मार्ग करून त्रिंबकरायास व सिवराव यास लौकरी रवाना करणे मणून लिहिले पाहिजे व शाहू पटीबाा सोळा हजार रुपये देणे मणून लिहिले पाहिजे. येथे फौज आलिया काम भारी आहे. नाही तरी सेवेसी ज्याप्रो विनंती लिहिली त्याप्रो समर्पक उतरे आलियां ते यांस दाखऊन कार्य केलें जाईल. महिपाजी राम याजकडील सौध्याबाबत येवज येणे त्यास अठरा हजार रुपये सख्ती करून घेणे मणून आज्ञा आलियां जबरदस्ती करून रुपये वसूल करूं. येथे स्वामीकडून विष्णू नाईक याचे मारफतीने गोविंद बालल मणून सेणवी पूर्वी महिपाजीराम याचे पुत्राकडे आला होता. त्याला येऊन वर्ष येक जाहाले. निकाल होत नाही. आम्हासहि रुपया वसूल करून देत नाही. फितवा करितो. यास्तव त्याजला पत्र सादर जाहाले पाहिजे की तुम्ही तो रुपया वसूल करित नाही. त्रिंबकराव रुपया वसूल करितली तुम्ही हुजूर स्वार होऊन येणे व येशवंतराव महिपाजी यांस पत्र कीं अठरा हजार रुपये त्रिंबकरायाचे हवालें करणे. बहुत दिवस जाहाले काही रुपया सुटणार नाही व त्याजप्रो सेवकासहि पत्र की अठरा हजार रुपये जबरदस्तीने वसूल करणे. कदाचित त्याची हिमायेत जो करील तो रुपयाचा जाव करील मणून लाि पाहिजे. स्वामीनी दोनच्यार पत्रें सिवराव यास येण्याविशी लिहिली परंतु याचे येणे होत नाही. निमित्त कीं जे समई लस्कर येईल ते समई पाहून वेऊ. सध्या सरकारांत पैका नाही. पैका देणेहि लटके मणून नाना प्रकारे बोलत असतो. याजकरिता याजला येक पत्र कीं त्रिंबकराव याजबराबरी पत्र पाठविले होते की सरकारचे कर्ज तीन हजार रुपये घेतले ते पाठऊन देणे मणून लिहिले होते. आद्याप वाट दिसत नाही. * * * ता देखत पत्र तीन हजार रुपये त्रिंबकराव याचे स्वाधीन करणे व आम्हासहि पत्र की तीन

१ पेश—बजन्दार.

२ कोशीस—मेहनत; प्रयत्न.

३ हिमायत—संरक्षण, आश्रय, आधार.

हजार रुपये सिवराव याजकडील वसूल करणे मणून लिहिलिया दबऊन सर-
कारच्या कामात मन वाळून निकाल करून देतो. आम्हासहि दबकावयास
जागा होते. या लोकास यैसे लिहिलियावेगळे हे समजत नाहीत. बहुत कांबूची.
आम्ही कांही स्वामीसेवेसी अंतर नाही करीत व कामामधे फितवाहि फार.
याजकरिता चाकर लोकावरी शब्द येतो. क्षमा केली पाहिजे. बहुत कायें
लिहिणे हे विज्ञापना.

¶Trimbak Girmaji informs Bhausahab how the Nawab of Savanur is
evading payments of arrears. He incidentally refers to the movements of
Muzaffarjung and Chandasaheb.

No. 72]

[8-2-1751

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक त्रिंबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील
कुशल माव वय ९ नवमीपावेतो स्वामीचे कृपाकटाक्षावलोकनेकडून सवसुरी
सुखरूप आसो विशेष. कासीदजोडीसमागमे आज्ञापत्र सादर जाहले ते सिरसा
वंदून सनाथ जाहले. तेथे आज्ञा कीं चौसाला यैवज काही फौजेविना येत
नाहीं. परंतु बजीद होऊन कांहीं निकाल पडेल तो विचार करणे मणून व
रो महिपाजीराम याजकडील सोंध्यावा सोळा हजार रुपये पैकी निमे न घ्यावे.
निमे घेऊन सिंधि नाही मणून आज्ञा केली त्याप्रो तो मजकूर मोवम ठेविला; व
अबदुल मजीदखान याजकडील यैवजास विचारिले तरी हैगईची गोष्टी सांगताहेत.
विनाफौज द्रव्य प्राप्त नाही. फौज या प्रांतास येत नाही हे स्पष्ट समजले आहेत.
येथे खबर आहे कीं आद्यापि मातुश्री ताराबाई सहेबामध्यें व स्वामीमधे सख्य
जाहले नाही; व फौजहि अवरंगाबादेकडे गेली. तेणेकरिता हे काबूपण करिताहेत.
श्रीमंत राजश्री भाज स्वामी इकडे येणार यैसी आवाई होती. तेसमई सिवराव
यास व आम्हास सेवेसी पाठवणार होते. फौज तिकडेस स्वार होऊन जाताच
ते गोष्टी राहिली. अरकाटीहून याची कासिदजोडी आली. ती खबर सांगत
होते कीं हिदायेत मोहिदीनखान फुलचेरीहून कूच करून अरकाट अलीकडे
छालपेटेस उतरला आहे. चंदाखानास अरकाटाचा सुबा दिल्ला, परंतु तो
अद्यापि फुलचेरीस आहे. त्याला याचा विश्वास येत नाही. आपल्या पुत्रास

पाठविले आहे. सांगाते फिरंगीहि आहेत. नासरजंगाचे भाऊ मन्हाड्यांचे फौजेसहवर्तमान मुजफरजंगाचे हरोलीत चालताहेत. तिथे पठाण निराळे उतराहेत. परस्परे कांहीं चित्तशुद्धि नाही. येकाचा विश्वास येकास येत नाही. हे अवघे घाट चढोन येतील ते समई चंदाखान अरकाटास येणार. तोंपावेतो येत नाही. अबदूल मजीदखानजीस सिन्याचा सुवा दिलहा व कोल्हारदेखील स्वाधीन केले व बदामी व रटेहली व केरूर येथील किलेदारीही दिली व सुब्याच्या सनदा व किलेदारीचे सनदेच्या नकला येथे येऊन पोहचल्या. त्या भरवश्यावरी यानी छ ११ रबिलोवली पेशखाना बाहीर दिलहा. छ २७ रबिलोवली डेरेदाखल होणार. मग कूच करून सुब्याच्या बंदोबस्तीस जाणार आहे. यैसी आवाई आहे. तिघा पठाणास खर्चासहि दिलहे मणून आवाई आहे व हिदायेत मोहिदीन-खान यानी तजवीज यैसी केली कीं पठाण व मन्हाटे व आणखी फौज मिळून अवरंगाबादेस यावे. इतकियांत स्वामीची फौज त्या प्रांतास गेली. तेणेकरिता सलाबत खाऊन अदवानीस जावे. तेथून मनसब्यानसार भागा-नगरास जावे, यैसा निश्चये केला आहे, मणून येथे खबर आली. येथे दिवाण आदिकरून महिपाजीराम याच्या पुत्राकडे कांही यैवज नाही. निमे यैवजाचा निकाल केलिया उतम गोष्टी आहे. श्रीमंतास विनंती लिहिणे मणून आम्हास बलाऊन सांगितले. कदाचित आज्ञा होईल, तरी नौ हजार रुपयाची वाट करून घेऊन निमे रुपये माफ केले मणून त्याजला पत्र पाठविले पाहिजे. व त्याच प्रमाणे आम्हासहि पत्र की त्याजपासून निमे यैवज घेणे मणून लिहिले पाहिजे व आम्हास पत्र की सिवराव याजकडे तीन हजार रुपये आहेत. त्यास बहुत दिवस जाहले ते अगत्य वसूल करणे मणून लिहिले पाहिजे. तेणेकडून रुपये वसूल होतील. सिवरायासहि पत्र कीं फार दिवस जाहले अद्यापि रुपये पाठविले नाहीत. अपूर्व आहे. देखत पत्र त्रिबकरायाचे स्वाधीन रुपये करणे. चौसालाचा यैवज बाकी राहिला आहे. यैवजचा निकाल करून त्रिबकराव व तुम्ही मिळून लौकरी येणे मणून अगत्य लिहिले पाहिजे. हे विज्ञापना.

¶ *Trimbakrao Girmaji informs the Peshwa of the movements of Muzafar-jang and of Chandasaheb and the various Nawabs.*

No. 73]

[9-2-1751

श्री

श्रीमंत महाराज राजश्री

पंतपधान स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक त्रिबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तां छ २३ रबिलोवलापावेतो स्वामीचे कृपाकटाक्षावलोकनेकडून सवनुरी

मुखरूप असों विशेष. आम्हास आज्ञापत्र सादर जाहाले पाहिजें की तुम्हास जाऊन बहुत दिवस जाहाले अद्याप अबदुल मजीदखान चौसालाचा येवज निकाल करून देत नाहीत अपूर्व आहे. काये समजलेत आहे कीं न कलेत * * *

दिल्ल्यावर काही पैका सुटत नाही येसे सम * * *

मोकदमा फारख केला असता तरी उत्तम गोष्टी होतील त * * फौजेची तिकडे स्वारी होईल तेच समई द्यावे येसे असेल तरी फौजेमुळे मुलकाची खराबी होईल. त्यानी जमानसाजीवरी द्रिष्टि दिल्ली आहे. बरे तुम्ही रदबदली करून निकाल करून घेणे व सिवरायास पत्र लिहिले पाहिजे कीं तुम्ही काही सरकारचे कामात मन घालून येवज पाठवीत नाहीत. नवाबास समजावीत नाही, अपूर्व आहे व तुम्हाकडे तीन हजार रुपये सरकारचे कर्ज आहेत ते अद्याप पाठविले नाहीत व तुमचे येजमानाची गोष्टी व तुमची गोष्टी देखील कालोचितावरी दिसते. हाली त्रिबकरायाचे स्वाधीन कर्जाचे रुपये स्वाधीन करणे जाणून आम्हास पत्र कीं सिवराव याजपासून कर्जाचे रुपये वसूल करून जिनस रुपयाचे व सोन्याचे करून पाठऊन देणे म्हणून लिहिलिया हा ग्रहस्त दबाऊन सरकारचे कामकाज करून देतो. नाहीतरी मगरुरीने बहुत कामास हरकत करितो व नवाबासहि पत्र की लौकरी येवजमुधा त्रिबकराव यास व सिवराव यास रवाना करणे. पैका काही सुटणार नाही म्हणून लिहिलिया कामास बल पोहोचते. आम्हास रदबदली करावयास जागा होते. कदाचित आम्ही बोलिलो तरी श्रीमंत काही तुम्हास लिहीत नाही व तुम्हीच उपद्रव करिता मणून बोलताहेत यास्तव याप्रकारे लिहिले पाहिजे. इतक्या गोष्टी त्याहावयास कारण हेच की फौजेच बल नाही. स्वामिकार्य तो जाहाले पाहिजे. आमच्या पत्रांत येसे लिहिले न पाहिजे कीं तुम्ही याप्रकारे त्याहावे माणून विनंती केली त्याजप्रो लिहिले आहे म्हणून न त्याहावे. तेथून कल्पना करून लिहिल्याप्रो यांस भासले पाहिजे. राजश्री महिमाजी राम याच्या पुत्राकडे सोंध्याबाबत अठरा हजार रुपये आहेत. अद्यापि देत नाही. बेमुलाहिजा जबरदस्ताने वसूल करणे, अनमान न करणे, व त्याजप्रो येशवंतराव मयाजीस पत्र की देखत पत्र अठरा हजार रुपये त्रिबकराव याचे स्वाधीन करणे इतकी * * * * * होणार नाही मणून स्पष्ट लिहिलिया वसूल * * * * * देतो. नासरजंगास मारण्यामुळे याचे दृष्टीस कोणी नाही. पूर्वी बावूजी नाइकाचे रुपये बुडविले त्यास कोणी काये केले त्याप्रो हेहि करू. मातुश्रीबाईसाहेबासी व स्वामीसी विरोध आहे, फौज काही येत नाही, मणून समजले आहेत. छ २७ रबिलोवली कूच करून सिन्याकडे जाणार व बहिरंगे खुषामतीच्या गोष्टी सिवराव नवाब देखील लिहीत असतील.

परंतु सरकारचे काम काही करीत नाहीत व करून देत नाहीत. बातमी मात्र राखताहेत. काबूपण्यास चुकत नाही. याजकडे दीडहजार तेंटे आहेत. कांही फौजेचे बल नाही. चालीस लाख रुपये तलब झाली आहे. गर्व तरी पृथ्वीमध्ये आपल्यावरील कोणी नाही माणून समजले आहेत. याचे समर्पक उत्तर आल्या बल पोहचते. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञापना.

¶ Trimbakrao Girmaji informs the Peshwa how Abdul Majidkhan, the Nawab of Savanur, was trying to evade the payment of tribute and what measures should be adopted to exact the payment.

No. 74]

[2-3-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक त्रिबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल छ १४ रबिलाकर पावेतो स्वामीचे कृपाकटाक्ष्यावलोकनानेकडून सवनुरी सुखरूप आसां विशेष. आवदूल मजीदखानजीचे कासीदजोडी समागमे आज्ञापत्र सादर जाहाले तें सिरसा बंदून सनाथ जाहालों. तेथें आज्ञा कीं हिदायेत मोहिदीनखान यानी कसा बंदोबस्त केला व पठाण काये तजवीज करिताहेत. अवरंगबाद प्रांतिक * * येणार मणून लिहिणे मणून आज्ञा केली त्यास येथें छ २९ * * * वली आवदूल मजीदखानजी यांची कासीद जोडी तहकीक खबर घेऊन आली. तो मजकूर हिदायेत मोहिदिनखान व पठाण व मज्हाटे सारे घाट चढून कडाप्याच्या मुलकांत आले. सांगाते फिरंगीहि होते. पठाण चंडोलीस राहिले होते. तेथें फिरंगियांनी रथ चालविला. तो एका पठाणाच्या राहुटीवरून गेला. राहुटीस धका पोहचून पठाण बाहीर निघाला. त्या फिरंगियास मारिले ते समई सारे फिरंगी एक होऊन हिदायेत मोहिदीनखानास सांगून पाठविले कीं, आम्ही तयार होऊन पठाणावरी जातो. आमचे अगत्य आसेल तरी साहिल्य करा. नाही तरी आम्ही काही वांचत नाही. मणून सांगून पाठवून सिध जाहाले. हें वर्तमान तिघा पठाणास जासुदानी सांगितले की फिरंगी तयार जाहाला आहे. येसे पैकताच त्रिवर्ग सिध होऊन फिरंगियावरी चाढून घेतले. लडाईं मातबर जाहाली. ते समई बहुतेक फिरंगी मारिले गेले, व पठाणाकडीलहि

लोक मारिले गेले. इतकियात मुजफरजंग तयार होऊन फिरंगियाची हिमायेत करावी म्हणून तयार होऊन आला. तेच समई कनोलकर यानी व सवनूरकरानी बहुत कस्त करून हतीस हती मिडवून हिदायेत मोहिदीनखान याचा गला कापिला. बहादुरखान कनोलकर यानें मारिले व कनोलकरास जंबुज्याची गोली कपालास लागून ठार जाहाला, व अबदुल मजीदखान याच्या पुत्रास जोडगोळी लागली. ठार जाहाला. व अबदुल नबीखान कडपेकरास पायांस गोली लागली वांचला. सिधवट मणून किला आहे तेथे पळून गेला. व तिघा पठाणाचे लस्करातून येक सिपाई लडाईतून वांचून बाहीर निघाला नाही. सारे मारिले गेले. व कनोलकर व सवनूरकर यांचा नाश होवयास कारण कडपेकर, अगर कडपेकर पळून न जाता तरी यांचा बंदोबत जाहाला होता. तो पलताच त्यामागे मन्हाटे लागले. तो निघोन गेला व सवनूरकर व कनोलकर दोनसे स्वाराजिनी राहिले. ते समई मारिले गेले. सवनूरकर मूल होऊन बहुत * * केली. याप्रमाणे येथे वर्तमान आले. त्यांच्या लस्करातून हिस * * वर्तमान आले असेल ते निश्चये सांप्रत नासरजंगाचे भाऊ मसनतिसीन जाहाले असतील. अबदुलमजीदखान बोलिले कीं कडपेकरासाखा आपला पुत्र पळून गेला नाही. कामास लडाईत आला हेच थोर गोष्टी जाहाली मणून बहुत धैर्याच्या गोष्टी बोलिले. सारांश स्वामीच्या श्रेहापेक्ष्या दुसरा विचार मानीत नाहीत. थोड्याच दिवसांत सेवेसी राजश्री सिवराव यांस व आम्हास पाववणार आहेत. ठौकरीच स्वार होऊन येऊ. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञापना.

¶Trimbakrao Girmaji gives the Peshwa graphic details of the murder of Muzafarjang by the Nawabs of Karnool and Savanur near Kadappa.

No. 75]

[3-3-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री

भाऊ

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक त्रिंबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल फालगूण वद्य द्वितीयापावेतो स्वामीचे कृपाकटाक्षावलोकने सवनूर सुखरूप आसो विशेष. हिदायेत मोहिदीनखान घाटावर आले. फिरंगियासी व पठाणासी युध्य जाहाले. फिरंगीयांचा पक्ष धरून मुजफरजंग पठाणावरी चालून आला. युध्य मातवर जाहाले. सवनूरकर व कनोलकर यानी हिदायेत मोहिदीन

खान यास जिवे मारिले. उपरांतिक करनोलकर व सवनूरकर मारिले गेले. कडपेकर यास गोली लागली. तो आपल्या ठिकाणास गेला. आद्यापि नासर-जंगाचे भाऊ कडप्याजवळ राहिले आहेत. आद्यापि भागानगराकडे जावयाची तजवीज नाही मणून येथे वर्तमान आले व आणखी स्वामीकडे त्याच्या लस्करचे वर्तमान आले आसेल. सांप्रत सेवेसी सिवरावजस व आम्हास सत्वर रवाना करणार आहेत. जेथे आज्ञा होईल त्या स्थळास सिवराव व आम्ही येऊ. बाकी वर्तमान आपूर्व होईल, ते सेवेसी लिहून पाठवितो. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*Trimbakrao Girmaji reports to Bhausahab news of Muzaffarjang's death.*

No. 76]

[6-3-1751 ?

श्री

श्रीमंत राजश्री

भाऊ

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक त्रिंबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल फालगुण वद्य ९ पंचमी पावेतो मोी सावनूर जाणून स्वानंदाभ्युदय लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. आबदूल मजीदखान यांची कासीद जोडी हिदायेत मोहिदीनखान याच्या लस्करातून आली. ते खबर सांगत होती कीं, हिदायेत मोहिदीनखान व अबदूलमजीदखान यांचा पुत्र व करनोलकर व कडपेकर व फिरंगी आदिकरून परस्परे कलह प्राप्त होऊन जिवे मारिले गेले, मणून वर्तमान सांगितले. निश्चये वर्तमान आहे. सांप्रत सिवराव यास व आम्हास सेवेसी लौकरीच रवाना करणार आहेत. सत्वरीच स्वार होऊन येतो. येथे आज्ञा होईल तेथे सिवरायास घेऊन येऊ. द्रव्यविषईहि रदबदली लागली आहे. स्वामिकार्यविशी काही अंतर नाही. हे काबूची याजकरिता च्यार रोज विलंब आहे. मागाहून सेवेसी वर्तमान लिहून पाठवितो. बहुत कार्ये लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*Trimbakrao Girmaji to Bhausahab : reporting the battle between Muzaffarjang and the Pathan Nawabs.*

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री बाबासाहेबाचे सेवेसी

विज्ञापना येसीजे. नवाब बसालतजंग येतात हे वर्तमान तेथें कसे आहे, व मुरारराव यांजकडील काय वर्तमान, घाटाखालें फौज आहे त्यांचें वर्तमान, मुरारराव यांचा यांचा स्नेह विरुद्धभाव कसकसा आहे, हे सविस्तर मनास आणून लिहिणें म्हणून आज्ञा सादर जाली. त्यास सलाबतजंगाकडीलहि पत्रें आलीं. कनोलासमीप आले. तेहि येणार. त्यांजकडील पत्रें यांजला आलीं आहेत. स्नेहभाव दाखऊन लिहिलें आहे. बाकीचा निर्वाह करणे म्हणून लिहा आहे. त्यांहीं विचारांत पडले आहेत व आम्हाकडील फौजेचाहि शह समीप आला. आम्हीहि येऊन बसिलों. मोगलाकडील कोण्ही मातबर अद्याप आला नाही तों आगोधर आम्ही पावलों. आमचा आधीं निर्वाह करावासा जाला आहे या फिकीरीत आहेत. तिसरे मुरारराव यांची बाकी संस्थानांत आहे. त्याजकडील वकील आपाजी नाईक म्हणून आले आहेत ते जबाबसाल करितात कीं आम्हास सलाबतजंगाकडें जाणें जरूर आहे तर तुम्ही आमचा पैका देणें. पुढे यैसा विचार करवितों कीं श्रीमंताकडील फौज इकडे येऊं नये. कांहीं कर्नाटकचें मोकरर करून बाबूजी नाइकाप्रमाणें ठिकाणी प्रविष्ट करावयाचा विचार करितों म्हणून लिहितो, वकीलहि बोलतात. परंतु त्याचा इतबार यांस येत नाही. हे गोष्ट होणार नाहीं यैसेहि समजले आहेत. नंदराज सर्वाधिकारी श्रीरंगी आहेत त्यानी घाटावर येऊं नये हाच संकल्प केला आहे. फिरंगीयांनीं आठरा महिनियावर घातलें. दीर्घसूत्रावर घालून तूर्त तिकडें कजिया मकूफ केला आहे. दोनसे फिरंगी याजपासी फुलचेरीकर आहेत. तसेच इंगरेज त्रिचनापलीस आहेत. महमद अलीखानाने कित्याची बेहबुदी अशा प्रसंगांत येथास्थित करून घेतली. चंदावरकर वगैरे आपलाले स्थळीं स्वस्थ आहेत. येकून पेंच मातबर यांजवर आहे. सारांश कोण्हाच्यानेंहि या प्रसर्गीं बिवाड स्वामीच्या फौजेसी करवतो यैसा अर्थ दिसत नाही. इतकेंच कीं गतवर्षास कांहीं अधिक उणें पाठ पोटा दाखऊन करितील तितकेच. परंतु केवळ विरुद्ध करणा(र) नाही. सुचला अर्थ येथील भावगर्भ कलों आला तों सेवेसी लिहिला आहे. आणखी वरचेवर सेवेत लिहून पाठवीन. श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶This is a news-letter giving information from various quarters in the Karnatak—from Salabatjang, Murarrao, the French, the English and Nandraj of Seringapatam, and finally assuring the Peshwa that there would be no opposition to his armies from any of them.

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक त्रिंबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल चैत्र वद्य ५ पंचमी पावेतो स्वामीचे कृपाकटाक्षावलोकनाने सावनुरी सुखरूप असो विशेष. सरकारचे कासीदजोडीसमागमे आज्ञापत्र सादर जाहले ते सिरसा वंदून सनाथ जाहलो. तेथे आज्ञा कीं सर्व पत्रार्थ नवाबास विदित मणून आज्ञा. आज्ञेनसार पत्रार्थ विदित केला. त्यास नवाबानीं उत्तर दिले की सिवराव यास व तुम्हास लौकरीच खाना करितो मणून उतर दिले. ईश्वरइच्छेन सत्वरीच स्वार होऊन येतो. वरकड वर्तमान मागाहून सेवेसी लिहून पाठवितो. सिवराव यानी लिहून पाठविले आहे त्यावरून सर्व अर्थ चितारूढ होईल. विशेष लिहिणे शक्त नव्हे हे विज्ञापना.

¶*Trimbakrao Girmaji to the Peshwa from Savanur: reports the delivery of letters to the Nawab.*

No. 79]

[30-11-1751 ?]

छ १० सफर

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक त्रिंबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान ता २२ मोहरमपावेतो स्वामीचे कृपाकटाक्षावलोकनेकरून सावनुरी सुखरूप असो विशेष. आज्ञापत्र सादर जाहले ते सिरसा वंदून सनाथ जाहलो. तेथे आज्ञा की, पूर्वी राज (श्री भाऊचे) अगमन या प्रांती जाहले होते ते समयी नवाब बहुत कांही बोलत होते. त्यास ईश्वरइच्छेने कर्नाटक प्रांत जाहला यांचे मनोगत काये व राा सिवराव याचे व सेवकाचे येणे लौकर होये, व राा मुरारराव घोरपडे कोणत्या खेळयांत आहेत व विदरूरकर व सोंधे येथील वर्तमान बातम्या आणून लिहून पाठवणे मणून आज्ञा. यैसियास स्वामीकडे कर्नाटक जाहलियाचे वर्तमान नवाबानीं ऐकोन बहुत संतोषी जाहलियाचे वृत लिहिता पुरवेना, निमित्त्य की, राा बांबूजी नाईक याचा पाया या मुलुकातून निघाला. ईश्वरे श्रीमंतास हा प्रांत दिल्या. इतकियावरी बिदरूर व श्रीरंगपटण येथील बंदोबस्ती आमच्या विचारे करिताळ मणून बहुत भरवसा मानिला आहे. स्वामीचे आगमनाचे पत्र

येताच राजश्री सिवराव शंकर यास व आम्हास रवाना करावे यैसा निश्चये जाहला आहे. लौकरीच रवाना होऊ. राजश्री मुरारराव घोरपडे बहुत कुच्यो-यांत आहेत. या प्रांतची फौज कांही मिलवावी व सोंधे व बिदर व रायेदुर्ग व चित्रदुर्ग येथील कांही फौज मिळून व देसकांडील प्यादे जवादे सिंदे व नारगुंदे यैसे स्तोम करून कुचोद्या करावे यैसा हेत धरून सोंडुरी बसला आहे. याजकडे-हि पैगाम याजप्रकारी चालविला होता. त्यास यानी उत्तर साफ सांगून पाठविले कीं कदाचित रो बाबूजी नाईक याचे आगमन या प्रांती होते तरी तुमच्या मन-सब्यास आम्ही (सा)मील होतो. सांप्रत श्रीमंताकडे कर्नाटक जाहले आहे. त्याच मनसब्यानसार आम्हास उमदी कामे करणे जरूर मणून लिहून पाठविले. त्याजकडील वकील नरसिंगराव काही येथें नाहीं. आपल्या येजमा-नाकडे गेला आहे. राजश्री बाबूराव दादाजी बिदररास पावले. संस्थानिकाच्या भेटी जाहल्या. रो नरसिंगराव बारगी यास समागमे देऊन सेवेसी रवाना करणार होते इतकियांत काये अनमान जाहला कीं न कले. सांप्रतहि लौकरीच उभयेता सेवेसी येणार आहेत, यैसे वर्तमान येथे यैकिले. वरचेवर वर्तमान सेवेसी लिहून पाठवितो. सरकारचे कामात सेवकाकडून अंतर नाहीं. दरबार सुस्त याजकरिता विलंब क्षमा केली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶Trimbakrao Girmaji informs Bhausahb that Murarrao Ghorpade was setting out on an expedition and invited the Nawab of Savanur to join, but the latter turned down the proposal.

No. 80]

[6-1-1752?

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे
शेवेसी

सेवक विष्णु नायक प्रतापराव सरदेसाई मामले फोंडे सां नमस्कार विनंतां उपरी. माव शुध प्रतिपदा मुा डंबलपरयंत स्वामीचे आसीर्वादे वर्तमान यथास्थित असे विशेष. निरोप घेऊन आलों तें शरिरीं समाधान न होऊन आजवेर राहणे जाहले. यानंतर राजश्री माहादाजी राम निा राजश्री मुरारराव घोरपडे यानी आम्हास बरोबर घेऊन आणिले आहे. कितेक कार्यभाग सांगितला तो मजकूर राजश्री हरिपंतास लिहिला आहे. विदित करतील त्याप्रों उतर्ते पाठवावया स्वामी समर्थ आहे. यास घेऊन यतों. दोन हजार फौज यांची आहे. राजश्री श्रीनिवास-

राव व राजश्री मोरोपंत याची पत्रे अंतस्ती आली तोहि मजकूर विदित करतील. सिरहटी, डमल, नवलगुंद, कितूर याचे वकील बरोबर आणिले आहेत. कोपा-लचे रोखे हे आलेवर पुढां यत्तों. कृपा असो दीजे विज्ञाति.

¶Vishnu Nayak Sardesai of Phonda writes to Bhausaheb that he is accompanying Murarrao Ghorpade on his tour along with the vakils of the various chiefs.

No. 81]

[7-2-1752 ?

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे शेवेसी

आज्ञाधारक राणोजी नाईक मुकाम श्रीरंगपटनाहून चरनावर मस्तक ठेऊन दंडवत विनंति. येथील वर्तमान माहे छ २ रबिलाकरपावेतों स्वामीचे कृपादृष्टी-करून स्वेस्त असो विसस. संवस्थानाचे वर्तमान तरी पेंसर्जी विनंतिपत्र लिहिले आहे, अनि येथील वर्तमान माहे छ १ सफर रोजीपासून बातमी भागानगरीहून आली कीं श्रीमंताची व नवाबाची लडाईं होनार आहे. या उभयेतामधे केसी वर्तनूक होती की पाहावी लहान जूज दलवाही व सामादिक मिलून तजवीज केली आहे कीं याकरितां पका धीर द्यावा आनि बनावी माधवराव यानी दरवाजा बंद करून कितीयेक निष्ठुर गोस्टी केल्या म्हनऊन पैकास विलंब लाविला. त्याजवर बनावी माधवराव यानी दरबारास जाऊन रजा मागितली. त्यानी विडे दिधले. मग रागें रागें उठोन आपले हवेलीस आले. मग लढन्येची सामग्री करून कार्तिक वद्य १० दसमीचे लडने ? करून माहे मार्गेंस्वार सुध ७ सप्तमीचे दिवसीं स्वार होऊन सोमवार पेंडेस जाऊन राहिले. तेथून देवदरसेनास किलेयांत जाऊन आले. तेथें रामराव वकील दोनदां आले कीं दलवाही बोलले कीं आपली भेट घेऊन जांनं. यानीं कबूल केलें नाहीं. ऐसे मुतसात केले. मग तेथून मयेल्कोट ८ कोस आहे तेथें गेले व जाताना आम्हास थेयेली दिधली कीं दलवाईयास देऊन तेयाचा जाबसाल घेन. मग आम्ही मागती फिरून येऊन अगारलेया राहिलों. मग थयली घेऊन आम्ही व विठल शामराज मिलून दलवाईपाशी गेलो. थेली गुजरानली. मग त्यांनी वाचून पाहून आम्हास बोलले कीं तुम्हा बातमीस ठेविले आहे, तर तुम्ही सुखी राहावे. आम्ही बोलिलो कीं एकंदर परवानगी एकंदर होये. त्यानी आम्हापासी जोडा २ दोन तयनात करून दिल्या की हे कोनाचा घरास दरबारास जातील तर कोन्ही अटकाव न करी. मग आम्ही दोन

चार दिवस सरवाचेथ व दरबारास जात येत होतो. मग दलवाईयास थेलीचा जाब मागितला. त्यानी बोलिले कीं थैली तयार करून पाठवितो. त्याजवर बनावी माधवराज चैनरायपटनाहून फिरून आले. माहे छ २६ रविलावल रोजी येऊन दाखल जाले. यानंतर बनावी माधवराव दलवायाची भेट घेऊन नजर दिधली, अनी बसून सोमोचे पत्र दिधले, ते वाचून पाहिले. बहुत संतोस मानिले. मग बोलिले कीं याचा जाब समजून देऊं. त्याजवर दोनतिनीदा जाबासाठीं सांगून पाठविले कीं तुम्हा जोडी पाठवायाची असेल तर रवाना करने, असे बोलले. कलले पाहिजे. याउपरी वेदमूर्ति दक्षेनामूर्ति स्वामी येथे आले आहेत. दलवायाची भेट जाली अनी त्यास कागद देऊन रवाना करतील. वेदमूर्ति कुस्णाचारीये येथें आले आहेत, त्यासी दलवायास भेट जाली. व सामादिकास कुल यास वस्त्र दिधली, अनि दलवाई यानी वस्त्र देऊन खर्चासहि देऊन निरोप दिधला व येथून कुनीकडे जात आहे तेही लिहून पाठवू. या उपरी महमदअली तो अरकाट प्रांती आहे व त्याचे भाऊ माफूजखान मदरामधी आहे, तेथे जमाव करीत आहेत. याजवरी येथून हयेदर अली नाईक याचे जमाव स्वार तीन हजार व पेदे तीन हजार व बारगीर (?) हजार दोन ऐसे सरजामानशी दीडकोसावरी आहे. घाटाखाली आहे. आनि मागून लोक पाठवीत आहे. तरी येथें शिपाई रोज खाटखट दंगा करीत आहेत. विज्ञेति श्रुत होये.

¶Ranoji Naik to the Peshwa : sends news from Seringapatam about the plans of the Dalvai and Haidar—the former was the Commander-in-Chief of the Raja of Mysore. The movements of Mohammad Ali and his brother Mafurjhan are also mentioned.

No. 82]

[15-7-1752

पो छ १२ सौवाल

श्री

श्रीमंत माहाराजे मातुश्री आईसाहेबाचे सेवेसी

विनंती. अज्ञाधारक जानोजी धारगे मो सावनूर सेवेसी विज्ञापना विनंती. ताा छ १४ माहे रमजानेपावतो साहेबाचे कृपाद्रष्टीकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्तित असे विशाष. साहेबाची आज्ञा घेऊन निघालो ते मजल दरमजलेने नवाब वालाशान यांच्या लस्करास परगणे कोकामवर पावलो: भेटी तेच दिवसी जाली.

आज्ञेप्रमाणे पत्रे व पदक व सिकारखाना पावता केला. उपरांतिक बहुत खुश होऊन साहेबाकडील सविस्तर विचारिले. हुकुमाप्रमाणे वर्तमान सांगोन पुढे साहेब ज्याप्रमाणे आज्ञा करतील त्या प्राा वर्तणूक करू यासे बोलिले. त्याउपरी कूच करून मजल दरमजले सावनूरचे रोखे आले तो चौ दिवसा शरीरास बरे वाटेनासे जाले. आज महिना दीड महिना बाहीर निघत नाही. प्रस्तुत उतार आहे. भेट जालियावर आज्ञा मागतो. री सिवराव शंकर निघणार यासे आहे. आम्हास म्हणता की बराबर निघो. त्यास भरवसा दिसत नाही. विचारानसार निघतील. आम्ही आज्ञा सांगोन येतो. मीर सिकारी आज्ञा न घेत आले. त्यास नवाबास बरे वाटत नवते. उतावलीने माघारे आले आहेत. त्याची खानगी येथे न केली त्यास ह्या ३० तीस व पागोटी तीन दिली ते आम्हापासी आहेत. येते-समयी सेवेसी घेऊन येतो. या प्रांतीचे वर्तमान तरी चंदाखाने हे त्रितनापलीस भांडत होते. त्यास ह्या मुरारराव व चंदावरकर व श्रीरंगपटणेवाले यानी जेर करून बुडविला. खासा मारिला गेला, लस्कर लुटले यासे वर्तमान आहे. यानंतर पेशव्याकडील जासूदजोडी येथे आली. नवाबास पत्रे लिहिली आहेत की दिलीहून गाजुदीखान दक्षणेस सुभा होऊन आले. बराबर मलारजी होळकर व जयाजी सिंदे आहेत. त्यास नवाबास लिहिले की तुम्ही मातबर फौजेनिशी तयारी करून गाजुदीखानाचे साहित्य करणे यासी पत्र आली आहेत. सेवेसी श्रुत होये. पुढे ज्याप्रमाणे साहेब आज्ञा करतील त्या प्राा वर्तणूक करू हे विज्ञापना.

¶Janoji Gharage reports to Tarabai his visit to the Nawab. He also gives her news of the death of Chandasaheb while carrying on the siege of Trichinopoly and Ghaziuddin's advance to the south with Sindia and Holkar.

No. 83]

[14-9-1752

श्रीराम प्रसन

श्रीमंत राजश्री

भाऊ-

साहेबाचे सेवेसी

विनंती. आज्ञाधारक रामराये नागनाथ त्रिकाली सां नमस्कार विनंती उपरी. येथील क्षेम ताा छ ५ जिल्हाकादपावेतो अरकाट जाणोन माहाराजाचे दयेकडून क्षेम आसो. माहाराजी वैभवलेखनआज्ञा केली पाहिजे. यानंतर छ ३ रमजानच पत्र छ ५ जिल्हाकादी अरकाटी कासिदाने आणून दिले. माअली-

खानास परभारे पत्र पावत करून उतर घेऊन कासीद अरकाटास आला. तेव्हा पत्र पावत केल. माअलीखान यास वरचेवरी पत्र चंपतरथेजीची व कपितानाची पाठविली जे, सलाबतजंगास कुमक न जाये. पायेलग होयेस करणे. यैस लिहिलेवरोन मा आलीखान पुदचेरी असपास फिरतो. चंदावरचे प्रतापसिंगास कपितानाने पत्र लिहिली जे, नवाब गाजुदीखा येणार. मा आलीखान व आमचा जमाव देऊन नदी तुंगभद्रावरी पाववितो तुम्ही काही कुमक मानाजीबा पाठविणे. बाजे जमाव भारी करून पुढ पाठऊ. सीम्र पुदचेरीस येणे म्हणून लिहिल आहे. पुदचेरी सोडून फौज यावी तरी मुद्दक जातो. मनास आलेसारिख किले घेऊन मुद्दक बळकाऊन बसतो. पुढ सोडवणे कठीण पडत. पुदचेरीच खाणून काढवितो. यैस मजपुढ फार शेफत केली आहे. नवाब गाजुदीखानाकडे जमाव पाठऊन त्याची दया संपादावी यैस द्रढता धरिली आहे. पुदचेरीवालेस खानून काढविलियाने पुढ आपला पईस इतका वकार राहाणार नाही. यैसे कितेक लोक त्याचे अस तजविजा देताती. नवाब गाजुदीखानाकडे कपितानाचे पत्राचा राबिताहि बरा आहे. नवाब माअलीखानाकडे जाऊन त्याचा मनोभाव नीट कळून घेऊन विस्तार लिहितो. पहिली चाकरी मेहनत करणे यैसे निरोपिल. माहाराजाच अन खाऊन सवते करणार नाही. चाकरीस चुकणार नाही. येकदा चाकरी नाट करून दाखवावी, सरफराजीस पावावे, हा मनात निश्चये केल आहे. माअलीखानाची पत्र राबिता गाजुदीखानाकडे फार आहे. निश्च(य)हि तैसच आहे. परंतु सिपाह खाले दबला आस. मुद्दक सोडून येता नये. आलियाने मुद्दक जातो. यैस नानापरी विचारात पडला आहे. सेवट त्याचा भाऊ अबदूल वाहबखानाबा जमाव घेऊन नदीवरी पावेस करितो. कपितानानेहि यैसच करार केला आहे. मा अलीखानाचे फौजेस रोज पावला पावण कठिण जाहल आहे. सास ८४९ तादूळ ८४९ कुलथी आहे. जिनस अरणास ठेऊन माअलीखानाकडे गेलो. पुढ होईल ते लिहिल जाईल. सरकारचे हरकारेपैकी मुकुंद नाईक दिला सुभानजी त्याने रोजमरेकरिता मनास आलेसारिख बोलून नव वकील घेऊन येतो आला आहे. यैस हलके बोललियाने वकार कवणेपरी राहील ? वरकड हरकारे गरीब कसिवी. सुभानजी नाकसवी आहे. पुढ तरी त्यास ताकीद जाहली पाहिजे. कासीद वितैना जालिया उत्तम आस. माहाराजी आज्ञा केलीप्रो घेऊन पावतो. येक दिवस माघ पुढ. कडपेवाला सिपायाचे दगेकडून पळून गंजिकोटस गेला. सेवाचोर होणार नाही हे विनंती.

¶Ramrai Nagnath sends news from the court of Mohammad Ali, who is reported to be bent upon destroying the power of the French.

१ तंजावर. २ मानाजीराव जगताप, तंजावरच्या प्रतापसिंहाचा सेनापति. + दबाव, इशत = Prestige.

छ २२ जिल्हकाद

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक शामराज यादव कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना यैसीजी. येथील क्षेम ताा भाद्रपद सुद १० सुा नारायेण पेठ येथास्थित जाणऊन स्वकीये क्षेम लिही ती आज्ञा केली पाहिजे. विशेषः—पूर्वी पत्रे सेवसी पाठविली आहेत ते पावली आसतील. त्याजरून वर्तमान श्रुत जाले आसल. तर नंतर फुलचरीस आले. कपिधान गोरदोर याची भेटी जाली. परसपरे बोलणे जाले. कारभार तो आवघा विस्कळीत जाला. परंतु उपद्रवापात परसपरे आहेतच. आम्हादेखता दोन जहाजे त्याच्या पातशाहापासून आली. मालहि सकलाद व रूपे वगैरे जिनस आला. त्यात फिरंगी पाच सातसे नवे आले. आणख जाहाजे येणार आहेत म्हणतात. आठ जाहाजे येणार आहेत. सत्येमध्ये देव जाणे. येथून तर पूर्वी सा जाहाजे गेली होती. पाच हजार फिरंगी येतात यैसे म्हणतात. काही फिरंगी आले. वरकडी येणार आहेत यैसी वार्ता आहे. येक जाहाज माहीबंदर येथून गाडदी याचे आले. हिंदू गाडदी आहे, परंतु नामी आहेत यैसे म्हणतात. त्यात च्यारसे माणसे आली. यैसी जमा होत जातात. वरचेवर नवाब सलाबतजंग याची पत्रे व मुसे बुसी याची पत्रे येतात. नवाब गाजुदखान याचे वर्तमान लिहितात. त्याजरून दोन जाहाजे फिरंगी येका जाहाजामधे तीनसे व माही बंदरचे गाडिदी मललीबंदरे मार्गे भागानगरास पाठविले. आणीकहि पाठवावयाच्या विचारात आहेत. आम्हादेखता तर इतकेच वर्तमान जाले. मार्गे आणिक पाठविले किंवा नाही हे कळत नाही. परंतु तिकडल्याच विचारात फार पडिले आहेत. परंतु करनाटकचा कारभार सुस्तीखाले पडिला आहे. भागानगराकडीलच उपद्राप येऊन पडिला आहे. जे ठाणी फुलचरीवाल्याची आहेत ते फुलचरीकराकडेच आहेत. जे चेनापटणवाल्याकडील ठाणी आरकाट प्रांताची आहेत ते त्याकडेच आहेत. फुलचरीवाला माणूस पाहून निगादास्त करितो. स्वार ठेवायाचा भर फारसा नाही. आगत्याआगत्ये ठेवितात. पायेचेच ठेवितात. मोठे बोडे भागानगराकडील येऊन लागले आहे. सलाबतजंगास आसरा तितकाच आहे. चकारपूर्वकाचे पुत्राचे स्त्रीचे समाधान केले की, चकारपूर्वक आहे आपण नाही

यैसे समजण. जीवात जीव आहे तोपावतो सोडनार नाही. चंदावरकरानी कौल देऊन विस्वासघात केला आहे. त्यासीहि समजल. यैसे म्हणून समाधान केले. पुढे होणजाणे श्रीआश्रीन आहे. दुसरे वर्तमान महमदआलीखानाकडील नंदराज विरादर देवराज दळवाई पटण व मुरारराज घोरपडे हे त्रिचनापलीस आहेत. त्याचा व महमदआलीखानाचा कजिया आहे. त्रिचनापलीचा किला घ्यावा आगर पैका घ्यावा. आवल तर किलाच घ्यावा. दुसरे जरूरीस पैका घ्यावा. त्यास महमदआलीखानास तो दोन्हीहि आनकूल पडत नाहीत. दरमिया लोक घालून ठराव केला की, दोन महिनियात किला देऊ अथवा पैका देऊ. यैसी रदबदली करून किल्याची बदोबस्ती करून त्याजपासून निरोप मागितला की देवनापटणास जातो. इगरेजास समजाऊ किला तन्ही देतो. आथवा पैका आणूण देतो. यैसा परसपरे निरोपानिरोपी ठीक करून बरोबर इगरेस व आपली फौज घेऊन देवनापटणास येतां वाटेमधे त्रिवादी गरूडनदीचे तिरी मातीचा किला आहे तेथे फुलचरीवाल्याचे ठाणे होते ते घेतले. दुसरे त्रिवणामल म्हणजे आरुणाचळ त्याचा देवलाचाच किला केला आहे तेथेहि ठाणे फुलचरीवाल्याचे होते तेहि घेतले. महमदआलीखान व आबदूलवाहबखान दोघे भाऊ बरोबरच त्रिचनापलीहून निघाले. येक तिसरा भाऊ व इंगरेज वगैरे त्रिचनापलीस ठेविले आहेत. नंदराज व मुरारराज घोरपडे त्रिचनापलीसच बाहीर आहेत. त्रिवादीस महमदआलीखानाचा मुकाम होता. त्यास देवनादपटणाचा कपिथान यास बरे वाटत नवते तो मृत्ये पावला. दुसरा त्याचा यैवजी चेनापटणाहून ये तोवरे त्रिवादीस महमदआलीखानाचा मुकाम होता. पहिला कपिथान देवनादपटणाचा तोच मुरबी महमदआलीखानाचा होता. नव्या कपिथान देवनादपटणाची व मा आलीखानाची भेटी जाली. त्यास म्हणू लागला की, तुम्ही जहाजे समुद्रातून घालणे व आपणाबरोबर जमियेत देणें. खुशकीहून आपण होतो. फुलचरी घेऊ. याने उतर दिल्ले की, त्याच्या पातशाहा व आमच्या पातशाहाचा सद्दख आहे. त्याची जाहाजे आमची जाहाजे समुद्रामधे येका बंदरावरून येकाची जातात. फुलचरीवाल्यासी बिगाड करनार नाही. तुम्हास जाणे आसल तर फुलचरीस जाणे. आमचे लोक तुमचे चाकर आहेत, ते तुम्हाबरोबर येतील. परतु फुलचरीवाल्याची तुमची लडाई होईल. आमचे लोक काही त्यासी भांडणार नाहीत. यैसा जौबूसाल जालियावर ते सुस्त पडले. मग काही दिवस त्रिवादीस राहून चंदीस गेले. चंदीमधे फुलचरीवाल्याने बरे सामान केले हांते. त्यास चंदीकरानी येऊ दिल्ले. पेठेतहि सिरले. जागाजागा लोक दबे धरून होते. राजगडावरहि लोक तयारच होते. मग येकायेकीच बरा मार जाला. लोक

महमदआलीखानाकडील मारले गेले. जखमीहि फार जाले. मोड जाला. मागे ते लागले. काही बुलगे लुटिले. येक हाती घेतला. च्यार ब्राह्मण पालखीपदस्त पालखीसगट धरले. चंदीपासून च्यार कोसावर येक पाले आहे तेथें मा आलीखान गेले. मागे हेहि गेले. दुरून हे लोक होते. तेथेहि टिकाव न जाला, दुसरे त्रिवादीसच गेले. त्रिवादी देवनापटणाहून पाच कोस आहे. देवनापटणाचे पछमेश आहे. फुलचरीवाल्याचे लोकहि दुरून दुरून आहेत. इंगरेजांची मा आलीखानाची रजबजल काये पडली आहे हे कळत नाही. प्रस्तुत करारवाकहि पुस्तपन्हा मा आलीखानाची चितापासून करीत नाहीत. परंतु आसरा इंगरेजाचा आहे. मिसर किलीस चेनापटणवाल्याचा बबरचीखानाचा दरोगा होता तो त्यानी वाढऊन त्रिचनापलीचे कुमकेश पाठविला होता, त्यानीच दोन लडाया मारल्या. त्याचाच कारभारांतच हा विल्हे लागला. फुलचरीवाल्याकडील लोकहि त्याने धरले. त्याची वस्तभावहि त्याचे हाती लागली. बरा वाढला. नावलौकीक बराच जाला. त्यास तो मागती चेनापटणवाल्याचे भेटीस गेला. त्यास गर्वहि फार जाला. वस्तभाव तफावत केला जैसे त्यास दिसून आले. येकाचे येक मुदई. दुसरे चंदा हाती सांपडिल्यावर कसा मारला? मातबर माणूस सापडल्यावर आनुमोदन कसे दिले? जैसे दोनच्यार आरोप त्यावर आणून त्याचा सेंदूर उरला (उडला?) चेनापटणांतच आहे. हलका केला आहे. आबदूल वाहबखान आरकाटात आला आहे. तेथे पहिले ठाणे इंगरेजाचे होतेच. परंतु अद्याप आमल कोणाचाहि मुखरूप चालत नाही. अद्याप उपद्रापच आहे. येकास गाजुदीखानाचे बल. येकास सलाबतजंगाचे बल. मुलूख खराब पडिला. कोन्ही खाबंद नाही. नंदराज व मुरारजी बो त्रिचनापलीस आहेत. त्याचा वायेदाहि पुरा जाला. त्रिचनापलीस रसद पटण्याच्या मुलुकातून येते. ते पटणवाल्यानी बंद केली. त्रिचनापलीस महर्ग आहे. मा आलीखानाचे भावाने बहुत मिनत केली. तेव्हा मुरारराज यानी दोनसेगोण्याची परवानगी देऊन किलियात जाऊ दिल्या. मा आलीखानावरहि सिबंदीचा फार कजिया आहे. आम्हादेखता इतके वर्तमान जाले. मागे काये वर्तमान जाले आसल ते कळत नाही. सरकारात वरचेवर बातमी येत आसल. सेवकाचे वर्तमान फुलचरीमध्ये आसतां कपिथानास पुसिले की, सोळा महिने तुम्हापासी जाले. कार्येकरून देतो म्हटले त्यास दिवसे दिवस हे अवस्था होत चालली. पुढे येजमान स्वामीपासी आपली आबरू कसी राहील? त्यास म्हणो लागला की, चंदी जिजे गेला. आपण आर्थेकरून बुडालो. हा बंदोबस्त जाल्यावर कार्ये

होईल. तुम्ही राहणे. यैसे म्हणू लागला. सर्वा गोस्टीची प्रतिकूलता. ते तो आपल्या फिकिरीत आहेत. निरोप तो देईना. म्हणो लागला रामदासपतास आपण बहुत लिहून हायेराण जालो की, श्रीमंत प्रधान पंडित बहुत थोर मनुश आहेत, त्यासी बिगाड न करणे. नाहक बिगाड केला. सेवटी आपण मरून गेला. सलाबतजंगाचे घर बुडाविले. त्यानी गाजुदीखान आणिला. आता कोन्हाप्रकारे विवेक होये तर बरे. आपण त्याचे आज्ञेवेगळे नाही. आणीकहि कितीक बोलण चालणे उभयेता स्त्रीपुरुशाचे जाले. आपण उतर दिले की, तो समये गेला. ठिकाणीच ग्रहस्त आसता तर उतर प्रतिउतर होते. परतु त्याचा आग्रह फार. निरोप जाला पाहिजे. तुम्ही भागानगरास जाऊन, मुसे बुसेची भेटी घेऊन मग धण्याकडे जाल तर निरोप देतो. जरूरीस मान्ये. येजमान स्वामीकडे जाऊन मग भागानगरास जाईन म्हटले तर नायेके. तीन दिवस रदबदल पडिली. निरोप देईना. प्रधानपंतास आपण लिहितो. तुम्हावर इतराजी करणार नाहीत. येथे जाहाजात बसून मछलीबंदरावरून भागानगरास जाऊन जाणे. उतर दिले आपण आथवा आमचे वडीलहि बसले नाहीत. जसे तसे मोडिले, परतु स्वामीचे पायाची आण बाहून घेतली. आणिक सफथा उदंड घेतल्या. भागानगरास जाऊन मुसे बुसेस भेटण. ते काये उतर सागतील त्याजप्रमाणे पंडित प्रधान सांगणे. आमचा पंडित प्रधान याचा प्नेह होये ते करणे. जरूरीस मान्ये केले. काही बाकी मुसाफीची राहिली आहे ते पुरती व्हावी आहे. बरोबर त्याची माणसे आहेत. वाटेतूनच परभारे यावे तर स्वामीच्या पायाची शपत घेतली आहे. त्याचे करतुव तर कोठे दिसत नाही. परतु बेईमानी आम्हावर ठरावितील. याजकरिता जरीदा भागानगरास जातो. येथून भागानगर नव गावे आहे. अभिप्राव तेथीलहि कलल. होणार ते जाले. पुढेहि होणार ते होईल. सर्वत्र बोली हेच जाली. तमाम लोक म्हणतात की प्रधानपंतासी बिगाड केला. त्याचे फळ हेच की, त्यानी पातशाह यास लिहून पाठविले. होलकर सिदे यासी लिहून पाठविले. नवाब गाजुदीखानास घेऊन आले. त्या प्रांतीचे वर्तमान तमाम मनास आणिले आहे. येतेवेळी आरणी, वेळूरचे किलेदार मूर्तजाखान व सातगडचे किलेदार हिरासदनखान याशी भेटी जाली. तेथून कडपेयासी आलो. उभयेता पटाणाची गोस्टीमात आभिप्राव कलला. राजश्री श्रीपतराज विठल याची भेटी जाली. वर्तमान कलले. कनोंलावरून मार्गच. तेथे मुजफरखान याची भेटी जाली. तेथीलहि आभिप्राव सर्व कलला. त्याचे वकील गोपीनाथपंत त्याची पत्रे व सरकारचा आवधा आभिप्राव सांगितला. कितीक बोलणे आहे ते सत्वरच सेवेसी येतो; विनती करणे लागते. वकिलानी

मुजफरखानास लिहिले आहे की, श्रीमंतानी खर्चास देतो म्हणऊन कबूल केले आहे. मतालबहि नवाब गाजुदाखास लिहून पाठविले आहेत. होल्करासहि लिहिले आहेत. लवकरीच करून पाठवितो; म्हणऊन लिहिले आहे. ते सर्व त्यानी सांगितले. बजिनस पत्रेच दाखविले. त्याचा निरोप घेऊन गदवालास आलो. मार्गच गदवालावरून. रामराऊ गदवालकर याची भेटी जाली. हे आवघे स्वामीच्या पायासी रजू आहेत. परतु मजला सेवेसी येऊ देणे. मुजफरखानाचे माऊ धाकटा हसनूदीखान देवनापटणास त्रिचनापलीहून गेला आहे. तो त्याचे आटकेत आहेत. कलले पाहिजे. फुलचरीकराची माणसे गुप्तरूपे आतेस्ते चेनापटणास जातात. त्याचीहि येतात. काये विचार तो कोणास कळत नाही. कितीक गोष्टी या दिवसात साधल्या पाहिजेत. समये हाच आहे. सर्व लोक पालेकर वगैरे स्वामीचे लगामी लागणार आहेत. परतु त्याचे विचार वेगळे आहेत. ते काही कागदीपत्री लिहीता येत नाहीत. गब्बानें गडी साधून करनाटक आपले करावे. समये हाच आहे. कडपेकरावर सिबंदीकरानी फार दंगा केला. आबरू काही ठेविली नाही. सेवटी घरात भावाबंदात भेदभाव करून, जमातदार फोडून त्याचा जीवघात करावा, दुसरियासी उभे करावा, येसा विचार जाणऊन तो रात्री पळाला. तो कसवे माहाल प्रात कर्नेळ ते ठाणे मुनवरखान बिरादर हिमतबाहादरखान याचे हाती आहे. तेथे येऊन गढीत लपला. पाच सात दिवस ठिकाणच लागना. परतु मुनवरखानास ठाऊक होते. हायेगणपलीच्या किलियासी जाऊन वेढा घातला होता. तेथेच खेळ रचिला. मग मुनवरखान दरमियान पडिला. चौथाई तलब सोडावी. जे लोक ठेवणे ते ठेवीन. दूर करणें ते करीन. हाजिरी गैरहाजीर पाहीन. स्वार जमातदारानी लिहवावे, आणि पुढें दाखलादुखला काही नाही. त्याजप्रमाणे डक(?) भरून द्यावा. जातीचा कारभार. कोन्ही कोणास मानीत नाहीत. त्याजमुळे त्याची फौज कितीक उठून कडपियासी गेले. फौजचा कारभार विस्कलित जाला आहे. सिराले कसबा नबलीयाहून पाच कोस कडपियाचे वाटेत आहे. तेथे फौज उतरली आहे. लोक उपासी मरतात. उठून जातात. मातबर आहेत ते सिरालीजवळ उतरले आहेत. तेहि ठाणे मुनवरखानाचे आहे. आबदूल नबीखान यासी मुनवरखान बोलीचाली करून जमातदाराकडे येत होता. त्यास वर्तमान कळले की तमाम पठाण जमातदार यांनी विचार केला की, मुनवरखान याच्या गला पडावे की, पळविलेहि याने आणि आपल्या गढीत ठेविले आहे, आणि आपणच मध्यस्ती करितो. येसे वर्तमान कळून सिरालीयाचे गढीत येऊन मुनवरखान दोप्रहरारात्रीं येऊन राहिला. ठाणे त्याचेच आहे. दरवाजियावर

मजबुती केली. लस्करात न गेला. येक येक जमातदार बोलाऊन बोलीचाली करितो. यैसे वर्तमान येथील. खुद त्याचेहि सिबदीचा हाच कजिया. उपासी मरतात. दंगा करितात. ताल कोठे राहिला नाही. मुसे बुसेकडून येक हाती गोरदो यानी देविला आहे. तोहि त्याने दिवहा तर घेऊन येतो. आले ते काशास टाकावे. तमाम करनाटकचा विचार मनास आणिला आहे. सत्वर सेवेसी येतो. जयराम सदासिव हुसेन दोस्तखानापासी होते त्यास सोडले तेव्हा बरोबर गेले होते. च्यार पाच वरसे त्या प्रांते होते. मातबर आहेत. बाकीफ मनसुबेबाज आहेत. तेहि बरोबर आहेत. सेवेसी येतात. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञासी.

¶*Shamrao Yadav to the Peshwa giving news from Karnatak: the arrival of a fresh contingent of French soldiers, the constant correspondence which the French carried on with Salabatjang, the differences that had arisen between Mohammad Ali and Murarrao over the payment of tribute and the possession of the fort of Trichinopoly, Muhammad Ali proposing to the English to lead an attack on Pondicherry and the English refusing help; a skirmish between Muhammad Ali and the French at Gingee, the successes attained by Clive over the French and his subsequent elevation in the service, the French Governor finding fault with Ramdaspani for creating ill-will towards the Peshwa and the standing discord between the several petty states in the Karnatak are the main items mentioned in this letter.*

No. 85]

[Received on 17-10-1752—written in August.

पौ छ ९ माहे जिल्हेज सुा
सलास खमसैन मयां व
अलफ अश्विन शुध विज-
येया दसमी

श्रीसुबराज

श्रीमन्माहा मातुश्री
साहेबाचे सेवेसी

आईसाहेब

सेवक मुरारजी हिंदुराव घोरपडे वजारतमाव कृतानेक शेवेसी विज्ञापना विनंती. येथील क्षेम ताा श्रावण वदी पावेतो साहेबाचे कृपाकटाक्षे-
कडोन सेवकाचें व सेनेचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. वो राजश्री जीवणभटबावा व राजश्री जिवाजीपंत यानी साहेबाच्या कृपा अंतःकरणाचा आशय विस्तारेकडोन लिहिल्यावरून, परम संतोश जाहाला. अशास पूर्वीपासोन या घराणिगावर कृपा करून वडीलवडिलादारम्य सेवा घेऊन, उर्जित करीत

आलां. पुढेहि ममतायुक्त सेवकाचे हातून सेवा घेऊन, चाळवणार साहेब धणी समर्थ आहां. तिरचनापली व चंदावर देवब्राह्मणांचे राज्य, यास चंदाखानानें उपद्रव केल्याकरितां सेवकानें पटणकर व नवाब महंमदआलीखान यास सामील करून घेऊन, चंदाखानासी युध्यप्रसंग केल्यास, साहेबाचे पुण्यप्रभावंकडोन पातशाःजादेप्रमाणें चंदाची दौलत होती. दौलतसहित अमित्र हतप्रभ जाहाला. साहेबांस येश येऊन देवब्राह्मणराज्यास निरोपद्रव जाला. याउपरी इकडे गुंता नाहीं. इतःपर साहेबाच्या दर्शनास येऊन, दर्शन घेऊन, सेवा करून दाखऊन, उजित करून घ्यावें हाच आहिर्णीसी ध्यास लागला आहे. तदनरूप अविलंबेच येत आहो. मुख्य गोष्टी हे दौलत बोटीस पडोन, कसालियाखालें आली आहे. दौलतचा व सेवकाचा उधार करून, कृपा करणार साहेब धणी मायेबाप असां. वरकड कितेक अर्थ उभयेता मारनिलेस लिहिला आहे, ते विनंती करितील; तदनसार समर्पक करून सेवकास आज्ञापत्र सादर करावया धणी आसा. सेवेसी स्तुत होय. मुख्य विचार सेवकावरी दया करून, सेवा घेणार साहेब समर्थ आहेत. हे विनंती.

¶Murarrao Ghorpade to Tarabai announcing his victory over Chandasaheb.

No. 86]

[16-11-1752

छ १० मोहरम

श्री

सेवेसी आज्ञाधारक नागोराम चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. सेवकाचें वर्तमान छ ९ रोज गुरुवार दीडप्रहर रात्र स्वामीचे कृपादृष्टीकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असें विशेष. स्वामीची आज्ञा घेऊन निघालो ते ती घटका रात्रीस लष्करदाखल जाहालो. लष्करांत येताच परभारेंच नवाबाच्या डेरियास गेलो. राजश्री परशराम माहादेव याची मुलाजमत करविली. आपला स्नेह होणार म्हणोन आम्ही आल्या आगोवरच त्यास त्याचे बातमीबद्दल वर्तमान आलें. दुसरें पातशाही फरमान आला याजमुलें नवाब आपले जागां बहुत आनंदात होते, त्यामुळे लोकाही नजरा दाखविल्या, ते समर्थी आपणहि रुपये ५ नजर केले; ते समर्थी शाहानवाजखान व मुसाभुसी व मुस्तेदखान त्रिवर्ग जवळ होते. रुमीखान यांणीं वर्तमान निवेदन करावें तों नवाबांनी आपले फरमानीयाचे हर्षाचे वर्तमान सांगो लागले. आम्ही (मुबारक)

म्हणोन उत्तर दिलें. त्यांजवर मुस्तेदखान यास मुख्यांनीं आज्ञा केली कीं नागोराव यास परवाना वाचून दाखवणें. मग परवाना वाचतेसमयीं नवाब आपलें स्वमुखें सांगेत. मर्दुमीची तारीफ फारशी व सुभेदारी तुमची तुम्हास बाहाल. तुम्ही व राव पंडित प्रधान येकदिल राहोन मुलकाचा बंदोबस्त करणें; त्यासहि आलाहिदा फर्मान रवाना केला आहे याप्रमाणें आम्हास समजाविलें. मग कपितान व रुमीखान ऐसैं त्रिवर्ग विसोन सर्व वर्तमान ध्यानास आणिलें. मग शाहानवाजखान यास बोलाऊन आणून आम्हासी उत्तरें प्रतिउत्तरें जाहालीं. स्वामींनीं ज्याप्रमाणे आज्ञा केली व * * * दिली होती तिचा पारशी मसुदा करून दाखविला. मग त्याणीं दोन तीन कलमांची रदबदल घातली. त्यांत सरदाराचे गांव मात्र न द्यावे म्हणोन आम्हासी जाबसाल करूं लागले. मग आपण उत्तर दिल्लें कीं या गोष्टीनें परिणाम (शे)वटास जाणार नाहीं. आम्हास आधीं त्या गोष्टीचें अगत्य; (तो) मजकूर होऊन आल्याउपर उभय पक्षीं योग्यता घडेल; त्याजवरून त्यांनीं ते गोष्ट कांहींशी साहालीसी जाहाली. बाकी मुख्य खानदेश व संगमनेर व जुन्नर हे जाहागिरा मुदाबरहुकुम गाजदीखान याचे बरहुकुम सनदा करार केल्या. सरदारांच्या गांवाची मात्र रदबदल आहे. तेहि होऊन येईल. बाकी मुदे रकारपूर्वकाचा व तत्वाचा हात व परिछिन होत नाहीं. करनाटकचा वाजबी चवथाईचा रुपया द्यावासा करार जाहाला. याप्रमाणें करार मदार होऊन कपितान आम्हास आपल्या * * * * घेऊन येऊन स्नेहाचा भाव परस्परें उभयेपक्षीं बोलतां रुमीखान यांणींही स्वामीचा स्नेहाचा व शूरत्वाचा फारसा सांगितला. फिरंगी संतोषांत पावला. कितेक आपलें भाषण रुमीखान यास सांगितलें कीं * * * मेस्वर करितों कीं त्याचा आमचा मिलाफ जाहालिया उत्तम गोष्ट आहे. उदयिक शुक्रवारीं प्रहर दिवसास रुमीखान यास घेऊन सेवेसी येतों; सेवेसी आल्यानंतर मुख्याचा व कपितान याचा स्नेहभाव सर्व मजकूर निवेदिला जाईल. आपण बहुत सावधपणें असत जावें. कपितान याजकडील तो निसदेह आपणांस जाहाला आहे; परंतु दुसरें-कडील मोगली मसलत कलत नाही; आणि निमित्यास मात्र मी आहे; याजकरितां बहुत सावधपणें राहात जावें. उदयिक नवाबाचें कूच होऊन नारंजानदीवर (?) येथून कोंसावरी मुकाम आहे. सेवेसी श्रुत व्हावें याजकरितां लिहिलें आहे हें विज्ञापना.

¶Nago Ram writes to the Peshwa describing the delight of Salabatjang on receiving the firmans from the Emperor, which he read out to the writer. The Emperor—he adds—bestowed the Subhedari on Salabatjang, and asked him to administer it in consultation with the Peshwa. The writer refers towards the end to some other jagirs and jamidars regarding which the Nizam held a talk with Rumikhhan and Bussy.

श्री

श्रीमंत राजश्री रावसाहेबाचे
संनिधानास

सेवक लक्ष्मण तिमजी व वेंकटराव तालुक कृष्णाचार्य वकील चंनापटण कृतानेक सास्टांग नमस्कार विनंती उपरी. येथील क्षेम ताा वैशाख सुा १० वास्तव्य बंदर चंनापटण साहेबाची कृपा जाणून साहेबी आपलें सांब्राज्यवैभव लेखनाज्ञा केली पाहिजे. यानंतर येथील वर्तमान. नवाब माहंमद आलीखान तथीपासोन चंनापटणासमीपच आहेत. मोहिम आरकाट प्रांतेस निघणेस बरोबर जमाव नाही. खर्चाची सरंजामी नाही. यास्तव नवाब यानी गोरंदुरास अनुसंधान लाविले कीं जाहाजे बंगालेहून जंगी आले आहेत. त्यासमई हजार फिरंगी व खर्चाची मदत करून देणे म्हणजे पाळेगार व फरासीस यांवरी मोहिम करूं म्हणालें. त्यास गोरंदुरानी जबाब दिले कीं पूर्वीपासोन हिसेब करून वसूल बाकी ठराऊन मावील गुंता वारणे म्हणजे अईदेस येक गोस्टी केली जाईल. सर्वदां याच प्रकारी हिसेब न पाहतां पैके कोठ पावेतो घ्यावे म्हणून या प्रकारी जबाबस्वाल जाहला. यैस असतां येकायेकीं इंगरेजाची व फरासीसाची लडाई पडली. आगोवर फरासीस यानी पाण्यात बारा १२ जाहजें जंगी तयार करून देवणापटणचा किला घ्यावा म्हणून हे बारा जाहजें ब्रिलंगर करून देवणापटणासमीप राहिले. हे वर्तमान इंगरेजास कळून सामानसहित जंगी जाहजें ९ निघालें त्यापैकीं च्यारी जाहजें मागें राहिले. बाकी पांच जाहज आठ मकटसहित (?) देवणापटणासमीप पोहचले. हे जाहजें पाहतांच फरासीसाची बारा जाहजवालेनी लंगर काहडून माघे सरकले. इंगरेजांची पांच जाहजें त्यांचे बारा जाहजावरी नजीक पोहचोन पाण्यावरीच बरी लडाई जाहली. फरासीसाची दोनी जहाजें तोफाचे माराने फुटू(न) तमाम पाणी भरून बुडाले. येक सरदारहि ठार जाहला. बाकी १० दहा जाहजें थरून राहाणेस ताकत न होतां पुलचरीपावेतो राहिले नाहींत. लडाईचे समई दिवस चारी घडी बाकी राहिली होती. अणिखी च्यारी घटका दिवस असता म्हणजे फरासीसाचे जाहजें तमाम चंनापटणास धरून आणणेचा योग होता. चुकला. पाण्यात इंग्रजाचा बहुत चमत्कार चालतो. यैसे असतां फरासीसाचे जाहजें पुलचरीस पोहंचल्यानंतर त्यामधील लोक अवघे उतरून खुषकीने दीड हजार फिरंगी व च्यारी हजार बार व तोफा २० व स्वार

२०० याप्रकारी येऊन देवणापटणास मोहसरा देऊन मोचें लाविले आहेत. गुडलुरांत इंगरेजाचें ठाणा होता तो वलंदीवालेस इंग्रेजानी दिल्ले तेथें वलंदीवालेचा निशान ठाणा आहे, यास्तव फरासीसानी आपणाकडूनहि तें जागा वलंदीवालेस दिल्ले. पुढें देवणापटणावरीच शाहा पडून मोचें लाविले आहेत. येस असतां आठ रोजाखाले देवणापटणचे किलेंतील लोक निघून मोचेंवरी पडोन पंनासजण फिरंगीस ठार मारिले व कितेक बारहि मारले गेले. इतकेंत फरासीसाकडील सरदारास खबर कळून कुमक करितांच इंगरेजाचे लोक परतून किलादाखल जाले. परंतु फरासिसाचें जमाव फार आहे. इंगरेजाची कुमकहि पोहचत नाही. फरासीस देवपटणचे किलेवालेस सांगून पाठविले कीं आमचा जमाव बहुत आहे, तुम्हाकडून जुज निव्हा होणार नाही. किला सोडून निघून जाणे, म्हणून सांगून पाठविले. त्यास तेथील कपितानाने त्यासी पांच दिवसाचा वाईदा करून येथें चंनापटणास गोरंदुरास लिहिला. त्यास गोरंदुरानी जबाब लिहीले कीं कुमक पाठऊन देतो. हिमत न टाकतां धीर धरून किलेंत राहणें, म्हणून जबाब लिहिला. कुमक अद्याप पोहचला नाही. किला अमाळसें जेर जाहला आहे. यास गोरंदूर आम्हास म्हणूं लागले की पूर्वीपासोन आम्ही श्रीमंतासी व राजश्री रावसाहेबासी येखलासी केल्यास या समयास कुमक केली पाहिजे. रावसाहेबी सर्वदां काळे माणसावरीच मोहीम करितात, परंतु गोरे माणसाची तंबी करून त्याकडून येवज घेत नाहीत, यासमई खासखा त्यानी कुमक केलियां मामला बंदोबस्त होऊन येईल म्हणून गोरंदूर म्हणू लागले. त्यास आम्ही जबाब दिल्ले कीं गोस्टीने फौजा येणार नाहीत. नजरन्याज मातबर व सिपाई लोकांचा खर्चाचे येक तह करून लिहून पाठविलिया फौज येऊन फरासिसाचे तंबी करून तुमचा मामलाहि बंदोबस्त करून देतील म्हणून जबाब दिल्लें. हाली गोरंदूर यांचे पत्र थैली येक पाठविलें असें. त्यांनीं थैली आम्हाकड देऊन आठ दहा दिवस जाहले. आचार्य यानी निवर्तले कारितां येकास येक पाठवणेंस जाहालें नाहीं. अतां मुजरद जोडी सटवाजी व नरसिंगभाज कासद यासमागमें देऊन पाठविलें असें. चितास आणून जबाब निरोपिले पाहिजे. तिरपतीचें वर्तमान राववाचारी व रो बाळकृष्णशास्त्री हे कितेक फौज जमा करून तिरपती ठाणा बसवावें म्हणून तजवीज करून गोविंदराज पटणासमीप उतरले असतां तिरपती श्रीनिवासाचारिने तीनीसेहे बार व कर्नाटकी प्यादे पांच सातसे हें जमाव करून लडाईस गेला. त्यांचे व यांचे जुज होऊन राववाचारी मारले गेले. रो शास्त्रीबावा पलाकड निघून गेले. या प्रकारी नवाबजीचेथें वर्तमान आला. या विचारास गोरंदूर म्हणूं लागले कीं, आम्ही राजश्री रावसाहेबाचे श्रेहे संपादून सालहासाल चौथाईची मामलत करीत जातो.

मध्ये या प्रकारीं किरकूळ उपद्रव करणेचा निमित्त काय? त्यास आम्ही जबाब दिलें कीं जेथपावेतो पुण्यक्षेत्र देवाब्राम्हणाचीं स्थळें असतील तें सर्वांही उत्थार व परिपाळ करणेस्तव श्रीमंत साहेबीं अवतार केला आहे. या गोस्तीचा खेद न मानणें म्हणून जबाब दिले; व नवाबहि याच प्रकारीं म्हणूं लागले. तो मजकूर सर्वांही रो अपाजी जिवाजी यानी लिहिले आहेत त्यावरून विदित होईल. आजीचे रोजी रो मुरारीराऊ घोरपडे ममलकतमदार यांकडील जोडी गोरंदुराचे नावी कागद घेऊन आले, त्याचें मतलब काही कळले नाहीं तेही मनास आणून सेवेसी लिहून पाठवीत असों. विदित होये. वेदशास्त्रसंपन्न कृष्णाचार्य यांचे मजकूर प्रत्येक पुर्वणी विनंती लिहिली असें. अम्ही साहेबांचे म्हणऊन चनापटणांत राखून असों. पुढें अम्हास काय आज्ञा ते निरोपिलें पाहिजे. रो आनंदराऊ कैवारकर यांसमागमें सुलतानी बनात ताकें २ व मखमल गज १३ व बागड कोटबास व पसेटिचें नजर बा दुर्गंगी पिवळे तांबड्या रंगाची बनात उत्तम गज ३ व सुजनी १ याप्रकारें पाठविलें होतें, ते साहेबाचे संनिधिस पावले अद्याप न पावले कळत नाहीं. पावले असल्यां जबाब निरोपिलें पाहिजे. साहेबी आपशानी कागद पाठवणे म्हणून निरोपिलें होतें. येथें तलाष केलें मिळत नाहीं. तलाष करून पाठऊन देत असों. पिस्तोल पूर्वी पाठविलें होतें आणखी पाहिजे असल्यां खरिदी करून पाठवीत असों. माघें अमृतराजकीड च्यारी वडियालें पाठविलीं होती संनिधीस पावले न पावले कळत नाहीं. अणीक पाहिजे असल्यां पाठऊन देऊं. अतां बंगालाहून नवे तोफ वगैरे जिनस बहुत आले आहेत. परंतु माहाग फार; काहीं जिनस पाहिजे असल्यां संनिधीस पाठवीत असों. हे वर्तमान सर्वांही चिंतास आणून पुढे आम्हास काय आज्ञा ते निरोपिलें पाहिजे. अभिज्ञाप्रति बहुत लिहिणे शक्त नव्हे. कृपा करावी हे विनंती.

¶[News-letter from Madras. The letter speaks of a sea-fight between the English and the French in which the latter were worsted.]

No. 88]

[1753]

हे गोष्टी तुमच्या स्नेहापासोन दूर आहेत. जैशा येकनिष्ठतेच्या गोष्टी बोलतां तैसी वर्तणूक केली नाहीं. तुमच्या पूर्वश्रेहावर दृष्ट देऊन फौज इकडे न पाठविली. तुमचा विचार ध्यानास आणायोस्तव मजला आधीं तुम्हाकडे पाठविलें. आतां तीन साला मामलत विले लाऊन माझी रवाणगी केलिया उत्तम. नाही तर

आम्हावर शब्द नाही. पुढें फौज येईल मुलक खराब होईल. यैशा कितीक प्रकारें साहेबाची सलाबत व दाब दाखऊन जबाबस्वाल केला व साहेबाची मुखोत्तरशब्दरत्नें हृदयपेटांत निक्षेपिली होती तें खानाचें कर्णारूढ करून भूषणार्थ केली. सर्व गोष्टी यैकोन उतर दिल्लें कीं आम्ही आतां त्याच तज-विजीत आहों. सत्वरीच तुमची रवाणगी करितों. खा(तरजमा)असों देणें. पठाणी दरबार, बोलण्याचे (फार, करण्याचे) मानसिक आहे, पुढें प्रसंगानसार रूपस येईल ते खरे. त्या उपरी पटिया देऊन आम्हास निरोप दिलहा. थैली व वल्लें आबदुलमजीदखान दरबार करून बसले होते तेथें येऊन त्यांस दिल्ली. पत्र वाचून पाहिलें व वल्लेंहि सोडून पाहिलीं व बोलले कीं ज्याप्रमाणें आमच्या वडिलांही तुम्हासी जबाबस्वाल केला त्याचप्रमाणें सत्वरीच तुमची रवाणगी करितो. त्या उपरी त्यांचाहि निरोप घेऊन बिज्हाडास आलो. परस्तुत चार हजार फौज चाकर आहे. त्यात दोन हजार फौज निसबत सिलेमखान कारभारी. ते खाऊनपिऊन खुशाल वरचे दुरे (?) आहेत. बाकी दोन हजार हजुरात खानाकडील. ते लोक मुमें खराब आहेत. तिसाला तलब सरकारांत चढली आहे. त्याचा निकाल यैसा जाला कीं चौथाई तलब लोकांही सूट द्यावी. बाकी तलब राहिली ते दोन सालांत मुलकावर तनखा करून द्यावी यैसा तह जाला आहे. सिधोटेंत पहिल्यापासोन आबदुलमजीदखानाचा अमल आहे. त्याच्या परवानगीखेरीज मणुश किल्यात येत जात नाहीं. खानावरहि त्याची चौकी. घडिघडि क्षणक्षणाची बातनीं राखीत आहेत. यैसी खबरदारी आहे. पठाणांचा कुल मुलक बावीस लक्ष रुपयाचा. पांच सरकारा. सरकार गुती व खम्म व गुरंकुंडा व गंजीकोटा व सिधोट यैशा पाच सरकारा. मिळून बावीस लक्षाची तनखा आहे. त्यापैकी पालेगैराखाले दाहा लक्षाचा मुलक आहे व बारा लक्षाचा खानांचे कमायेशीत आहे. कुल पालेगरसुधा बारा लक्ष वसूल होत आहेत. परंतु अमलाची * * * याकरिता पालेगर करारवार्कई पैसा देत नाहीत, बॅल्के जबरदस्तीनें खानांचा मुलक व ठाणीं हिरूण घेतात. गुतियाचे ठाणे व मुलक असता जबरदस्तीनें मुरारराव घोरपडे यांहीं ठाणें हिरून घेतलें. आधीं मुरारराव याहीं महमदआलीखानासी श्रेह करून दोन लक्ष राना त्यापासोन घेतले व फुलचरीकर फिरंगी यांचे पारपत्य करितों म्हणौन फुलचरीस गेले व

१ कान उपटले.

२ अल्प; जबळजबळ नाहीच.

३ विडे.

४ लखोटा पत्राचा.

५ हुजरात, खाशी फौज.

६ लुटारा; लुगारू; पेंडारवजा.

७ पगार; बाकी.

८ ठराव.

९ जहागिरदार संस्थानिकासारखा कर्नाटकांतील एक वर्ग.

१० घडल्याप्रमाणें; बरोबर; अचूक.

११ बळेकें = किंवहुना.

त्यांचा मुलक खराब केल्यानंतर फिरंगियाही मुराररायांसी इनेहे केला. तेव्हा त्यांतच मिळून महमदअलीखानांस बुडवितो म्हणून दोन लक्ष रुपये घेण्याचा तह केला. येक लक्ष र्हा फिरंगियाही नगद दिले, बाकी लक्ष र्हा कार्यसिंधि जाल्या-उपरी देऊं म्हणून करार केला. त्यावरून मुरारराव सात हजार फौजेनसा फुलचरीचे फिरंगियास समागमे घेऊन अरकाटेवर आले. तेथें महमदअली-खानांचे ठाणे व देवनापटणचे फिरंगी होते त्यासी व मुरारराव फुलचरीकर फिरंगी समागमे होते त्यासी युध्यप्रसंग जाला. मुराररायाचा मोड जाला. पळून गेले. म्हणून येथे वार्ता आहे. महमदअलीखानहि आपल्या फौजेनसी बाहेर निघाले आहेत. नवाब सलाबतजंग यांच्या शैल्याहून काली आमचे वकिलाचे पत्र आले कीं शेख अलीखान जुनेदिन नवाबाची मातुश्री अवरांगाबादेस होती तिजला आझेप्रमाणें समागमे घेऊन येऊ लशकर दाखल जाले. लशकरचा मुकाम राजूर नजीक निरमल येथें मुकाम आहे. निरमलकराचा मुकदमा फैसल जाल्यानंतर भागानगरप्रांती जाणार यैसा मजकूर लिहिला होता. काली रात्री खानाकडील जासूदजोडी साहेबाच्या शैल्यातून बातनी घेऊन आली कीं रायेदुर्गाची खंडणी पंचेवीस लक्ष रुपये मुकरार करून पुढे चित्रदुर्ग व सिन्याकडे श्रीरंगपटणचे रुखें लशकर गेलें. पूर्वी हुनूरप्रांती शमशेरबाहादुर वगैरे फौज आली होती तेव्हा पठाणांहीं बहुतसी सलाबत मानली होती. हे लोक काबूची, जैसा शहचा रोख पाहातात तैसा जवाब स्वाल करितात. दाहा हजार फौज मातवर सरदार उगाच या प्रांती चालीपनास कोसी शह असता तर येथील पालेगर लाखो रुपये देत यैसी संस्थानें आहेत. साहेबाचा पुण्येप्रतापकटाक्ष थोर आहे. येथामतिप्रमाणें जवाबस्वाल करून सत्वरीच येथील वकील समागमें घेऊन येतो. खानाचे दिवाण, नांवाचे त्रिमलराव नामे पणतू अंतो साबाजीचे आहेत. कुलकारबारी सिलेमखान व बाकरअलीखान आहेत. आम्हीं त्यांच्याच विद्यमानें आपला जवाबस्वाल करितों. येथील निरखवजन पके दर रुपयास हरभरे पंधरा सेर व कुलथी वीस सेर व तूप तीन सेर, गुल सा सेर, मीठ वीस सेर, गहू पाच सेर, जोरी बाजरी वीस सेर, या प्रमाणें निरख आहे. परंतु चान्याची बहुत कमती आहे. पावल्यास गवताचा भारा यैसा मिलतो कीं येक्या धोडियाचे पोट न भरे. अबदुलमजीदखानास सरदारी दिल्ली म्हणून सरवरखाननामे खानाचे पार्लकपुत्र व गनिमियाखानाचे पुत्र जे कडपियात आहेत, याणी तेथील बंदोबस्ती करून

आपल्या जागा खबरदार आहेत. येथे जबाबस्वालाची गोष्ट येकावर येक झोकितता. घरचा फिसाद येकाच्या गोष्टीत येक नाहीत. आजी आम्ही जबाब-स्वालाची बहुतसी निकड केली की आमच्या खाविंदाचा हुकूम दोन रोजाहून ज्यादा राहायाचा नाही. त्यास च्यार रोज आम्हीं तुमची वाट पाहीली. उदईक हेरगीज आम्हीं राहात नाहीं. त्यावरून बाकरआलीखां कारबारी म्हणूं लागले की च्यार गोष्टी नवाबास समजाऊन सागतो. जलदी न करणे परंतु हे लोक कावूची. याच्या बोलण्याचा इतबार नाही. नाक धरावे तेव्हा तोड पसरितात. वकील समागमे देऊन सत्बरीच खाणगी करितो यैसे बोलतात श्रीनिवासराव नामे वकीलहि समागमे देयास नेमिला आहे. जे काही बोलतात त्याची पैरवी^२ करित नाहीत, यावरून इतबार येत नाही. साहेबाचा पुण्य-प्रताप थोर. सत्बरीच सेवेसी येऊन सविस्तर वर्तमान विनंति करितां. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

||News-letter to the Peshwa from his Vakil with the Nawab of Karnool. The paper contains two sheets, Nos. 3 and 4 ; the first two are missing.

No. 89]

[Just after 30-5-1753?

श्री

श्रीमंत राजश्री रावसाहेबाचे
संनिधिस

सेवक लक्ष्मण तिमाजी व वेंकटराव मोकाम बंदर चंनापटण तालुक कृष्णा-चार्य कृतानेक सास्टांग नमस्कार विनंती उपरी. वेदशास्त्रसंपन कृष्णाचार्य यानी अमृतरावजीकड जाणेस्तव व फळशोभनास्तव चंनापटणाहून जाताना नवाबसाहेब व गोरंदूर यांकडील जबाबस्वालास्तव अम्हास चंनापटणांत ठेऊन आपण तिकड गेले. फळशोभन जाहल्या आठवे दिवसीच उभयेतासहि येकच मुद्दतीं हिंज्वर आला तोच पंधरा दिवसाने बाईको निवर्तली. तदनंतर आचार्य यांसहि शरीरास स्वस्त नसतां आरकाटासी आले. तेथोन कंचीस आले. कंचित उखद पथ्य जे काये करणेचें केलें. परंतु रोग प्रबळ होऊन आरोग्य न होता चैत्र बहुळ १२ दिवसीं देवज्ञा जाहले. आचार्य यांचे चिती होतें जे लस्करासी येऊन साहेबासीं भेटून पुढें काहीं उमदा मनसुबा करावा म्हणून होता.

दुसरें साहेबाची कृपाहि पूर्ण संपादिली होती. आयुष्यमर्यादा व सत्य संकल्प याप्रकारी असतां आम्हाकडून काये होऊ सकल ? आचार्य यानी चंनापटणाहून गेले तागाईत च्यारी महिनेपासोन येथील जबाबस्वालास आम्ही असों परंतु आचार्य यांचा बहुत काही भरवसा धरून बहुत दिवसापासोन समागमीं होतीं. त्यानी सर्वासहि दगा देऊन गेले. येथें साहुकाराकड कर्जवाम फार आहे. सरकारची जिनस व हती वगैरे सुदसहीत साडे पंधरा हजार रुपये होतात, या-सिवाये त्यांची खासगत कर्ज दीड दोनी हजार रुपये पावेतो आहे. याचा हिसेव साद्यंत रीती अपाजी जिवाजी यांकड दिली असे. त्यानी साहेबास लिहितील. हे कर्ज अगदी चंनापटणांत बागडकोट बसवद सेटी म्हणून साहुकार मातबर त्याचे गुजारातीने केली असें. या यैवजास अमृतरावजी असतां दोंम राजपाळेची तर्फरीक पंधरा हजार रुपये देविले होते, व साहेबाचे पत्रेहि याच प्रकारी अचार्य यांची नावची आली होती. दोंमराजपाळेवालेनी अद्याप पैक्याचा मार्ग काहीच केलें नाही. राा अपाजीपंत आलेवरीहि नवाब यांची ताकीद पाठऊन प्रयत्न केला असत. परंतु यैवजाचा मार्गच दिसत नाही. साहुकारांचा तगादा बहुत जाहला आहे. आचार्य यांनी साहेबास सर्व विषई पातेजून या स्थळी राहिल्यास कर्जाकडून मुक्त करावें. आचार्य यानी चंनापटणास आले तागाईत यानी खर्चास कपर्दिक दिले नाहीत, यास्तव हजार दीड हजार रुपये कर्ज खाऊन आज्ञानसार येथें राहून होते. सरकार तालुकचा कर्ज बहुत आहे. यास नवाब यास व राा अपाजीपंतास कोणे प्रकारी ल्याहवें ते जोर ताकीद लिहून यैवज पावेसे आज्ञा करणेस साहेब समर्थ आहेत. आम्ही उभयेता सर्व प्रकारी साहेबाचे चरण पातेजून चंनापटणांतच गोरेंदुराजवली राहून यांकडील जबाबस्वाला वरचे-वरी पाठवीत असों. आम्हासमाप जासूदजोब्या दोनीच्यारी आहेत. फिरंग्या कडून खर्चास पावत नाहीं. सर्वासहि साहेब खावंद आहेत. आज्ञानसार वर्तणूक करूं. आतां राा अपाजी जिवाजीहीं पत्र लिहीले आहेत, त्यावरोन सर्वहि विदित होईल. इकडील सर्वहि वर्तमान सटवाजी जवानी श्रुत करितां चित्तास येईल. सर्वज्ञाप्रति बहुत लिहीणे शक्त नव्हे. कृपा करावी हे विनंती.

¶*Lakshman Timaji and Vyankatrao to the Peshwa, communicating the death of Krishnacharya who was the Peshwa's agent at Madras and the news of his having left behind huge debts. The writers urge that their wages be paid.*

१
श्री

श्रीमंत राजश्री

पंत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक शामराज यादव कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना यैसीजे. येथील क्षम ताा पौशे वद्ये त्रितीया सह चतुर्थी इंदुवासेरे मुा घाट कडपनाथ नजीक सातगडी येथास्थित जाणऊन कृपापत्री सनाथ केले पाहिजे विशेष. स्वामीची आज्ञा मार्गेस्वर वद्ये १० मंदवासेरे तें रोजी घेऊन मंतगिरी किलियापासी राहिलो. दुसरे दिवसी पुरत्या मजली करित गदवलावरून आलपुरापासी तुंगभद्रा उतरून कडपियातून मुा मजकुरास पावलो. येथून ६ रोजी फुलचरीस जाऊन पोहचतां. गोरंदोराचे हरकारे स्वामीकडे त्यानी पाठविले ते येथे भेटले. स्वामीस पत्रे उभयेता स्त्रीपुरुशानी लिहिली आहेत. मजलाहि लिहिले आहे; आपण श्रीमंतासी श्रेह केला आहे तो आकुत्रिम केला. पहिले रामदास-पंताच्यामुले काये आंतर पडिले आसल ते खरें; आतां दुसरी गोस्टी होणे नाही. तुम्हीहि राज प्रधान त्यासी विनंती करणे. त्यास वर्तमान कोण्हे सांगितले आहे कीं महमद आलीखानाची (सा)हेता करून त्याचा उपराला आपण येऊन करावा. त्यास होणार ते होतच आहे, परंतु गोरंदोर व जानबेगम त्यासी समाधानाची पत्रे लिहून पाठवणे. आपलीहि कामेकाजे त्याजकडून होणे आहेत. शामरायाने पहिलेहि तुमची हकीकत वचनप्रमाणाची सांगितली आहे. आतां शामराज तुम्हापासी पाठविले आहेत. येथीलहि हकीकत तुम्हापासी सांगितली. तुमच्या म्हाटव्यावरूनच सलुक सलाबतजंगासी केला, यैसे समाधान पत्र पाठवणे. आपण तेथे पावल्यावर सर्व वर्तमा(न) सेवसी लिहून पाठवितो. आथ(वा) मीच येतो. यैकतो कीं, मुरारयासी सलुक करून फुलचरीस आणून श्रेह करून त्रीपदीस फिरंगी तोफा देऊन पाठविले आहेत. मा आलीखानाकडे इंगरेज आहेत. ठिकाणास गेलियांवर तथ्ये वर्तमान कळल. मदनतपंत मुनसी आहे, ब्राम्हण आहे, दुभाशाहि आहे. आपलीकडील गोस्टमात समजाऊन सांगत आसतो. त्याने सेवसी पत्र लिहिले त्यास उतर समाधानाचे लिहिणे. तुमचे वर्तमान कर्तेपणाचे व येकनिस्तेचे शामराज यानी सांगितलेच आहे. तुम्ही आमचेच आहात. समाधान आसू दीजे. आतांहि शामराज पाठविले आहेत. सांगतील त्याजप्रमाणे कार्यभाग करून देणे. बहुत काय लिहिणे हें विज्ञासि.

¶Shamrao Yadav, Peshwa's agent at Pondicherry, goes back to his post after visiting the Peshwa. He is advocating a conciliatory attitude on the part of the Peshwa towards the French.

श्री

पुा श्रीमंत

सेवसी विज्ञापना येथे त्रिवर्गाचा ग्रंथ आणीक प्रकारेच जाला होता, परंतु स्वामीचे पुन्ये थोर, नावाचा प्रताप मोठा, आवधे वारापाणीच जाले. आता स्वामीचीच कृपा इच्छितात. कागदीपत्री काही समाधाना वेगळे लिहितात जाले. आता लोकहि फार देईन म्हणतो. तोफा दाखगोली सरंजाम करित आहे. या चौ रोजात वाटे लावितो म्हणऊन बोलतो. आपण रोज उठून तगादा करितो. देहावर आला आहे. नंदराज पटणकर त्याने मुरारराज यासी लिहिले की आपण श्रीरंगामधें व जंबुकेस्वरामधे ठाणी देऊन मौजे करून येथे जातो. त्रिचनापलीचाच गांव करूर आहे, ते पटणेवालियांनी घेऊन बांधले आहे. पटणेवालियाचे सरंदेस आहे. पौष्ये वद्ये ९ गुरुवारी जाणार होता परंतु गेला नाही. जरिर्दा होऊन श्रीरंगामधेच आहे. त्याच्या बातम्या रात्रंदिवस वर्तमान घेऊन येतात. जरी सडी फौज धावली आणि त्यास वेढा घालून धरले तर चितानरूप काये होईल. आपण येथे आणीक सा महिने राहिलो नाही सोमउपचारे काही कार्याची वाट होत नाही; यासी येथे दरमाहा देणे लागतो. वरकड आपल्या लोकासहि देणे सवा लाख रूा दरमाहा आहे. त्याच कारभारात आहे. जेव्हा निकड लागेल तेव्हा होणे ते होईल. मुसे बुसीने त्यास लिहिले नाही आमका पैका देणे. कराराची नकल मात्र दाखविली. जो सरंजाम जमियेतीचा व त्याचे तरफेने येक भला माणूस घेऊन येतो. तेथे आल्यावर रुबरू जे विनंती करणे ते करून; हे विज्ञाति.

¶Shamrao Yadav to the Peshwa, writes news of the movements of Nandraj and the other chiefs engaged in the Karnatak contest:

श्री

श्रीमंत राजश्री

पत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनती सेवक शामराज यादव कृतानेक साा नमस्कार विनती उपरी विज्ञापना येसीजे :—येथील क्षेम ताा माघ सुद ९ गुरुवार मुा फुलचेरी येथास्थित जाणऊन

स्वकीये क्षम लिहिणे. विशेश. फुलचरीस पावलो. वस्त्रे त्यानी समारंभकडून वाजतगाजत नेली. भेटी जाली. संकलित बोलणे जाले आहे. तथ्ये गोस्ट होणे आहे. ते उभयेतासी बोलून सवंच लिहून पाठवितो. स्वामीस येथे पावल्याचे वर्तमान कलावे म्हणऊन लिहीले आहे. स्वामीचे ठाई याची आस्ता तो फार दिसत. बोली चालीत काय निवाडा होतो ते सेवसी लिहून पाठवितो. मुरारराज घोरपडे निवादीस आहेत. श्रुत जाले पाहिजे हे विज्ञाती.

¶Shamrao Yadav announces to the Peshwa his arrival at Pondicherry and the ceremonial presentation of the dresses he had brought for the French Governor.

No. 93]

[13-2-1753

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवसी

विनती सेवक शामराज यादव कृतानेक सा नमस्कार विज्ञापना येसीजे. येथील क्षम ता माघ सुध १० मंगलवार मुा फुलचरी येथस्थित जाणऊन स्वकीये क्षम लिहीती आज्ञा करणे विशेश. फुलचरीस पोहचल्याचे वर्तमान कासिदाबराबर लिहून * * * * आहे * * * * जी वस्त्रे दिल्ली होती त्यास आपले फिरंगी पाळवीनसी व कारभारी पाठविले. से दोनसे माणसे व वाजांतरी पाठऊन वाजत गाजत पाळवीत घालून वस्त्रे नेली. दोघे उभयेता स्त्रीपुरुश येकंठाई बसून तमाम फिरंगी बोलाऊन मजलस करून वस्त्रे पुढे येऊन घेतली. मस्तकीं बंदिली. त्याच्या दंडकाप्रमाणे कर्तव्याहून आधिक मानमर्यादा केली. त्यास भूशणच * गोस्टीचे आहे. कागदपत्र दिले. वर्तमान सांगितले. पहिले दिवशी बोलीचालीमधे सस्तीच जाली. एका दो विचाराकरतां नजर बहकली देखून आपणहि काही मुलाहिजा केला नाही. स्वार होऊन यावे येसा विचार होता. त्यास मागती देहावर येऊन, भले माणूस पाठऊन बो(ला)उनु नेले. बहुत आततेच्या गोस्टीमाता सांगोन आपले स्वकीये मुखच सांगितले. आम्ही फरासीस, राज प्रधान यासी श्रंह केला तो दुसरे होणार नाही. आमचा दुसमन तो त्याचा दुसमन, त्याचा तो आपला दुसमन, आसे आसता महमदआलीखानाचे विषई आपणास सिपारस लिहिली. माआलीखाने सर्वस्वे आपणास बुडविले, त्याच्यामुळे जीवहि गेले. दोन करोडी रुपयानी धरणार नाही. सरंजाम जो गेला तो तुम्हासच ठाऊक आहे. मजहून

तो काही मातबर नाही. आपण तो सर्व गोस्टीने राज प्रधान याचे शेरीक आहेत. थैसे उंदड बोलणे जाले. सेवट लोक, दाखुगोली, तोफा, पाठवायाचा विचार; त्यास उतर दिले की, तमाम फिरंगी व स्वार व गाडदी व मुरारराज याची फौज तमाम लोक त्रिपदीस माआलीखानाचे लडाईस गेले आहेत. ते लोक तेथून पाठवावे तर आपली आबरू राहात नाही. बाजी बोलून पडते याजकरिता पाच ससे गाडदी व चार पाचे तोफा देतो. फिरंगी तो तेथे गुतले. जाहाजाची खबर आली आहे दाहाह्नीतीयात तीन जाहाजे आपली येतात. त्याजवर फिरंगी आले आहेत. जाहाजे आल्यावर देईन. पैकियाचा विचार तर * * * डच सांगितला. सेवट हे गोस्ट * * * ली, पहिले-पासून दंडकहि आहे. तमाम किलेदार व जागीरदार मुभे आरकाट याजवर पटी करून देतात व सरकारचा खालिसीयावरहि पटी बसते. थैसी करून भरती करून देतात. प्रस्तुत मूर्तजाखानाच्या नावे सलाबतजंगापासून सनद सुवेदारीची आणविली आहे. परंतु त्यास वस्त्रे आदियाप दिली नाहीत. त्यास पयेदरपये माणसे वेलुरास बोलावयासी गेली आहेत. तो आल्यावर तीन लाखाचा मार्ग करून द्यावा म्हणऊन आपणास राहविले आहे. आमलहि ज्याचा त्यास ताकीद करून परवाने लिहून द्यावे. सरकारातहि जेथे जेथे आपला आमल आहे तेथे आमिलास ताकीद लिहून द्यावी. आरकाटच्या तालुकियांची ठाणी व किले इंगरेज व माआलीखान यांनी घेतली आहेत. तेथल्याहि जमिंदाराचे नावे परवाने करून देतो. तुमच्या आमलास उजूर कोण करणार? आपण काम चाली लावितो. परंतु इतकियाहि गोस्टी मूर्तजाखान आल्यावर करून देतो. वेदुर फुलचेरीहून तीन दिवसाचा मार्ग आहे. लवकरच येईल. मूर्तजाखानासहि आसरा स्वामीकडीलच आहे. सरकारच्या कार्यास आंतर करणार नाही. फिरंगियाचा भरवसा काय? याजकरिता स्वामीचाच आसरा मूर्तजाखा धरितात. सादुलाखान याचा नातू आहे. नवा इतीयात आता मातबर तोच आहे. नंदराज श्रीरंगपटणेकर करूर म्हणऊन थैक जागा त्रिचनापलीच आहे, पटणियाचे सरदेस आहे, ते जागा पटणेकरानी बांधली आहे, तेथे जाऊन राहिला आहे. ठाणेमात्र श्रीरंगस्वामीच्या देवाईलात ठेविले आहे. मधून कावेरी नदी आहे, दक्षण प्रांतात किला त्रिचनापली, उत्तरेस देवाईल. तेथे ठाणे आहे. मुरारराज याचेहि लोक तेथे आहेत. त्रिचनापलीत माआलीखानाचे ठाणे व इंगरेजाचे लोक आहेत * * * आहे. माआलीखानानी तमाम बुनगे डेरे व

सामान बगैरे हती तमाम कूच करून देवनापटणाचे आसरियात नेऊन ठेऊन सडा होऊन मागती त्रिपदीस आला आहे. तेथे देवाईलाचा किला पहिलेच कोणी केला आहे. देवनापटणास जाता लडाईं देतच गेला. झाडी होती. घोडी माणसे मुरारराज याजकडील जाया जाली. पहिलीहि लडाईत घोडी माणसे येक दोन सरदार पडले. याची सिपाईगिरी घोडियावरील त्याची लडाईं आराबियाची याजकरिता लोक घोडी जाया होतात. रसद व चारा बंद करितात. माआलीखानाचे लोक रात्री चोरी छबीने रसद व चारा आणितात. श्रुत * * पाहिजे हे विज्ञाति.

¶*Shamrao Yadav reports his arrival and reception at Pondicherry. He then gives full details of the situation of the various parties in the Karnatak and mentions the cordial attitude of Dupleix, the French Governor.*

No. 94]

[22-2-1753

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक शामराज यादव कृतानेक सांग नमस्कार विज्ञापना येसीजे. येथील क्षम ता माघ वद्य ९ गुरूवार मुा फुलचैरी येथास्थित जाणऊन स्वकीये क्षम लिहावयासी आज्ञा करणे. स्वामीची दोन पत्रे येऊनु पावली. गोरंदोरास येक पत्र छ २१ रबिलावलचे ते छ १९ राखरी पावले. रोजा २४ पावले. दुसरे पत्र छ २७ रावलचे छ २७ राखरी पावले. नबाब गोरंदोर यानी जमियेत पाठवावयासी तयार करितात. सत्वरच खाना करितील. स्वामीचे ठाई याची ममता फार आहे. पटणेवाला नंदराज यासी पत्रे लिहिली आहेत, कीं श्रीमंत राजश्री राज प्रधान याचा मामला खातरखा चुकऊन त्याची रजावंदी करणे; नाहीतर आम्ही ते येक व्हावे लागते; त्याचे उतर आले नाही. प्रस्तुत पटणेवाल्यासी हे काही आसरा देत नाहीत. जान बेगमहि स्वामीच्या कार्यावरच फार मनापासून आहेत. राजश्री मुरारराव घोरपडे व गोरंदोर यांचे फिरंगी व गाडदी व तोफा बगैरे सामान त्रिपदीपासी आहेत. त्रिपदीपासून दीड दोन कोस याच्या तफावताने आहेत. मुलकात रसद व कहीकबाडे मना करीत फिरतात. तेहि वेळ अवेळ पाहून नेतात. मा आलीखानहि जरिदा त्रिपदीस आहे. तेहि बाहीर निघत नाही. नबाब गोरंदोर याचे लोक यासी येऊन खबर सांगतात. दो चौ रोजात मा आलीखान त्रिचनापलीस जातो. त्याजकडील लोक पळपळू जातात. काही स्वार मुरारराज याचा कौल घेऊन गेले आहेत येस म्हणतात.

खरे खोटे श्री जाणे. गोरंदोर म्हणू लागले कीं आम्ही फरासीद, आपण कागद लिहून दिलहा ते वर्तमान आपण आपल्या पातशाहास लिहून पाठविले. पिढी दरपिढी आम्ही तुमचे, दुसरे होणार नाही. दो चौ रोजात मा आलीखानाचा जाणे त्रिचनापलीस जातो. हा निवाडा होतो आणि कुली फौज पाठवितो. खातरखा पैका द्यावा. जलदीने फैसल करू नये. पैकियासी ठिकाण तेव्हाडेच; पटणेकरहि पैका देतील. स्वामीच्या नावाचा प्रताप थोर आहे. (फार) से ल्याहा म्हटले; बहुत काये लिहिणे हे विज्ञाति.

¶*Shamrao Yadav assures the Peshwa of the support of the French Governor for his measures.*

No. 95]

[27-2-1753

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक शामराज यादव कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना येसीजे. येथील क्षम ताा माव बहुल १० दसमी भोमवासर मुा फुलच्येरी येथास्थित जाणउन स्वकीये क्षेम लिहिती आज्ञा करणे विशेश. पहिले दोन पत्रे सेवसी पाठविली ते पावली आसतील. मजलाहि दोन पत्रे पाठविली तेहि पावली. गोरंदोर याजपासी सर्व कार्येकर्ती जानबेगम ते स्वामीच्या कार्यास बहुत तत्पर; गोरंदोर यांस सांगोन आपणच मसुदा करून सैदलस्करखानास पत्र लिहिले आहे, त्याची नकल बजिनस पाठविली आहे त्याजवरून श्रुत होईल. वरचेवर कागद गोरंदोर व जानबेगम यासी येऊ लागले. त्याजवरून यासीहि फारसी माया निर्माण जाली. तोफा तयार करविल्या तीन च्यार गाडियावर चढविल्या; आणिक चढवीतच आहेत. पहिले सामान मा आलीखानाचे लढाई गुंतले; आतां नवेच दुसरे करून पाठवावे. त्यास कारखाने हमेशा चालतच आहेत. ताकीद करताच गाडे तयार जाले. गाडदी फिरंगी जागाजागाहून आणिले. इतकियामधें यासी वर्तमान दिलावरखान सिरेकर व आणिकहि लोक ज्याचें मनी स्वामीचें आगमन या प्रांतात न व्हावे ते या शोधांतच आहेत यानी लिहून पाठविले की ताराबाई-साहेबी सातारियाकडे हंगामा केला आहे. बाबूजी नाईकास फार वाढविले. कितीक सरदारहि त्यास मिळाले. याजकरिता तातडीने श्रीरंगपटणचा मामला वकीलाचे विद्येमाने आठरा लक्षावर चुकउन मजल दरमजल फिरून सावनूरच्या

प्रांतास पावले आसतील यैसे वर्तमान आले. त्याजवरून आपणास बोलाऊन हे वर्तमान सांगितले कीं आम्ही किती भरवसा मानिला होता कीं या प्रांतास आल्यावर पुढे जाऊन त्यास घेऊन येऊ. त्याचा सन्मान करून त्याच्या आल्याने सर्व कुशल होईल, रयेत नांदल. त्यास आपला हरूष मंद जाला. दुसरे तोफा दाखूगोली लोक जमियेत पाठवावी, त्यास पैका देणे लागतां तो पैका वेध होऊन जाईल. तकरार वर्तमान खरे खोटे आल्यावर त्याजसारखी रवानगी करून म्हणऊन ठेविले आहे. पत्र पावताच उतराची आज्ञा केली पाहिजे. स्वामीच्या ठाई उभयेताची प्रीति बहुत आहे; परंतु दिवसेदिवस अधिकच प्रकार होतो. या करनाटकांत अमल बसावयाचा समये हाच होता; परंतु जरूर कार्ये आसल ते आगत्ये करावे. मुलुक कोठे जात नाही. समयोचित आवघेच होऊन येईल. मा आलीखान त्रिपदीस आहे. याचेहि लोक दुखून दुखून राखोन रसद चारा बंद करून आहेत. किती दिवस हे पुरवळ कलत नाही. मा आलीखानाकडेहि सिबंदीचा हंगामाच आहे. ईश्वर कोणे गोष्टीस राजी आहे कलत नाही. राजश्री मुरारराऊ घोरपेड यासी रोजमुरा दरमाहा सवालक्ष रूा द्यावे. प्रथम भेटीस दोन लक्ष रूा द्यावे, जातेसमई दोन लक्ष रूा निरोपसमई द्यावे, यैसी बोली; येथे आले ते समई हती व जव्हार्द वस्त्रे भूशणे बहुमान फारच केला. करारपैकी दोन दरमाहा दोन लक्ष पैकी येक लक्ष त्यांस पावले. आतां येक लक्ष रूा व येक दरमाह चढला आहे, तो तयार करितात. कांहीं तयार केले, कांही होणे आहे. नंदराज श्रीरंगस्वामीचे स्थलीच आहे. त्यासहि जोर जाला. आम्हास बोलाऊन सांगितले कीं तुम्ही नानासाहेबास लिहिणे की दोन तीन रोजात तोफखाना व दाखूगोली व जमियेत रवाना करितो म्हणऊन लिहून पाठवणे यैसी आज्ञा केली आहे. स्वामीच्या नावावरून उभयेताहि दया करितात. नित्ये कृत्यास सामग्री पाठवितात स्वामी कार्ये काही गोष्टी मातने * * होत नाही. ज्याजती आधीन प्रस्तुत कार्येभाग ते सध्या करावे लागते. कळले पाहिजे. बहुत काये लिहिले हे विज्ञाति.

¶Shamrao Yadav informs the Peshwa that the Governor of Pondicherry and his wife have been won over to the Peshwa's cause and are manufacturing ammunition to meet the Peshwa's needs.

श्री

श्रीमंत राजश्री
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

पंत

विनंती सेवक शामराज यादव कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना यैसीजे. येथील कुशल क्षेम तां छ २७ माहे राखर माघ बहुल १४ मंदवासर मुा फुलचैरी येथास्थित जाणऊन स्वकीये क्षेम लिहीती आज्ञा करणें विशेष. पत्र पाठविले ते छ २६ रोजी सायंकाली पावले. छ ७ राखरचे पत्र आहे. येथून तीन जोडिया जासुदाच्या सेवसी पाठविल्या आहेत, पावले असतील. येथे चहूकडून लोकी, यासी वर्तमान लिहीत कीं फौज फिरून गेली त्याजवरून हे सुस्त पडिले. तोफा व लोक रवाना करावें त्यास ढील केली. कांहीं समाधान काही असमाधान. या प्रांतास येते तर कलह तुटता, आमचा बंदोबस्त (क)रून देते, येणेकरून दिलगीर. दुसरी गोष्टी दुष्टच दुष्ट मिळाले आहेत; त्यास संतोश कीं हे कार्ये आपणच करून. जे समई मजला पत्र आले तेच वाचून दाखविले, तेव्हाच घाबरी जाली. वर्तमान येकिले. याजकरितां दोन दिवस ढील जालीं. आता तूर्त रवानगी करितो. पत्र सेवसी त्यानी लिहिले आहे, येक फिरंगी सरदार मोकळर केला आहे. त्यास पाठवावे. तो आमहासी भेटविला, जलद रवाना करितात. आपण घेऊन येतो. मा आलीखा त्रिपदीस आहे. सडा आहे. मुरारराज घोरपडे व गोरंदोर याचे लोक फिरंगी गाडदी व स्वार त्रिपदीपासून दीदा दो कोसावर आहेत. रोज उठून स्वारी आहे. कजिया होतच जातो. मां आलीखानाचा भाऊ आबदुल वाहबखान आरकाटात आहे. अवघा जोर मा आलीखानास इंगरेजाचा; त्याचीच ठाणी जागाजागा आरकाटच्या मुलकात आहेत. कितीक मुलुक त्याच्याहि हाताखाले आहे. नंदराज श्रीरंगामधे आहे. त्रिचनापलीच्या किल्यांत मा आलीखानाचे ठाणे व इंगरेज आहेत. इंगरेजानी येक हिकमत केली आहे, नंदराज याचा सरदार त्याच्या हवाला मुदगल व कितीक मुलुक त्रिचनापलीचा पहिले हुसेनदोस्तखां धरलियावर त्यानी घेऊन बलकाविला आहे. दोन तीन हजार फौजेचा सरदार. त्याचे नांव बेंकटराज बारकी. त्यास चेनापटणवाल्याने बोलाऊ पाठविले कीं मा आलीखानाचा तुमचा कजिया वारून देतो येसे करून बोलाऊन नेले. नंदराजयानी पाठविले ते चेनापटणात आडकाऊन ठेविले आहे. त्रिचनापलीमधे किलियांत पाचसे माणूस येक सरदार मातबर किलियात पहिलेच मा आलीखान याने ठेविले होते. त्यास येके दिवसी इंगरेज किलियात होते. यानी हिकमत करून तमाम नंदराजाच्या लोकाची हत्यारे

हिरऊन घेतली. सरदारास कैद केले. मा आलीखानाच्याहि लोकाची हत्यारे हिरऊन घेतली. मागती त्याचीं गुप्तरूपे फिरून दिली. नंदराजाच्या माणसास बाहीर निघू देत नाहीत. दो जागा, दोन सरदार गोविले आहेत. नंदराज यानी श्रीरंगस्वामीचे स्थल व जंबुकेस्वर स्वामीचे स्थल हे दोन्ही स्थले बलकाऊन बसले आहेत. मधून नदी कावेरी आहे. दक्षणेस किला त्रिचनापली, उत्तरेस देवाइलें आहेत. जागे मातबर आहेत. नंदराजासहि कुवत मुराररायांचीच; गोरंदोर व मुरारराज व नंदराज तीन वर्ग येकास येक हमेशा पत्रे लिहितात. परंतु स्वामीचे प्रतापाचे भये निर्माण जाले. नंदराजाचा वकील वेंकट नारायण येथे आहे; कलले पाहिजे बहुत काये लिहिणे हे विज्ञाति.

¶*Shamrao Yadav writing to the Peshwa gives him some idea about the relative strength of the two sides, one represented by Murarrao, the French and Nandraj, the Raja of Mysore, and the other by Muhammad Ali Khan and the English. He further describes how the English had treacherously imprisoned a Sardar of Nandraj and deprived his men of their weapons.*

No. 97]

[8-3-1753

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक शामराज यादव कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील क्षम ता छ २ माहे जावळ फालगुण सुध ३ गुरुवार मुा फुलचेरी यथास्थित जाणऊन स्वकीये क्षम लिहावयासी आज्ञा केली पाहिजे विशेष. पहिले च्यार पत्रे पाठविली ते सेवसी पावली असतील. मधे वर्तमान उठविले की फौज फिरून गेली, त्याजकरिता काम सुस्त पडिले होतें. मागती पत्रे माझ्या नावे आलियावर मागती जलदी केली. जाहजेहि दोन आली. त्याजवर जिनसहि आला व फिरंगीहि आले; व बंदुखा फिरंगी आल्या. तोंडानें उपरी म्हणतात परंतु आल्या हे खरें. फिरंगी दोनसे तांबडे असल व गाडदी दीड हजार; दोन म्हणतात परंतु दीडच. च्यार तोफा पंचरसी गाड्यांवर घालून तयार केल्या. आणीक येक दोन तोफाची रदबदल आहे. तयार करितो म्हणतात. दोन गाडियावर दाख्खगोलिया व गोले(च)रसे वगैरे सामान घालून तयार केले आणि काही येका दो गाडियावर सामान घालणार. फुलचेरी बाहीर झेंडा उभा करून डेरा दिलहा व पनास राहुटिया फिरंगी राहुण्यास जाऊन दिल्या आहेत. फिरंगी वगैरे सामान चोखट आहे. पाचसे स्वार

बरोबर द्यावे त्यास राजश्री मुरारराज घोरपडे यांजकडून पाचसे स्वार आणविले आहेत ते आले म्हणजे रवानगी करतात. आणीकहि मागून वरचेवर सामान पाठवीत जाईन, व जमियेत ही * * * * *
 आंतर करणार नाही जैसे म्हणतात. त्रिपदीस फिरंगी गाडदी तोफा मुरारराज देखील मा आलीखानाचें कजियात गुंतले आहेत. तो जाणार म्हणतात. त्रिचनापलीस किंवा कोठे जाईल तर हे सामान देखील घोरपडे आवधेच पाठऊन देतो. दोघेहि म्हणतात नानासाहेबाच्या श्रेहात आंतर करनार नाही. बोलता चालतां उभयेता नानासाहेबाचे म्हणाऊन उतर प्रतिउतर करीत असतात. छ २९ राखरी सायंकाली आम्हास बोलाऊन ते म्हणू लागले, आम्ही नानासाहेबासी दुसरी गोष्टी धरीत नसतां आमचे मुर्दई इंगरेज, त्यास देवनापटणास सिरपाव वकिलाबरोबर पाठविला हे काय ? त्याचा आपणास खरेपण वाटत नवते, परंतु आपला फिरंगी येक मातबर आला, त्याने सांगितले की खरेच आहे. त्याजवरून आपूर्व वाटले की आमच्या मुदयासी श्रेह आम्हासी श्रेह, दोन्ही कसा चालतील ? आम्ही फरासीद लिहूनच दिले आहे. जीव जाईल तर आंतर करणार नाही. मा आलीखानाकडील वर्तमान येते त्याजवरहि मेहरवानगी आहे. त्या भरवसियावर तो बसला आहे. देवनापटण चेनापटण हेहि लिहिल्यावरून व सिरपाव पाठवितात, त्याजकरता ते मगरूर आहेत जैसे वर्तमान येकून आपण दिलगीर होतो. त्यास उतर प्रतिउतर देयाचें ते देतो. मूर्तजाखान वेलुरीहून निघाले. चेनपटच्या किलियासी आले; येथून तीन मजलीवर आले आहेत. ते येताच, त्याची आमची व तुमची बोली चाली करून रवाना करितो. येक आपले तरफेने मला माणूस दुभासी देतात. नंदराज श्रीरंगी आहेत. मुरारराज व फिरंगी त्रिपदीच्या आसपास आहेत; कळले पाहिजे. मा आलीखानाबाबत च्यार लाख रूपा आपण देईन जैसे गोरंदोर म्हणतात. त्यास आसरा न देणें. मुलकाचा बंदोबस्त करून देणे. चौथ सर-देशमुखी व मोगलाई पैका सुरक्षित पावल, रयत नांदल जैसे करून द्या म्हणतो. तुम्हा * आणीक थोर कोण येणार आहे. रयेत नांदे जैसे करावे म्हणतो. पहिले नंदराज व मुरारराज व गोरंदोर जैसे त्रिवर्ग येकत्र जाले होते. आता स्वामीचा प्रताप देखोन आपले आपले ठाई आहेत. विचार पडिले आहेत. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञाति.

¶Shamrao Yadav informs the Peshwa of the arrival of a French contingent and ammunition on the East Coast and of Murarrao having joined them with his squadron. Murarrao and the French complain against the Peshwa for keeping friendly intercourse with the English who are their enemies.

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवसी

विनंती सेवक शामराऊ यादव कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना यैसीजे. येथील क्षेम ताा चैत्र सुध १ सौम्येवासर मुा किले चैनपट येथास्थित जाणऊन स्वकीये क्षम लिहीत आज्ञा केली पाहिजे विशेष. कृपापत्र पाठविले ते चंदीहून येतवेलेस मार्गी पावले. छ २७ माहे जावली पावले. छ २७ माहे राखरचे पत्र येका महिनियानी पावले. स्वामीनी जे जे लिहिले ते कार्याच्याच गोस्टी लिहिल्या, परंतु त्याच्या होणारास उपाये काये? येथील वर्तमान तर पहिले मुसे बुसी नवाब सलाबतजंग याजपासी आसता गोरंदोर त्यानी लिहून करनाट-काची सनद गुलाम मूर्तजाखां साददुलाखानाचे नातू पुतन्याचे पुत्र वेळूरचे किलेदार त्याच्या नावे सनद आणविली, ते सनद फुलचेरीस आली. त्यानंतर गुलाम मूर्तजाखानास बोलाऊ पाठविले. ते वेळूरीहून आले त्यास सिरपाव व परवाना दिल्हा. चंदाखानाच्या पुत्रांचा अभिमान न धरला. चंदाखान मूर्तजाखा साड्ही होत. चंदाखानाच्या पुत्रास गोरंदोर म्हणू लागले की बाहीर फितूर मोठा आहे. तुम्ही धाकटे, नेकैबंद जाली तर काये करावे, याजकरितां यांच्या नावे सनद आणविली. बंदोबस्त जालियांवर तुमचेच हवाला करून यैसे धातुपौशन केले. गुलाम मूर्तजाखान यानी तूर्त तीन लाख सा गोरंदोरास द्यावे त्याजपैकी तूर्त लाख सा दिल्ले. बाकी द्यावे करार जाला आहे. काल-हरणावर घालून आजपावेतो आम्हास ठेऊन घेतले. आज वाटे लावितो, उद्या वाटे लावितो, मूर्तजाखा आलियावर वाटे लावितो, जमीयेत देतां, तोफा देतो, यैसे करून ठेविले. उगेच उठून यावे तर दरवाजियावर फिरंगी अक्षराची चिठी फिरंगियास व्हावी. किलियात जाता ही चिठी तपसीलवार असावी. येतां हि याचप्रकारे चिठी असावी. दिवसगतीवर घालून सरंजाम करून दिल्हा. फिरंगी २०० व गाडदी १५०० व तोफा च्यार ४ त्याचे सामान दारूगोली गोले सा सात गाड्यांवर घालून रवाना केले. फिरंगी नवे जाहजावरून उतरले आहेत.

दिवसांत दोनतीन कोश चालतात. तीन कोस चालले तर मोठी मजल केली. जेथे उस्ण लागते तेथेच राणात राहतात. पाचसे स्वार राा मुरारराज घोरपडे याचे दिले. येसी चालीने फिरंगियास पाच सात महिने येयासच पाहिजेत ऐसे जाणूनच हे कर्म केले, तोंवर पटणीचा मामला काही राहात नाही. खासा फौज पटण्यासीच आली आहे. कमबेश मामला फैसल होईल; पटणेवाल्यापासी आपला भेह राहील. जर फौज या रोखे आली तर लोक जाऊन रुजू होतील; नाहीतर फौज घाटाखाली न आली, तर आपले लोंक घाटाखालेच राहातील. शामराज आले वाटेने जातील. फालगुण वद्ये ९ नवमीस निरोप घेऊन सडेच मुरारराज याचे भेटीनिमित्ये गेलों. गुलाम मूर्तजाखा यासीहि निरोप दिलहा. ते वेळुरास जातात. त्याजबरोबर चंदीच मार्गे फौज व तोफा खाना केल्या. आम्ही मुरारराज घोरपडे याची भेटी घेऊन वेळुरास यावे. मार्ग तोच. तेथून मूर्तजाखाजीचा निरोप घेऊन जावे. फालगुण वद्ये ९ भोमेवासरीं मुरारराज याच्या लस्करास येऊन भेटी घेतली. परस्परे इस्टलाभाच्या गोष्टी जाल्या. गुरुवारी दसमीस त्यानी राहविले. त्रितीये प्रहरी ते आपण येकांती बसून गोस्ती-माता जाल्या. त्याचा आशये सर्व कळला. सुक्रवारी येकादसीस प्रातकालीं वर्तमानें मुराररायासी आले कीं महमद आलीखानाची स्वारी तयार जाली आहे; न जाणो कोठे जातात. यानीहि आपली स्वारी तयार केली. खासाहि तयार जाले. त्या गडबडेत आपण जाऊन निरोप घेतला. तालतंत्र कळले. उगेच राहून कारण काये? महमद आलीखान तयार होऊन देवणापटणास गेले. वाटेमध्ये याची लडाई होत हेहि गेले. ते देवणापटणा पावले. हे फिरून त्रितीये प्रहरी गोटास आले म्हणऊन वर्तमान मजलीस आपणास कळले. येकादसी द्वादसी दोन दिवस मा आलीखान देवणापटणी राहिले तेथे चेनापटणाहून मिसर किलीस व फिरंगी आले होते. त्यांची भेटी होऊन काये त्यांचे बोलणे चालणे होते ते करून स्वार जाला. फालगुण वद्ये १३ रविवारी त्रिपदीस येण्यास तेथून निघाला. मुरारराज यासी वर्तमान कळले. हे खासा फौज देखील तोफखाना व फिरंगी आपल्या सामानासी गेले. वाटेत महमद आलीखान मिसर किलीस याची गाठ पडली. मोठी लडाई होतच आली. हजारों हजार तोफा सुटल्या. घोरदर युध्ये जाले. से सवासे घोडे पडिले. से दोनसे माणूस मेले. जखमी

जाले. भुजंगराज घोरपडे मुरारराज यांचे बंधु सतरा अठरा वरशाची उमर होती, फार दाटी जाली तेव्हा लोक कचे पके होऊ लागले. तेव्हा बेजरब घोडा चालविला. लोकास सिव्यागाली करून जुंज सावरले. इतकियात आकस्मात गोला येऊन खोपडीच उडून गेली. भुजंगराज मृत्ये पावले यैसे वर्तमान जाले. महमद आलीखान व मिसर किलीस येऊन त्रिपदीस पावले. मोठा दबाव इकडे पडिला होता. जेव्हा यानी यैकिले की पटण्याचा मामला चुकला, फौज माघारे गेली, त्याजरून कितीकास सणतोस कितीकास दिलगिरी जाली. बरे स्वामीवर राज्येभार आहे; जसे देखलें तसे केले. मी येथे वरीस सामहिने राहिलो तन्ही कांही सार्थक नाही. येथील प्रसंग येकप्रकारचा जाला आहे. कायें जबरदस्ती-वांचून होत नाही. तीन लाख रुपयाचे परवाने आर्काटच्या मुलकावर करून दिले. कोठे रयात कोठे आकस, कोठे नावच नाही, यैसे केले परंतु आपण बाकीफ होयानिमित्ये कागद मात्र घेतले. उगीच मोघमे गोस्टी होती ते ठिकाणें कलली. आपण उदंड शाहाणपणाच्या गोस्टी सांगितल्या तर कोण पुसतो? शंकराचार्यासारखे संच्यार करीत फिरलियाने साहेबकाम काही होता दिसत नाही. पत्री आज्ञा होती की रंग राखून च्यार दिवस आसणे; मागून जो विचार होईल तो लिहून पाठवितां. याजकरितां मात्र वेल्दूरी गुलाम मूर्तजाखाजीपासी आहे. त्याचा जीव मात्र स्वामीपासी आहे. त्यांनी आसरा स्वामीचा केला आहे. फुलचेरीकर ते हे येकच आहेत. येथून कागद तेथे जातात, तेथून येथे येतात. स्वामीच्या आज्ञे-प्रमाणे वर्तनूक करतीं तर इतका भारी मनसबा न पडिता आणि फजीतहि न होते. उभयेपक्षी थोरले बाईचा बस जाला आहे. बहुत दिवस निभत नाही. इतकियात ज्याचा ज्याचा मृत्ये आहे तो होतो. फुलचरीकरास त्याचें स्त्रीच्या हाते त्यास वाटेवर आणिलें. उदंड उडणे, पडणे, राग लोभ करून सेवट ठिकाणास आणिला. स्वामीचे मरजीप्रमाणे करावें. स्वामीनी त्यास ठिकाण नेमिले आहे ते थावें; परंतु स्वामीनी यासी पत्र ल्याहावें. जसा मुसी बुसी सलावतजंगाचे दरमियान येऊन करारमदार केला, तसे स्वामी या गोस्टीमधे आसलियाने नवैदिगर होणार नाही. हे कर्म स्वामीसारखे पुन्येश्लोक दरमियाने आसलियाने आज्ञेप्रमाणे वर्तणूक करावी. गरीबगुरीबाचे काम नाही. याचें समयासी येणे जाले नाही. स्वामीचे इकडे येणे घडत नाही. करनाटकाचा भोग सरला नाही. मुलुक उज्याड पडिला. रयेत परागंदा जाली. घांटमाथां फौज येती तर येथे आमल बसता. आवघे पादाक्रांत होते. आवघी गुंज विसकटून जाती. येथल्या

प्रसंगाप्रमाणे सेवकाने लिहिले. तेथला प्रसंग मजला ठाऊक नाही. स्वामीच्या चिंतास येईल तैसे करतील. वर्तमान मात्र विज्ञापना केली आहे. बहुत काथे लिहिणे हे विज्ञाति. मुसा बुसी हैदराबादेहून मछलीबंदरास गेले आहेत. तेथे जाहाजात बसून फुलचेरीस येतील. लग्नहि होणे आहे; धनहि संपादले आहे. ते ज्ञतन करून आणावे हे विज्ञाति.

¶*Shamrao Yadav to the Peshwa, writes that through Bussy's influence at the court of Hyderabad a sanad for the Karnatak has been secured in the name of Murtaja Khan who in return for the favour has promised the French Governor a sum of 3 lacs. He then describes a skirmish between Muhammad Ali assisted by Clive and Murarrao Ghorpade in which the latter lost his brother and sustained a defeat.*

No. 99]

[21-4-1753]

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री

पंत प्रधान स्वामी

विज्ञापना यैसीजे. चैत्र वद्ये ४ शणवार छ १६ जाखर ते रोजी आबदुल वाहबखान बिरादर महमद आलीखान यानी फौज स्वार ९०० व फिरंगी ९० व गाडदी हजार दीड हजार व तोफा २ दारूगोल्याचे गाडी येक १ व बाण व जजाळा यैसे कुपम म्हणून येक खेडे वेलूर आरकाटच्या मार्गामधें आहे, तेथे येक गढी होती ते पाडायानिमित्ये बेलदार व कामाठी पाठविले. वेलूर आरकाटास सा कोस आहे. तीन कोसांवर ते खेडे कुपम होतें ते गढीस पाडायस बेलदार लाऊन फौज त्या खेड्याहून पुढे येऊन उभी राहिली. गुलाम मूर्तजाखानास हे वर्तमान कलले. यानीहि आपली फौज पाठविली. च्यार घटका दिवस असता लडाईं सुरू जाली. तीन च्यार सरदार आबदुल वाहाबखानाकडील आले होते. बरे जुंझ जाले. साईकाल होता होता आरकाटची फौज मोडली. तोफाचे जुंझ राहिलें. तरवारा तरवारी जुंझ जाले. सरमिसळ जालें. आबदुल वाहाबखानाकडील मोड जाला. तोफा २ यानी पाडाऊ केल्या. दीडसे दोनसे बंदुखा घेतल्या. दारूचे गाडी आणली. नगरियाचा उंठ बमये नगरा घेतला. इंगरेजाचा सरदार तोफाबरोबर आला होता तो पाडाऊ केला.

त्याजबरोबर पंधरा सोळा फिरंगी सापडिले. पाचसांत मेले. दाहाबारा घोडे सांपडिले. साठी सत्तर माणूस ठार जाले. सें पनास माणूस जखमी होऊन पळालें. गुलाम मूर्तजाखानाकडील वीस माणूस ठार जाले. पनास साठी माणूस जखमी आहे; त्यात काये मरल, काये वाचल ते न कले. सात घोडी गोल्याखालें पडलीं यैसे वर्तमान जाले. इतकियात च्यार सा घड्या रात्र जालीं. आपले पारंखे कलेना. आंधारांत चहुकडे पळू लागले. हेहि काही मागे लागले. आंधारी रात्र याजकरितां फिरून आले. जर दिवस असता तर याचा नाश फार होता. मोड जालियावर सांभालणे कठीण. सुज्यायेतखान वकिलीस गोरंदोराकडून आला आहे. बोलीचाली आवघी मजसी जाली आहे. तो जलदी करून पुढे आला आहे. दरशणास येयाचा उदोग करील तर त्यास हेच आज्ञा करणे, शामराऊ आलियावर भेटी होईल. मज आगोधरच त्याची भेटी जाली तर परिकी दरबारात आम्हा लोकाचा वकैर राहाणार नाही. यावर स्वामी खावंद आहेत. विनंती मात्र लिहिली आहे हे विज्ञाति. सैद तकी म्हणऊन सरदार आरकाटावलियाचा पाडाऊ यांजकडे आला आहे; त्यास चौदा जखमा लाहान मोठिया आहेत परंतु वांचल. तिकरी म्हणऊन येक किला आरकाटाजवळ आहे तेथल्या किलेदाराचा जावाई होये हे विज्ञाति.

¶*Shamrao Yadav describes an action between Abdul Wahabkhan, brother of Muhammad Ali, and Gulam Murtajakhān at Kupam ; the latter assisted by the French was victorious.*

No. 100]

[22-4-1753

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक शामराऊ यादव कृतानेक सां नमस्कार विनंती उपरी. येथील क्षेम ताा चैत्र वद्य ९ रविवार ल १७ माहे जाखर मुा किले वेळूर प्रांत करनाटक येथास्थित जाणऊन स्वकीये क्षेम लिहिती आज्ञा केली पाहिजे विशेष. किले चैनपट येथले मुकामीहून कासीद रायेमल मिर्धा याचे जोडी १ त्याजबरोबर विनंतीपत्र सेवसी पाठविले ते पावले असल; त्याजवरून या प्रांतीचे वर्तमान श्रुत जाले असेल. हाली वर्तमान तर भुजंगराऊ घोरपडे लडाईत वारलियावर

लस्कराने इब्रत खांदली, त्याजवरून बुलगे तमाम किले वरधावर येथे आले. सेडीं फौज मात्र तेथे राहिली. पहिलेच लस्कराभोवतां खंदक खांदून वांटा ठेवल्या होत्या तेथ तेथे बुरूजे बांधून तोफां ठेविल्या होत्या व बरकंदाज बारवाले चौकिया होत्या त्यास महमद आलीखान याची बाजू शेर जाली. याजकरितां त्रिपदी सोडून पुढे येऊन उतरले. पाठीमागे त्रिपदी टाकली. गोल्याचा मारा चुकऊन येऊन उतरले. त्याचा मुदा कीं मुरारराज घोरपडे याची बाजू कमी पडली. भाऊ व लोक मारले गेले. आतां काही त्यांच्याने टिकवत नाही. तीन दिवस लढाई बरी जाली तोफाची लढाई जाली. महमद आलीखानाचा मतलब मुरारराज घोरपडे यांजपासून जागा सोडवावा; त्या जागियावर आपण जाऊन राहावे यासा मतलब होता. त्यास मुरारराजहि आपल्या जिवावरच उठले. जाता जावो, राहतां राहो, आपण जागा सोडिनार नाहीं. भाऊहि मारला गेला आतां कोठें जाऊन तोंड दाखवावे? मारीन, मरन, हाच हट धरला. जागा जागा लोकहि रसद बंद करावयासी गेले होते तेहि जमा जाले. शेरमौशेरीमी फिरंगीहि टिकले. जागा सोडिली नाही. महमद आलीखान मयेदानांत येऊन राहिले होते. रसद येऊ पावना; मुरारराज घोरपडेहि जागा सोडून जातना. मग मागती फिरून त्रिपदीस गेलें. त्रिपदी देवनापटणाहून पाच कोस आहे. दरमियान झाडी नाले आहेत. रातबिरात रसद येऊन पावते. मयेदानात येऊ पावत नाही, याजकरिता त्रिपदीस असरियासी गेले. जाते वेळेस काही होईल. येक दोन तोफ दारू गोली यासी सापडली. जातेवेळेस घालमेल जाली. मुरारराज यानी जागाजागा घाटावर माणसे पाठऊन लोक बोलाविले आहेत. त्यांचे लोक जागाजागा होते; आणिक नवे चाकर ठेऊनहि आणविले आहेत. इरेस गोस्टी येऊन पडली आहे. मुंडासे बांधत नाहीत. दिवसे-दिवस जमाव अधिकच होतो. स्वारी त्रिपदीभोवती कोसी दुकोसी होत असते. आता गोरंदोर याचाहि येखितयांर मुरारराज यांजकडेच पडिला आहे. स्वामीच्या फौजाचा मोठा दबाव पडिला होता. श्रीरंगपटणाकडे फौज आली आहे. तेथील मामला चुकलियावर घाटमाथा फौज येईल म्हणऊन दुस्टच दुस्ट याजवर इब्रत पडली होती. फौज फिरून गेली थेंसें वर्तमान थेंकून दुस्टास समाधान, गरिबास दिलगिरी जाली. नंदराज पटणेकर यानी त्रिचनापलीवर मोठा हंगामा केला आहे. रुपयासी च्यार सेर तांदूल जाले आहेत. मिलत नाहीत याजकरिता गरीबगुरूब बाहीर जातात, थेंसे वर्तमान येथे थेंकिले आहे.

सत्य मिथ्ये श्री जाणे. पहिले येक वर्तमान थैकिले ते सेवसी लिहिले ते लठके जाले. माा आलीखानास जखम व सरदार मारले गेले हे लिहिले होते तें तहकीक करतां मिथ्या जाले. जसे थैकिले तसेच लिहिले होते. फुलचेरी-कराकडील वर्तमान तर दोनसे फिरंगी, दीड हजार गाडदी च्यार तोफा त्याचे (सा) मान पाचसात गाडियावर घालून रवाना केलें. सुज्यायेतखान म्हणऊन दुभाशां रूमीखानाचा भाचा रूमीखानापासी होता. त्यास रूमीखानासी बे(ब)नाव जाला. तो उठून फुलचेरीस गोरंदोर याजपासी आला. पाचसात महिने येथे होता तो फिरंगियाच्या स्वधर्मात मिलाला. त्याचे भक्ष खाजं पिऊ लागला. देखणाहि आहे. तों आम्हाबरोबर वकिलीस दिल्हा व गुलाम मूर्तजाखान यासीहि वेळूरास जावयासी निरोप दिल्हा. थैसे आवघे मिळून वेळूरास आले. सुज्यायेतखानाबरोबर वस्त्रें दिल्ली. साहेबास व राजश्री भाऊ-साहेबास व जानवेगम यानी सौभाग्यादिसंपन मातुश्री बाईसाहेबास वस्त्रे दिल्ली आर्हेत ते अवघी सुज्यायेतखानापासीं आहेत. साहेब फौजसहवर्तमान फिरून माघारे गेले, हे वर्तमान थैकून गोरंदोर यानी लोक फिराऊन बोलाविले. तिकडे हंगामाहि जाला आहे. ते लोक फिरून गेलें. सुज्यायेतखान मात्र वेळूर पावतों आला. मी आरणीस होतो. आरणी वेळूरीहून बारा कोस मागें, तेथे च्यार दिवस राहिलो होतो. शेरीरास सावकास नवते. दोन तीन लंघणे जाली. तेथून वेळूरास आलो तो सुज्यायेतखान स्वार होऊन पुढेच गेला. न जाणो, ठिकाण पावतो येतो किंवा वाटेतूनच फिरून माघारे येतो हें न कळे. येकादो रोजा आपणहि गुलाम मूर्तजाखाजीचा निरोप घेऊन त्रिपदीवरून श्री चे दर्शण घेऊन कडपियावरून कर्नोल गदवाल पंचमाहाल या मागें येतो. लस्कर गेले त्यामार्गे निर्वह होणार नाही. स्वामीचे पुन्ये समर्थ पदरी आहे. या मार्गे येतों. या प्रांतीचे वर्तमान फार सेवसी निवेदन करणे आहे. सत्वरीच येतो. कदांचित सुज्यायेतखान तेथे आला तर त्यास स्थळ मात्र राह्यास देवघणे. भेटी मी सेवसी आलियावर होंईल म्हणऊन आज्ञा करणें. उतावली करून शामरायासी मागे टाकून आलेत, आठदाहा दिवसात शामराजहि येईल, थैसे सांगणे. मुसा बुसी अद्याप मछलीबंदरीच आहे. अद्याप फुलचेरीस आले नाहीत. आवदुल वाहबखां महमद आलीखाचे बंधु आरकाटात आहेत. आरकाट शहर किल्यांपासून गोल्याच्या मारियावर पाडून सांफ मयेदान करून टाकले. त्याचीहि स्वारी वेळूरच्या मुलकात येते. गुलाम मूर्तजाखांजीची स्वारीहि त्याजवर जातें. लडाई होती. दुतरफा माणसें जखमी होतात. ते फिरून जातात,

हे फिरून येतात येसे नित्ये उठून लागले आहे. श्रुत जाले पाहिजे. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञाति.

¶Shamrao Yadav writes news from Vellore regarding a skirmish between Muhammad Ali Khan and Murarrao in which the former was repulsed. "Murarrao is determined to rout him completely and then make use of his head gear and not till then." "The French have deputed Sujayatkhan to the Peshwa with robes of honour for him and Bhausahab. He should not however be called in for interview until my arrival," says he.

No. 101]

[23-4-1753]

२

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री

पंत प्रधान स्वामी

विज्ञापना. महमद आलीखान त्रिपदीस होते त्यास चैत्र वद्ये ९ सोमवार ते दिवसी देवनापाटणास गेले. त्रिपदीस ठाणे ठेविले. मुरारराज घोरपडे यानी आपली फौज व फिरंगियाचा जमाव तोफा वाट बांधायासी पुढे पाठविले कीं देवनापटणीहून रसद घेऊन येतां वाटेमध्ये लडाई करावी. त्यास सोमवारी साईकालपावेतो देवनापटणानजीक राहून रात्रीस कूच केले. त्रिपदीचा मार्ग सोडिला. रातोरात चिदंबर येथे येऊन पावला. त्रिचनापलीस जावयाचा उदेग केला. चिदंबर म्हणजे कडपेवाल्याचे ठाणें. देवनापटणवाल्याचा चिदंबरकराचा श्रेह. त्यानीहि आपले गावांत इंगरेज आणू पाठवले आहेत. त्याचे ठाणे त्याचा झेंडा लाविला आहे. महमदआलीखानांचा चिदंबरकराचाहि श्रेह. ते ते आवघे एकच आहेत. तेथे श्री चे देवाईल मोठे आहे. त्याचाच किला त्यानी केला आहे. त्या आसरियावर तेथे येऊन राहिले. मुराररायाचे लोक वाट धरून दिवस उगवपावेतो होते. दिवस उगवल्यावर मनास आणिले तो देवनापटणीहि झेंडे दिसत नाहीत. त्रिपदीस फिरून आला नाही. काये जाले तहकीक करतां दिवस उगवता मंगलवार चिदंबरास जाऊन पावले. फौज मुरारराज याजपासीं फिरून आली. बातमी चिदंबरचीहि आली, तेव्हा यानी आपली फौज व गोरंदोर याचे लोक त्याजकडे रवाना केले. आपण मात्र खासा तीनसे स्वारांनसी दोनसे फिरंगी व गाडदी व कांही तोफा गोरंदोराकडील घेऊन तलावरच राहिले. नंदराज पटणेकर त्यास पुढे हूलस्वार ९ पाठविले की

महमदआलीखान त्रिचनापलीस येतो; तुम्ही सावध राहाणे. आपले फौजेस सांगितले की तुम्ही पाठलाग करणे. आपण त्रिपदीचे ठाणे घेऊन मागून येतो. पाचसे माणूस त्रिपदीच्या ठाण्यात मा आलीखानाचे आ (हे). याची त्याची खटपट होत आहे. येक मुकाम चिदंबरी करून दुसरे दिवसी कूच करून कावेरी उतरून मा आलीखान चंदावरच्या मुलकात चंदावरकराच्या ठाण्याच्या आसरियासी गेला. चंदावरकरांही काहीं फौज कुमकेस पाठविली, खर्चीविचाहि परामृश केला. त्रिचनापलीस नंदराज यानी जेर केले होते. तेथूनहि लिहिली आली होती; सेतुपति करवर व तोडमान व चंदावरकर याचीहि लिहिली मा आलीखानास येऊन पावली की सत्वर इकडे येणे. नंदराजाचे ठाणे मारून काहाड, खर्चासहि देऊ. त्यासहि आपले आपले स्वस्थानाचे भयेच आहे, याजकरिता सामील होणार. याच्या फौजा भोवतालया हाका बोंबा मारीत जातात. मा आलीखान त्रिचनापली पावला असल किंवा पावल. हे विज्ञाति.

¶Shamrao Yadav sends news to the Peshwa about the plans of Murarrao against Muhammad Ali who was proceeding to Trichinopoly. The rulers of Tanjore and Mysore and some adjoining chiefs are mentioned as taking part on one side or the other.

No. 102]

[28-4-1753

३

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री

पंत प्रधान स्वामी

विज्ञापना येसीजे. मुजफरखान याचे बंधु हसनूदीखान देवनापटणात कैदेत होते. त्यास श्री ने कृपा केली. चैत्र वद्ये १० शणवारी प्रातःकाली होता येऊन फुलचैरीस पावले. सुक्रवारचे रात्री त्यास श्रीने वाट दिली. दांघे भोई व हमेशा पकवान्ये व भक्षायांस फुलचैरीहून प्रैतेहि घेऊन जात आसत. खिजमतगारहि येक पालीप्रमाण जात होते. अगोधर ठीकठाक करून ठेविले होते. तटाबाहीर घोडा आणूण ठेविला होता. चौकीदारासी बहुत खायापियास दिवसवड उदंड देऊन त्यास राजी ठेविले. फारसी खबरदारीहि नवती. मा आलीखान गेलियांवर प्यादेहि बहुतसे सावधतेमधे नवते. भोईयाची पांघुरणें चिंध्या आपले

आंगी घातल्या. आपल्या जागियावर येक चाकर निजविला. खाणेपोशं डोईवर घेऊन रात्री निघाला. तटावरल्या प्यादियासीहि पहिलेच राजी ठेविले होते. हमेशां राबता भोई याचा होता. परवानगी त्यास येयाची जायाची होती. रात्री खाणा घेऊन यावा, दिवसा जावे; दिवसा यावे रात्री जावे. येक वेळ मोकरर नवती. येकलाच डोईवर खाणपोश घेऊन तटाबाहीर पडिले. कोण आहे म्हटले तर हसनूदीखानाचा भोई आहे म्हटले. येक भोई व येक खिजमतगार मागून आंतऱ्यानें आले. तटाबाहीर पडलियावर घोडियांवर बसले. याप्रकारे फुलचरीस येऊन तटावर पावले. प्रातकाल होताच गोरेंदारास समाचार कळला. फार संतोश मानून लोक पुढे पाठविले. मोठे समारंभाने घेऊन गेले. फार खुशवेस्ती केली. तोफा फार सोडल्या. इतका तपसील पैकिला तसाच लिहिला आहे. सारांश हसनूदीखान फुलचरीस येऊन पावले. श्रुत जाले पाहिजे, हे विज्ञाति.

¶Graphic details are given by Shamrao Yadav of the escape of Hasan-ud-din Khan to Pondicherry from the confinement of Muhammad Ali. Hasan-ud-din was the brother of Muzaffarkhan, probably the first artillery expert trained by Bussy.

No. 103]

[4-5-1753

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनती सेवक शामराज यादव कृतानेक सांग नमस्कार विज्ञापना. येथील क्षेम ताा वैशाक सुद १ भृगुवार मुा किले वेलूर येथास्थित जाणऊन स्वकीये क्षेम लिहीत आज्ञा केली पाहिजे. विशेषः—कृपा करून आज्ञापत्र पाठविले ते छ २३ जाखरी पावले. छ २० जमादिलवलचे पत्र होते त्यास जासूद परभारे फुलचरीस गेले. तेथील कागदाचा जाबू घेऊन फिरून वेलुरास आले. तेव्हा पत्रे दिधली. त्यास पूर्वीच किले चैनपटचे मुकामीहून रायेमल मिर्धियाचे कासीद-

जोडी रवाना केली त्याजपलीकडेहि पाच सा कागद पाठविले त्याचे उतरच नाही. हली वेद्धरचे मुकामीहून भिकाजी नाा याचे नाईकीची जोडी छ १८ जाखर चैत्र वद्ये ६ रवाना केली आहे. तेहि सेवसी पावळ. स्वामीनी कृपा करून श्रीरंग-पटणाचे वर्तमान व माघारे जावयाचे लिहिले त्याजवरून कळू आले. आज्ञा केली की च्यार महिने तुमचे राहाणे जाले, तर सेवकास आज्ञा प्रमाण. परंतु पत्री आगोधरच फुलचेरीहून निघालो. कितीक वर्तमान कागदीपत्री लिहिलियाने बनून येत नाही. स्वरूच विनंती केली पाहिजे. या प्रांतीचा प्रसंग येक प्रकार जाला आहे. गोरंदोर याचा वकील मुज्ययितखाननामे पुढेच आला आहे. त्याचे वर्तमान सेवसी लिहिले आहे. गोरंदोर व ज्यान बेगम उभयेता स्वामीचे आज्ञे-वेगली नाहीत. त्यास जे सांगावयाचे ते सांगितले आहे. ते सर्व प्रकारे स्वामीचे आहेत. तोफ येक मागून घेणे म्हणऊन आज्ञा. तर येक तोफ काये दोन तोफा देतील, परंतु आतां देसास पावणार नाहीत. फौज इकडे आलियाने जे आज्ञा कराल ते हाजीर आहेत. तोफाचे सरंजामीचे माणसे व गोलंदाज मागोन घेऊन पाठवणे म्हणऊन आज्ञा केली त्यास मी तर आगोधरच तेथून आलो. तेथे आसतो तर पाठवितो. आताहि त्यांस लिहिले. तेथे येक कारकूनहि आपाजी राम म्हणऊनु ठेविले आहे. जे वर्तमान होई ते वरचेवर लिहून पाठवीत जाईन. त्यास तीन च्यार जोडिया या प्रांतीच्या ठेवावयासी सांगितले आहे. गुलाम मूर्तजाखान वेद्धरी आहेत. त्याजपासीहि येक ग्रहस्त ठेवितो. त्यास आरकाट (क)चा तालुका जाला आहे. ते सादतुलाखानाचे नातू. त्याच्या पुतन्याचा पुत्र बहुत मातबर आहे. त्यास स्वामीचा भरंवसा फार. पूर्वी वडिलाचा घोवा आहे. याजकरिता त्यास भरवसा फार आहे. फौज इकडे यावी. त्यामुळे कामकाज होऊन यावे. सरकारचेहि काम व्हावे. आपलाहि बंदोबस्त करून घ्यावा. यैसा त्यास भरवसा आहे. गोस्टीमातेने काही कामकाज होत नाही. सर्वा गोस्टीस भयाची प्रीत आहे. प्रस्तुत या प्रांतीचा कलह तुटत नाही. कजियाच आहे. मजला पंधरा दिवस राह्यास कारण शेरीरास उपाध निर्माण जाली. त्यास यैशव करून उपचार केला. वैशाक सुद ३ रविवारी येथून स्वार होऊन मजल दर मजल सेवसी येतो. स्वामीचे कृपेकरून वेधेस उतार पडला. श्रुत जाले पाहिजे बहुत काये लिहीणे हे विज्ञाति.

¶Shamrao Yadav reports the friendly attitude of the French Governor Dupleix and his wife and their readiness in helping the Peshwa with guns and ammunition.

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचि सेवेसी

सेवक विठल विश्राम साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायेत छ २२ जमादिलाखर मुकाम भादुरबांडा स्वामीचि कृपादृष्टीकरून सेवकाचें वर्तमान येथस्थित असें. यानंतर स्वामीकडून आज्ञा घेऊन आलों ते आठवें रोजीं येथें पावलों. मार्गी पावसामुलें व बुनगे फार तन्मुलें गुंता पडला. येथ पावतांच लष्कर परभरें भादुरबांडानजीक ठेऊन आम्ही विसहलीस जाऊन राजश्री चिमणाजी कृष्ण यांस भेटून त्यास बरोबर घेऊन लष्करास आणून रा तात्याची व सर्वांच्या भेटी करून मशारनिलेस घेऊन किल्लेस जाऊन राजश्री खंडोजी मोरे व नरोजी मोरे यांस आणून लष्करामध्ये सर्वास भेटऊन दुसरें दिवशीं प्रहर दिवसास सुमुहूर्ते सरदार आदिकरून समागमें घेऊन निशाण चढविलें. नौबत व तोफा सरबती करून पेशजी लोक होते त्यास व राजश्री खंडोजी मोरे व नरोजी मोरे यांस कविलेसुद्धां किल्लेखाली उतरून ठेविले, आणि येतेसमयीं खानदेशीं लोक व खासबारदार आणले होते त्यांस तटावर व बुरुजांनीं व दरवाजेस नेमणुका करून किल्लेवर जावजी जाधव यास ठेविला. किल्लेचा बंदोबस्त केला, दारुगोळी आणिलेप्रमाणें चढविली. गैरकबजी मुलुक आहे. तो दवामुलें हारी यावा, त्यास प्रस्तुत फौज थोडकी, येवढे फौजेनें मातबर कामें कैशी होतील ? याविशी कितेक तपाशिलें लिहवें तें राजश्री तात्याचें पत्रीं लिहिलें आहे त्यावरून सर्व विदित होईल. तो मजकूर सर्व समजोन जी आज्ञा करणें ती करावी त्याप्रमाणें वर्तो. मुख्य गोष्ट स्वामीचें आगमन हे स्थळीं होतें म्हणजे कितेक काजकामेहि होतीं, व किल्लेची बंदोबस्ती होऊन सर्व वृत्त ध्यानीं येतां किल्लेवर व शाहार कोटांत येकूण हजार प्यादा पाहिजे ; त्यास लष्करास असतील तर रवाना करावें. नाहींतर सेवकास आज्ञा जाहाली तर त्या प्रांतांतील विश्वासू मर्दाना ऐसें पाहून जामीन घेऊन लोक ठेऊं. किल्लेवर पेशजी सामान काय आहे त्याची अलाहिदा याद व तट घेरा व बुरुज व बरील घरें आहेत त्याचा तपशील लिहून मागाहून पाठवितों. आठा रोजांचा अवकाश करून येणें जाहलेंवर सर्व बंदोबस्त होऊन आणखीं ठाणियाचा विचार होईल ऐसें आहे. रायदुर्गास स्वार व कागद पाठऊन पैका आणवितों. त्याच्या बोली स्वामीसनिध आहेत, त्यास आज्ञा करून येथवर रवाना करावे. स्वस्तान जातें. आज फार खराब जाहाले याजकरितां काहीं सोड द्यावी. ऐसा

त्याचा अर्ज आहे. याविशी राजश्री तात्यांनीं लिहिलें आहे त्यांस आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहां. यादवाडची वोल नवाबाजवळ तिसा हजारास पडली आहे त्याविशी विनंती करणें ती केलीच होती. शावणुरचे बोलीमध्ये तीस हजार रुपये वजा करून त्याची वोल राजश्री रामचंद्र आणाजी व पांडुरंग शामराज व विसाजी नारायेण यांणी करार केलेप्रमाणें सोडून आणवावी, तोहि बंदोबस्त करावा लागतो. सदरू वोल व त्याचे कतवे नवाबांकडून आणावया स्वामी समर्थ आहां. सेवेसी श्रुत होय हे विनंती.

¶Vithal Vishram, the Minister of Savantwadi, writes to the Peshwa from Bahadur Binda on the project of capturing Bisehalli and other places.

No. 105]

[1753 ?

श्री

पुरवणी सेवेसी विठळ विश्राम विनंती. कुडालाहून फौज कूच करून अजरेस आली. समागमें तीर्थस्वरूप राजश्री पांडुरंग बाबा दोन हजार प्यादा व साहाशें स्वार घेऊन आले. आणाबागांचें ठाणें घेतलें. सरकारचें ठाणें ठेऊन फुटां शाहापूर बेलगांव कितुर प्रांतीं तमाम गांवखेडीं मारून खंडणी घेत घेत राजहंस-गडाखाली तळ देऊन बैसले आहेत. इकडून स्वामीचीं पत्रें गेलीं फौज येणेविशीं, तेव्हां तिकडील मनसबा राहिला. तीनशें राऊत विसाजीपंत याबराबर ठेविले आहेत तेवढे राहतील. वरकड बेलगांवचें काम बोलीचाली जाहाली आहे. परंतु आपण जात आहूं. गेलेनंतरी कसकसा विचार होऊन येतो तो पाहून, जर करितां कार्य प्रस्तुत उरकून येतें ऐसें असेल तर उरकून स्वामीस लिहून पाठवितों. तैसेंच मर्दनगडच्या कामास नारो गणेश याबराबर कृष्णपा कलबुलकर पाठविला होता दाखला घ्यावयास, तोहि तेथील दाखला ज्या ज्या प्रकारचा होऊन यावा त्या प्रकारचा होऊन आला. वाडीस आहेत. तेंहि काम करावें लागतें. कोकणांत जाते-क्षणीं दोन्ही मनसबे कसकसे विचार होतो तें सविस्तर सेवेसी लिहून पाठवितों. मुख्य गोष्ट कोणतेहि धणीकाम या प्रांतीचीं आपण करावीं आणि निसबतदार इतर होतात. तेव्हां याचा अभिमान स्वा(मी)स असावा. आपला हेत जे, धणीकाम करून मजुरा करून घ्यावा हाच हेत येहून दुसरें चित्तीं आहे ऐसें नाहीं. याचा सविस्तर भावगर्भ सेवेसी पहिलाच श्रुत केला आहे. कां तर तो प्रांत आमचा. सर्व प्रकारें माहीत आम्ही. जे सेवा घ्यावी ते आम्हांकडून घ्यावी ऐसें आहे.

एतद्विशीचा अर्ज स्वामीचें येणें पुण्याप्रांत जहालें तर विदित होईल. बहुत काय लिहूं ? चिरंजीव गुणबा स्वामीसंनिध आहेत. त्याचें सर्व प्रकारें ऊर्जित करणार स्वामी आहेत. रोजमरेचे त्याचें चालीस लाऊन द्यावया स्वामी आहेत. सेवेसी श्रुत होय हें विज्ञापना.

¶*Vithal Vishram to the Peshwa, informing the addressee of the tributes the writer exacted from Belgaum and territory round it and requesting him to come to those parts personally.*

No. 106]

[2-5-1753]

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

सेवक विठल विश्राम साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायेत छ २७ जमादि-
लाखर मुकाम पराक्रमगड स्वामीचे कृपादृष्टीकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित
असें. यानंतर सांडणीस्वाराबरोबर आज्ञापत्र पाठविलें. पावोन संतोष जाहाला.
किल्ला मात्र घेतला. पुढां वरकड तरतूद व्हावी येतद्विशीचा विचार पेशजी
स्वामीस लिहिलेंच आहे. हाली कोपलचा मजकूर येथील कितेक तपशीलें लिहावें
तें सर्व राजश्री तात्याचें पत्रां लिहिलें आहे त्यावरून विदित होईल. याजउपरी
स्वामीकडून आज्ञा होईल त्याप्रमाणें वरतों. सर्व मजकुराची पुरवणी अलाहिदां
लिहून राजश्री नारायेणराऊ याचें नावीं सेवेसी पाठविली आहे. तें मनन करून
जे आज्ञा कर्तव्य ते करावी. किल्ले मजकूरचा घेरा व टाकी व वरील सदर
दरवाजे पाहारे वगैरे मोजदाद करून आलाहिदा याददास्त सेवेसी पाठविला
आहे, त्यावरून विदित होईल. किल्लेवर पेशजीचे मोन्याकडील सामान कांहीं
होतें तें त्याजकडून घेतलें. त्याची मोजदाद आजच्या उदैकच्या रोजांमध्ये
करून सेवेसी लिहून पाठऊं. कांहीं दारू व शिसें व * * * * व
मीठ हुके वगैरे ऐसें सामान किंचित आहे तें सर्व घेतलें आहे. त्याची याद
मागाहून पाठवितों. मुख्य गोष्ट स्वामीचे पाय येकवेळ येथें लागलेनंतर सर्व
मनोरथ सिध्दीस जातात, आणि सरकारचेंहि स्वहित होतें. पत्रां पाळाळ आला-
हिदा पुरवणी लिहिल्या आहेत त्यावरून सेवेसी श्रुत होईल हे विनंती.

¶*Vithal Vishram reports to the Peshwa his capture of the fort of Parakramgad with all its belongings.*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

सेवक विठल विश्राम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागाईत छ १ रजेब मुकाम बाहादुरवांडा जाणोन स्वामीचे कृपेकरून सर्व वर्तमान येथास्थित असें विशेष. येथील बंदोबस्त थोडाबहुत जाहला. याजउपरी येथील भले लोकांस हुजूर आणून कराराप्रमाणे बहुमान करावा लागतो. स्वामीचें आगमन या प्रांते होईल म्हणोन बहुतांस भरोसा होता. परंतु परस्पर ऐकिलें कीं, याजउपरी मजल दरमजल देशास जाणें होतें. यैसेयास ज्याप्रमाणें आज्ञापत्र येईल त्याप्रमाणें वर्तणूक करूं. दारूगोळी व तूपतेल व जेजाला वगैरें पाठविले-प्रमाणें पावले. याची याददास्त तपशीलवार मागून सेवेसी लिहून पाठवितों. सामान येतेंक्षणीं किलेवर चढऊन जमा केलें. यानंतर राजश्री रामचंद्र आणाजी व पांडुरंग शामराज उभयेतांस कागद पाठऊन येथें आणविलें. ते प्रांतींचा सविस्तर मजकूर सांगितलेवरून कळला. ते प्रांतींचें नाजूक कामाचे संदर्भ राखोन धरावें त्याप्रमाणें धरिलेच आहेत. परंतु त्याप्रांतीं दोन तीन हजार फौज घेऊन गेलेविना कामकाजें होऊन येत नाही, या गोष्टींचा कितेक मजकूर आहे तो पत्रीं लिहो नये, हुजूर येऊन सेवेसी श्रुत करावा लागतो. प्रस्तुत राजश्री विसाजी नारायण यास यादवाडामध्यें ठेऊन उभयेतां आम्हाकडे आले. यादवाडकर व गोकाककर देसाई यांसहि आणविले आहेत. ते येतांच त्यांस बराबर घेऊन हुजूर आणून त्याचा करारमदार विसाजी नारायण व पांडुरंग शामराज यांणीं दिल्लेंप्रमाणें बहुमान व बोलीचे सुटकेचा विचार करून द्यावा लागतो. यांचा बोलीप्रमाणे गुता उरकोन दिल्लेवर आणखी ते प्रांतींचे येक दोघे देसक पदरीं पडतात. परंतु यादवाडकरांचा कोणत्या प्रकारें निभाव होतो यैसें पाहात आहेत. धारवाडचाहि प्रसंग पूर्ववतप्रमाणें आहे तैसाच आहे. तेथीलहि दोघे चौघे मख्ताशीर आम्हाकडेस येथें आले आहेत. ते दिवशीं रामचंद्र आणाजी व पांडुरंग शाम स्वारी घेऊन गेले ते दिवशीं शिंदे याणींच दगाबाची केली त्यामुळे कार्य न होतां माघारां आले. फुडां ज्यासमयीं होणें होऊन येईल; आगाध नाही. प्रस्तुत धकारनामकाचे संदर्भीं आठ आसामी येथें आणिली आहे. भेटीअंतीं सेवेसी श्रुत होईल. हे विनंती.

¶Vithal Vishram to the Peshwa, reports his doings and his disappointment at the prospect of the Peshwa's return to Poona direct and not through the western parts where the writer is administering.

श्रीसुबराज

राजश्री माहादाजीपंत पुरंदर
गोसावी यासी

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रीा मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखन करित असिले पाहिजे. यानंतर पत्र पाठविलें पावोन लिहिला भावार्थ कळों आला. राजश्री श्रीनिवासराव चिटनीस यास आपणाकडे जाऊन स्वालजाव करून लेहून पाठवणे म्हणून मारनिलेकडे मुदाम जामुदाची जोडी पाठविली आहे. आपणाकडे येऊन सांगितल्याप्रमाणे स्वालजाव केलाच असेच. या घराण्याचे जरूर आपणास असतां लेहून जाणवणे काये? मारनिलेची आपली भेटी होऊन बोलणे जाल्याचा वृत्त सविस्तर लेहून पाठवावया सूझ असा. रा छ १० माहे शाबान. बहुत काये लिहिणे.

[Murarrao asks Purandare to report to him the outcome of the joint deliberations between him and Shrinivasrao Chitnis who is specially deputed for the purpose.

No. 109]

[Recd. 9-6-1757 ?

छ २१ रमजान

श्रीराम

पुरवणी सेवेसी विज्ञापना. स्वामींनीं आज्ञापत्रें सादर केलीं तीं पावलीं. फौजेचा वगैरे अर्थ लिहिला तो कळों आला. यैसियास स्वामींनीं आमचे बेगमीची नेमणूक आधींच निमे करून दिली. त्यांतहि पांच लांख कमी. त्यामध्येहि स्वामीच्या प्रतापें सिवायें मुख्य तीसवत्तीस लाख रुपये आजपर्यंत मेळविलें. परंतु फौज संभाळून मोठा बोटा श्रीरंगपटणकरांकडील ठाण्याचा बोटा बोढणें लागला. सिबंदी खर्च बेमबेलग न करावा, त्यांस खर्चास न द्यावें, तरी ठाण्यांतून लोक उठोन येतील; शह टळेल. तेव्हां सर्व प्रकार ध्यानांत आणून ठाण्याकडे रुपया देणेंच पडला. तो खर्च जरी नसतां तरी कांहीं रुपया मार्गे पडतां. नालवंदी समजाविशीचा प्रकार तरी गुदस्तां स्वामींनीं शंभर राउतांच्या पथकास दाहा हजार रुपये दिले. त्याचा सुमार पाहून आम्ही शंभराच्या

पथकास येक हजार कमी करून नऊ हजारच दिले. या लक्षांनं वर्तणूक करून रवानगीचा प्रकार तैसाच राखणार. सेवेसी लोक आल्यावरी स्वामीच्या मर्जीस आलें तरी देतील. न ये तरी न देतील. या प्रमाणें त्यांतल्यात्यात करारवेत करून हे दिवस गुदरून अद्याप स्वामीच्या जुन्या मुळुकास ढका न लावितां दुर्ग पर्यंत आलों. यांत बिदरूरचा येवज कांहीं नालबंदीस लागणें तो लागला आहे. पटणचे फौजेनं गाड्यांनीं वेमुबलग पैका खादला. यास आमचा उपाये काये आहे? आम्हाबराबरी फौज जे होती तिचे कबज देखील स्वामींनीं भरून वा म्हणतील तर देऊं. या गोष्टी चाकर लोकांनी काय निमित्त बोलव्या? परंतु ठाणियास खर्च व छावणीस कमानेमणूक जाली यामुलें मिलाळा पैसा खर्च जाला म्हणून पांचसापावेतों बिदनूरपैकी खर्च होईल. बाकी येवज घेऊन येत आहों. व बाकी तीन च्यार पावेतों गोपालराव याजकडें रुजू करून देऊं. फौजेस नालबंदी अकलहिशेबीं गुदस्तां स्वामींनीं नालबंदी दिली. त्याप्रमाणें येथील गणतीप्रमाणें नालबंदीचा येवज तकूब गुदस्तांप्रमाणें ठेऊन बहुदा थोडेसें अधिकच तकूब ठेऊन तूर्त येवज दिलहा. तकूब परवानगीचा येवज स्वामीजवळ ठेऊन ज्याप्रमाणें स्वामीचे मर्जीस येईल त्याप्रमाणें निर्गम होईल. छावणीस लोक राहिलें म्हणून व जुंजले, जखमी जाले, दोन वर्षे मेहनत केली, मोचें फार जागां लावले म्हणून कांहीं आम्हावर उपकार नाहीं. चाकरानें चाकरी केली म्हणजे कांहीं उपकार नव्हे. हें ध्यानांत आणून अकलहिशेबीं येवज दिलहा व याप्रमाणें कच्चें वर्तमानहि सेवेसी लिहिलें आहे. तर पुढें रवानगीचें वेळेस मोघम द्यावें न द्यावें हें लौकर सांडणीस्वाराबराबर आली पाहिजे. त्याप्रमाणें वर्तणूक होईल. पत्राचें उत्तर सत्वर यावयासी आज्ञा जाली पाहिजे. मार्ग लक्षित आहों. सेवेसी श्रुत होयें हें विज्ञापना.

“The writer, probably Balvantrao Mehendale, complains about the shortage of funds for the maintenance of the army at Seringapatam.

No. 110]

[1-2-1755?

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक शेषो नारायेण साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील क्षेम माघ वद्य चतुर्थी मंदवासरपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकने येथास्थित जाणून स्वकीयें संतोष लेखन आज्ञा केली पाहिजे विशेष. स्वामीनी दया करोन स्मरणपूर्वक

पत्रीं आज्ञा निरोपिली. सुसमयी पत्र प्रविष्ट होऊन सेवकास संतोष जाह्ला. तेथें लिहिलें जे तुम्ही सर्वप्रकारें पदरचे आहां, राजश्री विसाजीपंत धण्यासनिध ठेविले आहेत. धण्याचे आज्ञेप्रमाणे होईल वर्तमान तें मशारनुलेस सांगत जाणें. तेणेप्रमाणे ते लेहून पाठवितील म्हणऊन पत्रीं लेखन करविले. आज्ञेप्रमाणें सेवेसी सादर आहों. सांप्रत मशारनुलेस धण्यानी आज्ञा करोन स्वामीकडे पाठविले आहेत. धण्याची आज्ञांतरे निवेदितील त्यावरून श्रुत होईल. इकडील अर्थ श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेबीं धण्याचे मनोगतानुरूप निवेदन केलेच असतील. तदनुरूप स्वामीचे आगमन घडोन दर्शनाचा योग घडावा येविशी मशारनुले विनंती करतील त्यावरून सेवेसी श्रुत होईल. कृपा केली पाहिजे हे विनंती.

¶*Shesho Narayan to the Peshwa, communicating the writer's wish to come and visit the Peshwa in person. The writer's identity cannot be fixed.*

No. 111]

[24-2-1755

श्री

सेवेसी विठल विश्राम कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. तां छ १२ जमादि-
लावल मुा नवलगुंद जाणून स्वामीचे कृपेकरून क्षेम असों. यानंतर तोफखाना
व राजश्री शामराव यांची आमची भेट आज जाहाली. आम्हास त्यास दोन
कोशाची तफावत आहे. आम्ही तोंडावर आहों. ते मागा दोन कोश आहेत.
उद्यां कूच करून आम्हाजवळ आणू येसेयास वाणीं तों अद्याप कोणी आले नाही.
धारवाडी तीन हजारपर्यंत व नरगुंदी दोन अडीच हजारपर्यंत भरताड येणे-
प्रमाणे गेले आहेत. कांही मनोलीस वगैरे प्रांती गेले आहेत. अद्याप आले नाहीं.
चौ रोजामधे कुलीं येतील. तोफा तो आणावयाची निकड, यास कैसी तजवीज
करावी ते आज्ञा होईल त्याप्रमाणे कूच करून येक मजल हरदू बाटा नेमिल्या
आहेत त्यामध्ये येक वाटेने येत आहों. जे वाणी बराबर येतील ते घेऊन येऊ.
तोफा वाण्याकरितां तडून ठेविता नये, याकरितां येत आहों. आणखी येक प्रसंग सर-
लस्कर समीप आले असेत. तेहि बहुतेक हुबलीचे मागें येतील. येसेयास आम्ही ते
येकत्र जमा होऊन भारीपणें यावे कीं दुसरा कितुरच्या हशमी वगैरे जमाऊ येतो,
* धारवाडच्या रस्ता व पैका येणेचा येणार. हुबली पावेतों या वाटेने
गेलेने रस्तेचे वाणी येकड दुकड येऊन मिलाळे तर फिकीर नाही येसे आहे;
आणि स्वामीनी निरोप दिले या समई हुबलीचें ठाणे घेणेस येईल. फार तर

येक मुकाम पडल. इतकेने रस्ता येणेजाणेस रान मोकळेच जाहाले. तोफखाने च्यांस सत्वर लस्करास जावयाची तांतड. कुंदगौलावरूनच यावें तरी काही फौज रवाना करावी. हुबलीविसी आज्ञा जाहालेने विल्हेस लाऊनच येऊ. हुबली काही मजबूद ठाणे न्हवे. चालते स्वारींत येका दिवसांनं हस्तगत होईल. कुंदगौलावरून यावें तर बराबर कापला जुल्ला नाही. वाटेने फुडा जाहालों म्हणजे मागील येणारास वाट फुटणार नाही. कुंदगोल, सर्वांसी, येलवती, सिरहटी येका बारीनेच अहित. त्यांचाहि जमाऊ भारी, कुंदगोलावरील वाटेस पाण्याचा तोटा, तोफखाना तीन कोश चालतो. बैलांचा तोटा, अधिक जावत नाही; सांगितले मार्गाने जाणेस हेका करितात. कुंदगोलावरील वाटच कोणी बिदविली (?) आहे; परंतु त्यांत आपण कैसे जावें हे उमजत नाही. कुंदगोलचे गळीं सध्या पडावें तर फौज भारी पाहिजे. गडीहि मजबूद; आठ च्यार दिवस लागतील. दुसरे जामदारखाना व कातवार बराबर आहे. हे पला पाऊन मग गळां पडावें यास्तव हुबलीवरून यावे ते गडी घेऊन मोकलें करावें म्हणजे धारवाडपासून पटी मोकली जाहाली. फुडा कुंदगोल सांवसीस आणखी फौज आणून नेहमी तेंच काम विल्हेस लावावे म्हणजे चोरटे राऊताची जागा मोकली जाहाली. दोन वाटानी यावयाची तजवीज केली; [यापुढील पत्रांचा बंद गहाळ आहे.]

¶Vithal Vishram writes about the movements of the army in the Karnatak, roundabout Dharwar, Hubli and Kundgol, and asks which way he should proceed.

No. 112]

[8-3-1755

श्री

श्रीमंत राजश्री बाबासाहेब स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक बनाजी माधवराज कृतानेक सां नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल ता २४ माहे जमादिलौवल पावतों कृपाकटाक्षें जाणून स्वानंदातिशय लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. मार्गी सावणुराहून आलिकडें कडुरांस पावलि-यांची पत्रें वरचेवर पाठविलीं, पावलीं असतील. कडूरी गढी चिठी यावयास दिवसगतीमुलें पंधरा दिवस राहणें जालें. गढी चिठी आलियानंतर मार्गी पाच सात दिवस येऊन येथे अष्टमी फाल्गुण वद्य बुधवारी पावलों. आज च्यार

दिवस जाले. अद्याप दलवाई यांची भेटी जाहली नाही. दिनसुधी नहुती याजकरितां रामरावजीची भेटी होऊन सर्व वर्तमान त्यांस विदित जाले. वरचेवर बालपाकडील पत्रे येतात, त्याजरून त्यांस लस्कर समीप आले हेहि कळले आहे. रामरायांसी यांसी बोलणेहि जाले आहे, परंतु संस्थान बोढीखाले पडले. दुसरे मोगलाचा शहहि आहेच. घाटाखालील फौजिस खर्चास पाठवावे. चौकडूनहि यास फिकीरच आहे, यास्तव संकटांत पडले आहेत. आमच्या फौजेसी बिगाड करावा. दुसरी गोष्टी सांगवते यैसा तों अर्थ नाहीच; परंतु आठ च्यार दिवस मागे पुढे निर्वाह करतील. स्वामीनी वरचेवर पत्रांची रेज लावावी. सांडणी-स्वार पाठवावे. कसदि जासुदांस लौकर आम्हाकडे पाठवीत नाहीत, याजमुळे सांडणीस्वार पाठऊन देत जावे. स्वामी येशस्वी आहेत. येश स्वामीस येईल याविषयी काहीं अनमान आहे यैसें नाही. जितके आपले आगमन समीप होईल तितके कार्य साधते यास्तव तुंगभद्रातीरीं आल्याचे वर्तमान सीप्र लिहून पाठविले पाहिजे. स्वामीकडील पत्रे कासीदासमागमीं आलीं तेंच बजिनस दलवाई यांस पाहावयास पाठविलीं. त्याजरून बरेच आवगत जाले. सारांश निकट फौज आली यावेगळे सीप्र गुंता उरकत नाही. पर्जन्यकाल समीप आला, माघारे सीप्र जातील, गतवर्षीं यैसाच अर्थ घडला, याजकरितां च्यार दिवस दीर्घ-सूत्रावर घालवावे यैसें कितेक दुर्मित्री विचार सांगतात. यास्तव फौज समीप आलीं यैसें कळले म्हणजे पांया पडून कार्य सत्वर करून देतात. कळवे म्हणून सेवेसी लािा आहे. श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Banaji Madhavrao to Mahadoba Purandare writing from Kadur says that he was unable to see the Dalwai. He then describes the monetary difficulties of the state and asks the addressee to direct forces at once to the river Tungbhadra.*

No. 113]

[4-5-1755

पो छ २९ रजब

श्री

श्रीमंत महाराज राजश्री भाऊसाहेबाचे सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी कृष्ण कुतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान ता छ २१ माहे रजबू पावेतो स्वामीचे कृपेकरून सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विशेष. स्वामीचे आज्ञापत्र आले ते मस्तकी वंदून सनाथ जालों. तेथे आज्ञा कीं इकडील सविस्तर वर्तमान लिहिणें, त्यास सोंधे, विदरूर, बसवपटण,

चित्रदुर्ग येथील कारभार उरकला. लस्कर वालीयाचे नदीवर आले. सावनूरचे खंडणीची निमे बाकी राहिली आहे तिचा निर्गम करून घेऊन अधिकमास सरतां सेवेसी येऊन पोहचणे होईल. श्रीमंत राजश्री बाबाच्या शरीरास आठ-पंधरा दिवस फार बेथा झाली होती; परंतु महाराजाचे कृपेकरून प्रस्तुत थोडेबहुत आरोग्य जाले आहेत. इकडील सविस्तर वर्तमान सेवेसी श्रीमंत राजश्री बाबानी-स्वामीस लिहिले आहे त्यावरून सविस्तर विदित होईल. स्वामीच्या चरणाचे दर्शनाची उत्कंठा फार लागली आहे दर्शन होईल तो सुदिन. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञाती.⁺

¶*Visaji Krishna to Sadashivrao Bhau, informs him of the settlement of the affairs of Bednur, Basavapattan and Chitradurg.*

No. 114]

[2-6-1755

पो छ १२ रमजान

श्री⁺

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब व
तथा राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे
सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी कृष्ण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ २१ माहे शाबान मुकाम देवनहली स्वामीचें कृपाद्रष्टीकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. इकडील वर्तमान तरी पेसजी गुमनाडपालेच्या मुकामीहून सेवसी लिहिलें आहे त्यावरून विदित जाहाले असेल. त्या आलीकडे कूच करून बुरुकुंड्यास आलो. बुरुडकुंडे ठाणे चिकवालापूरकरांचे, त्यास हला करून ठाणे घेतलें, आणि तेथं सरकारचें ठाणे बसऊन चिकवालापुरानजीक मुकाम करून राहिलो. तेव्हां मातबर वकील येऊन संस्थान मारची खंडणी पेक लाख चालीस हजार करार केली, त्यापैकी निमे सध्या द्यावे व निमे दोन महिन्यानी द्यावे, याप्रमाणे करार करून वोळी चांगल्या दिल्हा. तेथून कूच करून देवनहालीस आलो. मोर्चे लावावे, हाला करावी, हे तजवीज होती; त्यास स्वामीचे प्रतापेंकरून देवनहालीकर गावासमीप जाताच कौलास आले. कौल देऊन बाहर काहाडिले आणि सरकारचे ठाणे देवनहालीत बसविले. राजश्री मुकुंद श्रीपत याचे स्वाधीन ठाणे केले. राजश्री बनाजी माधवराव या तलावरी

+ कर्नाटकरावरील पत्र. अधिकमास ज्येष्ठ शके १६७७.

आले, तेथील वर्तमान यैकता काही जीव दिसत नाही. कनबडी वेकटपंतीं सोडून अधिकार घावयास नेले आहेत व दलवाई मैसुरास आले आहेत. ते व हे येकत्र जालियावर काही जाले तरी कलेना; परंतु काही होता दिसत नाही. चित्रदुर्गकर याणी आणापाचे मारफतीने राजकारण लाविले आहे. आणापाहि लस्करात आले आहेत; परंतु राजश्री गोपालराव आजपावेतो आले, आसते तरी दोनी फौजा मिळोन चित्रदुर्गास बरी जरब देतो, आणि स्वामीचे मजीप्राा कार्य करून घेतो; परंतु ते आद्याप तुंगभद्रा उतरूनच आले नाहीत. कृष्णेपलीकडील पत्रे आली होती. आता दिवस पाऊसालियाचे समीप आले फौज छावणीस राहिली. घोडी खराब, उंटे खराब, आणि आधिकांमुले येक महिना ज्याजती पडला, वरसाचा जेष्ठ आला याप्रकारेचे वर्तमान आहे. तथापि होईल मजकूर तो करून घेतच आहो. जसा प्रसंग पडल तसा गुंता उरकून घ्यावा लागेल. इत-कियात राा गोपालराव आले भेटी जाली आणि दोनी फौजा मिळोन जरब बसली; तरी बसवीत आहो. जर त्याचे येणे नच होये तर जसे कलेल तैसे उरकून घेऊ, आणि देशास फौज घेऊन येऊ. सेवेसी विदित होये. वरकड इकडील सविस्तर आर्थ राजश्री बलवंतरावजी याणी लिहिला आहे. त्याजवरून विदित होईल सेवसी श्रुत होये हे विज्ञाति.

¶*Visaji Krishna to the Peshwa, announcing the capture of various places in Mysore territory and awaiting the arrival of Gopalrao Patwardhan.*

No. 115]

[3-7-1756

श्री

सेवेसी मुकुंद श्रीपत साष्टांग दंडवत. सेवसी विज्ञापना. छ ४ सवालीं हलीहाल येथून कूच केले तें तिसरे प्रहरी मौजे सिपूर येथे पागासुधा सेटीबा देखील आज येथे मुकाम केला. उदयेक प्रातःकाली राजश्री बाळोजी सिंदे यांस पागा सुधां सेवेसी रवाना करितो. सेवकास सुतकाचा अवरोध आहे यास्तव सेवेसी येता नये. महमद आलम व सुमेरसिंग उभयेताहि समागमे आहेत. आज संध्याकाळपावेतो येथे येतील. मुजफ्फरखान बहादरबिडियास आले म्हणून बाजारी वर्तमान कृष्णातीरी आले आहे. परंतु सत्ये वाटत नाहीं. तुलसाजी नाईक व जासूदजोब्या त्याजवळ ठेविल्या आहेत. जर बाहादरबिडियास येते तर रामचंद्रपंत याचे पत्र व सरकारचे जासूद पत्रे घेऊन येते. आले वर्तमान लटि-केसे वाटतें. नारायणकिरेयावर त्यांस सेवकांनी सोडिले. बाहादरबिडियास

दाखल जाहल्यावर येक जोडी मुजरद त्याजकडे पाठविली होती त्याचे जाब आले आहेत, तें सेवेसी पाठविले आहेत, त्याजवरून विदित होईल. नारायेणकिरेहून त्याणी कूच करून हुसपेठेवर मुकाम केला होता. आदवानीचे रोखे जातात हे प्रमाण. कदाचित आमचे मागे सुबुध उपजोन आलेच तर वीस हजार रुपये पावेतो त्यास देऊन, तोफा वगैरे तेथें ठेऊन सडे पुणियास रवाना करावें म्हणोन राजश्री रामचंद्रपंत यासी बोलोन आलो आहो. त्याणीहि मान्ये केले आहें. त्याणीहि पत्रे पाठविली आहेत. येका दो दिवसी तिकडील पत्रेहि येतील. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Mukund Shripat reports the news of Muzaffarkhan's movements and attitude. Sumarsing, the murderer of Narayanrao Peshwa, is here mentioned for the first time.*

No. 116]

[1756

श्री

सेवेसी विज्ञापना. आहे यांत तुमचे बरे आहे म्हणोन सांगितल्यावरून कांहीं जाबसाल केला नाही. तथाप सदरहू बोलावे येसी स्वामीची आज्ञा नवते; परंतु बोलिलो. येसांस येविसी स्वामीची मर्जी जैसी असल तैसी आज्ञा केल्याने यांसी बोलोन जो मनोदये याचा कलल त्याप्रां सेवेसी लेहून पाठऊन. येविसी सेटिबा खराडे याणी सेवेसी लिा आहे त्याजवरून विदित होईल. पत्राचे उत्तर येईल त्याप्रमाणे वर्तणूक करून. सेवेसी श्रुत होईल हे विज्ञापना.

¶*Negotiations with Murarrao Ghorpade of Gutti are the subject matter of this letter of which the writer and the addressee are not known.*

No. 117]

[1-1-1756

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक विसाजी नारायेण कृतानेक विज्ञापना. येथील क्षेम ताा मार्गशीर्ष वदी १४ पावेंतो स्वामीच्या कृपेंदस्टीकडून सेवक लोकांचे वर्तमान येथास्थित आहे. इकडील सविस्तर विनंतीपत्रे पाठविलीं पाऊन विदित जाहलेंच

असेल. राजश्री नारोशंकर यानी मुात विज्ञापना केली त्यावरून श्रुत होईल. सांप्रत इकडील वर्तमान राजश्री मुरारराव घोरपडे वजारतमाव घाट चढोन कोल्हार प्रांते आले. मडगसिरेस येणार. त्याणी सावनूरकरास पत्रे पाठविली जे तुमची आमची भेटी व्हावी. कडपे कनोल आदवानी वगैरे एकत्र होऊन भारी फौजेनिशी मनसबा करावा. नाहीतरी या दक्षणदेशचा वक्र जातो. तेव्हां कळतच आहे म्हणोन लिहिले. त्यास याणी प्रतिउत्तर समर्पकतेन देऊनच लिहिले आहे म्हणोन वर्तमान आले. वजारतमाव याणी राजश्री भगवंत गोविंद यांस पांच हजार फौज ठेवणे म्हणोन रवाना करून पाठविले. तेहि सवणूरास आले. सेवेसी कळावे म्हणोन लिहिले आहे. सवणूरकर बाहीर डेरस दाखल जाहलें. डंबळ सिरहटी हावनूरप्रांतास येणार आहेत. आदवानीकर नवाब न्यामदुलखानहि फौजेची समजाविसी करून तेहि बाहीर निघणार. स्वामीची खास स्वारी जाहाली म्हणजे सर्वहि आपली स्थळे जवळ करून राहणार. कोपलकराकडील माराविसी अगोदर विनंती लिहिली आहे त्याप्रमाणे आज्ञा करावी. बगर पेंठ घेतलेविना मार्गास येत नाही. स्वामीची खास स्वारी जाहालियास वेंच विलेस लागेल. परंतु खेडी खराब होतील. थोडी बहुत फौजच रवाना करून पाठविलिया इकडील पाळेगार वगैरे एकत्र करून पेंठ घेऊन कार्याकारण फौज प्यादे ठेऊन घेऊन, दोन तीन म्हैनत गोस्टी विलेस लागेल. बहुताले ठाणी सरकारची जाहाली आहेत. रात्रीचे चोरीने खेडियास उपद्रव होतो त्यामुळे रयेतेस भयसा वाटत नाही. पूर्वी या रौनी त्याची ध्वशत पडिली आहे. लौकिक येक प्रकार होतो. आणि येथ राहणारासहि नाकर्तेपण येते. सुचला अर्थ सेवेसी लिहिले आहे. यावरी आज्ञा होईल त्याप्रमाणे वर्तणूक केली जाईल. उगेच आहे. या सामा(ना)-निशी येथे बसल्याने स्थळ जेर होत नाही. त्याचा उपद्रव राहत नाही. येविशी दोन च्यार वेळा श्रीमंत राजश्री तात्यास विनंती लिहिली आहे. आज्ञा करणार स्वामी समर्थ. प्रथमता पेंठ घ्यावयास पाच सात हजार जमाव पाहिजे. उपरांतिक हजार स्वार दोन हजार प्यादे जाहले म्हणजे महिने दोन महिनेत विलेस लागते. स्वामीची आज्ञा जाहलिया च्यार हजार प्यादे व स्वार दोन हजार मिळतील. सेवक जमा करील. सरकारातील एक हजार फौज आल्याने सहजच कार्य होते. या रानचे मिळतील त्यावरी दबा असावा यास्तव येक पतक असावे. पेंठ घेतल्याने तर फिरोन फौज पाठवावयाची आज्ञा जाहली (तर) पाठवावयास येईल. त्यात अज्ञानपणे विनंती लिहिली आहे. आज्ञेप्रमाणे सेवक वर्तेल. विनाकार्य दरमाहे रान पंधरा हजार खाऊन येथे बसावे लागते. आज्ञा जाहलियां

खामखा स्वामीच्या पुण्येकरून त्याचे ठिकाण लागेल. सेवक सेवेस अंतर करणार नाही. स्वामीसेवेवरी सरीराची आस्ता नाही. दया करणार धणी आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*News-letter from Visaji Narayan to the Peshwa, informing him of the intended combination of Murarrao and the Nawab of Savnur.*

No. 118]

[Recd. 9-1-1756 ?

पौ छ ६ रबिलाखर

श्रीसुब्रह्मण्य

राजश्री सदासिवराव भाऊ

गोसावी यासीं

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्रीं दौलतराव हिंदुराव घोरपडे दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल-लेखन करित गेलें पाहिजे विशेष. आम्हास ये(ऊन) साहा महिने जाहाले. अद्याप कोणतेहि गोष्ट निर्गमांत येत नाही. आपण येथें असतेत तरी हरयेक गोष्टीचा निर्गम होऊन येता. येथें स्वालजात्र येथासिद्ध होत नाही. आम्हांस आपणाविना दुसरा आधार आहे असे नाही. मुख्य गोष्ट ज्यांत आमचा परिणाम आणि सेवा घडोन येई; तिसरी गोष्ट भावाबंदात हांसे न होये; आणि आमचे मनोदयानरूप आमचे हातोन सेवा घडे ते आपण करावें. आम्हांविसी राजश्री पंतप्रधान याणीं आपणांस लिहिलें आहे म्हणऊन येकिलें. अशास ज्यांत आमचा परिणाम ते करावें. वरकड राजश्री जि(वाजी)-दामोदर विनंती करितां वि(दित) होईल. उचित ते करावया (सूझ) असा बहुत काये लिहिणे हे विनंती.

¶*Daulatrao Ghorpade requests Sadashivrao Bhau to settle his affair finally and thus to give him an opportunity to serve the State.*

No. 119]

[13-1-1757

पौ छ १० जमादिलौवल

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी बाबूराव कृतानेक साां नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ता छ २२ रबिलाखर पावेतो मुा गुतीत येथास्तित असो विज्ञापणा येसीजि.

+ येथून पुढे अक्षर निराले वळणाचें.

राजश्री अमृतरावजी छ ११ रबिलाखरी दो प्रहरा दाखल जाले. राजश्री राव ममलकतमदार गुतीहून चैनमपली सा कोसावर ठाणे पाहवयास गेलेच होते. रायाकडील समादिक जाऊन सनमानेकरून यास अनिले. रायास पत्र लेहून पाठविलिया रायानी सांडनीस्वाराबरोबर पत्र पाठविलें जे. पौश वद्ये ९ गुरुवारी अठा घटिका उपर राव ममलकतमदार व अमृतरावजीची बहुत आदरे करून भेटी जाली. सरकारची पत्रें वस्त्रे तेच क्षणी जाली. दुसरे दिवसी राव ममलकतमदार अमृतरावजीचे सनमाने करून समादिक घेऊन याच्या डेरियास आले. पाच सात घटका बैसोन कितेक ममतेच्या व प्रीतीचे बोलने होऊन रावजीस वस्त्रे विडे देऊन, दुसरे दिवसी तलकोटात हवेलीस बोलाऊन, येकांती स्वामीची व राजश्री मलारजी होळकर याची पत्रे वाचोन बहुत संतोश जाहले. राव बोलिले जे उभयेताची प्रीत ममता आम्हावर आहे याजकरिता मातवर आम्हास न्यावयास पाठविले. चितात दुसरा विचार नाही हे पूर्ण ठाऊक आहे. जावयाची तयारी करून निघतो. कितेक कल्पणा अंतर्कर्णाच्या व कोन्ही लाहन मनुशाने सांगितल्यावरून चितात संवश्ये होता. ग्रहकुत्य व फौजेचे नदी अलीकडील पलीकडिल व ठाणे जाती मानपान व बुंजरुखी ममतेची व कितेक अनेक कल्पणा होत्या तितक्या, व राजश्री मलहारजी होळकर गेले म्हणोन बोलिले. त्या राजश्री आमृतरावजीनी ध्यानास आनून, त्याचे उतर रावजीचे चितात दड होऊन, निशा जालीसे बोलणे जालियानंतर, जावेसे करार वचन करून, छ २१ रबिलाखर प्राथकाली ब्राह्मण पंडित व शास्त्री बोलाऊन मुहूर्त करून, पत्रे लेहविली. माघ सुद ९ पंचमी सोमवारी प्राथकालीच खासगत अंगप्रस्थानेकरून, बाहेर निघावे दुसरे दिवसी कूच दरकूच जावे, दुसरा विचार नाही याजकरिता च्यार दिवस गुंता जाला. राजश्री नागोजीपंती तेथील कितेक युक्ति प्रयुक्तीचे ममतेचे व मलहारजी होळकर याजकडील रायासी बोलोन रायाच्या चितात खुशा होऊन स्वामीकडे जावयाचा दडभाव राव ममलकतमदार याच्या चितातील संवश्ये व कुन्हा न राहेसे बोलणे नागोजीपंती चार दिवस परियेत रायाच्या चितातील संवश्ये दूर होयेसा निशा करून, मार्गावर आनिले. नंतर राजश्री अमृतरावजीनी लिहिले त्यावरून श्रुत होईल हे विज्ञासि.

साहेबाचे सेवेसी निबाजी नाईक चव्हान सां दंडवत.

¶ *Visaji Baburao reports to Nana the result of Amrutrao's visit to Murarrao Ghorpade. Amrutrao was specially deputed to Gutti to conciliate Murarrao Ghorpade and, according to the letter, has succeeded in his task.*

श्री

साहेबाचे सेवेसी मानाजी पायगुडे सां दंडवत विज्ञापना ता १ जमादिलावल
 इंदुवार प्रातःकाल मुकाम हावेरी वर्तमान येथास्थित आसो विशेष. साहेबाचे
 आज्ञापत्र सादर जाहाले तेथें आज्ञा की तुम्ही तिकडे गेला. त्यास कहीकवाड
 बंद व्हावयाचा विचार कसा केला ते सविस्तर लिहिणे. अशास आम्ही ह्या
 तोंडास आलियावरी कहीकवाडाचा बंदोबस्त जाहलाच आहे. ह्या तोंडास कही
 यकंदर निघो देत नाही; परंतु राणो विठलराव यास साहेबी लिहिले होते, त्यावरून
 काल रविवारी हावेरीचे पठेवर आलो; परंतु पठे आगदी अगोघर आठदाहा रोज
 पळोन गेली. येथें निरर्थक आलों; परंतु आज फिरोन माघारे कहीचे बंदोबस्तास
 आलो. आज्ञेप्रा बंदोबस्त करितो. येथे पठेवरी आल्यास सव्या दांडग्यावरी
 दाहावीस माणूस जाया जाहाले येवढाच मात्र नफा जाहला. वरकड सविस्तर
 अर्थ राजश्री विठलराव साहेबास लिहितील त्यावरून कलेल. जाग्यावरून आमची
 फौज उठोन आलियावरी तिकडे कही जालो. अशास तेथे चार पाच हजार फौज
 पाठवून तिकडील बंदोबस्त होई तो अर्थ केल्यानें उत्तम आहे. इकडे मेहनत
 करावयास आम्हापासून आंतर होणार नाही. शेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

॥Manaji Paygude to the Peshwa about arrangements at Haveri.

श्री

राजश्री जावजी गोली

गोसावी यांस

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नो जनार्दन बलाल आसीर्वाद उपरी.
 येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहीत जाणें विशेष. श्रीमंताचे पत्र
 आठवे रोजी लष्करांतून आले. तेथें लिहिलें आहे कीं सावनूरकर व मुरारजी घोरपडे
 व मुजफरखान याणी येकत्र होऊन बखेडा केला, त्याच्या पारपत्यास सडे फौजेनसी
 पाठीवरी चालिलों, तेव्हां त्याच्यानें टिकाव न धरवसें जाहलें. तेव्हां सावनुरा-
 जवल गावचा आश्रा करून राहिले आहेत. आम्ही सभावता गराडा घालितों.
 लौकरच जेर करून पारपत्य उत्तम प्रकारें केलें जाईल म्हणोन लिहिलें असे. हे
 तुम्हांस कलावें म्हणून लिहिलें आहे. सारांश श्रीमंताचे सलाबतीनें त्याच्यानें
 टिकाव धरवतो थेंसें नाही. लौकरीच पारपत्य होईल. तुम्ही तिकडील

कार्यसिधी लौकर होये ते करणें. राजश्री खंडोजी माणकर व तुम्हीं येकविचरें राहून स्वामिकार्य होय तें करावें. कार्य करावयाचा समय हाच आहे. अवघे येकचित्त होऊन दुसरा भावगर्भ चित्तांत न आणितां कार्य करणें. रवाना छ ७ जमादिलावल. बहुत काय लिहिणें हें विनंती.

¶Janardan Ballal Fadnis to Javji Gavli, communicating to him the news of the investment of Savanur and the efforts of the Peshwa to capture it.

No. 122]

[11-1-1756

छ ११ माहे जावल

श्रीसोमेश्वर

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री जगन्नाथपंत स्वामीचे सेवेसी पोा माधवराव सोमनाथ कृतानेक नमस्कार विनंती. येथील क्षेम मिति पौष शुध दशमी मुा लस्कर प्रांत सावनूर यथास्थित असो विशेष. आपण कृपा करून पत्र पाठविलें तें पावोन सविस्तर वर्तमान कलले. शब्द लाऊन लिहिले कीं कांहीं वर्तमान गेलियातागाईत कांहीं न लिहिले. त्यास तुम्हापासून अलियास पाचवे रोजी पुणियास पोहोचलो. तेथे वीस बावीस रोज होतो. तदनंतर तेथून स्वार होऊन लस्करास आलो. ते गलगल्याच्या मुकामी मार्गशीर्ष वद्य द्वितीयेस लस्करास पोहोचलो. उपरांतिक श्रीमंताची दर्शने जाहली. मग तेथून दरकूच बागडकोटास आलो. तेथें मोचें लाविले. ते फते जाहले. आता राजश्री मुरारराव वोरपडे व सावनूरकर नवाब व मुजफरजंग गार्दी व हरपनहलीवाले भुमे, ऐसे दहा बारा हजार फौज व दहा पंधरा हजार गार्दी व फिरंगी व प्यादे ऐसे जमाव करून युधास म्हणोन आले आहेत. यासी त्यासी पंचवीस तीस कोशाचा तफावत आहे. या प्रकारे इतके दिवस जाहले. अद्या(प)वर आमचा कांहीं जावसाल जाहला नाही. तीन चार वेळा इतक्या दिवसांत दर्शन जाहले आहे. तशामधें कांहीं जलदी करून जावसाल करावा कीं पर्जन्य गेला आहे तर आम्ही दोही महालाची मामलत टाकली, याजमुळें कांहीं काळजी नाहीशी जाहली. बाकी फार गुंतली आहे ते उगविली पाहिजे. त्याची चिंता आहे. त्यास बोदवडच्या बाकीची तर येथें साहुकारी निशा करून घेतली आहे. माहालात रुजवात होईल त्याप्रमाणें पैसा द्यावा. रावेरची बाकी आहे त्याचाहि

काहीं ईश्वरे उपाय रचिला असेल तेहि उगवेल. पुढे धंदा मामलत नाही.
त्याची चिंता ईश्वरास आहे. बोदवडची मामलत गणेश विष्णु याणी केली आहे.
त्यास तुम्ही तगादा केला म्हणजे (अपूर्ण)

[This is the first sheet of a longer letter from Madhavrao Somnath to Jagannathpant informing him that the Peshwa had besieged Bagalkot and that Murarrao Ghorpade, Muzaffarkhan and the Nawab of Savanur were preparing to oppose the Peshwa.]

No. 123]

[2-3-1756 ?

श्रीशंकर

श्रीमंत माहाराज राजमान्य राजश्री

पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

सेवक राघोबा नाईक वेणालाल कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. विनवावया प्रार्थना ऐशीजें. माहाराजाचें आगमन दक्षिण देशास होत आहे म्हणोन मशारनिले राजे प्रतापसिंग राजियांनीं समाचार ऐकून बहुत संतोष मानून मार्ग रक्षून होते. बागडकोट फत्तें करून सवणूर बंकापुरासमीप लष्कर मुकाम करून तेथील मनसुबा चुकऊन घेऊन कर्नाटकास येताती म्हणोन सेवकाचे गुमास्ते यानी वर्तमान लिहिलियावरून महाराजियास श्रुत करितां मुजरद जासूदजोडे रवाना करून समाचार आणवणें म्हणोन निरोपितां सेवेसी विज्ञापनापत्र प्रविष्ट केलें असें. सेवकावर कृपा करून या प्रांतास आगमनाचा मजकूर राजकीय मजकूर सविस्तरं ल्याहावया आज्ञा निरोपिलें पाहिजे. येथील राजकारण चेनापटणचें इंग्रेज फुलचेरीचे प्रांवास उभये फिरंग्याचें आठरा महिन्याचें करार सल्याच होते, त्यापैकी महिना दीड येक बाकी आहे. उभयेतांही लढाईचे सरंजामी तयारी करिताती. त्रिचनापल्लीचा तालुका कालेरीस दक्षिण देशें इंग्रेज व नवाब महमद अलीखान या उभयेतांचें ठाणें आहे. उत्तर देश श्रीरंगापासून उटानुर तालुके फुलचेरी मावासकाराचें ठाणें आहे. अरकाट सुभाचे तालुके कितेकीं इंग्रेज व महमद अलीखान कितेक फुलचेरीकर ऐसें राज्यें आक्रमून आहेत. नवाब महमद अलीखान इंग्रेजकराचे आज्ञाधारक होऊन आहेत. सविस्तर वर्तमान श्रुत व्हावें म्हणोन विज्ञापना लिहिली असें. विनंतीस चित्त देऊन सेवकास जैशी आज्ञा निरोप कराल कीं तैसा निरोपिलिया तेणेंप्रमाणें वर्तणूक करितां. सेवक माहाराजाचे असों. कृपा केली पाहिजे. विशेष काय लिहिणें हें विनंती. इव संवत्सर फाल्गुन शुद्ध २ अंगारकवार मुकाम चंदावर.

[Raghoba Naik in the service of Raja Pratapsing writes to the Peshwa about the activities of the French and the English in the Karnatak and declares that the Raja is anxiously awaiting the arrival of the Peshwa in the South.]

—ची फौज बारा हजार पालेस्वर प्रांतास आली आहे. हें वर्तमान येकून मुसा भुसीनी मुसालास व सुकुरलाखान याजबरोबर फिरंगी २०० दोनशें व गारदी ९०० व तोफा ९ देऊन मुधोजी भोंसलें याचे फौजेस सामोरें छ १८ जमादिलाखरीं खाना दो प्रहरां केलें. मच्छलीबंदरीहून फिरंगी २०० व गारदी ९०० व राजहंमदरीहून फिरंगी १०० व गारदी ९०० व तोफां यैशा मुसालास याजला देविल्या आहेत. मच्छलीबंदरचा सरंजाम फिरंगी गारदी राजहंमदरीवर मुसालास सुकुरलाखान याजपाशीं येईल. व राजमंदरीकडील व सिकाकोलाकडील पालेकरी मुसालास व सुकुरलाखान यांचें मदतीस दिल्ले आहेत. हा सरंजाम व पालेकरी वेऊन मुसालास व सुकुरलाखान राजश्री मुधोजी भोंसलें याचे फौजेस सामोरें गेले आहेत. मुसा भुसी सिकाकोलास जाणार आहेत. राजमंदरीच्या मुकामीहून सिकाकोल १० दाहा कोस आहे. छ १६ माहे जमादिलाखरीं दिल्लीहून वर्तमान आलें आहे कीं पठाण यानें दिल्लीवर चढाई केली. दिल्लीस मोर्चे लाविलें. तीन दिवस लढाई झाली. पठानांनीं जोरेंकरून दिल्ली घेतली. पातशाहा धरला आहे, म्हणोन वर्तमान आहे. सेवेसी श्रुत होये हें विज्ञापना.

¶A mutilated letter giving news of the disposals made by Bussy and his despatch of Las and Shukurulla Khan. The letter makes a reference to the capture of Delhi by Ahmad Shah Abdali.

श्रीशंकरप्रसन्न

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे शेवेसी

पोष्य मल्हार नाईक रास्ते कृतानेक नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल जाणोन स्वकीयें लेखन करावयास आज्ञा केली पाहिजे विशेष. स्वामीनी पत्र पा त्यांत आज्ञा जे, बागडकोटास मोर्चे लाविले होते तेव्हा राा जानोजी भोंसले यांचे गोटची उंटे गुलतगुंडकाराने नेली तीं गुलतगुंडकारास ताकीद करून देणे म्हणोन. त्यास गुलतगुंडकारास ताकीदपत्र पा. तो ताकीदपत्रास उंटे देत नाही. पुढे पारपत्य जाहल्यावर उंटे येतील. बहुत काये लिहिणे? कृपा असो दीजे हे विज्ञापना.

¶Malhar Naik Raste informs the Peshwa of the refusal of Gulatgundkar to send back camels belonging to Janoji Bhonsle which he had captured when Bagalkot was invested.

छ २० जमादिलाखर

श्रीराम

पुा सेवेसी विज्ञापना यैसीजे. हे पठाण लोक बहुत कुफरानी. दोन दिवस लांब गेलों, इतकियांत ठायींठाथीं आपलाले जागां हजार तजविजा करू लागले. गनुमिया याणें जमळमडूस वेढा घातला, हें यैकोन तिकडून खमना प्रांतें येऊन पुढें फौजा खाना केल्या. यानी जाऊन त्याचें पारपल चांगलें रीतीनें केलें. आम्हीहि दरकूच येऊन सिधवटास दाखल जाहालों. आणि सेवटील निकड चित्तांत आणून साऱ्याचे मते तयारीनसी जाऊन पेठ घ्यावी, कित्यास मोर्चे लावावे, हा इत्यर्थ करून तोफखान्यासुधा समीप उभे राहिलों. हा निष्कर्ष त्याणी चित्तांत आणून सिलीमखान व राजश्री त्रिमलराव यांस पाठविलें. बोली-चालीचा प्रकार घातला. गोलागोली मिनतीनें तकूब करविली. हे वर्तमान अलाहिदा पत्रीं लिहिलें आहे त्यावरून सेवेसी कळेल. पठाणी कारभार चिकट; कांही केल्या ताल्यावरी न येत. बोढावयाचें ते बोढावयास कांही कोताई केली नाहीं. सेवट घरोबियाचे रीतीनें कांही त्यावरी नजर देऊन कारभार करणें लागला. दुरंदेशी पाहातां हे पठाण घरंदाज, याजवरी स्वामीचें येहसैनच असावें, याअर्थे त्याजकडील निमेनिम मुळूक सरकारांत घेतला त्यापैकीं दीड लाखाचा मुळूक त्यास दिलहा; व गुरुमकोंडा किलाहि सरकारांत घेतला. पहिली बोली रुपये व्यावे हे होती. परंतु यैवज पाहातां पठाणाजवळ रुपया आहे यैसा अर्थ नाहीं. आणि आम्हास जपतीमुले वगैरे दीड दोन लाख रुपयेपर्यंत आले. खंडण्या त्याच्या तालुकियांतील घेतल्या हें तें कांही चित्तांत आणून व पुढील कार्यावरी नजर देऊन निमे मुळूक दीड लाख कमी व गुरुमकोंडा किला सरकारांत घेऊन तह केला. मुलकाची याद आलाहिदा पाठविली आहे त्याजवरून सेवेसी कळें येईल. इकडील नव्या मुलकातील कोणकोणहा सरदारांस संरजाम घ्यावा म्हणौन आज्ञा. त्यास आज्ञेप्रीं थोडा बहुत जे घेतील त्यांस देऊ. मुळूक जो सुटला आहे तो कोणताहि नाकारा नाहीं. अस्त्या पदार्थीत उत्तम आहे. असो. याउपरी येथून आज उद्या कूच होऊन येखादा रोख धरीत असों. मुसा बुसीच्या मुलकांत उपद्रव न करणें, फौज गेली असेल ते आणवणें, त्यांचा आमचा श्रेह; याकरितां यांच्या तालुकियास उपद्रव लागों नये, म्हणौन तीन च्यार आज्ञापत्रीं निरोपिलें; त्यावरून त्यांच्या जागिरीस उपद्रव न देतां फिरलें.

राजश्री गोपालराव व राजश्री मलारराव फौजासहवर्तमान लौकरीच रवाना होतात म्हणून आज्ञा. यैसियास बहुत उतम. सत्वर आल्या स्वामिकार्य येखादे होऊन येईल. येथून सुताकरिता व गोलेकरिता बहुत तारांबल तेथून याव-यास्तव लिहीत गेलो. सेवरी येऊन पावले नाही. असो. आल्यास पुढे इकडे राहतील त्यांच्या उपयोगी पडेल. आज नव महिनेयांस येकेहि गोष्टीचे साहित्य न जाळे. दारू गोळा सूत हे पदार्थ काही इकडे मिलावयाचे नव्हते. स्वामीचे प्रतापे भलतसे चालले गेले; व तीन महिने राहिले तेहि जातील. वर्षास खान-देश गुजराथ कोकणातून गोले सूत फताच्या मेलऊन आणावे लागते तो कारखाना येथे छावणीस राहिला; परंतु सरंजाम तिकडून न आला, यामुळे जी तारांबल जाली ती कोठवर ल्याहावी? तोफास पागोटी खरीदी करून रसे करून लावावे परंतु या गोष्टीस राजश्री येशवंतराव यानी बहुत प्रयत्न करून काम खोलंबा होऊ दिल्या नाही. या प्रा कारखानियाची बंदोबस्ती व गाड्याची चौकसी हजीरी मेहनत फारच केली. प्रस्तुत वर्तमान आहे की, स्वामीनी सरंजाम रवाना केला तो सिरियास येऊन पावला. तेथून इकडे येत आहे. याप्रा तेथून साहित्य जालियास राबणाराची अबरू कसी राहील? अमर्यादा करून विनंती लिहिली आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶The campaign against the rebellious Pathans of Kadapa (Karnatak) and the subsequent treaty in which a large slice of their territory with Gurumkonda was ceded to the Peshwa are reported to the Peshwa probably by Balvantrao Mehendale.

No. 127]

[4-5-1756

श्री

सेवेसी मुकुंद श्रीपत विज्ञापना. ताा छ ४ शाबानपर्यंत स्वामीचे कृपेकडून येथील वर्तमान येथास्थित आसे विशेष. काल सोमवारी राजश्री मुरारराव घोरपडे व सेटिबा खराडे हे सलाबतज्येग यांचे लस्करात रातचे गेले होते. ते दोन प्रहर रात्रीस फिरोन आले. तेथील सरदाराच्या भेटी होऊन मुरारराव याचा बहुमान येणेप्रा केला:

रामचंद्र जाधवराव

दाजिबा निंबालकर

मुसा भुसी

१ हती

१ घोडा

१ सिरपेच

१ घोडा

१ सिरपेच

१ वस्त्रे

१ वस्त्रे

१ वस्त्रे

१ घोडा

३

शाहा नवाजखान

हैदरज्येंग

१ सिरपेच

१ सिरपेच

१ वस्त्रे

१ वस्त्रे

येणे प्राा राव मारनिले याचा बहुमान जाहाला. मुसा भुसी याचे व रायांचे खलवत फार जाहाले. परस्पर ममता फार. त्यास संकट पडले तर यांणी साहित्ये करावे, यास पडेल तर यांणी साहित्ये करावे. यैसा त्याचा याचा बेल-भंडारा जाहाला. सेवकास कळले वर्तमान सेवेसी लीा आसे. मुरारराव याचा मुकाम सात पाच दिवस आहे. बंकापूरचे झाडीत वगैरे जागा जागा फौज आहे ते आणविली आहे ते सारी जमा जाहालियावर कूच करणा(र). प्रस्तुत पाच साडेपाच हजार पावेतो फौज येथे जमा आहे. बाहेर होती. ताजीच आहे. कदीम फौज आहे तिचा गवगवा बहुतसा नाही. च्यार हजार पठाण नवे ठेविले आहेत. त्याचे तलवेचा दंगा आहे. त्याची समजावीस सेंडुरास गेलियावर थोडे बहुतानी करावी यैसे आहे. च्यार हजार बार आहे. त्याची तलब बहुतेक दिली आहे. बाकी राहिली तेहि देतील. सालाबाज लोकाची समजावीस पाईचे लोकांची डेन्याजवळ बलकटी करून करीत असतात. हालीं तो फौजेचा गवगवा आहे. यास्तव पाईचे लोक याचे समाधान राखिले आहे. सेंडुरास गेलियावर बहुतेक दंगा थोडी समजावीस करावी यैसे वर्तमान आहे. मुजफर-खान याणी फकिरी घेतली आहे. खापर होऊन राहिले आहे. गाडदी फिरंगी याचे तलवेचा दंगा बहुत आहे. पदरी पैसा नाही. सरकारचा यैवजाचा गुंता त्याजकडे होता तो मुरारराव याणीच वारिला. मुजफरखानाचे हाल फारच आहेत. मुरारराव याजकडील यैवजाचा गुंता काही जव्हाईर व हती व तीस हजार रुपयाचे दोन मडकसिरेयाहून येणे. तिकडे काही राजत पागेचे व आपणाकडील पाठऊन सदरहू प्राा आणऊ म्हणौन सेटिवा खराडे म्हणतात. येविसी स्वामीची आज्ञा होईल त्या प्राा वर्तणूक होईल. नारोपंत याजसमागमे आज्ञापत्र पाठविले ते पावले. दोन हजार रुपये मल्हार मुकुंद याजकडून साव-नूरचे यैवजी देविले ते वरात त्याजकडे पाठविली आहे. दाहा जासूद जोड्या पाठ-विल्या आहेत म्हणौन आज्ञा. त्याजपैकी च्यार जोड्या येथे आल्या. बाकी सा जोड्या येणे, त्यास ताकीद करून पाठविणार. धणी समर्थ आहेत. येथील बातमी

बारीक मोठी बरचेवर लेहून पाठवणे म्हणून आज्ञा. आज्ञेप्रो वर्तमान होईल ते सेवेसी लेहून पाठऊ. जासूद येथे आले आहेत त्याचे रोजमरियाची आज्ञा करणार धणी आहेत. पोटास नाही म्हणतात. सेवेसी श्रुत होई हे विज्ञापना.

¶*Mukund Shripat writes about an interview between Murarrao Ghorpade and Salabatjang and the dresses of honour that were presented to the former. "Murarrao also tried to remove the difficulties of Muzaffarkhan by himself paying off the Government dues."*

No. 128]

[May 1756]

३

प्रकार वाटेळ. म्हणत असतात जे, बामणी चाकर, बामणी फौज. गणतीचे लुगारे ह्या बोल्या आम्ही नवलास. घोरपडे आम्हापुढा उभे राहू सके कोण ही धमक ईस्वरास मानिती कैसी? विस्वासघात करून दंगा करावा ऐसे याजवळ होते. आम्हास यामुळे दरकार काय होता? आज सोधेचे सरदेस जाऊन पनास साठ हजार रुपये मिलविले असते. काय करावे? स्वामीस मनस्वी लिहिणार म्हणून जाहाला करीणा सेवेसी लिहिले आहे. याउपरी यादवाड प्रांतांत स्वारीसिकारी करून गुर बखरी न्यावी या विचारांत आहेत. आम्हीहि ठाणेचा बंदोबस्त करावा तो केला आहे. परंतु रानाचा बंदोबस्त कोठवर करावा? तो दोन आडीचसी स्वार व प्यादा चार पांचसी जागजागी ठाणेनी ठेविला आहे. बरकड फौज घेऊन शाहापूर बेलगाव प्रांती गेले. तिकडील धंदा उरकून लौकरच सेवेसी येतो. पुणेस येथील साजकारी होऊन नालबंदीच्या ऐवजी कधी हुंड्या केल्या त्यास पांडुरंग शामराज दुखणैन पडला आहे. स्वामियासी विनंती करणार तेथें नाहीं. याकरितां पुणेची बरात साठ सत्तर हजाराची आगत्यरूप पाठविणार स्वामी समर्थ आहेत. नाहीं तर पतीस अंतर पडते. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*A mutilated letter mentioning activities near Sondha, written probably by Gopalrao Patwardhan.*

No. 129]

[May 1756]

श्री

सेवेसी मुकुंद श्रीपत साष्टांग दंडवत विज्ञापना. ता साबानपर्यंत स्वामीचे कृपादृष्टीकडून येथास्थित असे. सावनूरचे खंडणीचे पैवजी दोन हजार रुपये

राा मल्हार मुकुंद स्वामीने देविलें. ते होन देऊ म्हणतात. येथे तो नित्ये चार पाच दिस लागतात. दोन पाडलीची धारण. माप उणे. दोन पायली कोणी घेत नाही. लस्करात कोणी सराफ मातबर राहतो. गाडदी याणे रुपये देणे होतें ते सराफ मागो लागले. त्या सराफास गाडदियानें मारामार केली, यास्तव होतें ते हाली गेले. यैसा प्रकार येथील आहे. याजकरिता नारोपंत सेवेसी पाठविले आहेत. तर दोन हजार रुपये पोताहून स्वामीने पाा पाहिजेत. दोन हजार रुपयाचे होन येथे घेतले नाही पाहिजे. याचे चंदीपैकी आपले लस्करचे ठाणियाचे चौदा रुपये देणे तो ठाणी रुपयेकरिता येथे येऊन बसला आहे. * * चे चौदासे रुपये दोन हजार रुपयांपैकी दिले पाहिजेत. बाकी सासे रुपये शाबान महिन्याचे बेगमीस राहिले * * याजसमागमे येक मास लागल. बेगमी पोख्ती पाहिजे. आणखी दोन हजार रुपयाची बेगमी करणार धणी आहेत. येथे कोणी बलव्या नाही. निर्तपाये गोष्ट * * यास्तव सेवेसी विज्ञापना लािा आहे. वरकड येथील आलाहिदा पत्री लािा आहे त्याजरून विदित होईल. बाबूराव माणकेस्वर याजकडे सनद दरसाल येते, त्याची याद आलाहिदा लेहून पाठविली आहे, तेणे प्रा सिवाजी बलाल यास सनद दावयाची आज्ञा करणार धणी समर्थ आहेत हे विज्ञापना.

¶Mukund Shripat requests that he may be supplied with funds.

No. 130]

[May 1756

श्रीव्यंकटेश

पुरवणी राजश्री नाना स्वामी-
चे सेवेसी

विनंती उपरी. फौज सावणूर संधे प्रांते रवाना केली. याचा मजकूर पूर्वी आपणांस पत्रीं लिहून पाठविलाच आहे. सांप्रत सवन्नूरच्या मोगलासी युध्य होऊन, स्वामीच्या पुण्यप्रतापे येश आलियाचे वृत साकल्य राजश्री गोविंद राम याणीं पत्रें आम्हांस पाठविली, त्याच्या बजिनस तालंका पाठविल्या आहेत, त्यांजरून सविस्तर कळो येईल. कैलासवासी राव व आपा याचे पुण्य स्वामीच्या पदरीं आहे. त्यांच्या आसीर्वादे करून स्वामीस व स्वामीच्या सेवकांस फौजांस येश येऊन चतुःसमुद्र आदिकरून त्रैलोक्यांत नंगनामोश होत असे. बहुत काय लिहिणें. कृपा लोभ असो दिलहा पाहिजे हे विनंती.

¶The writer congratulates the Peshwa on his success in the action with the Nawab of Savanur.

श्री

सेवेसी मुकुंद श्रीपत साष्टांग दंडवत विज्ञापना. जासुदासमागमे आज्ञापत्रे तीन पाठविली ती काल छ ६ शाबानी संध्याकाली पावली. राजश्री मुरारराव घोरपडे याजकडील व मुजफरखान याजकडील बारीक मोठे कचे वर्तमान लेहून पाठवीत जाणे म्हणोन आज्ञा. यैशास मुजफरखान याणी पेशजी गोव्यास फिरंगियाकडून फिरंगी व हातगोली व बंदुखा आणविल्या होत्या पैकी बंदुखा तीनसे व दारू येक खंडी पाठविली ती काल येथे पावली. बंदुखा गाडदियाच्या गोल्या होत्या त्यास वाटून दिल्या. फिरंगियासी खर्चास पाठवणे; पाठऊन देऊ म्हणोन लिहिले आले. मुजफरखान याचे लोकानी तलबेकरिता हंगामा बहुत केला होता. त्याजरून मारैनिळे व त्याचा दिवाण गोविंदराव मुरारराव याजकडे येऊन च्यार घटका खलवत होऊन आपले डेव्यास गेले. त्याजउपर गोविंदराव येऊन काही येवज वेऊन निममाहा रोजमरा दिल्ला आणि लोकांची दिलभरी फार रीतीने केली. फकिरी तो घेतली आहे, लोक तो पाहिजेत याप्रारे त्याचा अर्थ आहे. मुरारराव यास म्हणतो की लोक व तोफा आपणाजवळ ठेवणे. आपण हनगळास जातो, फकिरी करितो हे अर्थ बाहेत्कारी बोलतो. परंतु लोकाची समजावीस दिलभरी सदरहू प्रो करितो. समय पाहून मनसबा करावयास चुकणार नाही. मुसा भुसी याजकडील जासूदजोडी पत्रे आली होती. याणीहि सांडणीस्वार व दोघे राऊत मुसा भुसीकडे पाठविले आहेत. हैदरजंग यासहि पत्रे पाठविली आहेत व कारकूनहि गेला आहे. विदित व्हावे. मुरारराव याजकडील मजकूर सावसीस फौज होती ती काल येथे आली. किरकोल जागा फौज होती तेहि काही आली, येत आहे. सात हजार पावेतो फौज जमा प्रस्तुत आहे. तीन हती आपले लस्करचे त्यानी नेले होते तेहि आले. उंटेहि संभर-पावेतो आली. आणखी राहिले ते येतच आहे. हजार बारासे बैल तोफाचे व कोठीचे बंकापुरापलीकडे होते ते आणविले होते, त्यास राजश्री गोपाळराव सोंध्ये प्रांते फौजसुधा गेले. त्याचे फौजेने सारे लुटून वेऊन गेले. त्यामुळे रविवारी कुचाचा मजकूर होता तो राहिला. याउपर ते बैल आल्यासिबाई कूच होत नाही. त्याजकडे येथून राऊत व दारकोजी बाग खिजमतगार पाठविला आहे. सरकारचेहि पत्र त्यास प्रविष्ट होऊन बैल व तटे सुटत ते करणार धणी समर्थ आहेत. मुरारराव याजकडे फौजेचे तलबेचा दंगा फार आहे. काल येक उपोशण जाहाले. परंतु सान्यास दिलभरीच्या गोष्टी सांगोन समाधान करितात. आल्या फौजेपैकी

कोणास काहीं देऊन येकहि सरदार निरोप देऊन गेला नाहीं. मुरारराव याचे निष्ठेचा अर्थ स्वामीचे ठाई कैसा आहे तो मनास आणून लेहून पाठवावा म्हणोन आज्ञा. यैशास लौकिकात बोलणे निष्ठेचे दिसते. परंतु अंतरयाम कळत नाहीं. बगर यांचे फौजेची गुंज फुटल्यासिवाई कराराप्राप्त वर्ततील येसे म्हणवत नाहीं. आठाचहू रोजी मानिलेचा अर्थ कळल. मुजफरखान याची ममता यास अद्याप सुटली नाहीं. तेव्हा याचे निष्ठेचा भरवसा काये आहे ? सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Mukund Shripat, the Peshwa's agent, accompanies Murarrao Ghorpade back to Sondur, and gives details of the movements of Murarrao and Muzaffarkhan. The writer suspects Murarrao's loyalty towards the Peshwa.*

No. 132]

[8-5-1756

श्री

सेवेसी मुकुंद श्रीपत साष्टांग दंडवत विज्ञापना. ता छ ८ शाबान पावेंतो स्वामीचे कृपेद्रष्टीकडून वर्तमान येथास्थित असे विषय. येथील वर्तमान मुरारराव याजकडे तलवेचा दंगा नित्ये बहुत होतो. सिलेदार बरे वाईट बोलतात; परंतु त्यास देतो म्हणोन बोलोन कालहरण करितात. मुजफरखान याजकडे काल संध्याकाली तलवेकरिता दाणादाण खाशावरच व्हावी यैसी बनली होती; परंतु त्याजवळ लोक होते, त्याणी पुढे होऊन त्याचा बच्याव केला; परंतु लोक चौघे जखमी जाहले. त्याउपर सर्वांचे समाधान केले की तुमचे तलवेकरिता आपण येथे आहो. जाहला पैसा तुमचा देऊन. आपण दरगियास आणोन म्हणोन समाधान करित आहे. तुलसाजी नाईक याजवळ बोलिले की आपण फकिरी घेतली. याउपर कोणाची सेवा करावी यैसी नाहीं. आपले सिपाईगिरीची शर्त जाहली, की दोनी पादशाहा आम्हावर चालोन आले, त्यासी जुजलो. याउपर फकिरीच उतम; परंतु साहेबानी आपला गौर करून येखादी सेवा घ्यावयाची होती. हाली पोटास मिळते तर इकडे काशास येतों ? याउपर फकिरीच करावी; याकरितां नानासाहेबानी आपला गौर करून दाली बांधविली तरच करावी, नाहीतर करणेच नाहीं म्हणोन दोन घटका बोलत होता. मुरारजी व पठाण यांचे तोंड काये की याणीं नानासाहेबासी लढाई करावी; मी मुजफरानेच केली म्हणोन आपले मर्दुमीचे अर्थ व पुढे आपला गौर करावा हे अर्थ बोलत होता. स्वामीस विदित व्हावे. सावनूरकर पठाण याणी काल फर्मानबाडी केली. गावाबाहेर डेरे देऊन फर्मान

वेऊन गेले. फर्मनि काये म्हणोन आलें, त्याचा शोध करिता वर्तमान कलले की सलाबतजंग यांस व स्वामीस पादशाहाची वख्ते आणविली कीं हे पठाण पातशाई बंधू आहेत, याचे सर्वप्रकारें चालवावे, मुलकास उपद्रव न द्यावा म्हणोन वर्तमान कलले. फर्मनि मोर्चेबंदीतच आले होते. परंतु छपाऊन ठेविले होते. हली या प्रो जाहले. वर्तमान विदित व्हावे. मुजफ्फरखान याणी जोडी आज मुसा भुसी याजकडे पाठविली आहे. याचा लगा तिकडेच आहे. मुरारराव याचे कूच या तलावरून पाच सात दिवस होत नाहीं. बैल गेले आहेत ते येतील तेव्हां तोफा चालतील. दाणा अडीच पाइली धारण आहे तेहि पुर्तें मिळत नाहीं. वैरण तो नाहीच. या प्राा वर्तमान आहे. सेवेसी विदित व्हावें हे विज्ञापना.

¶*Mukund Shripat reports to the Peshwa his conversation with Muzaffarkhan Gardi, who shewed great regard for the Peshwa and his willingness to serve him. The Nawab of Savanur is also alluded to.*

No. 133]

[12-5-1756

श्री

पुरवणी सेवेसी विज्ञापना. छ ११ शाबानी मुजफ्फरखान याच्या ढाला पूर्वेच्या रोखे गोटाबाहेर बाणाच्या टप्प्यावर जाहल्या. मुरारराव याच्याहि काल तेथेच जाहल्या. काही गाडदी फिरंगी दोन तोफा पाठविल्या. फिरंगी मुरारराव याजकडील तलबेकरिता रुसून कोसावर गेले होते. ते आणावयासी भला माणूस पाठऊन आणविले. आण काल संध्याकाली आपण खासा त्यांचे डेऱ्यास जाऊन येकांती लोकांची समाधान बहुता रीतीने केले. थोडेबहुत पोटासहि देविले. बाकी तलबेचा झाडा सेंडुरास करून देऊ म्हणोन करार केला. सिलेदार लोक व पठाण लोक यांचेहि समाधान कोणास देऊन कोणास न देऊन करीत आहेत. माग साराच दंगा नित्ये बहुत आहे. राजश्री गोपालराज याजकडील फौजेने मुरारराव याचे बैल नेले आहेत. त्याजकरिता द्वारकोजी खिजमतगार व आम्हाकडील चौबे राऊत गेले आहेत ते अद्याप आले नाहीं. जाऊन साहा रोज जाहले. मुरारराव याजकडे आम्ही व सेटिबा रात्रीस गेलो होतो त्यास विचारे सांगोन कोणी बैसले होते त्यासहि च्यार गोष्टी सांगोन आज छ १२ शाबानी येथून कूच करावयाचा मजकूर करून कुचाचा नगारा करविला. येथून दोन कोसावर मुकाम आहे. मौजे येलकीवर मुकाम आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Mukund Shripat reports a mutiny in Murarrao's forces for arrears of pay.*

श्री

सेवेसी मुकुंद श्रीपत विज्ञापना. ता छ १३ शावानपर्यंत स्वामीचे कृपादृष्टीकडून येथील वर्तमान यथास्थित असे विशेष. काल मुरारराव याचे कुचाचा नगरा जाहाला. बुलगे काही गेले. तोफा साऱ्या मुकामास गेल्या. डेरे पडो लागावे इतकियात वागमोडे व पठाण याणी येऊन आण घालून तलंबेकरिता घेरून संध्या(का)ळ पावेतो उपवासी बसविले. (आ) मर्यादा बोलले त्याजमुळे काल मुकाम (जा) हाळा. राती सेवक व सेव्याजी खराडे (या) जकडे जाऊन वागमोडे पठाण यास च्यार गोष्टी सांगितल्या की, धण्याचा हुकूम आम्हास आहे की, यास नेऊन सेंडुरास पोहचवावे. कितेक काजकाम सांगितले आहे ते करावें. यैसी आज्ञा असतां तुम्ही येऊन असे करिता हे कार्याचे नाही. तलबा विचारे करून मागोन वेणे. यैसे कितेक बोलोन आज कूच करावे यैसा विचार करून आलो. त्याजवरून आज कुचाचा नगरा करविला आहे. येथून दोन कोसावर मुकाम आहे. सेवेसी श्रुत व्हावे. मुजफरखान याचे बुलगे तोफा येथेच आहेत. आज कूच त्यांचेहि होऊन समागमे येतो. सेव्याजी खराडे काल त्यांचे डेऱ्यास गेले होते. लोकांचा दंगा त्याजकडेहि नित्ये आहेच. प्रज्येन दोन दिवस लस्करावर फार पडला. लस्करची हैराणागत फार आहे. माहागाई. वैरण नाही. घोडी बैले मरतात विदित (व्हावें). याजबराबर आमची घोडी वैरणीकरिता उपवासी वैरण मिलत नाही. दाणा माहाग. घोडी रोड फार जाहाली. खर्चाची तारंबल जाहाली आहे. हे लस्कर कंगाल. उसने व कर्जहि मिलत नाही यास्तव पोख्ती बेगमी करून नारोपंत कारकून याची खानगी सत्वर करणार धणी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Mukund Shripat to the Peshwa informing him that Murarrao was willing to start, but was prevented by Vaghmode and Pathan who wanted to receive their arrears. The writer says that he settled the affair and arranged for Murarrao's departure. The monetary difficulties of Setyaji Kharade and the writer and the consequent straits to which his detachment was reduced are described by the writer.*

श्री

सेवेसी मुकुंद श्रीपत साष्टांग दंडवत विज्ञापना. छ १४ शाबानपर्यंत स्वामीचे कृपेकडून येथास्थित असे विशेष. मुरारराव याचे कुचाचा नगरा कालहि जाहला. परंतु कालहि राहणे जाहले. कविला व बाजार पुढे लाऊन दिले. आज छ मजकुरी कूच करऊन येथून दोन कोसावर मुकाम आहे. विदित व्हावे. मुजफरखान याचे लोकानी काल हैराण त्यास फार केले. त्याजवरून त्याणी सेटिबास व सेवकास बोलाऊन पाठविले. त्याजवरून तेथे जाऊन च्यार गोष्टी त्यासहि सांगितल्या. लोकांचे समाधान करून कूच करविले. त्याउपर त्याणी येकीकडे काडून आपले निष्ठेच्या पूर्वीच्या गोष्टी कितेक सांगितल्या. हालीहि धण्याने आपले समाधान करून, आपले हाती काम ध्यावयाचे होतें ते न जाहले. उत्तम. याउपर कोणाची चाकरी करणे नाही. फकिरीच उत्तम. त्याजवरून आम्ही बोललो की तुम्हास वाईट न वाटे तर आम्ही बोलतो; परंतु यातच तुमचे बरे आहे. याउपर तुम्हास कोण ठेवितो ? सावनूरकराने ठेविले त्याचे घर बुडाले. आमचे धण्याची अवकृपा येसी लोकात जाहले. त्याजमुळे तुम्हास कोठेहि जागा नाही. याउपर तुमचे स्वहिताचा अर्थ सांगतो तो पैका म्हणोन बोललो की तुम्हीं याउपर रजबदली न करावी. धणी सांगतील तैसे पैकावे. पाचाने पंचविसाने ठेवितील तैसे मान्ये करावे. धन्याजवळ निष्ठेने सेवा करावी. धण्याचें कसोटीस उतरला म्हणजे दौलतीस तुम्हास वाण काये ? कसोटी नवी तुमची पाहावी लागत नाही. मर्द माणूस जे काम धणी सांगतील ते बज्याऊन आणाल; परंतु आलीकडे तुमचे पदरी दोश आला, त्याचा परिहार होई तोपर्यंत धणी सांगतील त्याप्रा वतणूक करावी हे उत्तम.

¶*Mukund Shripat reports his efforts to win back Muzaffarkhan Gardi into the Peshwa's service.*

श्री

सेवेसी सेव्याजी खराडे क्वा दंडवत विज्ञापना येसीजे. साहेबी आज्ञापत्र पाठविले ते उत्तमसमई पावोन लेखनार्थ ध्यानास आला. राजश्री मुरारराव यांच्या कुचाचा मजकूर त्याच्या लोकानी दाहाबारा रोज मोठा हंगामा गेला होता. त्यास

लोकांचे समाधान करून मग कूच करावे यैसे जाहले. तों तोफास बैल नाहीत. मग काही कामाठे काही बैले यैसे करून कूच केले. छ १६ शाबानी कूच करून श्रीमंतगडापासून चौकोसावर आलीकडे मुकाम जाहाला. सोमवारी चतुर्थीचे दिवसी तुगमद्रा उतरोन हरपणहल्लीच्या मुलकांत मुकाम केला. नदीतून तोफा उतरावयासाठी आजी मंगलवारी मुकाम केला. दोन प्रहर पावेतो तोफाहि उतरोन आलीकडे आल्या. आम्ही कूच जाहलियावर पत्र साहेबाकडे रवाना करीत होतों परंतु हिंदुरायानी सांगितले की नदीपार जाहलियावर पत्रे रवाना करू त्याजवरून सेवसी पत्र न पाठविले. उदईक कूच करून मजल दरमजल सेंडुरास पोहचतो. त्याच्या घोडियांत व उंटात जीव नाही याजमुले मजली हालकिया होतात. लाखा रुपयाच्या यैवजासाठी रायांचा कारकून व आम्हाकडील येक कारकून व स्वार पांच व दोघे बाणदार मडकसिरियास पाठविले आहेत, त्यास बारा रोज जाहले. मागाहूनहि दोन ताकीदपत्रे गेली. सांप्रत या मुकामीहूनहि आजी प्राथकाली पत्रें रवाना केली. आम्ही काही निकड करावयास अंतर करीत नाही आणि त्यासहि मोठी कालजी आहे की आपली प्रामाणिकता राहिली पाहिजे. रायांचे मानस तों स्वामीच्या पायासी येकनिष्ठ आहे. वारंवार बोलतात की साहेबाच्या पायांसी येकनिष्ठेने सेवा करून आपले उज्जित करून घ्यावे. मुसाफरजंगाविसी लाि त्यास उत्तमप्रकारे ठिकाणीच ठेवले आहेत. हिंदुरावहि जे बोललेत त्यांत आंतर करीत नाहीत. सांप्रत त्याची मोठी लोकानी फजिती केली. देखील शागीर्दपेशा पोटावाचून उपासी मरतात. मोई पालखिया तलावर टाकून गेले, मग लोकाचा हंगामा जाहला. यास्तव त्यानी आम्हास बोलाऊन नेले होते. समागमे राा मुकुंदरावहि होते. लोकास चार गोष्टी सांगोन धर्तरेफतर करून कूच मात्र करविलें. पालख्या व कितेक सरंजाम सावनुरात आम्ही पाठऊन दिलहा. त्याचे फजीतीस जोडा नाही. कफणी घालून फकीर होऊन बैसला आहे. त्याजविसी पूर्वीहि विनंतीपत्र पाठविले ते सेवसी पावले आसेल. साहेबाकडून मारकडील राा कोनेरराव आले त्यानी कितेक वर्तमान सांगितले त्याजवरून त्यानीहि आम्हास बोलाऊन सांगितले. आम्ही निषेध जितका करणे तो केला. येकच गोष्ट सांगितली की आपलियास * * * जागा कोठे नाही. श्रीमंतच कृपाळू होऊन * * * पदरी घेतील तर सेवा करीन. नाही तर फकीर तों जाहालो. मकेस जाईन, हा निश्चये केला आहे. त्यास पदरी ठेवावे यैसे खावंदाचे मानस आसलिया आज्ञापत्र आलियावर मुसाफरजंगास समागमें

मुकुंदरायास देऊन आम्हासच आज्ञा जाहाली तर घेऊन सेवेसी येऊ. राजश्री मुरारयाचे बुनगे पुढे चार रोज रवाना केले होते ते लक्ष्मेस्वरारून मार्गाने जाताना तेथील ठाणेदारानी रवेतून घोडी आठ व त्याच्या सबनिसाचे बैल कंठाळा-सुधा पांच घेऊन गेले. त्यास आम्ही दोन कागद पाठविले व हाजुरचा पुताजी साबळाहि पाठविला परंतु त्यानी सोडली नाहीत. लटकेच म्हणतात की आमची गुरे सवासे व बकरी पनास नेली. तर त्याच्या लस्करात घोडे धावावयाजोगे तो येक राहिले नाही. हाती धरून मात्र वाटेने चालवावी. रोज वाटेने से दीडसे घोडी उंटे बैल मरतात. यैसा मजकूर आहे. राा गोपालरायानी हजार अकरासे बैल नेले तेहि दिले नाहीत. ते बैल सोडवावयास हजूरचा दारकोजी खिजमतगार पाठविला आहे. तोहि अद्याप आला नाही. बैल आले नाहीत याजमुले तोफा न चालेत. याजमुलेहि दोन च्यार मुकाम जाहले. राजश्री हिंदुराव बहुत श्रमी आहेत व आम्हाकडील लोकाची घरे फार करून त्या प्रांतीच आहेत आणि श्रीमंताची ठाणी सावनूरप्रांती व धारवाडप्रांती आहेत. लोक जातील त्यास यैसेच छुटतील तर जे लोक माघारे जातील त्याचा निभाव कैसा होईल ? येविसी श्रीमंतास विनंति लिहिणे म्हणून सांगितले. त्यास लक्ष्मेस्वरच्या ठाणेदारास ताकीदपत्र कीं जे वस्तभाव घेतली ती देणे व तमाम ठाणियास ताकीद की हिंदुरायाकडील लोक जातील येतील त्यास सुखरूप जाऊ देणे, कोणी मुजाहीम न व्हाणे, यैसे ताकीद करणार धनी समर्थ आहेत. सिरिटीचा मजकूर तर राा रायानी त्यास बहुताप्रकारे बोध केला परंतु त्यानी आपली नादारीच मात्र सांगितली. त्याचे मानस कीं मुलुक व ठाणी आपलियाकडेच राखावी आण शक्तीनसार राा घेऊन कृपा करावी. कोन्हे गोष्टीचा सिधांत नाही. रायानी मात्र सांगितले की तुम्ही श्रीमंताच्या आज्ञेप्राा वर्तणूक येकनिष्ठ केलियावाचून कूच होत नाही यैसे परिछिन सांगितले. रायाच्या चितात की सिरिटीकर याचा आपला श्नेह आहे, याजपासून सेवा घ्यावी, कामाचा माणूस आहे, परंतु श्रीमंताची मर्जी जी आसेल तेच करावी. कोन्हे गोष्टीचा आपला अप्रह नाही. साहेबाचे राहणे या प्रांते कितेक दिवस होईल ? आम्ही कोठे यावे ? कदाचित कामामुले आम्हास च्यार दिवस जाजती अटकाव जाहाला, माघोन येणे पडले तर तुंगभद्रा व कृष्णा नदी याचे दस्तके व बहादुरबिडियाच्या ठाणेदारास येक आज्ञापत्र पाठविले पाहिजे. राजश्री सुभेदारानी पंधरा रोजाचा रोजमुरा दिला होता त्यास तो उडाला. येथे कोठे मागावयास जागा नाही. रायास मागावे तर तेच उपासी

मरतात. कर्जहि कोठे मिलत नाही. तर कृपावंत होऊन खर्चाची बेजमी केलिया स्थित राहाती. इकडे सर्व जिनस माहाग, गवत देखील विकत घ्यावे लागते. बेजमी करणार धनी समर्थ आहेत. हे विज्ञापना सेवेसी श्रुता होये.

¶Detailed letter from Setyaji Kharade giving news about the return march of Murarrao Ghorpade from Savanur to Sondur. It also gives information about the Peshwa's scheme to persuade Muzaffarkhan to accept service with the Peshwa.

No. 137]

[25-5-1756 ?

श्रीगजानन

सेवेसी विनंती. सेवक शामराव भिवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ताा छ २९ साबान मुकाम नजीक मुदगल येथास्थित असे विशेष. आज्ञेप्रमाणे मलप्रभातीरी मुसा बुसीजवळ येऊन दाखल जालों. नदीस पाणी यामुळें दोन दिवस पळीकडे होते. उतार जालियावर जानिहाळासमीप हतीवरून उतरून अलीकडे आले. आपली व त्यांची भेटी जाली. तदनंतर कूच करून मजल दरमजल मलप्रभातीरास कृष्णा उतरावयासी जावे पैसा निश्चय जाला. त्यासी दुसरे दिवशीं वातमी आली की कृष्णेस पाणी आलें. मलप्रभासंगमी टोकरे वगैरे साहित्य नाही आणि येथे कृष्णा उतरलियाने मागती भीमा उतरणे लागेल. यास्तव काडल्लर संगमास जावें ऐसा निश्चय जाला. टोकरे वगैरे साहित्य मिळेल आणि मग नदीचा गुंता नाही ऐसें जाणून तिकडे जात आहेत. येथून बतीस कोस आहे. पाच सहा मजलीने जातील. काल छ २४ साबानी मौज करंडी पाा मुदगल येथे लस्कर मुकामास आलें. गावकरी यांनी गोळागोळी केली. वैरणीस अगर लाकडास हात लाऊ न दिल्ला. दोन माणसें जखमी जालीं. दोन च्यार वेळा सांगोन पाहिलें परंतु त्यानी ऐकिले नाहीं. मग त्यानी च्यार तोफा नेऊन एक रंजक करून गाव घेऊन लुटून फत्ता केला. गारदियाचा एक जमातदार मेला व दहावीस माणूस गारदी फिरंगी जाया जाले. हा कालपरियेंत जे आपणासी बोलिलेत त्यांत अंतर दिसत नाहीसा रंग दिसतो. परभारे वार्ता-मात्र आहे कीं नवाबाकडील तोफा च्यार मात्र देणे आहेत व हैदराबादेस आपणा-कडील जिनेसाना आहे तो व्यावयाकरितां शहरासमीप इंदरयासमीप जाऊन राहावे. आपला जिनसा व मुलेलेकरे जे असतील ते घेऊन जावी. आपणाकडील तहाचे

वर्तमान सर्व आपले पातशहास ल्याहावें. त्याची आज्ञा होईल त्याप्रमाणें वर्तणूक करावी. जाहागीर आपणाखाले जे आहे त्यास कोणही मुजाहीम होत नाही तथापि कोणही जाले तर न द्यावी ऐसी ध्वनि मात्र धैकतीत. कृष्णा उतरून गेलियावर जे वर्तनुकेत येईल ते सेवेसी लिहून (यापुढील मजकूर नाही.)

¶*Shyamrao Bhivrao describes his visit to Monsieur Bussy near the junction of the Bhima and the Krishna. The second sheet is missing.*

No. 138]

[5-6-1756

पौ छ २६ रमजान

श्री

राजश्री बालाजीराव पंडित

प्रधान गोसावी यासीं

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नो मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती उपर. येथील कुशल जाणोन स्वानंदातिशये लेखने चित प्रमुदित केलें पाहिजे विशेष. गोसावियाणी वार्तिक-समागमें पत्र पाठविलें तें प्रविष्ट होऊन लेखनार्थ आवगत जाहाला. सांप्रत आपण कोठें आहा? सोंडुरास पावला किंवा नाहीं म्हणोन लिहिलें. सवणुराहून दरमजल नदीपार होऊन सोंडुरास दाखल जाहालो. लोकाची समजाविसीकरिता किले मजकुरास न जातां बाहीर लस्करास राहून मनोती प्रारंभिली आहे. आठच्यार रोजामधें समजाविसी होईल. बसवापटण तालुका राजश्री रामचंद्र बाबाजी याचे स्वाधीन आहे. त्यांची पत्रे येतील; त्यांजकडील साहित्य पुरवावें म्हणोन लिहिलें त्याची पत्रे आलीं नाहींत. आल्यानंतरे तदनरूप साहिता घडेल. परस्परें दुसरा विचार काये आहे? श्रावणमासानंतरे आपलें आगमन होऊन उमदे मनसुबे रुबकार व्हावे यैसे लिहिलें. आमचेहि मानस तेंच आहे, येतद्विषईचा अर्थ राजश्री सेटिबा खराडे यांस सांगोन समागमें आम्हाकडील राजश्री नागोजी श्रीनिवास चिटनीस यांस रवाना केले आहे. राजश्री मल्हारजीबाबा होलकर याच्या विचारे आपणास सकलार्थ श्रवण होईल. आम्हास सर्वप्रकारे आपण वडील; ममता अधिकोत्तर दिनप्रति करीत जावी. आपणांविना आम्हीं काये आहों? राा विसाजी बाबूराव यांस तेथें राहून वर्तमान ल्याहावयास पाठविलें आहे म्हणून दर्शविलें; तरी काये

चिंता आहे? मारनुले अद्यापि आले नाहीत. च्यार रोजां येथे येतील म्हणिजे राहतील. राजश्री गोपालराव गोविंद व राजश्री मल्हरराव रास्ते वगैरे दाहा हजार फौज छावणीस राहिल्याचे लिहिले उचितच आहे. सदैव पत्रद्वारा कुशलार्थ लेहून तोषवीत असावे रा छ ६ रमजान. बहुत काये लिहिणे, लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*Murarrao Ghorpade reports his arrival at Sondur from Savnur and promises co-operation in the Peshwa's schemes regarding Karnatak.*

No. 139]

[18-6-1756

पो छ २६ रमजान

श्री

सेवेसी सेव्याजी खराडे कृतानेक विनंती विज्ञापना येसीजे. येथील वर्तमान ता छ १९ माहे रमजान मुा तुंगभद्रातीर पार नजीक बहादुराबिंडा येथें आसों. रा मुरारराव घोरपडे यानी छ १४ रोजी निरोप दिलहा. त्याजकडील गुंता त्यानी याद लेहून दिली आहे त्या यादीबरहुकूम लाखा रुपयाचा भरणा मात्र केला आहे. साहेबाची आज्ञापत्रें आलीं कीं मुसाफरखान निकालस होऊन सर्व अभिमान सोडून धणियाचे आज्ञेत राहून ठेऊ तैसे राहावे इतके कबूल केले तर घेऊन येणे म्हणून आज्ञा. त्याजरून मुसाफरखान यास आम्ही रा मुकुंदरायानी नाना युक्तिप्रक्ती बोध करून सर्वा गोष्टीचा उमज करून सांगितले कीं धण्याचे पदरी पडे आण त्याचे उर्जित होये येसे सांगोन तालावर आणिला. मग त्यानेहि निश्चयेकरून आम्हास सांगितले कीं आपण तुम्ही सांगितले ते मान्ये केले. सर्व अभिमान सोडून पुणियास धन्याच्या पायाजवळ तुमच्या वचनावर आपण येतों. मग खावंद वाईट अथवा बरें करोत. परंतु आपली भारबरदारी कैसी चालती? वाटेस पोटास मात्र द्यावे वरकड भारदारी बहादुराबिंडियांत टाकावी. सडे मात्र खासा व कबिले व मुले दोन हतीं पालख्या व दोनसे गारदी इतके घेऊन तुम्हासमागमे येतो येसा निश्चय केला; परंतु माझ्या लोकाचा गवगवा आहे तो बारावा लागतो, दोन मुकाम करणे आण तुम्ही आम्ही मिलोन लोकाचा तंटा वारूं, मग कूच करूं. त्यास आम्ही आपले लस्कर मुहूर्तेकरून पुढे तीन कोसावर मुकाम काविला. आम्ही व मुकुंदराव दोन दिवस त्याजसी राहून त्याच्या लोकाचा गुंता उगविला. बोशि-

यास हती येक दिलहा, दोन जमातदार मात्र समजावयाचे राहिले होते तों संध्या जाहाला. आपलियास सोमवार होता. देवपुजा पुढे आली होती. याजमुळे लस्करात प्रहर रात्री आलो. मुकुंदरायास तेथे त्याजजवळ ठेविले आहे. त्यास दुसरे दिवसीं दोन प्रहरपर्यंत तलावर मुकाम केला. तों मुकुंदरायानी चिठी पाठविली कीं नदीस पाणी थोडके आहे यैसी खबर आली आहे. मुसाफरखानास आजिचा दिवस लागल तर तुम्ही कूच करून नदीपार लस्कर उतरोन मुकाम करणें तों आपण खानास घेऊन येतों; त्याजवरून कूच करून नदीपार होऊन मुकाम येक केला. काल संध्याकाली चिठी आली होती कीं कुचाचे दोन (न)गारे जाहाले होते. आम्ही वाटेने खर्चास द्यावे यैसा करार केला आहे. इतकियावर काही त्याचे मतलब कलत नाही. बोलल्या गोष्टी सेवटास जातील तेव्हा खन्या. जाहले वर्तमान सेवेसी लिहिले आहे. मुसाफरजंगामुले मात्र दोन रोज गुंता होईल नाही तर मजल दरमजल येतो. रा मुरारजी घोरपडे यानी येताना कितेक येक-निष्टेच्या मायावादाच्या सांगितल्या. साहेबाच्या वचनावर विस्वास ठेऊन (पुढील बंद गहाळ)

¶Letter from Setyaji Kharade : Setyaji on behalf of the Peshwa persuades Muzaffarkhan to enter his service.

No. 140]

[22-6-1756

पो छ १८ जिल्हेज

श्री

श्रीमंत मालुश्री सगुणाबाई बडिलांचे सेवेसी

विनंती. सेवक जनार्दन बलाल कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील ताा छ २२ रमजानपावेतों वर्तमान यथास्थित असे विशेष. आपण दोन च्यार पत्रें पाठविली ती पावली. श्रीप्रयागास पावोन तेथे त्रिरात्र राहून, पुढे श्रीवाराणसीस गेलो म्हणोन पत्र पाठविले तेहि पावले. बहुत संतोष जाहाला. श्रीमंतास पत्रें लिहिली होती ती लस्करास रवाना केली. श्रीमंताकडील वर्तमान तर श्रीमंत कर्नाटक प्रांती गेले तो मुरारराव घोरपडे याणी युध्याचा मजकूर आरंभिला. श्रीमंताची फौज मातबर जमा होतांच मुरारराव व मुजफरखान व सावनूरकर मोगल यैसे येकत्र होऊन सावनुरांत जाऊन बसले, आणि युद्ध करू लागले. श्रीमंतानी

वेढा भोवता घातला. सावनूर जेर केले. सावनुरांतील लोक फार मेळे. इत-
 क्रियांत नवाब सलाबतजंग श्रीमंताचे कुमकेस आले. त्याणीहि सावनुरास मोर्चे
 लाविले. फार जेर जाले. तेव्हां सावनुरवाला कौलास आला, आणि अकरा लक्ष
 रुपये खंडणी केली, त्यापैकी कांही रोख कांही मुदतीने पाच लक्ष रुपयास बंकापुरचा
 किला श्रीमंताकडे गहाण ठेविला. तेथे श्रीमंताचे ठाणे बसले. सावनूरचा निमं
 मुलुक वेतला. मुरारराव व मुजफरखान येऊन श्रीमंतास भेटले. मुरारराव
 याणी च्यार हजार फौजेनसी चाकरी करावी याप्रो करार जाहाला. मुरारराव
 निरोप घेऊन आपले गावास गेले. श्रावणमासी पुण्यास येतो म्हणोन करार
 केला आहे. याप्रो सावनूरचा गुंता उरकून नवाब सलाबतजंग यास समागमे
 घेऊन श्रीमंत तुंगभद्रापार गेले. तिकडे बिदनूरची खंडणी बारा लाख जाळी व
 हरपनहली व रायदुर्ग व चित्रदुर्ग वगैरे लाहान मोठी संस्थाने आपोआप येऊन
 भेटोन खंडण्या दिल्या. कोणी उचलून गोष्ट सांगितली नाही. श्रीरंगपटणास
 वकील गेले आहेत, तेथून स्वारी मावारी फिरोन तुंगभद्रेचे आलीकडे आले.
 सोंध्यास फौज खाना केली होती तेथील खंडणी आठ लाख रुपये जाली. त्या-
 पैकी कांही रोख कांही हवाले. बाकी येवज राहिला त्यास फौज मर्दनगड
 श्रीमंताकडे गाहाण ठेविला तेथे श्रीमंताचे ठाणे बसलें. बसवापटणचे ठाणे मातबर
 होते ते श्रीमंतानी घेऊन तेथे ठाणें बसविलें. याप्रो कर्नाटक प्रांतीचा मजकूर.
 नवाब सलाबतजंग याणी श्रीमंतासी फारच धरोबा संपादिला. मोगलाचे भावा-
 भावात कजिया होता, चितसुधी नवती, त्याचा बंदोबस्त श्रीमंतानी करून दिलहा.
 येकमते चालवि याप्रो करार जाला. मोगलास निरोप दिलहा तो भागानगरास
 गेला. मोगलाजवळ मुसा मुसी फिरंगी होता, त्याचे मोगलाचे बनत नवतें, याज-
 करितां श्रीमंतानी मुसा मुसीस सांगितलें की तूं आपले देशास जाणे, पुढे येणें, मग
 आम्ही चाकर ठेऊं. मोगलाकडे जावयास गरज नाही, त्यावरून मुसा मुसीबराबर
 श्रीमंतानी फौज देऊन देशास फुलचरीस खाना केले. पुढे आला तर चाकर ठेवि-
 तील. याप्रो कर्नाटक प्रांतीचा गुंता उरकून स्वारी मावारी फिरली. कृष्णा
 उतरोन आलीकडे मिरजेजवळ आले. तेथून पत्रें आली. दरमजळ पुण्यास
 येतो म्हणोन लिहिलें. जेष्ठ अखेर अथवा आशाढ शुध पंचमी इतके श्रीमंत पुणि-
 यास येतील. आपणांस कलवें म्हणून लिहिलें असे. कोकण प्रांतीचे वर्तमान तरी
 तुलाजी अंगरे याचे सारे किले वेतले. विजेदुर्गांत इंग्रेज सिरला आहे तो किला
 देत नाही. कांही आपला मतलब साधून घेऊन किला हवाली करणार ऐसे आहे.
 इतकियांत श्रीमंत पुण्यास येतील इंग्रेज किला देईल असें करिता लबाडीस आला

तरी किला ध्यावयास श्रीमंतास अगाध आहे जैसे नाही. यथासांग पारपत्य होईल. तुलाजी आंगरे पुण्यांत आणून ठेविले आहेत. सर्विस्तर वृत्त आपणांस कलावे म्हणोन लिहिले असे. बहुत काये लिहिणें कृपा केली पाहिजे हे विनंती.

“A very lucid account of the Peshwa's achievement in the Karnatak, his capture of Savanur, his friendship with Salabatjang and the dismissal of Bussy from the Nizam's court, with a promise on the part of the Peshwa to re-employ him on his return, is given in this letter by Janardan Ballal Bhanu (father of Nana Fadnis) to Sagunabai (wife of Janardan Baba).”

No. 141]

[Recd. 24-6-1756]

पौ छ २९ रमजान

श्री

सेवेसी विज्ञापना. मुरारराव घोरपडे येथे दाखल जाहाले तेच दिवसी कनवेहाली म्हणून गडी चौबुरजी बारीनजीक आहे, ती रातीचे जाऊन राहिले. गाडदी फिरंगी प्यादे चौकीस बसविले. परवानगीसिवाई कोणी जाऊ न शके. पठाण लोक याचे तलवेचे कजिये बहुत. येक दिवस याणी गडीवर चालोन घेऊन, कजिया मातबर जाहाला होता. कांही तोडातोड जाहाली. दोनच्यार जखमी जाहाले. याजउपर मध्येस्थ पडोन कजिया तूर्त वारिला. पठाण लोक बगैरे याचा हिसेव तमाम करून कोणास निमे कोणास तीन तक्षिमा जाहाल्या. हिसेबा-पैकी देऊन कजिया फैसल केला. तोफखाना कदीम आहे त्याची तयारी केली. ज्याजती दोन तोफा तयार केल्या. स्वारीस जावे यैसा सिधात आम्हास कळल्यावर सेटिबास घेऊन, रायाकडे गेलो. पुसिले की, श्रीमंतासी मध्येस्तमुखे करार केला श्रावणमासी पुणियास जावें. आपला मतलब श्रीमंतानी फैसल करून द्यावा यैसा करार असता, स्वारीची तयारी होते हे काय ? त्याजवरून त्याणी उत्तर केले की, पालेगारावर आपले कर्ज आहे. चौथाईपैकी यैवज येणे त्याचा वसूल करावयाकरिता इनजखान यास फौजसुधा पाठवितो. आपण जात नाही. आपण केला करार बमोजिब श्रावणमासी पुणियास येणे. आपले बुद्धिरुखी प्राा श्रीमंतानी चालविले तर सरदारी करणें ; नाही तर सरदारी सोडून घरी बसणे म्हणून त्याजवरून राव मारानिलेचे समाधान बहुता रीतीने केले की, तुम्ही मातबर राज्यातील, तुमचे खरूपप्राा चालऊन. मातबर काम हातून ध्यावे हे मनोदथे असता वारंवार यैसे

म्हणावे उचित नाही. थोरले साहेबाचे चिती येक सरदार मातबर हिंदुस्थानात ठेवावे, येक मातबर कर्नाटकात ठेवावे आणि आपण पुण्यास आनंद करीत राहावे. येसं मानस आहे. जर करितां तुमचा लाभकाल असिला तर हेहि गोष्ट घडल. तुम्हासिवाई मातबर आणखी कैसे असतात म्हणौन बहुताप्रो समाधान करून बोललो. श्रावणमासची तयारी करावी. दिवस राहिले नाही. त्यावरून राव बोलिले की, आपण फौजसुधा येणे नाही. से पनास राऊत शागरीतपेशा मात्र घेऊन येणे. जाजती खर्च कशास पाहिजे, म्हणौन निश्येरूप बोलिले. श्रावणमासी येतात येसे दिसते. चहू पाचा दिवसी याची फौज बाहेर जाते. पुढे काये मनसबा होईल हे पाहावे. याजकडील लाख रुपये येवज कराराप्रा तूर्त यावा. त्यास आज्ञा पाऊणमास येथ जाहाले, आज उद्या म्हणौन खर्चाखाली आलो. निकड जा * * दररोज करीतच होतो. त्यास मडकासिरेयास माणसे पाठविली होती ती आली. त्याजसमागमे हती, सोने, जवाहीर आले. दुसरे दिवसी सेटिवा आम्ही जाऊन सदरहू लाख शा भरणा त्याणी दिल्याप्रा घेतला. त्याचा तपसील सेटिवानी सेवेसी लेहून पाठविला आहे, त्याजवरून विदित होईल. सोने व जवाहीर व तीन हती मिलोन लाख रुपये आपले जागा करून दिलहे आहेत. परंतु किमत पुण्यास होता तोटा येईल. सुभेदाराचे विचारे तोटा येईल तो आपण भरून देईन म्हणौन दस्तायेवज लेहून दिलहे आहे. घोडी तीन सरकारची मेली. सेटिवाकडील पाच मेली, खराबी जाहाली, उपाये नाही. भैदासी गांठ यास्तव हातास आल्याप्रा निकाल करून निघालो. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Letter from Sondur to the Peshwa reporting the attitude of Murarrao Ghorpade and his intended departure for Poona in August.

No. 142]

[1-7-1756

पाा छ ३ सवाल

॥ श्री ॥

सेवसी सेव्याजी खराडे कृतानेक दंडवत विनंती विज्ञापना येसीजे. येथील वर्तमान ताा छ २ माहे सवाल पावेतो मुा श्रीकृष्णातीर हालीहलच्या घाटावर येऊन पोहचलों. येथे दोन मुकाम जाहाले. पाणी फार आले आहे आणिक च्यार पांच रोज उतरावयास लागतील. नदीपार जाहालिया सत्वरच हजूर येऊन सेवेसी पोहचतों. तुंगभद्रेच्या मुकामीहून सेवेसी विनंतीपत्र प्रेशिले होते त्याचें उतर मुा मजकुरी पावोन बहुत संतोश जाहाला. राजश्री मुरारयाकडील मजकूर

लाखा रुपयांची याद सरकारात लेहून दिलही त्याप्रमाणे भरणा मात्र करून दिलहा आहे. सोने व जवाहीर व हती दिलहे याजविसी आम्ही जितकी कोशीस करावयाची ते केली. रायानी येकच गोष्ट सांगितली की जो वाजवी निरखामुले तोटा येईल तो आपण भरून देऊ. येविसी त्याच्या स्वदस्तुरे लेहूनहि घेतले आहे. आम्हासमागमे राजश्री नागो श्रीनिवासराम चिटणीसहि दिलहे आहेत. आम्ही त्याची मर्जी रक्षून जैसा निकाल निघाला तैसा करून घेतला. त्याच्या मनातील कितेक संदेहबोध करून निवारण केले. पुण्यास यावे हा निश्चये केला. रावहि बहुत येकनिष्ठतेने आहेत. साहिबाच्या आज्ञेवरून मुसाफरजंग यासहि निरोप दिलहा. तेथेहि आम्हास जे सुचले ते तजवीज करून उभयेतात परस्परे विक्षेप आणिला. आम्ही जितका उपाये करणे त्यास आंतर केले नाही. मुसाफरखानाविसी सा(हे)बाची दोन आज्ञापत्रें आली की निराभिमान होऊन काही मुद्दे न धाळता धन्याचे आज्ञेप्रमाणें वर्तणूक करून येईल तर घेऊन येणें. त्याचे धनी गौर करितील म्हणून आज्ञा. याजवरून येकमासपर्यंत याच उदेगांत राहून नाना युक्तीने त्यास समजाऊन वाटेंवर आणिला. त्यानेहि सर्व गोष्टी बोललिया बरहुकूम मान्ये केल्या. आपण खामखा तुमच्या वचनावर खावंदाच्या पायाजवळ येकदा जाऊ. मग धनी बरे अथवा वाईट करोत तैसा निश्चयेरूप करार जाला. परंतु म्हणो लागला की आपला गलाटा फार आहे. लोकांचा दंगा तुम्हास क्रिदितच आहे. आण तोफा व भारदारी कैसी चालेल? वाटेने खर्चास पाहिजेत मग आम्ही खावंदाच्या आज्ञेवितरिक्त त्यास वाटेस खर्चास वीस पंचवीस हजार रूपा पवेतो दावे तैसा करार केला. तोफा वगैरे संजाम बाहादुरबिडियात टाकावा, मग पुण्यात गेलियावर त्याची बेजमी करून पाठवावी. मुसाफरखान खासा व कबिले व दोनसे गारदी इतकियानसी मात्र आम्हासमागमे चालवे, याप्रकारे सिधांत ठरला. राजश्री मुराराम याचे व मुसाफरखानाचे कटाक्ष वाढले. त्यास खानानी आम्हास सांगितले की रायांचा आमचा भाऊपणा आण आपण निरोप न घेता उठोन जावे तर तैसीच बदनामी जागाजगा येती; तर तुम्ही रायापवेतो जाऊन आपणास समाधाने निरोप मात्र देवणे. मग आम्ही उभयेताचे सोरश करून खानास निरोप देविला. मग कूच करावे तो लोकानी हंगामा केला. मग आम्हाजवळ तीन हजार रुपये मागितले आण तुम्ही बसोन लोकांचे समाधान करणे, लोक तुमचे पैकील म्हणून लागला. त्यास तीन हजार रुपयाचे सोने दिलहे. त्यास जामीन महमद अलम घेतला. या ग्रहस्ताचा इतबार नाही म्हणून महमद अलमाचा कतबा घेतला. मग येवज दिलहा.

आम्ही व राा मुकुंदराव दोन रोज सडे राहून त्याच्या लोकांचे समाधान केले. सारे लोक समजाविले. दोघे जमातदार मात्र समजावयाचे राहिले. तो संध्याकाळ जाहाला. आम्हास सोमवार होता. देवपुजा पुढे लस्करात गेली होती याजमुखे सर्वानी आग्रह करून लस्करांत जाणे म्हणून अतिशये केला. खानानी करार केला की आपण प्राथकाळीच कूच करून येतो. मुकुंदरायास येथे ठेवणे आणि तुम्ही जाणे. मग आपण प्रहर रात्रीस लस्करांत आलो. दुसरे दिवसी मुकाम केला तो दोन प्रहरा मुकुंदरायाचे पत्र आले की तुंगभद्रेस पाणी थोडके आहे. येथे वर्तमान आहे, तर तुम्ही लस्कर घेऊन नदीपार होऊन मुकाम करणे, तो आपण खानास घेऊन येतो. मग आम्ही कूच करून नदीपार होऊन च्यार मुकाम केले. मुसाफरखानानीहि सेंडुरीहून कूच करून दोन मजली आलीकडे आले. तुंगभद्रेच्या पलीकडे चौकोसावर मुकाम केला. मग मुकुंदरायास बोलाऊन नेऊन सांगितले की आपणास लोक काही येऊ देत नाहीत. लोकांचा निर्गम जाहलियावाचून आपल येण होत नाहीत. तर तूर्त आपणास नख्त रुपये पाऊण लक्ष देणे, तर आपण येऊ. नाही तर परिछिन येत नाही. येथे सांगून मुकुंदरायास निरोप दिल्या. महमद अलम व सुमेरसिंग येथे दोघे जमातदार घेऊन आलों. तीन हजाराच्या येवजात होती आणिला. महमद अलमास व सुमेरसिंगास दोन हजार र्शा खर्चास दिले. मुसाफरजंगाची अनुसंधाने जागा जागा वकील गेलेत. सलाबतजंगाची व फुलचरीवालियांची पत्रे येतात. मोगलाकडे जावयाचा फारसा मनसुभा आहे. त्याची बुद्धि शाश्वत नाही. आम्ही जितका उपयि करणे तितका केला. अंतर केला नाही. राजश्री मुरारयापासून तो तोडच करून काढून दिल्या. या रीतीचा मजकूर जाहला तो सेवेसी लिहिला असे. मुा मजकुरीहूनहि मुरारयासहि पत्र पाठविले. साहेबी इनसखानाचा मजकूर लिहिला होता तो भाव दर्शऊन सामोपचोरेंच उमजोन लिहिला आहे. कृष्णापार जाहलियावर मजल दरमजल सत्वरच सेवेसी येऊन पोहचतां. मुसाफरखानाचें वर्तमान तपसीलवार राजश्री मुकुंदरायाचे पत्री लािा आहे त्याजवरून श्रुत होईल. हे विज्ञापना. सेवेसी श्रुत होये.

¶*Setyaji Kharade, an officer in Holkar's service, writes to the Peshwa complaining about Muzaffarkhan's procrastination in the matter of entering the latter's service.*

No. 143]

पौ छ ३ सवाल

[Recd. 2-7-1756

श्री

पुरवणी सेवेसी विज्ञापना. सविस्तर आलाहिदा पत्रावरून विदित होईल. मुरारराव श्रावणमासी येतात. त्याचे भाव कितेक मुखोतरे बोलावयाचे आहेत.

मुजफ्फरखान याचेहि अर्थ बारीक बारीक विदित व्हावे लागतात, ते स्वामीचे दर्शना-
 अंती विदित होतील. सारांश स्वामीचे आज्ञेप्रां खानास सडे कबिलासुधा घेऊन
 यावे हे गोष्टीचा प्रेतन बहुत केला; परंतु सेवटी तैसा प्रकार त्याणी केला. तीन
 हजार रुपये सेवकानी देविले होते, ते धणियाचे पुण्येकडून उगवले. त्या यैवजी
 हती घेऊन आलो. महमद अलम याचाहि कतबा घेतला आहे. चिंता नाही.
 सदरहू खत सेटिबाजवळ सेवकानी दिले आहे. सुमेरसिंग, महमद अलम, सिदी
 अंबर तिचे सुभेदार समागमे घेऊन यावे म्हणोन स्वामीची आज्ञा. त्याजवरून
 या उभयेतास जमावसुधा घेऊन आलो. दोन हजार रुपयाचे सोने त्यांस द्यावे
 लागले. दिल्यासिवाई त्याचे येणें न घडे. लोकास खर्चास नाही. तीन तीन
 फाके पडो लागले यास्तव सदरहू दोन हजार सेवकानी कबूल करून यास घेऊन
 तुंगभद्रापार घेऊन आलो. सेटिबास सांगोन यैवज देविला. सदरहूचे खत
 घेतले आहे. पुणियास पावलियावर दुसरे दिवसी माहाद सेटीजवळून निशा
 करून देतो म्हणोन लेहून दिले आहे. याजवळ च्यार हजारांचा हतीहि आहे.
 यैवज पाहून दोन हजार रुपये दिले; आणि यांचे हुकुमासिवाई चाकर लोकी काडी
 मात्र वर्तणूक करू नयें हे खरेच आहे; परंतु प्रसंग पाहून आज्ञेसिवाई वर्तणूक केली
 आहे. क्षमा करणार धणी समर्थ आहेत. याचा अर्थ दर्शनांती सेवेसी निवेदन
 होईल. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना. सिदी अंबर पेशजीच जमावसुद्धा सेवेसी
 आला आहे हे विज्ञापना.

¶The writer reports to the Peshwa his success in winning over Sumersing,
 Muhammad Alam and Sidi Ambar, all captains of guard under Muzaffar-
 khan, into the Peshwa's service though Muzaffarkhan withdrew his consent
 at the eleventh hour. As regards Murarrao, he desires to talk over the matter
 in a personal interview with the addressee.

No. 144]

[Recd. 2-7-1756

पौ छ ३ सवाल

श्री

पुरवणी सेवेसी विज्ञापना. अशाढ सुध द्वितीयेस कृष्णापार जाहलो. सेटिबा
 पलीकडे आहेत, ते दोन दिवसी उतरतील. येथे आल्यावर सेवकाची मातुश्रीस
 देवआज्ञा जाहलियाचे वर्तमान आलेयाउपर दाहा दिवस येथे गुंता पडला. सेटिबा
 पुढे येतील, मागांहून सेवेसी येतो. लोकास नालबंदी व कापड येदा दिले नाही.

गवगवा बहुत केला आहे. यास मिरजेहून निरोप दिलहा पाहिजे. यास्तव तूर्त राा मिरजेस अथवा पुण्याहून ८००० येथे स्वामीने रवाना करावे. लोकाची समजावीस करून सेवेसी येऊ. पुण्यास आल्यावर बेगमी होईल म्हणोन धणी आज्ञा करीतील तर लोक मिरजेस राहतील. त्यास रोजमरा दीडमाही दिलहा पाहिजे यास्तव सेवेसी विज्ञापना लाा आहे. यांत धण्याची मर्जी असल त्या-प्राा आज्ञा करणार धणी आहेत. वर्तणूक केली जाईल. हली आज्ञापत्र छ २ सवाली जासुदासमागमें पाठविले ते पावलें. आज्ञेप्रो कळलें. मुरारराव याज-कडे येक जोडी रवाना केली. धण्याचे मर्जीचा भाव त्यास लाा आहे. सेवेसी श्रुत होई. मुजफरखान याजवळ तुलसाजी नाईक व जोडी १ येणेप्रमाणे ठेविली आहे. कोणे रोखे जातो कोठे पावतो हे पुतें मनास आणून लेहून पाठवावे म्हणोन सांगितले आहे. हे विज्ञापना.

¶*Mukund Shripat requests the Peshwa for funds to pay off his men in order to expedite his return to Poona ; he also mentions arrangements he has made to watch the movements of Muzaffarkhan.*

No. 145]

[8-10-1756

पाा छ २२ सफर

श्री

सेवेसी विज्ञापना मुजफरखान येऊन पदरीं पडला त्यास ठेवावा कीं न ठेवावा हे लिहिणें म्हणून आज्ञा. त्यास ठेवावा न ठेवावा हा विचार कर्तव्य तो स्वामी-नीच करावा. वडिलांचे बुधिपुढें आमची बुद्धि विशेष नाही. जे स्वामी करितील ते योग्यच करितील. राा छ २३ मोहरम. बहुत काय लिहिणें हे विनंती.

¶*Raghunathrao to Peshwa Nanasaheb, refusing to give a decisive answer to the query referred to him for opinion whether Muzaffarkhan, the artillery expert, should be engaged or not.*

No. 146]

[10-10-1757

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री

महिपतरावजी गोसावी थांसी

श्रीो विसाजी कृष्ण आसीर्वाद विनती उपरी. येथील कुशल ताा छ २५ मोहरम आस्विन वद्य १२ त्रयोदसीपावेतो मुा कसबे कडपे सुखरूप असो विशेष. आप-

णाकडून बहुत दिवस पत्र येऊन वर्तमान किमपि कळत नाही याजकारिता चित उदास आहे, तरी असे न करावे. सदैव येणारा माणसासमागमे पत्र पाठऊन संतोषवीत गेले पा. आम्ही छावणीस राहिल्यापासून आपणास दोन च्यार पत्रे पाठविली ती पावली- किंवा नाही हे न कळे. आपली दोन वेळा पत्रे मागे आली होती त्या आलीकडे स्मरण करून पत्र न पाठविले; तरी तुमचा आमचा श्नेह असा नाही. मनोमन साक्ष आहे. तरी सदैव पत्र पाठऊन परामर्ष करीत गेले पाहिजे. काटोकूल (कटकोळ?)च्या मुकामीहून सविस्तर वर्तमान राजश्री बलवंतरावजी याणी व आम्ही तुम्हास लिला होते त्यावरून कळले असेल. राजश्री शामराव भिवराव यास कडपियास वकिलीस पाा होतें, त्यास येथे न लिहिता लाख हो खंडणी कबूल केली; आणि बलवंतरावजीस लिहिले की आम्ही लाख कबूल केले. त्यावरून राजश्री बलवंतरावजी यास व आम्हास सर्व सरदारास राग आला; आणि आम्हाबराबरी फौजा सव्या देऊ(न) कडपियास रवाना केले, तो सिलीमखान बगैरे पठाण याणी गनीम मिया आबदूल मजिदखान याचा चुलत भाऊ यास पटावर स्थापिले. आबदूल मजिदखान आधीच सिबंदीच्या दंग्यामुळे सिदवटास पळून गेला होता. कडपे रिकामे पाहोन गनीमियास बसविले हें वर्तमान आम्हास पहिले मजलीस कळले, तेव्हा-बरे जाहले. दोघा भावात दुही परिछन्न जाहली. येकाकडे तरी सरकारचे काम साधले म्हणौन बरे. मागून कूच करून पुढे दुसरे मजलेस आलो तो वर्तमान ऐकिले की कोणी त्यास खबर केली की फौज येऊन पावली. तिकडून आबदूल मजिदखान, इकडून आम्ही याजमुळे धीर निघेना, मग जावेसे जाहाले [पुढील १ बंद गाहाळ] सर्व पठाण मेलऊन रात्रीचे जाऊन कडपियात सिरावे ऐसी तजबीज केली. तयार होऊन पाहाटेच्या प्रहर रात्रीस निघाला तो पाऊस अतिवृष्टी जाली. तेव्हा तसाच गावाबाहेर उभा राहिला. आम्ही चौकीबंदी करून उभे होतो. त्याचे वर्तमान आम्हास नाही. आम्हासहि पाहाटेस पाऊस लागला. आम्ही तसेच दिवस उगवे तो पाऊसाचेच कोटाच्या दरवाजियाजवळ गेलो. तमाम सरदार बलाऊ पाठविले. सिदवटाकडे बातमीस राऊत याचे पाठविले होते ते आले. त्याणी सांगितले की दोन हजार प्यादे व पाचसे राऊत बारीत आले आहेत सावधपणे राहाणे. त्याजवरून हरबास पुढे पाठविले. आम्ही फौजत येऊन तयार होऊन गेलों. पुढे हरबाचे तोंड लागले. तो साराच आबदुल मजिदखानच आला. त्याची याची थडक जाहाली. हरबाचे लोकानी बरीच केली. मागोन फौजा घेऊन आम्ही गेलों. आवघ्यानी

तोंड लाविले; परंतु पठाण जोय्यानेच कडपियास चालिला. मग सर्वांनी नेट करून तोंड लाविले. दोन कोस मोई^१ सवा प्रहर पावेतो रण जाहाले. सेवटी खासा अबदूल मजिदखान यांस गोली लागोन ठार जाला. नव हती पाडाव जाले, व पाचसे घोडे आले. दोन च्यारसे माणूस त्याचे ठार आले; व दोनसे घोडे त्याचे ठार जाले, हजार पाचसे माणूस जखमी जाले. श्रीमंताच्या प्रतापे मोठी फते जाहली. आवदूल मजीदखान पाडाव मुरदा आणिला. श्रीमंताचे फौजेस येश आले. मोठे मोठे सरदार याचा वसवसा मानीत होते. तमाम करणाटक प्रांते पालेगारावर मोठ्या मोठ्या लोकावर त्याची इश्रम(त) होती. तमाम सरदारांनी आपल्या फार मेहेनती करून धाडस करून जुंजले. मातबर लोक जखमी जाहाले. संभाजी बाजी घोरपडे मातबर माणूस पडिले^२. आम्हाकडील बाजीपंत यास गोली लागोन ठार जाले. राजश्री बलवंतराव यास कोटाकुलास पहिले दिवस संकलित वर्तमान लिहिले होते, त्याणी तेथून पत्र संकलित लािा होते. आम्ही कडपियास होतो याजकारितां लिहिले नव्हते, म्हणोन आता लािा आहे. बाजीपंताने येदा शर्त केली होती. मेहेनत तरवार दोन वेला मारली; परंतु गोली थोरल्या जुंजात लागली. येक दिवस होते, दुसरे दिवसी मृत्य पावले. मोठा घात जाला. आम्हास विसावा होता, बरे ईश्वर इछाप्रमाणे सरकार कामावर मोठ्या पडिला; चिंता काये आहे? श्रीमंत सर्व प्रकारे चालवितील, चिंता नाही. मजला हलकासा तीर डाव्या गुडग्यास लागला होता. हलका होता म्हणौन लािा नाही. माझे बसले घोडीस दोन तीर आहेत. वरकड आर्ये प्राणे मेहेनत करावयास चुकत नाही. परंतु श्रीमंताच्या प्रतापेकडून येश मोठे आले. सर्वांनी मेहेनत केली, त्याचे सार्थक जाले. जुंजाचे रात्रीस कडपे घेतले. तीनसे सवा तीनसे घोडे नऊ हती सरकारात आले व किरकोळ जिनस मालेबाजी नव्हे परंतु आला. सरकार उपयोगी होता तो सरकारात ठेविला, बाकी लस्करांत सरदारास वाटिला. आपल्या फौजेतील सात आठसे माणूस जखमी जाले. चालीस पनास ठार जाले. से सेवासे घोडे ठार पडिले. मोठ्या मोठ्या सरदारास जखमा लागल्या. याप्रो जाळे. सर्व जखमा बऱ्या होत आल्या आहेत. से पनास माणूस जेर जखमी पाऊणसे पावेतो घोडे जेर जखमी आहेत कोण मरेल कोण वाचेल हे पाहवे. पुढे तहाचा मजकूर तरी निमे मुल्क व दाहा लाख शो द्यावे, म्हणोन बोलत आहो. होता होईल तो मजकूर लािा पाठऊ. राजश्री बलवंतराव बहुत प्राक्तनवान, आणि त्याच्या शाहाणपणास जोडा नाही.

श्रीमंताची कृपा, ईश्वर या मनसबियास आनकूल होत आहे. आम्ही त्याच्या मर्जी प्रा वतणूक करीत आहो. तेहि आम्हावर फारच कृपा करीत आहेत. सविस्तर वर्तमान आपणास कलावे म्हणोन लािा आहे. आपण उभयेता श्रीमंतास अक्षरशा निवेदन करितील. सविस्तर राजश्री बलवंतराव याणी श्रीमंतास व आपणास लािा आहे त्याजरून विदित होईल. पहिल्यापासून दया करीत आहा त्याप्रो दया करून विस्तरि पत्र पाठऊन परामर्ष करीत जावा. हे आपणास विहित आहे. बहुत काये लिहिणे कृपा लोभ आसो दीजे हे विनंती.

राजश्री बच्याबां व राा धोंडाबा व राा शामजीबावा व राा बालजीबावा यास आसीर्वाद. लािा परिसीजे. राा आनंदराव, राा शामराव येथे सुखरूप आहेत. चिंता न करणे, बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶*Visaji Krishna to Mahipatrao (Panse): writes an elaborate account of the battle of Kadappa in which Nawab Abdul Majid Khan was killed and a signal success was achieved by the Peshwa's forces. The letter is written in a very simple but eloquent style and can be taken as a good sample of eighteenth century prose. The short and simple sentences produce a striking effect on the reader.*

No. 147]

[16-11-1756

श्री

श्रीमंत राजश्री रामाजी बावा स्वामीचे सेवेसी

पोष्य मुकुंद श्रीपत साा दंडवत प्राा विनंती. येथील कुशल ताा कार्तिक वद्य नवमी मुा पुणे जाणऊन स्वकीये कुशलोतर लेखनआज्ञा करीत असिले पाहिजे विशाष. आम्ही मिरजेहून लस्करात आलो, तेव्हा उभाउमी आपली भेट जाहाली. ते समई काही मजकूर बोलावयास अनकूल पडले नाही. गावामधे दतरी हिसेब कितेक होते ते तयार करऊन पुढा लस्करात यावे, आण आपले विचारे कितेक कामकाज करून घ्यावे हा अर्थ चिंती होता. त्यास निघोन यावे तर शरीरास सावकास नाही * * * * जाहले. हिबताप येतो, आण उलटी होती, त्याणे काही खावत नाही. आण काही खावे तर पोटात थारत नाही. दररोज हिबताप येतो, त्याणे काही शरीरी ताकत राहिली नाही. ऐशी अवस्ता आहे. वोशदउपाये करीतच आहो. परंतु श्रीमंत दरमजल मिरज प्रांत चालिले.

पागा श्रीमंतास दाखऊन चाकरीचा मजुरा घ्यावा हा हेत होता त्यास श्रीने आम्हास येथे ये अवस्थेने ठेविले. याउपर वडील आपण प्रसंगी आहेत. आमचे वर्तमान श्रीमंताचे कानावर घालावे, आण येक पालखी अनकूल करून तेथून पाठवावे. अथवा येथून देवावी म्हणजे लस्करात येऊ. घोड्यावर बसावयाची ताकद राहिली नाही, यास्तव आपणास लीा असे. आपले खासगत घोड्याकरिता दाणा खरीदी करावयाविशी लीा होते, त्यास मिरजेस राा नारोपंत यास लेहून पाठविले आहे व हाली त्यास पत्र लीा आहे ते मिरजेस रवाना करावे म्हणजे दाणा खरीदी होईल. आपण चिंता न करावी. आपणासिवाये आम्हास दुसरे अधिक नाही. येथे प्रज्येन पंडला. गडगडले. त्यापासोन जखमांचे जागा तिडका बहुत लागल्या आहेत. नारायेण तेल उत्तम सरकारात आहे. ते आपण विनंती करून पुण्याहून ४८। येक पावसेर देवावे. सारांश आपले सिवाये दुसरा आश्रय नाही. बहुत काये लिहिणे लोभ असो दिलहा पाहिजे हे विनंती.

¶*Mukund Shripat to Ramji Bawa: begs to represent to the Peshwa to excuse his absence owing to his illness.*

No. 148]

[20-12-1756]

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री नानासाहेब
साहेबाचे सेवेसी

विनंती. अज्ञाधारक भगवंत गणेश कृतानेक साा नमस्कार विनंती. सेवकाचे वर्तमान ताा छ २७ रावळ मुा चंदापूर नजीक गुजमटकल येथस्थित असे. दरबारचे वर्तमान छ २९ रीा खंदारकराचे स्वार २०० दोनसे आले. छ २६ रीा राजश्री हनमंतराऊ निंबालकर दाखल जाले. अजमासे अडीच तीन हजार फौज आहे. ते तो च्यार पाच हजार सांगतात; परंतु इतकी नाही. त्याचे डेरियास नवाबाकडून मुलाजमतीस आणावयास चवघ भले माणूस पातशाही बकसी असमाल-खान वगैरे जाऊन घेऊन आले. दरबारास मुलाजमत जाहाली. अकरा मोहरा नजर केली. जे लोक मातबार शाहाजी सुपेकर, तुकोजी चव्हान, घाटगे, माने वगैरे याणीही नजरा केल्या. दोन घटका बसून सर्वास विडे दिले. येक घडीभर खलबत नवाबाचे व राज निंबालकर याचे खलबत शाहानवाजखान याचे विद्यमाने जाहाले. फिरंगी याणी भा(गा) नगरीहून कूच केले आहे. परशराम-पंती आमची व शाहानवाजखान याची भेट केली. त्यास वर्तमान सांगितले की

हे तिकडून आले आहेत म्हणून त्यास सांगितले. सेवेसी श्रुत व्हावे. राजश्री मुरारजी घोरपडेहि जमाव करून सत्वर येणार, ऐसी बातमी त्याची आली होती. त्यास याणीहि पत्रे पाठविली जे, आपणहि मजल दरमजल येतो. कडपे व कर्नूळच्या पठानास इनातणामे पाठविले की आम्ही सत्वर येतो; तर तुम्ही येऊन सत्वर शामिल होणे. मागाहून जे वर्तमान होईल ते वरचेवर सेवेसी विनंती लिहीणें. श्रुत होये हे विज्ञात.

¶ *Bhagvant Ganesh writes to the Peshwa, that the Nawab is mobilising forces with a view to lead an expedition in the Karnatak and has invited the Pathan Nawabs to join him.*

No. 149]

[18-9-1756 ?

पो छ २२ जिल्हेज

श्री

सां नमस्कार विनंती. श्रीमंत स्वामीकडून कासीदजोडी मुजरद सेवकास आज्ञापत्रें छ १७ जिल्हादचें पत्री मजकूर रायाकडील वर्तमान लिहिले कलले व मुसफरखान इकडून घाटाखाले गेला. तहकिकात करून लेहने. राव राजकारण काये करितात, कोन्हाकडील वर्तमान काये, कचे लिहीत जाणे म्हणोन सेवकास पत्र कासीदजोडी माघारी जानार यासाठी सेवेसी पाठविली. आपण पत्रे देऊन इकडे कासिदास पाठविलिया येथून पत्रे देऊन रवाना करितो. रायाची फौज तयार करून सत्वर रवाना करवितो. छ २७ शौवालचे पत्र येसे दोनी पत्रे स्वामीची आम्हाकडे आली, आनिकहि जोडी येणार सेवेसी लेहून पाठवितो. राजश्री सुभानराव घोरपडे गजेद्रगडी वेड लागले म्हणोन राव याही सांगितले- वरून लिहिले. सातापा व जासुदजोड्या दोनी पाठविल्या आहेत. येथून नवी जोडी मानकोजी नाईकाकडील पाठविली तर त्याचा रोजमरा देऊन आम्हाकडे पाठविली पाहिजे. राहोटीविशयी थक दोनी वेला सेवेसी लिहिले. त्यास राहोटी तयार करावी लागती. येथून कूच जाळें तर पाहिजे म्हणोन सेवेसी लिहिले आहे, हे विनंती. मुसफरखान याचे वर्तमान कसे लेहून पाठवावे हे सेवकास लेहून पाठविले पाहिजे हे विनंती.

¶ *Letter to the Peshwa reporting movements of Muzaffarkhan and asking for some messengers to carry letters.*

४ पुरवणी विनंती पत्र

फुलचरीस नवा कपितान आला होता तोही फिरोन आपले देशास गेला-
वार्ता आहे जे गोरंदर येथून हजर जात होता. वाटेमधे, कोन्ही—पातशाहा-
जबल त्याचा मुर्खी आहे. त्याचे लिहिने पोहचले जे, 'तुम्ही जेथवर आले
असाल तेथेच राहाणे, पुढे न येणे, तुमचे वर्तमान सविस्तर पातशाहास कळले.
तुम्ही खरे आहा. तुमचा अपराध काही नाही. ऐसे कलेन तुम्हास बहाल
केले. मावाहून तुम्हास फिरोन जायाची आज्ञा येते,' यासाठी गोरंदर वाटेमधेच
गुंतला आहे, हे वर्तमान मुसा भुसी सांगत आहे. खरे लटके म्हणवत नाही.
माघे येकदा त्रिचनापल्लीची फतेची खबर आली. यानी येथे नगारे वाजविले
ते खबर मी हुजुर लिहिली; परंतु ते खबर लटकी जाली. नवाब पटणास पावले-
वकीलहि येऊन भेटले. रद्दबदल पडली आहे. यानी दफतरचा हिसोब बहुत
करोडीचा काहाडिला आहे. पैकी करोड रुपये हाली घ्या म्हणतात. तेही
विसापावेतो चढले आहेत. पाहावे कोठवर चुकोती होते. हे विनंती.

राा दिनानाथ गोविंद यानी भागानगरचे हिशाबा ५२०० रु. बावनसे रुपये
खरीदी गालिचे वगैरे लिहिले आसेत. अशास गालिचे वगैरे याचा हिशेब
हजर पाठविला आसे, त्यावरून कलो येईल. बाकी रुपये जमाखर्चात दाखला
येईल हे विनंती.

[News-letter from Pondicherry to the Peshwa, reporting that the French
Governor returning to his country has been informed not to proceed further
as he is to be reinstated.

श्री

सेवेसी विज्ञापना. राजश्री यशवंतराव पवार व राजश्री माहादेवा बाबाची
फौज व सरलस्करची फौज आली म्हणोन येकतो. हें सत्य मिथ्या नकले. हें
लेखन करावयास आज्ञा करावी. तिन्ही फौजा आल्या असल्या तर तीन हजार
फौज सडी आमचा जुना तल तेथे ठेवावयास आज्ञा करावी. गोपालराव व
फत्तेसिंगबाबाची फौज बंकापुरावर ठेवावी म्हणजे च्यारी नाकेबंदी जाळे. सर्व
गोष्टी त्याच्या बंद होतील. देसची फौज येती ते दगा खाती; तिच्या साहित्यास

दोन हजार फौज मुळगुंदावर ठेवावी. देसची फौज येईल तिने नवलगुंदावर रहावी. येथे येक शहाणा माणूस दोनसैं राऊत ठेवावा त्याने त्या फौजेस तेथें रहावावें. पुढील फौजेस खबर करावी. त्यानीं जाऊन त्यास आणून लस्करास पोहचवावे व फिरोन मुळगुंदावर जावे हे तजवीज. दोन च्यारशें येतील, त्यास हजार दोन हजार आले तर त्यास कांहीं भये नाही. येणेप्रमाणें बंदोबस्त करावा. रोज उठोन तोफा पुढें नेऊन मार देत जावा. फौजा आसपास आसाव्या. तोफावर गाडिदी अगर फौज चाळून आली तर बेजरब घोडे घाळून हत्यार लावावे यैसैं येक मास जाल्यावर निवाडाच होईल. हे विज्ञापना.

[Vithal Shivdev outlines a plan of campaign for the capture of Mulgund, Navalgund, etc.]

No. 152]

[April 1756 ?]

श्री

सेवेसी विज्ञापना ऐसी जे. काल शुक्रवारी संध्याकालीं सावनुराहून दिलावर-खान पठाण व त्याचे समागमें दोघे भले माणूस ऐसे तिघे फकीर होऊन आले. शानवाजखानाची स्वारी मोर्च्याकडून लस्करांत आली तेसमई मार्गीच त्यास भेटले. त्याणीं सांगितलें कीं डेरेदाखल जालियावर येणे. उपरांतिक डेऱ्यास आले. पत्रें पांच साहा जणास होती. नवाबास शानवाजखानास मीरमामजकूर हुशेनखानास व आणिक कोणास होतीं तीं दिलहीं. प्रतिउत्तर अद्याप जालें नाही. करीमखान गारद्याचा सरदार आहे त्याच्याजवळ राहिले आहेत. त्यास उत्तरे घेऊन या लस्करांतून निघतील. त्या बातमीस माणसें ठेविलीं आहेत. आमच्या माणसांस आढललें तरी त्यास हस्तगत केल्यानें पत्राअन्वयें कलेल; परंतु सांपडले पाहिजेत. माणसें तरी ठेविलीं आहेत, परंतु उत्तर देतात न देतात हें कळत नाही. श्रुत होये. कांहीं लाकडाच्या पाख्या व कांही गोण्या उंटावर घाळून मोर्च्यावर गेल्या. तोफा तरी आज जाता दिसत नाही. नवाबाकडील पांच सा तोफा उग्या लस्कराबाहीर काढून ठेविल्या आहेत. नवाबाच्या तोफा गेल्या म्हणजे फिरंगियाच्याहि जातील. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

[News-letter from the Nizam's camp, reporting the arrival from Savanur of Pathan Dilawarkhan on a visit to Shah Nawazkhan.]

[पहिला बंद गाहाळ.]

हे आम्ही रायास बोलिलो जे, आपण पत्र श्रीमंतास ल्याहावे. त्याही उतर दिले जे, आम्ही इतके बोलिलो तुम्ही लिहीणे त्यावरून सेवेसी लिहिले आहे. दिलावरखान याही कडपेकर पठान याचा मजकूर रायास लिहिला की, कोल्हार प्रांती येक जागा मातबर ठाणे होते, ते तैसच आहे. पेठ घेऊन मोर्चे लाविले, पठान याजपासी सरंजाम चार पाच हजार फौज व तोफखाना सावधपणे आहे. तेथून कोनीकडे जातील हे तहकात करून लेहून पाठवितो. साहेबाकडील व राजश्री सुवेदाराकडील मातबर येणार म्हणून प्रतीक्षा करित आहे. व रायास कितेक प्रकारे सांगायलास आलस करित नाही. कोन्हे प्रकारे स्वामीकडे याही येऊन ममतेने आसवे. येथून वरचेवर पत्रे लेहून जोड्या पाठवीत आहे. तीन महिने जाले येकहि जोडी आज्ञापत्र घेऊन येत नाही म्हणून चित स्वस्त होत नाही. राव म्हणत होते जे, आम्ही पुनियास येत आहो. तेथे आल्यावर आमचे वडिलाचे कर्जदार गोसावी वगैरे येतील, उपद्रव करतील, आम्हापासी परस्तुत घावयास ऐवज नाही. थोडेबहुत होते, ते आवंदाचे दंगियामुले लोकास व कर्जदारास देऊन दंगा वारला. याजकरिता राव म्हणो लागले जे, श्रीमंतास हा भाव लिहिणे, त्यावरून लिहिले आहे. आम्हासी दुसरा विचार करित नाहीत. बोलने कितेक प्रकारेच बोलतात. पुनियास येऊ म्हणतात, परंतु याचे शाहानपण आदिक दिसोन येते. येथे कोन्ही कारभारी मातबर आहेत त्याचे ऐकत नाही. जे करणे ते रुबरू करावे सावनूरचा दंगा जाल्यावर लोकाची समजाविशी करून तयारी करून, इनसखानास खाना करून आपण यावयास सिध आहेत. साहेबाकडील यावयाचा आव(का)श मात्र आहे, बहुत काये लिहिणे हे विज्ञाति.

साहेबाचे सेवसी निंबाजी नाईक चव्हान सांग दडवत

¶A mutilated letter addressed to the Peshwa from Sondur referring to the proposed visit of Murarrao Ghorpade to Poona.

श्री

सेवेसी विज्ञापना. मुजफरखान यांस लोकानी तलबेकरिता घेरून बैसविले आहेत. बेजहा बोलतात. लोकानी हती घोडे उंट सोडून नेली. त्याची समजावीस करितात की, सोंडूरपावेतो तलबेचा दंगा करू नका तेथें गेलियावर

तुमची तलब झाडून देऊ. परंतु लोक थैकत नाहीं. राडा पडला आहे. मुरारराव याजकडे कारकून पाठविला आहे की आमची गत येसी आहे. काही निकाल काढता तर बरी गोष्ट आहे, म्हणून बोलत आहेत. याउपर त्याचा निर्गम याणीं काये काढावा? याची त्याची गत येक आहे. गोविंदराव दिवाण मुजफरखान याचा त्याची बेआदत लोकानी केली. तो ताप घेऊन राहिला. खाली जावसाळ खाशावरच आहे. येथून आज डेरे पडोन मुकामास जाणे होईल तेव्हां खरे. सेवेसी श्रुत होये. मुजफरखान याची जासूद जोडी मुसा भुसीकडे आज गेली. विदित व्हावे या उपर होईल वर्तमान ते सेवेसी वरचेवर लेहून पाठऊ हे विज्ञापना.

¶Report of a mutiny in Muzaffarkhan's force. His men are clamouring for their pay.

No. 155]

[May 1756

श्री

सेवेसी विज्ञापना. मुरारराव याणी सेंडुरास सत्वर जावे. आपले कामाचा उलगडा करून सेटिबाने व सेवकानी लस्करात दाखल सत्वर व्हावे येसी मर्जी स्वामीची असल तर सेटिबाचे व सेवकाचे नावे येक पत्र असावे कीं, मुरारराव यास सेंडुरास पोहचवावे. सरकारचे कामाचा गुंता उरकोन सत्वर लस्करास दाखल व्हावे येसी आज्ञा तुम्हास आसता, अद्याप तेथेच बसला आहा हे कार्याचे नाहीं. याउपर मारानिलेचें कूच करऊन सेंडुरास नेऊन घालवणे आण आपला गुंता त्याजकडे आहे तो उरकोन घेऊन जलदीने येणे, कोणी तलबेकरिता दंगा करितील त्यास बरे वजेनें सांगणे, न थैकत तर हुजूर लेहून पाठवणे. पाच हजार फौज पाठऊन पारपये केलें जाईल म्हणोन पत्र आल्यास हे येथून जातात. धण्याचे मर्जीस येईल तर आज्ञा करावी हे विज्ञापना.

¶The Peshwa's agent to Murarrao Ghorpade, requesting orders for being relieved of his mission that he may join the main army.

No. 156]

[June 1756

श्री

सेवेसी विज्ञापना. इकडील सविस्तर वर्तमान वरचेवरी लिहीत जाणें म्हणऊन. त्यास सावनूरकर यांचे घरी सिबंदीकरितां सर्व सिपाई दंगा करून बसले आहेत,

त्या दंग्यामुलें दुसरी गोष्टी त्यास सुचत नाहीं. त्याहीमध्ये बुधि नीत सांगावयाचा येखत्यार राा सिवराव शंकर यांचा आहे. प्रातःकालीं जाऊन खलबतास बसतात तें साहा तासपर्यंत बोलोन उभयेता भोजनास उठोन ठिकाणास जातात. त्या उपरी दोन तास निद्रा होऊन मागती येक जागां होऊन उभयेता येकांत स्थलीं बसतात, ते च्यार तास रात्रीपर्यंत बोलतात. काये हें कोण्हांस समजत नाहीं. पठाणाचा दंगा त्याजपासी गिरधरराव व मोरोपंत हे उभयेता त्याचे वाटणीस दिल्लें आहेत. आलीकडे ठाणी सरकारांत घेतली. त्याउपरी मोरोपंताचे व गिरधरराव यांचे पत्र सेवकास आलें त्यात मजकूर, तह होऊन वाटणी जाहाली, येंसं असतां आपली ठाणीं बंकापूरकर याणीं घेतली याचा मजकूर काये, येंसे लिहिलें होतें. त्याचें उतर लिहिणें ते लेहून पाठविलें. केला करार तों तुम्हांकडून निभावला नाहीं याकरितां ठाणी घेऊन मुलुकाचा बंदोबस्त करून पैका सरकारचा वसूल करणें येंसी आज्ञा आहे म्हणऊन ठाणी घेतली; आणखीहि घेणें आहेत. तुम्हीं पैकियाची निशा करून दिल्लेयावरी ठाणीं कोठें जातात म्हणऊन लिहिलें आहे. मोरोपंत व गिरधरराव यांची रवानगी करून राजश्री गोपालराव यांजकडे पाठवणार आहेत म्हणऊन वर्तमान आहे. बिदरूरकर याणीं देवापा यास देवापाच्या लेकांस जिवेंच मारिलें. त्याजवरी काये शब्द ठेविला हें कलत नाहीं. त्या संस्थानांत मातबर शाहाणा देवापाच होता. त्याची गति याप्रकारें केली. तेव्हां संस्थानास अपाय होणार येंसं दिसोन येतें. सेवेसी श्रुत होये हे विनंती.

¶A news-letter to the Peshwa giving tidings about a mutiny in the army of the Nawab of Savanur for arrears of pay and the consequent consultation between him and Shivrao Shankar. The letter refers to Girdharrao and Moropant and their efforts to settle affairs in the province. The murders of Devappa and his son are also mentioned in the letter.

No. 157]

[About 15-6-1756

पौ छ २६ राखर

श्री

पुरवणी सेवेसी विज्ञापना. वालानदीवरून आज्ञापत्र सादर केले ते प्रविष्ट होऊन सविस्तर कळले. मुजफरखान याणी कोणी येक मुदा न घालिता निरापेक्ष होऊन हुजूर यावे. पूर्ववत प्राा चालवावयास अंतर होणार नाही. येविसी पेश-जीचे लिहिल्या बमोजिव बोलोन हुजूर घेऊन यावे. हरकोठे उसाली खाऊन

जातील तर जाऊ न द्यावे म्हणोन आज्ञा. ऐशास सावनूरचे तलावर आज्ञापत्र सादर जाहल्यापासोन नित्ये जाऊन आज्ञेप्राप्ता बोलतच होतो. त्यांचे जावसाला-वरून अंतरभाव कलत कलत कलले. मुरारराव याचा त्याचा प्रेमा आधिकच पाहिला. नित्ये खलबत सोडूरास आल्यावर मुरारराव गडीत जाऊन बसले तेथे-हि हे जाऊन खलबते करूं लागले. आम्हाजवळ मुदे सांगो लागले. विचारावर न येत. उभयेंतांचे चितांत परस्पर विकल्प पडल्यासिवाई आमचे बोलणे रुचणे नाही. धणियाचेहि कार्य होणे नाही हे चितात आणून महद प्रेतन करून उभयेंतांचा आठा रोजात परस्परे हस्ते परहस्ते विकल्प पाडिला. याची त्याची अंतरंगं कुरसाकुरस वाढली. नवे दिवसी मुजफरखान यांजवर मुराररायाने तोफा रोखिल्या. लोक जमा करून बंदीवस्त केला. त्याणींहीं आपले जागा खबरदारी केली. प्रातःकाली उभयपक्षी नासाड व्हावी तैसा प्रार जाहल्यावर संटिबा आपण मुरारराव याजकडे जाऊन त्यांस च्यार गोष्टी सांगितल्या. शांत करून मुजफर-खान याजकडेहि गेलो. त्यास बोध केला. कजिया महकूब केला. खानास येकांती सांगितले कीं राव बेइमान; तुमचा परिणाम येथे बरा दिसत नाही. येथे राहिल्याने तुमचा घात दिसतो. हे त्याचे भाव दिसतात. तुमचा आमचा घरोबा यास्तव येकांती सांगतो. आपले चितांत समजोन हरकोठें पलियास जाऊन पोहोचणे यांत तुमचें बरें; नाही तर राव तुम्हांस छुटतात. आम्ही दो चहू दिवसी पुणियास जाणार. श्रीमंताचे चिती तुम्ही यावे, सर्व प्रकारे चालवावे हे मजी आहे. आम्ही नित्ये बोलतो; परंतु तुमचेच चित विचारावर येत नाही हे काये? यांस तुम्ही भाव म्हणता याचा प्रकार तैसा. आम्ही हे समई नसतो तर नासाड होती. हाली आम्हांस येकांती म्हणतात कीं श्रीमंतास अगत्ये ते आपणांस करणे. यास छुटून टाकितो. श्रावणमासीं हे पुणियास जाणार, आपले बरे करून घेणार यास्तव तुम्हासी याणीं बेइमानी केली आहे. याउपर तुम्हीं दुसरा अर्थ करूं नये. श्रीमं-ताकडे चलावे आण त्यांचे हातून याचे पारपत्य करावे. त्यांची स्थलें उत्तम आहेत. त्याचे पारपत्ये श्रीमंतास मनसबा देऊन करावे. त्या स्थलपैकी येक स्थल कविले ठेवावयास मागोन घ्यावे. हा मनसबा करवावा. तैसे बोलल्यावर आपणास हुकूम केला तर आपण याची स्थले घेईन. धणियाची चाकरी करून दाखवीन. आपणास ते दरबार तुटावयास हेच. त्याउपर खानास याच मन-सबियांवर मुतबजी करून खुलासा काडिला. त्याचे याचे करारनामे होते ते पाहिले. पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने त्याचे त्याचे चालावे तैशा शफता. आपले स्थलांतून येक

स्थल राहावयास यावे यैसा करार. हे सविस्तर वाचून पाहिले. च्यार वाईट आम्ही रायास बोलिलो त्याजमुलें त्यास घोरोबा यैसा भासला, मग खुलासा कलो लागला. पुणियास यावे यैसा करार होऊन सिधांत केला. येथून निघोन वाफगावांस मल्हारबाकडे जावें. तेथे श्रीमंतानी हाती धरून घेऊन जावे यैसा मनोदये. आम्ही मान्य केले. सेटिबाकडे जाऊन त्यासहि सांगितले. या गोष्टीवर खानाची आड आहे. तुम्ही मान्ये करावी. हें येश तुम्हास सांगोन खानाजवळ मान्ये करविले. विदित व्हावे हे विज्ञापना.

¶*Mukund Shripat reports how very cleverly he brought about a cleavage between Muzaffarkhan and Murarrao Ghorpade and how in consequence Muzaffarkhan has been persuaded to accept the Peshwa's service.*

No. 158]

[20-1-1757

पो छ. २९ जमादिलौवल

श्री

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब स्वामीचे
सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी बाबूराव कृतानेक सां नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ताा छ २९ रविलाखर पावेतो मुा गुती येथास्थित असो विज्ञापणा यैसीजे. साहेबी राजश्री राव ममलकतमदार यास पत्रें राजश्री गोपालरावजीचे जासुदाबरोबरी पाठविली. ते पत्रे रावजीनी पाहोन बोलिले जे, हे जागा रस्त्याची येणार जानार. आम्हास काये ठाऊक? लिहिल्यावरून त्या ग्रहस्ताचा सोध करू. प्रतिउत्तर पाठविले आहे. राव याही माघ सुद ९ सोमवारी मुहूर्त करून अंगप्रस्थान करून निघावे दरकूच येतात म्हणोन बोलिले आहे. राजश्री अमृतरावजीनी लिहिले आहे. धर्मवरास हे नसताना जे मोरचे लाऊन जेर केले आहे. रायेदुर्गकरानी राजश्री अमृतरावजीस पत्र पाठविले होते जे आम्हाकडील मातबर बोलीस पाठवितो. त्यावरून राव ममलकतमदार यास विचारून रायेदुर्गास लेहून पाठविले आहे. स्वस्थानिक येथ आल्यानंतर धर्मवराचे खंडणीचे विल्हे लावणार. येथून राव निघालियावर सविस्तर लेहून सेवेसी पाठवितो. हे विज्ञापणा.

¶*Visaji Baburao informs the Peshwa that Murarrao is expected to march out of Gutti within a couple of days and that Dharamwar and Raidurg are being besieged and will shortly fall.*

श्रीसुवराज
राजश्री सदासिवराव
गोसांवी यासीं

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रीा मुरारजी हिंदुराव घोरपडे वजारतमाव दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय लेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष. राजश्री पंतप्रधान याणी व आपण राजश्री श्रीनिवासराव व नारो तुकदेव यांस इकडे पाठविलें. त्यास ते बेबलाहून यावे याअर्थे निवाले, यास्तव त्याच्या येण्यास विलंब लागला. छ ९ जमादिखावली राजश्री नारो तुकदेव येऊन पावले. भेटी जाली. मारानिलेच्या मुखतः सर्व अर्थ अवगत होऊन संतोश जाहाला. घोडी व वस्त्रे पाठविली तें पावली. याच प्रकारे सदैव पाठऊन परामर्श करावा हे बंधुपणास उचितच असे. सारांश आपल्या भेटीची उत्कंठा लागली आहे, ते पत्री कोठवर ल्याहावी? आमचे मनोदय राजश्री केशवराव याच्या पत्री लिहिलें व राजश्री विठल अनंत याजसमागमें सांगोन पाठविलें ते पावोन अर्घ्ये अभिप्राये निवेदन जाहाले असतील. तदनुसार समर्पक करून राजश्री केशवराव व विठल अनंत याची रवानगी अति सीघ्र करावी. आम्हीं गोसावियासिवाये नाही. वरकड अर्थ मशारनिले लिहितां कळों येईल. नारोपंती सर्वहि लिहिल आहे. बहुत लिहिण तर सूत्र असा. हे विनंती.

¶*Murarrao Ghorpade accepts the robes of honour sent to him by Sadashivrao Bhau and assures him of his loyalty.*

श्रीसुवराज
राजश्री बालाजीराव पंडित
प्रधान गोसावी यासीं

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रीा मुरारजी हिंदुराव घोरपडे वजारतमाव दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. आपण पत्र पाठविलें तें पावले. राजश्री सदाशिवराव भाऊ व राजश्री केशवराव याणीं विस्तरे लिहिल्यावरून सर्व

भावार्थ कळों आला. पर्वी दर्शविलें कीं, आपल्या श्रेहापेक्षा आम्हांस दुसरें अधि-
कोत्तर नाही. इतर लगाव सहसा धरणार नाहीत हा भरवसा आहे; व येथूनहि
गोसांविद्याचे मनोदयाप्रमाणे होऊन येईल. आपण भेटीस यावे म्हणून ममतायुक्त
विस्तरेसीं लिहिल्यावरून बहुत संतोश जाहाला. अशास आपला श्रेह प्रमुख
जाणून भेटीचा हेतु धरून आपण पूर्वी लिहिल्याप्रों रायचूर प्रांतिं मोकाम करून
आपणास पत्र लिहिलें असतां इतर लगावाचा अर्थ दर्शविला तर चितापासून तो
प्रसंग असता तर आजीपावेतो तो संदर्भ घडोनच येता, याचा भाव आपल्या चितीं
येऊनच न घडेल हा भरवसा आहे म्हणून लिहिलें; त्याकडोन पत्रें आल्यामुलें प्रयो-
तरे येथून ल्याहावीच लागली. आपण आम्हांस बंधू म्हणविलें आम्हीं आपणास
वडील मानिलें त्याचे निदर्शन आमच्या मनोदयाप्रमाणे समर्पक करून परस्पर
भेटीचा योग घडवाल हा चिताचा निशा जाणोन सांगणें ते राजश्री विठल अनंत
यांस सांगून व राजश्री केशवराव यांस लिहून पाठविलें आहेत त्याची भेटी होऊन
पत्रार्थ व मुक्ता कळोन भाव समर्पक होऊन उभयेताची खानगी आम्हांकडे
जालीच असेल. आम्हीं आपणासिवाये नाही. आमच्या मनोदयाप्रमाणें समर्पक
करून उभयेपक्षीं भेटीचा योग घडे तो अर्थ केला पाहिजे. कितेक अर्थ उभयेता
मारनिळेस लिहिला आहे ते सांगता कलेल. आपण लिहिल जे, न येणार सरदार
आले, आमच येण न जाहल याप्रकारे सुचविल. आमी रायचूर प्रांती मोकाम करून
उतरच मार्ग लक्ष्मी मोकाम केला आसतां हरकोणी विदित आपणास विदित केले
जे पागदरस (?) आले; मोगलाकडे जातात, याप्रकार वदंता उठविली. मजल
दरमजल यणेस चिंता नाही; परंतु सध्याचे प्रसंगामध्य मजल दरमजल आलेन
आपले चितास कस वाटेल याकरितां रायचूर प्रांतीच मोकाम केला. आमच
मानस हेच जे होणार राजकारणहि होतात; परंतु मुख्य आपली भेटी आमास होण
हाच मोठा मनसाबा. आमास आपण वडील. आपले मनोधारण रक्षाव करिता
कोणतेहि राजकारण कलापामध्य पडल नाही. ही बोलतल आमी आपले वडी-
पणास विहित ते करवले की कसा? जर करणेस वडील. आपण बहुत लिहिणें तर
सूत्र आसा. हे विनती.

¶*Murarrao Ghorpade in reply to the Peshwa's letter states that he is encamped at Raichur to meet the Peshwa and denies the report of his having joined the Mughals.*

श्रीराम

श्रीमंत महाराज राजश्री राज साहेब
स्वामी याचे सेवेसी

आज्ञाधारक कासीराव अंमाजी देशपांडे परगणे कोल्हार व सरदेशपांडे सरकार सिरा कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. विनवावया प्रार्थना ऐसीजे. प्रकृत विद्यमान धातुनामसंवत्सर माघ सुा ७ सौम्यवासरे वास्तव्य प्रांत मजकूर श्रीमंत पुण्यश्लोकीयाचे कासवट्टीकडून सेवकाचे वर्तमान येथास्थिती असे. सांप्रत प्रकृत मनमंत्री (मन्वंतरीं) जैसे काही पूर्वी युगांतरी रामकृष्णादि आवतार चरित्र धर्मशासनसंस्थापनार्थ तैसेच याही प्रकृत मनमंत्री देवब्राह्मणसंरक्षणार्थ अवतार प्रसिद्ध श्रीमंत नामना विश्वतोमुख कीर्तिविस्तार तेथें हाहि देश कर्नाटक केवळ काटकजन मिलेंछयादिकरून आतिप्रबळ, त्यामुळें देव ब्राह्मण साधु सजन इत्यादि प्रजा क्षोभ सर्वज्ञ जेथे तेथे समस्तहि श्रुत असोन, अद्यापि पुराकृत विछेदन होतां आहे. तस्मात स्थालीपाकन्याये द्रौपदी धावा श्रोत्रारूढ किंवा दुष्टजनसंहार कारणी विलंब अंतरसाक्षी तन्ही चातकन्याये चित्त केवळ व्याकूळ होऊन आहे. सेवक पुरातन श्रीमंत स्थापित केवळ स्वामी सेवेसी अंकित एतद्विशईचा अर्थ चितारूढ जाल्याविना अविलंबे आगमन होऊन चर्मचक्षु दुरुषणी संतुष्टेने होऊं सके, ऐसें जाणून सेवेसी राजश्री आपाजी बाळाजी हे आपले आत आणि सेवकहि पुरातन तीर्थरूप वडिलाचे स्थापित कारकदै श्रीमंताचे मनोगतांकित जाणून विनंतीपत्र देऊन पाठविले आहे. कितेक इकडील प्रसंग स्वामीसनिध विज्ञापना करितील तेच सेवकाचे स्ववचन आहे. श्रीमंताचे स्थापित असतां योग्यानसार सेवकास जे आज्ञा ते सिरसा हे विज्ञापना.

¶This letter explains how Maratha rule was being welcomed in the Southern Karnatak. The flowery and artificial style of the letter is particularly noteworthy.

श्री

सेवेसी तुबाजी अनंत कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान तागाईत छ ९ जमादिलखल दोन प्रहर सुा लस्कर तुंगभद्रातीर स्वामीचे कृपा-वळोकनेकरून येथास्थित आसें विनंती. स्वामीची आज्ञा घेऊन स्वार जालों,

ते मार्गी लस्करापासून सा कोसावरी गांव होता त्याणें कज्या केला; तेथें खंडोजा निंबालकर यास दूर उभे होतों तेथें उकाल गोली येऊन गुडघ्यावर लागली. तेथून पुढें येऊन च्यार कोस रानात राहिलों. रात्रीं घोड्यांस कांही दाणापाणी व लोकांस पीठमीठ मिलालें नाहीं. तैसेंच राहिलें. दुसरें दिवसीं तेथून कृष्णा उतरून उटनुरपलीवरी आलों. तेथें गावांत कांही दाणदुणां पोटाचा घेऊन संध्याकालपावेतों राहिले. तेथून रात्रीं कूच करून सा कोस आलों, चांद मावळतां राहिलें. सोमवारीं संध्याकाळीं लस्करांत पावलों. त्याणी पुढें राजश्री भुजंगराव यास पाठविलें. गोटास घेऊन आले. राजश्री मुरारराव याणीं सोमवारच्या पूजनास श्रान केले होतें. चौ घटकां रात्रीं भोजन जालें. मग आम्हांस व राजश्री केशवराव यांस बोलाऊं पाठविलें. जाऊन भेट घेतली. भेटिंअर्तीं च्यार गोष्टी बहुमानाच्याच जाल्या. “आमची व श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेबांची भेट जाली, त्या दिवसांपासून हेत होतां की श्रीमंतांची भेट घ्यावी. तो योग या समयांत घडोन आला. उत्तम आहे. आम्हांस त्याविरहित दुसरा आर्थ आहे हैसें नाहीं. सातान्याकडील व पनालियाकडील व मोगलाकडील पत्रें आली होतीं तितकीं येकीकडे ठेऊन, चौवां भावांसमेत भेटीचा मार्ग पाहात पंधरा दिवस या तलावरी मुकाम करून राहिलों. आमची निष्ठा श्रीमंताच्या पायांसी आहे. भेटून चिंताविरहित होवें. त्यांस आपण वडिलासमान मानितों. ते कांहीं करोत. आमचा दुसरा विचार नाहीं. आतां तों रात्र दाहा घटका जाली. तुम्ही डेरियास जाणें. प्रातःकाळीं बोलाऊ पाठवितो. येणें. जे श्रीमंतानी आज्ञा केली आसेल ते श्रवण करून मग कुचाचा निश्चये करणें तों करून,” म्हणून बोलीन बोलिले. आम्हास व केशवराव यांस आज्ञा दिलहीं. आम्ही डेरियास आलों. विदित जालें पाहिजे. बहुत काये लिहिणे, हे विज्ञाति.

“Tubaji Anant reports to the Peshwa his successful mission to Murarrao Ghorpade. “Murarrao,” he writes “declared himself wholly in support of the Peshwa's scheme and is encamped upon the Tungabhadra with all brothers waiting for the proposed meeting.”

No. 163]

[26-3-1751

श्रीसुवाराज

राजश्री बालाजी पंडित प्रधान

गोसावी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे वजारतमाव दंडवत विनंती. उपरी, येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखन

करीत असिलें पाहिजे. यानंतर राजश्री केशवराव रघुनाथ व तुबाजीपंत व विठल अनंत आले. यानी आपणाकडील सकल्यार्थ सांगितला व पत्र पाठविले ते पाऊन सकल अभिप्राय अवगत होऊन बहुत बहुत संतोष जाला. आमच्या मनांत जे होते तेच आपण सांगोन पाठविले. याहून विशेष काय ? भेटीस यावयाचा सिधांत होऊन जे सांगणे ते उभयेता व राजश्री नारो तुकदेव यास सांगितले आहे. हे लिहितील त्यावरून कलेल. गुरुवारी कूच करून रायेचुरानजीक मोकाम नेमिला आहे. शुक्रवारी काडलूरसंगमासमीप मुकाम होत आहे. पूर्णमा अगर प्रतिपदेस भेटी व्हावी. आपण आम्हास वडील बंधु. सर्व प्रकारें आपल्याठाई ममता ठेऊन आल्यास आमचा मनोरथ सिधीते पावणेस आपण सृज आहेत. रा छ ९ माहे जमादिलोवल. मुख्य विचार भेटी होईल तो दिन सुदिन. बहुत लिहिण तर आपण सृज आसा हे विनंती. [पत्राच्या पाठीवर शिक्का]

राजते
लेखना-
बधि.

¶Murarrao Ghorpade to the Peshwa saying that he is proceeding to Raichur and will await his arrival there.

No. 164]

[30-1-1757

पो छ १० जमावेल

श्री

पुरवणीं राजश्री त्रिंबकराव

गोसावी यांस

दंडवत विनंती उपरी. निंबाजी थोरांत मुजफरखानाकडील पत्रे घेऊन आले आहेत. त्या पत्राचा भाव सविस्तर * * * * * आम्हास कूच करून * * * * * अगर त्याच्या लिहिल्याप्रमाणें दोन चारसे गाडदी पाठवावयाचे आसले तरी तसेच उत्तर पाठवावे. गाडदीच खाना करूं. आम्ही मजल दरमजल जातच होतो; परंतु निंबाजी थोरात आले त्याणीं सांगितलें कीं फौजचे कांहीं प्रयोजन नाहीं. फौज गेल्यानें मुजफरखानाकडे आवघे जमा होऊन आले आहेत ते आवघेच धास्त खावून परागंदा होतील. अवघाच मनसबा मोडून मुलुक उजाड होईल. याप्रमाणें वर्तमान सांगितले याजकरितां आम्ही येथें मुकाम केला असे. राजश्री येशवंतराव पवार मांडवीवर आहेत त्याचाहि मुकाम

तेथेंच करविला असे. आपण तिकडील पत्राचा मशारानिल्ले * * *
चा भाव सविस्तर प्रविष्ट * करणे ते करावे छ ९ जमादिलावल बहुत काय
लिहिणे लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*Probably Malharrao Holkar writes this to Trimbakrao Pethe in the matter of dealing with Muzaffarkhan who had turned a rebel.*

No. 165]

[January 1751 ?

श्री

कृतानेक सेवेशी विज्ञापना. राा वजारतमाव याणीं अड घालोन बहुत प्रेत्ने-
कडून तिन्हीं संस्थाने हुजुर ठेविलीं आहेत म्हणून संस्थानास पत्रें तयार करविलीं
आहेत. सावनूरकरांची पत्रें हुजुर आली आहेत जे साल दरसाल व्रीपन हजार
देतां. त्यासिवाय पंचवीस हजार रुपये जाजती देतां; परंतु तिकडे आपला
दस्तावेज गुंतला आहे तो सुटून यावा म्हणून आशय; बकिलाचे पत्राची नकल
सेवेशी पाठविली आहे. बिदरूरकरांकडील नरसिंगराव बरगे मनोलीस आला
आहे. सारांष मुराररायांचा व तिन्हीं संस्थानकारांचा आशय बिलकूल स्वामीकडे
मामलियत नसावी ये गोष्टीस दीर्घ प्रेतन करीत आहेत. बाईसाहेबीं अद्याप हात
राखिला आहे. प्रस्तुत बाईसाहेबांस शरीरी समाधान नाही. सेवकांसी बोलतां
उत्तम प्रकारें गोड बोलतच आहेत. इतबार पुरत नाही. मागाहून सविस्तर
लिहितों किंवा निष्टक करून येतां. राा भगवंतराव व सांवंत याणीं मुडागड
घेतला. पुढें मसुऱ्यास जाणार. मुराररायांचे फौजेंत दंगा बहुत. येथील
देण्यांस घोडी सें सवासें गाहाण ठेविलीं. कारकून बोल ठेऊन गेले. हुजुरची
पागा पनास घोडी व निशाण समागमें घेऊन गेले. आपले तीर्थरूपाचे नावे
सरजाम होता तो आपले नावे करून घेतला आणि गेले. बिदरूरचे हेजीव
रघुराव यांस समागमें मागोन घेतले. संधि बिदरूर सावनूर येथील तह नवे
करून येवज हुजुर पाठवितों म्हणून हुजुरचीं माणसें व मातबर व रामचंद्र नाईक
समागमें नेले. येथून तलझाडा होऊन तेथून त्यांचे कूच जालियावरी सविस्तर
सेवेशी लिहितों. सेवेशी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The Peshwa is informed about the intrigues of Murarrao Ghorpade and the Nawabs of Savanur and Bednur to oppose the Peshwa's claims in the Karnatak.*

श्री

सेवेसी विज्ञापना येसीजे. खातीरजमा होऊन अमृतरावजीसी करार केला कीं प्राथकाली कूच करितो. हाच करार होऊन मुहूर्त माघ सुद १४ गुरुवारी प्राथकाली डेरादाखल जाले. सरंजाम यावे याजकरिता दोनी दिवस मुकाम जाला. तिसरे दिवसी दरकूच कुडतनीस आले. रायाचा कारभार कोन्हावर येखतियार नाही. कोन्ही मातबर कर्ता मनुश नाही. राजश्री श्रीनिवासराव व आताजीपंत फडनीस उभयेता येथे प्रसंगी नाही. लाहान मानसानी चढ देऊन दिसगत लाविली. श्रीनिवासराव व फडनीस मातबर यास राव बोलाऊ पाठवणार. जाले वर्तमान सेवेसी लिहिले आसे हे विज्ञापणा.

साहेबाचे सेवेसी निंबाजी नाईक साा दंडवत.

¶This note gives news about the march of Murarrao as agreed upon with Amritrao. It further reports that Shriniwasrao and Antajipant Fadnis have been sent for by him.

श्रीसुवराज

राजश्री बालाजीराव पंडित
प्रधान गोसांवी यासी

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे वजारतमाव दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशल लिहीत असिलें पाहिजें विशेष. आपण सुतरस्वाराबरावरी छ ९ जमादिलावलचें पत्र पाठविलें तें छ १२ रोजीं प्रविष्ट जाहलें. व राजश्री तुबाजीपंत व राजश्री केशवराव यांस लिहिल्यावरूनहि कलों आलें. अशास आम्हीं आपला दर्शनाचा सिधांत करून स्वारासमागमें निश्चयेतर लिहिलें असतां व्यवधान होईल असे नाही. तदनसार दरकूच छ १३ शनवारी श्री नदीतीर काडलूरचे खालतें दां कोसावर येऊन मुकाम केला आहे; परंतु गोसांवी यावयाचें आगमन अद्यापि न जाले. आम्हीं लिहिल्याप्रमाणें आलों. याउपरी विलंब न होतां उभये योग या या स्थलीं घडे तो अर्थ करावया सूझ असां. येविशीं उभयेतां मशारनिळे लिहितां चितास येईल. राा छ १४ जमादिलावल. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶Murarrao Ghorpade comes as far as Kadlur and awaits the Peshwa's arrival.

श्रीसुबराज

राजश्री बाळाजीराव पंडित
गोसावी यासी

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे वजारतमाव दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशल लिहीत असिले पाहिजे विशेष. बाबाखान व आपणाक(कडील) स्वार आले व पत्रार्थहि कलला. ये * * * रोजांत उभये योग घडावा म्हणून लिहिले तरी या उद्येश्येच आमचे येणे * * * कडलुरावरी जालें आसतां विलंब काये? आप * * * रे न लिहिल्यावरून आम्हीं सोम * * * कूच करून पुढें आलों. ऊमे * * * त्वरेने घडावावयास आपण सूज्ञ (आहा). येविशीं राजश्री तुबाजीपंत व (राजश्री) केशवराव व राजश्री नारोपंतहि लिहिताच * * * येईल. रा छ १४ जमादिलीवळ. बहुत लिहिणे तर सूज्ञ असा. हे विनंती.

¶Murarrao expresses his desire to meet the Peshwa.

श्रीसुबराज

राजश्री नागोराव व श्रीनिवास
गोसांवी यासीं

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री मुरारराव हिंदुराव घोरपडे ममल-कतमदार सेनापति दंडवत उपर. येथील कुशल जाणून स्वकीये लिहीत जाणे विशेष. दसऱ्याचे मुहुर्ते गावींहून स्वार होऊन पुण्यास पाऊन राजश्री पंतप्रधान यांची भेटी घेऊन इकडील सकलभाव सांगितलाच असेल. उतर प्रतिउतरे समर्पक सीम्र पाठवणे. राजश्री पंतप्रधान यांजकडोन राजश्री गंगाधर बाजीराव आले. भेटी होऊन लिखितार्थ व मुक्तान्वये सांगोन पाठविला तो कलोन संतोष जाहाला. खास स्वारीची तयारी जाली, सीम्र येऊन पावतो. आधीं आपली प्रयोजने करून यानंतर वरकड कर्तव्य करितों म्हणोन लिहिले आहे. ऐशियास आम्हीं सकलप्रकारें त्यांचे आहो; उचितास येईल तें करावे. सारांश खासा स्वारी लौकर व्हावी यांत बहुत प्रयोजने साधतात. शत्रूचें पारपत्य व कर्नाटकचा

बदोबस्त व आमची मनोभीष्टता शेखर होऊन त्यास येश येत. राजश्री गंगाधरपंताबा पत्रे आली, तदुत्तरे लिहून पाठविली आहेत. आमची व राजश्री पंतप्रधान यांची भेटी होईजेत व सनिध राहातात ग्रहस्त माकूल आहेत. इकडील वर्तमान पेशजी विस्तरे लिहिलेंच आहे. सारांश आमचा लक्ष राजश्री पंतप्रधान यांसिवाय नाही हे मनोमन साक्ष असतां उपरोध लिहिणें काये आहे? पा घ्यावयाविषईं लिहिले, त्यास आम्हांस त्यांच्या विचाराखेरीज इतर नाही. तुम्हीं परगण्यांची कची हकीकत त्यांस सांगोन ते ज्याप्रो मार्ग करून देतील त्याप्रो समर्पक करणें. या दौलतीचा अभिमान त्यांस असतां विहित दिसेल तेंच करतील. हाही जोडी पाठविली आहे, याजबा सर्व वृत्त लिहून पाठवणें त्यासारखे केले जाईल. परगण्याची कची हकीकत सांगोन निदान विष्णुपंताचे कर्ज तरी वारेसे करावे. तेहि न होता तरी त्यांची मर्जी. तुम्हीं केवळ त्यांची गैरमर्जी न करिता परगणा घ्यावाच म्हटल्या तुम्हीं आपल्या जिमे आहे तसा असो देणे. जाणिजे. छ १७ जमादिलेवल रुजु.

¶*Murarrao Ghorpade writes to the Vakil sent to Poona that he is very anxious about the intended arrival of the Peshwa, as the whole situation in the Karnatak will be brought under control by his presence. He also requests to settle the dispute about the possession of the Paragana.*

No. 170]

[12-2-1757 ?

पो छ २९ जमादिलेवल

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंत प्रधान स्वामीचे शेवेसी

आज्ञाधारक तमाजी चंदो कृतानेक विज्ञापना. विनवावया प्रार्थना येसेजे. माघ बहुल अस्टमी स्वामीचे कृपाद्रिस्टीकडून सौस्थानचे व सेवकाचे वर्तमान येथास्तित असे विशेष. राजश्री दलवाई यानी कर्तुव केले ते पूर्वी सेवेसी विज्ञाति लिहून पाठविले होते, त्यावरून श्रुत जाहाले असेल. त्याजवरी मध्ये प्रसंग जाहला तोहि परस्परें स्वामीस अवगत जाहाले असेल. श्रीमद्राजाधिराज राजश्री स्वामी यानी दलवाई यांसी जिदगानीसुधा निरोप देऊन सौस्थानाबाहीर केले-वरी दलवाई यांचे दुस्टाचे दुस्ट बाहीर होते. त्याणी पालती ठेऊन दगियाने प्राणनास केला. स्वामीद्रोह केल्यास ईस्वराने परभारे नतीजा दाखविला. केले कर्तुव पावला. यावरी सौस्थानाची येथाप्रकारे बदिस्ती जाहाली. परंतु तांबाचा व राजश्री मुरारराव घोरपडे वगैरे * * * उपसर्ग लागोन

खेडीपाडी खराब होऊन पैका बेमबलग पडिला, यामुळे सौस्थानासी कोडी पडोन काही ताखत नाहीसारीखे जाहाली. स्वामी यानी सावणूरचे मुकामी करारमदार केला. तांत्राचा व राजश्री मुरारराव घोरपडे याचा नेहमी सिवाये बगैरे पालेगार इतकियाचा उपसर्ग लागो देत नाही. ज्याणी सौस्थान ताळूकातीची खेडीपाडी घेतली आहेत तेहि सोडविली जातील, पैसा इत्यार्थ जाहाला आसता कोणताहि निर्वेध जाहला नाही. सौस्थान स्वामीचे पदरी पडिलियास पैसे होऊ नये. श्रीमंत राजश्री स्वामीचे चिती आपले पदरी पडिलियास सर्वस्व सौस्थानचे उर्जित करून घेऊन श्रेह सारोधार विशेषत्कारे चालावे हे मानस बहुत आहे. सांप्रती स्वामी यानी राजश्री गोपालराव गोविंद याजवरी कुल येकितयार देऊन तोलदार फौज व तोफखाना संरंजामसुधा कर्नाटकच्या मोहिमेस रवाना केल्यास, राजश्रीनी तुंगभद्रापलीकडील अमित्रास तंबी पोहचाऊन मुलुक जतीस आणून, जागोजाग ठाणी घालून चौका बसऊन निर्वेध करून तुंगभद्रा आलीकडे तोलदारीनसी मुलुकात आले. सौस्थानिकानी वस्त्रे व हती आम्हासामागमे देऊन राजश्रीकडे रवाना केले. वस्त्रे व हती ये (क) प्रविष्ट करून सौस्थानचे अद्यांत वर्तमान सांगितलेवरी राजश्रीनी बहुत सन्माने-कडून श्रेहभावाच्या गोस्टी बोलिले. श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामी याचेहि आगमन होणार आहे. मनोगतानरूप समर्पक होऊन येतच आहे. सौस्थानच सामिमानपूर्ण असता वारंवार सांगवे पैसा अर्थ काही नाही. अमित्रास तंबी पोहचाऊन निर्वेध करविला जाईल. याप्रकारे भरोसा दिलहा. राजश्री हरि राम सौस्थानास येऊन श्रीमद्राजाधिराज राजश्री स्वामी यासी पटाभिसेक करून श्रेहभावाच्या गोस्टी बोलोन, स्वार होऊन लस्करास गेले. स्वामीचे आगमन कृष्णातीरास होताच सौस्थानिक आम्हास स्वामीचे सेवेसी रवाना करीत आहेत. सर्व अर्थ भेटीअंती निवेदन करीत असो. सौस्थानिकाचे चिती आपले भेटीचा योग घडोन यावा, मनोगतानरूप कार्यभाग करून घ्यावा, पैसे मानस बहुत आहे. आगमनाचा मार्ग लक्ष्मीत असतीलच. जे दिवसी स्वामीनी लिहून मुजरद जोडी रवाना केला अशास जेठियासी चालत आलेप्रमाणे येथप्रकारे चालत असें यासी अंतर किमपि नाही. परस्परे स्वामीस श्रुत जाहलेच असे. त्याचे चाल-वावया कोणे गोस्टीची दिकत नाही. सुदामद बमोजीब चालत आहे. सूज्ञाप्रति विशेष लिहिणे शक्ती नव्हे हे विज्ञाति.

¶*Tamaji Chando (probably Minister of a petty state in the Karnatak) asks for protection from the raiding activities of Murarrao and others. He also refers to the victories of Gopalrao Govind and of the dismissal of the minister Nandraj by his master, the Raja of Mysore and his subsequent murder.*

पो छ २९ जमादिलौवल

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामीचे सेवेसी

अज्ञाधारक विसाजी बाबूराव कृतानेक सां नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ताा छ २३ जमादिलावल मुा हिरालेपरियंत येथास्तित असो विशेष. राजश्री राव ममलकतमदार याही गुतीहून कूच करून हिरालियास दाखल जाले. त्वरेने भेटीस यावे तर सिबंदी व कर्जाचा लोकाचा दंगा याजकरिता च्यार दिवस गुंता जाहला. आता काही गुंता नाही. कुडतनीस येक दीनी मुकाम करणे जरूर. घरचे लोकाची समजावीस व ठाणे याची बंदोबस्तीकरिता च्यार दिवस अदीक लागतील. कुडतनीहून कूच करून कनकगिरीच्या रोखे दरमजल येत आहेत. मागील लडा काही नाही. येथील विस्तार राजश्री अमृतरावजीनी लिहिला आहे; व राव ममलकतमदार याही पत्र लिहिले आहे त्यावरून श्रुत होईल. कुडतनीहून रायाचे कूच होऊन कनकगिरीच्या रोखे चालवावयाचे जाले म्हणजे जलद जोडी सेवेसी रवाना करितो. कुडतनीहून राजश्री नागोजीपंतास स्वामीकडे रवाना करणार. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाति.

¶The Peshwa is informed that Murarrao Ghorpade has left Kudatni and is marching towards Kanakgiri.

No. 172]

[16-2-1757]

पो छ २९ जमादिलौवल.

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामीचे सेवेसी

अज्ञाधारक विसाजी बाबूराव कृतानेक सां नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ताा माघ वद्ये १३ त्रयोदसी बुधवार मुकाम कुडतनीत येथास्तित असो विज्ञापणा येसी. राजश्री मुरारराव घोरपडे ममलकतमदार याही हिरालियाहून कूच माघ वद्ये १२ मंगलवारी त्रितीये पाहरास कुडतनीस दाखल जाले. येथे तीन मुकाम करणार. स्वामीच्या भेटीस यावयाकरिता सोंडुराहून सरंजाम अनविला, व कुडतनीचा मामला आफतर ताा याजकरिता येथील कमाविसदाराचा व सिबंदी लोकाचा गवगवा करिता मुकाम करणे जरूर. फालगुण सुद १ प्रतिपदेस येथून राव

निघणार. कनकगिरीचे सुमारे दरमजल येणार. पुढे राजश्री नागोजीपंतास व सेवकास रवाना करणार. दरकूच स्वामीच्या भेटीस राव येणार. कोणते मुकामी भेटी व्हावी हा विचार स्वामी आज्ञा करतील त्याच रोखे येऊ, येसे राव बोलिले. राजश्री गोपालरावजी रायेदुर्गाचे सुमारे दरकूच स्वामीचे आज्ञेवरून गेले. पेशजी रायाकडील ग्रहस्त यानी कितेक कल्पणा सवशेये नच जावे हाच करार करविला असतां, नागोजीपंतानी कितेक गोस्टी रायास येकांती बोध करून खातिरजमा करून निघावयाचा निश्चये केला. त्याचप्रमाणे स्वामीस गुतीचे मुकामीहून दरशनास येत आहेत म्हणोन रायानी पत्रे पाठविली. तदनुसार माघ सुद ९ मुहूर्त डेरे दाखल जाले. राजश्री अमृतरावजी व सेवक व समस्त त्याच दिवसी रायासमीप मिसलीस जाऊन राहिले. त्याच दिवसी माहदाजी राम सेनवी कितुर प्रांतीहून आले. त्याही रायाचे दरशन घेऊन खलबत रात्री केले. त्यावरून रायानी दुसरे दिवसी अमृतरावजीस व सेवकास बोलाऊन पाठऊन काही अपशेकुनाचे निमित्त सांगोन माघारे गुतीत गेले. राजश्री नागोजीपंतास वेधा माहाज्वराचा उपद्रव अतिशये जाला, त्यामुळे रायाकडील ग्रहस्त याही संध पाहोन रायास भर दिलहा जे, येवढा महिना टाळावा. इतकियात सर्व कलल. ते हे वर्तमान सेवकास कळलियावर दुसरे दिवसी नागोजीपंताकडे गेलो, येसा मजकूर आहे. पंत मशारनिले बोलिले जे, राव येथे येणार त्यास च्यार गोस्टी निस्टूरपणे बोलोन कूच करवितो. संदेह न मानणे. दुसरे दिवसी राव नागोजीपंतास पाहावयास गेले. च्यार घटिका येकांती भाशन होत असता, राजश्री माधवराव दाा पाटोले हेहि स्वामीनी आज्ञा केल्याकारिता रायाकडे आले होते. वरकड ग्रहस्तास रायानी निरोप दिलहा. त्रिवर्ग येकांती येक प्रहर बोलोन ज्या ज्या मनात कल्पणा इतरानी वाढविल्या होत्या तितक्या दूर करून राजश्री अमृतरावजीस व सेवकास प्राथकाली बोलाऊन त्याचे मुखे खरे करून उभयेता बोलयाप्रमाणे खरेसे जाले तेव्हा रायाची [अपूर्ण]

A fragmentary news-letter from Visaji Baburao : intimates the Peshwa that Murarrao Ghorpade has started for Poona notwithstanding advices to the contrary from his dependants.

No. 173]

[17-2-1757

पोा ल २९ जमादिलौवल

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी बाबूराव कृतानेक साा नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ताा साघ वचे १४ गुरुवार मुकाम कुडतनीपरियेंत येथास्तित्त असे. विज्ञापणा

यैसिजे. राजश्री मुरारराव घोरपडे ममलकतमदार याही स्वामीचे भेटीस यावयास तयारी करितात. फाल्गुण सुद १ येथून निघणार. दोनी दिवस गुंता सरंजाम करून निघावे याजकरिता मुकाम जाहला. गुती वगैरे देणियाचे लडे होते तितके उरकोन राव दरशनास येतात. कनकगिरीच्या सुमारे येणार. स्वामीचे भेटी कोनते मुकामी भेटी व्हावी येविशईची आज्ञा लेहून पाठविली पाहिजे. पेशजी पुजाजी जासुदाबरावरी सविस्तर सेवेसी विनंती लेहून पाठविलीच आहे. राजश्री अमृतरावजीची व राजश्री गोपालरावजीची भेटी येरंडगिरीच्या मुकामी भेटी होऊन आमृतरावजीस याही निरोप दिल्या. तेहि सत्वरच येतील. जाले वर्तमान सेवेसी लिहिले असे हे विज्ञापना.

¶Visaji Baburao informs the Peshwa that Murarrao Ghorpade had made preparations and was marching to visit the addressee and asks him to fix up the place for the proposed meeting.

No. 174]

[19-2-1757

पो छ १ जमादिलाखर

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी बाबूराव कृतानेक सां नमस्कार विनंती येथील क्षेम ता फाल्गुण सुद १ प्रतिपदा मंदवारपरियेत मुकाम कुडतनीपरियेत येथास्तित असो विज्ञापणा यैसिजे. राजश्री गोपालरावजीनी सेवकास पत्र पाठविले. राजश्री अमृतरावजीची भेटी होऊन येरंडकीरेहून कूच करून बिदनुरचे रोखे गेले. राव ममलकतमदार हेहि सत्वरच स्वामीचे भेटीस येतात. अमृतरावजी रायेदुर्गाहून हिरालियास आले. उदयिक कुडतनीस दाखल जालियावर दुसरे दिवसी कूच राव करणार. पुढे राजश्री नागोजीपंतास व सेवकास रवाना करणार. रायापासी कोन्ही मातबर विवेकी नाहीत. जे कोन्ही आले ते लहान गोस्टीने रायाच्या चितात सवशयें बिंबून कितेक कल्पणा वाढविल्या होत्या त्या दूर सेवकाने व नागोजीपंताने दूर करून, अमृतरावजीनी कितेक ममतेने रायाचे चित द्रवळून खासखा ये जावेसे करारवचण करून गुतीहून कूच करून दरकूच कुडतनीस आले. येथील गुंता वारून सेवेसी भेटीस येतात. राव येथून कूच करून येकमजल येतील तेव्हा सेवक व नागोजीपंत यैसे पुढे रवाना होऊन येऊ. रायेदुर्ग प्रांती धर्मवारास इनसखान याही मोरचे लाऊन बसले आहेत. रायांनी आपलेकडील राजश्री

सिवाजीपंतास रायेंदुर्गास पाठविले आहेत. तहरह जाला आहे. निशा पंतमशार-
नुलेची जाली. येका दो रोजानी मोरचे उठोन लस्कर कूच होईल. त्याजकरितां
गुंता नाही. रायासमागमें सरंजाम थोडकाच आहे. इनसखानाकडील कोन्ही राजत
व प्यादे यावयाचे नाहीत. सीघ राव निघतात. जाले वर्तमान सेवेसी लिहिले
आहे हे विज्ञापना.

साहेबाचे सेवेसी निंबाजी नाईक सांग दंडवत.

¶Visaji Baburao reports the departure of Murarrao Ghorpade to meet
the Peshwa.

No. 175]

[19-2-1757

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

पंत-

सेवेसी विज्ञापना विनंती. राजश्री मुराररायाकडील वर्तमान तरी खासा मडक-
सिन्यात आहेत. फौज इनसखान म्हणोन मुसलमान आहे त्यास कुल कारभार
सांगोन रवाना केले. फौज म्हणावी तरी च्यार हजार राजत आहेत. येक तोफ
नारलाप्रा गोल्याची आहे. लहान दाहा आहेत. फिरंगी पावणासे आहेत.
गाडदी येक हजार आहेत. दुसरे बार म्हणोन दोन हजार आहेत. येकून
तोफखानेची निा पाईचे माणसे देखील च्यार हजारपर्यंत आहेत. राजत आहेत
त्याजवर भर नाही. रोजमरा देत नाहीत. फार ममता फिरंगियावरी तोफखानेवरी
आहे. तोफखानेमुळे मुलुकात दहशत फार पडली आहे. या रानच्या प्यादेयानी
आव टाकिला. फौज येताच ठाणे स्वाधीन करितात. मडकसिरेत आपण राहून
फौज पाठविलेवरी गड होनूर म्हणोन रायदुर्गाचे पलीकडे आहे त्यावरी येऊन हला
केली. येके रोजी तो गाव घेताच त्या खालील खेड्याचे प्यादे पळोन गेले. त्या
प्रांतात मोकाम पंधरा रोजपर्यंत करून लाख रुपयेपर्यंत वसूल केले. रायदुर्ग
प्रांतात आले. त्याचे दाहा पाच खेडी घेतली. त्यावर सवस्थानिकानी साठ
हजार रुपयास खंडणी केली. तेथू(न) आदवानी प्रांतात आले. दाहा पाच
खेडी मोक्याजवळ होती ती घेतली. मोक्याची पेठ मारिली. पंधरा हजार रुपये
वेऊन किला मात्र ठाणे घातले नाही. तेथून येकायेकी सिदमहली म्हणोन बलारीचे
आलीकडे आहे त्यास येऊन चौकी दिली. दुसरे दिवसी फिरंगियानी हला करून
गाव घेतला. गावात रयतेस कैद करून लाख रुपये करार केले. कुडतनी

म्हणोन भुईकोट होता तेथे जेठगराज म्हणोन पालेगार होता. गुा बाहादूरवंडेस येऊन आमचे सवस्थान नातवानीस पडिले, आमचा उधार करावा म्हणोन दोन महिने किले मजकुरी होता. दोनेलीचा तलावरी विदनूरचे सरदेस तिगस्ता वर्तमान निवेदन कुडतनीचा मजकूर या प्रकारचा आहे म्हणोन विनंती केली. त्यावरून आज्ञा कुडतनीचा बंदीवस्ती करणे, त्या प्रांते स्वारी जाहाली तरी त्या खालील खेडी-पाडी सोडविली जातील म्हणोन आज्ञा जाहाली. त्यावरून तेथे निशाण लाऊन पेशजी प्यादे होतं त्याचे समाधान करून खर्चास देऊन पंनास प्यादे आपले निा वातले होते, कारकून सरकाराचा होता गुा आदवानीकर मोगलनेहि कजिया निशाण सरकारचे लाविले पाहून कजिया केला नाही. हाकी मुराररावानी सिदमहलीचे ठाणे घेताच तुमरे दिवसा कुडतनीसहि ठाणे घातले. बाहादूरवंडेहून उपराला करावा तरी तुंगभद्रस पाणी फार होते. इतकेयातहि उपराला केला, परंतु अगोथरच ठाणे त्याचे हातास गेले. बलारीची बोली लागली आहे. एकदोन दिवसा तह होईल. अनेगुंदीच्या प्रांतात उपद्रव केला जे तुम्ही त्याचे पदरी कसे पडिला ? जुजावयाचे चिंतास येईल तरी जुजणे. सवस्थानिकाचा मजकूर कळतच आहे. उपराला समयास न पोहचं पाहून सला पंचवीस हजार रुपयास केला. रुपया व्यावयास जागा नाही. आदवानीचा तह जाहाला नाही. हरपनहली प्रांतात येणार आहेत. त्यास लगामी लावून नदीपार होऊन सावनूरकर व मुसाफरजंग येकत्र होऊन बाहादूरवंडा व धारवाडासी कजिया करावा, पालेगार येकत्र व्हावे, फार आंगेजणी केली आहे. सध्या नानाप्रकारे तजवीजंत आहेत. या रानी फौज पाच सात हजार असती तरी पायबंद वसता. ती गोष्ट नाही. कोपल-कराचे साहित्य करावे त्यास ममतेस लावून आम्हासी कजिया केलेसारखे दाखवून आपले ठाणे कोपलांत घालावे थैसेहि चिंतात आहे. लबाडीस चुकत नाही. फौजा सत्वरच रवाना जाहालेवरी सर्वेहि आपले घर जतन करावे म्हणोन ठिकाणास जातात. फौजेत जीव नाही. दाहा हजार फौज सध्या जाहालियावरी ठिकाणास लावतील. श्रुत होये हे विनंती.

¶The writer supplies the Peshwa information regarding the activities of Murarrao Ghorpade.

No. 176]

[23-2-1757

श्री

श्रीमंत राजश्री

नाना स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी बाबूराव कृतानेक साां नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ताा फाल्गुण सुद ९ बुधवारपरिधंत घटिका रात्री पावेतो येथास्थित असो विज्ञापणा

यैसीजे. स्वामीनी आज्ञापत्र राजश्री आमृतरावजीस व राजश्री राव ममलकतमदार यास पत्र सांडनीस्वाराबरोबरी पाठविलें ते घटिका दिवसा राजश्री रावजीस प्रविस्ट करून प्रतिउतर राऊत निा आमृतरावजीचे स्वाराबराबरी पाठविले आहे. राजश्री आमृतरावजी प्रहरा रात्री येतील, तैसेच स्वामीकडे येतील. राजश्री रावजीचें गाव जागाजागा आहेत त्याची रखवालीचे लोकास ताकीद जाली पाहिजे. राजश्री नागोजीपंतास व आम्हासहि रवाना करतील. सेवेसी येऊन पोहोचतो हे विज्ञापणा.

¶*Visaji Baburao to Nanasaheb, informing him that letters addressed to Amritraoji and Mamlakatmadar have been handed over to them.*

No. 177]

[24-2-1757]

छ ९ जादिलाखल

श्रीरामचंद्रायनमः

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री

बाबा (दादा?) साहेबांचे सेवेसी

पोष्ये परशुराम माहदेव साां. नमस्कार विनंती उपरी येथील क्षेम ताा छ २४ जमादिलाखल मुकाम आदोन जाणून स्वानंद लेखणार्थ आज्ञा लेखकास केली पाहिजे. विशेष यापूर्वी दोन पत्रे सेवेसी रवाना केली ती पावली असतील. येथील वर्तमान तरी मोगलाई कटक आदेनीस आले. पुढें नीट सिरियावरून श्रीरंगपटणास चालतील. आपले सैन्य कोठे आहे हे कळत नाही. तरी कोठे आहेत, कोण कोण ठिकाणी कसा कसा प्रसंग जाला, काय चुकाती जाली, पुढें कोणे ठिकाणास जाणार हे वर्तमान बरचेवर कळले पाहिजे. राजश्री माहाराय रुखसत होऊन पांचाशा स्वारांनसी दुखणाईत म्हणोन गेले. गदबल दोन लाख रुपये व करनूल एक चुकलें; करनूलकराने रुपयाची निशा केली. भेटीसाठी लिहिले आहे जे सिबंदीचा दंगा आहे अवकाश होईल तरी येईन. अद्याप आला नाही. कडपेकराचा समाचार काही आला नाही. मुरारराय व कडपेवालियाची लढाई जाली, मुरारराय मोडला ऐसे वर्तमान उडतें यावेलेस कोन्ही येके येऊन सांगितले. तहकीक बातनी जोड्या आल्या नाहींत. मागोन जे कळेल ते लिहून पाठउन देऊं. पाम नाईक आला होता त्याची चुकाती दोन लाख जाली. पैकी एक लाख रुपयाची निशा करून बीर्द होऊन गेला. किलीच नाईक सांगातेच आहे हे विनंती.

¶*Parashuram Mahadev, the Peshwa's Vakil with Salabatjang, informs Peshwa which tributes were recovered from the various Nawabs of the Karnatak and which were not.*

श्री

राजेश्री बालाजी बाजीराऊ

प्रधान गोसावी यासी

॥८॥ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्ये श्रीं श्रीमन्माहाराज राजेश्री दलवाई वेंकटपति नाईक गिरापा नाईक दंडवत. उपरी: येथील कुशल जाणोन स्वकुशललेखन करित असवि विशेष. रो हरिबाबा व रो बापू सखे फौजेसहित रवाना केलेले ते येऊन पावले. भेटी जाहाली. बोलीचाली करून पैके च स वि ले (?) करून दिले अस. सौस्थानावरी मांदगी आहे, करिता दोनी दिवस अभ्यांतरने पावले. सकल विपई सांभाळून नेणेच भार आपले अस. सौस्थान आपले, आम्ही तुमचे असो. वरकड वर्तमान रो उभयेतानी लेखन केले आहेत त्यावरून विदित होईल. सकलहि जाणता, सूत्रप्रति विशेष लिहणे काये आहे!

¶Venkatpati Naik begs to be forgiven for the delay in paying off the tribute he owed to the Peshwa.

श्रीसुबाराज

राजश्री बलवंतराव गोसावी

यांसी

८ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती उपरी. येथील क्षेम जाणून स्वकीये कुशल लिहीत असिले पाहिजे. यानंतर अलीकडे पाच सात रोज आपणाकडोन पत्र येऊन वर्तमान कलत नाही; तरी येसे न करितां सर्वदा वार्तिकासमागमे मनसबा व कर्तव्य लेख केला पाहिजे. राजश्री खंडेराव घोरपडे व राजश्री भीमराव व गोपालराव यास फौजेनसी पाठविले ते पाऊन भेटी गोष्टी होऊन राजश्री मलार रघुनाथसह सडेस्वारीस रवाना केल्याचे वर्तमानहि कळले. उत्तम गोष्टी जाली. येथे फौज आहे, त्याची समजाविसी होत आली. दिल्याविना निघेनात हे वृत्त आपणासहि कळलेंच आहे. दोनी च्यारी दिवसांत फौजेची रवानगी करून पाठवितो. येऊन पावेल. रतनगिरीकराकडे पत्रे देऊन वेदमूर्ति राजश्री बापूभट यास वसिरेचे स्वार कारकूनसह पाठविल्यास दरवाजा बांधून करावयाची खटपट करणेची केली;

परंतु कार्यभाग समर्पक न होतां राजश्री लक्ष्मण हरि याचे पत्र घेऊन वेदमूर्ति येथे आले. बजिनस पत्र देऊन मलोबा तेथे नाहीत, म्हणून राजश्री माहादाजी राम यास लिहिणे ते लेहून पाठविले आहे. आपण पाच गाव घेऊन देतो म्हणून वचन दिलेच आहे. ते खरे करून द्यावयाचे आपले चिती असल्या आपणाकडे रतनगिरीचा वकील आला आहे. त्यास परिच्छिन्न आस्पद न देतां खेडी दिल्या-विना सुटत नाहीत म्हणून पष्ठ सांगून आपणाकडील मातबर कारकून व पंचेवीस स्वार बापूभट याबा रतनगिरीचा वकीलसहित पाठविल्या संस्थानिक पाच गाव देतात. हे न होथे तरी परिच्छिन्न देत नाहीत यास्तव लािा असे; तरी स्वार व कारकून व स्थलिकाकडील वकिलास वरजोर ताकीद करून बापूभट याबा पाठऊन गाव ठाणी पडेत, आपले वचन खरे होथे ते करावयास आपण सूझ असतां विषदे लिहिणे लागत नाही. रा छ ९ मोहरम. देण असल तर द्यावा. यावर आपणावर भार आमचा आहे. हे समर्पक करील हे विनंती.

¶Murarrao writes to Balwantrao that he will pay off the arrears of the army and get it ready for march.

No. 180]

[22-3-1757

श्रीसुबाराज

राजश्री बलवंतराव गोसावी
यासी

ॐ सकलगुणालंकरण अखांडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव वोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहीत असिलें पाहिजे. यानंतर आपण पत्र पाठविले ते पावले. लगती ठाणी घेऊन द्यावी भेटीहि घ्यावी असा सिधांत आसता, राजश्री सुबारायानी ते गोष्टी राहविली. इकडोन अंतर नाही म्हणून दर्शविले. उभये पक्षी चितैक्य असतां परिहार ल्याहावासा नाही. लगती ठाणी व आठराची भरती व भेटी होऊन कितेक गोष्टी उपयोगी पडतील हा भवसा आपला व आपणावर आमचा भार आसतां लिहून व बोलून सुचवावेसं नाही. आपणास आमचे आगत्य आहे, तेथें सर्वहि चितानरूप घडोन येईल. राजश्री पंत प्रधान याचा आमचा श्रेह सारोधार चालावा हेच मानसविना इतर नाही. सदैव पत्र पाठऊन तोशविले पाहिजे.

आपला मुकाम कोठे ? गुरमकोंडा हस्तगत जाला की नाही? व्हावयाचा
 [शिक्का] विचार केला आसेल. पुढें कूच मुकाम कोणीकडे हे सर्वहि
 वरचेवरी लिहीत जावे. रा छ १ माहे रजव बहुत काय लिहिणे
 हे विनंती.

¶*Murarrao Ghorpade to Balvantrao regretting his inability to render him any assistance in the campaign. He further makes inquiries whether Gurumkonda has fallen.*

No. 181]

[30-3-1751

श्री

सेवेसी तुबाजी अनंत कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान तागाईत छ १३ जमादिलवल दिवस आडीच प्रहरपर्यंत स्वामीच्या कृपावलोकनें करून येथस्थित असें विज्ञापना. सांडणीस्वार यांसमागमें छ ९ जमादिलावलचे आज्ञापत्र सादर जालें तें छ १२ जमादिलवलीं संध्याकालीं प्रहर दिवसा पावलें. लिहिलें वर्तमान आवगत जालें. तेथें आज्ञा जें. येतात न येतात हे कांहीच लिहीत नाहीत, याजवरून काये म्हणावें, म्हणून लिहिले. त्यास तीन पत्रें सेवेसीं लिहिलीं, त्याचें उत्तर न आलें. यानी कूच करून गुरुवारी स्वार जालें ते शनवारी पौर्णिमेस देवसुगुरनजीक श्रीकृष्णातीर गाडलूर संगम दोन कोस डावेकडे येथें आले. स्वामीचा मार्गप्रतीक्षा करितात. यांचा अवलंब स्वामीखेरीज दुसरा आहे थेंसं नाहीं. भेटीचा हेत धरून येऊन मार्गावरीच राहिले आहेत. यांची व स्वामीची भेटी येथें होये तो अर्थ करावया स्वामी समर्थ आहेत. मार्ग हाच आहे. येथे यांचे पदरीचे कितेक ग्रहस्त आहेत त्यानी बहुतां प्रकारे याच्या मनात विक्षेप घातला की, ते मार्गस्त आहेत, त्यानी काये देणे करणे आहे, म्हणून विकल्प घातला; परंतु यानी कोणाचे यैकिले नाही. कितेक आर्थ भेटी होईल तेव्हा निवेदन करू. बहुत काय ला, सेवेसी श्रुत होये, हे विज्ञाति.

¶*Tubaji Anant informs the Peshwa that Murarrao has encamped near Devsugur on the bank of the Krishna and has been waiting for an interview.*

(घडणी नं. ९८६.)

श्री

यादी तजवीजनामा याद मुरारयाकडील जाबसाल.

सावनूरकरावर आम्हीहि रयात याउपर करावी. मुरारयाानीहि करावी. त्याज-
कडे निमे ऐवज माफ करावा. निमे
आम्हाकडे मुलुक आला. परंतु बहुत
खराब जाहाला. लुटला गेला. तेथील
सिबंदीच फिटत नाही. यास्तव तहकीक
ऐवज असेल त्यापैकी निमे करार करून
ती साला मुलकास लावणीचा इस्तावा
दिल्हा आहे. ती साला पंचवीस
पनास पाऊण लाख याप्रा पुढले
सालापासून घ्यावा.

पटणचे पना(स) हजारविशी सख्त
ताकीद करून सरकारचा ऐवज वसूल
होईल त्याप्रा मारनिलेचाहि करावा.

सिरे याचे तालुके यापूर्वी मारनिले-
कडील असतील ते करार करावे. नवे
सिन्याखाली चालत असेल त्यापैकी
मागू नये. नवे ठाणे सरकारचे तेथे
बसते त्याचा खर्च चालला पाहिजे.
दिलावरखानास अबरूने ठेवावे लागते.
मुरारयाचाहि अति श्रेहित त्यास
कोलार जागीर द्यावे लागते. ते जरूर
त्याकडे चालविले पाहिजे.

हरपनहलीचे गांव न मागावे.

चित्रदुर्गपैकी गांव वड वगैरे जरूर
असेल ते दरोबस्त मोकासा द्यावा.

बिदनूर, सोंदे, कितूर येथील ऐवज
सालाबाद, पहिल्यापासून पावत असेल
त्याप्रा स्पष्ट ताकीद करावी.

कडप्यापैकी तहकीक करून तालु-
कियाची बेरीज काढली आहे तो सरं-
जाम द्यावा. मोगलाई व मोकासा
सरदेशमुखी देखील.

अदवानी प्रांती सुदामत घेत अस-
तील ते परिछिन देवावे, परंतु नवा-
बासी गुा शफतपूर्वक श्रेह जाहला
आहे याजमुले त्याकडील तालुका तूर्त
देता येत नाही.

सरंजामात अमल बसे तो सर-
कारचे फौजेस रोजमरा पावेल त्याप्रा
मारनिलेचे फौजेस गणतीचा अज-
मास पाहून द्यावा. अमल बसल्या-
नंतर रोजमरा देऊ नये.

येणेप्रा त्याचे करून दिलिह्यावर त्यानी मन घालून फौजसुधा सरकारचे फौजेस
माहीतगिरीने निःकपटपणे मेहनत करून हमेशा फिरून विशेष पैका मिले ऐसे

करावे. विशेष काम पडल्यास बोलाविले तर जिकडे काम पडेल ते येऊन करावे. संशये भेद मनात याउपर आणू नये. दोन वर्ष मेहनत करावी म्हणजे पदरी घेतल्याचा नफा वाटून पुढे दिवसेदिवस उतमच होईल.

¶This paper, wholly in the handwriting of the Peshwa Balajirao, sets down the terms of an agreement effected with Murarrao Ghorpade, when he agreed to serve the Peshwa and help him to carry out the plans proposed by him in the region of the Karnatak.

No. 183]

[4-5-1756

पौ छ ९ शाबान

॥ श्री ॥

सेवेसी सेव्याजी खराडे विनंती विज्ञापना. येथील वर्तमान काल राज्ञी राजश्री मुरारराव घोरपडे मोगलाच्या लस्करांत गेले होते. साहनवाजखान व मुसा भुसी व हैदरजंग व राजश्री रामचंद्र जाधवराव व राजश्री आनंदराव निंबालकर याच्या भेटी घेतल्या. समागमे आपणहि घेऊन गेले होते. सर्वांचे येकांत जाहले. तेथे आपणहि होतो. शाहनवाजखान यासी भाशण जाहले कीं श्रीमंतानी कृपा केली तैसीच तुम्हीहि प्रीति असो द्यावी. शाहनवाजखानानी उतम प्रकारे यांचा गौर केला. राजश्री परसरामपंतहि सनिध होते. मुरारराव यानी मोगलाकडील किला व मुलुक घेतला होता, त्याच्या सनदा द्याव्या येसा करार शाहानवाजखानानी केला. उतम प्रकारे गौर करून सिरपाव घोडा व सिरपेच दिलहा. मुसा भुसी व हैदरजंगाचा येकांत जाहला. तेथे मजकूर येसा जाहला. मुरारराव बोलिले कीं तुम्ही कोन्हे गोष्टीचा चितात विकल्प न आणावा. राजश्री सुभेदाराचा पाये दरमियान आहे; आण श्रीमंतासहि तुमचे आगत्य; आण तुमचे आमचेहि इष्टत्व आहे. आम्हावरहि श्रीमंतानी कृपा केली आहे. श्रीमंतानी या प्रांते काही कामकाज सांगितले तर तुम्ही आमचे साहित्य करावे येसे कितेक भाशण जाहले. बहुता प्रकारे उभ(येता) रहस्य भासेण जाहले. मुसा भुसी व हैदरजंग यानी मुराररांयासी भाशण केले कीं आपल्या पातशाहवर इंगरेज चालोन येतात; तर याजविसी आमचे साहित्ये करावे येसे वचन देणे म्हणून बोलिले. त्यास मुरारराव बोलिले कीं म्या आपले वचन येकास विकलें आहे. मजला काही वचन देता येत नाही. श्रीमंतासहि तुमचे आगत्यच आहे, ते जे आज्ञा करितील त्यास आपण अंतर करणार नाही. तुम्हीहि त्याचे आज्ञेत राहून वर्तणूक करावी यात तुमचेहि कल्याण

आहे. मग ते बोलिले कीं आम्ही काही श्रीमंताच्या वचनाखेरीज नाही, जेणे-
प्रमाणे वर्तणूक करू. येसे भाषण जाले. येक घोडा व सिरपेच देऊन, बहुमाने
वाटे लाविले. राजश्री जाधवरायानी येक घोडा व हत्ती येक दिलहा, व राजश्री
आनंदराव निंबालकर यानी घोडा व सिरपेच दिलहा. दोनप्रहर साह घटका रात्र
जाहलियावर डेरियास आलो. ते जेथे येकांतास गेले तेथे आम्हासहि घेऊन गेले.
आम्हासी भाषण रायानी केले कीं, आपण श्रीमंताच्या पायासी येकनिष्ठ मिठी
घातली आहे. तीन वरसं पावोतो उर्जिताचे पाहून मग त्याजसी उतर करीन.
तीन वरसे होयेत तो परयेत काही भाषण करीत नाही. जैसे ठेवतील तैसे राहीन,
येसे कितेक मायावादे बोलतात. आजी राजश्री मुरारयाकडील पांच स्वार व
रायानी आपले स्वार येसे पुढें रवाना येवज व हत्ती आणावयास रवाना केले.
कितेक मजकूर राणोजी चासकर मुखोगत सेवेसी निवेदन करील त्याजवरून श्रुत
होईल हे विज्ञापना श्रुत होये.

¶*Setyaji Kharade, Holkar's Sardar, was sent to Murarrao and succeeded in winning him over to the Maratha cause. He reports the discussions that took place between Murarrao, Bussy and other magnates of the Nizam, every one vying with each other in his enthusiasm for the Peshwa.*

No. 184]

[4-5-1757]

श्री

सेवेसी आज्ञाधारक मुकुंद श्रीपत विज्ञापना. तागायत छ १९ शाबान बुधवार
प्रातःकालपर्यंत स्वामीचे कृपेकडून येथील वर्तमान येथास्थित असे विशेष.
मागील वर्तमान सांडणीस्वारासमागमें काल दोन प्रहरा सेवेसी लेहून पाठविले
आहे त्याजवरून विदित जाहालेच असेल. येथील रयेत व सावकार तमाम निवोन
गेले. लस्कर येथे येतें म्हणोन आवाईमुलें मोगलाने निरोप दिलहा. किल्या-
नजिकचें तळें फोडून पाणी लाऊन तळें कोरडें केले. किल्याची बंदोबस्तीहि
करीत चालला हें जाणून नरसिंगराव यासी बोलिलों कीं लस्करची आवाई
मोगलानें बहुत खादली, मोठा तोफखाना साकोलानजीक आला. याच प्रसंगांत
नेटून मोगलास सांगावें कीं लस्कर नजीक आले. या प्रांतांत आल्यानंतर गांव
छुटले जातील. मग तुमचें आमचें बोलणें काय कामाचें ? करार कोठे राहतो ?
मुलकामुलें इतकें तुम्हांसी बोलणें. याजकरितां सरकारचें निशाण किल्यात
ध्यावें, किला सरकारांत दिलहा जैसे वर्तमान जाहालीवर गांव छुटले जाणार

नाहीं. श्रीमंतानी सांगितल्याप्रमाणें तुम्हीं यैकिलें यैसें होईल. श्रीमंताची ममता तुमचे ठाई विशेष होऊन तुमचें उतम * * * बरे होईल. याप्रमाणें भेटून बोलोन निशाण किल्यांत घेत यैसें करावें. उपरांत तुम्हीं श्रीमंताचे दर्शनास जावें. तुमचा त्याचा नवा करार जाहाला असेल तोहि श्रीमंत करार करून देतील. आम्हीहि विनंती करून तुमचें वचन जें जाहालें असेल तें करार करून देऊं. तुम्ही न जावें यैसें सांगत असतां विसरोन आले सेवेसी आले आहेत. मोगलाचे मनोदयानुरूप जाहाल्यावर निशाण किल्यांत जाईल. आधी कैसे घेतो म्हणोन सेवकासी जाबसाल केला. आमचीहि गाठ बोलावयाची पडों देत नाहीं. मोगलाचा इतबार याजवर असतां यैसा प्रकार आहे. किला देतों म्हणोन मोगल बोलतो. दिसगतीवर तों लाविलें आहे. मोगलासी याणी काये करार केला असेल, तो स्वामीने मान्य करून याची खानगी जलदीनें केली पाहिजे. गाडदी येथें होते ते खजिन्यासमागमें लस्करांत गेले. त्याची आमची गाठ मार्गी पडली नाहीं; यास्तव त्यास ताकीद देऊन येथें सत्वर पोहचते करणार स्वामी समर्थ आहेत. सारांश, किल्यांत निशाण जलदीनें घेत यैसी नेटून ताकीद नरसिंगराव यास करावी. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Mukund Shripat from some fort in the Karnatak, asks the Peshwa to warn the Nizam not to interfere in the affairs of the Maratha capture of the place.

No. 185]

[11-5-1757

(कर्नाटक रुमाल नं. ८४९.)

श्री

तहनामा यादी राजश्री मुरारराव घोरपडे सुरु सबा खमसेन मया अलफ छ २२ सावान मुकाम सिरे :—

नदीपलीकडे कृष्णा तुंगभद्रा मध्य-
देसी बंकापूर वगैरे मिळून रुपये
१४२४०० त्यापैकी व्यावयाचा करार
रुपये ६५००० पासष्ट हजार त्याचे
यैवजी सरंजाम मुलगुंद समेत कसबा
ठाणे व खेडी मिळून व्यावे निमे

तुंगभद्रा दक्षणतीरी नेहमीचा येवज
जागा जागा आहे त्यास ताकीद करून
जेथील तेथें देववावा. ज्याजती काडी-
इतका उपसर्ग कोठे न करावा करार.
हरिहर बसवापटण बुकापटण सर-
कारची ठाणी तेथील यैवज तेथें पुरत

३२५०० साडेबतीस हजार बाकी
साडेबतीस हजार ते हरि राम याजकडे
तनखा निवळ घ्यावा करार.

होनगुदे देवस्थानचा माहाल नेहमी
देवस्थानचा यैवज परभारा देववावा
करार.

रायेर हुबली पातशाही किल्लेदारा-
कडे व सरकार मजीदपूर मिळून होन
९५० दर ३॥॥ प्रमाणे रुपये ३५६२॥

तपसील

किल्लेदाराकडे सरकारमजीद रुपये
१३१२॥. पूर रुपये २२५०.

३५६२॥.

गलाबावत रुपये तेरासे साडेबारा
परभारे देवऊन सरकारपैकी साडेबेवी-
सशे राहिले ते साडेबतीसहजार तन-
खियापैकी मजरा सरकारात घ्यावे
करार.

संस्थान विदखूर येथील नेहमी
रुपये २८००० अठावीस हजार व
बाकी सनवात व (?) सालमजकूर देखील
गोपालरायास सांगून संस्थानिकास
ताकीद करून देववावे व त्याचे वकील
हुजूर येतील त्यासहि ताकीद करून
क्षेपनिक्षेप देववावा करार.

कर्ज वारावयाकरितां मुळकगिरी
करणें त्यास सिन्याचा तालुका सोडून
अन्यत्र मुळकात मुळकगिरी करावी,
सिरेचे तालुकियात फौज न यावी दोन

नाहीं याजकरिता निमे ऐवज होईल
तो सिरे प्रांती देववावा करार.

कोल्हार व सिरे व बालापूर बुदखु
व चिक बालापूर वगैरा तालुका सर-
कारचा तेथील नेहमीचा येवज साला-
बाद करार चालत आहे तो सालमज-
कूर सन सवा खमसैनात तेथील तेथे
देववायाविशीं बलवंतराव यास ताकीद
करावी. पुढील साली या यैवजाच्या
समती सिरे प्रांते हरयेकजागा नेमणे-
यास खासा स्वारी आल्यावरी नेमून
द्यावा. परभारी फौज पाठवून वसूल
न्यायाचा सोहळतीने वसूल होईल तो
होईल, न होय त्यास बलवंतरायानी
ताकीद करावी क्षेपनिक्षेप यैवज
देवावा करार.

अठराळक्षपैकी तेराळक्षाचा तनखा
यंदा घ्यावा त्यास सध्या परगणे
नेमिले त्याची याद अलाहिदा आहे ते
वजा करून बाकी तेराचे भरीचे
माहाल स्वारी खासा या प्रांते आल्या-
वरी माहाल तनखा पाहून नेमून द्यावे.
करार.

फौज तोफखाना बलवंतरायास
भाद्रपदमासानंतर सामील जाहलिया
आपले फौजेस रोजमरा फौजेस द्यावा
तोफखाना व तोफा व गाडदी फिरंगि-
याचा महिना असेल त्यास हजिरी
गणतीप्रमाणे बेरीज होईल त्यापैकीं
निमे रोजमरा दीडमाही देत जावा फौज

महिने मात्र तूर्त मुलुकगिरी करून
फौजेस फौज सामील करावी. सध्याहि
काम वाडल्यास फौज सामील व्हावी
करार.

रोजमरा आमचे फौजेस पावत जाईल
त्याप्रमाणे देत जावा करार.

¶This is a treaty of offensive and defensive alliance formed by the Peshwa with Murarrao Ghorpade at Shira after having won him over.

No. 186]

[16-6-1756

पौ छ २९ रमजान

श्री

सेवेसी विज्ञापना. मुजफरखान याची राजकारणे फिरंगी गोवेकर याजकडून इलायेतसी केले आहे; व महमद आलीखान सुभा आरकाट याचा वकील येथे आला आहे. त्याचा मजकूर फरासीस व इंग्रज याची लडाई इलायेतास सुरू जाहाली आहे. फुलचरीचे पारपत्ये करावें. चिनापटणवाल्याची कुमक करावी म्हणून इलायेताडून आपणास लािा आले आहे. पाच जाहाजे रवाना केली आहेत. तीहि थोड्याच दिवसी पावतील; तर तुम्ही आपले फौजसुधा येऊन सत्वर पोहचणे. सिबंदी देणे असल ते आपण वारू. वीस लक्ष रुपयाची जाहागीर तुम्हास करार करऊन वजिराजवल्दून जाहागीरीचे इनायेतनामे आणवितो. सलाबतजंग याणी पेशजी वीस लक्षाची जाहागीर दिली होती; त्याजपैकी दाहा लक्ष रुपयाची जाहागीर आपले तालुकि(या)त आहे. ते तूर्तच जिमे करितो; परंतु तुम्ही येणे म्हणोन पत्रे आली आहेत. त्यास जाबसाल देऊन रवाना केले. काये लिहिले न कले. सलाबतजंग याजकडून शाहानवाजखान याचे मारुफतीने राजकारण आहेच. हाली अमृतराज तिकडे रवाना झाला आहे. मुसा भुसी याचा व खानाचा पेच पेशजी होता तो दूर होऊन त्याजकडील भला माणोस याजकडे आला होता कीं, पुढे तुम्ही आम्ही येकत्र व्हावे. फुलचरीकडे जावे, चिनपटणवाल्याची फुलचरीकराची लडाई सुरू होणार. तुम्ही आम्ही मिलोन तिकडे जाऊ. हेहि राजकारण आहे. यातून कोणते सिधीस जाते पाहवें. सदरहू चहू राजकारणापैकी येकहि घडोन अलि तरी स्वामीचे उपयोगी नाही. यास थोडे बहुतानी पदरीच ठेवावे हे उत्तम. दुसरेकडे गेल्याने स्वामीचे स्वहित नाही, हे जाणून याजवल खरें लटके बोलोन, स्वामीचे सेवेसी घेऊन यावे यैसा करार केला आहे. तूर्त खर्चास पाहिजे. पंचवीस हजार रुपये पुणियापावेतो तूर्त

आपणास पाहिजेत; दावे. त्यासिवाई आपले येणे घडत नाही म्हाणाले; व दंगा बहुत रुपया दिल्यासिवाई याचे येणे होत नाही, थैसे जाणून तूर्त च्यार हजार रुपये येथे दावे. बाकी दाहा पाचापावेतो बहादूरबिडीयास दावे थैसा करार जाहाला. त्याजपैकी तीन हजार सेटिबाचे आमचे विचारे दावेसे जाहाले म्हणोन दिले. आण येथून कुचाचा नगरा त्याणी व आम्ही केला. आमचे बुलगे राजत पुढे येके मजलीवर गेले. याजकडे लोकांचा देणेकराचा दंगा जाहाला, त्याजमुले खानाचे राहाणे जाहाले. आम्ही येथे राहून सेटिबा पुढे मजलीवर गेले. आज जेष्ठ वद्ये चतुर्थीसहि याचे कुचाचा नगरा जाहाला. आजहि राहाणे जाहाले. लोकांचा दंगा कठिण. रुपया दिल्यासिवाई सोडीत नाही. यास्तव आज कोणास हती, कोणास घोडे, जवाहीर देऊन देऊन कजिया फारीक करीत आहेत. बाकी लोक कदीम आहेत ते समजले आहेत. पंचमीस कूच करून दर कूच बहादूरबिडीस जावे. तेथे तोफखाना वगैरे ठेवावे आण सडे पुणियास यावे थैसा करार जाहाला आहे. स्वामीचे पुण्येकडून घडावे थैसे आहे; परंतु हा चालला आहे. समई काये बुध होईल न कले. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Mukund Shripat writes to the Peshwa how Muzaffarkhan was being lured in their service by the French to fight against the English and how the writer foiled the attempts.

No. 187]

[16-6-1756

पौ छ २९ रमजान

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

सेवक मुकुंद श्रीपत साधंग दंडवत सेवेसी विज्ञापना. ताा जेष्ठ वद्ये चतुर्थी मो कनवेहाली नजीक सोंडून, (सोंडूर) स्वामीचे कृपादुष्टीकडून सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विशेष. तुंगभद्रापार जाहाल्याचे वर्तमान सेवेसी लेहून पाठविलेच हेते. त्याआलीकडे येथे येऊन येक मास जाहाला. जाहाली बातमी वरचेवर

सेवेसी लेहून पाठवावी, त्यास जासूद जावयास पाई घेत नाही. मुरारराव घोर-पडे यांची जोडी सावनुराहून येत होती ते तुंगभद्रे आलीकडे वाटेस लुटली (गेली). हे वर्तमान आपले जासुदाने यैकिले. त्याजमुळे कोणी जावयास पाई न घेत, यास्तव बातमीस अंतर पडले. हाली सविस्तर आलाहिदा पत्री लिला आहे त्याज-वरून विदित होईल. लस्करचे कूच होऊन येथून आज दोन रोज गर्गेंवर मुकाम केला. आम्ही सडे दाहा राऊत ठेऊन घेऊन राहिलो आहो. मुजफरखान यासी घेऊन उदयेक पंचमीस येथून कूच करून दर मजल बहादरबिडियास पोहचतो. सेवेसी श्रुत हेथे हे विज्ञापना. राा विसाजी बाबूराव याची रवा(न)गी स्वामीने केली. ते येथे येऊन सुध सप्तमीस दाखल जाहाले. जासूद जोडया आम्हाजवळ आहेत, त्या याचे जवळ ठेऊन यावे म्हणौन स्वामीची आज्ञा. त्याजवरून जासुदास ठेवीत होतो; परंतु राहात नाही. चहू महिनायाची तलब आपली येणे ते द्यावी म्हणौन आड घातला. येक महिना रोजमरा देतो, राहाणे म्हणून म्हणत असता राहिले नाही. तूर्त याजवळ दोन जोड्या आहेत. आणखी तीन जोड्या हुजूरने पाठवणार धणी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत हेथे हे विज्ञापना.

¶Mukund Shripat informs the Peshwa that the army has encamped near Garga, and that Visaji Baburao has reached there. He also writes that he could not dispatch letters earlier as no mail-runners could undertake the journey owing to disturbance on the road.

No. 188]

[16-6-1756

३

पौ ७ २९ रमजान

श्री

सेवेसी विज्ञापना. मुजफरखान यास रुपया देऊन आणावा हे स्वामीची आज्ञा नवती; परंतु रुपया दिल्यावाचून येणे घडत नाही, हे जाणून व हे दुसरेंयाचे पदरी गेल्याने मनसबा उत्तम नाही, हे जाणून रुपये दिले. पुढे बाहादरबिडियास गेल्यावर दाहा हजार पावेतो द्यावे यैसा करार केला आहे; परंतु तोफा नव वगैरा भारबारदारी किलियास ठेवावी, आण सडे पुणियास जावे यैसे बोलोन ठीक केले आहे. तोफा तेथ ठेविल्या आण रुपया दिल्यास चिंता नाही, यैसी स्वामीची मर्जी असल तर तैसीच जलदीने पत्री आज्ञा करावी. आठ च्यार रोज यांस आणखी पैसा देत नाही. घोलीत घोली आणितो. इतकियात स्वामीचे आज्ञा-पत्र सादर केल्याप्राा वर्तणूक होईल. महमद अलीखान यजकडील राजकारण यास आले होते; परंतु हे कबूल करीत नाही. पेशजी फुलचरीकराचे चाकर

होऊन त्याचे बापांस लडाईत मारिले, त्याजमुलें त्याचा याचा पेच आहे. हे चितात आणून मान्ये केले नाही. याउपर स्वामीचे पायांजवळ यावें. तरुत पादाबुद म्हणावे धणी चिताप्राा ऊर्जित करितीलच. हे न व्हे तर खर्चाची बेगमी करून ज्याहाजावरून मकेस रवाना करावे म्हणोन म्हणावें. यैसा यास बोध करीत आहो. सदरहूप्रा तुम्ही म्हटल्यास धणी थोर आहेत. मकेस रवाना करणार नाही. पहिल्यापेक्षा ऊर्जित अधिक होईल. तुम्ही मर्द उमदे माणोस हे धणियास कलले. याउ(पर) दुसरा अर्थ चिती न आणावा; हर कोठून राजकारणे तुम्हास आली असिली तरी ते सिधीस जाणे कठिण आहे. याचा विचार तुम्ही पाहाणें. त्याजवरून खानहि बोलिले की, हें खरेच आहे. दिलीपासोन रामेस्वरपावेतो लिहिली गेली आहेत की, मुजफरखान यास कोणी न ठेवणे. उत्तम यातच लौकिक आपला आहे. आपण या उपर कोणाची चाकरी करावी! जरकरितां नानासाहेबी आपली फकिरी उतरोन ऊर्जित केले तर उत्तम. नाही तर फकिरीच सही आहे म्हणूनहि बोलिले. सुमीरसिंग, सिदी मसूद व महमद अलम याणी सरकारात चाकरीस यैसा करार केला आहे. त्याचे येणे पुणियास होई व आणखी लोक याजवळून फुटत ते करणें म्हणोन पेशजीचे पत्री आज्ञा. त्याजवरून ते हातीं घेऊन यांस सला पुणियास जावे म्हणोन देवऊन घेऊन येत आहो. जरकरिता हें पुणियास न येत तर आपण जमावसुधा पुणियास येतो म्हणोन करार केला आहे. सिदी मसूद तो तुंगभद्रेच्या तलावरून निघोन बहादरबिंब्यास सेभर लोकसुधां गेले. सेभर बंदुखा, च्यार घोडी, खानाची घेऊन गेलें. ते पुणियास पावलेंच असतील. आणखी फोडाफोडीचे तलाशात आहोच. याची जितकी सिबंदी कमी जाहाली तितकी कार्याची आहे, हे जाणून तलाशात आहेत. सेवेसी श्रुत होई हे विज्ञापना.

¶The writer describes his efforts to persuade Muzaffarkhan, the artillery expert trained by Bussy, to join the Peshwa's service. The letter illustrates the Peshwa's anxiety to secure the service of trained gunners, Summersing being one of them.

No. 189]

[30-6-1756

पौ छ ३ सवाल.

श्री

सेवेसी मुकुंद श्रीपत साष्टांग दंडवत विज्ञापना. छ १ सवाल मुा दरुर कृष्णातीर सेवकाचे व पागेचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. सोंडूरचे मुकामीहून राजश्री मुरारराव घोरपडे याजकडील मजकूर व मुजफरखान याचा भावगर्भ वीस पंचवीस हजार रुपये बाहदूरबांडियास गेल्यावर द्यावे, तूर्त तीन हजार रुपये दिले, आणि

+ अन्वस्वीखान.

मशारनिलेस पुणियास घेऊन यावं याप्रो करार राजश्री सेटीबाचे आमचे विचारें जाहला हे वर्तमान तपसीलवार सेवेसी जासूदजोडी समागमें लेहून पाठविलें होते, त्याजवरून विदित जाहालेच असल. आलीकडील वर्तमान मुजफरखान याणी आम्ही समागमेंच निघावें यैसा करार होऊन सोंडुराहून कूच केले. आमचे बुनगे-फौज पुढे गेली. सडेच दोन प्रहर पावेतों राहिलो. लोकाचा तलबेचा दंगा बहुत जाहाला त्याजमुळे ते दिवसी राहणें जाहले. तुंगभद्रेस नवें पाणी येत हे वर्तमान यैकोन सेटीबा फौजसुधा तुंगभद्रापार जाहले. आम्ही दाहा राउतानसी खानाजवळ राहिलो. त्यास पाच दिवस कुचाचे नगारे होतच होते. लोकांचा दंगा नित्य पडतच होता. त्याजवरून लोकासी कितेक गोष्टी बोलोन सोंडुराहून कूच करून दोन मजली नारायेण किरें तुंगभद्रानजीक येथे खानास घेऊन आलो. तेथून कूच करून नदीपार व्हावे तो लोकानी तलबेचा दंगा केला. म्हणू लागले की आपली तलब नदी आलीकडे देणे, आण पार होणे. म्हणोन कजिया बहुतच जाहला. लोक न समजत तेव्हा खानाने मजकूर केला की लोक कजियास आले याची तलब पावणा लाख रुपये तूर्त द्यावें लागतात. यासिवाई आपली सुटका होत नाही. आपला बेटा व भाचा व गोविंदराव दिवाण त्रिवर्ग तुमचे समागमें देतो. बाहदरबिडियास नेऊन ठेवावें, आण सदरहू पावणा लाख रुपये घेऊन यावें. लोकाची समाजावीस तुम्ही आम्ही करावी आण नदीपार व्हावें. याप्रो मजकूर आम्हासी केल्यावर जाबसाल जैसे करावयाच तैस धणियाचे मर्जिनरूप केले. रुपया दिल्यावाचून येणें घडत नाही, हे पुर्तें जाणून त्यासी जाबसाल केला की नदीपार जातो. सेटीबा आम्ही बोलोन त्याचा विचार लेहून पाठवितो. यैसे विचारें बोलोन आपला हात तीन हजारस गुंतला होता तो उरकोन घेऊन आपले लस्करात नदीपार आल्ले. सेटीबाची भेट जाहली. पावणा लाख रुपये धणियाचे आज्ञासिवाई कैसे कबूल करावे हा दिसता अर्थ जाणून खानास पत्रें लेहून पाठविलीं की रुपयावर नजर न धरावी. धणियाचे आदरावर दृष्ट देऊन स्वार होऊन यावें. पेशजीच कराराबमोजीब यैवज पदरी पडल म्हणोन कितेक ममतेच आदर्श दर्शऊन लेहून पाठविले. दोन मुकामें बाहदरबिडियासहि केली; परंतु येणें त्याचे जाहले नाही. आम्हा उभयेतास पत्रें आली ती बजिनस सेवेसी पाठविली आहेत त्याजवरीन विदित होईल. खानाच कूच होऊन आदवानीच्या रोखे चालिलें त्याजवरून आम्हीहि दरकूच येथे आलो. आदवानीचें रोखे चालिले. तेव्हा सलाबतजंग याजकडेच चालिले यैसे दिसे ते विदित व्हावे.

¶Mukund Shripat from the banks of the Krishna writes to the Peshwa of his failure to pacify Muzaffarkhan's troops and in consequence of his having left the latter's camp.

श्री

श्रीमंत राजश्री बलवंत
राऊजी स्वामीचे सेवेसी

पोष्य राघो बाबाजी कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी. येथील ताा श्रावण शुध पंचमी मुकाम चंद्रापटण येथस्थित असे विशेष. राजश्री कृष्णराव तमाजी हे राजश्री जंगनाथराव श्रीनिवास दिवाण दिमंत रस्तुम दीलखान बाहादर गाडदी यांचे मेहुणे. मारानिले यांचे घर आजपर्यंत कसवे बेंगरूल येथे आहे, सांप्रत हुसकोटे सरकारांत सर जाहाले. यैशास बेंगरूल हुंसकोटयाहून साहा कोसावर आहे, यामुले लस्करचा उपसर्ग लागतो. सबब मारानिले कुटुंब सहवर्तमान हुंसकोटयास येऊन राहणार. तरी किल्यांत येखादे घर जागा यांस अनुकूल करून देवावा. हे पदरचे आहेत यांचे हरयेकविसी साहित्य केलें पाहिजे. राजश्री जगनाथराऊ यांचे वर्तमान तरी मुजफरखान व आलीखान हे उभयेता फुलचरीस फिरंगी याजकडे होते; त्यासमई मारानिले तेथं उभयेतापासी होते. उपरांत रामदासपंताचे कारकीर्दीस मुसा मुसीजवल पांच हजार गाडदी यांचे तालुकेयास होते. मातबर शाहाणा चौकस प्रहस्त; परंतु ते मनवंतर अवघे गेले यामुले येँदा श्रीमंत सिरैयास असतां त्यांचे भेटीचे उदेंशें आले परंतु गांठ पडली नाही. स्वामीचे दर्शन व्हावें तेहि गोस्ट घडोन न आली. याकरितां येथे चंद्ररायेपटणी आलीखान याणीं आपणाजवल ब्राम्हण कोणी मातबर नाही याकरितां घेऊन आले आहेत; परंतु त्याचे चिती कीं स्वामीजवल असावें, सेवाकरून स्वामीपासून उर्जित करून घ्यावें यैसे आहे. स्वामीनी कृपा केलियास समीप आहेत. भेटीनंतर सविस्तर सेवेसी श्रुत होईल. सेवकाचें वर्तमान तरी आपण बरात बिदनुरचे यैवजीं देविली ते ताा श्रावण सुध दशमी पावेतों पैसा नाही. सतरासे अठरासे फौज व गाडदी वगैरे सोलासे माणूस तीस हजार आपण कर्ज घेऊन दिले. पटणीहून दुहत्राचे व्याजे दाहा हजार रुपये आणिले. इतके जाले तरी रमजानचा रोजमरा गाडदी यांस नाही. साबानचा रोजमरा दिला. हालीं राजतांस व सर्वीस पोटास नाही, यैसैं संकट आहे. मुलखांत प्रजन्य नाही यामुले पेराहि नाही; यैसे वर्तमान आहे. आपण धणी आहेत. भेट होईल तो सुदिन, यैसा प्रसंग आहे हे विनंती.

¶Ragho Babaji writes to Balvantrao Mehendale, recommending Krishnarao Tamaji to his attention and requesting a residence for him in the fort of Hoshkoti. The writer gives antecedents of Krishnarao.

पा छ २९ जिलकाद

श्री

श्रीमंत राजश्री

नाना स्वामी

साहेबाचे सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी बाबूराव कृतानेक साा नमस्कार विज्ञापणा येसीजे. मडकसिरियाहून हती व राजश्री भाणाजीपंत येथे आले. सरकारचे सावनूरचे हवालेंचे राये पनास हजार याचे हती यावेसे करार, त्याजवरून हती च्यार अनिले व आनीकहि हती आनावयास मनुशे गेली आहे. येथून राजश्री सेटियाजी खराडे व नागोजी श्रीनिवास वकील यासमागमे लाख रूा भरणा व जवाहीर हती सेने पाठविले, त्यास तेथे तोटा होतो म्हणोन राव बोलिले. आम्हास सांगितले जे सावनूरचेमुले खराबी जाली असताना संकट पडले म्हणोन हवाला घेतला. त्यास कसे तरी करून निर्गम करून यावे हे तो येथे काही ताकत राहिली नाही. दांगियामुले श्रीकुंवरस्वामीच्या दरशनास जावयास फावत नाही येसा लोकाचा दंगा. राहिले पनास हजार रूा याचे हती पाठवितो म्हणोन बोलिले. कुडतनीस याचे ठाणे होते तेथे वाडा मातबर बांधितात. इनसखा बलारी व आनिगोंदीस जात आहे. रायास रुबरू सांगितले जे आनिगोंदीस उपद्रव न यावा, ते स्थल पहिले आपल्या राज्याचे आहे. राव म्हणतात जे तेथील दळवीचा अधिकार आम्हास आहे, नेहमी घेतो त्याप्रमाणे ध्यावेसे म्हणतात. आदीक घेत नाही. तेथील वकीलहि आले आहेत. चित्रदुर्गाकडे याची बाकी राहिली होती, त्यापैकी यास दुर्गकरानी दाहा हजार रूा पाठविले. सिरियाहून दिलावरखान याही पत्र लिहिले ते बजिनस व स्वामीचे पत्र रायानी आम्हास दोनी पत्रे दाखविली. त्यात भाव लिहिला आहे, जे सिरे प्रांतीची चौथाई व सरदेशमुखीचा अमल राजश्री नरसिंगराव केशव वकील पाठविले याचे विद्येमाने करून देणे म्हणोन लिहिले होते. पत्रे वाचोन पाहिलियावर आम्हास व मल्हारपंत चिटनीस यास बोलाऊन येकांती च्यार घटिका बोलत होते जे उभयेता मिलोन दरमियाने मल्हारजी होलकर याही आभिमान धरून दौलतीचा व फौजेचा व गड किले वगैरे बंदोबस्त करून यावा, त्यास सा हजार फौजेचा सरंजाम अठरालक्ष रूा कैसे पुरतात. त्यास पंचवीस लक्ष बोलिले, परंतु करार जाले नाहीत. पुढे पुनियास यावे येसा करार-मदार जालियावर, चहूकडून पत्रे येतात. दिलावरखान म्हणजे आम्हास ठाऊक आहे. त्याही परिछिन येसे लिहिले. यावरून कैसे यावे? नदीपलीकडे आपण

बंदोबस्ती केली. नदी आलीकडे येसी पत्रे येतात. यास आम्हास कोठे ठिकाण नाहीसे दिसते, त्यावरून आमचे जागा ममता नाही. पुनियास येऊन आपण सांगितले तैसेच वर्तवि तरच मरजी राहती. इतके चिंतात दिसोन (अपूर्ण).

¶*Visaji Baburao reports news about Murarrao Ghorpade.*

No. 192]

[17-8-1757

श्रीसुबराज

राजश्री बलवंतराव

गोसांवी यांसी

सकलगुणालकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लेखन करित असिले पाहिजे विशेष. राजश्री सुबराव श्रीनिवास चिटणीस व राजश्री विसाजी बाबूराव आले. यासमागमे पत्र व यादी व मुक्ता(?) सांगोन पाठविल्यावरून सकल भावार्थ विदित होऊन परम समाधान पावलो. आमच्या कसालियाकरितां आपणास लेहून व उभयेतावा सांगून पाठविल्यावर आपण बोढीत बोढ करून तूर्त पंधरा हजार रूा सिरेवर राजश्री लक्ष्मणपंत व यादवराव याकडे देविले. दाहा हजार रूा महिनेचे वाईदेने लस्करात देऊं केले तेहि पावतील. सिरेसहि कारकून स्वार पाठऊन पैके आणविले आहे व येतील. आम्ही लिहिलियास खाली न केले हेंच आम्हास समाधान वाटले. आम्हावरील कसाला परस्परे ऐकण्यात येत असेल. या दौलतेचा व आमचा भार आपणावर मध्यस्थीस बसो दिला आहे. राजश्री पंतप्रधान व राजश्री भाऊ यास कोणे प्रकारे लेहून पाठवावे त्याप्रा लेहून व सांगोन पाठऊन पोखता सरंजाम होऊन येई ते करावे. त्याच्या आगमनानंतर चितानरूप समर्पक करावे. गुती प्रांते आपले आगमन कधी होणार, आमची फौज कधी पाठवावी हे लिहिले पाहिजे; तदनरूप पाठऊ. गुती लगते ठाणी घेऊन याचे जिमे करावी, रतनगिरीकराविसी राजश्री विसाजी बाबूराव यास पत्र लक्ष्मणरायानी पाठविले होते ते बजिनस पाठविले आहे. त्यास व संस्थानिकास बरजोर ताकीद पाठऊन पाच गावची ठाणी दुमाला होत ते करावे. न होत तर आपले आगमन जालियावर आपण ठाणी घेऊन घाल हे निशाच आहे. इकडोन करार केल्यास इतर विचार काये आहे? वरकड अर्थ राजश्री मल्हारराव रघुनाथ यास लिहिला आहे, हे सांगतील

व राजश्री विसाजी बाबूराव लिहितील त्यावरून कलेल. सर्वदा पत्र पाठऊन परामर्ष करीत जाणे. सांप्रत आपला मुकाम कोठे आहे? कडपेकरावर शा दिल्यास काये मजकूर घडला ते लिहीत जावे. मल्हारराव तो लिहितील. आपण च्यार रोजा येक जोडी पत्रे देऊन पाठवीत जावी. रा छ १ माहे जिल्हेज आमचा भार आपणावर; उचित ते करीत जाव. वरचेवर मनसबा कळवाल हे विनंती.

¶*Murarrao Ghorpade acknowledges the receipt of money from Balwantrao Mehendale for the expenditure on his troops and requests him to settle the matter with the Peshwa and Sadashivrao Bhau regarding the grant of a saranjam for the maintenance of his troops.*

No. 193]

[6-9-1757

श्री

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब व तथा राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे सेवेसी. आज्ञा-धारक विसाजी कृष्ण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ता छ २९ जिल्हेज पावेतो मुकाम मोजे तवलंद नर्जीक पाा दुबल स्वामीच्या कृपेकरून सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विशेष. सांप्रत लस्कर कडप्याच्या सरदेस आहे. आटा चौ दिवसांत स्वामीच्या प्रतापेकरून कडप्याचा गुंता उरकून घेऊन पुढे पटणकराची मुदत जाहली आहे व चित्रदुर्ग व बिदनूर वगैरे तिकडील संस्थानाच्या खंडण्या करावयाच्या आहेत, त्याजकरिता आटाचो रोजात इकडील गुंता उरकून त्या प्रांती जाऊ. पुढे वर्तमान होईल ते सविस्तर सेवेसी लिहून पाठवूं. वरकड राजश्री बलवंतराव याणी सेवेसी लिहीत आहे त्यावरून श्रुत होईल. दलवाई देवराज यावयाचे वर्तमान आले आहे. ते आले तरी थोडा-बहुत निकाल होईल. ते येत नाहीत तरी पहिली ठाणी आहेत ती आहेत. आणखी मुलूक बांधोन घेणे लागेल. नंदराज यांच्याने तो पेकियाचा निर्वाह होत नाही हे परिछिन समजले आहे. तेच दोलतेस बेजार आहेत. चित्रदुर्ग-करानी तो फारच ताल टाकिला आहे व बिदनुरी छीनाइकी बहुनाइकी जाली आहे. वीरमांजीने बसवलिंगापास दूर केलें. सिवलिंगापास सर्वाधिकार दिल्ले आहे व राजेहि ठिकाणी लागले. दुसरे बंकापुरच्या सेव्याचे मूल आणून सरकारचे

आज्ञेविरहित त्यास येथेहि न कलता राजी बसविले आहे. बंकापुरचा सेव्या विरमाजीचा मामा, त्याचा लेक साता वरसाचा आहे. त्याचे नांव सोमशेखर नाईक ठेविले आहे म्हणोन वर्तमान आले आहे. गतवर्षी देववर (?) या ठिकाणी लागले तेव्हां कोणी काही पुसले नाही, याजमुळें या प्रकारे घडत आले आहे, त्यास प्रस्तुत त्या प्रांते जावून त्यास बरेवजीने दबवून काम केलियास सरकार क्रिफायेतच आहे, व चित्रदुर्गचेहि पारपत्य जरूर जाले पाहिजे. याजकरिता इकडील गुंता उरकला म्हणजे तिकडे जाण्याचा विचार केला आहे. स्वामीची आज्ञा येईल त्याप्रोा वर्तणूक करूं. राजश्री बाळाजीपंत व नरसापा नाईक व रामापा नाईक सुभेदार येथे लस्करात येवून पावले. पेकाहि त्याजकडील बहुतेक वहिद्यांप्राा जाला. विदित होये हे विज्ञाति.

¶*Visaji Krishna Binivale writes to the Peshwa details of the situation at Kadappa, Seringapatam and Bednur. The revolution at the Court of Bednur is also explained.*

No. 194]

[9-9-1757

श्री

गंगाजलनिर्मल वीरमाजी सवस्थान
बिदरूर यासी

श्रीो बलवंतराव गण(पत) आशीर्वाद विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेहवीत जाणें विशेष. आलीकडे पत्र येऊन वर्तमान कलेत नाही तरी सविस्तर लिहिणें. चेनबसवापा नाईक राजे यास देवाज्ञा जाहाली आणि तुम्ही पटणसेट बंकापूरकर यांच्या पुत्रास राजी बसविलें हे वर्तमान परस्पर ऐकिलें परंतु तुम्ही लिहिलें नाहीं यावरून अपूर्व भासलें. राज्यास कोणही दायज गोत्रज नाहीं, ऐसे असोन श्रीमंतास विदित न करितां मदचेमध्ये सवस्थानी बखेडा करून नवा राजा केला हे गोष्ट उत्तम न केली. व बसव-लिगापाकडे कारभार होता. सबब त्याणे सरकारच्या यैवजाचा हवाला घेतला व कारभारामुळे कबूल केला. त्यास त्याचा कारभार काढिला, याकरिता त्या यैवजाचा निकाल पत्रदर्शनी करून देणें व साल मारचे खंडणीचा निर्गम फौज दूर या प्रांते आहे तोच केलिया मुलकाचा बच्याव होईल व सवस्थान कुशल

राहील. येविशीचा अर्थ राजश्री रामापाजवल सांगितला आहे. हे लिहितील त्याप्रो निर्गमात आणून देणे. विलंब लागला म्हणजे तिकडे फौजा येऊन मुलकाची खराबी होईल. हे दुरंदेशीने चितांत आणून सत्वर गुता उरके ते गोष्ट करणें. गुदस्तां ज्याप्रो निकालांत आणून मुलकाचें संरक्षण करून घेतलें तैसे येदाहि फौज न येतां निकाल पडल्यास उत्तमच आहे. इकडील अरकाट वगैरे सवस्थानच्या खंडण्या घेऊन गुंते उरकले. याउपरी त्या प्रांतेच येत असो. रा छ २४ जिल्हेज.

¶*Balavantrao Ganapat Mehendale writes a strong reprimand to the Dowager queen of Bednur calling upon her to pay the stipulated tribute without loss of time.*

No. 195]

[17-9-1757]

श्रीसुबाराज

राजश्री बलवंतराव गोसावी यासी.

ॐ सकलगुणालकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री
मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये लिहीत असिले पाहिजे विशेष. होसूरची जकायेत व बाकीसाठी पेसजी राजश्री वेंकटराव नरहरि याजसमागमे आपणास पत्रे लेहून पाठविल. यास आपण होसूरच्या अमलदारास ताकीदपत्रे पाठविली. त्यास तो ग्रहस्त जकायेतीचा अमल सुरलीत चालवीत नाही. सांप्रत अमलदार आपणाकडे आले आहेत; तरी आपण आमलदारास सांगोन जकायेतीचा अमल सुरक्षित चालेस करवणे. सांप्रत वेंकटराव नरहरीस आपणाकडे पाठविले आहे. अमलदारास ताकीद करून सुधामद चाले ते गोष्टी करवणे. वरकड आर्थ [शिक्का] राजश्री मल्हारराव रघुनाथ यास लिहिले आसे. सांगता कलेल. सर्वदा पत्र पाठऊन तोशवीत जाणे. रा छ २ मोहरम समरपक कराल हे विनंती.

¶*Murarrao Ghorpade requests Balwantrao to issue orders to the officers at Hosur to pay off the octroi duties.*

श्रीसुबराज

राजश्री बलवंतराव

गोसावी यासी.

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहीत असिलें पाहिजे विशेष. हरकारे व बाणदार च्यार जोडिया-बराबर पत्र सविस्तर लेहून पाठविले आहे ते पाऊन वर्तमान कलले असेल. आपलें आगमन कडपियास होऊन तेथील बंदोबस्त व कर्तव्यार्थ करणे तोहि घडोन येईल. आपण चिती धरिलेवरी कोणते अगाध आहे ? लगते ठाण्याचा करारमदार जाल्याप्रा आपणहि घेऊन द्यावयाचे वचन दिले आहे. त्यास फौज पाठविल्या मुलुक खराब होईल यास्तव आपल्याकडील फौज काही व आम्हाकडील काही व बार तोफा देऊन पाठऊन राजश्री विसाजी बाबूराव यांस रवाना करून गुती लगती ठाणी घेऊन द्यावी. आपले वचन सत्य करावे, येविसींचा अर्थ राजश्री त्रिवर्ग व मलोबा व विसाजी बाबूराव यास स्वदस्तुरे लािा आहे. हे सांगतील तदनुरूप फौज बार तोफा विसाजी बाबूराव आम्हाकडील कोणी येतील त्यांसह पाठऊन गुतीलगती ठाणी हस्तगत करून देऊन गुतीवालेची रसीद घेऊन पावे ते करावे. रतनगिरीच्या पाच खेडियाच्या मजकुरास वा बापूभट माहुलीकर यास पाठविलें आहे ते पाऊन सविस्तर कलले असेल. रतन-गिरीकराचा वकील आला असल्या त्यास ताकीद करून त्यास व संस्थानिकास पत्र व पंचेवीस स्वार देऊन पाठविल्या आम्ही पाठवणारास पाठऊन त्याची दारकोंड करून ठाणी घेतली जातील. लािा प्रा बापूभटाची रवानगी करावी. टेंगिलभीचे (?) व निंबालकर व करोल इत्यादि येथें राहिलेली फौजेची मनोती करून सिध करून आपले पत्राचा मार्ग पाहात आहे. फौज पाठवणे म्हणून आपले पत्र सीध पाठऊन देणे ते क्षणी फौज रवाना करून पाठवीत आहे. कुठाकोली तोफ व नगारा आहे, घेऊन जाणे, म्हणून राजश्री विसाजी बाबूराव यानी लािा होते. तेथील ठाणेदारास परभारे पत्र व आम्हाकडे येक पत्र व आम्हास पत्र पाठविलियां आणऊन घेऊ म्हणून लिहिले होते. उतर आले नाही तेहि उतर काये ते पाठवावे. आमचा व दौलतेचा भार व मध्यस्ती आपणावर आहे. उचित ते करावे. पेस्तर मनसबा व कर्तव्य काये ते वरचेवरी लिहून पाठवावे.

लर्डाइमधें लोक व घोडी जखमी व जाया आहेत त्याचा व रोजमरियाचा परामुश करून व हाली फौज पाठऊन त्याचा परामुश करून चालवावे हा भार आपणावर आहे. रा छ १७ मोहरम बहुत काय लिहिण हे विनंती.

¶Murarrao Ghorpade requests Balwantrao to despatch a contingent to capture the villages in the neighbourhood of Gooty and to collect the revenue of Gooty. He also consents to send when so requested his own troops at any time.

No. 197]

[10-10-1757 ?

श्री

पुा राजश्री बलवंतराव गणपतस्वामी गोसावी यांसी.

विनंती उपरी. पटणकराकडील मजकूर बनाजी माधवराव लिहितात कीं दलवाई आणावयास गेले आहेत; ते आल्यावरी निर्गम होऊन येईल. न होऊन येईल तरी मी काही झुंजत नाही. तुम्हाजवळ येईन. संस्थान तुमचे, खातरेत येईल ते करावे असे म्हणता पैका नाही, मुदती टळून गेल्या. आमची ठाणी-ठुणी मजबूद आहेत म्हणोन विस्तारे लिहिले ते कलले. ऐशियास खासा स्वारी श्रीरंगपटणावर होती तेव्हां त्याणी मालियेत चुकऊन कालहरण केले. दिवस डोईवर आले हे मनात आणून पैका न दिलहा, वोढले. आता मातबर फौज येईल तोपर्यंत वोढावे. ठाणीठुणी आहेत ती काही पैका दिलहाखेरीज सुटत नाही. तेव्हाच पैका प्राप्त व्हावया येदाचे साल घालवावे. यंदास जागा नाही असे प्रकारे मोगलाचे खंडणीचे देण्याचा प्रकार त्याणी आणिला आहे; आणि वकील तेथे आहे तो त्यास भरवसा आहे की कारभार नासणार नाही. यामुळे हातपाईं लाऊन गोडमात्र बोलतात. त्यास गोड बोलणे आमचे कामाचे काय? पैका म्हणावा तर नंजराजाचे घरी पैका काये उणा आहे? राज्याचे घरी काये उणा? हा प्रकार सर्व तुम्हास अवगत आहेत. विना * * * * * सालियाखेरीज ते मलमलीत सोडून सारा * * * निकाल व पुढील बोली बोलतील असे काही केले पाहिजे. दलवाई येऊन निकाल करतील तर बरे. ते न येत हे गोड बोलतील तर ते कामाचे नाही. त्यास साफ सांगावे की मुदत टळल्याउपरी मुलकात उपसर्ग लागेल. आता आम्ही वाट पाहात नाही. मग भारी पडेल असे सांगावे. आतील बाहेरील राजकारणे सर्व चालावी. मागे राजकारण करित होता ते पहावे. दलवाईयाचे त्याचे न बनले तरी त्यासी राजकारण लाऊन

त्याजकडून तिकडून उपसर्ग करवावा. आपणहि इकडून करावा. त्यास श्रीरंग-पटणात बसून राहाणे पडे अगदी हातपाय गुंडाळेत याप्रकारे करावयाचा प्रकार वाटतो. तुम्ही तिकडील माहीतगरीने सत्वर सरकारचा पैका मागील येऊन पुढीलहि बोली होऊन पैका हाती लागे हा प्रकार करावयाचा विचार करणे. येविसी पेशजी सर्व लिहिले असे. वारंवार आंतील बाहेरील बातमी लिहीत जाणे म्हणोन तेथे बातमीवर आहेत त्यास ल्याहावे. हुजूर वर्तमान लिहीत जाणे. छ २९ मोहरम हे विनंती.

¶*Balwantrao Mehendale is instructed to speed up the work of realising tribute from the Raja of Mysore giving him no quarter.*

No. 198]

[10-10-1757

श्री

पुा राजश्री बळवंतराव गणपत स्वामी गोसावी यांसी.

विनंती उपरी. तुम्ही कुटाकुळास बुनगेसुधा राहून सडिया फौजानसीं राजश्री सोनजी भापकर, इंद्रोजी कदम, व नरसिंगराव व विसाजी कृष्ण, हरबा बापू, भगवंतराव कदम यास सडे फौजेनसी कडपियास पाठविलें, तो वाटस खबर आली कीं अबदुल मजीदखान सिधोटास गेले आहे. गंनीमिया व सीलिमखान आहेत. ते काही लाखाहून ज्याजती देत नाही, परंतु हेहि पळून गेले. त्याज-वरून सरदारानी जाऊन मोर्चे दिले; हे खबर अबुल मजीदखान यास अवगत होताच ते तेथून कडपियास यावयाकरितां आले. यास खबर कळून सारियानें विचार करून त्याजवर चालून गेले. ती कोसावर गाठ पडली. झुंज मातबर जाहाले. आपले लोकानीं फारच शर्त केली. खासियाने निकड करून मिठ्या घातल्या. अबुल मजीदखान यास गोळी लागून ठार जाहाले, फते जाहली; नव हाती सरकारात सापडले; हरबानी खासियाचा हती आणला. खासे खासे सरदार थोड थोडे जखमी आहेत; संभाजी घोरपडे यास मात्र जखम भारी लागून ठार जाहले. बरकड सर्वहि क्षेम आहेत. तेथून कडपियास आले. येथील प्यादियानें कोल घेतला. ठाणे बसले. ठाणियात हती सात सापडले. पैका नाही. तोफा च्यार पांच चांगल्या मातबर आहेत. गनुमिया व सीलिमखान करनोलास गेले. पुढें ते लबाडी करतील तर त्याचे हित कशात आहे ही खबर आल्या उपरी कडपियास जाऊन तेथील बंदोबस्त करू म्हणोन लिहिले ते कळले. ऐसियास कडपेवाले त्या प्रांतात फारच मातबर. जर पहिल्यापासून खबरदार

असते तर तुम्हासहि अवघड पडते; परतु त्याणी ठाणे सोडून गेले आणि पुन्हा आले हेच करणे त्याचे हराष काळाचे; परतु तुम्ही मागे राहून सड्या फौजा पुढे पाठविल्या हे काम केले, फार उत्तम गोष्ट. फौजेचे राहण्याचे व तुमचे करणियाचे यागोष्टीने सार्थक जाहले. याउपरी सर्व लोकांचे उत्तम प्रकारे समाधान करणे. ज्याणी ज्याणी कामकाजे केली असत त्यासहि उमेदवार करणे. सर्वा सरदारांस पत्रे नावनिसीवार पाठविली आहेत व डौलेंहि दहा पाठविली आहेत. ज्यास देणे असतील त्याची नावे भरून त्यास देणें. याउपरी पुढें मनसुबा कोणता करणार काय विचार तो सविस्तर लिहिणे. कडपे प्रांत मोठा आहे. येवढें यश आल्यासारखें मुलुक हाती लागून बंदोबस्त होऊन येई ते जरूर करणे. चार दिवस अधिक लागले तर लाऊन बंदोबस्त करून, मग आदोनीचा बंदोबस्त अमलाचा रगडून करून, बलारी आली तर वेऊन चित्रदुर्गचे पारपत्यास येणे. तुम्ही समयोचि (त) समजून फार चांगले करितां. मग विस्तार काय लिहिणे ? छ २९ मोहरम हे विनंती.

¶Peshwa Nanasaheb to Balawantrao Mehendale at Kadappa, heartily congratulating the latter on his victory over Nawab Abdul Majid Khan, who was killed in action with the Marathas (24th September 1757). Congratulations are also extended to all those who made special exertions in the fight.

No. 199]

[21-10-1757?

श्री

पुा राजश्री बलवंतराव गणपत स्वामी
गोसावी यासी

विनंती उपरी.

हती सात, पंधरा सवा पंधरा हजारास
घेतले म्हणोन लिहिले ते कलले.
यैशियास अमृतराव गेले तिकडे हता

कडूर, बाणावर नागमंगल ह्या
दोन्ही पड्या मिलोन दीडमाही दीड
पाव (णे) दोन लाख रुपये लागतात.

फारच स्वस्थ आहेतसे दिसते. घेतले ते बरे केले त्यास आम्हास स्वारी-लायक अंबारीजोगे चांगले चालणार बेअयब असे च्यार हती जरूर पाठवणे. बालाचे रिझेचा येक दुसरा छावा चांगला मिलाला तर जरूर पाठवणे.

गाडदी तिकडील आपल्यापेक्षां चांगले कमसेरीयाचे पडतात यामुले आम्ही ठेवितो; व आपले या सेरिया-वरी आणून येतील त्यास निरोपहि देऊ म्हणोन विस्तार लिहिला; तर उत्तम आहे. सरकार कामाची गोष्ट असे; बरीच आहे. हुजूरहि असे गाडदी ठेऊन येथीलही सेरा बिघडला असेल तो नीट करीत करीत करावा लागेल. तुम्ही तेथे केले, येथील गाडदी यास दबवावयास गाडदी या सेरीयाचे आणले म्हणजे करावयास येईल. कमसेरा परंतु चांगले गाडदी मिलाले तर ठेऊन, त्यास ठाण्यास पाठऊन तेथे आहेत ते तुम्ही आपले जवळ आणने. गंगाधर रावो बापूजी खासे तेथेच असले पाहिजेत.

अमृतराव शंकर याची पत्रे तुम्हास आली तीच पाठविली, त्याजवरून सर्व कललें. तिकडील प्रकार माहितगारीने करणे तो तुम्ही करावा, लिहित जावा. येथून विशेष लिहिणे ते लेहून पाठऊ.

छ ७ सफर हे विनंती.

इतके दिवस आम्ही जवळ होतो तो हर कसे चालविले. या उपरी आम्हास लाव जाणे आणि खर्च चालला पाहिजे. लांब मुलुकगिरीस जाऊन याचा खर्चहि चालवावा हे कसे बनेल, याविसीची आज्ञा व तरतूद काये कसी ते करावी म्हणोन लिहिले ते कलले. या गोष्टीस इलाज नाही. जरूर येवज तुम्हास तो दिल्याच पाहिजे.

ठाणी फौज कमाविसदार वकील कोण कसा वर्ततो हे चवकसी करून फेर मोबदला केलिया तुम्हावर यस्ति-यारच आहे. ज्यात सरकार किरायेत, स्थलाची मजबुदी, जेथे जे दृष्टीस उपयोगी दिसेल ते करणे. दूर पथ हुजूरचे आज्ञेचा उजूर धरीत न जाणे.

¶The purchase of elephants, the enrolment of Guards at a lower scale and the administration of Kadur, Banavar and Naglamal are some of the duties entrusted in this letter to Balvantrao Ganpat Mehendale, probably by Sadashivrao Bhau.

श्री

पुा राजश्री बलवंतराव गणपत स्वामी गोसावी
यासी

विनंती उपरी. कडपेकराचे पारपत्य केले. ही सिकार अवचित न व्हावयाची झाली. येश कीर्त आणि त्या प्रांती शत्रू आहेत त्याजवर विशेष दबाव की याचे पारपत्य नवाबास न जाहले. मातबर फौजा मागे जात होत्या; परंतु न घडले ते ईश्वर घडविले. त्यास याचा बाहेरहि दबाव, याचे प्रकारास वजन फार वाढले. यामुले सर्वावर दबावाने कामे करावीच व (क)रालच. त्यास मुख्यत्वे पाहाता विसा लाखाचा मुलुक त्याचा खाली होणे, मातबर किले ठाणी जिवट जागे त्याजकडेच आहे. ते हाती लागल्याखेरीज हे जाहले तर आपले उपयोगी किती ते पाहणे, जरूर पाहिजे की दोन तीन जागे मातबर राजकारणाने या जबरदस्तीने घ्यावे, सारा मुलुक निर्वेध करावा; नाही तर दाहा बाराचा तन्ही क्षेपनिक्षेप सोडवावा, दोन तीन जिवट जागे हाताखाली घालावे, तरीच हे केले ते पायासुध चांगले जाहले असे होईल. नाही तर काही उपयोग ? जितके मेलविले येश त्या अनुरूप सरकार किफायतीचा नाही असा प्रकार आहे. याची तजवीज तुम्ही केलीच असेल; तर काय केली ते लिहिणे. पुढे काय करणार ते लिहिणे. कडपे प्रांत मोठा, लाहान मोठे पालेगार बहुत. अमल बसणे व प्रत्येक तालुके माफक खंडणी घेणे. यश मिलाल्याचे सार्थक संसाराचे रितीने मुलुक हाती लागावा. अमल बसावा हे काम करावयास बहुत दिवस लागतील. जे होईसे असेल ते करावे. मोगलासी आम्हासी कलह वाढला तर गदवाल कर्णाल प्रांती असावे. बहुता प्रकारे कलह वाढणार नाही. मग तुम्ही आदवानीस निम्मे अमल चांगला माणूस मल्हार नाईकाचे दिमतीची म्हणून करून ठेऊन अमल बसवावा. मागील बाकी वसूल करावी. तदोतर बलारी जरूर येईसी दिसली तर घ्यावी. मग चित्रदुर्गास जावे. इतके होय तो तीन महिने पाहिजेत. इतक्यात मोगलाचा कजिया वारेल. गोपालराव मल्हार नाईक येतील. सर्वांनी मिळोन येक काम माघ फाल्गुनात दोन महिने झुंझून करावेच करावे. सारांश कडपे अदोनी प्रांती अमल बसविता उसीर लागेल. अमल बसवावयास फौज ठेवावी लागते, थोडे फौजेने काम होत नाही. फार ठेवावी तर आधीच फौज थोडी, ठेवावी कोठे, किती, हे कलतच आहे. यास्तव तालुके माफक जेथे जसी साधेल

तैसी खंडणी रोख घ्यावी हाहि येक प्रकार आहे. तुम्हास नफा तोटा फार कलतो. ज्यात पैका आकारे सिबंदी लटकी आंगावर न पडे यैसे कराळच. छ ७ सफर हे विनंती.

¶*Balwantrao Ganpat Mehendale is congratulated by the Peshwa on his brilliant victory over the Nawab of Kadapa. Suggestions are made to him how he should proceed about the revenue settlement of the newly conquered territory.*

No. 201]

[28-10-1757

श्री

पुा राजश्री बलवंतराव स्वा-
मी गोसावी यासी

विनंती उपरी.

श्रीरंगपटणास नजराज दलवाई यास आणीत होते ते येत नाही. पैका हातास यावयाचे दिसत नाही. ठाणी-ठुणी सरकारचे लोकानी घेतली व पुढेहि त्यास दबावयाविसी विस्तारे लिहिले ते कलले. ऐशियास येविसी तुम्ही सर्व तेथील प्रकार व येथील लिहिणे ते वारंवार लिहीले असे. त्याजवरून तिकडील कर्तव्यार्थ करणे.

अरकाटचे रुपये आणावयास राऊत पाठविले आहेत. येतील. फरासी-साची नवी ज्याहाजे येऊन चेनपट-णावर येतात, यामुले महमदआली व चेनपटणवाले फार घाबरे जाहाले. अमृतराव यास येऊ देत नाहीत. दोन हजार फौज पाठवा म्हणतात; परंतु आम्ही केवळ थेकपक्षी करावयाचा प्रकार घडणार नाही. याअन्वये त्यास लिहीले असे म्हणोन लिहीले ते कलले. उत्तम आहे.

बापू सरनाईकाचे घर बाबा सर-नाईक उपसर्ग न करीत ते करावे म्हणोन. तरी मनास आणून वाजवी केले जाईल.

बीडची सरदेशमुखीची, राजश्री सोनजी भापकर याजकडे मामलियेत दावयाचा करार केला. ती दावी म्हणोन लिहिले ते कलले. ऐशियास

मोगलाची गडबड आहे. येंदा तो
मामल्याची रसद घेतली असे. पुढे
जे करणे ते केले जाईल. येविसी
पेशजीहि लिहिले असे

बहुत काये लिहीणे राा छ २१ सफर हे विनंती.

¶Sadashivrao Bhau writes in answer to Balvantrao about Nandraj of Seringapatam, about the arrival of French ships and consequent terror it has created among the English and Muhammadali.

No. 202]

[11-11-1757

श्री

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब व ता
राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी कृष्ण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ २८
सफर पावेतो मुकाम कडपे स्वामीच्या कृपेकरून सेवकाचे वर्तमान येथस्थित असे
विशेष. स्वामीनी कृपा करून छ २९ मोहरमचे आज्ञापत्र पाठविले ते पावोन
मस्तकी बंदून सनाथ जालो. तेथे आज्ञा की श्रमसाहयास करून महदे येश
मेलिवले. त्यास येश आल्यासारखा पुढे तेथील बंदोबस्त उत्तम प्रकारे करावा
म्हणोन आज्ञा. यैशास, येश येणे हा प्रताप स्वामीचा आहे. आम्ही सेवक
लोक जी चाकरी येकनिष्ठपणे करणे ते करीतच आहो. इकडील वर्तमान तरी
कनोलकर वकील येथे आले. नवाबानी कितेक मायाममतेच्या गोष्टी सांगोन
पाठविल्या होत्या; व कितेक हलाखी सांगोन सला करावा हेच त्याचे मानस
आहे. त्यावरून येथून वकील कनोलास पाा. त्यास सर्व करण्याचा प्रकार त्यास
सांगोन पाठविले. त्यावरून कनोलास जाऊन तेथे बोलोन चालोन त्याजकडील
वकील सखोपंत आपल्याकडील श्रीपतराव विठल फिरोन आले. राजश्री सोनजी
भापकर याच्या विद्यमाने बोली होती. त्यास यैन सवा लक्ष व दरबारखर्च दाहा
हजार व हती तीन व घोडा येक येणेप्रीं करार केला. कनोलचा प्रकार पाहाता
ते केवळ फस्त पठाण, त्याच्या पदरी पैक्याचा प्रकार नाही, हे स्वामीस विदित
आहे. त्यावरून येक हिंसा यैन दोन हिंसे जिनस कापड हाती घोडे वगैरे जिनस

ध्यावा, याप्रो महिन्यानें निशा करून द्यावी याप्रो करार करून कारभार उरकिला. वरकड इकडील संस्थानचे व पालेगराचे वकील आले आहेत. यास ज्या जागा फौज न पाठविता काम होणे ते करून घेतच आहो. फौज पाठवावी लागत्य येशास प्रस्तुत फौज पाठवावयास बनत नाही. इकडील शाह उरकल्यावर, तिकडे फौजा पाठऊन गुंता उरकून घेतो. वरकड फौजाचा अर्थ व पुढील कर्तव्याचा अर्थ राा बलवंतराव याणी सेवेसी लिला आहे त्यावरून विदित होईल. बिदरूरच्या प्रकाराविसी स्वामीनी आज्ञा केली होती. येशास पहिली स्वामीची मर्जी होती, त्या मर्जीपेक्षा संस्थानिकाकडे च्यार आन्याये त्याचे पदरी लाऊन त्याजपेक्षा अधिक च्यार गोष्टी सांगण्याच्या प्रकारे सांगितल्या, त्यावरून निदान बारा पावेतो खंडणी कबूल जाले होते. तेव्हा आम्ही त्यास म्हटल की बारा तो यैन खंडणी; परंतु राज्याची घालमेल केलीत, याजमुले नजर द्यावी, नजर दिल्याखो खंडणी करीत नाही. त्यावरून राा नरसापा नाईक व बालाजीपंत व रामापा सुभेदार बोलिले जे, नजर कबूल करणे ते येथे होत नाही. आम्ही बिदरुरास जाऊन जी नजर खंडणीपेक्षा येक दोन तीन जे करार होतील ते करार करून लिला पाठवितो. असे कबूल करून त्रिवर्गाची खानगी बिदरुरास केली. त्याजकडील जाबसाल अद्याप आला नाही. इतके दिवस न यावयास कारणे मिजें म्हणोन त्याचे ठाणे सोधे बिदरूरच्या सरदेस आहे. तेथील सूत्र बालापुरास राजश्री नारायेणराव कृष्ण याजकडे आले. त्याणी हजार राऊत व काही प्यादे पाठविले, याजमुले प्रस्तुत त्या प्रांती दंगा आहे, यास्तव जाब यावयास विलंब लागला. पुढे जाबसाल लौकरच येईल. तिकडील जाबसाल काये येईल त्याप्रो सेवेसी लिहून पाठऊ. राजश्री बलवंतराव याच्या मर्जीप्रमाणे वर्तणूक करीत आहो. वरकड सरदार राजश्री बलवंतराव याच्या मर्जीप्रमाणे वर्तणूक करीत आहेत स्वामीच्या प्रतापेकरून सर्वहि गोष्टी उत्तमच घडोन येतील. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶ Visaji Krishna to the Peshwa, informing him of the levy of tributes from Karnool and Bednur; the former, he adds, is paid in and the latter is under negotiation.

No. 203]

[12-12-1757?

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक विसाजी नारायण कृतानेक विज्ञापना. येथील क्षेम ताा मार्गसीर सुध १ पावेतो स्वामीच्या कृपेदृष्टीकडून येथास्थित आहे विशेष.

इकडील सविस्तर वृत लिहून सेवेसी पाठविले त्यावरून विदित जाहले असेल. आदवानीस बातमी पाठविली होती ती आली. किला ठाणे द्यावयाचा करार करून खाली करिताती. हिदायेंद मोदीखानाचे बाइकोस मानवी कविताळ जागीर करून दिली. येक दोन दिवसात स्थळ हस्तगत होणार असे वर्तमान आलें. येंदा खास स्वारी या प्रांते होत नाहीं असे मोगलास व तमाम पाळेगार व नाडगीर यास भासले आहे. येकास येक जथ मिळोन साहित्य पाडावे या कुचोर्द्यांत आहेती. मोगल इतके दिवस शाहास गुंतला होता. कोणासी स्पर्धा केली नव्हती. ठाणे जाहलेवरी बाहीर निघोन येणार. अनेगोंदी संवस्थान व कुडतीनी दोनी स्वामीच्या पदरीची त्याचा अभिमान पूर्ण आहे असे सर्वत्र प्रसिद्ध जाहलें आहे. त्यावरी मोगलांचा पेच आहे. त्याहीवरी संस्थानांतील कितेक बाहीर पडिलेत तेथे गेले आहेती. छद्र सांगोन इजाडे (?) संवस्थानास उपद्रव देणार म्हणोन वर्तमान आले आहे. या गोस्टीस न्यामतुलाखान यास पत्रे व कारकून व जोडे^२ रवाना करून संवस्थानास उपद्रव न होतां केल्या साची वाट होऊन मुरळीत पावे ते करावया स्वामी समर्थ आहां. खास स्वारी इकडे जाहलेवरी मोगल बाहीर निघतच नाहीं. कदाचित * * चितास येत नाहीं येविसी आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत याप्रमाणे जाहलेने सेवेचा परिणाम * * अज्ञानपणे लिला आहे. क्षमा करणार धणी आहेत. येंदा दोन हजार फौज या ठिकाणी असती तरी कोपळहि विलेस लागते. पेठेत जाऊन बसतो म्हणजे आदवानीची गति होती. आणि याप्रमाणें दूर बसलेने थोडियाचे हातून काही होत नाहीं. मेळऊन मसलत करावी तरी आज्ञा नाहीं. येजमानहि रागास येतील. यास्तव घडले नाहीं. फौज असती तरी आदवानीच्या दोन किल्यांतील एक स्थळ तरी हाती लागते. राजश्री नागोजीपंत आले ते परस्परे चरणासंनिध गेले. सुचला अर्थ सेवेसी विनंती लिहिली आहे. कृपा करावी. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*News-letter from Visaji Narayan to the Peshwa, reporting the aggressive attitude of the Nizam and proposing the capture of Koppal.*

No. 204]

[20-12-1757

पौ छ १ जमादिलावल

श्री

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब व ताा

राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे सेवेसी आज्ञाधारक विसाजी कृष्ण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना ता छ १९ राखरपवितों मुकाम कोा पोदलें पाा रापुर वेंकटगिरी

स्वामीच्या कृपेकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. इकडील साद्यांत पेशजी कोा काते कोठे पा नोसूम येथील मुकामाहून सेवेसी विनंतिपत्रे पाठविली आहेत त्यावरून सविस्तर निवेदन होईल. त्या आलीकडे जेला म्हणोन संस्थान आहे तेथील पस्तीस हजार सा खंडणी जाहली पुढे खममास आले. खममची खंडणी येथास्थित होईना, यास्तव खाममात ठाणे घालून पुढे रापुर वेंकटगिरच्या सरदेस आले. यैशास त्याणे वकील पाठऊन साडे तीन लक्ष सा खंडणी चुकऊन दिली. पुढे नेदर सर्वपली, कालहस्ती वगैरे दोन च्यार पालेगार आहेत, तेथील गुंता उरकून पुढे मटलेवरकर, मुसलनायेड, सिधवटासन्निध आहेत. खासा नायेड बराबरच आहे त्याच्या सरदेस जाऊन तेथील गुंता उरकून घेऊ. सिदवटाहूनही फिरोन कागद आले आहेत. हतखान सिदवटाहून निघोन लस्करास येणार आहेत स्वामीच्या मर्जीप्रो सिदवटाचा तह जाहला तरी उरकून घेऊ. पुढें आज्ञापत्रे येतील त्याप्रमाणे वर्तणूक करू. वरकड पुढील कर्तव्याचा अर्थ राजश्री बलवंतराव याणी सेवेसी विनंति पत्रें लिहिली आहेत त्यावरून साद्यांत विदित होईल. याजउपरी सिदवटाचाही प्रकार स्वामीच्या मर्जी प्रो उरकून घेऊन आदवनीच्या सुमारे लौकरच येतो. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाति

¶*Visaji Krishna renders an account of the tributes exacted from Karnatak polygars to Nanasaheb and Bhausaheb.*

No. 205]

[29-12-1757

श्री

पुा राजश्री बलवंतराव गणपत

गोसावी यासी.

विनंती उपरी पटणचा मजकूर सर्व कलला. ऐशियास ते पैका देत नाहीत. ते ती ठाणी राखावी, तेथील सिबंदी तेथे उगवावी. वरती पडली तरी सोडता येत नाही. त्यास गुदस्ता जे लोक आहेत त्यात ज्यास सोईस येईल ते राहातील. ज्यास न येई त्याचे मोबादला दुसरे अथवा कांही नवे ठेवावे व कांही इकडून गोपालराव, मल्हार नाईक याजकडील येतील. यापैकी मिलोन त्याची मजबुदी उत्तम प्रकारे करावी, असे करिता जसे बनेल तसे तिकडील कर्तव्यतेनरूप करावे. मोगलाचा सद्धक जाहाला. याउपरी मल्हार नाईक व गोपालराव यास तिकडे रवाना करितो. हे तिकडे येतील. तुम्ही कडपियाचे कामातून निघोन रिकामे जाहालाच असाळ. यासी हे तिकडे येताच तुम्ही व हे मिलोन जरब येक महिना दोन महिने दुर्गकरास देऊन, मातबर पैका साधावा. याप्रो हे करावे. भागा-नगराकडे जावयाची फार उमेद लिहिली. ऐशियास तुम्ही इकडील शहास

साहित्य करावयाचा प्रकार बराच मनात आणिलात. परंतु सांप्रत तह जाहाला. मुसा भुसीसीहि श्नेहच आहे. तेव्हां हा प्रकार काही करावयाचा नाही. तूर्त आपली कामे असतील ती जरूर करावयाचे करणें. कडप्याचे मुलकाचा जमाखर्च होऊन, सिबंदी आंगावर पडे ऐसे न करणें. तेथील सिबंदी वारून दोन तीन हातास येत ऐसे करणें. छ १७ रबिलाखर हे विनंती.

¶Nanasaheb advises Balwantrao Mehendale to complete his task at Kadappa and not to deflect his course towards Hyderabad with which state a treaty of peace has been signed. He further informs that Gopalrao Patwardhan and Raste have been instructed to advance in the Karnatak to support the addressee.

No. 206]

[26-1-1758?

श्रीसुबराज.

राजश्री बालाजीराव पंडित

प्रधान गोसावी यासी.

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशलातिशये लेखन केले पाहिजे विशेष. श्रुतस्वाराबराबर प्रत्युत्तर पाठविले होते त्यावरून अवगत जाले असेल. तदनुरूप चिरंजीव राजश्री सिवरामबाबा घोरपडे व खान इनिस्खान नागड यांसमागमे नामांकित सरदार व उतमलोक व तोफखाना व गारदी व फिरंगी सरंजामासहित रवाना केले. राजश्री गोपालराव राजश्री मल्हारराव यासंनिध दरमजल जाऊन पावतील. येथील वोढीतोडीमुखें लोकाच्या समजाविसीकरितां फौजेच्या खानगीस कांही दिवस आलस्य जाहाला होता. आपण नेणता अर्थ काये आहे! आपले मनोगत रक्षिल्यांत सर्व कार्य जाणून इकडील खानगी परगण्याची बंदोबस्ती राहती करोन खानगी केली. उभयेतां रावजीच्या चितानुसार प्रवर्त होयेसें चिरंजिवांस व खानांस बहुत प्रकारें सांगितलें आहे; त्याविषयीं किमपि आंतराये येणार नाहीं. राजश्री विसाजी बाबूराव राजश्री सुबराव श्रीनिवास चिटनीस फौजेबराबर पाठविले आहेत. फौज तोफखाना येऊन पावलि-

याचा व प्रवृत्ताचा अर्थ उभयेता रावजी परोक्षी आपणांस लिहितील. आम्हांस आपल्या मरजीसिवाय दुसरे आधिकोत्तर किमपि नाही. इकडील प्रवर्त आविनाभावे असतां दौलतेची पुरोवृधि आपण करतीलच. वारंवार लेखनांश किमर्थ ? राजश्री नागोराव श्रीनिवास यांस लिहिले आहे. आपणास विदित करतील. रा छ १५ माहे जमादिलोवळ. आमास आपली मरजीच कारण; परंतु आझुनी आमचा कसाला जात नाही. सर्व भार आपणावर आहे. वडीलपणास विदित ते कराव. बहुत काय लिहिण हे विनंती.

¶*Murarrao Ghorpade informs the Peshwa that as desired his troops have been despatched under Shivrambawa Ghorpade and Khan Iniskhan with instructions to join Gopalrao and Malharrao.*

No. 207]

[1757

श्री

श्रीमंत राजश्री बाबा स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक गोविंद शामराज साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना यैसीजे. स्वामीची आज्ञा घेऊन स्वार जालो ते राजश्री मुरारराव याचे लस्करात कोट-गिरीवर पावलो. भेटी घ्यावी त्यास त्याचे येथे फौजेच्या दंगा; करिता भेटी जाली नाही. त्याणी सांगून पाठविले की फौजेची दंगा वारलियावर भेटीस बोलाऊ, फौजेचा दंगा वारला. भेटीहि आज उदईक होईल. भेटीनंतर सविस्तर सेवेसी लिहून पाठऊं. आपले लस्कर माघारे गेलियावर यांची फौज चित्रदुर्ग हरपनहलीस येणार. येथे वर्तमान आहे कीं नवाब सलाबतजंग श्रीरग-पटणाची खंडणी करून माघारे फिरले. याच्याच प्रांतातून जाणार. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*Govind Shamrao writes that he would soon be called for an interview with Murarrao Ghorpade, the mutinies in his army having been quelled. He also informs that Salabatjang has received tribute from Seringapatam and is on his way back.*

No. 208]

[1757

श्री

श्रीमंत पंतप्रधान

रावअजम बळवंतराव साहेबजी सलमुलाहुताला साहेब मुशफक मेहेरबान कदरदान फैजबकश फैजरखान अजजानीबसेख गुलाम मोहिदिन किल्लेदार किल्ला रटेहली सलाम बादज सलाम मारूज अंकी येथील खैरबानजर जाणून साहेबीं आपली खुशवस्ती कलमी करऊन इजानहाची मुरादहाशील करवावी. मेहेरबान सलामत ईजानीबाची जाहगीर बमोजीब फर्मान हुमायुन परगणे

मजकूरचीं खेडीं पाऊणशें अशीं दरोबस्त ईजानहाकडे मुदतीपासोन चालत असतां मधें ईजानीबाच्या नांतवानी मुले सावनुरकर नवाबांनीं आपला जोरा पोहचाऊन चाळीस पंचेचाळीस खेडीं बांधोन घेतलीं, त्याबादज आम्हाकडे जुज खेडीं सतरा अठरा राहिलीं. तितक्याचमधें बहुत बेहाळ करून गुजराणी करीत असतां सावनुरकर साल दरसाल च्यार पांच गांव मारून लुटून दरज देऊं लागले म्हणून यासबब दरसाल दोन तीन हजार रुपये खंडणी करार करून देत असतां हि गुदस्तां आपला दिवाण केशवराव यासमेत फौज आमच्या तालुक्यांत पाठऊन तमाम गांवखेडीं खराब करून कुल पायेमाली केली. त्यावरून आम्ही राजश्री मल्हारराव मुकुंद व रामचंद्रबावा यांचा आसरा घेतला. त्यास उभयेतांनीं बहुत वेळां आमचा उपराळा करून बचाव केला. बादज सैद इसुफ फौजदार आम्हांकडील यानें सावनुरकरांकडे अंग देऊन वेइमान होऊन तमाम किल्ल्यांतील लोक फोडन दंगा करून आम्हांस धरून कैद करून किल्ला सावनुरकरांकडे घावासा मनसुबा करून आम्हास कैद करून तमाम आमचा मवेशी माल लुटून घेऊन आम्हास बहुत बेहाळ करून कैदेत ठेविलें. बादज आम्ही आपले ज्यान व इजरा मात्र राखणेंबदल अजम साहेबाचे सरकार आँला जाणून राजश्री रामचंद्रबावा व मल्हारराव यांचा पॅन्हा घेतला. त्यास उभयेतांनीं फौजदाराची बदफैली मनास आणून आपल्या मर्दुमीनें फौजसुद्धां येऊन माच देऊन किल्ला घेतला आणि आमचा बंद खलास केला. दरीविला सावनुरकर किल्ला मजकूर आपला तालुकेचा म्हणून हजूर रदबदली करितात म्हणून खबर ऐकिली. त्यास येथें सावनुरकरांचें नातें काय आहे? आमचा तालुका मुदतीपासोन अलाहिदा आहे, याबाबें सावनुरकर हजूर लिहून रदबदली करितील तर साहेबीं त्यांचें मंजूर न करावें, ते आमजे मुर्देई दुष्मान आहेत. आम्ही आपले खुशरजावंदीनें आपला तालुका किल्लासमेत सरकारांत दिल्ला असे. तूर्त आमच्या गुजराणी माफिक राजश्री मल्हारराव चालवितात. कदाचित साहेबी या गोष्टीचा इनसाफ खातरेस न आणितां हा तालुका सावनुरकरांकडे जाऊं दिल्ला तर आम्हावरी मोटा गहजब होईल. आम्ही फकीर होऊन मुलकावरी जाणें पडेल. साहेब इनसाफ करतील तर आम्हास हुकूम आलीया हजूर येऊन जाबसाल करूं. गरीबावरी मेहबानगी करणार साहेब थोर आरीफ आहां. ज्यादा लिहिणे यहतिर्याज नाही, हें किताबत.

¶ *Gulam Mohidin, Killedar of Ratehalli, to Balwantrao Mehendale : complains strongly against Said Isuf Fouzdar who attacked the writer and made him a prisoner. The writer asks redress for his grievances.*

१ निष्ठ दशा. २ दुःखार्त, दुर्दशाग्रस्त. ३ गुरेदोरे. ४ अत्युच्च, श्रेष्ठ. ५ आश्रय.
६ दावेदार. ७ सुज्ञ. ८ जरूर.

श्री

श्रीमंत राजश्री बलवंतराऊजी स्वामीचे सेवेसी

पोष्यं रामचंद्र बावाजी सां दंडवत प्रा विनंती उपरी. येथील कुशल ता छ २ जमादिलौवलपर्यंत येथास्थित जाणून स्वकीये कुशललेखन केले पाहिजे विशेष. आपणाकडील पत्र येऊन वर्तमान कलत नाही तरी यैसैं नसावें. निरंतर प्रेषित पत्रां कुशलवृत्तलेखनें सांभाळिले पाहिजे. श्रीमंतांची आज्ञा व आपलीं पत्रें पेशर्जी आलीं कीं बिदरूर प्रांतीचा राजा नवा निर्माण होऊन बंड जालें तें मोडून त्यास हाताखालीं घेऊन हुजूर येणें. यैसियास इकडील प्रथमारंभापासून जें वर्तलें तितकें हुजूर लेहून पाठविलें. हजारों लोक मलाड प्रांतीचे नाईकडे द्रव्यानिशीं प्राणानिशीं सामील जाले. येकायेकीं संस्थानचें बूडस्थल (?) करावें यैसैं जालें असतां आम्हीं सरकारकार्यावरी नजर देऊन, हरपनहलीकर विचारांत घेऊन, नानाप्रकारें युक्तीनें रक्षिलें. संस्थानिकांस लिहिलें; ते सारेंच व्यर्थ होउन दरबारीं आमचा गिला लिहिणारानी व सांगणारानी केला जे सरकारचें लक्ष सोडून वर्ततात, हें बंड त्यांणीच उभें केले त्यावरून, आम्हांस वरचेवर ताकिदी येतात. यैसियास आमचें सामर्थ्य किती? इतकें बंड उभें करावयास पैका कोठील? अधार काये? हें कोणहीं ध्यानांत न आणितां निमित्त घालविलें, तरी यांत आमचा उपाय काये? श्रीमंतांचे ठाई निष्ठेनें वर्तलों, आणि पुढेहि अंतर न करितां सेवा करावी हेच उमेद आहे. ये गोस्तीचा प्रत्यय आल्यास प्रमाण. सध्या पत्रां लिहिल्यानें परिहार भासतो. राऊजी सर्वहि सोडून या हरिहर क्षेत्रीं जैसैं ठेविलें तैसे राहिलों असतां मिथ्यारोप मस्तकीं येतो. बरें श्रीमंत व आपण कदरदा आहेत. या बंडाचेविशीं काये मेहनत केली असेल ते श्री जाणें. हाली हरपनहालीकराची फौज त्याजपासून काहाडविली. फितूर लोकांस सरकारचे आज्ञेचा दबाव घालून तेहि निघावयाचें केले. घेतलीं ठाणीं सोडून देविलीं. राजश्री कृष्णापा नाइकांची भेटी घेऊन त्यांचे विचारें जे पैरवी करणें ते करीत आहों. हरिपंत व अगडबंब अंतोबा येथें येऊन मनस्वी वलगना करितात, यामुलें त्या राज्यास अविस्वास निर्माण होऊन दुर्गकराचे प्रांतात गेला. श्रीशंकराचार्य स्वामी तेथें आहेत त्यांचे अभय घेऊन श्रीमंतांचे विचारें स्थापना करून घ्यावी या विचारांत आहे. आम्हीं दुर्गकरासहि लिहिलें जे, तुम्हीं त्यांचे साहित्य न करणें. त्यावरून त्यांणीहि आम्हाकडे संदर्भ लाविला आहे. श्रीकृपे युक्तीनें त्यास हाताखालीं घेतों. खरें खोटें पाहाणें स्थापना करणें अगर पारपत्य करणें हें

सर्वहि करावयास श्रीमंत समर्थ आहेत. आमचा येत्न आहे तितका करितों. आम्हांस अधार आपला आहे. जें करणें ते आपल्या आज्ञेशिवाय होणे नाहीं हे निश्चा असावी. मुख्य गोष्ट आहे तसा कारभार लिहीन म्हणतां पक्षपात दिसतो. याकरितां सरकारचे लक्षावरी लक्ष ठेऊन आपले आज्ञेप्रमाणें वर्तणुकेस कदापि अंतर होणार नाहीं. बहुतांनीं सांगितलें तन्हीं आपण ते गोष्टीचा पुर्ता शोध घ्यावा. सेवकापासून आज्ञेशिवाय वर्तणूक जाली व सरकार किफायतीस अंतर पडिले, तरी बेउजुर पारपत्य करावें. आज्ञेप्रमाणें इकडील ठीक करून येतों. कृपा असावी हे विनंती.

¶*Ramchandra Bawaji reports to Balvantrao Mehendale the affairs of Bednur and the revolution that took place there. The writer disavows any hand in the affair.*

No. 210]

[21-1-1758

पौ छ २८ जावळ

श्री

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब
व ता राजश्री भाऊसाहेब
स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी कृष्ण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान ता छ १० जमादिलावल मुकाम कसबे खंमम स्वामीच्या कृपावलेकने- करून सेवकाचे वर्तमान यथास्थित आसे विशेष. पेशजी वेंकटगिरीचे साडे तीन लक्ष रुपये भंगार याचक नायेड याच्या तालुकियाची खंडणी करून पुढे पूर्वसमुद्र तटाक वंगोल व नेदर सर्वपली व कालहास्ती येथील खंडण्या होणे होत्या त्याजबद्दल पुढे जातो म्हणोन सेवेसी लिहिळे होते. त्यास स्वामीच्या प्रतापे पुढे पूर्व समुद्रपर्यंत जाऊन समुद्रस्नाने लस्करसहवर्तमान केली व वंगोलची खंडणी साठ हजार रुपये व येक हाती केला व नेदर सर्वपली वगैरे तालुका नज- मुलाखान याचे येक लाख रुपये केले व कालहास्ती येथील पस्तीस हजार रुो केले. किरकोळ चालीस पनास हजार किरकोळ दोन च्यार पालेगार मिळोन केले. इकडील गुता उरकला. त्यास पुढे श्रीवेंकटश उजवा घाढून आरकाट प्रांतातून बेमराजपाले वगैरे खंडण्या घेत घेत जावे त्यास ये गोष्टीस महिना दोन

महिने पाहिजेत. त्यास मागे कामे काजे फार आणि स्वामीचे मर्जीचे लक्ष आदवानीकडे. कडपियाचा गुता लवकर उरकून यावे. तिकडेहि आदवानीचा कारभार व बलारी, आनंतपूर, रायेदुर्ग, कंचनगुड हे कारभार व्हावयाचे आहेत व चित्रदुर्गचे पारपत्य येथ्यास्थित जाले पाहिजे. हे लक्ष चितात आणून मागती माघारे सिधवटास जावयास आलो. आज खममचा मुकाम आहे. येथून दर-कूच साहावे रोजी सिधवटानजीक जाऊ. सिलीमखानहि सिधवटास आले आहेत व त्रिमलराव दिवाण लढाईतून जखमी होऊन पळून गेले होते त्याचेहि प्रस्तुत त्याणी समाधान करून आणिले आहे. त्यास अबदूल मोचेमिया नवाब याणीहि लिहीले होते की, सिलीमखानास व त्रिमलराव दिवाण यास पाठऊन देतो, आणि कलेल त्या रीतीने हे दौलतेचा बंदोबस्त करावा म्हणोन लिहून पाठविले होते, व उभयेताचीहि पत्रे याच प्रमाणे येतो म्हणोन आली होती. राजश्री बलवंतरावजी याणी येणे म्हणोन लिहून पा आ आणि दरकूच तेथेच जाऊन जसा निकाल निघेल तसा काहाडून तह करून पुढील कार्यास जाऊ याप्रमाणे सिधांत करून चालिलो आहे. ज्या ज्या रीतीने प्रयत्न करावयाचा तो तो करून सरकारकार्य येथ्यास्थित होये आणि तह होये तेच करितो. कदांचित तह नच करीत तरी कडपियाचा व मुलुकाचा बंदोबस्त करून स्वामीचे आज्ञेप्रमाणे त्या प्रांतास येतो. स्वामीच्या प्रतपेकरून तहच या वेळेस होईलसा दिसतो. या मुलुकात आल्याने तमाम स्वारीचे लोक मछलीबंदरापावेतो व कृष्णा उतरून भागानगर प्रांतात धामधूम केलिया फौजेची दहशत तमाम भागानगरापासून मछलीबंदर आदीकरून आरकाटपावेतो पार पडली आहे व मुलुकहि तमाम पळून वोस होऊन गेला आहे. ह्या गोष्टीने मुसा मुसी यास मोठा पायेबंद बसला, याजमुले मुकाम करीत करीत चालिले आहेत. याचे येणे लौकर न जाले येणे करून उपयोगीच पडिले आसेल. मुसा मुसी याचे पत्र येथेहि तेरावे दिवसी आले होते. मुलुकासाठी फार तपसिले लिहिले होते. त्याच जोडीने सागितले की सला जाला. परंतु स्वामीकडील पत्रे फार दिवस न आली येणेकरून फार चित उद्दिग्ध आहे तरी साकल्य लिहावयास आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. श्रीरंगपटणकर याचे डोले आद्यापवर उघडत नाहीत. प्रथम दिवसच आहे. सरकारचे लोक जागा जागा नवी ठाणी घेऊन बंदोबस्त करितात. परंतु तेहि गोष्टीचे त्यास काही नाही. राा बनाजी माधवराव आद्याप तेथेच आहेत. येक दोन पत्रे पा की तुम्ही उठोन येणे, परंतु आद्याप आले नाहीत. याजउपरी येतील तेव्हा तिकडील आर्थ काये आहे तो कलेल. वरकड इकडील तपसीलवार वर्तमान जाले ते व पुढील कर्तव्यार्थ राजश्री बलवंतरावजी याणी सेवेसी लिहिला

आहे त्याजरून विदित होईल. स्वामी कारणे शंक्रमणाचे तील शर्करायुक्त पाठविले आहेत, स्वीकार करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञप्ति.

¶ *Visaji Krishna reports to the Peshwa and to the Bhausaheb the splendid results of the expedition in the Karnatak down to the east coast where the writer says the territories of the local chiefs were completely subjugated and they were forced to pay tribute to the Peshwa. This letter is written in a vigorous style, worthy of the splendid achievements of the gallant writer.*

No. 211]

[22-1-1758 ?

श्रीसुबराज

राजश्री गोपालराव व राजश्री
मल्हारराव गोसांवी यासीं

६ सकलगुणालंकरण अखांडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्रीं मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती उपरी: येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन करीत जावे. राजश्री माणकोजी निंबालकर याच्या सुटकावास्तव राजश्री भगवंतपंत यांस च्यारपांच पत्रे लिहिलीं तरी त्यानी मान्य न केलें. हे वर्तमान परस्परे राजश्री पंतप्रधान यांस विदित होऊन त्यानी राजश्री नागोराव श्रीनिवास यांस विचारून मारनिलेच्या सुटकेविषई ताकीद लिहून दिली ती नागोराव यांनी इकडे पाठविली. हाली तें पत्रसह राजश्री विसाजीपंत व राजश्री मल्हारराव सुबराव यांस लिहिणें तें लिहून पाठविले आहे; तरी आपण भगवंतपंत यांस त्रिवर्ग सांगतील त्याप्रमाणें पत्र लिहून देऊन निंबालकर मारनिले याची सुटका होऊन सुतलीचा तोडा जराबाजरा सुटोन ये तो अर्थ केला पाहिजे. त्याचे जरूर आम्हास परम आहे यास्तव आपणास लिहिले आहे. येविषईचा आगत्यवाद धरून उत्तम प्रकारे पत्र लिहून मारनिलेचा सुटका होऊन येथे येऊन पावेसें करावें. रा छ ११ माहे जमादिलोखर त्याची सुटका होय ते करण; यावर आपणास विदित ते करल. बहुत काय लिहिण हे विनंती.

¶ *Murarrao to Gopalrao and Malharrao, requesting them to write to Bhagvantpant and to arrange for the release of Mankoji Nimbalkar.*

पौ छ २९ जमादिलौवल.

श्री

सेवेसी विनंती सेवक येशवंतराव लक्ष्मण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान ता. छ १२ जमादिलौवल मो हायग्रीव नदी कुडदरहाल स्वामीचे कृपेद्विष्टीकरून सेवकाचे व कारखाने मजकूरचे येथास्थित असे. कृपा करून संक्रमणाचा तील शर्करायुक्त पाठविले ते स्वीकारून चित हर्ष बहुत पावले. येणेकरून येश आयुर्दायासी वृद्धि जाली असे. येथील वर्तमान तर आदवनी प्रांतीचा गुंता निर्गमात आला म्हणजे आज्ञेप्रो फौजा बिदनूर प्रांते जात असत. राजश्री मुरारराव मोहर्तेकरून बाहेर निघालियावर मागती शकुनास विरोध जाला म्हणून माघारें गेले. आज चतुर्दसीच्या मोहर्तेकरून निघणार. सरदाराचे भेटीस येणार आहेत. कलावें. धर्मवारास मारनिलेची फौज वेढा घालून बसली होती. त्यासी रायेदुर्गकरानी आतून बाहेरून उपराला लोकाचा करून से पनास माणूस जाया करून वेढा उठऊन दोन तोफा सोडविल्या. येणे प्रो वर्तमान आलें आहे. चित्रदुर्गवाल्यानें अद्याप तहाप्रो निर्गमात आणिले नाही. फौज जवळ गेलिया निर्गम होईल. बिदनूरचे वकील आले नाहीत. सोंदियांचेहि तैसेंच आहे. या प्रांतात फौजेची सलाबत उत्तम बसली. पैका मात्र मिळला नाही. किरकोळ तीनच्यारपर्यंत जमा होतील. परंतु तूर्त वसुलास वेला मात्र आहेत. सेवेसी कळावे. आम्ही सर्वत्र येक्या विचारें स्वामी सेवा करीत आहोत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Yashwantrao Lakshman Panse sends news of the movements of Murarrao Ghorpade and his engagements with the enemy at Dharmwar.

श्रीसुबराज

राजश्री बालाजीराव पंतप्रधान
गोसांवी यासी.

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी
हिंदुराव घोरपडे ममलकर्तमदार दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून

स्वकीये कुशलातिशये लेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. आपण रविसंक्रमणाचे
 (शिक्का) तील शर्करायुक्त पाठविले ते स्वीकार करून अतिसंतोष
 (मुराररावाचा.) जाहाला. सदैव पत्र पाठवून चित तोषविले पाहिजे. रा छ १४
 माहे जमादिलाखर हूरघडी पत्र पाठवाव. बहुत काये लिहिण
 हे विनंती.

(राजते लेखनावधि.)

¶Murarrao Ghorpade acknowledges the receipt of "Tilgul" sent as season's greetings on the Makar-Sankrant day.

No. 214]

[8-2-1758

पौ छ २८ जावळ.

श्री

+सेवेसी विसाजी कृष्ण साष्टांग नमस्कार विज्ञापना सिधवटचा तह लौकरच मनायोग्य जाला तरी दोन विचार आहेत. डावे हाते होऊन गुमनाड पुंगनूर चिकवालापूर वगैरे संस्थाने येथील सन समानची खंडणी जाताजाता करून बेंगळूरालाइतके जाऊन पटणास शह देऊन तेथील जसा निकाल पडल तसा काहाडावा, म्हणजे गुदस्ताचा पैका उगवेल व सालमजकूरची खंडणी होईल आणि सरकारची सिबंदी फारच खर्च खाऊन बसली आहे त्याचीहि मोकलीक होईल, अथवा तह न होय तरी दोनच्यार स्थले बेंगळूर वगैरे घेतली म्हणजे कावेरी आलाकडे त्याचा आमल तरी होणार नाही. दोनच्यार पाहाडी किले मात्र राहातील इतके आहे व सिन्याखालील चिलर लाहान पालेगार आहेत त्याच्याहि जाताजातां खंडण्या होतील आणि मग चित्रदुर्गच्या रोखे यावे तो स्वामी फौज पाठवितील तेहि येऊन पोहचेल आणि तेथील कारभार उरकून घेऊ याप्रमाणें येक विचार आहे. त्यास सिधवटचा तह लौकर न जाला, दिवसगत लागली तरी पटणाकडे जावयास बनणार नाही. कडपियाचा बंदोबस्त करून आदवानीच्या सुमारे येतो. दोनतीन हजार फौज गुमनाड व पुंगनूर व बालापूर इकडे पाठऊन खंडण्या चुकऊन घेऊ. यात जे बनेल आणि स्वामीच्या प्रतापे

होईल ते करीतच आहो. हरपनहलीची तो खंडणी जालीच आहे. बिदरूरचा मजकूर तरी स्वामीनी मिरजनगड त्याचा त्यास देविल्याप्रमाणे त्याचा त्यास पावला. गुदस्ताची बाकी साडेतीन लक्ष रूपा याची निशा राजश्री बालाजीपंती करून घेतिली. साल मजकूर साडेपंधरा लाख खंडणी जाली आहे. त्यास मुदती आमलशा लांब जाल्या आहेत म्हणोन परभारे बालाजीपंता आज्ञा आली होती व येथूनहि लिहिले होते, त्यास मुदतीचा कांहीं होईल तो पालट करून पहिला हप्ता वसूल चाली लावितो म्हणोन कागद आला होता त्याप्रमाणे वसूल घेतिल. येँदा बिदनूरचा वसुलांचा संशय धरावासा नाही. कडपियाची खबर येकूण बहुत भयाभीत जाले आहेत, परंतु पैका बेरीज फार आणि वरसाच्या वरसास भारी पडत चालिले आहे, याजकरिता दोन दिवस आलीकडे पलीकडे करून घेऊन सावकारी निशा व मुदती करून लिहून पाठवितील त्याप्रमाणे सेवेसी लिहून पाठवितो. रात्रदिवस सेवकास जे चाकरी सांगतात ते व आपणास सुचती ती करितो. विदित होये हे विज्ञप्ति.

¶Visaji Krishna to the Peshwa : announcing his intention of proceeding against Seringapatam after having effected the settlement of Sidhout.

No. 215]

[8-3-1758 ?

श्री

सेवेसी विज्ञापना. भगवंत त्रिंबक कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती येथील वर्तमान ता. २७ जमादिलाखर बुधवार प्रातःकाळ सिरवात्र मो गुरुमकोंडा स्वामीचे कृपेदृष्टीकरून येथस्थित असे. येथील वर्तमान हा कालपरियेत एकवीस दिवस जाहले, किले गुरुमकोंड्यावर निशाण होत नाहीत. किलेदार लटका * * * * सिबंदीचा करितो. त्याची नजर आणखे प्रकारची परिछिन आहे. किलेदारानें नवाब कडपेकर यास नकळत नवाब सलाबतजंग व निजामअल्ली व बसालतजंग या तिघा * * * रवाना केली आहे * * * नवाबा (चा हु) कूम मानीत नाही आणि या नवाबासहि स्वामिसुख कोणते ? या लोकाचे कोण्हेहि गोष्टीचा इतबार धरतां येत नाही. खावंदानी कुली मुद्दक जप्त करून ठाणी बसविली असतां सिलीमखान त्रिमलराव यानी मध्येस्त होऊन तह केला. त्याचा परिणाम * * * प्रकारें. तेव्हा कडपेकराचे कोणे प्रकारें बरे नाही, हा अर्थ सेवकास कळलाच आहे. केले कर्म सेवटास न नेलिया त्याचे त्याकडेच दूराण राहिले. स्वामी खावंद. पुन्यप्रभावं होणे ते होईल. च्यार

पाच विनंतीपत्र पा ल्याचे एकहि आज्ञोतर आले नाहीं. स्वामीची आज्ञा मात्र पाहिजे. किला तो धणियाचे पुण्यप्रतापें फते होईल. खावंदानी मदत पाचसे स्वार व बारवाले तीनसें रवाना केले पाहिजेत. काम शीघ्रच होईल. खावंदानी मदत तेथून पाठवावया अभ्यंतर केले तरी सेवकास तरी बार ठेवावयाची आज्ञा करावी. व राऊतहि मिळतील ते ठेवावया आज्ञा करावी. हे खावंदाचे मर्जीस नये तरी ज्याप्रमाणें सेवकास आज्ञा येईल त्याप्रमाणें वर्तणूक करूं. रा शामराव आम्हापासी आले यामुळें त्यानी किलियांतील फूट फार केली आहे. आम्हाजवळ प्यादे म * * * * * चे हजारभर त्याचा इतबार पुरेना याजस्तव सिबंदीचे जरूर लिहिणे लागले. हासनापूर दिनपाड खावंदानी पठाणाचे वाटणीत दिले. त्या तालुकियांतील पाळेगार आम्हापासून चौकोसांत आलीकडे किली * * * * * कोस प * सेजस नावनिशी नागणगुंठेवाला त्या अलीकडे * * * * * कोंडा त्या अलीकडे तुमलगोंदी त्या अलीकडे * * * * * टला डोगर वर पाणी आहे. येथून दीड कोस हे अवघी हासनापूर दिनपाड त्याकडे दिले, यामुळे एक होऊन किलियास अनकूल. आम्हासी लबाडी मांडली आहे * * * * * अलीकडे खावंदानी येवढा मातबर कजिया ठेविला. नागणगुंठेवालियाने दत्तोपंताकडील घोडी छेपा घालून नेली. ते घालवडचे ठाणे घेऊन सोडविली व नागणगुंठ्यावरहि जरब पोहचऊन नजर साहासे रो करार केले. परंतु त्याने कर्म केले त्याप्रमाणे पारपत्य न जाहले. हाली दोन्ही परगणे पठाणाकडे दिले, ऐसे वर्तमान त्यास कळून गेले. त्यावरून आधीच लबाड पाळेगार विशेष, त्यांनीं फंद मांडले. रंगा प्यादा याचा अभिमान पठाणानी धरून दोन महाल त्याचे हवाली करून खावंदाच्या मुलकांत कजिया राखला, आण धणियानी हे गोष्टीचा चितात अर्थ न आणिला. धणी सर्वज्ञ आहे- ती विज्ञापना.

¶ *Bhagwant Trimbak to the Peshwa : reporting the siege of Gurrum Konda, and asking more help, without which, he adds, that place would not surrender.*

No. 216]

[7-3-1758

श्री

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब
व तथा राजश्री भाऊसाहेब
स्वामीचे शेवेसी.

आज्ञाधारक विसाजी कृष्ण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ २६ माहे जमादिलाखर सुकाम काा जमलमडू नजीक गंजीकोट येक कोश पिनाकी

उतरतीर स्वामीचें कृपाद्रष्टीकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. पेसजी सांडनीस्वारावा सविस्तर वर्तमान सेवेसी लिहिलें आहे त्यावरून सविस्तर कल्लेच असेल. त्याजवर सिदवटाहून निघोन आलो. नोसुमाकडे साल-मारची बाकी येणे होती व बेगणपली येथील खंडणी व्यात्री याजकरितां मजल दरमजल करून आलों. नोसुमाकडे सा सवा दोन लक्ष करार केले होते, त्यास खंडणी भारी जाहाली. वसुलाचा झाडा न होई यास्तव कांही सोड सा पसतीस हजार देऊन बाकीचा निशा करून घेतली व बेगणपलीची खंडणी पसतीस हजार करार करून बोलीस मातबर माणूस घेऊन ठेविला आहे. पंधरा रोजात तोहि पैक्याची निशा होईल. पुढे ताडपत्रीवरून राजश्री मुरारजी घोरपडे याचे मुलकातून ताडपरीस जावें तों राव मारानिले याजकडून सा सुबाराव श्रीनिवास येऊन रदबदल केली कीं आपल्या मुलकांतून आलियावरी मुलुकाची खराबी होईल यास्तव गंजीकोट नजीक कसवे जमलकडु या मार्गे ताडपरीस गेलो. ताडपरीचा गुंता लौवकरीच उरकोन उप्रांत राजेश्री मुरारजीराव घोरपडे याचा राजश्री बलवंतरावजी याचे भेटीचा आग्रह बहुत आहे, भेट जाहालियावरी पुढे गुमनाडास जावे, तेथील गुता उरकून चिकबालापुरास जाऊ. येविसीचे पुढील कर्तव्याचे जाहालियाचे सविस्तर वर्तमान राजश्री बलवंतरावजी यांणी सेवेसी लिहिले आहे त्यावरून विदित होईल. पुढें पर्जन्याचे दिवस जवळ आले. त्यास या प्रांती फौजा येणार, आण दिवस तो थोडके राहिले. पटणचा निकाल काढणे आहे, आणि चित्रदुर्गचेहि पारपत्य जाहालें पाहिजे. तरी फौज लौकर येऊन पोहचे ते आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आ(हे)त. फौज आलियावरी पटणचाहि निकाल सर्वांचे मते ज्या रीतीने काढावा त्या रीतीने काढून चित्रदुर्गाचे पारपत्यास जावे लागेल. तरी स्वामीनी फौजेची रवानगी करावयास सत्वर आज्ञा केली पाहिजे. बिदरूरच्या यैवजावर स्वामीनी वराता केल्या व राहिला यैवज हुजूर पाठवणे म्हणजे सा बालाजी देवराव यास आज्ञा आली आहे म्हणौन यैकिले, त्यास हे फौजेस इतके दिवस नालवंदी नाही. छावणीस राहिलेली फौज फार आवळली आहे, त्यास फालगुण मास आला, लोकाचा आन्याये नाही. याजकरिता तूर्त बिदरूरचा यैवज लोकास सा बलवंतरावजी याणी देविला त्याप्रा बालाजीपंती दिला. थोडा-बहुत राहिला त्याच्याहि वराता जाल्या आहेत, त्यास पावला असेल. स्वामीचे मर्जीनरूपच येथील करणाराचे लक्ष आहे. खंडणी दडणीहि स्वामीच्या प्रतापे-करून आदमासेच जाल्या आहेत व राहिल्या आहेत त्याहि करून घेतो. आगोटीस येऊ लागो ते वेलेस पाच सात निदान दाहापर्यंत उरऊन आणावे हे आहोरात्र मानस आहे. फार फार जपोन संसार करितात. याप्रा येथील प्रकार

करीत आहो. दुरून कोठवर लिहावे? सेवेसी आलियावर निवेदन करून तेव्हा सर्व चितास येईल. राजश्री बलवंतराव धणियाच्या कामास फार जपतात हे स्वामच्याहि ध्यानास येतच आसेल. सेवेसी श्रुत होये हें विज्ञप्ति.

¶Visaji Krishna reports Balvantrao Mehendale's victorious march in the far South and informs that the latter is awaiting reinforcements from Poona to attack Seringapatam.

No. 217]

[21-3-1758

पो छ २२ रजव सुा

समान खमसैन मया

अलफ

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री

त्रिबकराव विश्वनाथ स्वामी गोसावी

यांसी

पो बालाजी बाजीराव प्रधान नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहीत जाणे विशेष. राजश्री अमृतराव अरकाट प्रांती गेले होते तेथून चिदूरास आले. तेथे मेलवामेलवीची फौज मेलऊन तीर पातुरास मोर्चे लाविले. त्यास राजश्री बलवंतराव याणी वारंवार लिहिले कीं या भरीस न भरणे. असे असतां मोर्चे दिले. फौजेस रागे भरून हला केली. फौज प्यादे मेलवामेलवीची होती ते फौज पलाली. नीट चालून गेले. आंतून हजार पांचसे माणूस आंतून आले. त्यांचे याचं तोंड लागले. खासा हे नीट चालोन गेलें. गोल्याचा मार जाला तेव्हां यांस गोली लागून घोड्याखाली आले. जीव असतां त्याणी येऊन दाटी केली. सेवटी पाडाव करून गांवात नेले. परंतु मांडीस गोलीची जखम व कंबरेत तरवारेची जखम होती. पौष अमवाशेस जखमा लागल्या. दुसरे दिवसी देवाज्ञा जाली म्हणून बलवंतराव यांचे पत्र आले. यैशास अमृतराव याजसारीखा माणूस होणे नाही. ईश्वरे फार फटकाल केले. होणार गोष्टीस उपाये नाही. त्यांचे नातू राजश्री हैबतराव शंकर यांस पत्र लिहिले असे. तरी तुम्ही त्याजकडे जाऊन बहुताप्रकारें समाधान करणें. घरी आणखी कोणी नाही. नाइकाचा विचार कलतच आहे. यास्तव समाधान उत्तम प्रकारे करावे. अमृतरायानी राज्यांत श्रम साहस बहुत दिवस केले.

मुलांचे चालवावे इतकी योग्यता त्याणी करून ठेविली; व प्रस्तुत सरकार कामास आले. त्यांचे नातवांचे चालवणे सर्व प्रकारे अगत्य आहे. त्याचे घरी जाऊन पाठऊन विवेक करवणे. छ ११ रजव हे विनंती.

¶This is a letter from the Peshwa to Trimbakrao Pethe requesting him to offer on his behalf condolences to Haibatrao Shankar, grandson of Amritrao Shankar, on the death of his grandfather in a skirmish at Arcot. The Peshwa extols the splendid services of Amritrao for the Empire.

No. 218]

[4-4-1758

श्री

श्रीमंत राजश्री बाबा
स्वामीचे सेवेसी

विनंति सेवक मुकुंदराव श्रीपत दंडवत प्रणाम. विज्ञापना येथील सेवकाच वर्तमान तागायत छ २९ माहे रजव मुकाम बेंगूर नजीक बेंगरूल जाणून येथील स्थित असे. स्वामीस च्यार जोड्या पाठविल्या, परंतु येकहि उत्तर न आले. त्यावरून चिंता प्राप्त फार जाली आहे. हलीं पटणाहून वेंकटराव बारकी फौजसुधां बाहेर निघाला आहे. बराबर खूपशा व अमरसिंग जमातदार आहेत. फौज दोन हजार व हजार गार्दी दोनसं फिरंगी पाचसात तोफा आहेत. हुल्ली दुर्गास येऊन तेथील मोर्चे उठऊन बेंगरूलास येणार म्हणौन राजश्री खंडेराव निंबाजी यांनी पत्र आम्हांस लिहिलें आहे. तों पत्रे बजिनस सेवेसीं पाठविलीं आहेत त्यावरून विदित होईल. स्वामीनी कृपा करून फौज पाठविली तर उत्तम आहे. गै केली तर पांच महिने मेहनत केली ते व्यर्थ जाती आणि बदनक्ष होतो. आम्ही जालें वर्तमान ल्याहावे त्याची पैरव करणे ते आपण करावी. बेंगरूलास मोर्बतीं तेरा चवदा ठाणीं घेतलीं आहेत. त्यांचा बंदोबस्त करून नित्य बेंगरूलकरासी लडाईं करावी लागती. यैसा प्रसंग येऊन पडला आहे. आमच्या लोकांत काहीं जीव राहिला नाही. जखमी कितीक आहेत, घोडी जखमी फार आहेत, यैसं जालें आहे. मैसूरकर दिसेदिवस बलावत जात आहेत. याजकरितां वारंवार स्वामीस विनंती लिहितों, परंतु आपल्या खातरेस येत नाही. तेथें उपाये आमचा नाही. नक्ष आण बदनक्ष स्वामीचा. आम्ही सेवक लोक. आमचा गुंता काय आहे? आम्ही वारंवार लेहून पाठवितो. आपले खातरेस न येतां जाबहि येत नाही हें अपूर्व आहे! हरयेक मनसबा व दुरदेसी स्वामीचे चित्तांत

येते, तैसी कोठेहि नाही. परंतु आम्ही इतकें लेहून पाठवितों त्याचें उत्तरहि येत नाही हें काय आहे. याउपर आपण फौज पाठवावयास दिसगतीवर घातल्यास सेवकाचा आव राहत नाही. बेंगळूरकर आम्हांस भारी जाहाले. आम्हांजवळ जमेत थोडी, पैसा खर्चास नाही, याउपर आमचा केवळ सेवट पाहावा हें धणियास उचित नाही. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Mukund Shripat sends a very urgent demand to Balvantrao Mehendale for troops to save the situation at Bangalore where he is hard pressed.

No. 219]

[29-4-1758

पो छ १२ रमजान मंदवार.

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंत प्रधान स्वामीचे

सेवेसी

विनंती सेवक बनाजी माधवराऊ कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना येथील कुशल ता छ २० माहे शाबानपावेतों मुकाम लस्कर देवहनहली कृपाकटाक्षें जाणून स्वानंदातिशये लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. सेवकाचें वर्तमान तर अज्ञापत्र सादर जाले कीं पटणकर सरकारच्या यैवजाचा निर्गम करून देत नाहीत, तर तुम्ही तेथें न राहणें. राजश्री बलवंतरावजीचे लस्करास जाणें. म्हणून आज्ञेप्रमाणें पटणाहून निघून मेलकोटियास आलों. तेथें या प्रांतीचे ठाणेदार अवघे जाले. त्यासमर्थी कडप्याहून रावजीनी कूच करून खमम वगैरे प्रांतास गेले. व हजूरहि दंग्यामुलें नानाप्रकारें वर्तमानें उठू लागलीं. त्या समर्थी ठाणेदार म्हणू लागले जे, रावजी तिकडे चालिले, तुम्हीहि रावजीच्या लस्करास चालिला, आमची आवस्था काये? खर्चाची वोढ फार. या समर्थी आमची बेगमी करून रावजीकडील व श्रीमंत स्वामीकडील फतेचे वर्तमान आलियावर जाणें म्हणून. तेव्हां नागमंगलीं राहून कर्जवाम पटणातून आती संकटे काडून आणून साठ सतर हजार रुपये पावेतों करून देऊन, च्यार दिवस त्यांस खर्चाचा उमग पडे यैसे करून पटणकरानी येक दोनदां बाहेर निघावयाचा उपद्राप केला त्या समर्थीहि बातमी राखून ठाणेदाराकडूनच त्याचें पारपत्य करऊन, श्रीमंताचा प्रताप ठाणेदाराचे मस्तकीं आहे यैसें सर्वीस कळो आलें. दोनवेलेहि फौजा निघाल्या, पारपत्य जाले. ठाणिंयांत ह * * ह काचा खर्चाचेचा परामर्ष थोड्या बहुतांनें करून नागमंगलीच होतो. राजश्री रावजी कडप्याकडून

दिग्विजेय संपादून या प्रांतास आले. आम्हासही आज्ञा आली. आज्ञेप्रमाणें हजीर जालों. आता देवनहली फते केली. पुढें काय आज्ञा करतील त्याप्रो सेवक हजीर असों. मार्गसीर्ष पुष्य माघ मासीं या प्रांतास आल्यास कार्यभाग घडावा. त्यास वैशाख मासीं येथे आले. गतवर्षी फौजा छावणीस राहिल्यामुलें फौजेस धीर नाही. पटणकराचा विचार तों स्वामीस विदित आहे. दीर्घसूत्री फार. वेंकटपतिआपासहि नंजराजानी बोलाऊन आणिले आहे. त्यास कारभार दिलहा नाही. त्यास कारभार जाला तर स्वामीची कृपा संपादून यावयाची उमेद करितात. दलवाईहि मैसुरास येऊन पावले. परंतु अद्यापहि पटणास यावयास किती दिवस लागतील न कले. दलवाई पटणास आल्यावांचून व्यंकटपतीस अधिकार घेतां येत नाही. उभयता बंधुं येकचित होऊन अधिकार देतील तर निर्वाह करील येंसें आहे. इतके होऊन यावयास किती दिवस लागतील पाहवें. रावजीस देशास यावयाची त्वरा फार दिसते. जे * * * वडून येईल तें सेवेसी विनंती लिहून पाठवीत असे * * कृपा निरंतर असू दिवली पाहिजे. हे विज्ञापना.

¶ Banaji Mahadeo sends news to the Peshwa that after strengthening Maratha outposts near Seringapatam he joined Balwantrao Mehendale at Devanhalli. After a pretty long absence of a year and more the army under Mehendale is eager to return home. The writer explains the attitude of Nandraj, the Diwan of Mysore.

No. 220]

[3-5-1758

छ २९ सावान

श्री

श्रीमंत राजश्री राजुजी

स्वामीचे सेवेसीं

विनंति सेवक राघो बाबाजी कृतानेक नमस्कार विज्ञापना येथील वर्तमान. तागायत चैत्र बहुल येकादसी सौम्यवासर मुकाम हुलीदुर्ग क्षेमरूप असो. यानंतर राजश्री नारो गोपाल व सदाशिव मुरार हजिरीस पाठविले ते आले त्याजबद्दल आज्ञापत्र सादर जाहलें तें पावलें. हजिरीविसीं लिहिलें तरी हजिरीस उजूर

काय आहे. दोनसें राऊत जागांजागां ठाणेंयानी आहेत. वरकड सेवका-समागमें आहेत. या प्रकारें गाडदी सर्व जागांजागां गुतले आहेत. येथील हजिरी होऊन उभयेतां पंत वैशाखी पूर्णिमइतकीं सेवेसीं येऊन पोहोंचतील. येक जागां असते तरी लौकरीच येते. हिंडावयाचें फार याकरितां गुंता आहे. इकडील वर्तमान तरी दलवाई आले ते मेहसुरास आहेत. शरीरीं सावकाश नाहीं. कमरेपावेतों अंग सुजलें आहे. त्यास उभयेतांचे मध्यस्तीस खंडेराव दिमत हैदरआली व आणखीं कितेक माजमादार मातबर आहेत, तेहि निल्य जात येतात. परंतु हा कालपावेतों येक विचार होऊन यावयाचा सिधांत जाहाला नाहीं. कारभारी वेंकटपति तों आल्याखेरीज वखें घेत नाहीं. स्वामी या प्रांते येऊन देवनहली घेतल्याचें वर्तमान पटणास येऊन पावले तरी त्यांचे नेत्र उघडत नाहीं. राजश्री बनाजीपंत सेवेसी आले, साद्यंत वर्तमान निवेदन केलेंच असेल. उभयेतां दलवाई येक जाहल्याखेरीज येथून कोणी रवाना होत नाहीं. आमचे वराते यैवजी लाख रुपये श्रावणमासापासोन देत आहेत ते हा कालपावेतों देतच आहेत. येकदां विरंणाचे मारफतीनें लाख रुयये यांची निशा राजश्री बनाजीपंताचे विद्यमानें केली ते सर्व मोडलें. त्यावर येक जूज जाहलें. दाहावीसा हजाराची आम्हां-कडीलच घोडीपिडी पडली. याखेरीज चौदा घोडीं ग्रामवाले याणी नेलीं. छपा हेरगाजवळ घातला. च्यार हजार प्यादा जमा केला आहे. हेरगावर येणार. सभोवताहि गाव सर्व उज्याड केले. याउपरी आम्ही इकडे गुतलों. तिकडे धामधूम मांडली. ब्रह्मसमुद्र (?) निसबत थोरात याजवर येऊन सिब्बा लाविल्या. तीन दर्वाजे गडीचे पैकीं दोन दरवाजे घेतले, परंतु स्वामीचें पुण्य समर्थ त्याणेकडून मारून काहाडिले. याचप्रकारें बाणावरकरावर युध्य आहेच. बाणावरचे गांव नांवगल व गरडगिरी गडी दोन राहिल्या, त्याणी धूम केली. येणे प्रमाणे जागाजागा हर्शामर्ष. कांहीं उमजतच नाहीं. हिसेबाचा प्रकार कडूर बाणावर येथील आला नाही. येथून चिब्बा गाडदी लोकांस वगैरे दिल्या आहेत, त्यांत आदा गैरआदा नकले. चंद्राई पटण व बारनहलीचा हिसेब सिध आहे, तितका येऊन येत होते तों हजिरीचा प्रसंग नूतन आला. बरें तेहि चालीस लाऊन हिसेब रवाना करितों. लाख रुपये याचा प्रकार, हालीं पनास हजार तूर्त विरंणाची निशा केली, व पनास हजार येक महिन्यानी द्यावे त्याचे वोळीस बाळाजी आको वकील दिले आहेत. आण आम्ही व सर्वाही आपले स्थलीं जावें पैसा करार केला आहे. परंतु पैका पदरीं पडेल तेव्हां खरा. आमचे तिकडे धामधूम करिता ते येकादे गडीवर जरब बसविली तरी सर्व गलाटा होईल, या करितां अम्हांस जरूर पैकावें सारिखें जाहलें. स्वामीचें येणे पुढें कोठपावेतों

होणार याचा भावगर्भ काही कलत नाही. पटणावर यावयाचा प्रकार असता तरी आम्ही येथेच असतो. तो प्रकार कांहीच कलत नाही. याकरितां सर्वहि आपले स्थली जावें येसं केलें. पटणास पैकियाकरितां कारकून रवाना केले आहेत, पदरीं येवज पडतो किंवा नाही हेहि कळेल. येक गोष्टीचें शासवत नाही. वेंकटराव बारकी फौज सुधां पटणास जाणार येसा प्रसंग करून सर्वहि जावें येसं जाहलें. ठाणेयानी राजत लोक आहेत त्यांचा धीर स्वामी देशास जाणार याकरिता धीर सुटला. राजताचा धीर सुटतो यामुळें गाडदी लोकांसहि धीर पुरत नाही. पोटाचाहि गवगवा; सालझाडा आला. देसीं धारण महर्गता मोठी, सर्वांचे घरचीं माणसें आलीं तोहि गवगवा आहे. येथील सर्व बंदोबस्ती जाहाली पाहिजे. सिंदघट बासोल ही ठाणी पटणाचे नजीक दोन, बेनेहलीचे नजीक दोन सारतहली व उरुदहली हीं दोन, हसनग्रामचे समीप हेरग, हीं केवळ त्यांचे आहारीं आहेत. पूर्वी येविसीं लिहिलेंच होतें. परंतु त्याचें उत्तर आलें नाही. याकरितां तैसीच आजपावेतों राहिली. स्वामी म्हणतील कीं ठेवायास कारण काय तर आमचा व त्यांचा मुळक वेतला तो रक्षिला पाहिजे याकरितां ठेवणे जरूर जाहलें. किकरी मात्र दरम्यान आहे ते उपद्रव करिते. पुढें याचा अर्थ सर्व चितांत आणून आज्ञा कर्तव्य ते करावी. आम्ही सेवेसीं कोणे मुकामी दर्शनास यावें ते आज्ञा केली पाहिजे. इकडे त्याची फौज सर्व पटणाजवळ जमा आहे तैसेच नरसीपूर हसनवेल्हूर येथें प्यादे फार जमा आहेत. आज्ञा होईल त्याप्रमाणें वर्तणूक करून. भेटीनंतर साद्यंत वर्तमान सेवेसीं निवेदन होईल. सेवेसीं श्रुत होय. पागेस स्थल हा कालपावेतों नाही. श्रीमंतास पत्र दिले तरी पुढें रवाना करून हे विज्ञापना.

¶*Ragho Babaji from Hulidrug to Balvantrao Mehendale deputed by the Peshwa for the conquest of Mysore : gives local news and describes the difficulties in the subjugation of the various places.*

No. 221]

[25-6-1757

पो छ १३ जिल्काद

श्री

सेवेसी विज्ञापना येसीजे. सांप्रत बिदरूरचे वर्तमान जे आशाढ शुध आस्टमी दिवसीं राा बसत्रालिंगपा यांचा कारभार तगीर होऊन राा शिवलिंगपा म्हणून कारभारी जाहाले. यास कारण जे गतवरसीं देवापास जिवेच मारावा असी काही

मातुश्रीची आज्ञा नवती. असें असोन येवढा कर्ता माणूस जाया केला. पुढा वसवलिंगपाची कन्या राज्यास नेमस्त केली आहे. लग्न जाहाल्यानंतर स्वशुर ज्यामात येक होऊन जी गत देवापाची केली तसीच आप(ली) करतील असी धास्त खाऊन वसवलिंगपाचा कारभार दूर करून शिवलिंगपास कारभारी केला. तोहि वयोवृध आहे. या मागा याणेहि काही दिवस कारभार केला होता. परंतु ते मनवंतर आणीक होते. हालीं या मनवंतरांत निभावणी होता कठिण आहे. याचें निमित्त जे संस्थानात ताकत नाही व आम्हास पैका दिवसें दिवस अधिकच पाहिजे. याकरितां परिणाम कठिण दिसतो. बरें जसें लावितील तसें पावतील. जाहाले वर्तमान श्रुत व्हावयाकरितां विनंती लिहिली असे हे विज्ञापना.

¶News-letter from Bednur, mentioning that Basavalingappa has been dismissed owing to apprehensions that he would prove too powerful after his daughter's marriage with the young prince and that he has been succeeded by Shivalingappa.

No. 222]

[19-7-1758

श्रीगणराज

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री
बनाजीपंत स्वामी गोसावी यांसी

सेवक गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशल लिहीत जाणें विशेष. पटणकराकडील कालीं पत्रे आलीं त्याजरून तिकडील मार सविस्तर कळला. पूर्ववत प्रोच मार आहे. इकडील वर्तमान तरी आम्ही कालीं तलकाहून कूच करून मधरीस आलो. आज येथून कूच करून बिरूरास जातो. तेथून कूच करून मजल दरमजल कंदीकिरे चिकनायेकहालीकडे जातो. त्यानंतर पुढें कर्तव्य ते केले जाईल. सारांश संस्थानिकानी मुलकाची खराबी जाली नाही तों सरकारचे पैकियाची विल्हे करून द्यावी. येणेकडून त्याचेच कल्याण आहे. सरकारचा पैका तों येईल. परंतु मुद्दक खराब न होये ते करणें रा छ १३ जिल्ह्याकड बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶Gopalrao Govind and Malharrao Bhikaji to Banajipant, giving him their marching route. They ask him to settle the affair of the tribute with the Raja of Mysore, if he is anxious to save his country from being overrun.

पो छ २८ माहे जिलकाद

श्रीगणराज

राजश्रिया विराजित राजमान्य

राजश्री बनाजीपंत स्वामी गोसावी यांसी

सेवक गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहीत जाणे. विशेष. भवानजी नाईका-कडील जासुदासमागमें तुम्ही पत्रें पाठविलीं ती पावलीं. त्याची उतरे विस्तारे लिहिली आहेत त्याजरून कलेल. मुख्ये गोष्ट तुम्ही पत्रें लिहितां तेथे बाकीचे ऐवजपैकी नऊ लक्षाची निशा जाली व रोकड येवज येणे त्याची निशा करून घेतो म्हणून लिहितां. सन समान व तिसां दुसाला खंडणीचा मजकूर लिहीत नाही याचा विचार काय आहे? दुसाला खंडणीचा मजकूर तुम्ही संस्थानिकासी बोलिला की नाही, ते काये म्हणतात. दुसाला खंडणीचे येवजाची निशा कोणते प्रकारे करणार? संस्थानिकाचा दीर्घसूत्री कारभार. आम्ही दोन महिने पत्रें पाठवितो. तेहि वकील पाठवितो म्हणून लिहितात. परंतु घडोन येत नाही. तुम्हासहि येथून जाऊन पंधरा वीस रोज जाले. अद्यापि कांही दिसोन येत नाही. सुस्तीचा मजकूर त्यास काये करावें? तुम्ही तेथे बोलीकरितां गेला. फार ठाणी न घ्यावी, या विचारे आम्ही येक दोन मुकाम जागा जागा करून ठाणी घेतली. कंदीकिरे व चिकनायेकनहली व होनेहली ही तीन ठाणी घेतल्याचे वर्तमान पेशजी तुम्हास लिहिलेंच आहे. तुर्वीकिरे घ्यावयास फौज पाठविली होती ते ठाणे घेतलें वगैरे किरकोळ ठाणी होती ती घेतलीं. याउपरी कोठे मुकाम करावयास गांठ पडणार नाही. येथून कूच करून बिरुर (?) वगैरे ठाणी आहेत ती घेऊन पुढें जात आहो. याउपरी विलंबावरी घालावयाचे दिवस नव्हेत. तुम्ही प्रतिपदे इतकें जरी निघाला तरी पुढील मातबर ठाण्याचा भ्रम राहून प्रांतहि उद्दस होणार नाहीं. आमचे मनोदयानरूप पैक्याचा निर्गम तुम्हास सांगितल्याप्रो संस्थानिकानी केला तरी सन सर्वांत ठाणी घेतली ती ठाणी(णी) हाली सन तिसात घेतलीं तीहि सुटतील यांत संशये नाही. आम्ही पटणकरांची ठाणी मात्र घेतली. मुळक सरकारचाच खराब केला. पटणकरांचे ठाणे येक येक कसबा मात्र होतो, तेवढा घेऊन रक्षण केले. आमचे प्रांताची खराबी बहुत जाली. लस्कर अनिवार याउपर आणखी दोन तीन मजली प्रांत आमचा आहे. पुढे दरोबस्त पटणकराचा आहे. याउपर तरी पटणकर

कारभारी ज्यागृत होऊन संरक्षण केल्या उत्तम आहे. न होत तरी त्याचे भवितव्यानुरूप होणे ते होतच आहे. यात तुमचा इलाज काय? छ २७ जिल्काद बहुत काये लिहीणे हे विनंती.

¶Gopalrao Govind and Malharrao Bhikaji to Banajipant : enquire how he settled the question of the two years' arrears due from the Raja of Mysore. The writers threaten the Raja with punishment in case of failure to satisfy Maratha demands within a short time.

No. 224]

[18-8-1758?

श्रीगणराज

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री बनाजीपंत

स्वामी गोसावी यांसी

सेवक गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जाणे विशेष. तुम्ही येथून जावयाचे समई जें सांगावयाचे ते सांगितलेच आहे. छ १२ रोजी श्रीमंताचे पत्र छ २० जिल्कादचे आलें ते काली संध्याकालीं छ १२ मिनहूस प्रविष्ट जालीं. तेथें आज्ञा जे आधी तो लक्षां वाढ्यानी प्रांत नच सोडावयाची आज्ञा. कदाचित सोडणेच ते पक्षी मागील बाकी व दुसाला खंडणीची मातबर बेरीज ठराऊन सारा येवज रोकड हातास येईल तरी प्रांत सोडणें. बोली बनत नसली तरी कावेरी आलीकडे बेंगरूल आदीकरून सारा प्रांतात ठाणी बसवणे. इतकीहि जालियाउपरहि तह नच करीत तरी कावेरीचे पाणी उतरलियाउपरी कावेरी पलीकडे जाऊन तिकडील प्रांताची खराबी होऊ लागली म्हणजे तुम्ही म्हणाल तितका पैका देतील अगर प्रांतच तहामुलें देतील. जर तूर्त पैकाच घ्यावयाचे तुमचे विचारास आले तरी बाकीची बेरीज व दुसाला खंडणी मिलोन धमक फार लिहिली. असो. श्रीमंतानी लिहिलीं ते खावंद आहेत. आतां बोली आम्ही चुकविली. त्यापेक्षा जाजती म्हणावी तरी घटकेस येक बोलणे दिसते यास्तव आम्ही बोली ठरविली तेच ठराविली. पैकाहि दुसाला आजीच घ्यावा म्हटले तरी आमचे वचनांत अंतर पडतें. आम्ही वचनाविशीं दुसरेयास शब्द ठेवितो ते लोक आम्हास ठेवतील. यास्तव तेहि गोष्टी आम्ही नवी बोलत नाहीं. दुसाला खंडणीचे येवजाचे हुंडीचा प्रकार तों आम्ही तुम्हास येथेच असतां सांगितला आहे हे संस्थानिकाकडील आले ग्रहस्तास सर्वत्रांसहि ठावकें आहे. येविसी तुम्ही संस्थानिकास सांगावयाचे प्रकारे

सांगोन दुसाला खंडणीच्या येवजाच्या हुंड्या तुम्ही मुदती ठराविल्या त्याच मुदतीच्या वेगल्या हुंड्या करून पाठवणें. अगर तिही मुदतीची येकच मुदत करून तुम्हास सांगितल्या मुदतीस साऱ्याच येवजाची हुंडी दिली तरी कबूल करणें. हुंडीच्या प्रकारचा मजकूर तुम्हास सांगितला आहेच. इतकेहि असोन संस्थानिकाचे चिती हुंडी द्यावयाचा विचार होत नसला तरी उत्तमच जालें म्हणजे आम्हाकडेहि अप्रमाणिक नाही. आणि श्रीमंतानी सांगितल्याप्रमाणे वर्तलो असेंहि जालें. चेनापटण व बेंगरूल ही ठाणी घेऊन पुढें मुलुकगिरीस जाऊ. महिना दोन महिने मुलुकगिरी दबाव खालून करून आलियाउपर तों पावेतो नदीचे पाणीहि उतरते. मग पलीकडे जाऊन प्रांतात उपद्रव केलियाने तह करून पैका येकदाच देतील. पाहिजे तरी प्रांत सोडऊन घेतील. अगर रुपये न देतील तरी मुलुकाचा तह करून देतील. म्हणजे श्रीमंताचे मनोदयानरूपच जालें. श्रीमंताचे मनोदयानरूप जाल्यानं आम्हावरीलहि शब्द दूर होतो. मुख्य गोष्टी आजी तह जाला असा दुसरेयाने होणार नाही. येवजहि क्षेपनिक्षेप देणेच. मग हुंडी द्यावयास अनमान संस्थानिकानी कशास करावा? हुंडी दिलियानें आजीपासोन चवदा महिने निरोपाधि राज्य करावें. निरोपाधि राज्य केलियाने पेस्तरसालीची खंडणी द्यावयास प्रांत असुंधा राहिल. आमचे चिती हुंडी दिलियानें सर्व प्रकारे संस्थानचे कल्याण व आम्ही केल्या कारभारावरी दोष येत नाही यास्तव इतके लिहिणे लागले. कदाचित तुम्ही म्हणाल कीं आपले मतेच लिहिले तरी आजी पुण्याहून पत्रें आली. तुम्हाकडील ग्रहस्त येथें आहेत त्यासही दखल आहेत. वरकड श्रीमंतानी लिहिला प्रकार येकीकडे ठेऊन आम्ही केल्या कारभारास बल घालून निभाविल्याने आमचे वचनाची प्रमाणिकता कोणीहि मानील. यास्तव आम्ही केल्या कारभाराप्रमाणेच निभावों. पुढे आम्हावर बदनाम आली तरी सोसून घ्यावी. श्रीमंताजवळ विनती करून क्षमा करवावी, परंतु केला कारभार सिद्धीस न्यावा या उद्देशे इतके तपसीलवार लिहिणे लागले. मुख्य गोष्ट बाकीची निर्या संस्थानिक करितात त्याच गोष्टीस आम्ही कबूल आहो, परंतु पुढील दुसाला खंडणीच्या येवजाची निशा तुम्ही मुदती करार केल्या त्याचप्रमाणे हुंड्या क्षेपनिक्षेप पुण्याच्या करून द्याव्या. सेवट कार्तिक मासचे मुदतीची हुंडी न आली तरी येथे येवज घेऊ. परंतु फाल्गुन चैत्र या दोनी मुदतीच्या हुंड्या क्षेपनिक्षेप घेऊन येणे. आधी तो तिनी मुदतीच्या हुंड्याच द्याव्या. न होये त्यापक्षीं लिहिलेप्रमाणे दोन मुदतीच्या हुंड्या खामखा तुम्ही घेऊन येता अस असलिया येक दिवस माणूस ठेऊन घेऊन

उतर पाठवणे की हुंझ्या घेऊन येतो. अगर हुंझ्या देत नसेल्य़ा साफ़ लिहिणे की हुंझ्या घावया प्रकार घडत नाहीं म्हणजे तह होणे राहिला जाणोन वर्तणूक करू. विना हुंझ्या दिलियावाचून तह परिछिन होत नाही. जर आजी श्रीमंताची पत्रे नच येती तरी हरकसे करितो. तथापि पत्रे न येताहि तुम्हास सांगावयाचा तो हुंझ्याचा प्रकार सांगितला होता. पत्रे आलियावरी वरकड लिहिलेप्रमाणे न होये तरी याच प्रकारास बल घालून हुंझ्या क्षेपनिक्षेप करून घ्याव्या. न देत त्यापक्षी तह करू नये. येणेप्रमाणे निश्चये सर्वांनी बसोन करून तुम्हास लिहिलें असे. येविसीचा जावसाल सर्वास निखालस कळेसा असा जलदीने लिहून पाठवणे. हुंझ्या येतात असे तुम्ही लिहिले तरी तुम्ही येथे वाइदा करून गेल्या-प्रमाणे मुा करू. हुंझ्या यावयाचा प्रकार तुम्हास दिसतासला तरी साफ़ लिहिणे. कोणे गोष्टीचा किलमेष चितात न आणणे. इतका प्रकार श्रीमंताचे आज्ञापत्रा-वरून लिहिणे लागला. हुंझ्या देऊन तह केला तरी जसे कलेल तसे श्रीमंतासी बोलोन अवकृपा जाली तथापि कृपा संपादन करू. न होये त्यापक्षी अनियासे आज्ञेप्रो वर्तणूक केलीसी होती. आज्ञेप्रमाणे वर्तणूक केलिया तुम्हावरील आम्हावरील शब्द उठतो. संस्थानिकासी खडखडीत बोलोन निश्चय कोणताहि येक करून उतर मंदवारी अगर रविवारी पावेसे पाठवणे. आम्ही मंदवारी या तलावरून कुली तोफखानेयाचे पलीकडे कोसावरी मोकाम करितो. राा छ १३ जिल्हेज. हे पत्र धातुपोषणाचे नव्हे. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶Gopalrao Govind and Malhar Bhikaji to Banajipant : give details of a despatch from the Peshwa asking them to adopt vigorous measures against the Raja of Mysore and capture some of his posts in case the payment of arrears is delayed. The writers ask the addressee to speed up and settle the tribute and secure hundis from the Raja.

No. 225]

[19-8-1758

श्रीगणराज

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री

बनाजीपंत स्वामी गोसावी यासी

सेवक गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जाणें विशेष. तुम्ही गेला तेच दिवसीं

संध्याकाळीं छ १२ जिल्हादचीं पत्रें श्रीमंतानी पाठविली ते पावली. त्याचा आशयेहि लिहिला व आम्ही वचनास गुंतलो यास्तव श्रीमंत रागें भरलें तरी भरोन घ्यावें परंतु केला कारभार सिद्धीस न्यावा. यास्तव हुंड्याचा प्रकार तुम्हास जाताना सांगितला होता. त्यास हुंड्या दुसाला खंडणीच्या दिलियानें कारभार विल्हेस लावावा. पुढें जसें होईल तसें पाहातच आहों म्हणून तुम्हास पत्रें लिहून कालीच शुक्रवारी प्रातः-काली रवाना केली. तीं संध्याकाळी कालीच तुम्हास पावलीं असतील. ती पत्रे आली त्याउपरी काली पौर्णिमेचे दिवसां दोन प्रहरा श्रीमंताचीं पत्रें आलीं ती येथें वाचून संध्याकालच्या साहा घटिका दिवसास काली शुक्रवारी संध्याकालचे तुम्हाकडे रवाना केलीच आहेत. तीहि पत्रें आजी मंदवारीं दोन प्रहरपावेतों तुम्हास पावतील. दोन पुरवण्या तुम्हाकडे पाठविल्या आहेत. त्यांतीलहि आशयें तुम्हास कलेल; मुख्य गोष्टी श्रीमंताचीं पत्रें याप्रो येत असतांहि केला कारभार सिद्धीस न्यावाच म्हणतों, परंतु आपणावरी लटिकवाद आणून घेऊं नये. पुढें श्रीमंत खावंद आहेत रागे भरले तरी पाहातच आहों. तुम्हास श्रीमंतानी पत्र लिहिले आहे म्हणून खटे न होणे. हा कारभार आम्ही लिहिल्याप्रमाणे हुंड्या देऊन संस्थानिकानी विल्हे लाविला तरी तुम्ही आम्ही येकाच टोकन्यांत बसलो आहो. संस्थानिकाचे चितास हुंड्या द्यावयाचे येत नसलें तरी ईश्वरें तुम्हावरी आम्हावरी अनियासें निमित्त वारिलें. पुढें होणे ते संस्थानिकांचे अदृष्टानसार होईल. मुख्य गोष्टी हुंड्याचा प्रकार होत असला तरी तसेंच लिहिणे. होत नसले तरी तसेंच लिहिणें, म्हणजे पुढील कर्तव्यार्थ योजूं. हुंडी दिलियाखेरीज दुसरा विचार होत नाही. हुंड्याहि क्षेपनिक्षेप द्याव्या. नवाबाच्या फिरल्या तऱ्या फिरो नयेत. यास्तव बलकटी करून घेणे. फार काथे लिहावें. श्रीमंताचे पत्रावरून तेथील आशये कसा आहे आणि आम्ही कोणे प्रकारची रयात करितों हे दोन्ही प्रकार संस्थानिकांस समजावणें. रा छ १४ जिल्हेज. बहुत काये लिहिणें हे विनंती.

¶Gopalrao Govind and Malharrao Bhikaji to Banajipant saying that they have received a despatch from the Peshwa intimating that he is not inclined to exchange the ceded territory for treasure from the Mysore Raja. As the writers however have given their word they will abide by it if the Raja accepts the proposals.

No. 226]

[20-8-1758

श्रीगणराज

राजश्रिया विराजित राजमान्य

राजश्री बनाजीपंत स्वामी गो

सेवक गोपलराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जाणें. विशेष. तुम्ही येथून गुरुवारी

गेला. शुक्रवारी तेथे पावलाच असाळ. ते दिवसीं तों कारभाराच्या गोष्टी कांहीच जाल्या नसतील. तुम्ही गेला ते दिवसींच श्रीमंताची पत्रे छ १२ जिल्ह्यादची आली. त्याउपरी पौर्णिमेच्या दिवसीं दुसरी पत्रें छ १४ जिल्ह्यादची आलीं. त्यांतील दोन पुरवण्या तुम्हाकडे पाठविल्या. पावल्याच असतील. त्यावरून श्रीमंताचे चितांतील दड विचार कलेल. मुख्य गोष्टी आम्ही केला कारभार व तुमचा श्रम व्यर्थ होतो. यास्तव आपण केला कारभार सिध्दीस न्यावा. यास्तव पेशजीच बोलिल्याप्रमाणे कारभार सिध्दीस न्यावा म्हणून तुम्ही गेल्यापासोन या पत्रासकट च्यार पत्रे पाठविली. श्रीमंताची पत्रे आली म्हणऊन गोष्टी कोणतेहि बोलिलो नाहीं. हुंब्बाचा प्रकारहि तुम्हास निरोप देतेसमईच सांगितला आहे. संस्थानिकांचे विचारास हे गोष्टी येत असेल. उतमच जाले. तिनी मुदतीच्या हुंब्बा करून पाठवणे. हुंब्बा करावयास येखादा दिवस लागेल यास्तव तूर्त यावयाचा येवज पुढे पाठऊन देणे. हुंब्बा क्षेपनिक्षेप तेथे दिकत न पडेश्या करून घेऊन येणे. जे मुदतीस येवज द्यावयाचा करार आहे त्याच मुदतीच्या हुंब्बा या कार्यास येतील. आलीकडे मुदतीच्या द्या म्हटल्याने नवा करभार होतो. जर हुंब्बाचा करार संस्थानिकांचे चितास येत नसला तरी उतर तसेंच लिहीणें. परवाचे दिवसी पत्रे लिहिली होती त्याची उतरे रविवारी पावेतसी पाठवणे म्हणून लिहिले होतें. आजी रविवारी प्रहर रात्र पावेतो आलीं तरी उतमच जाले. नाही तरी उद्याचा दिवस वाट पाहून परवाचे दिवसी तुमच्या पत्राचा मार्ग पाहात नाहीं. हुंब्बा दिल्या तरी क्षेपनिक्षेप पष्ट सांगोन पुसोन घेणे. हुंब्बा देत नसले तरी सद्धख होत नाहीं. यांत तिलमात्र संशये नाहीं. उतराचा मात्र मार्ग लक्षितो. या तलावरून कूच केले नाहीं. आणखी प्रांत खराब होईल घरे जळतील यास्तव उतर सत्वर पा. बहुत काये लिहिणे. रा छ १९ जिल्हेज साहा घटिका दिवस प्रातःकालचा हे विनंती.

¶Gopalrao Govind and Malharrao Bhikaji send an ultimatum to the Raja of Mysore through their envoy Banaji Madhav that in case of non-compliance with their demands within 36 hours they will invade his territory.

No. 227]

[24-8-1758

श्रीगणराज

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री

बनाजीपंत स्वामी गोसावी यांसी

सेवक गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जाणें विशेष. तुम्ही बुधवारी

प्रातःकालचीं पत्रें पाठविलीं ती गुरुवारी दोन प्रहरा पाऊन लेखनाभिप्राये अवगत जाला. दुसाला खंडणीची निश्या हैदरनाईक व व्यंकटपतिअय्या यांची चिती हरकसें जालें तरी करावी, परंतु अप्रमाणिकता न घ्यावी. त्यास निशयेचा प्रकार बाराजण साहुकारांखेरीज होत नाही. बाराजणांचे मन मनाव्यास दोन च्यार दिवस लागतील. त्यास आपली आज्ञा जाली तरी राहून गुंता उरकोन येऊं अगर उठोन येणे म्हणून आज्ञा जालिया उठोन येऊं म्हणून लिहिलें. यैश्यास तुम्ही मंगळवारची मुदत केली होती त्यास आम्ही मुदतीप्रमाणे वाट पाहिली. त्यास सोमवारी लस्करची कही दोन अडीचशे घोडी नेली. आदित-वारीहि कही नेली. असेंहि असतां बुधवारचा दिवस वाट पाहिली. बुधवार सारा गुदरोन गुरुवारी चेनपटणास तोफा लावाव्या असा निश्चये केला. तों बुध-वारी तिसरे प्रहरी तुमची पत्रेंहि आलीं. त्यातील आशये कळला. दिनेक (?) लागून मागती निश्चयेहि नाहीं हे थेक. तश्यांत आम्ही ठाण्याठुण्यास तिलमात्र उपसर्ग न करिता अगर तह बिघडल्याची संभूत नाहीं, तोच लस्करची कही नेणे आणि ते गोष्टी आम्ही साहावी हे अश्लाघ्य. यास्तव गुरुवारी प्रातःकाली प्रजंन्य लागत होता तश्यांतच तोफा लागू केल्या. खंदकावर गुढेकरी होते त्याणी वस्तभाव तो गांवात लाऊन दिलीच होती. पांच च्यार हाजार गुरे मात्र बाहेर होती ती लस्करानें छुटिली. तोफा लागू व्हावयास दोन घटिका लागल्या. सात आठ तोफांची येक रंजक होतांच आतील लोक गडबडून पालऊ लागले तो दुसरी सलक जाली. तसीच हला पडकोटावरी चढली. तों मा(ग)ती पालऊ लागले. मग लस्करांत ताकीद करून लोक मारून काढिले. गांवांत सरकारचे लोक घातले. तिमदय्या राजबिंडा बाहेर भेटीस आला होता. मागती गावांत लाऊन दिलहा. गांवांत हाती दोन व घोडी लाहान थोर से दीडशे पावेतो आहेत. गांवांतील कुलें देखील पटणास बाहेर आणून खंडणी करितों, उदैक कूच करून मदुरास जाऊन मदूर मनगोली वगैरे स्थलें घेतों, तुम्ही तहाचा निश्चये करून लिहिणें, आज्ञा जाली तरी दोन च्यार दिवस राहून उरकोन येऊं, अगर न उरकितां येणे म्हणून लिहिले तरी येऊ म्हणून लिहिले. यैश्यास येक प्रथम सात दिवस आठ दिवस वाट पाहिली. बोलीचाली उरकावयास तीन दिवस येकूण अकरा दिवस लागले. आणखी दोन च्यार दिवस वाट पाहावयास गांठ पडत नाहीं. मागती बोली बनत नाहीं म्हटलें तरी काये करावे? मागती हीच ठाणी घ्यावी? यास्तव आम्ही आज्ञा चेंनापटणचे ठाणे घेतलें. राहिलीहि घेतों. तुम्हास संस्थानिकानी राहाविलें तरी राहाणे. दोन तीन दिवसात बोली उरकोन दिली तरी करार करून. लागलाच पैका समागमे घेऊन व हुंड्या घेऊन

साहुकारहि कोणी जे आणावयाचे असतील त्यास घेऊन येणें. दोन च्यार दिवसांत उरकूण दिलिया उतम आहे. आम्ही अद्यापि नाकबूल येत नाही. परंतु बोली उरकोन तुम्ही आम्हाजवळ या तोंपावेतो आम्ही ठाणी घेतां राहात नाहीं. ठाणी घेऊन खंडणी करूं ते दुसाला खंडणीच्या यैवजात मजुरा देणार नाहीं. तेहि मागणार नाहींत. मागीलहि मजरा दिली नाहीं. पुढील कश्यास मागतील? आम्ही कां देऊं? परंतु अगोधरच बोलले असावे. याउपर उ र ता येक बेगरूलची मात्र राहिली. वरकड ठाणी तों सहजातच आहेत. त्याणी बेगरूल जो घेतले नाही तो धावत करावी. ते करीतच आहेत. बेगरूल घेतल्यावर मग त्याणी तह करणे आणि आम्ही ठाणी सोडणे हे गोष्टी तश्याच सारिखी आहे. मुख्य गोष्टी तुम्हास दोन च्यार दिवस राहाविलें तरी राहून उरकोन येणे. आम्हाकडून होणे ते होतच आहे. ते जागृत होत नाही. आम्ही त्याजप्रमाणे निद्रा केलियात कुंभकर्णाचे भाऊ. बोलणे मानभावाचे करणी कसावाची. तहाच्या गोष्टी बोलाव्या लस्करची कही मारून न्यावी. तेव्हा त्याणी मनापासोन तह करणे कलतच आहे. जाणिजे छ १९ जिल्हेज संध्याकाल बहुत काये लिहिणे हे विनंती.

¶Gopalrao Govind and Malhar Bhikaji ask Banajipant to speed up the settlement of the question of the payment of tribute due from the Raja of Mysore; in the meanwhile, they say, they will be capturing the places as there is no knowing when the Raja and Haider would turn on them. They doubt the sincerity of the Raja's desire for peace as he is using the interval for warlike preparations.

No. 228]

[31-8-1758

पौ छ २८ जिल्हेज

श्रीगणराज

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री

बनाजीपंत स्वामी गोसावी यासी

सेवक गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जाणें विशेष. तुम्ही अष्टमी

शनिवारची पत्रे पाठविलीं त्यांत कांही गुंता नाही. याजउपर गढियांस उपसर्ग न द्यावा म्हणून लिहिलें, त्यावरून आम्ही मदुरानजीक होतो. तेथून कूच करून बेंगरूलचे रोखें चालिलों; व नदीस पाणी होते. केवळ तुमच्याच लिहित्यावरूनच कूच केलें असेंहि नाही. श्रावण वद्य येकादसीची पत्रे पाठविलीं त्यांतील आशयें येक प्रकारचा, अष्टमीच्या पत्रांतील मजकूर येक प्रकार, येकादसीचा मजकूर येक प्रकार; तस्मात् क्षणभंगुर कारभार दिसतो, असे असतां तुम्ही तेथें कश्यास राहिले निघोन यावे. त्यास पाहिजे तरी आपणच येऊन निश्या करून देतील. याउपरी तुम्हीं निघोन येणें, येक क्षणभर न राहाणें. हैदरखान याणी झंडे आलीकडे दिले; तेहि निघोन येणार, फार धमकेच्या गोष्टी सांगतात, सिपाईगिरीची गोष्टी बोलतात, म्हणून लिहिले. येक्यास खासा हैदरनाईक आपले जमावसुधां बेंगरूलांत येत असले आम्हीं वाट देतो. ते आंत गेल्याउपर मग बेंगरूलास मोचें लाऊं म्हणजे त्यांचा पुरुषार्थ तरी कलेल. जाब बलगना कश्यास पाहिजेत ? ते आपलें जागां मनस्वी बोलिले तरी काये चिंता ? मुख्य गोष्टी मदूर पाण्यामुलें राहिलें. वरकड मदूरचा विचार सर्वास दखलच आहे. तुम्हीं याउपर क्षण न राहातां निघोन येणें. त्यांचा विचार क्षणभंगुर; अविध प्रामाणिक मनुष्य म्हणून तुम्हीं सांगत होता, त्यास मद्यप्राशन करून क्षणक्षणा येक विचार करितात. वरकडाची प्रामाणिकता कलली. कोणी आपलें पदरचा पैका देऊन तूर्त प्रांत सोडवील तो सोडवील; अगर बेमुर्वत होऊन सर्वास वळून पैका घेईल तो सोडवील. हे मोकदम्यांच्याने प्रांतहि सोडवत नाही आणि यांत न सोडवल्या संवस्थानाचे कल्याणहि नाही; अगर रुपये देणे न होये तरी प्रांत तरी तहामुलें द्यावा. यांत कल्याण तें न होतां, घेतला प्रांत तो घेतला; राहिला प्रांत बादजबरसात तोहि घेऊं, ते कश्यास पाहिजे. पुढे होणार काली होऊ, तूर्त बेंगरूलावर आपण आहें. ईश्वर कायें करितो ते पाहू. आमचा तोटा नाही. बेंगरूल कनिष्ठ पक्षीं बारा लाख रुपये तो आम्हास देईल. निदानी निमेष तो खत्ता नाही. याउपर तुम्ही उठोन येणे. जाणिजे, छ २६ जिल्हेज गुरुवार हे विनंती.

¶Gopalrao Govind and Malhar Bhikaji to Banajipant asking him to return as no useful purpose would be served by his remaining there on account of the wavering attitude of the Raja of Mysore. "We shall let Haider enter Bangalore"—they further write—"and then raise our batteries and see how he faces them."

पा छ ३ मोहरम

श्रीगणराज

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री
बनाजीपंत स्वामी गोसावी यांसी

सेवक गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहीत जाणे. विशेष. तुम्ही शुक्रवारची पत्रे पाठविली ती काली रविवारीं संध्याकाली प्रविष्ट होऊन लेखनार्थ अवगत जाला. पैक्याचा निर्गम न होये व आपले सिपाईच्या कसबास्तव हैदरनाइकानी च्यार गोष्टी अधिक उण्या बोलून चालून पैक्याच्या निर्गमास लाविले. दो चौ दिवसीं निर्गम करून घेऊन मी सेवक रिकामा कदापि येणार नाही म्हणून कितेक प्रकारें लिहिलें ते सविस्तर कलले. येथ्यास तुमचे हातची गोष्टी असती तरी हरकसे करून तुम्ही मागेच उरकिली असती. बरे ते गोष्टी न जाली. हाली तुम्ही लिहिले बहुत उत्तम आहे. परंतु या गोष्टीस दिसगत न लागावी. जोपर्यंत बेंगरूल घेतले नाही तों पावेतों पूर्वीच संस्थानिकानी व तुम्ही निकड करावयाची करून पैका सुधां व हुंब्या सावकारसुधां आल्यानें उत्तम आहे. आम्ही काली तोफा नदीपार करून आजी सोमवारीं कूच करून खनखनहली आलीकडे मोकामास गेलो. उदैक खनखनहलीस जातो. जो पावेतो बेंगरूलास न पोहचून बेंगरूल न घेतले तोपावेतों आल्यात उत्तम आहे. बेंगरूल आम्ही घेऊन मग तुम्ही आला तरी आजी पावेतों जितके श्रम केले तितके व्यर्थ जातील. बेंगरूल घेतल्याउपरी विना श्रीमंतांची आज्ञा आणिल्यासिवाय ठाणी सोडावयाचा विचार होणार नाही. बेंगरूल नामांकित जागा. भ्रम ते(व)ढ्या मात्र स्थलाचा राहिला. ते घेतल्या-उपर मग प्रांत कां सोडावा? यास्तव जि(त)का प्रेतन होईल तितका करून हें पत्र पावताच तुम्ही निघोन दो चौ कोसावर पैका व सावकार सुधां येऊन आम्हाकडे पत्र पाठवणे. मग येखादा दिवस वाटहि पाहावयास येईल. तुम्ही पैका साहुकार-सुधा निघाल्याचे पत्र येत नाही. तरी लटक्या होपलें गोष्टीवर आम्ही वाट पाहात नाहीं. संस्थानात खरे बोलणे थोडे. लकरी फार आहे. आजी ताा बोलले खरे कोणते जाले? तें हेंच खरे असें मानावे. यास्तव तुम्ही निघाल्याचे वर्तमान येईतों पावेतों आम्ही करावयाचे करितो. मुख्य गोष्टी सल्लूख बिघाडास अवध

बेगारूल मात्र आहे. हे संस्थानिकास समजाऊन सांगणे. उपरांतिक त्याचे विचारे कल्याण दिसेल तें करितील. आम्ही व्यर्थ लेहून फाईदा काये ? रा छ ३० जिल्हेज इंदुवार बहुत काये लिहिणें हे विनंती. साहुकारानी हुंब्या देणे त्या बहुत बलकटीने द्याव्या. मग लबाडी करितील तरी कार्याची नाही. हे साहुकारास पुतें समजावणे. हे विनंती.

¶Gopalrao Govind and Malhar Bhikaji inform Banaji Madhavrao that they have commenced marching upon Bangalore and would refuse terms once Bangalore falls.

No. 230]

[5-9-1758

छ ३ सफर ऊर्फ आश्विन
सन तिसा

श्रीसुवाराज

राजश्री सदासिवराव
गोसावी यासी

८ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती उपर. येथील कुशल जाणौन स्वकीये कुशले लिहीत असिले पाहिजे विशेष. आपले मनोगतानसार पुण्याचा यावयाचा सिधांत करून, राजश्री पंतप्रधान यांस व आपणास लिहिले असतां, सदुत्तरें अद्यापि आली नाहीत. यास्तव सांप्रत राजश्री पंतप्रधान यांस व आपणास पत्रें लिहून पाठविली असेत त्यावरून व राजश्री नागोरा(व) श्रीनिवास सांगतील तो सकल अर्थ ध्यानास आणौन त्याप्रो समर्पकोतरे पाठवावी म्हणजे आमच्या येण्यास किमपि विलंब नाही. तेथे आल्यावर सर्व प्रकारे मनोगतानसार करून द्यावयाचा भार आपणांस अंतःकरणपूर्वक असतां वारंवार ल्याहवें येसे नाही. रा छ १ मोहरम. वरकड मजकूर, नागोजी श्रीनिवास यास लिहिला आहे त्यावरून कलेल. आमचा भार आपणावर आहे, परंतु आजी-
[शिक्षा] परियंती काही घडल नाही. किंचित घडून आल तर तेणकरिता निभाव नाही. आता जाहली तरी गोपाळराव यास लिहून रतनगिरीचे पाच गाव ठाणी पडेत ते कराव. आमची मध्यस्ती आपणाकडे

आलियावर या प्रकार विलंबावर न पडावा ; परंतु आमचा भार आपणावर, आपणच निभून द्याल हे भरवसा आहे. पुणेस यणेस उजूर नाही. खर्च वेच व पुढे सर्व ससूत्र पक (पक्के) करण आपले हाती. बहुत काय लिहिण ? हे विनंती.

¶*Murarrao Ghorpade informs Sadashivrao of his desire to come to Poona for an amicable settlement of his disputes with the Peshwa.*

No. 231]

[13-9-1758

श्रीगणराज

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री
बनाजीपंत स्वामी गोसावी यासी

सेवक गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीयें कुशल लिहीत जाणे विशेष. तुम्ही ढलाईताबराबरी पत्र पाठविले, पावोन लिहिलें वर्तमान कललें व सखोपंताबराबरी सांगोन पाठविलें तेंहि कललें. यैश्यास जवाहिर सावकारास द्यावें ; साहुकारानी पैक्याची निश्या करावी असें आजीपावेतो होतें. हाली सखोपंताबराबरी सांगोन पाठविलें कीं जवाहिर सरकारांत ध्यावे. यैश्यास रोज नवेंच बोलणें बोद्ध लागला. तस्मात् सद्धख होऊन पैका संस्थानिकानी देणे घडतच नाही. जवाहिर ध्यावयास गरज कायें ? तथापि जवाहिर देणेच तरी येथें आम्ही चौघे बसून किमत करूं, त्याप्रमाणें देतील तरी घेऊं, अगर पुण्यास जवाहिर पाठवावें. पुण्याचे साहुकार किमत करितील त्याप्रमाणें पटणकर साहुकारानी द्यावें ; न दिले तरी पटणकर साहुकारानी रुपयांची निशा पुण्यांत करून द्यावी. येणेंप्रोा होत असल्या जवाहिरहि घेऊं, परंतु हे गोष्ट पटणकर कबूल करीत नाही. आधी तों आम्ही जवाहिर कबूल करीत नाही. ते नित्य येक बोलणें बोलतात. आजी चौ महिन्यांत जवाहिर आम्ही ध्यावयाची बोली आजीच यैकिली. नित्य नवें बोलणें बोलतात ; तस्मात् बोली बनतच नाही. आम्हास लिहिता कीं तातड न करावी. बंगरूलास गेल्याउपर केले कर्म निर्फळ होईल. यैश्यास तुम्हास जाऊन येक महिना जाला, तन्ही तातडच करितां म्हणून लिहितां. आजी कूच करून जाणार

होतो परंतु संखोपंताची भेटी रात्री जाली नव्हती. हे काय सांगतील ते यैकावें म्हणून आजी मोकाम केला, तों मारनिलेनी जवाहिराचा प्रकार सांगितला. त्यावरून निश्चये जाला कीं पटणकरांपासून पैसा प्राप्त होणे नाहीं हें पुतें कलळें. उदैक कूच करून पुढें जातो. बेंगरूलचें ठाणें घेतों. खंडणीहि बेंगरूलचे स्वरूपानसारच होईल. घेतल्या प्रांताचा बंदोबस्त करून तूर्त वाटबंधारीस जाऊन बाजतबरसात कावेरी उतरून मागती पैठणकराचे मुद्दकांत जाऊन तूर्त पैका जमा केला आहे हा त्या प्रांताबद्दल घेऊन. हा प्रांत सरकारांत राहील. येवंच प्रांताचा प्रांत कोणी आलीकडील जाऊन, मागती रुपये पटणकरांस देणे सुटणार नाहीं हे पुर्ती खातरजमा असो देणे. तुम्ही पुतें वाकीफ असोन जाबाला आम्हास महिनाभर गुंता केलात; असो. तुमचे माहितगारीस व निष्ठेस मुळोन राहिलो असो. याजउपर देखतपत्र निघोन येणे अगर राहाणें. जें तुमचे चितास येईल ते करणे. याउपरी आम्ही कोठें न गुंततां बेंगरूलास जातो. याजउपरी आम्ही वाट पहात नाहीं. रा छ ९, मोहरम. बहुत काये लिहिणे हे विनंती.

¶Gopalrao Govind and Malharrao to Banajipant: write expressing their resentment at the dilatoriness of the Raja of Mysore in the payment of dues. They say they would accept jewels instead, provided they are offered at the price at which they will be assessed by the Poona bankers.

No. 232]

[28-9-1758

पौ छ २२ सफर

सुआ तिसा

श्रीगणराज

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी कृतानेक सास्टांग नमस्कार विज्ञापना. सेवकाचे वर्तमान ता छ २४ मोहरम मुकाम बेंगरूल स्वामीचे कृपावलोकनेकरून येथास्थित असों विशेष. स्वामीनी छ २२ जिल्हेजी आज्ञापत्रें पाठविलीं ती छ १६ मोहरमी पावलीं. तेथें आज्ञा कीं पटणकराकडील बाकी बगैरे मिलोन तीस बत्तीस लाख व साल मजकुरची खंडणी वीस लाख येकूण पंनास लाख रुपये झाडून येक वर्षात पावते करावे ऐशी निशा जाली

म्हणजे ठाणी सोडावीं. पुढे साल दरसाल तीस लाख रुपये देत जावे; याप्रो निशा करून घ्यावी म्हणजे त्याचे संस्थानास उपद्रव लागणार नाही. दुसरा प्रकार पंधरा लाखाचा मुलुख सरकारात आहे तो मागू नये आणि दरसाल पंधरा लक्ष रुपये खंडणी देत जावी याप्रो करणें. हेहि न होये तरी मुलुख सोडवणे म्हणून आज्ञा. ऐशास पटणकरास ऐवजाचा निर्गम करून घावयाचें होत नाही. सुप्रयुक्तीनें मुलुखहि देत नाहीत. हाली पटणकराकडून राजश्री बनाजीपंत व भवानी नो आले आहेत; हे येथास्थित बोलित नाही. कदाचित निर्गमाचा मजकूर जाला तरी आज्ञेप्रो करितों. प्रस्तुत बेंगल्लास मोर्चे लाविले आहेत. ठाणे जेर जाले आहे. अविलंबे फते होईल. यानंतर सविस्तर वर्तमान सेवेसी लेहून पाठऊ. वरकड मजकूर पुरवणी पत्री लिहिला आहे त्याजवरून विदित होईल. विदित होये हे विज्ञापना.

¶Gopalrao Govind and Malharrao Bhikaji report to the Peshwa that the Raja of Seringapatam is not willing to accept the terms proposed to him by the Peshwa and that Bangalore has been invested in consequence.

No. 233]

[10-9-1758

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री
बनाजीपंत स्वामी गोसांवी यासीं

सेवक गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी नमस्कार विनंती. उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहीत जाणें विशेष. तुम्हीं पत्र पाठविलें तें छ ९ मोहरमी पाऊन लेखनार्थ अवगत जाला. तुमचे हातचा कारभार नसता तरी मागेच उरकिले असतें. याउपरी तन्ही साहुकारी हुंड्या घेऊन सत्वर येणे म्हणून आपण लिहिले; त्यास, आम्ही मनुशयेतून होता तितका केला, परंतु निर्गमाचा विचार न होई तेव्हा उपाये काये? आपण येशस्वी आहेत. कोण्ही-कडून तन्ही येश येईल. आम्ही आपला निरोप घेऊन आलों त्यादारम्य येक दिवस रिकामें नाही. जे श्रम करावयाचे ते केले. पटणकरापासी ऐवज नाही. हरप्रयत्ने निर्माण करून तिसाची भरती सावकाराची करावी. त्याजकडून च्यालसाची निशा आपली करवावी म्हणऊन येत करितात. पंचवीस वीस

पावेतो जमा जाले, आणिकहि तरतूद करीत आहेत. जलदीने होऊन यावे म्हणून आम्ही गुतल येथे आलों. गुरुवारी संध्याकालपावेतो आपाजीपंत व भवानी ना याची पत्रे आली कीं साहुकारी निशा जाली, तुम्ही येणें. ऐशास पटणास जाऊन याप्रो जाले तरी करून घेऊ येत असो, नाही तरी आपणाकडे येतो, म्हणोन विस्तरें लिहिलें ते कलले. ऐशास पटणकराचे निशेचा व बोलण्याचा भरोसा पुरत नाही. कदाचित त्याचा कल उत्तम असला आणि निशा करून देत असले तरी सत्वर करून घेणें. बेंगरूल घेतलियावरी सला होणे संकट आहे. बेंगरूल घेतले नाही तोपर्यंत निर्गम जाला तरी बरेच आहे नाही तरी मग मुद्दक सुटणार नाही. त्याचा दीर्घसूत्री कारभार. बहुनायेकी क्षणक्षण नानाप्रकारचे विचार होतात. कोणही कोणहाचे कलह्यात (कह्यात) नाही. कालानुरूप संस्थानिकांस बुधिभ्रंश जाला, यास उपाये काये? आम्ही कर्तव्य ते करीतच आहो. इकडील वर्तमान तरी छ ३ रोजी खानकनहलीस आलों, ते दिवसी ठाण्यावरी गेलो नाही. दुसरे दिवसी फौज तयार करून गेलो, तोफाहि आल्या, इतकियात गावकरी कौलास आले. ठाणे सरकारांत घेतलें. येथील बंदोबस्त केला. तोफखाना नदीआलीकडे उतरोन आला. याउपरी येथून कूच करून बेंगरूलास अविलंबेच जातों. पटणकर कारभारी जलदी करीत नाही तरी

*(पत्राचा यापुढील बंद गहाळ आहे.)

¶Gopalrao Govind and Malharrao Bhikaji to Banajipant negotiating the payment of money due from the Raja of Mysore.

No. 234]

[Recd. 3-11-1757

पौ छ २० सफर

श्री

पुा सेवेसी विज्ञापना. अरकाटाहून राजश्री अमृतराव याची पत्रे आली तेथील ऐवज आणावयास रणसिंगाचे पथक पाठविले आहे ऐवज घेऊन दो चौ दिवसी येतील. वरकड फुलचरीकरास, दाहा जहाजें जंगी सामानाचीं फुलचरीस आलीं, त्यावरून त्यास बहुत हिमत होऊन काहीं जमाव खुषकोनें उतरला व जहाजे चेनापटणावरी उतरलीं. फरासिसाचा दुरोख शह होऊन महमदअलीखान इंग्रेज

बहुत डांवाडोल होऊन घाबरे जाले आहेत. अमृतरायास म्हणतात जे, तुम्ही गे (ल्यास) आम्हास दम रिघेत नाहीं ऐसे म्हणोन निरो * * * त्यावरून अमृतरायानी लिहिले कीं, दोन हजार फौज रवाना करावी. तेव्हा मारानिलेस लेहून पाठविलें की, या लढाईत लोक हजारबारासे जखमी, इकडील पठाणाची गडबड अद्याप बोरत नाहीं, इकडील बंदोबस्त जाल्याविना कसे बनेल? तशाहि मध्ये एकाची कुमक करावी तेव्हा पुढें येश घ्यावें; नाही तरी कुमकच कोणहाची करू नये. त्यांची लढाईची लाट एकाएकीं मिटावयाची नव्हे. हे एकदोन पर्याये लेहून पाठविले आहेत. तुम्ही दावानें धमकावणीनें तूर्त होईल तेथवरी करणे, पुढें पहातच आहों, म्हणून लिहिलें आहे. पुढें सोई पाहून बनेल तसें करूं. स्वामीनी याप्रमाणे लिहिलें आहे ते प्रमाणच आहे. त्याप्रमाणे वर्तणूक करूं. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Balvantrao Mehendale reports to the Peshwa that the arrival of the French fleet on the East Coast had terrified the Nawab of Arcot who on that account asked for Maratha help. No help, the writer adds, could however be sent in the present circumstances.

No. 235]

[28-9-1758

छ २२ सफर सुा तिसा

श्रीगणराज

सेवेसी गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी कृतानेक सास्टांग नमस्कार विज्ञापना ऐसीजे. पेशाजी पटणाहून राजश्री बनाजी माधवराव व रामराव पटणकरा-कडील वकील ऐसे उभयेतां येऊन दुसाला खंडणीचा व बाकीचा करारमदार करून संस्थानास गेले. परंतु त्यास ऐवजाची सावकारी निशा न होये. सावकाराची मैनोती केल्याविना ते निशा न करीत. संस्थानिकाच्याने सावकारीची होत नाही. ऐसे कललियावर आम्ही बेगरू (ल) चा रोख धरिला व बनाजीपंत यास उठोन यावयाविसीं पत्रें लिहीत गेले. ते उठोन येत होतो परंतु संस्थानिकानी राहाऊन घेतलें. सेवटी काही न जाले. यानंतर मारानिले व भवानजी नाा छ १८ मोहरमी येथें लस्करात आले. वीस लाख नख्त व पंधरा लक्ष रुपयाचे जवाहीर व रंगसेटी याजकडे दोन लक्ष रुपये व नील चिकया म्हणून सावकार आहे त्याची

दोन लक्षाची निशा व दोन लक्षाच्या वरात परगण्यावर याप्रमाणे संस्थानिक निशा करून देतात. याप्रमाणे मान्ये करावे म्हणून उभयेतानी फार रदवदली केली. ठाणी सोडून द्यावी. त्यानंतर जवाहीर आणून देतो याप्रो बोलिले. त्यास जवाहीर नजरेने पाहिल्याविना त्याची किंमत कसी होती ? व सरकारचे उपयोगी आहे नाही हें कसे कळते ? याजकरितां ते मान्ये न केलें. याप्रमाणे होत नाही म्हणून साफ सांगितलें. बेंगलूरस मोर्चे लाविले आहेत. हे ठाणे फते जालें म्हणजे तहाचा मजकूर सहजेच राहिला. खानकनहाली नजीक आप्रमेयेदुर्ग म्हणोन पटणकराकडील पाहाडी किला फार सरस, वर्ती पाण्याची तीन टाकी, पाणी पुतें, बेलग जागा, फौजेचा इलाज नाही, तोफाचाहि नाही, थोडक्या माणसानी राखावा, याप्रमाणे होता. परंतु तेथील किलेदारानी सरकारचा कौल घेऊन किला दिलहा. आपले लोक वरते चढले. आप्रतिम स्थल हस्तगत जालें. स्वामीस कलविं यास्तव विनंती लिहिली असे. सेवेसी विदित होय. हे विज्ञापना.

¶Gopalrao Govind and Malharrao Bhikaji speak of the settlement of tributes from Mysore effected by Banaji Madhavrao and Ramrao. They also refer to the capture of Aprameyadurga, a very strong hill-fort near Kankanhali.

No. 236]

[Recd. 25-10-1758

छ २२ सफर सुा तिसा

श्रीगणराज

सेवेसी गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी कृतानेक साा नमस्कार विज्ञापना. दुर्गकराकडील खंडणीपैकी बाकी राहिली होती, त्या ऐवजास हिरूर व आहीमंगल दोन ठाणी बोलीस घेतलीं होती आणि दीड लाख रुपये आले म्हणजे ठाणी सोडून द्यावी याप्रो करार करून ऐवजाचे वसुलातीस माहादसेट दिला माहादसेट वीरकर यास पाठविलें होतें. त्यास त्याणी सदरहू रुपये वसूल करून घेऊ(न) ठाणे मजकुरास आला आणि दोन्ही ठाणी सोडून देविली. त्यानंतर रुपये घेऊन लस्करात आला. बाकी रुपये राहिले ते हतेबंदी प्रो येतील गुंता पडणार नाही. दुर्गकर फार येकनिष्ठेने आहे. कदाचित बाकीचा निर्गम कराराप्रो करून न दिलहा तरी माघारे फिरतेसमई वसूल करून घेऊन. बहुत करून रुपये ठेवणार नाही ऐसे दिसतें. विदित होय हे विज्ञापना.

¶Gopalrao Govind and Malharrao Bhikaji write about the two villages—Hirur and Ahimangal—being released on payment of the remaining portion of the tribute by Durgakar.

No. 237]

[Date of despatch 28-9-1758?

छ २२ सफर सुा तिसा

[Recd. 25-10-1758

श्रीगणराज

शेविसी गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी कृतानेक साा नमस्कार विज्ञापना ऐशीजे. घाटाखालील वर्तमान तरी फरासिसानी चंदावरास येऊन वेढा घातला होता. किला फार जेर जाला होता. तेहि हला करावयाचे तरतुदेत होते. परंतु चंदावरकरानी तमाम पालेगारास सामील करून त्याची रसद बंद केली. तेव्हा फरासिसानी सल्याचा संदर्भ आपण होऊन लाविला. याणीहि सला केला च्यार लक्ष रुपये द्यावयाचा करार करून पंनास हजार रुपये दिले. इतकियात त्यास गलहि येऊन पोहोचला. तेव्हा मागती त्याणी विघाड केला. यानंतर चंदावरकरानी फौजसुधा बाहेर निघून मोर्चे मारिले. त्याचे लस्करावरी जाऊन पडले. तीन च्यारसे फरासीस जिवे मारिले. त्यास पिटून घातले. याप्रमाणे तिकडील बातमीची पत्रे आली आहेत. चंदावरकराचे व इंग्रेज व महमदअलीखान याचे मानस आहे की आम्हास कुमकेस नेऊन त्याचे पुते पारपत्य करावे. याप्रो त्याचे संदर्भ आले आहेत. बेगूरुल हस्तगत जालियावरी घाटा(खा)ली जावयाचे करितों. यानंतर तेथील मनसब्यासारखी ज्याची कुमक करावयाची ते करून आपले उपयोगी पडे सारिखे करितों. आथवा दोन्हीकडे भये प्रदर्शन करून सरकारचे कार्य सोईसारखे करितों. विदित होय हे विज्ञापना.

¶[Gopalrao Govind and Malharrao Bhikaji describe how the French tried to attack Tanjore and how they were repulsed with a loss of some 400. They also write that the Raja of Tanjore, the English and Muhammadali desire to take the writer's help and to rout them completely.

No. 238]

[October 1758

छ ९ राखर सन तिसा.

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक मुकुंद श्रीपत साष्टांग दंडवत विज्ञापना. ताा छ सफर मुा येलवक ताा बेगूरुल स्वामीचे कृपेदृष्टिकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. स्वामीने कृपाळु होऊन आज्ञापत्र सादर केले ते प्रविष्ट होऊन संतोष

जाहाला. तेथे आज्ञा की, कोलार व होसकोटे व देवनहल्ली व बेंगरूळ वगैरे तालुकियाचा येवज, सिबंदी नेमून दिले याप्रमाणें खर्च करून, बाकी येवज पुण्यास हुजूर पाठवणे म्हणोन पेशजी आज्ञा असता, ऐवज अद्याप येऊन पावला नाही हे गोष्ट कार्याची नाही. याउपर जलद येवज पाठवणे म्हणोन आज्ञा. ऐशास, राजश्री बलवंतरावजी देशी जातेसमई सदरहू तालुके सेवकाकडे करार करून देऊन सरकारच्या सनदा जमिंदारास वगैरे इजारदारास करून दिल्या. त्याजप्रो अमल तालुक तालुकियाचा सुरू करीत असता राा गोपाल गिरधर याणी सरकारचे पत्र राजश्री बलवंतरावजीकडून सेवकाचे नावे आणिले की, प्रो कोलार सालगुदस्ता सन समानचा वसूल गोपाल गिरधर याजकडे सांगितला आहे, हे वसूल करितील. तुम्ही खलल अमलास न करणे म्हणोन. त्याजवरून आज्ञेप्रो सालगुदस्तापौ नजर व इजारदाराकडील ऐवजाविशी ताकीदपत्रे देऊन येवज त्याजकडे देविला. सालमजकूरपैकी येवज आम्हाकडे वसूल होऊन पुण्यास रवाना करावा म्हणोन येथून कारकून व स्वार वसुलास पाठविले. श्रावणमासाचा हप्त्यापैकी पाच सात हजार रुपये वसूलहि जाले. इतकियामध्ये सरकारची पत्रे राजश्री गोपालराव गोविंद याचे मारफातीने चित्रदुर्गाचे मुकामीहून गोपाल गिरधर याणी आमचे नावी आणिली की कोलार प्रांतीची मामलत यास सांगितली आहे. तुम्ही प्रांत मजकुरचा वसूल न करणे, कारकून वसुलास पाठविला तो माघारे घेऊन येणे म्हणोन. त्याजवरून राजश्री रावजीस लेहून पाठविले की, गुदस्ताचा वसूल मशारानिलेकड हुजरून सांगितला. सालमजकुरचा वसूल आम्ही करावा म्हणोन आज्ञा आहे तेणे प्रो करीत आहो. लेहून पाठविले असता फिरोन सरकारची आज्ञापत्र पाठविले की कारकून उठऊन घेऊन जाणे, खलल न करणे. त्याजवरून कारकून आणिला आण चिनपटणचे मुकामी येथून स्वार होऊन जाऊन राजश्री गोपालरावजीची भेट घेतली. सरकारची पत्रे रावजीचे नावे होती व जमींदार व इजारदार याचे नावे होती ते कुल दाखविली. त्याजवरून गोपाल गिरधर यास आणऊन मनास आणून येथास्थित करून देऊ म्हणोन उतर दिले. परंतु आजपावेतों गोपाल गिरधर यास आणऊन त्याच्या आमच्या सनदा पाहून मामलत सुरलीत करून दिलही नाही. त्याजमुलें वसूल बंद जाला. इकडील लोक लबाड; त्यामध्ये इतका आश्रय जाहाल्यावर पैसा कोण देतो ? त्यामध्ये ऐवज वसूल करून आज्ञेप्रो पुण्यास आम्ही पाठवणार. हे वर्तमान रावजी गोपाल गिरधर याणी सांगितले आण मामलत आपणाकडे करार करून घेऊन वराता आपणावर कराव्या, आपण पैका देतो म्हणोन बोलोन मामल्याची घालमेल केली. नाहाक पैका मामले-

दाराकडे राहिला. रावजीजवळ बहुताप्रकारे समजाऊन विनंती करीत आले. परंतु राजश्री बलवंतरावजीन केले ते सुरक्षित नसवे हेच मर्जी दिसते. मामलतीस खलल पडली नसती तर श्रावणमासीचे लाख रुपयाची हुंडी पुण्यास पाठविली असती. समयास पोहोचून आमचे चाकरीचा मजुरा धण्याजवळ जाहला असता. घडोन न आले. प्रस्तुत छ मजकुरी गोपाल गिरधर येथे आले आहेत. याउपर कोलारचे मामलतीचा विचार रावजीचे मर्जीनरूप कैसा होतो त्याप्रो सेवेसी विनंतापत्र पाठविले जाईल. सदरहू येवजावर वराता कराव्या म्हणोन फडनिसास आज्ञा केली आहे. वराता करणार ऐसे दिसते. प्रो देवनहलीचा मजकूर कुल मामलत करून आम्हाकडे दिलही आज्ञेप्रो चनरायेपटण व बुधगिरे इजारदारास सवाईने देऊन तूर्त पाच हजार रुपये आधी इजारदार याजवळून रसद घेतली. पुढे मामलत सारी इजारियाने देऊन सरकार किफायत करावी हा विचार करीत असता, धोंडो माणकेस्वर याजकडे पाच समता देखील बुधगिरे व चनरायेपटण सवाईने करार करून देऊन आमचे नावे सनद सादर जाहाली, त्याजवरून वडगेनहली वगैरे तीन समता त्याजकडे दिलहा. दोन समता आम्ही इजारियाने सवाईस पाचसे रुपये आधी करार करून देऊन दिल्या आहेत. त्याकराराप्रो आपणाकड ठेविल्या आहेत. कैवार व तीन समताचा ऐवज इजारपट्याप्रो आम्हाकडे द्यावा ते न करिता म्हणतात की आपण ऐवज हुजूर पाठऊन देऊ, तुम्हाकडे देत नाही म्हणोन धोंडो माणकेस्वर बखेडा करून बैसल आहेत व चिनरायेपटण आम्हाकडे आहे त्याजपैकी बेवीस गाव त्याजकड आहेत ते देत नाही. कजिया करून गाव घ्यावे तर राजश्री गोपालराव याचे ताकीदपत्र घेऊन आले त्याजमुळे त्यासी बोलता न ये. साहा समता देवनहलीपैकी राहिल्या. त्यास मोरो नारायेण यांसी इजारा करून सवाईप्रो राजश्री बलवंतरावजीन करार करून देऊन सरकारची सनद सादर आमचे नावे जाहाली, येवज आम्हाकडे देविला. आज्ञेप्रा मामलत त्याचे स्वाधीन केली. त्याजपैकी राजश्री लक्ष्मण हरि निा राजश्री विसाजी कृष्ण याजकड सतेचालीस खेडी आहेत ती त्याणी अटकाविली आहेत. मोरो नारायण याजकडे देत नाही. धोंडो माणकेस्वर याणीच खलिस खेडी अटकाविली आहेत. तेहि देत नाही. त्याचा वसूल ते घेतात. त्याजमुळे मशारनिलेचे मामलतीस खलल पडोन श्रावण-मासचे ह्दयाचे रुपये साडे आठ हजार येणे त्याजप्रो हजार रुपये मात्र वसूल जाहाले. बाकी पैसा येत नाही. आपले मामलतीचे ठीक करून दिले तर पैका देऊ म्हणत आहे. त्याजवरून राजश्री गोपालरावजीजवळ विनंती केली की सनदेप्रो ज्याची मामलत त्याकड करार करून देऊन ताकीदपत्रे देवावी

म्हणोन विनंती केली. परंतु मर्जीस येत नाही. याप्रो दोनी मामलतीचा मजकूर. बेंगळूरचे तालुकियाची ठाणी आम्हाकडे आहेत त्याजपैकी काही पैका येणे तर गाव व ठाण्याच्या पेठा देखील कुल लुटिल्या गेल्या व घरे बरोबर जाहाली. अजमासे साठ हजार घ्यावे म्हणोन बेहडेयास लेहून दिले आहे त्याची गत हे आहे. साठ पैसे मिलणे मुस्कील. होसकोट्याचा परगणा याचा मजकूर तर पिनाकिनी नदी कसवेयाजवळ जवळ आहे. त्या अलीकडील मुद्दक पनास हजाराचा लस्करचे कहीने सेते व घरे व पेवे कुल लुटून रयतहि लुटली गेली. गुरे चरतात. हाली नदीपलीकडे निमे मुद्दक व कसबा राहिला आहे त्याची गत काये होते ते पाहून सेवेशी विनंतीपत्र लिहिले जाईल. जामदारीचे स्वारहि मागोन घेतले. हरघडी विनंती रावजी जवळ करीत आलो की होसकोटी सरकारचा मुद्दक; तिकडे कही पाठऊ नये. पटणवाल्याचा नवा मुद्दक नलवगळ व सोडेकोप वगैरे घेतला आहे, येथून दीड कोस आहे, तिकड कही पाठवावी. पुढे तह होऊन पटणवाल्याचा मुद्दक तुम्ही सोडून देणार तो राखून घरचा मुद्दक लुटवावा, उचित नाही, परंतु आजपावेतो कही देवनहली व होसकोटे प्रांत जाऊन वर्तुलाकार मुलकाचा जाहाला. पुढे पैका येणे नाही. ठाणी राखणे तर पुण्याहून येवज आणऊन ठाणी राखावी ऐसे दिसते. आम्ही सेवक लोक जाहालेल वर्तमान धन्यास ल्यावे. आमचा येत नाही. येणे प्रो चहू तालुकियाचा प्रकार आहे. सिबंदीस पैका नाही. धण्यास विदित व्हावे म्हणोन विज्ञापना केली आहे. वरकड वर्तमान राजश्री बलवंतरावजी यांचे पत्री लिला आहे. सेवेसी विनंती करिता विदित होईल. बहुत काय लिहिणे? कृपा निरंतर करणार धणी समर्थ आहेत. हे विज्ञापना.

¶Mukund Shripat communicates to the Peshwa his difficulties in the matter of collecting tributes in the newly occupied provinces of Bangalore, Kolar, Devanhalli and Hoskot.

No. 239]

[Recd. 12-11-1757

पौ छ २९ सफर.

श्री

पुा श्रीमंत राजश्री

भाऊ-

साहेबाचे सेवेसी

विज्ञापना यैसीजे. राजश्री सखोबा नाईक माहायात्रेस जाऊन आले. याच स्थळी भेट जाहाली. राजत समागमे देऊन दोनच्या मजली पोहचाविले.

+ जामदारखान्याचे=रत्नशाळेचे.

चंजावरास पोहचले. राजश्री मानाजीरायाचे त्याचे असारश्य आहे. कासिदाची जोडी त्यासमागमे होती ते आली आहे, याजसमागमे आज्ञापत्रे बुधवादाची सेवकास सादर करावी. नवाब महमदअलीखान याणी गुलाबी अतराविसीं बजीदी करून सांगितले कीं, पाच तोलेपावतो अतर उंच वेस श्रीमंतास अर्जी लिहून आणवावें. सरकारांत अधिक असित्या पाठवावें. सेवकाजवळ आल्या सेवक पोहचावील. महमदअलीखान कार्याचे सेवा करून दाखवावयाचे आहेत. हे सेवा करितील. स्वामी याजवरी कृपा करितील. प्रस्तुत चेनापटणात पेचात आहेत. आपली फौज कांही आल्यास तेहि येथे येऊन त्याचे आमचे रिफाकतीने कामकाज करून मुलकाचा बंदोबस्त केला जाईल. तूर्त देवब्राम्हणाचे साह्य जाहाले पाहिजे. महाराजानी छावणीचा विचार केला होता, परंतु तिकडील अनेक कार्यभागामुळे जाणेच लागले. राजश्री बलवंतराव व राजश्री विसाजी कृष्ण यास ठेविले. याणी येथाबुधि बंदोबस्त बराच केला व करीत आहेत; परंतु महाराजाच्या आगमनाची सलावत आणीकच. सूर्योदये कोठे आणि किरणें कोठे? औधी प्रजा व ब्राम्हण तोंडे पसरून मार्ग पाहात असेत. याच्या धावण्यास धावले पाहिजे. सेवक तो उपायात असे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶A news-letter communicating to Bhausahb that Sakhoba Naik has returned from pilgrimage and has reached Tanjore, that Muhammadalikhan requests the Peshwa to send him excellent rose perfume. The letter further describes the difficulties of Muhammadalikhan at Madras and the succour he is soliciting from Balvantrao Mehendale.

No. 240]

[November 1758

श्रीसुबाराज

राजश्री बालाजीराव पंडित
प्रधान गोसावी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे वजारतमाव दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीयें कुशल लेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. बहुत दिवस जाहाले, आपणाकडोन पत्र येऊन परामर्ष होत नाही. उभयेपक्षीच्या श्रेहास व बंधुत्वास विहित आहे की काये? गोसावी यांस स्मरण व्हावे याकरितां राजश्री श्रीनिवासराम

यांस येथोन आपणापासी पाठविलें तरी पत्राभावच दिसो अला. जैसे नसावें. हे दौलतेचा भार व उस्तवारी करावयाचा प्रसंग अपणास मिलाळा असतां येतद्विषई ल्याहावेसे काये आहे? वरकड अर्थ मारनिले यांस लिहिला आहे ते सांगतील ते ध्यानात आणून तदनसार करून अपले विभागास यश ये तो अर्थ करावया सूझ असा. बहुत काय लिहिण? हे विनंती. [शिक्षा]

¶*Murarrao Ghorpade requests the Peshwa to write to him frequently.*

No. 241]

[Recd. 5-12-1758

छ ३ रबिलाखर सन तिसा

श्रीमंगलमूर्ति

सेवेसी विज्ञापना येसीजे. नवाब अबदुल मोसमखान याची व गनीमियाची भेटी जाल्या. सिलिमखानहि होते. परंतु बेबनाव सिलिमखानासी जाला. छ १० रबिलावलीं गंजीकोट्याच्या समीप भेटी होऊन येकत्र जालियाचे वर्तमान तहकीक रायास आलें. गनीमियाच्या भावानें स्वारी करून ताडपत्रीचीं गुरेंढेरें वळून नेलीं, म्हणून ताडपत्रीहून कमावीसदार यांनीं रायास लिहिलें. कनुमडूस सिबंदीचे पंधरा हजार रुपये रायांनीं सिलिमखानाची निशा केली. कनुमडूस राजश्री राव ममलकतमदार याचें ठाणें छ ९ रबिलावलीं बसलें. ऐथल पाडकर यांनीं गनिमियासी राजकारण केलें. आउमवाले यांनीं तीनशें प्यादे रायाकडे याडकीस कुमकेस पाठविले आहे. बैंगनपलीकडे फाजलअलीमहमद यानें कुमक केली. सिलिमखान याजवर नवाबाची इतराजी आहे. राजश्री गोपाळराव व राजश्री मल्हारराव यांनीं राजश्री रायास पत्र लिहिलें. पटनकर हैदर नाईक चैनपटणांत कोंडला आहे. फौज सत्वर पाठवावी. रायाची फौज याडकीस मोर्चे लाविले. अदियाप याडकी कौलास आली नाही. कौलास येईल अथवा हल्ला करून घ्यावी, त्यांतून दोन्ही होत नाही. फौज गेली पाहिजे. याजकरितां रायास कितेक प्रकारें सांगितलें आहे. हल्ला करून घेणें तरच सत्वर याडकी येईल; नाही तर येत नाही. दोनी महिने पाहिजे. मग फौज जाऊन काय कार्याची? वज्रकरूर ठाणे सरकारचें राजश्री लक्ष्मणपंत यांनीं बेनुरांत शेंपन्नास

प्यादे ठाण्यांत ठेविले. काटक व देशाई मिलोन राजकारण करून तीनशें पैदे अन्तून फितूर करून बेनुरचें ठाणें बलकाविलें. करितां राजश्री भगवंतपंत व राजश्री नागोजीपंत यास पत्र लक्ष्मणपंतीं लिहिल्यावरून उभयेतां फौजेनिसी छ १० रबिलावलीं दाखल करूरास जाले. बेनुरकर देशाई याचीं मुलेमाणसें इडपनलांतांत आहेत. च्यारशें प्यादे जमाकरून गावास पानी नाहीं, येक तलें गांवापाशी गोलीच्या टापियांत आहे, येक विहीर आहे, तें पानी पुरत नाहीं येंसें आहे. याजकरितां रायास राजश्री त्रिवर्गीनीं पत्रे लिहिलेवरून दोनशें प्यादे व गोलंदाज ४ च्यार येंसें घेऊन सेवक करूरास गेला. मागून आनखी राव प्यादे व गाडधी व सरंजाम पाठवीत आहेत. फौज जावी तो याडकीस फौज गुतले आणि कांहीं फौज जमा करून पाठवीत आहे. स्वामीचे प्रतापें देसक पराभवता पावतील. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञाति.

¶*News-letter from the Karnatak to the Peshwa giving news of the activities of Murarrao Ghorpade near Gooty.*

No. 242]

[14-10-1758

छ ९ राखर सन तिसा

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री

पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी.

विज्ञापना. स्वामीने सेवकावर कृपा करून पालखीची सनद पाठविली ती पावली. स्वामीचे आज्ञेप्राा विजयेयादसमीचे मुहूर्ते पालखींत बसलो. सेवेसी वृत्त होय. पत्री आज्ञा की, राजश्री मल्हारराव रास्ते व राजश्री गोपालराव याचे वर्तमान, कोठे आहेत, काये मनसबा करितात, बारीक मोठे वर्तमान सविस्तर लेहून पाठवणे म्हणोन आज्ञा. येशास, उभयेता फौजसुधा छ १५ मोहरमी बेंगरुलास येऊन मोचेंबंदी केली. किला जेर फार केला. तोफाचा मार बहुत केला. त्याजमुले दोन अडीचसे माणोस व पनास साठ घोडे गोल्याने ठार जाहाले. दोती दिवसीं किला कौलास यावा येंसा अर्थ जाहला होता. मोचेंहि खंदकावर गेले होते. इतकियात हैदर नाईक पटणाहून दोन अडीच हजार स्वार व दोन हजार बार व साठ सतर फिरंगी पंधरा तोफा लहान व दोन हजार कानडे प्यादे येणेप्राा जमावसुधा ठाणे मतूर येथे येऊन मुकाम करून सातसे स्वार व हजार बार चीनपटणास रात्रीचे पाठविले ते येऊन सिब्बा लाऊन

किल्यात उतरले. मारामार करूं लागले. तेव्हां सरकारचे लोक सावध जाहाले. कितेक दस्त केले. कितेक जखमी जाहाले. दोन च्यार ठारहि जाले. ते वर्तमान येथे कलताच दुसरे रोजी राजश्री बनाजी माधवराव पटणास तहाकरितां पाठविले ते जाऊन चीनप(ट)णास पावले. हैदरनाइकाची भेट घेतली. कितेक बोलणे जाहले. त्याणी उतर केले की आम्ही सेवक लोक. धण्याची आज्ञा की, बेंगरुलास जाऊन लडाईं घ्यावी. त्याप्राा आम्ही तो बेंगरुलास जातो. तुम्ही पटणास जाऊन काय बोलणे ते बोलवे. तेथून आपणास हुकूम येईल त्याप्राा वर्तणूक करूं म्हणोन उतर जाहाले. पेशजी बोली त्याचे मारुफतीनें होती. हाही उतर यैसे जाहाले. हे वर्तमान कलताच हैदरनाइकाजवळ सदरहू लिहिल्याप्राा भारी फौज येणार, बेंगरुलास श्रीनिवासराज दोनी सेह सोसणार नाही हे जाणून राजश्री गोपालरावजीने मोर्चेमध्ये रात्री छ २८ मोहरमी उठून छ २९ मोहरमी कूच करून ठाणे येलवक व बाणावर दोनीमध्ये बेंगरुलापासून दीड कोसावर मुकाम केला. विजयेयादसमी जाहाली. दुसरे रोजी कूच करून नीलवगलावरून मागडीचे सुमारे मुकाम जाहाला. तेथे थोर तोफा ठेऊन बाकी लान तोफा समागमे घेऊन हैदरअलीचे पारपत्यास दरकूच जाणार. स्वामीचे पुण्य-प्रतापेकडून त्याचे पारपत्ये सत्वरच होईल. बेंगरूलचे तालुकियाची ठाणी सरकारात आहेत त्याचे बंदोबस्तास आम्हास सांगोन दोनसे स्वार राजश्री दौलतराव घोरपडे याजकडील आमचे ताबिनांत देऊन आमचे दीडसे स्वार येकूण साडेतीनसे स्वार समागमे आहेत. ठाण्याचा बंदोबस्त करीत आहे. श्रीनिवासराम आठसे स्वार हजार बार साडेपाच हजार प्यादा जमाव बेंगरुलात आहे. आम्हाजवळ सामान थोडे, परंतु धण्याचा पुण्येप्रताप थोर आहे. चिंता नाही. श्रीनिवासराम भारी जमावानसी आहे. आम्हाजवळ जमाव थोडा परंतु आम्हास पुर्ते जाणत आहे. धण्याचे पुण्येकडून आजपावेतो त्याचे पारपत्येच करीत आलो. पुढे हेच उमेद आहे. जैसी निष्ठा ते सफल प्राप्त होतच आहे. सेवेसी वृत्त होये हे विज्ञापना.

¶News-letter to the Peshwa reporting the fighting with Haidar near Bangalore. Bangalore was assaulted and would have capitulated but for the arrival of Haidar with a strong force which changed the situation. Gopalrao Patwardhan is reported to be trying his utmost to dislodge Haidar from his stronghold.

पो छ ९ रबिलाकर सन तिसां.

श्री

श्रीमंत राजश्री बाबासाहेब
स्वामीचे सेवेसी.

सेवक मुकुंद श्रीपत कृतानेक साष्टांग दंडवत विज्ञापना. तागायत छ सफर-पर्यंत स्वामीचे कृपेकडून सेवकाचें व पागचें व परगणे हुसकोटें व देवनहली वगैरे प्रांताचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. येथील वर्तमान, राजश्री गोपाळराव फौज सुधां येऊन बेंगरुलास मोर्चेबंदी केली हें वर्तमान पेशजीं सरकारचे कासिदासमागमें सेवेसीं लिहिलें होतें, त्याजवरून विदित जाहलें असेल. आलीकडील वर्तमान, बेंगरुलास मोर्चे दिल्ल्यापासोन राजश्री रावजीस सांगत आलों कीं, तुम्हांस बेंगरुल घेणे तर तोफा च्यारपांच पूर्वेचे दरवाजिस पेटत नेऊन जिभीवर मार च्यार दिवस करावा, आण दक्षणेकडे पाणदरवाजा आहे तेथें पांच तोफा लावाव्या. दोनी जिभ्यावर मार केल्यानें कोणी माणूस जिभीत ठरणार नाही. इमारत जिभीची कची आहे. जिभी पडलियावर दोहींकडून हला करून दोनी जिभ्या घ्याव्या म्हणजे कौल घेतात, कार्य होतें, म्हणून बहुता प्रकार सांगितलें, परंतु खातरेस न आलें. जेथें तोफा न लावाव्या तेथें लाऊन नाहक दाख्खगोली खर्च जाहाली. महाराज राजश्री येकोजी राजे याचे हातची इमारत चुनेगची, जिभीची इमारत मैसुरवाल्याचे हातची कची आहे म्हणोन हा प्रकार माहितगिरीनें सांगितला व लोकहि कितेक सांगत होते परंतु कोणाचेही ऐकिलें नाही. आम्हांस जावसाल केला कीं, आमचे विचारें येईल तैसें करूं. तुम्हांस सांगो त्याप्रमाणे वर्तणूक करणें म्हणोन इतराजी होऊन बोलले. त्यावरून आम्ही बोलावयाचें टाकिलें. पूर्वेकडील पेटेचा दरवाजियास आम्हास सांगितल्याप्रमाणें तीन दिवसांत हात दगडावर मोर्चे भिडविले. वरकड मोर्चे या प्रमाणेच नजीक गेले. परंतु आम्हीं सांगितल्याप्रमाणें दोनी जिभीस तोफाचा मार दोन दिवस जाला असता तर चहू दिवसीं बेंगरुल हातास आले असतें तें न जालें. येविसीं राजश्री मल्हारराव याणी सांगावें तर ते कोणी कारभारांत येकंदर मन घालीत नाही. यांचा कारभार येककली, मनास आलें तें करावें. आम्ही सेवटपावेतों सांगोन बदमजीं करून घेतली. कारण काय, धण्याचें कार्य जलद व्हावें, नक्ष व्हावा. बेंगरुल

घेतल्यानें पंचवीस तीस लक्ष रुपये खंडणी होऊन पैका सरकारांत येतो हें आम्हांस पूर्ण ठावके, हें रावजीस निवेदन करीत आलों. परंतु आम्ही तुमचे पदरचे स्थापित, तुमचे ठाई याची ममता ज्याप्रमाणें त्याचप्रमाणें आम्हांवर. अधिकोत्तर कृपा करितात त्याचा अर्थ कोठवर ल्याहावा? वरकड मजकूर अलाहिदा पत्रीं लिहिला आहे त्यावरून शेवेसीं विदित होईल. बेंगरुलचे तालुकियाची रयेतेस कौल देऊन थोडी बहुत वसाहत केली होती. सेवेसी विज्ञापना. लस्कर आल्यावर देखील ठाण्याची पेठा लुटून बराबर केल्या. त्याजवर रावजीजवळ विनंती केली, ठाणी कोणाचे स्वाधीन करणे ते करावी, आम्हांजवळ पैका नाही, ठाणी आपले स्वाधीन करून घ्यावीं किंवा सिंबंदीस पैका सरकारातून देणें, म्हणोन आजपावेतों बोलत आलों. आम्हास उत्तर देत आले कीं, बेंगरुल घेतल्यावर काय सांगणें तें सांगोन तूर्त जतन करणे. त्याजवरून आम्ही उत्तर दिलें कीं, मुद्रक व ठाण्याच्या पेठा तुम्हीं लुटितां, सिंबंदीस पैका कोटून द्यावा? त्याजवर, आम्हांस धण्याचा हुकूम आहे कीं रावजी आल्यावर ठाणीं तमाम त्याचे स्वाधीन करणे. त्याजवरून आम्ही हमेशा विनंती करीत असतां, ठाणी स्वाधीन करून घेतली नाही, बेगमीहि करून देत नाही. याजउपर आम्ही आपले लोक उठऊन आणितों ऐसें निक्षूण बोलत आहों, परंतु येकहि निरगम होत नाही. दुसरा मजकूर, देवनहली हुसकोव्याच्या मुलकांत कही घालून रागींचीं सेतें व धानमव्या कापून आणून गांव लुटून आणितात. होसकोव्याच्या कसब्याचे तल्यापावेतों मुद्रक कुल लुटिला. जामदारीसहि स्वार घेतले होते. जामदारीचा पैका देऊन मुद्रक लुटित गेले. च्याळीस हजार रुपयाचें नुकसान जालें. पुढेंहि किती होईल हें न कले. बहुत काय लिहिणें? हे विज्ञापना.

¶Mukund Shripat to Balvantrao Mehendale complaining against the obstinate conduct of Gopalrao Patwardhan at the siege of Bangalore.

No. 244]

[Recd. 11-12-1758

छ ९ रबिलाकर सन तिसा

श्री

श्रीमंत राजश्री बलवंतराव बाबा

स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक भगवंत त्र्यंबक कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान तागायत छ प्रो मलफलचिंतकुटे कसबा मलफल येथें स्वामीचे कृपेदृष्टी-

करून प्रांत मजकूरचें व सेवकाचें येथास्थित असे विज्ञापना. श्रीमंताचे व व स्वामीचें दोन आज्ञापत्रें कासिदाबराबरील नवाब मोहसेनखान याच्या थैल्या बराबर सेवकास पाठविली ते छ १२ सफरी हेच मोकामी पावली. स्वामीच्या पत्रांत आज्ञा जे, यैवज जमा असल त्यास हुंडणावली भारी पडती म्हणोन लिहिलें. तरी हुंडणावल न देणें. यैवज सिय्याकडून रवाना करणें. आज्ञेप्रमाणें आहे यैवज त्याची रवानगी करित असों. देवाब्राम्हणाचें सुदामतप्रकारें चालवावया सरकारची सनद नाही. ते सदरहू सनद सरकारची करून पाठविली म्हणोन पत्रों आज्ञा जाली. परंतु सनद पावली नाही. पठाणाकडील करारमदार ठरला. त्यासी व सिलिमखान वगैरे याकडील खंडणीचा यैवज येणे त्याचा वसूल आदेपि आला नाही. त्यास नवावास व इतरास सरकारचीं पत्रें पाठविलीं याउपरी सिलिमखानाकडील वगैरे याकडील यैवज सत्वर वसूल करून पाठवणे व करारमदार प्रमाणें जगदेवगडचा प्रांत व ठाणी येणे वगैरे कामे विल्हे लाऊन घेणे म्हणोन आज्ञा केली. यैसियासी प्रस्तुत आम्ही स्वारीस निघून धोलवडचे मोकामास आलों. राजश्री नागोरामहि आपले पथकानसी ते मुकामी पावले. त्यावरी असल्या सामानांत कुमारलालवे नंदीमगल पुलंबिहाळ येथें मोकाम करून वेमन-वकटनायडे व लोहपटनुतक येथील पालेगार या दोघांचें पारपत्य करून दोनी ठाणी फते करून या मुकामास येऊन आज पंचवीस दिवस होत आले हें वर्तमान सविस्तर बयाजवार मुजरद जासूदजोडी बराबरी विनती लेहून पेसजीं रवाना केलें. विनंतीपत्रें सेवेसीं पावतील. सर्व अर्थ विदित होईल. सांप्रती येथें इतके दिवस मोकाम करणेचें कारण आबाजी जिवाजी यांनी लिहिलें कीं पठाण याकडील करारमदार प्रमाणे निकाल पडत नाही. कागदीं पत्रां बहुत लिहिलें व सिलिमखान याकडील यैवजाचा निकाल येकंदर बारवाले पाठविले याचे हातून होत नाही व आम्ही सिलिमखानास बहुत साम दंड भेद लेहून पाठविला व आबाजीपंतीहि प्रेतन केला. सेवट आबाजीपंतीं आम्हांस लिहिलें पाठविलें. जरीकरितां तुम्ही दोन मजली कूच करून पठाणाच्या तालुकियांत मलयालपावेतो याल तरी सिलिमखाना-कडील पैकाहि बारवालीयाच्या वराताप्रमाणे पावेल; व करारमदारपैकीही कामकाज कांहीं विल्हे पडल, सत्वर या रोखें यावें, म्हणोन वकील याचें लिहिलेवरून येणें जरूर पडलें. यैसियासी आम्हीहि ध्यानांत आणिलें. गनिमियाचा व नवाबाचा घरकलहो शह दिलिया काम विल्हे लागल जाणून येथें आलों. पंचवीस दिवस जाहाले. गनीम मिया पसकोल येथें हजार फौज दोनहजार प्यादे बार मिलोन आहे. नवाब मोहसेनखानहि पसकोल नजीक दोन कोसाचें आंतर आहे पोहचून तेथें माकाम केला आहे. आम्ही दोहीकडील बातमी राखून दोहीकडेहि सूत्र खेलऊन

येथं आहों, पांतु प्रस्तुत गनीम मियाचा मजकूर लाच्यार, पुरी पडतां दिसत नाहीं. नवाब मोहसेनखान मूल बडील जागा, त्याची गनीम मियाची भांजगड लागली आहे. नवाबाजबल दोन हजार फौज सिबंदीची व उमेद्वार हजार दीड जमा जाली आहे. प्यादेहि तीनच्यार हजार जमा जाले आहेत. सारांश त्याची भांजगड होणार. कर्नूलकर मनवरखानहि नवाबानें बोलाविला आहे. येणार आहे. मनवरखान यानें गनीचें ठाणे येथें खंडोपंत त्याचा पहिला व मेव्हणा होता त्यास ते बदले होते, त्यावर गनीचे ठाण्याजबल येऊन खंडोपंतास इमान देऊन भेटीस बोलाविलें आणि कैद केलें. ठाणें जुजत आहे, हातास आदेपि मनवरखानाच्या आलें नाहीं. मनवरखानहि नवाबाकडे पोहचणार आहे. येके जागा होऊन पुढें मनसबा काये करतील पाहावा. आम्हास हा काल पावेतां आबाजी जिवाजी याचीं लिहिळीं येत होती कीं दम धरणें. सिलीमखानाकडील मोहरमचा चांद तेरिखेस तीस हजार रुपये नागमंगळाचे व राधो बाबाजी याजकडील हरवाल्याच्या पदरीं पडतील. बाकीची मुदत फुरसत करणार, लाच्यारमुळें दिवसगत लागली, सिलीमखानाचें दिवाळें निवाळें. यैवज तुम्ही दम धरल्या तीस हजार सध्या उगवल व नवाबाची तुमची भेटीचा योग घडवावा यैसे करार नवाबाच्या चित्तांत आहे. आपणासहि दृढतर कलेल, तुम्ही च्यार दिवस मोकाम करणें. उतावळी न करणे यैसीं वकिलाचीं पत्र रोज दीन येत होती. हाळीं पंचवीस रोज मोकाम करूनहि नवाब यानी पठाणी काम करून पसकोला आलीकडे साहा कोस होते तेथ आम्ही जावें. त्यानी त्रिमलराव सिलिमखान सामोर पाठविला, भेटीस न यावें व भेट जालियावर नवाबास आमच्या डेरियासी आणावें यैसा नवाबाचा करार करून आम्हास रोज पत्रें वकिलाचीं येत होती व नवाबाचा सेवट नवाब यानी कूच करून पसकोल नजीक कोसा दोनीवर डेरे करून गनिमीयासी भांजगड लाऊन आपलें घरकृत्य समजावें. मनवरखान अलि-यापुढें जो मनसबा करणे करावा. चित्तांत आणून कूच केलें. आमच्या कामाचा किमपि निकाल पडला नाहीं. हाळीं आबाजीपंती पत्र पाठविलें, पठाणाच्या मनांतील आम्हांस काये केले दिसतें व नवाब बोले तें वर्तमान लिहीत गेलों. सिलीमखानाकडील पैसा उगवतां दिसत नाहीं, करारमदारचीं कामहि प्रस्तुत विल्हे पडतां दिसत नाहीं, यैसें लिहिळें पाठविलें. यावर वकिलास आम्ही काये म्हणवें (!) वकील हुजरून ठेविले आहेत. सरकारकाम नुकसानी होणें जाणे श्रीमंताचे पुन्य समर्थ आहे. येथें मोकाम बहुत दिवस जाहालामुळें हा परगणा व हा गांव खराब आपदहशतीनें वोस गनीमीयाचे लस्करचे दहसतीने होते. आम्ही आल्यावर वोस गांव वैरणीकाडीमुळें खराबीच जाली. पुढें जावें तरी नवाबाचा मुलूक खराब

गनीमियाचे कजियामुलें वोस जाला. आमचें लटकें नांव होऊन लस्करचा उपद्रव लागलिया नवाबाच्या करारांत आंतर दिसल. त्याचे गुण दिसनात. स्वामीची आम्हांस ताकीद बहुत कीं त्याचे दाहा पांच अन्याय होऊं देणें मग पाहून घेणे. यैसियासी आम्ही राचोटींत, तोच घाटाखालील वानंवडीचे सरकारचें ठाणें अजीजखानानें त्याच्या घेतल. पठाणी कावा. अजीजखान आपले स्वाधीन नाहीं म्हणतात. वकील पाठविला ठाणे तुमचे सोडील यैसे जाव नवाब पाठवितात. नवाबाच्या चित्तांत सला बिघाड करूं नये, परंतु सलीमखान व इतर मुतसदी पठाण त्रिमलराव यानी परिछिन बेमानी मनी धरून याप्रमाणें वर्तन करितात. बरें, त्याचे त्यास कामास येईल. प्रस्तुत आम्ही येथें गुंतोनहि कांहीं युक्तीस पडत नाहीं. आपला प्रांताचा बंदोबस्तास ताटकरी आनंतपूर नडमदुडीकडे जातो. तैसेच कुटाकुलाकडून घटच्या ठाणियासी घटचे पालेगार मूल व बाइको गुंजानडचा आश्रा करून तस्ती करितात त्याचें पारपत्य करून पुरनूरचा मोकदमा मनास तिसाचा आणून पिलेरीवरून तिरपतीस श्रीचें दर्षण व्यावया जाणार. याप्रमाणें चितांत मनसबा आणून आस्विन वद्य प्रतिपदेस येथून कूच करून जाणार. सारांष गोष्ट स्वामीनी ताकिदा पाठविल्या. सामदंडभेद तरी जगदेवगडची वाटणी पठाण देत नाहींत. वानंवडीचें ठाणें सोडीत नाहींत. कितेक करारमदार कामहि विल्ले लावात नाहींत. सिलिमखानहि पैसा बरवे प्रकारें देत नाहींत. याउपरी तजवीज हेच कीं, हासनापुर दिनपाड हे परगणे साठी हजार निवळ वसुली गुरूमकोंडापावेतों दोही परगणियाचे गांव व पालेगार सरमिसल यामुलें कितेक या दोहीं परगणियामुलें सरकारची नुकसानी हे परिछिन. आम्ही राचोटीस इकडील बंदोबस्त करीत तिकडे गेलियावर जत करितों. यामुलें सला बिघडला तरी पाहून घेऊं. श्रीमंताचे पुन्य समर्थ आहे. विना हे केलियाविना किमपि कांहीं करारमदारप्रमाणें निकाल काकळती येऊन मागीतलियानें होत नाहीं यैसे परिछिन आहे. यैसियासी आपण धणी. सेवकास आनमोदन मात्र देऊन आज्ञापत्र सादर करणार समर्थ आहेत. दिसतो अर्थ सेवेसीं विनंती केली. जैसी मर्जी असेल तैसी आज्ञा करावी. सांप्रत राजश्री गोपालरावजी यानी आमच्या तालुकियांत तमाम पालेगारावर रोखे मसाले करून वकील स्वार पाठविले. याची तपशीलवार विनंती पेशजीं विनंतीपत्रांत केली आहे. हा तालुका स्वामीचा. पालेगार याजकड येक येक पालेगार याजखालीं सरकारचे वसुली गांव दाहापांच गुतकियानी पेशजीपासून करीत आहेत. त्याहि गांवचा वसूल पालेगाराकडे घेणे, याप्रमाणे मजकूर असतां रावजीनी यैसी दुही करून आमच्या वसुलास व साल-मजकूरचे खंडणीस डोहणा मांडिला आहे. तमाम पालेगार याचे बोलीचालीची

सूत्र येत असतां हा प्रसंग येसा रावजीनी केला. आम्ही रावजीस विनंतीपत्रें बहुत पाठविली व हालीं वकीलहि पाठविला आहे. परंतु रावजी तो मजकूर गाळून पालेगारास ताकीद पाठवितात. आम्हांस मजकूर गाळून पत्र पाठवितात. हाली आमची जोडी मुजरत आली त्याबराबरी रावजीचें पत्र आले कीं, तमाम पालेगाराच्या तिसाच्या खंडण्या व हमीचा पैका तुम्हांकडे पाठविला येंस पत्र पाठविणें. आम्ही त्या येवजावर तुम्हांवर बराता लोकांच्या करूं. येसा कागद रावजीचा आला. त्यास आमची मुजरद जासूद जोडी बेंगरूळच्या मोकामीहून आली. त्यास आमच्या आतविषई ग्रहस्तानें आम्हांस पत्र लिहिलें कीं रावजीची मर्जी येथास्थित नाही. यास कोणे प्रकारें चवढाळे करून पैसा मिळेल तो हाताखालीं घ्यावा व रावजीनी आवाई खाऊन हैदर नाईक म्हणून पटणकराचा दीड हजार स्वार व दीड हजार बारव प्यादे, दोन हजार, फिरंगी दोनसं येसे चैनपटणचें ठाणें रावजीनी घेतलें होतें. बेंगरूळपासून बारा कोस आहे तें हैदर नाईक याने दग्यानें पहाटे सिड्या लाऊन घेतलें. ठाण्यांत दोनसे स्वार व प्यादे बार मिलोन आडीचशें होते. काही पळाले. काही सांपडले, आमचे आत नारो गोपाळ पोतेनीस हजुरातची आसामी राजश्री धाकटे नाना पुरंदरे यास ठाऊक आहे ते त्या ठाण्यांत ठेविले होते व आणखी येस्तियारी सरदार रावजीनी कोण ठेविला होता कळता जिवानसी मात्र लस्करास पावलेवर बाडबिशाद लोकांची व यांची ठाण्यांतच राहिली. त्या आलीकडे ठाणे रावजीने खणखण-हलीचें बसविलें हातें तें उठऊन आणिले आणि रावजीनी दहशत खाऊन बेंगरूळचे मोचें उठऊन दसरियाचे दिवशीं बेंगरूळजवळ कोसामरावर मोकाम केला. मोचें उठविताना बेंगरूळकरानीं सर्वम केली ते पत्रीं लिला नये, येसे आमच्या आत विशई याचे पत्र लेख आला रावजीनी आम्हांस कांहीं लिहिले नाही. बालाजीपंत वकील यानी या वर्तमाना अगोधर सला करून, च्यालीस लक्ष खंडणी करार करून, वीस लक्ष सध्या घावे, वीस लक्षाचें जवाहीर अगर सावकारी हवाला घावा, ऐसा आठा दिवसाचा करार करून गेले तों हैदरनाईक चैनपटणचें ठाणे घेतलें याजवर येणार, छपा घालणार येसें वर्तमान रावजीनी येकतांच यानी मोचें उठविले. हैदर नाईकावर स्वारी सडी पाठवावी येसे तजवीज होती म्हणून आमची जासूदजोडी जबानी सांगतात. कागदीं पत्रीं लिहिलें नाही. कचें वर्तमान सेवेसीं कळावें म्हणोन लिहिलें. हें वर्तमान पटणकरानीं ऐकिलिया दीर्घदृष्ट पाहून पैकियाचा मार्ग खंडणीप्रमाणे करतील तर उत्तम, नाहीं तर गोष्ट तूर्त पेचाखालीं पडली येसें आहे. म्हणोन आम्हांस बातमी लिहिलें आमच्या ग्रहस्थाचे आले. हें वर्तमान परस्परहि आपणास कळल. कळते प्रमाण आम्हास कळे तें सेवेसी लिहिले. सारांश

स्वामीचा स्थापित आण मी स्वामीच्या चिरंजिवाचा मुतालीक. या प्रांतीचा बंदोबस्त श्रीमंताच्या पुन्यप्रतापे येथामति करावया आंतर पडणार नाही. येक वरीसपर्यंत पालेगारामुलें व कितेक प्रसंगाबदल येक हजार फौज व पांचसे सिबंदी पायेदल नेहमी आसलिया हा प्रांत पुणेप्रमाणे धणियाचा होईल आणि राजश्री गोपालरावजीनी पालेगारावर आमच्या तालुकियांत रोखे केले हे मना जालिया आमची सलाबत राहून सर्वहि धणियाचे केल्याप्रमाणें येथास्थित चालेल. कीर्ति आपली आहे. मजकडे गुंता काये ? केल्याचा सेवट लावणार आपण समर्थ. त्वरेने रावजीस श्रीमंताचीं पत्रें सादर होऊन आम्हांकडील पालेगारास रावजीची ताकिदी येते कीं त्याकडे रुजू राहून वर्तणूक करणें येंसं जालिया उत्तम आहे. जैसी माहाराजाची यांत मजीं असेल तैसी सेवकासहि आज्ञा करावी.

¶Bhagwant Trimbak, probably a Kamavisdar, narrates to his master Balwantrao Mehendale his difficulties in collecting chauth from Kadapa province.

No. 245]

[Despatched 14-10-1758

छ ९ रबिलाखर सन
तिसा.

श्री ३

सेवेसी विज्ञापना. बेंगरुलाहून कूच करून कोसावर राहिले. त्यास आठ दिवस जाले. पेशजीं बनाजी माधवराव व निराजी अनंत व धोंडो माणकेस्वर पटणास तह करून रुपये आणावयास गेले होते त्यास राजश्री रावजीनीं हैदर नाईकाची सलाबत खाऊन बेंगरुलचे मोर्चे उठऊन कूच केलें तें वर्तमान पटणास गेलें. त्याजवरून पटणकर सेर जाले. पेशजी बनाजीपंतासी करार करून पाठविलें होते. फिरोन आले. त्याजवर मागती पंताची खानगी केली. पंत पटणास गेले. पेशजीची बोली सोडून दिल्ली. बनाजीपंतास दर्शनाचें संकट जालें. लडाईच्या गोष्टी सांगो लागले. त्यावरून राजश्री पंत मशारनिले यानीं पत्र पाठविलें कीं तुम्हांस बोद्धन गेलों होतो. त्याणीहि करार केला होता. परंतु मोर्चे उठून कूच करून गेला ती आवाई येथें आईकोन हे बदल जाहाले. तह राहिला. ऐसी पत्र आल्यावर दोन तीन दिवस दसरा पुढें होता याजकरितां

मनसबा न केला. दसरा जालियावर चेनपटणास जाऊन हैदर नाईकाचें पारपत्य करावे, हैदर नाईकाची गाठ न पडे तरी चेनपटण घेऊन पुढें श्रीरंग-पटणास जावे, तह करावा, अथवा युध्य करावें ऐसा मनसबा केला. तोफा वगैरे बुनगे नलवगलास ठेऊन स्वारीच्या कार्यायुक्त तोफा व बुनगे व बाजार अगत्य पाहून घेऊन जावे, बेंगरूलच्या तालुकियाचीं ठाणी वगैरे जेथें रखवाली असावी, यैसें चित्तांत आणोन तदोत्तर आम्हांस बोलाऊं डेरियास पाठविलें. नंतर पुसों लागले कीं काये कैसे करावे? पटणास जावे किंवा न जावे? आम्ही उत्तर दिल्लें कीं धणी आहां. आपल्या विचारास येईल ऐसें असेल ते करावें. आम्ही चाकर लोक जी चाकरी सांगाल ती करूं. त्यावरून आम्हास उत्तर केलें कीं तुम्हांसमागमें पांचसें स्वार देतों. ठाणियाचा बंदोबस्ती करणें. ठाणीठाणियांत गाडदी पाठविले आहेत. तुम्ही तलवियास फिरत असावें. जिकडे न्यून पडेल तिकडे सांभालावें. त्यास आम्ही उत्तर दिल्ले कीं आपण सरकारांतून राजत देता त्याची बेगमी आपण करितील. परंतु आम्हांजवळ स्वार प्यादे आहेत त्याची बेगमी करावी. आम्हांजवळ ऐवज नाहीं. बेगमी केली तर राहूं. नाहीं तर राहणें होत नाहीं. ठाणीं कोणाच्या स्वाधीन करणें ती करावी. व दुसरा जाबसाल केला कीं श्रीमंताचीं पत्रें येतात कीं यैवज पेशजीचा पाठवावा. तो न पाठविला तर हालीं जलद पाठवणे. त्यास आम्हीं यैवज पाठवावा तर तुम्ही गोपाल गिरधर यास ताकीद पत्रें दिल्लीं. मामल्यास सख्य केलें. पैका जमींदाराकडे व प्रांत मजकुरीं मुलकांत राहिला. आमचे स्वाधीन इजारदार करावे. गोपाल गिरधर यास निक्षेप सांगावे कीं गुदस्ताचा यैवज उगऊन वरातदारास देणे. सालमजकूरचे कारभारास समंत नाही. यैसे गोपाल गिरधर व जमींदार कसबे मजकुरी आले आहेत त्यास ताकीद करावी कीं मुकुंदजी वसूल करितील. तुम्ही त्यास पैका देणें. गोपाल गिरधर याजकडे न देणे. याप्रमाणे ताकीद करावी म्हणोन विनंती केली व देवनहलीचे गांव राजश्री लक्ष्मण हरीने घेतले आहेत ते मोरो नारायेण याजकडे द्यावे. यैसे दोन चार जाबसाल करून द्यावे. पैका देवनहलीचा तटला आहे. मोरो नारायेण पैका देत नाही, याज-करितां सुरलीत मामलती करून ध्याव्या. त्यास त्याहीं जाबसाल केला कीं कोलारपैकीं तूर्त वीस हजार रुपये देवितों. तुम्ही सिबंदीस खर्च करावा. आम्ही विनंती केली कीं कोलार प्रांतीचा यैवज पुणियास पाठवावा म्हणोन आम्हांस आज्ञा. आपण खर्च करावा म्हणोन सनदा देत आहां, तर आम्ही जाले वर्तमान सेवेसीं निवेदन केलें. यैवज तोच द्यावा ऐसें जाहलें तर सुखरूप द्यावा. त्यावरून वीस हजार रुपये कोलार प्रांतीं देविले, गोपाल गिरधर याचा कजिया

तुटक न केला. दोन महिने तुम्ही व त्यानी कजिया न करावा. उगच असावें. थैवज आम्ही कमावीसदाराकडील व जमीदाराकडील नजरच घेतों. तुम्हांस पत्रें दिल्ली व गोपाल गिरधर यासहि पत्रें दिल्ली आहेत. आम्हांस काहीं उमजत नाही. आम्हीं पत्रें पाठऊन तेथोन जाव आणून मग तुम्हांस सांगणें तें सांगूं. तोंपर्यंत आपले जागीं राहणें. त्याचा पक्ष सर्व करीत आहेत. दरबार खर्च त्यानी फार केला आहे. आम्हांस पैसा द्यावयास मिलत नाही, याजकरितां आमचा अनादर करून याचा प्रतिपक्ष श्रीमंतानी वगैरे ग्रहस्तानी केला. आम्ही जीद करावी, कजिया करावा तर रावजीची मर्जी जलद व दुसरे तुमचे स्थापित याजकरितां आमचे ठिकाणी त्यांची अनास्था. दुसरा मजकूर राजश्री लक्ष्मण हरीस ताकीदपत्र देऊन देवनहलीचे तालुकियाचीं खेडीं कुदाणा (?) सिवाई घेतलीं, तीं देणे म्हणोन ताकीद द्यावी. मोरो नारायेणाचे मामलेयाचा बंदोबस्त करावा, ऐवज घेणें लागतो, म्हणोन विनंती केली. परंतु खातरेस रावजीचे काहींच नये. राजारामपंताकडे हिसब घेणे; त्याजकडे बाकी शाबूत दाहा हजार रुपये निघत आहेत, ऐसैं सांगत असतां, ते गोष्टी न धरतां राजाराम प्राणनाथ यानें घोरपडियाकडील ग्रहस्त वकील सुभराव व मलोबा त्याचा आश्रा करून त्यानीं रावजीस फार काहीं सांगोन राजारामपंतास जगम (?) कोठें सांगितलें. आपण राजश्री जगजीवनराव कृष्ण यास धंदा सांगितला होता, त्याकडून दूर केलें. सवाईचे चडानें राजारामपंतास दिले. पैका येणे संकट सालास साहा महिने जाहले. परगणेयाची लावणीसंचणी मशारनिलेने येथास्थित केली होती. हलीं प्रस्तुत जगजीवनरायास लस्करांत समागमें नेलें आहे. निरोपहि देत नाही. ऐसे नानाप्रकारचे बखेडे आमच्या मामल्यात करितात. परंतु आम्ही काहीं दबून अर्जव करीत नाही. येकाचें म्हणोन घेतलियावर दुसरेयाचे अर्जव करणें हें आम्हांस होत नाही. जाबसाल करणें तों येथाप्रकारें करीत आहों. दबत नाही. आम्ही त्यास बोलिलो कीं आदावतीमुलें आगदीं मामलत दूर केली, तरी सुखरूप करावी, परंतु अर्जव करणे कदापि घडणार नाही. धण्यासी निमकहरामी करणार नाही. जमीदार वगैरे त्यासी मिलोन च्यार रुपये आपण खावे. जमीदारांनें खावे. तैसैं आम्हांपासोन होत नाही. जमीदारासी पुरवल कैसें? याजकरितां आम्हांस राजी नाही. गोपाल गिरधर यास राजी आहेत, त्याचा परिणाम पुढें स्वामीस कलेल. सरकारचा थैवज वसूल नाही ऐसैं म्हणतात. रुपया तो निमे घेतला आहे. याप्रो कोलहारप्रांतींचा विचार आहे. श्रीमंत राजश्री गोपालराव यानी दसरा जाहालियावर कूच केलें. बेंगरूल तालुकियांत ठेवलें. राजश्री दौलतराव घोरपडे याचे स्वार दोनसैं आम्हांबराबर दिले आहेत. आपण नल-

बगलास गेले. तेथें भारी सरंजाम तोफा वगैरे ठेऊन हलक्या तोफा घेऊन बाजार बुनगे सुधां चिनपटणाकडे गेले. छ १० रोजीं नलवगलापलीकडे चहूँ कोसांचे मुकाम होता. कोलार प्रातीचे जमीदार व कमाविसदार व गोपाल गिरधर समागमें आहेत. काय मनसबा करितील हें नकलें. येक बालखानाची मामलत आपण करार करून दिली आहे, त्याजवर चड करून जलदीनें गोपाल गिरधर करणार आहे. पुढें फौज पटणाकडे जात आहे. तेथील वर्तमान जें होईल तें सेवेसीं लेहून पाठऊं. आम्हांसी जिद करावयास कारण काय, ऐसें आपण म्हणतील, त्याचा प्रकार हाच कीं ह्या मुकुंदांतील लोक व त्याचे लस्करचे लोक आबालवृध म्हणत आहे, कीं मुकुंदराव दोहाशा स्वारानसीं बेंगरूलकरास बाहेर पडों देत नव्हते. च्यारच्यार वेळ माडून (मोडून) बेंगरूलच्या किल्यांत घातले, बेंगरूलकरांवर सलाबत बसविली असतां थोरली फौज येऊन बेंगरूलस मोर्च्यें लाऊन फिरोन हैदर नाईकाचें धास्तीनें मोर्च्यें उठऊन कूच करून दीड कोस मागें सरोन राहिले. बेंगरूलकराची सलाबत याजवर बसली. तमाम ठाणीं पलें लागलीं तेव्हां त्याचे सरदारीस काये म्हणावे ? त्या गोष्टी कितीकानी त्याच्या रुबरू बोलले. त्यामुलें आम्हांवर जिद धरून हरकोठें फजित पाडावें हाच भाव आणिला. कांहीं मामलतींत रुपये खादले नाहीं. मोठा अभाव हाच आहे. आम्हांपुढें याची प्रशासा सागता काये निमित्त ? परंतु आम्ही काही लोकांस सिकवीत नाहीं, कीं तुम्हीं बोलत जाणें. ऐसें नाहीं. लौकिकांत जालें त्यास आम्हीं काये करावें. याप्रमाणे तपसीलवार वर्तमान सेवेसीं लिहिलें आहे, त्यावरून विदित होईल. सारांश तुमचे म्हणवीत आहों दुसरें जाणत नाहीं. अभिमान असों द्यावा. पत्रें वाचून फाडून टाकावीं बहुत काय लिहिणें हे विज्ञापना.

¶This long letter, probably by Mukund Shripat to Balavantrao, makes a complaint against Gopalrao Patwardhan and explains his disagreement with him.

No. 246]

[7-3-1751

श्रीसुबाराज

राजश्री सदासिवराव गोसावी
यासी.

ॐ सकलगुणालंकरण आखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे वजारतमाहब दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून

स्वकीये कुशल लेखन केले पाहिजे * * * * * पत्र पाठविलें
तें सुसमई प्रविष्ट होऊन संतोश जाहाला. राजश्री श्रीनिवासराव व नारो तुकदेव
पाठविले त्यांच्या भेटीनंतर व राजश्री केशवराव विशदे लिहितील त्याजवरून
कलेल. ये प्रसंगी खामखा येऊन महत् कार्यसिधी संपादावी. येणेकरून
इतके दिवस तुम्ही सर्व प्रकारें आपले हा अर्थ प्रत्ययास येतो म्हणून लेख केला
तर उभयेता येऊन पावले नाहीत. लवकरीच येतील, साकल्यार्थ आवगत
होईल. सांप्रत लिहीणे ते राजश्री पंतप्रधान यांस पत्र लिहिले आहे. उर्वरितार्थ

मारनिलेच्या पत्री साघेत लिहिला आहे त्यावरून कलेल. तदनरूप

[शिक्का] उभयेपक्षी योग घडऊन येशास पात्र होणे. त्याप्रसंगी आपण

असतां लेखनाडंबर किमर्थ ? आमचा व या दौलतेचा भार गोसावी-
यांस मिलाळा आहे. आम्ही आपणासिवाय नाहीं, आपण बंधु म्ह(ण)विल्यास
आमच्या मनोदयाप्रमाणें निदर्शन घडे तें करावें. राा छ १९ रबिलाखर बहुत लिहिणे
तर सुज्ञ आसा.

¶Murarrao to Sadashivrao, assures him of his loyalty and brotherly feeling.

No. 247]

[1758?

श्री

सेवेसी विज्ञापणा यैसीजे. राजश्री गोपालरावजी यानी रायास दोनी च्यार
वेला लिहिले जे, श्रीमंताचे भेटीस आपण सत्वर जावे. आमचा हेत की आपले
दरशन व्हावे. यैसे लिहिल्याकरिता राव गुतीहून मदगिन्यास आले. दुसरे
दिवसी गोपालरायाकडे भेटीच्या मजकुराकरिता नागोजीपंतास व सेवकास समागमे
स्वार व साडनीस्वारसहित रवाना केले. गोपालराव बलारीवर आहेत यैसी
बातमी होती. त्याजकरीता आम्ही उभयेता दरमजल राजश्रीकडे गेलो तों अधले
रोजी दाह कोसाचे कूच केलेच होते. त्याही दरकूच करून रायेदुर्गाचे सुमारे
गेले. लस्कर नाटेपे, करिता सांडनीस्वार पुढे रवाना करून राजश्रीकडे पत्रे
लिहिली जे, मुकाम (क) राया आम्ही येऊन पावतो, पुढे रायाची आपली भेटी
होऊन कितेक मजकूर घडावा लागतो यैसे लिहिले होते. त्याजवरून त्यानी

मुकामाचा निश्चये केला. इतकीयात त्याच रात्री स्वामीकडील सांडनीस्वार व आज्ञापत्र येऊन पोह (च) ताच सवच कुचाचा निश्चये केला. दुसरे दिवसी कूच करून गेले. आम्हा उभयेतास सांडनीस्वारासमागमे उतर लिहिले जे, श्रीमंत स्वामीची आज्ञा जे विदनूर प्रांते तुम्ही जलद जाणे, दिसगतीवर न घालणे, येसी आज्ञा आली. श्रीमंत स्वामीचा सला याप्रमाने असता अम्हास गुंतायास न ये म्हणून प्रतिउतर लेहून आम्हास पाठविले. त्यावरून आम्ही मावारे रायाकडे हवळगीचे मुकामास आलो. रायास प्रकार भाशले. नागोजीपंती समजाऊन निकालसता दाखविली. राजश्री गोपालराव याही रायेदुर्गासमीप मुकाम केला हे बातमी रायास आली. स्वस्थानिक लबाड नसता भर भरून धर्मवारचे कार्ये साधतील म्हणोन रायानी राजश्री अमृतरावजीस व सेवकास व नागोजीपंत त्रिवर्गास बोलाऊन कितेक धर्मवाराविसी सांगितले. तेव्हा राजश्री अमृतरावजी सडेच गोपालरायाकडे गेले. दुसरे दिवसी रायाही दरकूच करून कुडतनीस आले. अमृतरावजी आजीउदिया येतात म्हणजे याचे कूचहि होईल. कूच जालियावर नागोजीपंत व सेवक पुढे येत असो. स्वामीस मुखपत्री कितेक अर्जा लिहिले आहेत ते चितात येऊन प्रतिउत्तरास आज्ञा न करावी. सेवकास पत्र व पुरवणी ल्याहवयास आज्ञा होत असती त्याप्रमाने आज्ञापत्र पाठविल्या चिता नाही. जाले वर्तमान सेवेसी लिहिले आहे हे विज्ञापणा.

¶The news-writer Visaji Baburao informs the Peshwa of the movements of Gopalrao and Murarrao Ghorpade and their proposed visit to Raidurg.

No. 248]

[August 1758

श्री

श्रीमंत राजश्री महिपतराऊ दादा स्वामीचे सेवेसी

सेवक मुकुंदराऊ श्रीपत साष्टांग दंडवत प्राा विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. बहुत दिवस स्वामीकडून पत्र येऊन सांभाल होत नाही याकरिता चित संचित असे, तरी येसे नसावें. सदैव पत्र पाठऊन सांभाल करणार आपण वडील असेत. आम्हाकडील वर्तमान तरी चिरंजीव राजश्री राऊबानी निवेदन केलेच असेल त्यावरून सविस्तर विदित जाहाले असेल. हाली हे प्रांतीचे वर्तमान तरी राजश्री गोपालराऊजी कंदीकीरे

चिकनाईकहली घेऊन निजगलदुर्गास आले. असेत. पुढे तेथून बेंगरूलास येणार
 वैसे असे. बेंगरूलाचा प्रांत सर्व आम्हाकडेस असे. निवल येक ठाणे फारत
 राहिले असे. ठाणे हातास आले म्हणजे सर्व केल्याचे सार्थक असे. श्रीमंत
 राजश्री बलवंतराऊजी येथून स्वार होऊन देसी गेले. श्रीनिवासराऊ वेंकटेश
 बेंगरूलाकर याणी फौज पटणाहून आणऊन आम्हासी दगाबाजी करून येक ठाणे
 घेतले. लोक जाया केले. त्या दहशतेमुले तीन ठाणी आम्हाकडील लोक
 टाकून पलाले. कानडे लोक नामर्द ! काये करावे ? त्याणी जमाव भारी आणिला.
 आठसे गाडदी, हजार स्वार, चार हजार प्यादे, च्यार तोफा जेजाला बाण वगैरे
 सरंजाम करून आम्हावर फार सेर जाहले. आम्हाजवळ दोन अडीचसे स्वार,
 पाचसे प्यादा त्या हंगामी यैन समयास बालोजी सिंदे पागा घेऊन गेले. बेंगरूलाकर
 तो बेलाशक ठाण्याच्या गली पडावे, आमचे गली पडावे हा विचार आरंभिला.
 त्याजमुले नवी सिबंदी स्वार व प्यादे गाडदी येकून साडेच्यारसे स्वार व तीनसे
 गाडदी सातसे प्यादा, तीन तोफा, जेजाला बाण वगैरे सरंजाम करून खबरदार
 राहिलों. इतकियांत बेंगरूलाकर देवनहली ठाण्यावर जाऊन ठाणे घ्यावे म्हणोन
 फौज सुधां बागेतलापासून दोन अडीच कोस गेले. हे बातमी आम्हास कलताच
 आम्ही सडे तोफा ठेऊन त्याजवर गेलो. त्याची आमची गाठ पडोन धण्याचे
 नाव घेऊन लढाई सुरू केली. बेलाशक घोडी घालून मोडिले. ते माघारे
 फिरोन बागेतलाकडे चालिले. त्याचा पिछा करीत बागेतलास आणून पोहचविले.
 पंधरा माणसे ठार व तीस पस्तीस माणसे जखमी, च्यार घोडी ठार, दाहा बारा
 घोडी जखमी, दोन घोडी पाडाव येणेप्रा त्याजकडील जाहले. आम्हाकडील च्यार
 आसामी ठार पंधरा वीस माणसे जखमी बारा तेरा घोडे जखमी दोन घोडी ठार.
 आमचे बसते घोडीस तीराची जखम, येणेप्रा होऊन धण्याचे पुण्येप्रतापें जाते
 जाहली. ते फार, आम्ही थोडे, परंतु धण्याचे पुण्येकडून थोर येश आले.
 त्याचा खातरजमा चागला जाहला. परंतु लढाई मोठे आंगेजीची जाहली. वैसे
 काम धण्याचे तहात जाहले असते तर फारसे ऊर्जित होते. बरे लाभकालास
 कार्य करावे त्यास वर आठ दाहा दिवस जाऊ दिले. येक दिवसी बागेतलचे
 पेठेवर जाऊन त्याची आमची लढाई चागली जाहली, परंतु धण्याचे पुण्येकडून
 तेहि दिवसी मोडून पेठेत नेऊन घातले. किल्यापावेतो जाऊन किल्याचा मार
 आम्हावर होऊ लागला. मग फिरोन मुकामास आलो. ते दिवसी त्याजकडील
 आठ प्यादे ठार व कितेक जखमी व घोडी जखमी व येक सरदार स्वाराचा मातबर
 होता तो ठार केला. आम्हाकडील दोघे ठार येक घोडे ठार पाच साहा घोडी
 जखमी व दाहा बारा माणसे जखमी जाहले. मुकामास येऊन पाच तोफा फतेच्या

मारिल्या. त्या दिवसापासून आजपावेतो पेट सोडून बाहेर निघत नाही. प्रस्तुत राजश्री गोपालरावजी चित्रदुर्गाकडील गुंता उरकोन कंदीकिरे चिकनायकेनहली दोन ठाणी घेतली. पुढे बागेतलावर येणार म्हणोन लािआ आले आहे. आम्हीहि येथील कचे वर्तमान वरचेवर लेहून पाठवीत असतो. येथे येऊन बागेतल घेतील तेव्हा खरे. येथील वर्तमान सविस्तर स्वामीस लेहून वरचेवर पाठवीत आहे. कारण काये, आम्ही सेवक लोक, जाहली चाकरी सेवेसी निवेदन करावी. येदा कसाला फार केला. दाहा महिने लढाईसी प्रसंग परस्पर स्वामीस निवेदन जाहले असल, ते खरे. याउपर उर्जित करणे आपणाकडे. पुढे कोणे रीतीनें वर्तवि, काये आज्ञा करिता, हा दुरंदेस, सर्व कुटुंब ते प्रांते, दुसरा मजकूर शरीर अशक्त पहिल्या अंगांत जखमा, त्यांणी आग तिडकते. आलीकडे येथे येऊन दोन जखमा त्याजमुले शरीरात बाकी नाही. यास्तव विनंतीपत्र लािआ असे. तर कोणे रीतीने वर्तणू(क) करावी हे आज्ञा केली पाहिजे. येक घडीचा अवकाश करून पत्री आज्ञा करावी. हे प्रांते राजश्री गंगाधर परशराम, राघो बाबाजी, भगवंतपंत येसे ठेविले आहेत. परंतु आम्हाप्रा चाकरी कोणाचीहि जाहली नाही. आम्हाप्रा लढाया कोणांवर पडल्या नाही. परस्पर स्वामीस विदित जाहले असल. आणी पटणात भवानजी नाईक व आपाजीपंत सरकार तर्फेने आहेत त्याजकडून खबर आणावावी की पटणात याचे लढाईची खबर कैसी आहे? आजपावेता लढाया किती जाहल्या? ठाणी किती घेतलीं? माणसे किती मारिली? याचे अंगेज या हिंमत येविसीचे वर्तमान कैसे आहे म्हणोन आपण लेहून पाठविल्यास ते सर्व लेहून पाठवितील कीं, कोणाची चाकरी कैसी जाहाली, त्याजवरून स्वामीस विदित होईल. इतके आम्ही लेहून नये, परंतु ल्याहवे लागले. कारण काये, धण्याजवळ आम्हा लोकांचे चाकरीचे वर्तमान कोणी सांगणार नाही. आपणांस मात्र कलावे यास्तव लािआ असे. चिरंजीव रावबा तेथे पाठविले आहेत. बालोजी सिंदे याची दिवाणागिरीची आसामी आम्हास होती, ते चिरंजीवाचे नावे करार करून देवितो, म्हणोन श्रीमंत राजश्री बलवतराऊ बाबा याणी आज्ञा केली आहे, त्याजवरून आपणास विनंती लािआ असे. वडील आहा, कलल तैसे करावे. श्रीमंतास विनंतीपत्रे लािआ आहेत, प्रविष्ट करावी, येसी आपली मर्जीस आले तर करावी. मुख्ये राजश्री बलवंत रावजीस वर्तमान कलावे, यास्तव कचे वर्तमान लािआ असे. बहुत काये लािआ, लोभ असो दिलहा पाहिजे, हे विज्ञापना.

¶Mukund Shripat to Mahipatrao Chitnis, describing the sharp engagement he fought near Bangalore and informing the addressee how very assiduously and zealously he was sacrificing himself in the cause of duty entrusted to him.

श्रीराम

पुरवणी सेवेसी विज्ञापना आज्ञापत्रें आलीं तीं पावोन संतोष जाहाला.

फुलचारीस वकील ठेऊन चौथाई मागत असावी. मुसाबुसीच्या तालुकि-यांत उपद्रव करूं नये म्हणून आज्ञा. यैसियास वकील रहिमतुला तेथें आहेतच. चवथाई मागतात हत्ती जीन (स) मात्र तूर्त येईल यैसें दिसतें. चौथाईचा तगादा करणें म्हणून लिहिलें आहे. च्यार तोफा, दोन उत्तम, दोन मध्येम, राजश्री मलाररायाचे स्वाधीन नेहमीं करणें म्हणोन आज्ञा. यैसियास आज्ञाप्रो करूं. गोपालराव मलारराव यांचीं पत्रें गुदगलाचे मुका-मीहून आली ती पावलीं. लौकर येतील तरी उत्तमच आहे. पटणचा किला तरी जबरदस्त, दिवस थोडे राहिले याकरितां बेंगरूल वगैरे पे-व्याच्या खंडण्या ध्याव्या. चैत्रमासीं दोन्ही फौजा येक होऊन चित्रदुर्गास जरब द्यावी म्हणोन आज्ञापिले, यैसियास बेंगरुलास तों मोर्चे लाविलेच आहेत. ती फौज आली मिलाली म्हणजे सव(ड) पाहून चित्रदुर्गाचें काम घडेल तें करूं. फौजा नयेत अगोधर * * केंतर होईल तें करूं.

सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

बनाजी माधवराव यांस तिकडे न ठेवणें, घेऊन येणे, म्हाणोन आज्ञा. यैसियास येतील. नागमंगलास आले आहेत. कोणत्या कार्यास गुंतोन राहिले नकले. येतील तेव्हां घेऊन येऊं.

कोचे [फाटले]

अरकाटाकडे अमृतरायाचें काम फारसें नसिल्यास त्यांस बोलाऊन गोपालरायाजवळ आणणें म्हणोन आज्ञा. त्यास त्याचें वर्तमान पेशजीं लिहिलें आहे त्यावरून अवगत होईल. हालीं बाकी साकी अरकाटीं राहिली आहे, त्याचे वसुलास तूर्त राजश्री कृष्णराव भगवंत यांस सांगितलें आहे. वसूल जाल्यास करितील; नाही तरी निघोन येणे म्हणोन लिहिलें आहे. सुमार पाहून येतील.

¶The writer accepts the orders received regarding the affairs of Pondicherry, Arcot and Seringapatam.

श्री

कृतानेक सेवेसी विज्ञापना नासरजंगाकडील जमातदार वकिलीस आला होता. त्याचे जाबसाल वस्त्रेपत्रें देऊन रवानगी केली. मजकूर इष्टालापमात्र नासरजंगानीं गजेंद्रगडाखालील तमाम खेडी घेऊन बादामीचे किलेदाराचे स्वाधीन केली. गजेंद्रगडासहि वेढा घातला होता सेवटी कांहीं द्रव्य घेऊन सोडून गेले. कपट-संगमावरी होते म्हणून खबर आहे. सावनूरकराकडील पत्रें आली आहेत कीं, शिवराम शंकर रवाना केले आहेत. सत्तरीच येऊन पोंहचतील येसी त्यांची पत्रें आली आहेत. येथून पत्रें गेलीं जे, आंम्ही राजश्री स्वामीस घेऊन निघालो. याउपरी तुम्ही कराराप्रमाणें घटपेवरी येणे म्हणिजे उभयपक्षी भेटी होऊन चितानुरूप मनसबा घडोन येईल म्हणून मुराररायांनीं लिहिले. बिदरूराहून पत्रें आली जे, नरसिंगराव बरगी सेवेसी रवाना केले आहेत. सत्तरीच येऊन पोंहचतील येसैं लिहीले. सोंध्याहून अलीकडे कोणीं आलें नाहीं. तुलाजी आंगरे याणी सालवणांजवळील राजश्री भगवंतराव यांचे गांव मारून बंदहि धरून नेले. वाडीकर सांवत खारापटणाचे रोखे आले आहेत. कोंकणांत धुंध आरंभिली आहे. बरघांटे चिकोडीवर सेनापती फौज प्यादे जमा करितात. सेवेशी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶A news-letter describes the capture of villages near Gajendragad by Nasarjang the younger, the despatch of Shivram Shankar and Narsingrao by the Chiefs of Savanur and Bednur, etc.

श्री

तीर्थस्वरूप राजश्री आनंदराव स्वामीचे सेवेसी अपत्ये रामराव व लक्ष्मणराव कृतानेक विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकाये कुशल लिहीत गेले पाहिजे. आपण पत्र पाठविले ते प्रविष्ट जाहले. कडपेकर याचा मजकूर व राजश्री बलवंतराव याणी आपल्यास जाऊ न दिले, आपणाजवळ ठेवून घेतले, समये होता म्हणून कितेक प्रकारे लिहिले ते कलले. ऐशास लस्करगिरी म्हणजे हे गेले पुढे आहे नाहीं असे आहे की काये. पुढेहि तेच आहे. केल्यात जमा नाही.

येथील वर्तमान तरी समस्त सुखरूप काहेत. नवलविशेष लिहावयायोग्य नाही. कलले पाहिजे हे विनंती. सेवेसी देवराव बाबाजी, सीवराव हेबतराव कृतानेक दंडवत प्रा विनंती कृपापत्रीं सांभाल केला येणेकरून बहुत संतोष जाला. या प्रकारेंच निरंतर पत्र पाठवून सांभाल करीत असावे. वरकड तीर्थरूपांचे पत्रावरून कळेल. समय गेला असें चित्तांत न आणितां प्राप्त होईल त्या समई आपलें रक्षण करून समय रक्षावा उचित. बहुत काये लिहिणें लोभ निरंतर करीत असावें हे विनंती.

¶The writers Ramrao and Lakshmanrao address this letter to Anandrao. It cannot be ascertained who these three are. The writers strongly advise the addressee to exert his utmost in his undertaking.

No. 252]

[1759?

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री
अंबाजी जिवाजी व श्रीपतराव विठल
स्वामी गोसांवी यासी

सेवक गोपालराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी नमस्कार विनंती. उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहीत जाणें विशेष. तुम्ही व मिरजा कामीलबेग याणी पत्र पाठविलें ते पाऊन लेखनार्थ अवगत जाला. आपण सांगितल्याप्रो उभयेतां नवाबांस सांगितलें ते सर्व प्रकारे स्वामीसी येखलींसीनें आहेत. सरकारचा पैका हरकसे करून द्यावा हा हेत आहे, परंतु नातवांनी फार आहे. नजरेचाहि मार त्यास सांगितला आहे म्हणोन लिहिले ते कळले. ऐशास येखलासीनें त्याणी प्रवर्त केलिया त्याचाच बच्याव आहे. तुम्हास सांगितले आहे त्याप्रो ठीक करणें. नजरेचा करारमदार करणें. आजी गुरुवारी राचोटी आलीकडे मोकाम आहे. उदर्क शुक्रवारी राचोटी पलीकडे येतो. शनिवारी कुंभारकालव्याच्या बारीस येतो. मार्गाच्या सरदेस गुरे दोरें असतील ती काढऊन येकीकडे असरियास नेवणें. त्याजकडील कोणही मातबर माणूस आला तरी रखवालीस राऊत देविले जातील. उगच राऊत कोणहापासी द्यावे आणि कोणहास पुसावें याजकरिता कोणही येथे आल्याखो राऊत देता न येत.

¶Gopalrao Patwardhan issues instructions to Ambaji Jivaji and Shripat Vithal about his marches.

श्रीसुबाराज

पुरवणी राजश्री बालाजी पंडित

प्रधान गोसावी यासी

विनंती उपरी. आम्ही कितेक मनसबियाचा आर्थ तपसिलेसी आपणास लेहून राजश्री केशवराव यांसहि विशदे लिहिलें होतें. तेणेंप्रमाणें ध्यानास आणोन राजश्री केशवरायासी जों जाबसाल केला तो आगदी मारनुलेच्या पत्रावरून कलो आला. आणि आपणहि पत्री दर्शविले जे, उभये मनसबा येकच आहे. आपणासी सहसा द्वैत करणें नाहीं. सकल प्रकारीं साहितेस व उभारणीस चुकतों यैसं न समजावे. ज्या गोस्टीस राजकारण जुमस न खाये, पोखता मनसुबा होये, तोच आर्थ योजावा. उतावली न करावी. गत वरषाप्रमाणेंच करावें यैसं दर्शविले. त्यावरून परम संतोष पावलों. आम्हास आपणापेक्षा सहितेस आगर हरयेक प्रयोजनास दुसरे कोण आहेत? पूर्वीपासून वडील वडिलानी परस्परे साहिताच करून उभारणी केली आहे. तद्वत आपलीहि ममता आम्हांठाई पूर्ण आहे. आम्ही हरयेक प्रयोजन आगर मनसबा योजू, ते आपल्या प्रययास ये, लौकिकीं उत्तम दिसे आणि यश ये तोच आर्थ केला जाईल. आम्ही तालेदारीनेंच बिदरूरचे सरदेस आलो. बिदरूरकर, हरपनहली, रायदूर्ग या त्रिवर्गास येकत्र करून आपले कुटांत घेत आहों. आसपजा याणी आवदाचा मनसबेचा येखितयार आदवानीकरास देऊन त्याचे तैनातीस दाहा बारा हजार फौज केली. आम्हासहि सामील करून घेणे यैसे नबाब आसपजा याणी आदवानीकरास सांगितले होतें. त्याणी आम्हाकडे पत्रे रवाना करून पाठविली जे, गुदस्ता मनसबेस यशाधिकारी जाला. साल मजकुरी उभयेपक्षीं येकत्र होऊन गनिमास नसियेत करावी यैसं लिहिल्यास आम्हीहि समर्पक उतरे लेहून पाठविली. सर्वहि बरेच आहे. तरतुदेस आंतर करीत नाहीं. राजश्री केशवरायासी करार ल्याप्रमाणें सत्वर फौजेची साहिता होऊन यावी. आपणास यश ये तोच आर्थ करूं. परंतु इतर विचार होणार नाहीं. आमचा दौलतेचा भार श्रीवर, त्याच्या आनुग्रहें सर्व दुरित सहजी सहज परिहार होत आहे. मनसबाच्या प्रसंगास भरोसा आपला आहे. विहित ते कीजे. बहुत लिहिणे तर सुज्ञ आहा.

¶The writer Murarrao Ghorpade assures the Peshwa that he would never act in a way detrimental to his interests and that he is trying to win over the Chieftains of Bidnur, Harpanhalli and Raidurg to the side of the Peshwa. The letter refers to an earlier date.

श्रीरघुनंदन

तीर्थस्वरूप राजश्री दादा

वडिलांचे सेवेसीं

अपत्यें रामचेंद्रें कृतानेक साष्टांग दंडवत प्रणाम विनंती. येथील वर्तमान तागायत छ १३ जमादिलोवळ पावेतों वडिलांचे आसीर्वादे येथास्थित असे. यानंतर आपण येक आसीर्वादपत्र कासीदजोडीसमागमें पाठविलें तें पाऊन बहुत आनंद जाहाला. पत्रीं आज्ञा जे, हे दिवस श्रम साहास करावयाचे आहेत. हमेशा खावंदापासीं राहून श्रम करीत जाणें म्हणून आज्ञा. त्यास आज्ञेप्रमाणें श्रमास अंतर करीत नाहीं. रात्रंदिवस समीप असतों. दीड पावणे दोन महिने सडी स्वारी चैनपटणांवरी जाली होती ते समई मीहि समागमेच होतों. रावजी गोटांत राहावें म्हणत होते परंतु तेथेंच राहिलें. माणसाची तारंवल, आपलेपासीं व गोटांत याप्रमाणें पाहीत. परंतु तैसीच च्यार दिवस वाट सोसून होतों. हालीहि स्वारीसिकारींत असतों. श्रमास किमपि अंतर होत नाही. कळावें. पटणकराचा तह जाला. ठाणी सोडिली. त्यास ठाणी जपतीदाखल होती. पत्रें आपलेकडील असावी त्याजविसीं रावजीस विनंती केली, परंतु रावजीनें फडणिसी-कडील म्हणोन आज्ञा केली. आम्ही विनंती करावयाची ते केली. श्रीमंत राजश्री मल्हाररावजीसही वर्तमान निवेदन केलें. त्याणी आज्ञा केली कीं तटास न लावणें. तुमचे कोण ऐकतो? समयानरूप वर्तणूक करावी. याप्रमाणें बोलिले. मीहि त्याप्रमाणें वर्तणूक केली. आपणांस कळावें. ही पत्रें कोणहाकडील न्यांवीं तें लिहिलें पाहिजे. याचप्रकारें कितेक पत्राचा गुंता पडतो त्याचा मजकूर कोठवरी ल्याहावा? नाळिसीचा प्रकार दिसतो. कळावें. पटणचे कारभारांत आनंदराव गोपाल आहेत ते आम्हांस पांचसें रुपये कारकुनी घ्यावी म्हणत होते. आम्ही प्रत्योतर केलें कीं पस्तीस लाखाचा कारभार तेथें पांचसें कसे घ्यावे? तीर्थ-स्वरूप दादा व रावजी समजून घेतील. माझा गुंता काय आहे? याप्रमाणें बोलिलो. रावजीचेहि मतें याच प्रकारें से दोनसें अधिक उणे या प्रमाणे आहे. त्यास आपला आज्ञा होईल त्याप्रमाणें वर्तणूक करूं. येदां प्राप्तीचा विचार आहे नाही तो सर्वतोमुखें कलेल. मजीं येक प्रकार आहे. श्रुत व्हावें हे विज्ञापणा. पटणचें कसें करावे ते आज्ञा खामखा करावी हे विनंती.

¶This letter, probably addressed to Mahipatrao Chitnis, announces that the Maratha commander Gopalrao has halted for nearly two months at Chenapattam and that negotiations with the Raja of Mysore are in progress.

श्री

राजश्री रघुनाथराव दादा गोसावी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरण आखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नो मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशललेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. राजश्री पंतप्रधान यांहीं राजश्री गोपाळराव व राजश्री मल्हारराव यांजकडे फौज व तोफखाना पाठवावा याविषई सुतरस्वारासमागमे लिहिल्यावरून आम्ही फौज व तोफखाना गा * * फिरंगी व मातबर सरदार सरंजामसहित चिरंजीव राजश्री सिवराव बावा घोरपडे व खान इनीसखान नागड या समागमे देऊन रवाना केले. मुख्य गोष्टी आम्हास पंत प्रधान यांच्या मरजीविना अधिकोतर नाही. मरजी रक्षणे जरूर जाणून रवानगी केली. त्यास फौजहि लौकरी उभयेता रावजीकडे जाऊन पावेल. सांप्रत मकरसंक्रमणप्रयुक्त तिळशर्करा पाठविली आहे: स्वीकारली पाहिजे. इकडील सर्वार्थ राजश्री नागोजीराव श्रीनिवास यांस लिहिला आहे त्यावरून कळीं येईल. रो छ १५ माहे जमादिलोवल. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶Murarrao Ghorpade assures Raghunathrao of his full co-operation in the policy of the Peshwa and of his having despatched troops to Gopalrao and Malharrao.

श्रीरामो जयति

पुरवणी राजश्री महिपतराऊ दादा

स्वामीचे सेवेसी

विनंती उपरी. पटणकरानी तमाम धूम मांडली आहे. चिरंजीवाचीं पत्रें कडवाहून वरचेवरी जमावाविसीं येतात. पटणकराचा जोर फार आहे. सर्वास

आपलाळीं ठाणीं जतन करावयाची फिकिर लागली आहे. राजाजीचा प्रकार बराच आहे. चिरंजीवावर या गडबडीत गारद्याच्या वराता करून कडवांत बखेडा मांडला आहे तो अर्थ पत्रीं कोठवर ल्याहावा? ठाणी जतन करावीं की वरातदारासी भांडत बसावें ऐसा पेंच पडला आहे. उपाय नाही. जैसैं होईल तैसैं पाहून घेतों. कांहीं मामलतीचा करार करावा तरी वराता केल्याचें उचित तेंहि नाही. येकायेकीं वरातदार घरीं बसविल्यास काये म्हणावें येविसीं काये ते आज्ञा करावी. श्रीरंगपटणकरानी चैनपटण घेतलें. रावजी बेंगरूल सोडून निघाले. त्याणी यांचे बाजारबुनगें गलाब्यांत आणिलें. प्रांत सारा अफरातफरीक जाला आहे. यांत गाड्यांच्या वराता चिरंजीवावरी करून प्राणघाताचा प्रसंग आरंभिला आहे. आपण तावडतोव ये गोष्टीचा उपाय करून चिरंजीवाचा बच्याव होये तें करावें. त्यांचीं पत्रें आली तींच बजिनस आपणांकडे पाठविलीं आहेत. या प्रांते त्वरेनें खासा स्वारी अगर राजश्री बलवंतरावजी येतात तरीच सर्वांची स्थीत राहाते. नाही तरी कांहीं उबार राहतां दिसत नाही. याणी श्रीमंताचे प्रतापें श्रीरंगपटणकरांस परामविलें तरी आम्हां सर्वत्रांचा बच्याव नाही असा अर्थ आहे. बहुत काय लिहिणें, लोभ असावा, हे विनंती.

¶The news of the capture of Chenapattan by the Raja of Mysore and consequent disorder in the Maratha ranks is communicated to Mahipatrao.

No. 257]

[3-4-1758

श्री

शेवेसी दाजी नारायेण विनंती विज्ञापना येसीजे येथील वर्तमान ता छ २४ रजब सोमवार मुा सासवडपावतो स्वामींचे कृपेकडून येथास्तित आसे. यानंतर रा बलवंतरावजी याणी सेवकासमागमे हाती व घोडी वगैरे जिनस किरकोली देऊन पाठविले. त्यासी खासास्वारी गंगातीरी आहे म्हणून येकिल; यांजकरिता पंथ लांब आणि वाटेने हाती घोडी आणखी फारच हैराण होतील याजकरिता गंगातीराकडे खावंदाकडे न येता छ १७ जाखरी लस्कराहून मुा बैगनपली प्रा कडपे येथून निघालो ते छ २२ रजबी सासवडास दाखल जालो. तदनंतर उदईक कूच करून कवडीचे पागेस जाऊन मुा करितो. तेथे घोडियासी ठाण चांगले पाणी गवत उत्तम प्रकारें आहे आणि लस्कराहून रोा इंद्राजी कदम आम्ही समागमेच आलो. वाटेने इंद्रोबानी मजली दाहा कोस बारा कोस नित्य चालले याजकरिता घोडी मोगली सकुमार हैराण फार जाली, यास्तव तेथे राहून निगा-दास्त चांगली उत्तम प्रकारे करितो. येसियासी येकपक्षी तिकडे खावंदाकडे

परभारेच यावे तर मागती धणियाची आज्ञा नाही यास्तव येथच राहातो. पुढे ज्याप्रो आज्ञा होईल त्याप्रो वर्तणूक करू. वरकड तिकडील लस्करचे वर्तमान तर रोा रायानी सेवेसी परभारे लािा होते त्याजवरून निवेदन जालेच आसेल. प्रस्तुत श्रीरंगपटण याचे मुलकातच जाणार होते. श्रीरंगपटणकरानीहि प्रस्तुत येवजाचे येत्किचित तरतुदेस लागले होते. सेवक लस्करात आसता कागद बातमी आली होती की तमाम सावकार बसऊन चौपाची (चौत्राची?) लक्षा र्हा याची मुरलीदास वगैरे पटणचे सावकार याजकडे तरतूद केली आहे, म्हणून खबर आली होती. त्या आलीकडील वर्तमान सेवेसी आलेच आसेल त्याजवरून निवेदन होईल. आम्हाबराबर हाती सुमार १६ आहेत त्यापौ जुने आपले येथील समशेरा जाचकाबा १ नागीन लाडी नगारियाची १ येा दोन. बाकी हाती १४ व घोडी खासी कोतल २२ आहेत. त्यात चांगली उत्तम प्रतीची खावंदाचे रक्षेयोगी सुमार ७ सात आहेत. त्यातहि दोन घोडे फारच चांगले आहेत. चंदन व शामकर्ण घोडे २ त्याचे गुण खावंदाचे आवलोकन जालिया-नंतर प्रत्यास सर्वहि येतील. परंतु घोडे सारेहि लगामावीण त्याचे रूप नाही. हातीत पाच हाती चांगले आहेत. आसत्या पदार्थात बरेच आहेत. वाजीद-खानाचा बसता हुसेनी हाती आहे तो चांगला आहे. सेवेसी निवेदन जाले पाहिजे. आम्हासमागमे वाट खर्चास र्हा ४००० च्यार हाजार दिले होते त्यात सेवकाने युक्तीनेच कसोसी करून येत किचित येवज सिलीकच ठेविली आहे. सेवेसी निवेदन जाले पाहिजे. वरकड वर्तमान खावंदाचे पायेदर्शण जालियानंतर सेवेसी निवेदन होईल हे विज्ञापना.

¶Daji Narayan informs the Peshwa of his having brought horses and elephants from Seringapatam and desires to know where he should meet the master.

No. 258]

[Date of receipt 1-5-1758

पो ल २३ सावान

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री

पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना. कासीदजोडी समागमी आज्ञापत्र सादर जाहालें तेथ आज्ञा जे बिदरूर संस्थान येथील गुदस्ताची बाकी साडे तीन लाख रुपये वसूल घेतला.

* पत्र कर्नाटकस्वारीतलें. गोपाळराव पटवर्धनाबरोबर बलवंतराव मेहेंदळे, त्रिंबकराव पेंढे वगैरे होते, त्यांपैकी कोणाचें तरी पेशव्यास हें पत्र आहे.

त्यापैकी येक लाख दाहा हजार रुपये तनखेदार किले मर्दनगड व बंकापूर किला यास आदा वजा करून बाकी दोनी लाख च्यालीस हजार रुपये राजश्री बलवंतरावजी यांकडे देणे. सालमजकुरचा पहिला हता मार्गसीर मासाचा साडेतीन लाख रुपये त्याणी लस्करास नेले असिले तर बरेच जाहाले. न नेले तर कुली साडे पंधरा लाखाचा भरणा मार्गसीर व माघ व वैशाख हा येवज नख्त व अखेर भाद्रपद मासाची हुंडी पत्र व राा नरसपा नाईक यांचा जातरोखा व कार्तिक मासाचा राा शिवलिंगपा कारभारी याचा रोखा समेत हुजूर पुण्यास तूर्त रवाना करणे म्हणून आज्ञा सादर जाहाली. येसियासी बाकी पैकी सिलक व पहिला हप्ता वसूल जाहला तो तपशील हुजूर विनंतीपत्री लिहिलाच होता, त्याप्राा लस्करास राजश्री रावजी यांसहि लिहून पाठविलेच होतें. त्यास तेथून लिहून आले जे बाकी-पैकी सिलक व सालमजकूर मार्गसीर माघ दोनहि हपते वसूल करून पैका मोजदाद करून थैल्यावरी आपली मुद्रा घाटून बंकापुरी राजश्री नरसपा नाईक यांच्या दुकानी ठेवणे. रखवालीस राजश्री गोविंद सखदेव यांसी सरकारचे ताकीदपत्र पाठविले जे पंचवीस प्यादे विश्वासू नेहमी ठेवले म्हणून पत्र १ आणि सेवकास सरकारचे आज्ञापत्र जे बाकीचे सिलक व सालमजकुरचे दोनहि हप्ते बंकापुरी जमा करून ठेवणे. लस्कराहून वराता व तनखेदार येतील त्यास सनदेप्राा येवज बिलाकुसुर पोहचता करणें येसी ताकीदपत्रें आली. तेव्हा त्याप्राा करणेंच लागलें. आलीकडे तडका वराताहि होऊ लागल्या. दर्शनी हुंडीस काही तरी येका दिवसाचा वाइदा मुदत असती. परंतु लस्करच्या वरातदारास अवकाशच नाही. पुढां वैशाख मासाच्या वसुलास आजच लिहून पाठवितात जे वसूल निकडीने वेणे. त्यायेवजीं तनखेदार यांची रवानगी मागून होते आहे येसी येथील निकड लागली आहे. हुजूरची आज्ञा तर सालमजकुरचा येवज झाडून पुण्यासच पाठवावा येसैं दोहीकडील पेंच सेवकानें कसे सांभाळावे ? सालमजकुरचा येवज पुण्यासच न्यावा येसी हुजूरची मर्जी असेलच तरी राजश्री बलवंतरावजी यास आज्ञापत्र सादर व्हावे जे ब्रिदरुरचा येवज सालमजकुरचा हुजूर आणविला आहे. परभारे वराता न कराव्या. याप्रकारें वरातांचा बंद करविलेया काही राहिला येवज वैशाख मासाचा हप्ता तरी हुजूर पोहचता होईल. सेवेसी श्रुत जाले पाहिजे हे विज्ञापना.

¶The Peshwa's agent at Bednur solicits his orders as to how he should despatch the amount of the tribute to be realized from Bednur, whether send it direct to the Peshwa or to Balwantrao Mehendale.

छ २५ शौबान तिसा

श्रीव्यंकटेश

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामी गोसावीयासी

विनंती उपरी. तावरगिरे येथे ठाणे घातले होते. त्यास अदवानीकर सफदरजंग फौजसुधा या प्रांतात येऊन अनेगोंदी व कनगिरी (कनकगिरी) येथे उपद्रव करू लागले. आम्हाकडे वकील पाठविले की तावरकीर सोडून देणे. राजश्री गोपालराव यानी अदवानीची खंडणी केली आहे त्याप्रमाणे ठाणे सोडलिया ऐवज पावेल. ठाणे सोडीत नाही तरी ऐवज वसूल होणार नाही; व मारनिले-कडील वकीलहि बापू नारायण आहेत, त्यानीहि लिहिले की ठाणे सोडिलियासिवाये ऐवज देत नाही. ठाणे ठेवावे तरी मुलुख अगदी बेचिराक दाहा पाच गाव मात्र आहेत. वरकड सर्वत्राने जागा जागा घेतले असत, ऐसा प्रकार आहे. मोगलाकडील वकीलहि आले असत. अनेगोंदी व कनकगिरी येथे उपद्रव देऊ नये. राा गोपालराव यानी खंडणी केली त्याप्राा ऐवज सुरलीत घ्यावा ऐसा प्रकार ठीक जालिया ठरल त्याप्राा उलगडून सेवेसी लेहून पाठवितो. फौजेस परवानगी देऊन निरोप देतो. मर्दनगडाची व गोमांतकाची सीव नजीक खेडी-पाडी आहेत त्यांस सावतांकडील कुमक करावी म्हणोन आज्ञा जाली होती. त्यास सावंताचा मुलुक खराब होणार नाही. होता इकडीलच मुलुक खराब होईल. घाट बंद जालिया जकात वगैरे हसील बुडतो. फिरंगियासी सखेत्व आहे तेहि तुटते, यास्तव विनंती लिहिली असे. बिवाडच मर्दनगडकरी याने करावा ऐसेच जालिया आज्ञेप्रमाणे वर्तणूक होईल. फिरंगियाकडील वकील व राा विष्णु नाईक सेवेसी पाठविले असत. सर्व वर्तमान विनंती करितील. राजश्री उधव वीरेश्वर मर्दनगडची चौकसी करून परभारे गेले. बंदोबस्ती कोणे प्रकारे जाली हे कळले नाही. मारनिलेस स्वामीनी विचारून आम्हास आज्ञा करणे ते करावी. बहुत काये लिहिणे? लोभ असो दिला पाहिजे हे विनंती.

¶The Peshwa's permission is sought to hand over Tavargire to Safdarjang who has made it a condition for the payment of the tribute. As regards sending help to the Sawant a policy of neutrality is recommended as the Portuguese are not, says the writer, likely to invade the Sawant's territory for the present.

पोा ११ रमजान

श्री

पुरवणी बाबूराव सदाशिव
स्वामी गोसावी

विनंती उपरी पत्रें पाठविली ती पावली. तालेकोट वगैरे ठाणीं घेऊन बंदोबस्त केला. राजश्री आपाजी रामचंद्र याजकडील तालुका याजकडेच असो द्यावा, दुसरियाकडे न द्यावा म्हणोन लिहिले ते कलले. यैसियासी आपाजी रामचंद्र याजकडील मुदेहालच्या तालुकियाची ठाणींठुणी होती तो सरंजाम मुदेहाल * * राजश्री सोनजी भापकर याचे लोकाचे स्वाधीन सनदाप्रमाणे करवणे. तालेकोट वगैरे ठाणी तुमच्या दबावानीं नवी ठाणी आली आहे त्यास आपाजी रामचंद्र याजकडील आनंदराव येथें आले आहेत. जावसाल होणे तो होईल, तदनरूप तुम्हास लेहून पाठविले जाईल. जाणिजे छ २८ शाबान सुा तिसा खमसेन मया व अलफ हे विनंती.

¶The writer to Babuji Naik communicating how far he has executed the task entrusted to him of handing over the Taluka of Buddhehall.

No. 261]

[2-5-1759]

श्री

सेवेसी विज्ञापना. स्वामीनी सांडणीस्वारासमागमे पत्र पाठविलें तें पावलें. कर्नोलचे कार्याचे काय केले तें लिहिणे म्हणोन आज्ञा, ऐसियास श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब यांणीं पत्र पाठविले कीं कर्नोलचे जमीदाराचे राजकारण आहे, तरी त्या प्रांते जाऊन तेथील जमीदाराचे गावास कर्नोलवाल्याचा वेढा आहे, त्याचे पारपत्य करून मुलुक हस्तगत करावा म्हणोन. त्यास आज्ञेप्रमाणें मजल दरमजल कर्नोलसमीप पाच सहा कोसावर कृष्णातीरी नजिक पाटकूर येथे आलो. आठ मुकाम केले, परंतु जमीदाराकडून कोणही आले नाही. आम्हाकडील फौजेचा शह व तिकडोन राजश्री गोपाळराव याचे फौजेचा शह यास्तव कर्नोल-वाल्याने जमीदाराचे गावास वेढा घातला होता तो उठोन गेला. जमीदाराचा मतलब होता तो जाला, आणि पाहतां त्याचे हातीहि कांहीं नाहीं. वेढा पडला होता, यास्तव आपले कार्याकरितां च्यार गोष्टी तेथे बोलिले असतील. येथे

निदर्शनास कांहीच आले नाही. मुलकांत जाऊन धामधूम करावी, तर दिवस नाहीत व तेथील घासदाण्याची चुकोतीहि राजश्री गोपाळराव यांजकडे जाली आठ दिवस जमीदारांचा मार्ग पाहोन वैशाख सुध शष्ठी बुधवारी कृष्णातीरीहून कूच करून गंगातीरचे रोखे भागानगर प्रांती आलों. कृष्णातीराहून दोन मजली आलियावर लस्करांत मरी आली. दोन च्यारसें माणूस मेले. आणखीहि नित्य तोच प्रकार आहे. स्वामीचे पुण्यप्रतापेकरून सर्व परिहार होईल. हे पीडा निवारण जालियावर सेवेसी लेहून पाठवितों. भागानगर प्रांते आलो. येथें कांहीं घासदाणा घ्यावा तरी नवाबाचें खालशाचा मुख त्यांचा स्वामीचा श्रेह, यास्तव विशेष घासदाणा घेता नये. आगत्याआगत्य चालते मजलीखालीं थोडे बहुत येते तितकें घेतों. पुढें गंगातीरास जाऊन इंदुर बासवाडा वगैरे लाख पंनास हजारची जागा होती, त्यास नवाब निजामअलीखान भागानगरास जावयाकरितां बोधनावर आले आहेत म्हणोन वर्तमान आहे. ते आठच्यार दिवस त्या प्रांते राहिले म्हणजे तिकडील रुपया येणे तो सहजेच राहिला. त्यांचे बातमीस सांडणी स्वार लस्करांत पाठविले आहेत. त्याजकडील व * (पुढें पान मिळालें नाहीं.)

¶Probably Malharrao Raste writes this to the Peshwa, explaining the condition of the Nawab of Karnol, his own difficulties in collecting Ghasdana and other dues and his journey towards Bhaganagar. The letter shews how the Marathas had nearly completed their designs in the southern region.

No. 262]

[1-6-1759

छ १९ सवाल

श्रीगणराज

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक गोपाल गोविंद कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना ताा छ ९ सवाल मोा नरेंद्र स्वामीचे कृपावलोकनेकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे. विशेष). स्वामीचे पत्र खंडेराजुराच्या तलावरील जासुदाबाा सादर जाले. ते आजी छ मारी पावले. तेथे आज्ञा जे, फिरंगी मर्दनगडास आल्याचे वर्तमान तुम्हास कळून, तुम्ही कुमक न केली; म्हणून आज्ञा. यैश्यास फिरंगी गोव्यातच आहे. यावयाची तयारी करणार * * * * * श्री येसाजी राम याणी गडबड केली. यैश्यास त्याचे पत्र येतांच गाडदी तयार करून पाठविले. त्यास ते दो महिन्याची तलब मागों लागलें. गयाल आसामी कादिल्या त्या करार

कराव्या यैसैं मनस्वी भाषण करू लागलें. त्यास आलीखान असावा तरी तोहि प्रसंगी नाही. गाडदी शंभर घरचे शंभर भाषणें करूं लागले आणि खर्चाची बेगमी आम्ही करावी तरी ऐवजाची तरतूद कोठेहि कर्जवाम मिलेना. राजश्री हरिपंताकडील ग्रहस्थ धारवाडी आहेत. तेहि काही कर्जवामदेखील मेलऊन देईनात यास्तव गाडदी जावयाचे राहिले. आमच्या लोकानी रवानगी तकुबाविसी पडल्या घोड्याविसी गवगवा केला होता; तो हे वर्तमान मर्दनगडाहून आल्याउपर जसा कलेल तसा वारून, चिरंजीव नारायेणराव याजबा पांच सातसे स्वार देऊन, घाटमाथा पाठवावे म्हणून तयारी केली. प्रस्थानदेखील ठेविले. इतकियांत राजश्री येसाजी राम याजकडून संतोषाचे वर्तमान आले जे, फिरंग्यानीं किल्यावर दोन तीन येलगार केले होते परंतु फिरंगी मारून काढिला. तो माघार फिरून कवलेजवळ नदी उतरून गोव्यास जावयास गेला. फिरंगीयाकडील दाहा वीस फिरंगी मारिले, पांच सात माणूस फिरंगी धरून आणिले म्हणून लिहिलें धारवाडास आले. त्याणी याप्रा आम्हास लिहिले. त्यावरून मग फौज पाऊसाची हैराण कश्यास करावी; म्हणून पाठविली नाही. काली वर्तमान मागती आले जे, आपणांकडील लोकानीं फिरंगीयाच्या साहा तोफा पाडाव केल्या. फिरंगी मोडून नदीपलीकडे घातला; म्हणून वर्तमान आले. त्यास फिरंगी नदी उतरून नामोहरम होऊन गेला हे येथार्थ * * * * परंतु तोफ घेतल्याचें प्रमाण वाटत नाही. आणखी वर्तमान येईल ते वरचेवर सेवेसी लिहून पाठवितों. आम्ही येथें आल्याउपर सावनूरकरांचे व सिरहटीकरांचे व सोंदेकरांचे वगैरे सविस्तर वर्तमान दो पत्री सेवेसी लिहिले आहे. त्यास प्रथम पत्र तों स्वामी पुण्यास दाखल जाले असतील म्हणून पुण्यासच जावयास सांगितलें होते. ते पत्र प्रविष्ट जाले नसले तर दुसरे मागाहून पाठविलें. त्यास सेवेसी जाऊन पत्रे द्यावयास सांगितले आहे. तीं पत्रें सेवेसी दाखल होतील. सावनूरकर व सिरटीकर पैका देत नाही. त्यास सावनूरकरांचे परगणे जप्त करावयास आज्ञा असावी म्हणून विनंती लिहिली आहे. आज्ञा येईल त्याप्रों वर्तणूक करू. काली शनवारापासून पाऊस अतिशय लागला आहे. आणखी मर्दनगडाहून पत्रे आल्यावर चिरंजीव नारायेणराव यांची रवानगी करितों. फौज जाऊन करणे काय ते विदि(त)च आहे. परंतु घाटमाथापावतो पाठवितों. सेवेसी विदित होय हे विज्ञापना.

¶In reply to a communication from the Peshwa asking why he did not send help to Mardangad when it was attacked by the Portuguese, Gopal Govind explains that he could not secure money with which to pay the army. He however prepared an expedition under Narayanrao when he learnt that the Portuguese attack had been repulsed.

श्रीसुबराज

राजश्री सदासिवराव भाऊ

गोसांवी यासीं

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. सुतरस्वाराबराबर पत्र लिहून पाठवले होते तदनुसार राजश्री सिवराम बाबा घोरपडे व खांन इनिसखान नागड यासमागमे नामांकित सरदार व उत्तम लोक बार फिरंगी व तोफखांना सरंजामसहित रवाना करून उभयेता रावजीच्या मनोदयानुरूप प्रवर्तणे येसे सांगून राजश्री विसाजी बाबूराव व राजश्री सुबराव श्रीनिवास चिटनीस यांसह रवाना केले. दरमजल जाऊन पावतील. इकडील बोढीमुले गुंता पडिला होता. रवानगी परगणेची बंदोबस्ती राहती करून आपल्या मरजीनच सर्व प्रयोजने समजोन, लोकाची समजावीस (करून) रवाना केले; तेथील प्रवर्तहि उभयेतां रावजी परोक्षीं लिहितील त्यावरून आवगत होईल. आम्हास आपल्या मरजीविना अधिकोतर कांही नाही. दौलतेची पुरोवृद्धि होऊन आपल्या मध्यस्तीस येश ये, तो अर्थ करावा. वरकड अर्थ राजश्री नागोराव श्रीनिवास यांस लिहिला आहे. आपणास सांगतील त्यावरून कलेल. आमचा भार आपणावर; वडीलपणास विहित ते कराव. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶Murarrao Ghorpade communicates to Sadashivrao Bhau that as desired he has despatched a strong well-equipped force to reinforce Gopalrao Patwardhan and Malharrao Raste.

खान अजम हैदर अली खांजी

दाम मोहबत हू

८ मोहीबान-पन्हा मखलीसान दस्तगाहा अजी मुरारजी हिंदुराव घोरपडे वजारतमाव सलाम महबल मकसूद आंकी येथील खुसी जाणून आपली खुसी कलमी करणे दिगर. माा दौलत बालाजीराव प्रधान याचे लस्करास वीस

स्वार रवाना केले आहेत यांस हमराह अदमी देऊन लस्करास पोहचाऊन देणे. तिकडेन येताना माणसे देऊन इकडे पावत करणे. लस्कर कोणे जागा येऊन उतरले आहे हे खबर तुमच्या माणसाबरोबर खत देऊन पाठवणे. जियादा काये लिहिणे?

¶Murarrao Ghorpade to Haidar asking for a free passage for the 20 horsemen proceeding to the army of the Peshwa.

No. 265]

[3-8-1759]

छ १६ जिल्हेज

श्रीसुवराज

राजश्री विसाजीपंत

गोसावी यांसी

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार दंडवत विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये लिहिले पाहिजे विशेष. राजश्री श्रीनिवासराव व राजश्री विसाजी बाबूराव * * बरा व आपला निरोप घेऊन * * * * * न भेटून सर्व अर्थ सांगितला व * * * * * छ केली त्यावरून सर्व मजकूर कलला फौज व तोफखानासह राजश्री सिवराव घोरपडे व इनसखान यास पाठऊन द्यावे, आम्हीं आपणासिवाये नाहीं येस कितेक जाणविले. त्यास उभये-पक्षीचा ऋणानुबंध सामान्य नव्हे. फौजसह चिरंजीवास आपल्या भरवस्यानें पाठवावे. फौजेचा खर्च चालऊन तोफखान्याचा खर्च तट्टे न देतां सर्व प्रकार परामृष कराव या गोष्टीची निशा जाणून चिरंजीवास पाठवावयाचा सिधांत केलाच आहे. प्रस्तुत शरीरीं स्वस्थ नव्हते त्यामुळे रवानगीस कांहीसा विलंब लागला. सर्व प्रकारें आपण निभावणार असता याच्या रवानगीस उजूर नाहीं, येतद्विषईचा मजकूर विसाजी बाबूराव यास सांगावयाचा सांगितला आहे. व श्रीनिवासराव मारानिले लिहितील त्यावरून कलेल. तदनुसार समर्पक उतरें पाठऊन द्यावी. सारांश आम्हीं आपणासिवाये नाहीं. चिरंजीवास तोफखाना व फौजसह खर्चवेच चालावयास आपलाच भरवसा मानून रवाना करित आहों. पुत्र * * * * * वर्तमान आईकून बहुतच * * * * * * वस्त्रेसह पत्र पाठविल्यावरून वि * * * * * यानी समारंभेकडून

१ ज्यादा, ज्यास्त.

प्रविष्ट केली; पाठविल्याप्रमाणे पावली. उभयेपक्षी दुसरा विचार नाही. हा हर्ष आपल्या घरचा आहे. वर्कड अर्थ राजश्री मल्हारराव रघुनाथ यांस लिहिला आहे; ते सांगतील त्यावरून कलो येईल. सर्वदा कुशलार्थ लिहून चित तोष्टवीत असिले पाहिजे. राा छ ९ जिल्हेज. * मुख्य विचार आमचे ठाई आपली प्रीत आसावी. फौज तोफखाना पाठवितो. च्यार रोज अधिक उण बोडीकरिता व शरीर उपाधीकरिता; वितर नाही. मुलुकची रखवाली करावी हे उत्तम होत; परंतु चितास येईल ते समर्पक. बहुत काय लिहिण हे विनंती.

¶Murarrao Ghorpade writes to Visajipant that he offers to send Siwarao Ghorpade with an army and a park of artillery to support Gopalrao Patwardhan and Raste, on the assumption that the expenditure for the army will be borne by them.

No. 266]

[11-9-1760

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री
बालक्रोबा तात्या स्वामी गोसावी यासि

पो विसाजी कृष्ण कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत असिले पाहिजे विशेष. आपणाकडून बहुत दिवस पत्र येऊन वर्तमान कलत नाही तरी येसे न करिता सदैव पत्र पाठऊन संतोषविलें पाहिजे. यानंतर इकडील वर्तमान तरी श्रीरंगपटणची खंडणी गुदस्ता राजश्री गोपालरावजीच्या कराराप्रो द्यावयास संवस्थानिक रुजू असतां हैदर नाईक त्याचें काही येक चालूं न देतां गतवर्षी गोपालरायाजवळ लडाई दिवही होती त्यामुलें फारच शेर होऊन बेहोष जाहाला होता आणि खंडणी न द्यावी येसा विचार करून आपलें सामानसुमान तयार करून खबरदारीने पटणच्या शुक्रवारपेठेत बसला होता. दारू गोली वगैरे सरंजाम बेमबलग यास्तव केवळ त्यासी झुंजेनच म्हटल्यास ठीक पडणार नाही, बरसातीचे दिवस व माणूसहि जाया कां करावे, सामदामेकरूनच कार्य करावे या अर्थे संवस्थानिकांसहि थोडे बहुत सांगून पाठवावयाचें ते पाठविले व मागाहून तीन च्यार हजार फौज निवडक धावडावाखाले पारपत्ये उत्तम प्रकारें करावें या उद्देश पाठविलीं, तां फौज पोहचताच सरकारची फौज आली. संस्थानिक व हे येक जाले. याउपरी आपला प्राण वांचत नाहीं येसी दहशत खाऊन आवसान न धरवतां येकटा बाइकामुले

टाकून रात्रीचा पळून बेगालुरास गेला. तेथेहि जाऊन पारपत्य करावे या पैरवीत आहों. होईल ते करीतच आहों. सारांश शेर तों जाहाला होताच, परंतु धण्याच्या प्रतापापुढें त्यास टिकाव धरवतो यैसे नाही, त्यामुलें भयभीत होऊन पळून गेला. जाहालें वर्तमान आपणास कलावें म्हणून लिहीलें असें. सविस्तर वृत्त सरकारांत व राजश्री बळवंतराव बाबास लिहिलें आहे त्यावरून कलेल. संवस्थानिक दुसाला खंडणी गोपालरावजीच्या कराराप्रों व त्यासिवाय घासदाणा तीन लक्ष याप्रों यावयाचा करार करून व नवी ठाणी त्याणी घेतली होती ते माघारी करून देऊन सरकारांत रुजू जाहाले. पुढें होईल वर्तमान ते लिहिले जाईल. प्रस्तुत आम्ही हुसकोटियावर आहो व फौज पट(णा)सच आहे. पैका व हुंड्या व ठाण्याच्या चिठ्या घेऊन लौकरच येतील. पुढे घाटाखालील राजकारणेहि फार आली आहेत. होतां होईल ते करितो. मुख्य गोष्ट श्रीमंताचे कृपेकरून हे महदकार्य होऊन सेवक लोकास येश आले. संतोषाचे वर्तमान (आपणा)स कलावे म्हणोन लािा आसे. तिकडील सविस्तर वर्तमान हिदुस्तानचे सविस्तर लिहून परामर्ष करीत जावा. राा छ १ सफर बहुत काये लिहिणे कृपा लोभ आसो दीजे हे विनंती.

¶*Visaji Krishna to Balkoba Tatya informing him of the writer's victory over Haider Naik and the submission of the Raja of Seringapatam.*

No. 267]

[30-11-1759

पौ छ १ जमादिलोवळ—

पौश सुा सितैन

श्रीमंगलमूर्ति

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब
व ताा राजश्री भाऊसाहेब
स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी बाबूराव कृतानेक सां नमस्कार विनंती. येथील कुशल ताा छ ९ माहे रविलाखर मुकाम मडकसिरे स्वामीचे कृपेकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्तित आसे विज्ञापणा यैसीजे: राजश्री भाऊसाहेब याजला मुसफर-खानाने समत करून दगा करून कटार मारिली ते डावे बगले खालती जखम लागली, ईस्वरे खैर केली. स्वामीच्या प्रतापे क्षेम जाले. राजश्री राव ममलकत-मदार यास स्वामीनी पत्र लिहिले जे, राजश्री भाऊसाहेबास खफतियाने कटारी

चालविली. खुब्या खालती जखम कटारीची थोडकी आहे. क्षेम आहे. जखमहि सत्व(र)च बरी होईल म्हणौन स्वामीनी पत्र, मुदाईम जासूद जोडीवरोबर पाठविले ते पत्र छ २९ रविलाखरी मडकसिरियास पावले. पत्र पाहोन राव बहुत श्रीमी जाले. राज्यात भाऊसाहेब म्हणता आनीक कोन्ही नाही. ईस्वरी क्षेम केले म्हणौन वारंवार राव श्रीमी होत होते. आम्हा लोकास रुसावयास व बोलावयास अगाध नव्हते. हरकसे आम्ही राजश्री भाऊसाहेबास बोलिलो परंतु आमची भीड फार करून त्याही म्हणौन राखत गेले. आम्हास आनीक कोण आहे ? त्याजवरच रुसावे त्यानीच आमचा गौर केला म्हणौन आम्ही आपले जागा हे फिकीर आहे. मोठे अरिस्ट चुकले. तुरुकाने बेइमानी केली. त्यास नसीयेत जाली. जो जैसी कर्म करील तो तातकाल फल पावेल. त्याची वर्तनूक चांगली नाही म्हणौन रायानी खेद खेद केला. श्रीस नवस केले आहे. श्रान केले, वस्त्रे श्रीमंत स्वामीनी राजश्री भाऊसाहेबास दिधली हे वर्तमान रायास आले म्हणजे ब्राह्मणभोजन करून तोफा कराव्या म्हणौन राव बोलिले आहेत. चितापासून हेच राव म्हणतात. येथून राजश्री रायानी राजश्री भाऊसाहेबास वस्त्रे नग ९ पांच पाठविले. स्वामीनी रुबरू राजश्री भाऊसाहेबास वस्त्रे रायाकडील द्यावी. वस्त्रे दिधली म्हणजे रायास पत्र येताच येकवीस तोफा कराव्या व ब्राह्मणभोजन करावे. राजेश्री नागोजीराव यासी रायानी पत्र लिहिले आहे. राजश्री लक्ष्मन-पंत सिरियाहून पत्र सेवकास पाठविले त्यावरून राजश्री रायाचा निरोप घेऊन सिरियासी जाताना राव बोलिले जे, त्याच्या चितात की, भेटी घ्यावी. त्यास मडकसिरे सिरे दोनी नाही. उभये पक्षी दुसरा विचार नाही. भेटीस यावयास अनमान न करावे. याजकरिता राजश्री श्रीनिवासराम यास व सेवकास राजश्री राव सिरियास पाठवणार. भेटी जाल्याचे वर्तमान सेवेसी लेहून पाठवितो. सिरियाचे आसपास लाहान रत्नगिरी, मिडसिंगी, पावगड, नीलगड वगैरे स्वस्थानिकानी सिरियात रुजू होऊन सरकारचे पैके द्यावे. त्यास रायाकडील कमावीसदार व हर कोन्ही उपद्रव करतील त्यास राजश्री रायानी ताकीद केली आहे. रत्नगिरीचे पाच गाव याविशई राव काही बोलत नाहीत. मुबदला श्रीमंत स्वामी करून देतील हे रायाची निशा आहे. दोन तीन वेळा सेवक सिरियास राजश्री लक्ष्मनपंताकडे गेलो होतो. सरकारकार्याकरिता कितेक गोस्टी रायासी बोलिलो. राव बोलिले जे, आधी गुती, मग मडकसिरे, मग सिरे. दुसरा विचार नाही. आम्ही श्रीमंत स्वामीची मिर्जी राखने जरूर. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाति.

¶Visaji Baburao congratulates Bhausaheb on his narrow escape from the fatal attack of Muzaffarkhan. He sends robes of honour to the Bhausaheb on behalf of Murarrao Ghorpade.

श्री

श्रीमनमहाराज राजपूजित राजमान्ये देवमान्ये गोब्राप्रतिपालक द्रुष्टजेननिप्राहाः सदा येशवंत अखंडितलक्षुमी श्रीमंत राजेश्री बालाजी बाजीराऊ प्रधान समलकत-मदार पुण्येश्लोक रायेंकुपानिधि स्वामीचे चेरण सो

॥८॥ सेवक पोष्यवर्गवैभवअपेक्षित नारो अनंत कृतानेक त्रिकाळी सिरसां नमस्कार विनंति उपरी. येथील क्षेम जाणून महाराजानी आपले सांम्राज्येवैभव अखिलांडकोवि(द) सर्वदा लिहिती अनुज्ञा दिधली पाहिजे विशेष. पत्रिका सनाथ केल हेत जे करनाटक प्रांते खासा स्वारी येताहे तरी दुरुशनास येणे म्हणून अज्ञापिलेवरून परम आलहाद पावलो. पत्रिका सिरसा बंदून कृतार्थ जाहलो. सेवेत सत्वर येऊन पावावे म्हणून वासना होती, परंतु स्वारीचे घोडा हजार रूाचे कुरकुरी उठून येकायेकी वाखा जाहले यास्तव येणेस विलंब पडिले. याकरिता विज्ञापना केल जाते जे येथील चेना म्हेच्छपां बैगनपली व चेंचलमलाचे किलेदार फजअलीखानजीचे नामे पत्रिका इनायेत सादीर करणे जे नारोपंती तुमचे तारीफ स्तुतिवाद लावावरून कलले. यैसा यांस सांप्रत नारोपंतीस हजूर बोलाविले आहे. करनाटकचे प्रयोजन त्याचे ते वेणे आहे, तरी तुम्ही माकुल स्वारी देऊन बंदरका देऊन सैन्यस लवकरी पाविजेसे रवाना करणे म्हणून इनायेत-नामा दया करून त्यासी निरोपिले पाहिजे. आम्ही ततक्षण विलंब न लावितां स्वारी वेऊन सेवेत येऊन पोहोचतो. दुरुशणानंतरी या प्रांतचेहि कार्यभाग-उमदे करून देवितो. पुढे मैसुरासी गेले उपरांतिक मनमान ते लाखानिसा पैदा करून देऊ. संदेह नाही. जवळी लस्कर आहे. सेवेस यावे तरी लस्करचे फौज झुंड झुंड चारो तर्फा फिरताहे. यैसियास आम्ही क्षेम कुशल कडून सुरक्षित चेरण दुरुशण लाभ घडावे यास्तव विज्ञापना केलं जाते जे. सरकारचे जोडी मैचक (!) दया करून पाठविनेस निरोपिले पाहिजे. सेवेसी येऊन पावतो. दुरुशणानंतर सर्व प्रयोजन महाराजाचे विजेथे जाणावे दस्तगिरीचे अभिमान स्वामीचा आहे. मी सेवक असे. करनाटकाचे प्रयोजन मजकडून घेतली पाहिजे. विनंति चित्तास अणऊन तदानुसार किलेदाराचा नावी इनायेतनामा पाठउन मजला बोलावून वेणे. सर्व जाणते सर्वज्ञासी लािा शेक्त नाहीं. हे विनंति.

¶Naro Anant writes to the Peshwa asking letters of recommendation to the Killedar to allow the writer to go with an escort to visit the addressee. The letter has more of a peculiar literary character than historical significance.

छ ४ जाखर माव
बुधवार सितैन

श्रीभवानी

पुरवणी श्रीमंत राजश्री बाबा साहेबांचे-
सेवेसी

विज्ञापना. या प्रांतीचे वर्तमान नवाब बसालतजंग याचे लस्कर तालुकेस येऊन दोन महिने कडपे प्रांती राहून कडपेकरापासोन दीड लाख रूा कबूल करऊन तेथोन लस्कर कूच करून उपालवाडे जवली उतरून उपालवाडावरी हला करून बनगनपली(?)ला येऊन मिळाला. त्याने कुयुक्ती केली. याकरिता उपालवाडच्यावर बावडीस धरून गाव लुटून येक लाख पसतीस हजार रुपये कबूल करविले. तेथोन पुढे जमलमडा वगैरेस येऊन बनगनपलीकरानी नवाब बसालतजंग याच्या कुमकेने घ्यावे. इतक्यात सरवरखान येऊन सरकारच्या लस्करात दाखल जाहला. रूा भगवंतरावजीसी भेटला हे आवाई यैकताच नवाब बसालतजंगाच लस्कर मुसुमावरी होते, तेथोन कूच करून तिमानायेच्या पेटेवरून बडकणमीहून याडकीस लस्कर दाखल जाहले. तेथोन आद्वानीस जाऊन तेथोन रायेचुरावरून नवाब निजामअलीखान कलबर्गेस येणार. त्याच्या भेटीस नवाब बसालतजंग जाणार. परंतु बसालतजंगासहि सरकारचे लस्करचे व रूा भगवंतरावजीची दहशत जाहली. नवाब निजामअलीखान हैदराबादेहून कूच करून जनवाडावरून शहर बेदरावरून कुडेरास दाखल जाहलियाची वदंती आहे. तेथोन मल्हारेगेस येऊन पुढे राजकारण करावे, सर्वत्रास येक जागे मिलवावे या प्रयेत्नात आहे, म्हणून त्याच्या सैन्यातून संवस्थानिकासी पत्रे येतात. मुसाबुसी येथोन जाऊन आरकाटास पाऊन तेथे जुलपकारजंगासी ठेऊन आपण पुलचेरूस गेला. पुलचेरूस दाखल जाहला. चैनपटणकरानी बेदवासीचा किला नामधारक असता आडीच रोज वेढा घालोन किला घेऊन तेथे नवाब खासा अलीखान वगैरेचे मातबर लोक असता ते चैनपटणकराच्या हातास लागले. तेथोन अरकाटी जुलपकारजंग उतरले असत व त्यावरी छापा पडोन जुलपकारजंगाची घोडी तटे वगैरे नेली, बहुते(क) लोकास जखमी करून जुलपकारजंग मोड खाऊन आरकाटचा आसरा धरिला आहे. मुराररावबाची फौज इनसखान कडपनाथाच्या घाटीने उतरून गेली.

फौज आठसे हजार फौज पुलचरीपलेकडे गेली आहे. त्यासहि चैनपटणकरानी रोज घोडी तटे नेऊन उपसर्ग दिल्या आहे. श्रीरंगपटणवालेकडील वर्तमान हैदरखानास नंदीराजास पत्र न येता तेथेहि राजकारण आरंभ होऊन हैदरखानानी मैसूरपटणी आपले लोक व मोर्चबंदी केली आहे. तेथेहि कजियाच आहे. कर्नूलकर कडीपीचे नवाब अबदुल महसनखान कर्नूलास आहेत त्यास—

¶*News-letter from Ambaji Jivaji from the Karnatak reporting the movements of Nizam Ali, Basalatjang, Haidarkhan, Bussy and others.*

No. 270]

[May 1756

श्री

सेवसी मुकुंद श्रीपत साष्टांग दंडवत विज्ञापना. छ १२ शाबानपर्यंत सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विशेष. आज्ञापत्र जासुदासमागमे पाठविले ते पावले. आज्ञेप्राप्ता वर्तमान वरचेवर लेहून पाठवीतच असतो. हाली इकडील वर्तमान मुजफरखान याजकडील मजकूर मुसामुसी याजकडे सांडणीस्वार छ ११ रोजी पाठविला होता. तो संध्याकालीन काल येथें दाखल जाहाला. आज फिरोन जासूदजोडी पाठविली आहे. गोवियास फिरंगी याजकडे मोहिदीनखान चिकोड कर पेशजी फिरंगी वगैरे दारू बंदुखा आणावयास पाठविला होता, तो येथे आठ दाहा दिवस आला आहे. त्याची हाली फिरोन गोवियास खानगी जाहाली आहे. समागमे जासूदजोड्या दोन दिल्या आहेत. मुसामुसीकडे तों दाटच राजकारण आहे. फकिरी घेतली आहे. हे परिछिन्न मकरी आहे. सेंडूरपावेतो मुरारराव याजसमागमे जावे येसा विचार आहे. लौकिकात आपण दरगियास जातो म्हणून बोलतो. विदित व्हावे. मुरारराव याजकडील मजकूर विदनूरकर याच्या जासूदजोड्या पत्रे घेऊन आल्या होत्या त्या आज खाना जाहाल्या. राा सुभेदार याजकडे स्वस्ताक्षर पत्र लेहून पाठविले. कारकुनाने न पाहता आपले हाती लाखोटा करून दिल्या. मानिलेकडील येवज येणे त्याजकरिता माणसे त्याची आमची गेली आहेत. परंतु महिना सवा महिना माणसे फिरोन यावयास पाहिजेत. चार दिवस याचे येथून कूच होत नाही. काल लोकांचे डेन्यास फिरोन समाधान केले. करीतच आहेत. विदित व्हावे सेवसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Mukund Shripat to the Peshwa saying that Muzaffarkhan has opened negotiations with Bussy and the Portuguese.*

पौ छ २६ रमजान.

श्रीकृष्णो जयेती

श्रीमंत माहाराजाधिराज, प्रतापोर्जित

विश्रामधाम, परउपकारार्थ आवतरण

राजश्री पंडित प्रधान स्वामीजीचे सेवेसी.

कृपांकित राव मुकुंदराज कृतानेक सां नमस्कार विनंती उपरी. येथील क्षेम जेष्ठ वद्य प्रतिपदा जाणून स्वकुशललेखन आज्ञा करजेल विशेष. तीर्थरूपजीची पत्रे तीन पृथक पृथक अजुरदार कासिदासमागमे * * सीहून औरंगाबादेस पावली ते अजुरदारापासी देऊन चरण सेवेसी (पा)ठविली जातात व पूर्वी पत्र पाठऊन दिवली त्याची यादी व आताची पत्रे त्याच यादीत लेहून येकंदर पाठविली जाते. यैसियासी जे पत्र पावती होऊन प्रतिउतरे आली सुचविली असेत. राहिली पत्रे सुरक्षित आताच्या पत्रासहित पावतील. प्रतिउतरे सर्वांची येतील ते तीर्थरूपजीजवळ पाठऊन देऊन. तीर्थरूपजी लिहीत असतात की माहाराजाचे आवतरण विद्यमानकाली धर्मसंरक्षणार्थ प्रजापालनार्थ आहे म्हणून येकनिष्ठेकरून वर्त(मान) लेखन करीत आहे. उदासीन न होता राज्यदंडप्रतापयुक्त ज्यामधे (य)श कीर्ति आचंद्रार्क राहे ते माहाराजाही करावे. औरंगाबाद प्रांतीचे वि(शे)ष वर्तमान दौलताबाद दुर्ग घेतल्याचे पूर्वी लेखनात आले आसे. माहाराजाही सिरा प्रांत दुर्गासहित घेतला. तेथे स्वकीये पराक्रमी ठेविले जातील त्यास आमचे उपजीविकेचे ग्राम व आणिक वेव्हार त्या प्रांतीत पूर्वापर चालत आला आसे ब्राह्मण शुभचिंतिक आहेत. माहाराजाही इतिहास राजनीतीचे बहुत श्रवण केलें आहेत. देश हस्तगत परराज्याचा जालिया ब्राह्मण जाती * व इतर शुभचिंतकाच्या उपजीविवृत्ति येथास्थित चालवाव्या हे स्मरण करून विनंती केली आसे. यैसियासी तेथे जे अधिकारावरी राहती(ल) त्याजला आज्ञा जाली पाहिजे की उपद्रव न करीत. ठाई ठाई हास्तके आम्हाकडू * * * ते राहून उपजीविका त्यांची व आमची चालत जाये व ये विपई आज्ञापत्रे कृपावंत होऊन दिवली पाहिजेत. बहुत काये लिहिणे हे विनंती.

¶Rao Mukundrao to the Peshwa entreating the latter to spare the writer's villages and property in the region of Daulatabad recently captured by the Peshwa.

पौ छ २६ रबिलाखर
ईहिदि सितैन

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी.

विनंती सेवक मुकुंद श्रीपत साष्टांग दंडवत विज्ञापना ता छ २६ रबिलाखर-
पर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनेकरून सेवकाचे व प्रांत मजकूरचे वर्तमान येथास्थित
आसे विशेष. पेसजी स्वामीचे आज्ञापत्र सादर जाले तेथे आज्ञा जे, श्रावण
मासचे दक्षणेकरिता लाख शोची हुंडी करून यैवज पाठवणे. यैशास ते समईच
हुंडी करून पाठवावी तर विसाजी कृष्ण फौजसुधा सवादोन मासपर्यंत किल्या-
जवळ मुकाम केला. त्याजमुळे मुलुकाची तमाम पायमाली जाली. यास्तव हुंडी
करून पाठवायास आनकूल पडले नाही. तेविसीचा मजकूर पेसजी मारानिलेनी
सेवेसी विनंतीपत्री लािा होता व सेवकानेहि विनंतीपत्र लिहिले होते त्यावरून
सेवेसी विदित जालेच आसेल. हाली देव भुक्कणजी कासीदास याचे दुकानावर
हुंडी शो ९०००० पनास हजार शोची केली आहे. हुंडी पावल्यावर येक
महिनियाचे मुदतीने यैवज घेतला पाहिजे. यैवजास तपसील आर्कट शो सततीस
हजार व तेरा हजार शो चकवणी बागलकोटी व सावनुरी आहेत. येथे यैवजास
कुल रसद फलमी(?) येत आहे. नखत शौ मिलत नाहीं. फुलचरी व अर्कट इकडील
शा येत होते तेथे आज दीड वरिसापासून कजिया लागला आहे. याजमुळे
नखत शा मिलत नाही. याजकरिता चकवणी शा मिळाले ते सेवेसी पाठविले
आहेत. प्रविष्ट जाहाल्यावर सदरहू जाव पाठवावयास आज्ञा करणार धणी समर्थ
आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Mukund Shripat to the Peshwa saying that he could not arrange to despatch the sum of a lac of rupees as desired for the Shravan Dakshana owing to the disturbed state of the country and the presence of Visaji Krishna's army. He further says that he is sending a draft for Rs. 50,000.*

श्री

श्रीमंत राजश्री महिपतराव
दादा स्वामीचे सेवेसी

सेवक मुकुंद श्रीपत साष्टांग दंडवत विज्ञापना ता छ १७ राखरपावेतो मुा
मिरज येथास्थित असे विशेष. श्रीमंतानी बागडकोटास मोरचे लाविले ते समई

सेवकास आज्ञा जाली जे पागासुधा येणे. त्यास सेवकाचे शरीरी समाधान नाही. याजकरिता लोकाची खानगी पुढ करीत असतां लोकानी नालबंदीकरितां सात आठ दिवस गवगवा फारच केला. त्याजवरून दीड हजार दोन हजार शा कर्ज करून बारगीर लोकास व पोरग्यास थोडीबहुत समजाविशी करून पागा धण्याच्या कामावरी समयास जाऊन पोहचावी म्हणून कर्ज करून खाना केली आसतां, धण्याजवळ जाऊन रुजू व्हावी ते न होतां राजश्री सिवाजीपंत याणी बगरहुकूम पागा बागडकोटात ठेऊन घेतली. राा नारो भिकाजी सेणवी कारकून पागेस आहेत त्यास कितीयेक सांगितले. धण्यावरी हा समये तुम्ही जाऊन धण्याजवळ जलदीने जाऊन पोहचावे. आम्ही मेहनत करून घोडी ताजी केली आहेत. पागा धण्यास दाखवावी. हजूर सेवा करून आपले ऊर्जित करून घ्यावे. यैसे सांगितले आसता इतकेहि येकीकडे ठेऊन त्याचे व त्याजवळ कारभारी सेणवी आहेत त्याचे येकून पागासुधा तेथे राहिले म्हणोन कळले. त्यावरून सेवकाची सर्वांगाची आग्न जाहाली. घोडे ताजे च्यार लोक धडधडीत आठ दाहा आसाम्याच पागेत त्यास काजाकामाविसी उमेदवार करून खाना केले आसतां याणे आम्हास सर्व प्रकारे घालविले. आमचे शरीरी आवस्था यैसी. तिघे कारकून आहेत त्याची रीत आहे ती कोठवरी ल्याहावी ? याजकरिता राजश्री सिवाजीपंतास येक पत्र व नारो भिकाजी यास नैसीहतपत्र पाठऊन पागा हुजूर नेविलियाने सेवकाचे मनोरथ सिधीस गेले. स्वामी आमचे दैवत्य आमचे मनोरथ सिधीस नेहणे हे स्वामीसिवाई दुसरेकडे नाही. सविस्तर रामजी नलवडे बारगीर सेवेसी पाठविले आहेत, ते सांगता विदित होईल. सेवकाचे शरीरी स्वस्त वाटलेवरी सेवेसी हाजिर होतो. सेवकाचा भोग सबल. बरे, सर्व प्रकारे धणी वसिला स्वामी आहेत. बहुत काये लिहिणे लोभ असो दिवहा पाहिजे हे विनंती. श्रीमंतांचे सेवेसी पत्र लािा आहे. त्याजमध्ये पागेचा मजकूर आपणास लािा आहे तो नाही. आपण सविस्तर सांगावा लािा कार्य करावे. राहिला येवज व पुढील बेगमीविसी सनद राा सिवाजीपंतास घेऊन पाठवावी हे विनंती.

¶Mukundrao Shripat to Mahipatrao Dada: regrets he has been detained owing to illness and that the squadron dispatched by him with all possible haste has been prevented from reaching the Peshwa's camp at Bagalkot through an unfortunate mistake of his clerk. The writer wonders how his clerk Bhikajipant could allow this to happen.

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

सेवक मुकुंद श्रीपत साष्टांग दंडवत सेवेसी विज्ञापना छ १८ रविलाखरपावेतो स्वामीचे कृपादिष्टीकडून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. सेवकाचे शरीरी आडीचमास समाधान नाही. हिमज्वर येतो. पागा स्वामीनी लस्करात आणविली. आज्ञेप्रमाण पागा खाना केली आहे. सेवकाचे शरीरी काही स्वस्तता वाटलेवरी सेवेसी हाजीर होतो. पागेकडील लोकाचे दीडमाही रोजमुरेचा यैवज व चंदीचा यैवजावेसी राजश्री सिवाजीपंतास सरकारची सनद सादर जाहाली आहे त्याप्रमाण देत आले. आजी आडीच महिने बेगमीचा व रोजमुरेचा यैवज हो २२५० सवादीन हजार पावेतो तटला आहे. देत नाही. आजी पावेतो कर्ज करून चालविले. हाली मौजे नागजेस पनास पंचावन घोडी आहेत. त्याचे चंदीचे नित्यकृत्य चालले पाहिजे. राजश्री सिवाजीपंत याचे कारभारी त्रिंबकपंत येथे आहेत त्यास हाटकावे. ते म्हणतात जे बावाचे आज्ञेसिवाये देत नाही. स्वामीने दोन गाव पागेकडे दिले आहेत त्याचा यैवज म्हणावा तरी चवदा पंधरासे रूपा पावतो होईल तो यैवज आखेर सालापर्यंत वसूल होईल. सदरहू यैवज लागवडाचेच बेगमीस पाहिजे. हजार रूपाची नेमणूक लागवडाची दरसाल आहे यास्तव राहिला यैवज व पुढील बेगमीची आज्ञा राजश्री सिवाजी-पंताकडून करवणार स्वामी समर्थ आहेत. हे चाकरीचे दिवस आण सेवकाची अवस्था यैसी. चाकरी करून धण्याजवळून उर्जित करून घ्यावे हा हेत असतां सेवकाचे प्राक्तनास उपाये काये ? याउपर स्वामीचे चरण दुष्टीस पडतील तो सुदीन असे. सेवेसी श्रुत होई हे विज्ञापना.

¶Mukund Shripat writes to the Peshwa about his illness and complains about the dilatoriness of Shivajipant in making the payment for the expenses of his detachment as instructed by the Peshwa.

श्रीमंगलमूर्ति.

श्रीमंत राजश्री

बाबासाहेब

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी बाबूराव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल छ २ माहे जमादिलावल सुकाम गुती स्वामीचे कृपेकरून सेवक येथास्थित

असे. विज्ञापना ऐसी जें. स्वामींनीं राजश्री मुरारराव हिंदुराव घोरपडे ममलकत-
मदार यासी पत्र मुदाईम काशीदजोडी बरोबरी पत्र पाठविलें तें सेवकांनं रायास
प्रविष्ट केलें. पत्र पाहोन बोलिले जें यापूर्वीं मोगलांनीं बिघाड केले त्याचा
परिणाम कोठें लागला ? आतांही लागणार नाहीं. आम्हीच यवें म्हणोन लिहिलें
त्यासी आम्हास तुंगभद्रा उतरणेंच नाहीं, कृष्णा तों आम्ही कधीं उतरोन त्या
प्रांतास फौज घेऊन गेलोंच नाहीं. हसकोटें घेतलें म्हणोन आपली फौज पाठवावी
तर आमचा निभाव होणार नाहीं. मडकशिरें या प्रांतीं त्यांहीं आले तर मुलुकाची
आशा आम्हांस नाहीं. गड किले आमचीं स्थळें मजबूत आहेत. सरकारची फौज
दोनी च्यार हजार आली असती तर फौजेस फौज सामील होऊन पठाण पाळेगार
यांसी तंबी करूंये, आम्हीच त्यांस तंबी करावें तर सरंजाम थोडका. रायास उत्तर
दिल्ले जे, पूर्वीं आपणच बोलत होता. शाहाजादे आले तर ठकर घेऊं ऐसे म्हणत
असतां तें बोलणें कोठेंच नाहीं. समयास फौज पाठवावी, उपरालाहि करावा हें
उचित म्हणोन रायाशीं भाषण केलें. सरकारची फौज आली म्हणजे सर्वत्राचें
पारपल्य होऊन येईल. तिकडे फौजा गुंतल्यामुळें यांस संद जाली आहे. गुरुमकोडा
पाहडी किल्ला त्यासहि कडपेकर यांनीं वेध लाविला आहे. शिरियास बसालतजंग
व हैदरनाईक मिळोन आले आहेत. पेठ तों झांबडली, रत्नागिरीची पेठहि
झांबडली. शिरें प्रांतीं तमाम मुलुक लुटिला. रायाच्या ताळुकियांत उपद्रव
देणार म्हणोन रायांनीं नवाब बसालतजंग व हैदर नाइकास व मोहदिनखान यांसी
पत्रें लेहून पाठविलीं. आमचा आपला स्नेह, त्याहीमध्यें आम्हांस कोठें जानच नाहीं,
आपली मजी रक्षणें जरूर, याजकरितां वकील पाठविले. फौज पाठऊन देणें
म्हणोन लिहिलें तर फौजेचे समजावीस जालियानंतर फौज पाठऊन देतों म्हणून
लिहिलें आहे. अनुसंधान राखिलें आहे. कोल्हारचे दिलावरखान यास नजरबंद
करून कोल्हार मीर फैजुला यासी दिवलें. अलाबत खैरखान या समागमें फौज
देऊन वज्रकरूर उदरीफ कोब्बास पाठविणार. कडुर व उदरिफ कोब्बांत जकिरा,
दारू गोळी सरंजाम राजश्री लक्ष्मणपंती मजबुदी केली, तीनच्यार महिने दम
धरितील. राजश्री मुकुंदरावजीपाशीं च्यारसैं मावळें व तीनशें स्वानिशी हैदर
नाइकाच्या गोटांतच आहेत, त्यांस निरोप जाला नाहीं. इसकोटें मीर फैजुला
यासी दिल्लें. अबसकुलीखान पळोन बाळापूर बळकाऊन सरंजाम करून
दोनीच्यार महिने दम धरून जुजणार, याकडे गेले नाहींत. तूर्त शिरियासच
महसरा दिल्ला. रायास कितेक प्रकारें सांगितलें परंतु रायाच्या चित्तास येत
नाहीं. इनसखान यास बोळाऊन तालिमरीचे शेडदुर्गास मोरचे लाविले आहे,
आपले कार्यास तत्पर आहेत. चडूंकडून फितुरच आहे. यामुळें पठाण पाळेगार

वरकडांनीं पाथि पसरले आहेत; त्यांचे पारिपत्य श्रीमंत स्वामीच्या पुण्यप्रतापे होऊन येईल. फरासाची जहाजे आलीं हें वर्तमान इंगरेजास कळल्यावर हेहि जहाजे घेऊन दरियांत गेले. फराशिसाशीं इंगरेजांशीं जुंज होत आहे. महमद अलीखान यांनीं येदूर जेर केलें आहे. खंदकांसी मोरचे गेले. जेर जालें म्हणोन बसालतजंग व हैदर नाईक यांनीं जावें म्हणोन निश्चय केल्यास फिरंगी भारी सरंजाम पाहोन जाण्याची होईना म्हणोन शिरियाकडे आले; शिरेंहि दोनीच्यार महिने जुंजले. दारुगोळी सरंजाम मातबर आहे, इतकियांत फौजाहि येतील, पारपत्ये होऊन येईल. इसकोटें तों येक प्रकार जाला, गुरुमकोंड्याहून राजश्री भगवंतपंत यांनीं रायास पत्र लिहिलें जें तीन महिनेपर्यंत उपराळा होत नाहीं. तर या समयांत उपराळा करावा. सरवरखान याजपाशीं हजार राऊत गाडदी हजार आहेत. पेठेचे बाणाचे आंत राये राहेले. गुरुमकोंड्याभवत्यां चौकिया आहेत. रोज जुंज होत आहे. या समयास फौज आली पाहिजे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञाति.

¶ *Visaji Baburao informs Babasaheb (Balvantrao Mehendale) that Murarao Ghorpade is unwilling to proceed against Haidar in spite of the latter's raiding activities.*

No. 276]

[September 1760 ?

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री
लक्ष्मणपंत आणा स्वामी गोसावी यांसि.

पौष्य विसाजी कृष्ण कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकील कुशल लिहीत असिले पाहिजे. विशेष. आपणाकडील बहुत दिवस पत्र येऊन वर्तमान कळत नाही. तरी यैसे न करावे. सदैव पर्त्री परामर्ष करीत जावा. यानंतर इकडील वर्तमान तरी श्रीरंगपटणची खंडणी गुदस्तां राजश्री गोपालरावजीनी करार केला होता, त्याप्रों द्यावयास संवस्थानिक रुजू असतां, हैदर नाईक त्यांचे कांही येक चालू न देतां गतवर्षी गोपालरायाजवळ लढाई दिल्ली होती, त्यामुलें फारच शेर होऊन बेहोष जाहाळा होता आणि खंडणी न

द्यावी थैसी विचार करून आपले सामानसुमान तयार करून खबरदारीने पटणच्या शुक्रवार पेठेत बसिला होता. दाखू गोळी वगैरे सरंजाम हे मबळग. यास्तव केवळ त्यासी झुंजनच म्ह * * * * * ठीक पडणार नाही. बरसातीचे दिवस व माणूसहि * * का करावे, सामदामेकरूनच कार्य करावे या अर्थे सवस्था-निकासहि थोडे बहुत सांगीन पाठवावयाचे ते पाठऊन मागाहून च्यार पाच हजार फौज निवडक घावडावाखाले * * * * * उत्तम प्रकारें करावें. या उद्देशे पाठविलीं. तों फौज पे * * * * * च सरकारची फौज आली. याउपरी आपला प्राण वाचत नाही व झुंजल्यानीहि पुरी पडणार नाही यैसे आवसान सोडून बाइकामुले टाकून रात्रीचा येकटा पळून बेंगळूरस गेला. तेथेहि जाऊन पारपत्य करावें या पैखीत आहो. होता होईल तें खरें. सारांश शेर तो जाहाला होता खराच. परंतु धण्याच्या प्रतापापुढें त्यास टिकाव धरवतो यैसे नाही. त्यामुलें भयभीत होऊन पळून गेला. जाहालें वर्तमान आपणास कळावे म्हणोन लिहिले असे. सविस्तर वृत्त सरकारात व राजश्री बलवंतराव बावास लिहिलें आहे त्यावरून कलेल. दुसाला खंडणी व घासदाणा व सरकारची ठाणी जगदेव सरकारचे नव माहाल व किले आनेलाल ही ठाणी सोडून द्यावी याप्राा संस्थानिकानी करार केला आहे. प्रस्तुत फौज पटणास आहे. भूकणजी हरिपंतहि तेथे गेले आहेत. सन सितैन व इहिदे दुसाला राजश्री गोपाळराव यानी खंडणी केल्याप्राा व तीन लक्ष सा घासदाणा व ठाणी सोडून घेऊन फौज लौकरच येईल. आम्ही हुसकोटियावर आहो. हैदर नाइकास साहा कोसाची तफावत आहे. परंतु उगाच दहोसाने (?) बसला आहे. * सरंजाम आहे व घाटाखाली याची फौज फुलचरीवाल्यास कुम(क) * * * होती त्यातील आरधी फौजे इंग्रजानी बुडविली व पटणकर आम्ही येक जालो याजमुले कोणीकडे इलाज चालेनासा जाहाला आहे. नाही तरी उगाच राहावयाचा माणूस नव्हे. श्रीमंताच्या प्रतापे मोठे येश आले. संतोषाचे वर्तमान आपणास कळावे म्हणोन लािा असे. निरंतर पत्र पाा परामर्ष करीत आसिले (पाहिजे) बहुत काये लािा * * * * * लोभ असो दिल्ला पाहिजे. राजश्री मिकाजीपंत आपले लोकसुधा घोडीपढी खुशाल आहेत. चिंता न करावी. त्याचेहि चालवावयास चुकत नाही. कलेल तसे चा * * * * बहुत काये लािा हे विनंती.

¶Visaji Krishna to Lakshmanpant Anna (Panse ?) announcing his victory over Haidar Ali, who retreated towards Bangalore in disorder.

पौ छ २५ रमजान सन इहिदे
मुा अरणी प्रां सावनूर

श्री

राजश्री विसाजी कृष्ण व हरि गोपाळ गोसावी खांसी

मुा इहिदे सतैन मया व अलफ. तुम्ही विनंतीपत्र पाठविलें ते पावलें. श्रीरंग-पटणचे खंडणीचा सारा ऐवज व आणखीहि संस्थानें खंडाल त्याचा ऐवज हुजूर पाठवावयाविर्सी आज्ञा, त्यास पटणचा सुस्त कारभार. ऐवजाची विल्हे व्हावयास दिवसगत लागली. याजकरितां हुशकोटियावर तीन राहिने राहोन खराब जालें. महर्गता फार, दोन दीड पायलीची धारण. पहिली बिजापूरपरियंत लूट मिळत होती, तेव्हा एकदोन रो(ज)मरे देऊन चालविले. आपाढमासापासोन आजताा दरमहा तीन रोजमरे सिवाय अर्जबाब कोणहास दिलही तन्ही पुरे पडत नाहीं. घोडी-पिढी मेली. खराबी फार जाली. पटणचे खंडणीचे ऐवजपौ साडेसा लक्षाच्या हुंब्या पेशजी पाठविल्या आहेत. बाकी पाच लक्ष यावे त्याचा हवाला मुखणजी हरिदत्त यांणी घेतला, त्यापौ दोनसवादोन लक्ष वसूल जाले ते दरमहाचे खर्चांत पडले. फौजेस अद्यापि रवानगी तकूब दिल्ले नाहीं. व नालबंदीहि मागतां लोकांनीं सरदारचे घरी नित्य उठोन गवगवा आरंभिला आहे. पाच लक्षांपैकीं बाकी येणे त्या ऐवजीं रवानगी व तकूब देतो व नालबंदी पौ कांहीं न दिल्ले तरी लोक उठोन जातील, सरकारकामास धका बसेल, याजकरितां मागील बाकी-साकी मुलकांत राहिली आहे त्याऐवजी थोडीबहुत नालबंदी देऊन चालीस लाबितां नालबंदीचा झाडून ऐवज देत नाहीं. स्वामीचे आज्ञेचे लक्ष राखून वर्तणूक करितों. सदासिव सखाराम याचा गुदस्ताचे नालबंदीचा ऐवज वगैरे वरातचा देणे आहे त्याप्रमाणे थोडीचा प्रकार येथे नसता तरी आज्ञेप्रो दोच्यार लक्ष रुपये रोकड पाठवितों म्हणून विस्तारें लिहिलें ते कळले. ऐशास फौजेस नालबंदी व तकूब देणे ते तूर्त नच धावें ऐसी तुम्हास आज्ञा गेली असतां, लोकांनी गवगवा केला, तन्मुळें तुम्ही लोकांची समजावीस थोडे बहुत देऊन हुजूरच्या लक्षाप्रमाणें वर्तणूक केली असली तर उत्तम आहे. सारांश येदा फारच बोट जाहाली. तुम्ही जाणतच आहां. जे करणे ते फार विचारें करावें. छ ९ रजब बहुत काय लिहिणे ?

¶ Visaji Krishna Biniwale and Hari Gopal (Supekar Deshpande) are ordered to remit all collections of revenue to Poona and not to expend them on the armies in the Karnatak.

No. 278]

[13-3-1761]

पो छ ६ रमजान चइत्र
मास इहिदे सितैन

श्री

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य
राजश्री विसाजी कृष्ण व हरि गोपाल
गोसावी यांसी

सेवक रघुनाथ बाजीराव नमस्कार सुा इहिदे सितैन मया व अलफ. राा भास्करराव दादाजी नरगुंदकर याणी बलवंतराव आपाजी यांची ठाणी घेतली आहेत व किला घेतला आहे. याजमुळे बलवंतराव तुम्हाकडे येऊन किला व ठाणी याविशीं सांगोन उपद्रव ठाणियास द्यावयाचा मजकूर करितील तरी न आईकावा. याकरितां पत्र सादर केलें असे. तरी तुम्हीं भास्कररायाचे ठाणियास व किलयास उपद्रव येकंदर न लावणें. जाणिजे छ ५ सावान बहुत काये लिहिजे. (लेखनसीमा.)

¶*Raghunathrao instructs Visaji Krishna and Hari Gopal not to molest the territory and fort belonging to Bhaskarrao Nargundkar.*

No. 279]

[13-4-1761]

पौ छ २१ रजव

श्रीसुबाराज

राजश्री व्यंकटराव नारायेण
मामलेदार पाा हुबळी गोसांवी यासी

६ अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे ममल-
कतमदार राम राम उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखन करणे विशेष.
तुम्ही परगणे मजकूरची मामलत केलीसे हुजूर विदित जाले. उत्तम केले.
तेथील सरकारचा येवज प्रतिवर्षी मुरलित पावत आला. तुमच्या मारफतीचा
कारभार आसोन येवजास दिनमेक न व्हावा. राजश्री पंतप्रधान याची सनद

तुमच्या नावची सालाबादप्रो यैवज यावयाविषी आली ती पेशजी तुम्हाकडे रवाना केली होती. पावलीच आसेल. तुमचे घराणे पुरातनपासोन पदरचे. तुम्ही सरकारकामास आंतर न करिता सनदप्रा यैवजाची विल्हे करून दिलीच आसेल. राजश्री गोपालराव श्रीनिवास याजकडे पा मजकूर बा यैवजाची रवासुदगी जाहाली आहे. तरी राजश्री नरसिंगराव चंदो याचे विद्यमाने यैवज झाडेनिशी मारनिलेकडे पावता करणे. येविषई दिवसगत न [शिक्का] करणे. येतद्विषई राजश्री श्रीनिवासरव चिटनीस लिहितील त्यावरून कळेल. यैवज तूर्त पोहचवणे. रा छ ७ रमजान बहुत काय लिहिणे ?

पैवस्ति छ २८ रमजान सन
इहिदे सितैन मया आलफ

¶Murarrao Ghorpade asks Vyankatrao Narayan to administer the province of Hubli in pursuance of the Peshwa's sanad and to send in the amounts collected.

No. 280]

[29-5-1761

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री
भिकाजी गोविंद स्वामी गो यांसि

पोष्य विसाजी कृष्ण नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकुशल लिहीत गेले पाहिजे विशेष. तुम्हाकडून सांप्रत पत्र येऊन वर्तमान कळत नाही तरी ऐसे न करितां निरंतर पत्र पाठऊन साकल्य वृत्त लिहीत जावें. यानंतर तुमच्या तालुक्यास अजीजखान उपद्रव देणार म्हणोन राजश्री त्रिंबकराव मामा आले त्यांही सांगितले त्यावरून तुमची कुमक करावयाविसी सरकारच्या मामलेदारास व संवस्थानिकास सरकारचीं पत्रे पाठविली आहेत. ज्याचीं त्याजकडे पाठऊन देणे. तुम्ही व राजश्री आमणाजीबाबा उभयताहि शहाणे मनुष्य आहांत. बहुत सावधतेने राहून किल्याचा व ठाण्याठुण्याचा व मुलकाचा वगैरे बंदोबस्ती

+ पत्र ७ रमजानचें असल्यामुळे ही पैवस्ती बरोबर असावी. आरंभी २१ रजब मूळांत दिलेली चुक आहे.

यथास्थित करून ज्यांत सरकारकाम आणि तुमचे चाकरीचा मजुरा ते गोष्ट करावी. वरकड सविस्तर आमणाजीबावाच्या पत्रावरून कळेल. सर्व एकचित्तेकरून राहोन सरकार कुम(क) करणे. रा छ २३ सवाल सन इहिदे सितैन. बहुत काय लिहिणे? लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*Visaji Krishna to Bhikaji Govind, informing him of the writer's despatch of letters to several officials to render succour to the addressee against the inroads of Aziz Khan.*

No. 281]

[10-6-1761

छ २८ जिलकाद इसने

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंत प्रधान

स्वामीचे शेवेशी

विनंती शेवक मुकुंद श्रीपत साष्टांग दंडवत विज्ञापना. ता छ ६ जिलकाद-पर्यंत स्वामीचे कृपादृष्टीकडून शेवकाचें वर्तमान व प्रांत मजकुरचें येथास्तित असे विशेष. इकडील वर्तमान राजश्री विसाजी कृष्ण कूच करून तुंगभद्रजवळ गेलियावर इकडील पालेगार वगैरे यानी नानाप्रकारें आवया उठऊन सरकारचे जागे आहेत तेथें केवळ मर्यादा टाकून वर्तणूक करू लागले आहेत. कडपे प्रांती कडपेकर पठाण याणें दुरबुधीस प्रवर्तून दीनपाड व हसनापूर दोनी किले मातबर घेतले व कंदकूर तालुक गुरूमकोंडा येथील ठाणें गुमनाड पालेवाल्यानं मोर्चे देऊन घेतले. हाली कडपेकर पठाण जमाव मातबर करून राचोटीवर येका दोहां दिवसी येऊन वेढा घालावा; त्यानंतर गुरूमकोंडयास यावें यैसा मनसबा केला आहे. कितेक पालेगार त्यास सामील होऊन राजकारण करणार; ऐसियासी कुमकेविशीं हुजूर लिहिणें ते लेहून पाठवावें आणि तुम्ही जमावसुधां जलदीनं यावें म्हणोन राजश्री भगवंत त्रिंबक पत्रे वरचवर पाठवीत आहेत. जगदेव सरकार येथील वर्तमान अजीजखान हैदर नाईक याजकडून रुसकत घेऊन आलियाचा बाहना करून अमुरास येऊन पांचसे स्वार व साहासं बार व दोन तोफा व सामान सिध करून राजश्री आमनाजी भीमराव वनवाडीत आपल्या जमावानसी असतां याजवर चालून गेला. लडाईं जाली. आमनाजी भीमराव सिकस्त खाऊन किल्यांत गेले. अजीजखान आपल्या सामानानसी फौजसुधा पेठत राहून किल्यास मोर्चेबंदी केली त्याजवरून मशारनिलेनी दोन तीन कारकून व पत्रे पाठविली आहेत. त्याणीं येऊन जलदीने कुम(क) करावी. नाही तर

आमनार्जी भीवराव जिवानसी जातांत आणि धन्याचे जागे राहात नाही म्हणोन सेवकाजवळ निकड करीत बैसले आहेत. वज्रकरूराकडील वर्तमान नवाब बसालतजंग येक दोन महिनेपासोन बाळापूर वगैरे प्रांती राहून कालक्रमणा केली. त्यानंतर कूच करून रायदुर्गाचे सुमारे जाऊन तेथून येकायेकी करून वज्रकरूचे ताळुक्यास जाऊन हडप नगळ वगैरे ठाणी घेतली. उदपरकोंडा वज्रकरूर दोन किल्याची मजबुदी करून रा लक्ष्मण वेंकाजी बैसल आहेत. अविध्याकडील वकील येऊन लक्ष रुपये रोख देणें ठाणी सोडून जातों म्हणोन सांगितलें. जाब मशारानिलेनी दिलहा की आपल जवळ ऐवज नाही म्हणोन पष्ठ त्यास सांगितलें, त्याजवरून पुढें राजकारण काये करणार हे कळत नाही. या गोष्टीस तेथील कुमकेस राजश्री विसाजी कृष्ण देशास गेले त्यावरून सेवकाचे नांवी मशारानिलेचें लिहिलें आले आहे कीं येकामेकास कुम(क) जाहाली पाहिजे. जळदीने कुमक करावी म्हणोन दोन पत्रे आली. सेवकाकडील वर्तमान घंटममुदी मडगू व सुनकलकर पालेगार मर्यादा टाकून कोल्हार ताळुकियांतील गांव खेडी छडून कितेक गांवची गुरे नेली. त्यावरून रयत धाशत खाऊन मुळक सोडून जाऊ लागली. त्याच्या पारपत्यास पाच सातसैं फौजेचें सामान असल्यासिवाय गांठ पडत नाही. येथे राजश्री विसाजीपंत यांही पागांसुधां सवासैं स्वाराची नेमणूक करून दिलही आहे. सदरहू जमावसहित चिरंजीव राजश्री रावजी माहादेव याजसमागमे देऊन पालेगाराचे सरहदेस पाठविले आहेत. हे जाऊन निल्य उठून त्याजकडील बातमी आणून स्वारी सिकारी करून आपले ताळुक्याचा बच्याव करून तेथील शेहास गुंतले आहेत. हैदरनाईक यांजकडील वर्तमान अलीकडे जमाव पाच हजार स्वार व आठ हजार बार व च्यालीस तोफा व सामान मातबर करून पटणकराची ठाणी तमाम घेतली. फख्त पटण मात्र कर्तच (?) व खंडेराव बनाजी याजकडे आहे. हाली नाईक मजकूर पटणाजवळ येऊन उतरून तेथील लोकांस फितूर करणार आहे. हैदरनाईक याजकडील मिर्जा कबीरबेग बेंगरूली राहातो. त्याजकडे जमाव पाच साहासैं स्वार व पाचसैं बार व तीन तोफा व कर्नाटकी प्यादे दोन हजार येणेप्रो सामान करून नेलवंगळ वगैरे ठाणी खंडेराव बनाजी कडील तमाम घेतलीं. देवनहल्लीत कर्ताराचें ठाणें होतें तेहि घेतलें. देवनहल्लीचे ताळुकियाचे ठाणे मातबर बुदीगिरा येथून येक कोसावर आहे; तेथे कबीरबेगचा अमल आहे. पूर्वीपासोन हैदरनाईकाचे व सेवकाचें अंतरंगी कटाक्ष आहे ते सेवेसी श्रुतच आहे. ते काबूवर आहेत. त्याच्या चितांत मनसबा आहे कीं होसकोटें पाहून बाहेर पडतांच बातमी राखून दगा करावा म्हणोन हे वर्तमान परस्परे बातमी येत आहे. कडप्याकडे व जगदेव सरकार याजकडे व वज्रकरूर-

कडे येकापेक्षा येकान निकड केली आहे. कुमक करावी तो येथील विचार या प्रकारचा; कुमक न जाहाली तर जागे जातात: तूर्त आमनाजीराव याजकडील निकड पाहातां उपाये दिसत नाही. राजश्री विसाजीपंत याहीं सिबंदीची नेमणूक व बंदोबस्त या रीतीने केली आहे, तो मजकूर कोठपर्यंत सेवेसी विनंती करावी? याउपर हुजूरून जलदीने फौजेची रवानगी जाहाली तरीच इकडील मामलेदार याचा परिणाम लागतो, नाही तर धण्याचें पुण्य सामर्थ्य मस्तकी असतां जे होणार ते होईल. सेवकाचें वर्तमान सरकार कामावर जीवापेक्षा अंगेजी करून तरतुदीस चुकणार नाही. निदान समई सरकार कामावर जीव खर्चून उतराई व्हावें हाच निश्चय केला आहे. येथे नूतन सिबंदी ठेऊन जमाव करून जावे तरी इकडील चाकरीचे लोक तमाम पेशजीचे हैदरनाईकाकडे चाकरीस गेले. कर्नाटकी थोडे बहुत प्यादे मिलतात त्यांकडून परिणाम लागणार नाही. हुजूरून फौजेची रवानगी जाहल्यासिवाय मुळकांतील फितूर जात नाही; येविशी आज्ञा करणार धणी समर्थ आहेत. चौकडील तालुक्यांत दंगा जाहला आहे त्यामुळें वसुलास खलेल पडिलें आहे. आमणाजी भीवराव येथून च्यार मजली; त्याचे कुमकेंस जावें तर च्यारसैं स्वार पाहिजेत. आपले तालुक्यांत सुभता असावी तेव्हा तेथे बेलाशक जावे ते नाही. दोन कोसावर आम्हास शत्रू कबीरबेग बेंगरूलकर दिा हैदरनाईक समये पाहात आहे; आण कजिया येकयेक दिवस लटकाच उत्पन्न करीत आहे. आम्ही समयावर द्रष्ट देऊन क्षमा करीत आहो. किले मजकुरीहून बाहेर पडोन पाच सात कोसावर गेल्यास माघारे येऊन कित्यात दाखल होणे भरवंसा नाही. अस्तंतीत आग असते तैसा प्रकार प्राप्त जाहला आहे. हजार स्वार देसीचे येथे असते तर कोणेहि गोष्टीचे संकट न पडते. गुरूमकुंडा सरकार जगदेवगड वज्रकरूर हे सरकारचे तालुके; येथे राजकारण कोणेहि ठिकाणी प्राप्त होते. तेथे सेवक जाऊन कुमक करिता अजीजखान याची बिशाद काये? त्याणीं येऊन बेकैदी केली; आम्ही तमाशा पाहावा यापेक्षां मरण बरे. परंतु धण्याचा बदनक्ष पाहाणे हे जिणे व्यर्थ आहे. स्वामीकडून येरुतेयारी फौजा घेऊन सरदार येतात, त्याणीं हे अर्थ पुढील ध्यानांत आणून फौजेची बेहबुदी करून देऊन माणोस पाहून त्यास हे काम सांगावे ते होत नाही. तेणेमुळे धण्याचे कामास धका बैसोन बदनक्ष व अनिहित धण्याचे होते. हे प्रांते राहणाराचे जीवावर येते. त्याहीमध्ये येदा हिंदुस्थानाकडील वर्तमाने पाळेगाराने नानाप्रकारे उठऊन सेर जाहाले आहेत तो प्रकार सेवेसी कोठवर ल्याहावा? आम्ही सेवक लोक आमचा प्राण आहेपावेतो अंगेजीस न चुकावे. धण्याचे कामावर निमकहरामी न करावी इतकी निष्ठा असावी. पुढे

धण्याचे प्रत्यास येईल ते खरे. सारांश पाच हजार फौज जलदीने पाठविली तर सरकारचा अमल राहातो. सविस्तर वर्तमान राजकी मल्हारराव रास्ते व महिपतराव कवडे याजकडे वर्तमान लेहून पाठविले आहे ते येऊन पावल्यावर उत्तम आहे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Mukund Shripat to the Peshwa, writing from the south mentions, among other items, the rising of some of the petty chieftains soon after the departure of Visaji Krishna, the fighting between Aziz Khan and Amnaji Bhimrao and the capture of some places by Basalatjang. The writer also complains about the inadequate arrangements made by Visaji Krishna for the defence of the conquered country and requests the addressee to send more men and money without which he adds the aggressive attitude of Haider and others could not be checked.

No. 282]

[(Dasara) 8-10-1761

* * * * *

(पहिला कांहीं भाग गहाळ).

ला आहे, म्हणोन पत्रे आलीं. आम्हाकडील वर्तमान तरी विजयादशमीच्या मुहूर्ते डेरा बाहेर दिल्या. लोकांची तयारी केली. अंगप्रस्थानें निघावें तरी धारवाडाकडील मजकूर कोणे रीतीचा हा पाहून निघावें, इतका गुंता. हजार स्वार ठेविले. चांगलीं पतकें ठेविलीं. नालबंदी स्वामीनी देविली ती विदितच आहे. रसदेचे ऐवजीं कोपलचे रुपये देविले. त्यास पन्नास रुपयांस राजत मिळत नाहीत. माणूस चांगलें असावें. सरकारची चाकरी व्हावी. मागील गुदस्तांच्या नालबंदीच्या वराता देविल्या, त्या अद्यापि पावल्या नाहीत. बाकी गुदस्तांची व सालमजकूर मिळोन लाख रुपये तूर्त लागेल. हरकैसें करून तयारी केली. गुंता म्हणावयासी धारवाडची फौज व रसद घेऊन अति सत्वर यावें. याजकरितां माणसें जलदी पाठविलीं आहेत. त्याजकडील उत्तर येतांच निघोन येतों. त्याचें निघणें होत असिलें तरी च्यार दिवस वाट पाहतां. नाहीं तरी आम्ही निघोन येतों. त्यास कोणत्या सुमारे यावें ते ल्याहवें. आमचा खाजगत गुंता काडीचा नाही. त्याजकडील उत्तर येतांच निघोन येतों. दसरेस निघावें ऐसा करार करून आलों होतो, त्याप्रमाणें आज निघावयास तयार जाहालों. परंतु राजश्री तात्याकडील मजकूर समजला नाही, यास्तव गुंतोन पडलों आहे.

त्यांचें उत्तर येतांच येतां. कोणें सुमारें यावें तें आज्ञा करावी. राजश्री उदाजी चव्हाण यांस घेऊन यावें म्हणोन आज्ञा, त्यास त्यांजकडें कारकून पाठविले आहेत, त्याजकडील उत्तर कलतें, तदनंतर अथणीस जातो. भेटी घेऊन त्यांस घेऊन येतां. सध्यां राजश्री रताजी चव्हाण व उदाजी या उभयेतांस गोटेकरितां कजिया लागला आहे. परस्परें कलह जाहाला आहे. उभयेतांची समजाविशी करून समागमें घेऊन येतां. त्याणेंहि हजारपर्यंत फौज ठेविली आहे. करवीरा-कडेहि राजकारण लागलें आहे. उदबाचे मत्तें फौज ठेवावी, करवीरवासीयांनीं लाख दोन लाख रुपये द्यावे. परभरें फौज ठेवावी, सरकारचें बोलणें जाहालें आहे. तिकडें येतां म्हणोन तालामाला पाहावया तरतुदेंत आहेत, त्यास आम्ही जाऊन येत करणें तो करून समागमें घेऊन येतां. राजश्री मुरारराव यांजकडील वर्तमान तरी करवीरचे दोन च्यार कारकून व कोंडाजी भोसले गेले आहेत. च्यार महिने जाऊन जाहाले येतां म्हणोन ठेऊन घेतले आहेत. कडपेकर व कनोलकर यांस बोलोन बसालतजंग यांसी राजकारण करून साऱ्यांचें येक चित्त करून घडोन आलें तरी मोगलांकडील पेंच पाहून इकडे लबाडी करावी या तजविजेंत आहेत. करवीरवासिनी पनालेस जाऊन राजा निर्माण केला आहे. त्यास घेऊन करवीरास विजयादशमीचे दिवशीं सर्वांचे जोहार आपले निसवतीचे करविले. दोन च्यार दुकानें लुटविलीं. आपल्या आनंदांत राज्यकारभार करीत आहेत. या रानीं साऱ्यांनीं मिळोन आपले जागां बळ धरिलें आहे. राजकारणें करावयास आळस करीत नाहीं. तदुत्तर रायाकडील राजश्री नागोजी-राव तेथें अले आहेत. त्यासी च्यार गोष्टी कार्याकारण बोलोन ते म्हणतात तें ध्यानास आणून च्यार दिवस कालहरणावरी घालवावे. नागोजीराव ममतेचे आहेत. परंतु त्याचे यजमान कुचेष्टेंत आहेत. यास्तव त्याच्या यजमानाचे मुदे असतील ते देतां घेतां म्हणोन बोलोन ममतेस गुंतवावें. साऱ्यांची मिळोन दृष्टी मोगलाकडें आहे. साऱ्यांचें मत्तें पेशवाई दौलत पेंचास आली ऐसं समजोन घरोघर मनसबे करितात. आपली बाजी हातीं येईपर्यंत सर्वांसी कार्याकारण बोलोन ममतेस रक्षावें. इतकें असोन मुरारराव लबाडी करूं लागलें तरी फौजहि पाठवावी लागेल. तूर्त इतका मनसबा नाहीं, परंतु सुचली विनंती लिहिली आहे. [पुढील पांच सात ओळी फाटल्या.] न लबाड बोलवें परंतु जमाव फोडावा म्हणजे राजकारण तुटतें. म्हणजे शिंदे व नरगुंदे दोनहि पतकें मोकळीं होतील. मामलतीतील बखेडा मोडेल. नवलगुंदकर देसाई यांणीं लबाडी केली आहे. पुढें मनसबेनसार पारपत्य करावें या विचारें कारकून आणविले आहेत. जमाव त्याचा न फुटला तरी मामलत बुडाली. ठाणीं मात्र जतन करावीं इतका मजकूर आहे. आमचा जमाव तयार

जाहाला होता. आणखी मेलविणें तें मेलऊन नरगुंदकर व हे दोघांमधें जाऊन राहून तोंड फोडवें; परंतु स्वामीकडे यावयाची निकड, आणि आज्ञेखेरीज करतां न ये. मामलत व दोन्हीं पतकें येणेंचीं बुडालीं, असा प्रकार घडला आहे. शिंदे मनोलीकर याणी लबाडी मांडिली आहे. वाटेसहि कजिया करितात. इतकें व्हावयास कारण काय ? मामलेदार यांचें वजन हलकें पडलें. रयतेची रजावंदी नाही या विचारें या थरास आलें. कोपलची रसद आम्ही कर्जवाम करून घेतली. परंतु कर्नाटकांत जागा म्हणावयास कोपल इतर स्थलें सहजांतील आहेत, तेथील बंदोबस्ती पाहिजे. पेसजी नेमणूक आहे ती विदितच आहे. त्याखेरीज दोनशें माणूस आम्ही ठेऊन पाठविलें, परंतु त्या जाग्यास माणूस फार पाहिजे. जागा नाजूक आहे. माणूस ठेवावें तरी विश्वास नाही. याजकरितां तिकडील सरकारचे निसबतीचे दोन च्यारशें माणूस पाठविल्या जाग्याचा बंदोबस्त होईल. आम्ही करावयाचे रीतीनें केलाच आहे. घडोन आल्यास कांहीं माणूस पाठऊन द्यावें. चहूंकडे खर्चच जाहाला आहे. कैसा परिणाम लागतो हें न कळे. स्वामीच्या पुण्येंकरून सर्वहि परिहार होईल. आम्ही शेवक लोक आपल्या जीवापेक्षां कजियांत पडलों. सालमजकूरचे नालबंदीस तीस हजार पर्यंत कर्ज केलें. सामान चांगलें ठेविलें आहे. दर्शनांतीं कळेल. आपल्या वचनावरी जें करणें तें केलें आहे. शेवा मात्र करावी. ऊर्जित करणार स्वामी धणी आहेत. च्यार दिवस दोनहि पतकें व रसदेची तरतूद करून या म्हटल्यास तसें करूं, अगर यावयाची आज्ञा जाहाली तरी येतों. इतकियांत धारवाडाकडील मजकूरहि कळतो; परंतु तेथील विचार पाहतां लौकर उलगडा होईलसा दिसत नाही. आठ च्यार रोजांत उलगडेसारिखे असल्यास राहून घेऊन येतों, नाही तरी शेवक सेवेसी येत आहे. राजपत्नी करवीर याच्या मते जें आहे तें आपणच आहों. वरकड कलतच आहे. मुराराव याचा कारकून करवीरास आणऊन आपलीं पत्रें व राजपत्नीचीं जाधवराव व मोगल यांस पाठविलीं; तिकडून वखें यांस आलीं. याप्रमाणें धावतींत आहेत. होणें कलतच आहे परंतु येन करणार करितात. राजश्री शेषोपंतांची खानगी करवीराहून जाहाली आहे. लौकरीच येऊन पोहचतील. यांसी चित्त शुद्ध नाही. आम्ही आल्यास बीस रोज जाहाले, परंतु माणूस देखील कोणी न पाठविला. याप्रमाणें त्यांचा राग आहे. आम्ही होऊन पत्र पाठविलें होतें; उत्तर मात्र आलें ऐसा प्रकार आहे. समय पाहातात. होईल वर्तमान तें मागाहून लिहितों. धारवाडचीं पत्रें आलीं तीं यैनजिनस राजश्री विष्णुपंताकडे पाठविलीं आहेत. त्यावरून सविस्तर कळेल. तेणेंप्रमाणें खानगी करणाराची करावी. तात्याची मामलत लक्ष्मणपंताची दोनहि बुडतात. शिबंदी मनस्वी ठेविली आहे. पैसा

सरकारचा येणार नाही. भलता कोणी आला तरी ठांणीं जातील. तमाम देसक बदलेलें आहेत. रायानी पांच हजार प्यादा स्वार भेलऊन बरेखडा मांडिला आहे. बाईचा मजकूर क्षणिक. आम्ही जाऊन साऱ्यास ठिकाणीं ठेवावें तरी स्वामीकडे यावयाची निकड. करवीरचा राजा विजयादशमीस * ?

¶*This incomplete letter gives news from various quarters in the south, viz. a quarrel between Udaji and Rataji Chavans regarding the claims for Gote, the progress of affairs between Murarrao and the Raja of Kolhapur, the plans of Jijabai for installing a new Ruler on the Kolhapur Gadi and the efforts of several men to supplant the influence of the Peshwa under the impression that his power was gradually coming to an end, and other affairs in the south regarding the Desais of Nargund and others. The letter mentions that Jijabai is installing a new King at Kolhapur and that the Peshwa's rule is seriously threatened. This must determine the date of the letter to be after Sambhaji's death (20-12-1760) and the disaster of Panipat.*

Selection No. 28

INDEX

[N.B.—Figures indicate the numbers of letters]

A

Abaji Naik—brother of Babuji Naik Joshi—22.

Abas Kuli Khan—275.

Abdul Aziz Khan—12.

Abdul Hussen Khan—Vakil deputed to Satara by the Nizam—28, 30.

Abdul Majid Khan, Nawab of Savanur—33, an action with Kolhapur force 38; 41, 63, attacks Nasarjang 64; withholds payment of tribute to the Peshwa, given the suba of Shira 71-76; 78, 79, 88, besieged by the Peshwa 121; 122; 130, receives the Imperial farmans 132; 135, capitulates 140; defeated and killed at Kadappa 146; 198.

Abdul Mosam Khan—241.

Abdul Nabi Khan—Nawab of Kadappa—22, ordered to join Muzaffarjang against Babuji Naik 32; 33, 57, 64, wounded 74, 75, 76, 84 117, 148, his encounter with Murarrao 177.

Abdul Razak Khan—18.

Abdul Vahab Khan—83, 84, 96, attacks Kupam and is defeated 99; 100.

Abdul Khair Khan—28, 40, 48, 50, 55.

Adoni, ruler of—joins Nawab of Savanur and others and betrays Nasarjang 64, aids Murarrao 117.

Ahmad Shah Abdali (Pathan)—defeats and captures the emperor of Delhi 124.

Ali Dost Khan—Nawab of Arcot—defeated and killed by Raghujhi Bhonsle 11; 29.

Ali Khan—262.

Alivardi Khan—hostilities with Raghujhi Bhonsle 29.

Amanulla Beg—27.

Ambaji Jivaji—252.

Amnaji (Bhimrao) Bawa—280, 281.

A—contd.

Amritrao Shankar—Peshwa's agent with Murarrao—5, tries to conciliate Murarrao with the Peshwa 119; 158, 166, 171-176, 186, 199, death in an action 217, 247, 249.

Anandrao—251.

Anandrao Gopal—engaged in the affair of Seringapatam 254.

Anandrao Nimbalkar—183.

Anvar Khan—48.

Anvaruddi Khan—22, 29, 33, 48, 59.

Antaji Narayan Fadnis—166.

Appaji Balaji—a clerk of Kasirao Deshpande—sent to the Peshwa 161.

Appaji Jivaji—Peshwa's wakil at Pondichery 70, 89.

Appaji Ramchandra—260.

Appaji Shitole—4.

Asaf Jah—15, 16, 17A, 19, 28, 31, 32, 33, 43, 49, 50, 51, 253.

Asamal Khan—148.

Aziz Khan—244, 280, 281.

B

Baba Khan—168.

Babuji Naik—goes on hunger strike 2; 20, retires to Baramati 22; plans for his ousting 29; 32, dissatisfied on account of his claim for Karnatak being superseded 34; refused tribute by the Nawab 40; takes by surprise forts of Elur and Bedur 42; intrigues at Shahu's court to secure Karnatak 56, 57, loses Karnatak to the Peshwa 65, 79; 95, 260.

Baburao—58.

Baburao Dadaji—79.

Baburao Mankeshwar—129.

B—contd.

- Bagaji**—Pilaji's agent with the Nizam—44, 48, 49, 51, 53, 54.
- Bahadar Khan**—Nawab of Karnool—22, 33, 57, 64, puts Muzaffarjāng to death and is himself killed in the action 74; 75, 76.
- Bahalkar Jamidar**—19.
- Bahirji Balkavde**—defends Bitinga 12.
- Bahirji Salgar**—39.
- Bajipant**—killed at Kadappa 146.
- Bajirao Ballal**—1, 4, 8, 10, friendly relations with Sadulla Khan, Nawab of Arcot, and his death and the subsequent repercussions in the Karnatak 11; 28, 33.
- Bajirao (Bhagvantrao) Ramchandra**—28.
- Bakar Ali Khan**—88.
- Balaji Bajirao**—19, learns of Raghujī's activities against him in the Karnatak 11; 12, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, advises the Nizam to oppose Babuji Naik in the Karnatak 22, 23, 24, learns of the Amdha fort surrendered 25; disagreement with the queen 28; 29, 30, 31, 32, 37, 39, 40, 42, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, secures Karnatak for himself 63; 72, 73, 74, 81, 87, sends an envoy to the French to secure trained troops and ammunition 92, 93; 95, marches homeward 95; 96, 97; 98, 101, 102, 103, 104, 106, 110, 114, 117, requested to send a powerful army to Savanur 117; learns of Murarrao's willingness to visit the Peshwa 119, invests Savanur 121; 123, 125, congratulated on his success at Savanur 130, 138, his victorious march in the Karnatak 140, 141, 147, learns of the Nawab planning an expedition in the Karnatak 148; 153, 157, 158, 160, 161, 163, 167, 168, 169, 170, 170-175, effects an agreement with Murarrao 182, 185; 186, 187, tries to secure expert gunners, e.g., Muzaffar Khan and Sumersing 188; 191, 192, 193, 202, 203, 204, 206, 211, 212, 217, 230, 246, 247, 253, 255, 258, 259, 262, 264, 267, 268, 271, 272, 274, 279, 281.
- Balaji Devrao**—216.
- Balkrishna Shastri**—attacks Tirupati 87.
- Baloji Sindia**—115, 248.

B—contd.

- Balvant Ganpat Mehendale**—77, 109, 179, 185, 190, 192, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 205, 210, 239, 243, 244, 248, 256, 258, 275, 276.
- Banaji Madhavrao**—18, 24, 30, 81, negotiating tribute from Seringapatam 112, 114, 210, 219, 223, 225, 226, 227-229, 231, 233, 235, deputed to Seringapatam for negotiations 242, 245, 249.
- Bapuji Mahadev Hingne**—18, 179.
- Bapuji Narayan**—24.
- Basalatjang**—70, 77, 215, 269, 275.
- Basavalingappa**—Diwan of Bednur—removed from office 193-4; his daughter married to the Raja of Bednur 221.
- Basvant Khoje**—56.
- Bhagvant Ganesh**—Peshwa's news-writer—148.
- Bhagvant Govind**—sardar of Murarrao—sent by Murarrao to aid the Nawab of Savanur 117, captures Mudagad 165.
- Bhagvant Naik**, son of Ramji Naik—56.
- Bhagvantpant**—241, 248, 269.
- Bhagvantrao Kadam**—198.
- Bhaskarrao Nargundkar**—278.
- Bhagvantrao Pratinidhi**—165.
- Bhagvantrao Ramchandra Amatya**—28.
- Bhagvantrao Tamaji**—Sambhaji's Wakil to the Nawab of Savanur—37, 66.
- Bhagvant Trimbak**—reports the siege of Gurrum Konda 115; gives account of the doings of various chiefs and pategars in the Karnatak 244; 281.
- Bhanajipant**—191.
- Bhavanji Jadhav**—47.
- Bhikaji Govind**—280.
- Bhikaji Vankde**—15, 43.
- Bhiubai**—daughter of Balaji Vishvanath and wife of Abaji Naik—2.
- Bhivrao Panshe**—179.
- Bhujangrao Ghorpade**—younger brother of Murarrao Ghorpade—killed in an action near Tripadi with Mohammed Ali and Clive 98; 100, 162.
- Bhukhanji Kasidas**—272.
- Bidnur, Raja of**—invests Mirjangad 62; 156, 165.

B—contd.

Bussy—despatched to Basalatjang to secure help against the English 70, 84, 86, 91, 98, 100, 124, 126, 127, receives overtures from Muzaffar Khan 131, 132; 137, dismissed from the Nizam's service 140, departs from Hyderabad 148; 150, 183, 186, 205, 210, 249, 269, 270.

C

Champatrai—Diwan of Anavaruddin—59, 83.

Chandasaheb—30, 66, posted in the rear of Muzaffarjāng's army 60; appointed Nawab of Arcot 71; defeated and killed in the siege of Trichinopoli 82, 84, 85; 98.

Chen Basavappa—death 194.

Chandrasen Jadhav—50, 51.

Chimnaji Ballal alias Chimaji Appa—1, 6, 8, death 9, 10, 41, 51, 130.

Chimnaji Krishna—104.

Chitradurg, ruler of—114.

Clive—his success over the French 84; defeats the French and Murarrao near Tripadi 98.

D

Dadajirao—41.

Dajiba Nimbalkar—127.

Daji Narayan—257.

Dalel Khan—declines to take part in the fratricidal struggle 60.

Dargah Kuli Khan—39, 48.

Daulatrao Ghorpade—elder brother of Murarrao—4, joins Abdul Majid Khan against Kolhapur forces 38; 57, 65, 118, 245.

Daulatrao Murar—1.

Devraj Dalvai of Seringapatam—84, 193.

Devappa of Bednur—murdered 156.

Devji Mohite—61.

Devrao Bavaji—251.

Devrao Meghsham Lapate—2, 56.

Dhondo Mankeshwar—deputed to Shrirangpattān for peace-negotiations 245.

Dilavar Khan—arrives in the Nizam's camp from Savanur 152; 153, 182.

Dilavar Khan of Shira—42, 95, 191.

D—contd.

Dinanath Govind—150.

Dulabaji Balal—41.

Dupleix, Governor of Pondicherry—supports Muzaffarjāng 59; sends succour to Muzaffarjāng 60; perplexed by the arrival of Ghaziuddin in the Deccan 84; desires friendship of the Peshwa 84, 90; welcomes the Peshwa's agent and promises supply of ammunition 92, 93, 94, 95; 96, 97, objects to the Peshwa's sending an envoy to the English 97; 103.

Dilavar Khan of Kolhar—275.

E

Ekoji Raje—243.

English (The)—contest with the French 70; 77, open negotiations with Ghaziuddin 83, support Mohommad Ali 84; defeat a French fleet 87; 90, 93, help Mohommad Ali to capture places in Arcot 96; inflict a defeat on the French and Murarrao 98; 123, occupy Vijaydurg 140; 237, 269, war with the French 275, 276.

F

Fatesing—son of Kunwar Bahadur of Sinnar 22, 24.

Fatesing Bhonsle—2, 3, 8, 9, 11, 34; 56, 57, 59, 151.

Fauz Ali Khan—268.

Fauz Inas Khan—in the service of Murarrao 175.

French (The)—contest with the English 70; 77, 84; defeated at sea by the English 87; besiege Mohommad Ali at Tripadi 94, 95; defeated by the English near Tripadi 98; 123, 150, attack Tanjore but are repulsed 237.

G

Ganim (Ganu) Miya—Nawab of Kadappa (cousin of Abdul Nabi Khan)—126, 146, 198, 241, 244.

Gangadhar Bajirao—169.

Gangadhar Parashram—248.

G—contd.

- Ghansham Narayan Mantri**—2.
Ghaziuddin (Senior)—arrives in the Deccan 82; 84.
Giridharrao—156.
Gopal Girdhar—245.
Gopalrao Govind Patwardhan—retires from the Karnatak 70, 109, moving towards Mysore 114; expected to arrive in the Karnatak 126, plunders Ghorpade's artillery 131, 133; 136, cantones in the Karnatak 138; 151, 156, 170, 172, 173, 174, 179, 205, 206, 211, 220, 222, 223, 224-229, 231, 234-237, 241, 242, 245, 247-249, issues instructions for marches 252, his halt at Chenapattan 254; 255, 259, 261; his explanation for not attacking Mardangad 262, receives succour from Murarrao 263; 266, 276.
Gopalrao Shrinivas—279.
Govind Ballal (not Kher)—a Shenvi clerk posted at Sondha 68, 69, 71.
Govindrao—Diwan of Muzaffar Khan—131, 189.
Govindrao More—killadar of Kopal—sends allegiance to Shahu 7.
Govindrao Pandhre—32.
Govind Ram—38, 130.
Govind Sakhdev—258.
Govind Sidheshwar—19, 27.
Govind Shamrao—207.
Gulam Mohidin—killadar of Ratehalli—208.

H

- Haibatrao Shankar**—217.
Haider Ali—81, 242, 245, 264, 269, raids Murarrao's province 275, 276, 281.
Haider Jang—127, 131, 183.
Hanmantrao Nimbalkar—148.
Harba Babu—198.
Hari Gopal Deshpande, Supekar—277, 278.
Hari Krishna—12, 13.
Hari Ram Herwadkar—38, 41.
Hari Vithal—45.
Hasanudi Khan—brother of Muzaffar Khan—84, effects escape from Devanapattam 102.
Hidayet Mohiddin Khan—See Muzaffarjang.
Hindurao Ghorpade—7.
Hussen Dost Khan—an officer at Tanjore—his treachery against the Raja 59.

I

- Indroji Kadam**—198.
Innis Khan—206, 265, 269, 275.
Ishwarsing—reception by the Emperor 50.
Ismail Khan Bakshi—148.

J

- Janardan Ballal**—reports the investment of Savanur 121; informs Sagunabai of the Peshwa's success at Savanur 140.
Jagannathpant—122.
Jagannathrao Shrinivas—Diwan of Rustum Dil Khan Gardi—190.
Jane Begum (wife of Dupleix) 93, persuades the Governor to court the Peshwa's friendship 95; sends dress to the Peshwa and his wife 100; 103.
Jagjivanrao Krishna—245.
Jagjivan Parashram alias Dadoba Pratinidhi—intriguing secretly with the Nizam 28; sends robes to Abdul Khair Khan 40.
Janoji Bhonsle—125.
Janoji Charge—visits the Nizam on behalf of Tarabai 82.
Janoji Nimbalkar—18, 31, 39, 40, 44, 48, 53, defeats Diwan of Chandasaheb 60.
Javji Gavli—121.
Jayaji Sindia—accompanies Ghaziuddin to the Deccan 82; 84.
Jethigraji—palegar of Kudatni—175.
Jijabai—Rani of Kolhapur—38, desires Murarrao to undertake the conquest of Karnatak 57, 63.
Johara Bagam—40.
Junedin—mother of Salabatjang—88.

K

- Kadappa**—ruler of—See under Abdul Nabikhan.
Kamaludi Khan—28.
Karim Khan—captain of the guards—152.
Karnool—ruler of—22, 33, 57, 64, kills Muzaffarjang but is afterwards killed 74, 75, 117, 148.

K—contd.

- Kashivrao Amaji Deshpande of Kolhapur—161.
 Kazi Dayem—59, 60.
 Keshavrao—253.
 Keshavrao Lakshman Panse—64.
 Keshavrao Raghunath—65, 159, 160, 163, 167, 168.
 Khanderao Nimbaji—218.
 Khando Chimnaji Mankar—reinforces Bitinga 12; 41, 121.
 Khandoji More—104.
 Khandoji Nimbalkar—162.
 Khandopant—clerk of Bapuji Mahadev Hingne—18.
 Kheloji More—38.
 Khudavand Khan—43.
 Khvaja Nazmudin Khan—21.
 Kitturkar—37.
 Konapa Naik—56.
 Konherra—Vakil of Muzaffarjang—136.
 Kopal—ruler of—117.
 Krishnacharya—Peshwa's envoy at Madras 5, 81, 87, death 89.
 Krishnarao Ballal Kale—70.
 Krishnaji Naik Joshi—10, 11, 70.
 Krishnarao Bhagvant—249.
 Krishnapa Kalbulkar—105.
 Krishnarao Tamaji—recommended to the attention of Balvantrao Mehendale 190.
 Kusaji Bhonsle—7.
 Kusaji Godse—38.

L

- Lakshmanpant—192, 241, 267, 275.
 Lakshmanrao—251.
 Lakshman Hari—179, 245.
 Lakshman Timaji—news-agent at Chena-pattam—reports a naval fight between the English and the French 87; 89.
 Lally—French General—70.
 Law—French officer—124.
 Loyaji Pandhare—32, 51.
 Luma Koli—of Amvda—promises to surrender the fort 24.

M

- Mahadaji Ambaji *alias* Baba Purandare—108, 112, illness 113; 151.
 Mahadaji Mukund—vakil in the employ of Kolhapur 38.
 Mahadaji Ram—in the employ of Murarrao—80, 179.
 Mahadshet Virkar—236.
 Madhavrao Somnath—captures Bagalkot 122.
 Mahipat Pralhad Phanse—2, 61, 146.
 Mahipaji Ram of Sondha—36, 68, 69, 71, 72.
 Mahipatrao—248, learns about the movements of Gopalrao Patvardhan 254, 256, 273.
 Malhar Bhikaji Raste—retires from the Karnatak 70, 125, 126, cantones in the Karnatak 138, 205, 206, 211, 222, 223, 229; 231, 233, 234-237, 241-243, 249, issues instructions for marches 252, 254, 255.
 Malhar Dadaji Barve—12, reports the siege of Amvda to the Peshwa 24; reports the surrender of Amvda 26.
 Malhar Mukund—Banker—127, 208.
 Malharpant Chitnis—191.
 Malhar Raghunath—179, 192, 195, 265.
 Malharrao Holkar—accompanies Ghaziuddin to the Deccan 82; 84, 119, 138, 153, 191.
 Malhar Tukdev *alias* Dadoba Purandare—38.
 Manaji More—7, 38, 83.
 Manaji Paygude—120.
 Manajirao (Jagtap)—general of the Raja of Tanjore 83.
 Mankoji Bhapkar—27.
 Mankoji Nimbalkar—211.
 Manvar Khan of Karnool—244.
 Mir Kasam Khan—48, 50.
 Mir Mohommad Khan—60.
 Mir Sharif—son of Nizam-ul-mulk—suffers from small-pox 32.
 Mirza Bakar—22, helps Said Lashkar Khan in the siege of Amvda 24; 25.
 Misar Killis, i.e. Mr. Clive—98.
 Mahafuz Khan—brother of Mohommad Ali—joins Nasarjang 59; 81.
 Mohasen Khan—244.
 Mohommad Alam Gardi—115, 142, 143.
 Mohommad Shah—Emperor of Delhi—reported to be dying 47.

M—contd.

Mohammad Ali Khan—besieged in the fort of Trichinopoli 58; 77, 81, tries to secure the favour of Ghaziuddin 83; declines to deliver Trichinopoli to Murarrao 84; sheltered by the English 87; defends himself from Murarrao 88; 90, surrounded by the French at Tripadi 93; 94, 95, 96, captures posts in the province of Arcot with the English help 96; defeats the French with the English support 98; reduced to great straits 100; takes refuge at Chidambaram 101; 123, 186, 237, requests the Peshwa to supply best scents to him 239.

Mohammad Shah—Emperor of Delhi—47.

Mohidin Khan of Chikodi—deputed to the Portuguese to bring ammunition 270, 275.

Moro Narayan—245.

Moropant—28, 59, 60, 80, 156.

Mudhoji Bhonsle—124.

Mukund Shripat—Peshwa's agent with Murarrao—114, 115, reports interviews with Ghorpade 127-129, 131-135; 142, 147, 154, 184, 187, writes about the movements of the Nawab of Savanur 189, 218, complains about the difficulties in revenue collection 238; 243, describes a sharp engagement with the Marathas 248, 271, 272, illness 274, 281.

Munawar Khan—84.

Murarrao Ghorpade—7, 8, urges his claims for the Karnatak 35; dissatisfied with the activities of Babuji Naik in the Karnatak 57; 60, sends troops to Raidurg 61, assigned the conquest of the Karnatak by the Raja of Kolhapur 63; sends troops towards Savanur 64; complements the Peshwa on having secured the Karnatak 65; thwarting the Peshwa's agent at Savanur 67; his help solicited by the French 70; 77, intrigues against the Peshwa 79; defeats Chandasaheb 82; falls out with Mohammad Ali 84, announces his victory over Chandasaheb 85; 87, his double-dealing 88; 90, surrounds Mohammad Ali 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97; defeated near Tripadi 98; renews the siege 100; 101, despatches envoy to the Peshwa 108; allies himself with Savanur against the Peshwa 117; agrees to visit the Peshwa 119; joins the Nawab of Savanur against the Peshwa 121, 122;

M—contd.

Murarrao Ghorpade—contd.

surrenders and agrees to work in behalf of the Peshwa 127; 131-135, deposes his agent to the Peshwa 138, visits the Peshwa and offers his submission 140; 141, 148, 149, starts negotiations with the Peshwa 153; 154, 155, falls out with Muzaffar Khan 157; 158, assures Bhausaheb of his co-operation and friendship 159; 160-162, 165, 166, 167, 169, 170, goes to Kanakgiri 171, his journey to Raidurg 172, proposes to meet the Peshwa 173; halts at Shira 175, 176, his encounter with the Nawab of Kadappa 177; pays the army and makes them ready 179; encamps at Devsugur 181; terms of agreement with the Peshwa 182, 183, 185, 187, 188, receives money for his troops 192; 195, 196, 206, 207, his engagements with the Raja of Dharur 212, 213, desires to go to Poona for settling his disputes with the Peshwa 230; 240, 241, 246, 250, 255, sends succour to Gopalrao 263, 264, 265, 267, 269, 270, 275, 279, 282.

Murlidas—Banker of Seringapatam—257.

Murtaza Khan—grandson of Sadullakhan and killadar of Vellore—84, appointed Nawab of Arcot through French influence 93, 97, 98; defeats Abdul Vahab Khan 99; 103.

Musavi Khan—18.

Musted Khan—86.

Muzaffarjang—18, despatched to oust Babuji Naik from Karnatak 29, 33; 43, marches upon Trichinopoli and levies tribute from Tanjore 58; advances against Nasarjang and gives an encounter 60; efforts to secure Murarrao as his ally 61; his successes over Nasarjang 64; marching towards the capital 71, 72, killed in an affray by the Pathan Nawabs 74, 75, 76.

Muzaffar Khan Gardi—59, 84, 115, joins the Nawab of Savanur against the Peshwa 121, 122, reduced to great straits and desires to be reinstated into Peshwa's service 127, 131-136, 140, quarrels with Murarrao 142, 143, 145, 149, rebellious attitude of his troops 154, threatened by Murarrao 157, 164, 186, 187, 267, 270,

N

- Nagoji Patil**—reports a light engagement 14.
Nagoji Shrinivas Chitnis—2, 119, deputed to the Peshwa by Murarrao 138; 142, 169, 172, 176, 191, 206, 211, 230, 255, 282.
Nagopant—241, 247.
Nago Ram Bhagvat—Peshwa's envoy with the Nizam—15, 16, 29, 48, 49, 51, 86, 244.
Nago Rao—deputed to Basalatjang by the French 70.
Najabuddin Khan Khoje—21.
Nandraj Dalvai—Diwan of Seringapatam 77, 81, 84, attacks Mohommad Ali 91; 93, advised to submit to the Peshwa 94; 96, 97, 100, 101, 193, 197, 201, 270.
Narayan Tukdev—Peshwa's agent with Murarrao Ghorpade—reports conversation with Murarrao 35; 36, 159, 163, 168, 246.
Naro Anant—268.
Naro Appaji (Khire) Tulsibagwale—61.
Naro Bhikaji Shenvi—273.
Naro Ganesh—105.
Naro Gangadhar *alias* Ayaba Mujumdar—10.
Naraji More—104.
Naro Ram Mantri—7.
Naro Shankar—117.
Naro Vithal—in the employ of Nago Ram Bhagvat—reports the Nizam's movements 5; 47.
Narsappa Naik—258.
Narsingrao—Murarrao's wakil—79, 184.
Narsingrao—in the employ of the Pratinidhi—deputed to the Nizam 28.
Narsingrao Barge—165, 250.
Narsingrao Chando—279.
Narsingrao Keshav—191.
Nasarjang—6, 15, 16, 17, 17a, 21, learns of the capture of Amvdha 25, 27, looks to the Peshwa for support 28; 30, 31, leads an expedition into Karnatak 33; opposes Babuji Naik 36; 37, 43, 44, 45, 48, 49, 50, 51, 52, 53, desires Murarrao's co-operation in the Karnatak 57; marching south against Muzaffarjang 59, 60, 63; killed 64.
Nasarjang (Junior)—250.
Niraji Anant—245.
Nizam Ali Khan—261, 269.

N—contd.

- Nizam-ul-mulk**—2, 9, 10, 11, arranges for an attack on Bitinga 12; 15, 16, 17a, 23, illness 25; 28, mobilises his forces 31; 33, inspects the artillery 39; 43, 44, 45, 46, contemplates an attack on the Peshwa 46-50; 51, 52, 215.
Nyamatulla Khan—Nawab of Adoni—117, 203.

P

- Pam Naik**—177.
Pandurang Shamraj—107; 128.
Pandurang Vishram—105.
Parashram Mahadev—Peshwa's wakil with Salabatjang—86, arranges an interview between Bhagvant Ganesh and Shah Navaz Khan 148.
Pattanshet of Bankapur—gives his son in adoption to the queen of Bednur 194.
Pilaji Jadhav—subhedar—15, 16, 20, 44, 45, 46, 51.

R

- Raghavacharya**—87.
Ragho Babaji—190, 248.
Raghoba Naik Venalal—in the service of Raja of Tanjore 123.
Raghuji Babaji—220.
Raghuji Bhonsle—2, 3, 8, jubilant over Chimaji Appa's death 9; incites Sufdar Ali Khan against the Peshwa 10; 20, 21, 22, 23, 28, hostilities with Alavardi Khan 29; 30, 31, 34, 35, 37.
Raghunath Bajirao *alias* Dadasaheb—145, 278.
Raghunath Ganesh—17a, 18, reports the siege of Amvdha 21, 22, 23, 27, 28, reports the Nizam's march to Aurangabad 27; 28, 30, 31, 32, 33.
Rahimtulla—249.
Rajaram Pranatanth—245.
Raja Tamaji—Peshwa's news-agent in the Karnatak—63.
Rajaji Thorat—39.
Ramaji Bawa Chitnis—69, 147, 254.
Ramajipant Gadgil—Fatesing's Diwan—56.
Ramchandra Annaji—104, 107.

R—contd.

- Ramchandra Bawaji**—18, 61, 62, 69, 112, 113, 115, in charge of the Taluka Basavpattan 138, 147, reports the revolution at Bednur 209.
- Ramchandra Hari Patwardhan**—13.
- Ramchandra Jadhavrao**—60, 127, 183.
- Ramdas pant**—visits the Peshwa 35; 84, 190.
- Ramrai**—112.
- Ramraja Chhatrapati**—accession 59, assigns Karnatak to the Peshwa 65.
- Ramrao**—Ambassador from Seringapatam 235, 251.
- Ramrao** of Gadwal—Peshwa's wakil at Seringapatam 81, 84.
- Ramray Nagnath**—news-agent—83.
- Ranoji Ghorpade**—Senapati in the service of Kolhapur—skirmish with Daulatrao 4; 8.
- Ranoji Naik**—81.
- Rataji Chavan**—differences with his brother Udaji 282.
- Ravji Mahadev**—281.
- Reza Khan**—70.
- Rumi Khan**—86.
- Rustumrao Pandhre**—32; 40, 47, 51.

S

- Sadashiv Chimnaji** *alias* **Bhausahab**—3, 5, 13, 15, 28, learns of Babuji Naik's discomfiture 36; 41, 42, 43, 47, 50, reported to have led an expedition to Seringapatam 54, 56, activities in the Karnatak 57; 58, 61, 63, 65, 80, 83, 110, 113, 114, 118, 159, 160, 162, 193, 202, 204, 230, 246, 261, 263, 267.
- Sadulla Khan**—Nawab of Arcot—11, 93, 98, 103.
- Safdar Ali Khan**—Nawab of Arcot—refuses to pay tribute on learning of Chimaji's death 9, 10, 11.
- Safdarjang** of Adoni—259.
- Sagunabai**—wife of Janardan Bajirao—learns of the Peshwa's success at Savanur 140.
- Sagunabai**—Shahu's junior queen—3, 34.
- Said Karim Gardi**—59, 60.
- Said Lashkar Khan**—deputed by the Nizam to attack Bitinga 12; 18, 19, 20, besieges the fort of Amvdha 21, 22, 23, 24; captures Amvdha 25, 26; 28, 32, 48, 49, 50, 55.

S—contd.

- Said Sharif Khan**—Nizam's officer at Elichpur—23, 28, 48, 50, 51.
- Said Takki**—99.
- Sakhoba Naik**—239.
- Sakwarbai**—senior queen of Shahu—arranges to send Fatesing and Raghuji on Karnatak campaign 3, 34, negotiates secretly with Nasarjang 28; 56.
- Salabatjang**—77, 81, 82, confounded at the arrival of Ghaziuddin in the Deccan 84; receives Imperial Firman 86; sends an expedition towards Seringapatam 88; appoints Murtajakhan as the Nawab of Arcot 93; 98, 127; 132, supports the Peshwa against the Savanur Nawab 140; 186, 207, 215.
- Sambhaji**—Raja of Kolhapur—1, 28, 37, assigns the conquest of Karnatak to Murarrao 63; transfers Savanur to the Peshwa 66.
- Sambhaji Baji Ghorpade**—renowned shilledar of Miraj—killed at Kadappa 146.
- Samsher Bahadar**—88.
- Sarvarkhan**—275.
- Seringapatam, Raja of**—besieges Devanhalli 42; 82, 238, 254, captures Chenapattam 256.
- Shahji Supekar**—148.
- Shah Nawaz Khan**—86, 127, 148, receives overtures of peace from the Nawab of Savanur 152, 183.
- Shahu Chhatrapati**—pacifies Babuji Naik 2; 33, displeased with Fatesing Bhonsle 56, death reported in the Karnatak 59.
- Shamji Govind Takle**—13.
- Shamrao Bhivrao**—Peshwa's agent—deputed to Bussy 137; to Kadappa 146.
- Shamrao Yadav**—reports news from the camp of Muzaffarjang 59, 60; reports news from Pondicherry 84; 90, 91, reports his reception by the French Governor 92, 93, 94, 96, reports the despatch of troops and ammunition by Dupleix 97; 98, 100, 102, 103.
- Shankraji Narayan**—2.
- Shesharao**—diwan of Chandasaheb—surprised by Nasarjang's advance guards and killed 60.
- Shesho Narayan**—110.
- Shivaji Ballal**—128.
- Shivaji Hari**—56.

S—contd.

- Shivajipant**—273, 274.
Shivaji Trimal—Sambhaji's vakil with Murarrao—63, 66.
Shivlingappa—appointed diwan of Bednur 193, 221, 258.
Shivrambawa Ghorpade—206, 255, asked to assist Patwardhan 263.
Shivrao Shankar—37, 67, 69, 72, 76, 82, 156, 250.
Shrinivasacharya—87.
Shrinivasrao—Murarrao's agent with the Peshwa—35, 36, 65, 80, 108, 159, 166, 240, 242, 246, 267, 279.
Shriniwas Giridharrao—Diwan of the Nawab of Savanur 38.
Shrinivasrao Vyanktesh of Bangalore—his treachery with the Marathas 248.
Shripatrao Pratinidhi—8.
Shripatrao Vithal—84, 252.
Shukrulla Khan—124.
Shujayet Khan—an envoy from Dupleix to the Peshwa—99; adopts Christianity 100; 103.
Shetiba Kharade—Holkar's sardar—116, conciliates Murarrao Ghorpade 127, 133-136; returns to Poona after escorting Murarrao Ghorpade to Sondur 138, 141, 142, 144, 154, persuades Muzaffar Khan to accept the Peshwa's service 139; 141, brings about a cleavage between Murarrao Ghorpade and Muzaffar Khan 142; 143, 157, wins over Murarrao to Maratha cause 183, 189, 191.
Siddeshwar Ganesh—29.
Silim Khan—88, intercedes on behalf of Ganu Miya 126, 146, 210, 215, 241, 244.
Siyadat Khan—13.
Sobhagsing—12, 22.
Somshekhhar Naik—193.
Sonji Bhapkar—198, receives the Sardeshmukhi of Beed 201; 260.
Subarao—245.
Subhanji More—killadar of Kopal—7.
Subhanji Sindia, Sena Khaskhel—6, 38, joins Kolhapur forces and pushes to Sondha 41.
Subhanrao Ghorpade—son of Murarrao—watches Babuji Naik's movements 57; 65, 83, 149, 180.
Subbarao Shrinivas Chitnis—192, 206, 216.

S—contd.

- Sultanji Nimbalkar**—15, 18, 44.
Sumersing Gardi—in the service of Muzaffar-khan 115, 142, enters the Peshwa's service 143; 188.

T

- Tamaji Chando**—news-agent at Seringapatam—reports murder of Nandraj Dalvai 170.
Tanjore, Raja of (Pratapsinh)—capitulates to Muzaffarjang 58; defeats Chandasaheb 82, advised to support Ghaziuddin 83; harassed by Chandasaheb 85; shelters Mohommad Ali Khan 101, 123, defeats the French 237.
Tarabai—intrigues against the Peshwa 64, 66; 72, 82, 85, creates trouble round about Satara 95.
Trimalrao—diwan of Abdul Majid Khan—5, 88, intercedes on behalf of Ganu Miya 126, 210, 215, sent to Silim Khan 244.
Trimbak Girmaji—Peshwa's agent with the Nawab of Savanur 37, tries to secure the balance of tribute 66-69; 71-76, reports his success in the mission 78, 79.
Trimbak Krishna—45, 46.
Trimbak Sadashiv alias Nana Purandare—3, 56.
Trimbakrao Vishvanath Pethe—164, 217.
Tulaji Angria—140.
Tulsaji Naik—132.
Tubaji Anant Kavnaikar—162, 163, 167, 168, 181.
Tukoji Chavan—148.

U

- Udaji Chavan**—29, 35, differences with his brother Rataji 282.
Udhav Vireshwar—259.
Umabai Dabhade—28.

V

- Vasudev Dikshit**—55.
Vasudev Hari—24, 26.
Venkatpati Naik Girappa Naik Dalvai—his delay in paying the Peshwa's tribute 178.

V—contd.

- Virmaji**—dowager queen of Bednur—193, reprimanded by Balvantrao Mehendale 194.
- Visaji Baburao**—Peshwa's news-agent at Gutti—119, 138; 158, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 191, 192, 206, 267, reports Murarrao's unwillingness to attack Haider 275.
- Visaji Krishna Biniwale**—45; 46, 52, 53, reports settlement of Bednur, Basavapattan and Chitradurg 113; captures various places in Mysore 114, reports the victory at Kadappa 146; 193, 198, writes to the Peshwa about tributes from Karnool and Bednur 202, writes of his achievements in the Karnatak 210; 211, 214, submits to the Peshwa his programme in the Karnatak 216; 239, 265, 266, 269, 272, 276, 277, 278, 280, 281.
- Visaji Narayan**—104, 105, 107, 117, reports the aggressive attitude of the Nizam 203.
- Vishnu Nayak**—80.
- Vithal Anant**—159, 163.
- Vithal Shivdev**—117, 119, 151.
- Vithal Vishram** of Savantwadi—61, reports occupation of Bahadurbhenda 104, 105, occupies Parakramgad 106; settles the country round about Bahadurbhenda 107; reports his activities in the Karnatak 111.

V—contd.

- Vyankatrao Barki**—sardar of Mysore—imprisoned by Mohammad Ali 96.
- Vyankatrao Narhari**—195.
- Vyankat Narayan**—an envoy from Mysore—96.
- Vyankatrao Narayan**—mamlatdar of Hubli 279.
- Vyankatrao Narayan Ghorpade**—4, 6, reports an affray with Abdul Majid Khan 38; 41.
- Vyankaji Shivdev**—Peshwa's news-agent with the Nawab of Arcot—9, 10, 11.

Y

- Yadavrao**—192.
- Yamaji Shivdev**—2, 8.
- Yashvantrao Lakshman**—reports the movements of Murarrao 212.
- Yashvantrao Mahimaji**—Peshwa's agent to Sondha—68, 69.
- Yashvantrao Pawar**—151, 164.
- Yashvantrao Potnis**—2, 56.
- Yesaji Ram**—262.

Z

- Zulpakarjang**—269.

